Sc.4.Pl.6.

BIBLIOTECA VITT. EMANUELE
37
4 A
10
FONDO EBORENSE

JOHANNIS MUNNICKS

Doctoris, & Profeſſoris Medici,

CHEIRURGIA, AD PRAXIN HODIERNAM ADORNATA.

In qua Veterum pariter, ac Neotericorum Dogmata dilucide exponuntur.

VENETIIS, MDCCLI.

APUD ANTONIUM BORTOLI.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

LECTORI BENEVOLO,

CHEIRURGICAM ARTEM

AMANTI, S.

HAud immerito actum agere videar, quod poſt tot laudatiſſimos auctores Cheirurgicam ſcribere voluerim. Sed quamvis hoc viri multi, ingenio præſtantiſſimi atque in praxi verſatiſſimi, tentaverint; non tamen, quod pace ipſorum dixero, ob multa antehac obſcura admodum, id hactenus peregiſſe videntur. *Multum egerunt*, inquit Seneca, *qui ante nos fuerunt; ſed non peregerunt. Multum adhuc reſtat operæ, multumque reſtabit. Neque ulli nato, poſt mille ſecula, præcidetur occaſio, aliquid adhuc adjiciendi.* Cum itaque, ab aliquot retro annis, major in medicina lux affulſerit; multo felicius hoc beato noſtro ſeculo tentari id poſſe exiſtimans, manum operi admovi, atque Cheirurgicam Praxim, demptis ubique ſupervacuis, propoſitiſque ſolis neceſſariis, in ordinem redigere conſtitui. Deſudavi multum, ex Veterum pariter, ac Recentiorum fundamentis, ita librum hunc conſcribere, ut

§ 2 in

in arte provectioribus non ſolum, ſed & ipſis poſſet inſervire tyronibus. Quod an conſequutus ſim, æquiſſimo tuo judicio committo. Vale, & noſtris laboribus fruere.

IN

IN LIMATUM ET TERSISSIMUM.

OPERIS

CHIRURGICI CODICEM,

Auctore Clariſs. Medico

JOHANNE MUNNICKS,

Anteceſſore Ultrajectino.

QUiſquis es, appropera, totumque huc mentis acumen
Dirige, qui penitus vulnera noſſe cupis,
Vulnera, non animis & amantum infixa medullis,
Qualia vel Flaccus, Naſo vel ipſe tulit;
Sed nimium fœda ſti lantia vulnera tabe,
Cum ferrum, aut ferro ſævior ignis agit;
Urenduſque jacet, qua parte eſt ſaucius æger,
Aut trepidus miſere membra ſecanda dolet:
Sævities nihil iſta nocet, corpuſque jacentis
Ne pereat totum, pars bene parva perit.
Omne quis unguentum, ruptos quis turpiter artus,
Oſſaque quis memoret fracta, quis omne malum?
Singula charta VIRI ſurgentis ad alta loquatur,
Sunt nimis a curis hæc aliena meis.
Caſtor gaudet equis, enarrant vulnera miles,
Et Medicus, ventos navita, paſtor oves.
Mille ego prudentum volvo reſponſa, tuaſque,
Roma vetus, leges explicuiſſe meum eſt.
Nec me ſcire juvat, quid ſunt gangræna, tumorque,
Quid cruor, & ſanies, cumque liene jecur.
Scire tuum majus ſcis eſſe, ubi, docte Machaon.
Extinctos habili ſcis ſecuiſſe manu.
Rimaris parvum diſſecto in corpore mundum,
Nexaque demonſtras ordine cuncta ſuo.
Quanta DEI ex uno laus cadavere, quantus
NUMINIS ex ipſo pulvere ſurgit honos?

Co-

Copia quæ rerum, quantus tibi militat uſus,
Agmina morborum quantaque quotque domas!
Principiis prudens obſtas, languentibus adſtas
Ipſe vigil: vigiles debilis æger amat;
Inde fit, ut Medica tot Febribus arte fugatis,
Famæ etiam claris proripiare rotis.
Laurus eat circum crines gaudentis, & ævo
Stet longo, Patriæ, Te medicante, ſalus.

L. v. POLI.

NOI

NOI RIFORMATORI

Dello Studio di Padova.

AVendo veduto per la Fede di Reviſione, ed Approvazione del P. *Fra Paolo Tommaſo Manuelli* Inquiſitor Generale del Santo Officio di Venezia nel Libro intitolato: *Joannis Munnicks Doctoris, & Profeſſoris Medici Chirurgia, ad Praxin hodiernam adornata*: non v'eſſer coſa alcuna contro la Santa Fede Cattolica, e parimente per atteſtato del Segretario noſtro; niente contro Principi, e buoni coſtumi, concediamo Licenza ad *Antonio Bortoli Stampatore di Venezia*, che poſſi eſſer ſtampato, oſſervando gl'ordini in materia di ſtampe, e preſentando le ſolite copie alle Publiche Librarie di Venezia, e di Padova.

Dat. li 22. Settembre 1749.

(

(*Alviſe Mocenigo II. Rif.*

(*Marco Foſcarini Cav. Proc. Rif.*

Regiſtrato in Libro a carte 11. al N. 110.

Michiel Angelo Marini Seg.

Adi 26. Detto.

Regiſtrato nel Magiſtrato Ecc. contro la Beſtemmia.

Lauro Bart. Seg.

JOHAN-

JOHANNIS MUNNICKS

Doctoris, & Profeſſoris Medici

PRAXIS CHEIRURGICÆ

LIBER PRIMUS

De Tumoribus præter Naturam.

CAPUT PRIMUM.

De Tumoribus in genere.

TUMOR Græcis ὄγκος corporis eminentiam ſonat. Hæc autem conſideratur, vel ſecundum naturam in capite, ventre, juncturis cæteris. Vel naturæ modum excedens, quemadmodum in Mammis lacte turgentibus, & in Ventre Mulieris prægnantis. Vel præter naturam, ut in omni Tumore nonnaturali actione lædente.

II Hippocrates generali nomine quemcumque tumorem οἴδημα vocare *Tumoris* conſuevit. *Aphor.* 34. *ſect.* 4. & 37. 6. ac paſſim aliis in locis. At po- *Nomen.* tius cum Galeno nobis Oedema erit tumor peculiaris, mollis, non dolens, quique prementis digiti veſtigium, ſeu foveam exhibet. Arabes omnem omnino tumorem Apoſtema nuncupant: quæ tamen vox apud Græcos, ſignificatione multo contractiore, ſolum Abſceſſum, *hoc eſt*, collectæ materiæ in pus, aut in alienam ſubſtantiam converſionem denotat. Igitur Apoſtematis ſeu Abſceſſus eſt anguſtius nomen, quam Tumoris, quia omnis abſceſſus eſt tumor, non contra.

III. Galenus porro tumores modo inter morbos partium ſimilarium recen- *Definitio.* ſet, alibi inter morbos organicos collocat, alibi ad continui ſolutionem refert. Verum Avicenna in tumore omnis generis morbos reperiri ſtatuit, ac proinde morbum eſſe compoſitum, unde tot tumoris definitiones promanarunt, ut videre eſt apud Galenum *lib.* 13. *Meth. cap.* 1. Tagaultium *lib.* 1. *de tumor. pr. nat. cap.* 1. Euſtach. Rudium *lib.* 1. *de tumor. pr. nat. cap.* 2. Aquapend. *Chirurg. part.*

2. *lib.* 1. *c.* 1. Pigræum *prax. Chir. l.* 3. *c.* 1. alioſque. At vero ſi rem recte perpendamus, ſignificatumque vocabuli tumor & ὄγκυ conſideremus, ac tumoris eſſentiam per ſe contemplemur, Tumorem definiamus, quod ſit *morbus in quo corporis noſtri partes a naturali ſtatu magnitudine aucta recedunt*. Vel ſimpliciter dicamus: *Tumorem præter naturam eſſe partium exſuberantiam juſto majorem*, atque adeo eſſe morbum figuræ in magnitudine aucta.

Generales tumorum cauſæ. IV. Ut autem propius intelligatur modus, quo plerique tumores excitentur, conſiderari debent 1. *Materiæ affluxus*, qui ſi non adſit, non datur tumor; v. gr. ſi cadaver fuſtibus excipiatur, nullus oritur tumor, quia ſanguis, aliique humores in eo non fluunt, ſed condenſati ac coagulati ſunt; Sin vero fuſtigetur corpus vivum, ingentes oriuntur tumores, viz. ex ſanguine in parte contuſa fluido, & nunc propter contuſionem ibidem ſtagnante, 2. *Tranſiens impeditus*; etenim ſi via circulationis ſit aperta, partibuſque aliis communicetur, numquam fit tumor, 3. *Infarctio*, ſeu *Inhæſio materiæ*, quæ inſolitam in magnitudinem partem oſtendit.

V. Similiter Guido de Cauliaco, Tagaultius, Pigræus, & plures alii unanimiter ſtatuunt Cauſas tumorum efficientes eſſe fluxionem & congeſtionem. Eſt autem Fluxio humoris in corpore motus ad aliquam partem, quæ eundem quantitate aut qualitate peccantem, ſine ſui læſione recipere non poteſt. Hinc ſequitur, Flexionem fieri aut parti mittentis robore, aut recipientis imbecillitate: Etenim in imbecilliores ſeſe exonerare ſolent partes robuſtiores. Congeſtio vero eſt excrementorum in parte aliqua collectio, ob ejuſdem partis imbecillitatem. Per hanc congeſtionem fere frigidi tumores ſemper fiunt; calidi autem fluxione.

Speciales tumorum cauſæ. VI. Speciales autem tumorum cauſæ, ut morborum omnium, ſunt externæ, vel internæ. Externæ variæ ſunt, viz. ictus, caſus, crapula, motus longior aut vehemens, & ſimile. Enimvero cum quis ex alto ceciderit, aut baculo percuſſus fuerit, aut ab animali demorſus, ſi Flore Liberi Patris largiter ſit perfuſus, facilius in hujus vel illius partis tumorem incidet. Internæ tumorum cauſæ duæ ſunt, Plenitudo ſc. vel Impuritas, *hoc eſt*, Plethora, vel Cacochymia. Inflammationes Plethora gignit. Cæteros tumores Cacochymia fere producit, ut Cacochymia Bilioſa Tumores Bilioſos, Pituitoſa Pituitoſos, Melancholia Melancholicos, & ſic porro.

Tumorum differentiæ. VII. Differentiæ vero ac varietates tumorum præter naturam ſumuntur a natura illius, quod influit, ut Phlegmone naſcitur a ſanguine ſubacido, volatili; at quantitate magis quam qualitate peccante. Eryſipelas fit e ſanguine bilioſo, tenui, fervido. Eodema tumor eſt ex humore pituitoſo, ſeroſo: Scyrrhus tumor ab humore terreſtri, craſſo, melancholico.

VII. Alii tamen dividunt tumores in calidos, aut frigidos. Calidos appellant, qui fiunt ab humore calido, ſanguine, aut bile. Frigidos, qui ab humore frigido, pituitoſo, aut melancholico: Hippocrates omnes calidos tumores appellat Inflammationes, neque id abſque ratione; ita Eryſipelas nil aliud eſt, quam Phlegmone a ſanguine tenuiore, fervidiore, dicto bilioſo.

IX. Tagaultius, Gormelenus, Severinus, tumorum differentias petunt ex quantitate, unde tumores dicuntur magni, mediocres, parvi; qualitate, hinc calidi, frigidi; ſubſtantia, ut molles, duri; ſyptomatibus colore viz. & dolore, unde albi, nigri, lividi, rubri dolentes, indolentes; partibus affectis, hinc Ophthalmia, Peripneumonia, Pleuritis; Materia, a qua dicuntur ſanguinei, bilioſi, pituitoſi, aquoſi, flatulenti, melancholici. Quæ tamen omnes differentiæ inutiles ſunt, quia non mutant formam tumoris, nec novam ſpeciem conſtituunt; ſique tumorum differentiæ ita eſſent conſi-

de-

derandæ, plures eo referri poſſent, uti ad Phlegmonem Carbunculus, ad Eryſipelas uterque Herpes, excedens atque miliaris, &c.

X. Sed Curationis principium cum ex ipſius morbi cognitione maxime pendeat, Signa præprimis conſideranda ſunt, tum Diagnoſtica, tum Prognoſtica. Itaque tumores aut in internis ac occultis partibus ſunt, aut in apertis & extremis. Qui in occultis oriuntur partibus, ex perfecta partium cognitione maxime deprehenduntur. Verum in apparentibus partibus tumorem eſſe, ex partis tumentis cum ſe ipſa, naturali ſtatu & diſpoſitione prædita, collatione, cuique deprehendere promptum eſt. Etenim e partis extenſione, dolore, rubedine, calore, duritie, &c., tumorem adeſſe facile cognoſcimus: melius tamen hæc in ſpecie, quam in genere exponuntur. *Tumorum ſigna Diagnoſtica.*

XI. Futurum autem tumorum exitum, aut converſionem, ex ipſorum differentia, materiæ ſc. benignitate aut malitia, tenuitate aut craſſitie, caliditate aut frigiditate, ſimilibuſque qualitatibus: item ex partis affectæ natura; robore puta imbecillitate; nec non corporis univerſi diſpoſitione; deprehendimus. Sic tardioris ſunt curationis tumores ex humore pituitoſo, craſſo, melancholico producti: Periculoſiores, qui e ſanguine acri ſalino: aut bile generantur; qui partes occupant internas; qui circa vaſa majora, articulos, nervos, parteſque membranoſas & tendinoſas ſe exhibent; quique inſignis ſunt magnitudinis, & in corpore cacochymico ſeſe produnt. *Tumorum ſigna Prognoſtica.*

XII. Solent vero quatuor potiſſimum modis terminari tumores. Nimirum Diſſipatione ſeu Reſolutione, Suppuratione, Induratione, Degeneratione in Gangrænam & Sphacelum. Diſſipationis, ſeu Reſolutionis futuræ ſigna ſunt, levitas membri affecti, deficiens pulſatio, tumoris, febris, cæterorumque ſymptomatum imminutio, emplaſtorum vel cataplaſmatum mador, haud ſecus ac ſi rore eſſent perfuſa. At ſuppurationem futuram indicant, dolor internus, pulſatio, calor, & febris increſcens, juxta Hippocratem *Aphor.* 47. *ſect.* 2. Circa puris generationes, dolores, & febres magis accidunt, quam ipſo facto. Suppurationis autem, quæ fit, & facta eſt, notæ verſibus hiſce contineri videntur:

Durities longa, pulſus, dolor, & calor, aucti
Signant pus fieri, ſed factum, dicta remiſſa
Sub digitis undans, albeſcens pars & acuta.

Enimvero factæ ſuppurationis ſeu abſceſſus indicia ſunt, partis affectæ levitas, remiſſio, vel ablatio doloris, caloris, tenſionis, pulſationis, ac duritiei tumoris. Tumor eminentior fit, & in mucronem ſubducitur, ac elevatur. Acuties præterea fit eroſa nonnihil cute, quam pus ſenſim corrodit, donec perforet.

Indurationem vero, quam nimius Repellentium, aut immodicus Reſolventium uſus non raro relinquit, indicant tumoris imminutio, & cum hac remanens durities.

Cæterum Degeneratio in Gangrænam ex nativi caloris defectu, dignoſcitur ex affectæ partis lividitate, aut nigredine, quibus nonnunquam graveolentia accedit. Hiſce tamen Signis febres ingentes, dolores, inquietitudines, vigiliæ, aliaque prava ſymptomata plerumque præceſſerunt.

XIII. Denique tum ad Diagnoſin, tum ad Prognoſin plurimum conſiderare juvat Tumorum Tempora, quæ quatuor ſunt; Principium nempe, quum pars intumeſcere incipit; Augmentum, quum intumeſcentia, dolor, cæteraque ſymptomata augentur; Status, in quo ſymptomata ſummo in vigore

 con-

conſiſtunt, nec in pejus vergunt; Declinatio, cum ea imminuuntur. Hæc autem tempora conſiderare maxime neceſſarium eſt, quoniam remedia, quæ in principio proſunt, nocent in augmento & ſtatu; & viciſſim quæ proſunt, nocent in principio.

Tumorum generalis Curatio. XIV. Ut autem tumor præter naturam rite curetur, perpendendum eum aut nunc fieri, aut jam factum eſſe, adeoque duplicem hic occurrere indicationem; affluentis ſc. humoris averſionem, atque materiæ, quæ influxit, evacuationem. Et quoniam cauſarum remotio fluxionem inhibet, ſi propter totius corporis plenitudinem humor fluxerit, ipſam Venæſectione, ſi vires & aliæ indicationes permittant, item Cucurbitulis, Frictionibus, Balneis, Exercitatione, Inedia tollemus: Cacochymiam vero convenienti purgatione, ſive per alvum, ſive per corporis habitum, ſive per alias vias, pro peccantis humoris natura evacuabimus.

XV. Altera indicatio, quæ evacuare docet, locum habet & in tumore, qui adhuc fit, quatenus ejus aliquid jam factum eſt, & in eo qui omnino factus eſt. Etenim quod in loco aliquo præter naturam continetur, id ſui ablationem indicat; quo fit, ut vacuata materia tumorem faciente, curetur tumor. Vacuationem vero duobus modis moliri debemus; priori quidem Repellentibus humorem ad alias partes transferendo; in quorum uſu tamen aliquot caſus merito excipiuntur, in quibus repellere non licet.

1. Si ad emunctoria fluxio fiat, in glandulas puta ſub axillis, in inguinibus pone auriculas in collo, reppellendum non eſt; quia humores excrementitios, quibus onuſta eſt, eo ablegare ſolet natura. Atque ex intempeſtivo uſu Repellentium ad emunctoria applicatorum mortis periculum aliquando fuiſſe, memorabile affert exemplum Fabricius Hildanus *obſerv. Chirurg. 78. Cent. 3.*

2. Repellentibus uti non licet, cum fluxionis materia ſit maligna, ut in Bubone gallico vel peſtilenti, Anthrace, in morſu canis rabidi, ſerpentis, ſcorpionis, aut alius cujuſdam animalis venenati.

3. Neque Repellendum ſi fluxio ſit critica, niſi forte feratur ad partem nobilem, quia naturæ bene operanti motum contrarium moliri non oportet; & ſi ſufficiens non ſit is naturæ motus, eam potius juvare, & ad partem affectam propellere debemus. Huc referri poſſunt affectus cutanei, ut pruritus, ſcabies, impetigo, lepra, variolæ, morbilli, quia fiunt per modum criſis, natura ex interioribus in corporis habitum onus deponente.

4. Quum a contuſione, ſimilive cauſa fluxio fiat, parti contuſæ non admovendum Repellens; ſed potius Defenſivo ſupra partem affectam applicato, ea præmuniatur.

5. Cum humor multus ſit, & craſſus, abſtinendum a Repellentibus, quia magis denſaretur. Atque hinc tumoribus, qui a congeſtione fiunt, ea non conducunt, quod nulla fiat fluxio, peccanſque humor craſſus ſit, & frigidus.

6. Abſtinere debemus a Repellentibus, quando fluxio excitatur in corpore Plethorico, aut Cacochymico; ſed Venæſectione Plenitudo prius imminuenda eſt, ac Cacochymia per convenientem Purgationem tollenda. Similiter quando fluxio fit juxta vel ad partem nobilem, quemadmodum in inflammatione faciei, oculorum, &c., non adhibenda ſunt Repellentia.

XVI. Altero modo evacuamus materiam foras educendo Digerentibus, Suctu, Sectione, Scarificatione, Cucurbitulis, & ſimilibus. Sed in utraque evacuationis ſpecie ad tumoris, ipſius materiei quantitatem, & qualitatem, atque ad partis affectæ naturam attendere oportet: alio namque modo tractari

ctari debent tumores ſanguinei, alio modo ii, aut humoris bilioſi, aut pituitoſi ac ſeroſi, aut melancholici ſoboles ſunt.

XVII. Igitur diverſimode, profluentis humoris natura, tumores curari debent. In fluxionis Principio, non omiſſis Purgatione & Venæſectione, ſi ob vias latiores videatur humor ſæpius ad aliquam partem ruere, Defenſivo intercipiatur fluxio. Eum in finem familiare eſt Cheirurgis Emplaſtrum defenſivum; vel cum ovi albumine & oleo roſaceo agitant bolum armenum aut ſanguinem draconis, atque inde Cataplaſma conficiunt, quod Defenſivum vocant. Huic inſtituto ſatisfaciet itidem unguentum album ſimplex, aut Unguentum Comitiſſæ: conducit etiam vulgare Oxycratum, vel Oxyrhodanum. Si vero intolerabilis cruciatus proritarit fluxionem, anodyno dolor mitigandus, impoſito v. gr. cataplaſmate ex mica panis albi in lacte dulci decocta, addito pulvere croci, vel ſimili.

XVIII. In Augmento equidem, cum manifeſte pars intumuerit, ac ſymptomata, qualia ſunt durities, calor, dolor, pulſatio, febris ingraveſcant, neque potuerit Revellentibus, aut Phlebotomia, neque Repellentibus, ut Oxycrato, ſimilibuſve impediri tumoris incrementum, tentanda eſt Reſolutio, ſi modo humor non admodum multus & craſſus reſolvi queat.

XIX. Sed quando reſolvi nequit humor, in pus ut vertatur neceſſe eſt, præcipue quum in vigore & ſtatu tumor exiſtit. Pus vero fieri cognoſcimus ex vehementia ſymptomatum antea commemoratorum. Juvatur autem puris generatio admotis ſuppurantibus.

XX. Facto pure miteſcunt accidentia: remittit calor, dolor, tenſio, febris. Ad hæc prementibus ſub digitis puris fluctuatio percipitur, pars albeſcit, & in acumen tendit pure craſſiore ſubſidente, tenuiore in pyramidis formam aſcendente. Aliquando tamen Signis hiſce difficillime regnoſcimus pus confectum eſſe, quando vel cutis valde dura eſt, vel pus in profundo deliteſcit.

XXI. Igitur cum certis colligere liceat indiciis pus prope confectum eſſe, aperiendus abſceſſus, vel Ferro, vel Cauterio potentiali, quod optimum e fortiſſimo conficitur lixivio: Attendendæ vero, & conſiderandæ in apertione hæ conditiones.

1. Ut ſectio eo loco fiat, ubi purulenta materia continetur.
2. Ut fiat in loco inferiori.
3. In muſculis, ut fiat ſecundum ductum fibrarum motricium.
4. Vitentur venæ, arteriæ, nervi, vaſa lymphatica, quantum fieri poteſt.
5. Ut non omnis purulenta materia ſimul educatur, præſertim in magnis abſceſſibus, ne ex ſubita & nimia inanitione, ac Spirituum reſolutione, virium ſequatur proſtratio.
6. Ut apertus abſceſſus blandius tractetur, & ne valide comprimatur.
7. Ut facta apertione dolor imprimis leniatur, dein ulcus detegatur, hinc carne impleatur, tandem ad cicatricem perducatur.

Non tamen ſuppuratio in malignis tumoribus ſemper expectanda, atque tardare in iis, ut in Bubone Venereo & Peſtilenti, ſæpe periculoſum eſt; ſed aperiri plerumque debent, vix dum incipiente ſuppuratione, ne virulenta retrocedat ſanies.

XXII. Ambroſius Paræus *Chir. lib. 7. cap. 5.* In Apoſtematum Curatione tria, *inquit*, „ veniunt conſideranda. Primum eſt, Eſſentia Apoſtema- „ tis. Secundum qualitas humoris Apoſtema committentis. Tertium, Par- „ tis obſeſſæ temperies. Prima indicatio ab eſſentia, hoc eſt, tumoris ma- „ gni-

„ gnitudine aut exilitate ducta, curandi rationem variat. Secunda itidem „ ab humoris natura ducta, curandi quoque conſilia immutat: aliter nam- „ que Phlegmone, aliter Eryſipelas curatur, & ſic porro. Tertia indica- „ tio a natura partis, in qua tumor reſidet, ſumitur: alia namque remedia „ partibus carnoſis, alia nervoſis conveniunt; alia Oculo, alia Gulæ alia „ Collo, alia Emunctoriis admoveri debent, &c.

CAPUT II.

De Phlegmone ſeu Inflammatione.

I. QUæ de Tumoribus præter naturam in genere ſuperiori capite dicta ſunt, ſingulis tumorum ſpeciebus ac differentiis non accommodemus. Initium autem ab *Inflammatione* faciemus, quia hæc frequentiſſime accidit, & pluribus aliis affectibus ſupervenire non raro conſuevit.

II. Antiqui omnem calorem, naturæ modum excedentem appellabant Inflammationem, & hanc duplicem faciebant, φλέγωσιν ϰαὶ φλογμονὴν. Igitur ſicca illa Inflammatio, in qua citra ullius humoris defluxum calor parti inſitus excitatur, φλόγωσις Græcis, Latinis *Exarſio* appellatur, eſtque proprie incipiens inflammatio. Sed *Phlegmone* dicitur, 1. de quovis tumore calido, & eo reſpectu eſt calidorum humorum defluxio, ſanguinis nempe puri, volatilis, aut bilioſi, tenuis, fervidi, ut complectantur Eryſipelas, Herpes, & ſimiles tumorum ſpecies. 2. de ea Inflammationis ſpecie, quæ nomine generis abſolute & uſitate Recentioribus dicta eſt *Phlegmone*; Tumore nimirum a ſanguine puro, eoque mediocri, ſeu temperato.

Phlegmonis Definitio. III. Eſt ergo PHLEGMONE ſeu INFLAMMATIO rubeſcens, renitens, dolorificuſque Tumor. Vel potius dicatur Tumor præter naturam e ſanguine in cutem & ſubjectos muſculos effuſo, calorem; rubedinem, dolorem, pulſationem, & tenſionem excitans.

IV. Diſtinguitur porro Phlegmone in exquiſitam, & non exquiſitam ſeu ſpuriam: Exquiſita dicitur, quando purus ſanguis extra ſua vaſa in aliquod membrum effuſus eſt, eique inhærens alteratur, & incenditur. Non exquiſita appellatur, quæ fit ex ſanguine minus puro, ſed hoc vel illo humoris genere abundante, unde Phlegmone Eryſipelatodes, Oedematodes, Scyrrodes.

Phlegmonis Cauſæ. V. Ideoque Phlegmonis cauſa habita ſemper fuit, vel purus ſanguis extra ſua vaſa effuſus, vel permixtione alius humoris inquinatus, qui non ſolummodo in cutem, ſed in ſubjectam quoque carnem tandem confluxit. Quum enim venæ arteriæque majores immodica ſanguinis copia diſtenduntur, gravatæ in minores quaſi onus deponunt, atque hæ demum in minimas, tumque per minima illarum oſcula ſanguis, quæ cohiberi nequit, effluit, ac in vacua illabitur ſpatia: quæ inter fibras ſunt primorum organorum, præcipue muſculorum, arteriarum, venarum, nervorum, atque membranarum. Quæ partes dum fluxione perfunduntur ac implentur, copia diſtentæ quaſi divelluntur, ferventiſque ſanginінis ardore incaleſcunt, ac dolorem excitant: Sanguis quippe extra vaſa collectus, nec libere circulare potens, neceſſario putreſcit, ac incenditur.

VI. Verum enim vero ſanguinem licet veluti cauſam tumori huic enodando plerique aſſignent Auctores, tamen fiendi modum plurimi tacent; quem inter Veteres aliquatenus exprimit, Doctiſſimus Fernelius *lib. de extern. corpor. affect. cap.* 2. quando dolorem ex calore, hunc ex vehementi Inflammatione illam a ſan-

a ſanguine non in ſolam cutem, ſed & in ſubjectam carnem impacto, & ex venis eo confluente oriri contendit, &c. Hic quamquam cauſam attribuat fluxioni vaſa diſtendenti, quæ diſtentio a Plethora ad vaſa oritur; equidem credendum non eſt, omnem omnino Inflammationem a ſola ſanguinis copia, fieri, cui ratio & experientia quoque contrariantur. Enimvero in Plethora cruor tali modo vaſa diſtendit, permeatque, ut ſua ſponte carceres ſuos non perſringat, niſi aliud quid accedat, quod ſanguinis motum retardet, quodque ſtagnationem, effuſionem, atque adeo Inflammationem moliatur. Cl. Sylvius *Praxeos Medicæ l.* 1. *c.* 40. incendi ſanguinem, & inflammationem oriri arbitratur, quatenus ex ipſo in vaſis ſuis valde diſtentis, & aliis quibuſvis partibus ſubſiſtente, *hoc eſt*, ſtagnante, mox incipiunt evaneſcere partes ſpirituoſæ, magiſque volatiles, & ſubtiles, tum acidas, tum ſalinas temperare ſolitæ, unde utræque acriores factæ acrius in ſe mutuo inſurgunt, efferveſcentiamque ob particulas ſanguinis oleoſas calidam excitant, quin paulatim ſanguinem ita corrumpunt, ut in pus vertatur, & quidem pro ſanguinis corrupti varietate plane varium: ubi ſatis clare acidum accuſat minus temperatum, partibuſque ſpirituoſis volatilibus illud temperantibus privatum. *Modus, quo Inflammatio fiat exponitur.*

VII. Ex dictis itaque conſtare videtur, ſanguinis in minoribus vaſis ſtagnationis, hinc ejus effuſionis, indeque ortæ Inflammationis, primam eſſe cauſam *Plethoram ad vaſa*, vel ex obſtructione, vel compreſſione. Enimvero venæ cum nunc a ſanguine, nunc a pituita in ipſis coagulatis ac concretis obſtruuntur, vel ab aeris externi frigore, aut potenter adſtringentibus medicamentis admotis conſtringuntur, tunc plus ſanguinis per arterias influit, quam per venas nunc obſtructas, vel compreſſas refluere poteſt; hinc Cruor paulatim collectus, eadem vaſcula magis, magiſque diſtendit, & ita quidem, ut reſeratis eorundem oſculis, exitus ipſi patefiat; unde tunc (quoniam ſanguis ex arteriis in venas non per anaſtomoſes, ſed per intermediam partium ſubſtantiam, *hoc eſt*, carnium tubulos ſeu poros circulatur) is neceſſario extravaſatur, ac in vicinarum partium ſubſtantiam effunditur; ubi copia mediocri ſaltem collectus, modo nunc expoſito, mox excandeſcit, & caloris ſenſum moleſtum in parte ſenſili producit; quæ mutatio *Inflammatio* vocatur.

VIII. Sequuntur nunc ordine Symptomata pluribus Tumoribus communia, qualia ſunt Dolor, Tenſio, Pulſatio, Rubedo, Febris, perpendenda. Et ſane Inflammationi plerumque conjunctus eſt *Dolor* propter peccans acidum acidius ac volatilius, efferveſcentiam inordinatam primo ſanguini, dein membranoſas partes vellicando dolorem inducens. Dolorem excipit *Tenſio* ab affluxu ſanguinis in partem ſubjectam, quem venæ recipere nequeunt, ſed potius continuo novum ſuppeditant, unde Tenſio oritur. Hanc ſequitur *Pulſatio* ab inteſtina cruoris efferveſcentia præternaturali, obſtructis vel compreſſis vaſis, incipiente, tandemque ebullitione ſanguinem in pus præcipitante, quæ poſtmodum ceſſat. *Rubedo* oritur ab extravaſato & excandeſcente ſanguine per cutem ac cuticulam tranſparente: altius enim impreſſos per maſculos, cutemque vix tranſparet, ac minorem inducit ruborem, qui tamen pro ratione ebullitionis vel efferveſcentiæ ſanguinis vel accreſcit, vel decreſcit. Cæterum *Febris*, quæ non raro adeſt, vel primaria eſt vel ſymptomatica; Viz. a ſanguine acido vel aliter depravato, atque hinc in parte Inflammata ſtagnante, unde motus ejus vitiatur, ac inordinatior fit. *Symptomata pleriſque Inflammationis ſpeciebus ſupervenire ſolita.*

IX. Signa porro, quibus dignoſcitur hic affectus, ſunt membri inflatio, rubor, calor, dolor, profunda pulſatio, moleſtaque tenſio, & alia ejuſmodi, quæ ſanguinis abundantiam & extravaſationem aperte arguunt. *Signa Phlegmonis Diagnoſtica.*

X. Hæc vero partium externarum Inflammatio a multis morbis liberat partes *Prognoſtica.*

tes internas, adeoque ſalutaris plerumque; niſi extenſione Gangrænam produxerit. Periculoſa equidem & difficilis curationis eſt Inflammatio. quæ Oculos, Fauces, Penem, Muliebre pudendum, Articuloſve occupat. In juvene, & Æſtate brevius curatur: tardius in corpore pingui, quam macilento.

Quæ in Phlegmonis Curatione ſunt obſervanda.

XI. Ut autem recte perfecteque Phlegmone curetur, duo imprimis ſunt obſervanda: primum ut cauſæ antecedenti occurramus: ſecundum ut cauſam continentem evacuemus: quibus tertium adjungi poteſt, ut emendentur ſymptomata; quæ aliquando tam ſæva ſuperveniunt, ut omnem Medentis curam ad ſe, neglecto morbo, convertant:

XII. Repellimus ergo, & Corrigimus cauſam antecedentem recto rerum nonnaturalium Uſu, & humoris in partem influentis Revulſione.

Victus ratio in Phlegmone.

XIII. Rectus rerum nonnaturalium uſus in bona Diæta, ſeu debita ac ordinata illarum rerum diſpenſatione conſiſtit. Aer eligatur ſerenus. Cibus, Potuſque modice ſumantur, iique refrigerantes: calida quævis dulcia, pinguia, ut Zinziber, Piper, & ſimilia nocent. Nocet etiam corporis motus; imprimis partis læſæ. Conducit ſomnus moderatus. Obſunt Alvi durities, Venus.

Venæ ſectio.

XIV. Quod ſi bona Diæta, *hoc eſt*, recta rerum nonnaturalium diſpenſatio ad humorem, qui in partem affectam influit avertendum, nec ſatis idonea, nec ſatis valida fuerit, Venæſectio quamprimum inſtituatur, utpote ſummopere neceſſaria, vel ad evacuandum, vel ad revellendum, vel ad derivandum.

Purgatio.

XV. Interim vero dum hæc fiunt, cum rariſſime corpus vitioſis non abundet humoribus, etiam pro Clyſteres, atque Purgantia leviora rite uſurpata ſæpe æque ac Venæſectio iteranda, multum efficere poſſumus.

XVI. Alterum autem Medici ac Cheirurgi de evacuanda conjuncta materia conſilium verſatur in recta Topicorum applicatione, & commoda adminiſtratione, *hoc eſt*, in debita ac tempeſtiva eorumdem ad partem affectam appoſitione, diligenter conſiderando, quod ſit tumoris initium, quæ progreſſio &c.

Quæ topica in Inflammationis principio admovenda.

XVII. Remedia igitur quibus inflammationis initio uti oportet, ſint modice repellentia, quibus aliquid diſcutientium admiſceatur, ut influens materia arceatur, & quæ nunc influxit leviter, interim reſolvatur. Quem in finem conducunt Aqua Plantaginis, Solatri, Spermatis ranarum, Roſarum, Florum ſambuci, Acetum roſarum, Sambuci, Vinum rubrum adſtringens, Saccharum Saturni, Camphora, & ſimilia. Abſtinendum vero a vehementer adſtringentibus, Bolo ſc. armeno, Sanguine Draconis, Acacia, Gallis, Alumine, omnibuſque oleoſis & pinguibus, utpote valde noxiis. Quæ omnia poros obſtruendo, adeoque diſflationem prohibendo dolorem, calorem, hinc & Inflammationem augent.

XVIII. Sed quanquam incipienti Inflammationi ſint imponenda Repellentia, ab iis tamen abſtinendum, 1. ubi juxta partes nobiles eſt Inflammatio, vel in glandulis. 2. Quando humores maligni ſunt. 3. Quando critice expelluntur. 4. Quum fit inflammatio in corpore Cacochymico, quumque pars affecta debilis admodum eſt.

Quæ in Inflammationis incremento.

XIX. In incremento, *hoc eſt*, increſcente Phlegmone, quoniam & repellere, & dirigere tum oportet, habenda magis ratio humoris influentis, & ejus, qui jam influxit. Sic nimirum repellentia admixtis reſolventibus & lenientibus erunt temperanda, ut reſolventia prævaleant. Fomentum v. g. applicetur ex Malva, Althæa, Violaria, Abſyntio, Scordio, Ruta, Floribus Camomillæ, Meliloti, Sambuci, Roſarum rubrarum, Baccis Juniperi, ſimilibuſve in aqua, vel Cereviſia tenui decoctis.

XX. In ſtatu vero reſolventium pondus augeatur, admixtis una anodynis, ſi do-

ſi dolor moleſtus admodum ſit. Cum autem ad declinationem vergat Inflammatio, vehementius diſcutere convenit, adeoque ſola diſcutientia & reſolventia ſunt imponenda. Quem in finem applicetur ſequens, aut ſimile Cataplaſma. *Quæ in ſtatu, & declinatione.*

R. *fol. malvæ, althææ an.* Mj.
ſum. abſynthii, flor. camomillæ,
meliloti an. M ß.
Coq. in cereviſia tenui ad mollitiem, dein
in mortario contundantur; contuſis adde
farinæ hordei, fœnigræci an. ℥ iß.
olei anethini ℥ ij. *pulv. croc.* ʒ ß. *M. F. Cataplaſma.*

Cataplaſmatis loco non minore cum fructu apponatur Fomentum ex ſupraſcriptis diſcutientibus, additis & aliis, decoctum, cui vel Vinum Gallicum, vel Spiritus vini, pro re nata, admiſceri poteſt.

XXI. Quod ſi Inflammatio ægre reſolvatur, tendatque in Suppurationem, promovenda erit & acceleranda puris confectio, ac generatio. Hoc vero præſtant omnia medicamenta Emollientia & Maturantia vulgo dicta, Radices puta & folia Althææ, Malvæ, Liliorum alborum, Branca urſina, Flores Camomillæ, Meliloti, Farinæ Lini, Fœnigræci, Fabarum, Caricæ, Cæpæ ſub cineribus aſſatæ, Unguentum Baſilicon, Emplaſtrum Diachylum, & ſimilia. Ex quibus commodiſſime parari ſolent Cataplaſmata. ex. gr. *Quæ in ſuppurationem tendente Inflammatione.*

R. *rad. liliorum albor. recent.* ℥ iij.
cæparum ſub cineribus aſſatar. ℥ j.
fol. malvæ, althææ, flor. meliloti an. Mj.
Caricarum ping. conſciſſ. N. x.
Coq. in aqua pura vel cereviſia tenui ad mollitiem;
tunc in mortario contuſis adde
farin. ſeminum lini, fœnigræci an. ℥ iß.
unguenti baſilici ℥ ij.
M. F. Cataplaſma.

XXII. Si autem Ægris arrideant magis Unguenta vel Emplaſtra, nec a pinguibus lædantur; inungi poterit ſemel aut ſæpius pars dolens litu, ex Unguento Agrippæ, Althææ ſimplici vel compoſito, Oleo liliorum alborum, ſimilibuſque parato; moxque ei imponi Emplaſtrum Diachylum cum gummi, ut & Mucaginum.

XXIII. Igitur ubi Calor, Febris, & alia accidentia remiſerint, quando in mucronem tumor attollitur, quum preſſione digitorum fluctuantis velut humoris inundatio percipitur, tum intelligere licet pus confectum eſſe. Quare ſine procraſtinatione tumor aperiendus erit, ne pus diutius concluſum mora reddatur acrius, ideoque nocentius, atque ab ipſo partes vicinæ magis magiſque corrumpantur, ſicque ulcus majus, ſinuoſum, & fiſtuloſum fiat. Aperiendus autem eſt loco commodiſſimo, *hoc eſt*, in loco tumoris maxime molli & declivi. Fiat vero apertio aut Cauterio, aut Scalpro. Equidem Scalprum Cauterio præferendum puto, præſertim quum tumori ineſt rubor, ardor, atque purulenta materies calida eſt. *Confecto pure quæ obſervanda.*

XXIV. Sed patiens ſi admittere nolit apertionem, danda opera, ut verſus corporis ſuperficiem alliciatur pus, quo citius ab ipſo perforetur corroſa cutis; Cui uſui Cl. Sylvius *prax. Medic. lib.* 1. *cap.* 40. §. 58. ſequens emplaſtrum valde extollit,

R. *Mellis optimi, farinæ ſecaliginis an.* ℥ j.
Vitellum unius ovi
Imponantur blando igni, & agitentur ad emplaſtri
conſiſtentiam.

Emplaſtrum hoc extendatur ſupra linteum denſum, & applicetur parti affectæ, in dies renovando.

Poſſunt etiam Ficus contundi, & Cataplaſmatis modo calidæ applicari loco tumoris maxime molli & eminenti, quo ſic facilitetur ac promoveatur abſceſſus apertio.

XXV. Ubi autem multum puris continetur in abſceſſu, ſedulo cavendum, ne omne una vice educatur, ſed partitim; quoniam Ægrorum vires alias non parum proſternuntur. Ubi vero parum puris adeſt, nil nocet omne effluere, quod aptum eſt, paratumque, ut effluat; omiſſa preſſione forti & diutina multis Chirurgis familiari, a qua nunquam aliquid commodi Ægris evenit, ut ſæpius multum incommodi.

XXVI. Ceterum facta & aperta puri via, ad ulceris mundationem & conſolidationem pergendum; in quem finem conducit Digeſtivum ex Therebinthina, Melle, & Ovi Vitello, petiis impoſitum; vel applicetur Unguentum Baſilicon, vel Unguentum Aureum, vel ſi magis detergendum ſit.

℞. *Therebinthinæ venet.* *Farinæ Hordei* ʒ ij. *Thuris* ℈ ij.
Mellis optimi, vel Roſacei an. ℥. i. *Vitellum unius ovi.*
M. F. S. A. Digeſtivum.

Nonnulli laudibus extollunt Deterſivum ex Apio, cujus hæc eſt deſcriptio.

℞. *Succ. apii, plantaginis, betonicæ an.* ℥ i.
Mellis optimi ℥ v. *Therebinth. venet.* ℥ iiij.
Farinæ hordei, orobi an. ʒ. ij.
Pulv. aloes, myrrhæ, iridis florent. an. ʒ. i.
Coquatur mel cum ſuccis, quibus conſumptis addantur farinæ & pulveres, & omnia miſceantur ad formam Unguenti.

Sin adhuc validius detergere fuerit conſilium, utendum Unguento Apoſtolorum vel ſolo, vel Unguento Baſiliconi admixto.

XXVII. Ubi vero ſatis deterſum eſt ulcus, carne oppleatur, & cicatrice obducatur, adhibitis Medicamentis variis nunc expoſitis, & porro exponendis lib. iij. de Ulcerum curatione. Hunc tamen in finem vehementer laudat *Balſamum ſulphuris therebinthinatum* Cl. Sylvius *prax. Medicæ lib.* 1. *cap.* 40. §. 61. 62. cujus effectus mirabilis ac fere incredibilis eſt, ſi ejus aliquid ulceri inſtilletur, aut illinatur. „ Mox enim, *inquit*, novi puris „ generatio ita fuit inde diminuta, ut non raro hujus unius Balſami ope „ intra paucos dies plene curata fuerint & in Mammis, & alibi excita- „ ta poſt Inflammationes Apoſtemata notabilia.

„ Ex hoc autem experimento, haud parvi pendendo, cenſui Ulcerum „ Apoſtemata conſequentium Mundationem ac Conſolidationem conſiſtere „ in *Correctione puris acidi, rodentiſque* ulceratæ parti adhærentis, atque „ ſanguinem ipſi nutriendæ dicatum ex parte ſaltem corrumpentis, ac in „ novum pus vertentis: *Corrigit* vero illud *Pus* parti affectæ adhærens a „ *Sulphuris Balſamo* dato, imprimis ratione *Olei Aromatici*, adeoque *ſale* „ *volatili oleoſo* abundantis; a quo Spiritus acidus in pure luxurians, quin „ Sanguinem in pus in dies corrumpens non tantum obtundatur, ſed in- „ ſuper mitigetur, emendeturque ita, ut affluens ſanguis partes prius con- „ ſumptas brevi reparet, Conſolidationem ultimam expediat.

Accidentium correctio. XXVIII. Ultimus tandem Curandæ Inflammationis ſcopus eſt, ut Symptomata, illam nonnunquam comitantia placentur. Sunt autem ea ut plurimum quatuor, Dolor, Durities, Gangræna, Febris. Inter hæc primum locum *Dolor* obtinet, in eoque ſedando diligentem eſſe Medicum oportet. Nam præterquam quod vires proſternit, functioneſque debilitat, etiam fluxio-

fluxiones ciet, adeoque Inflammationem auget. Igitur imponatur Cataplaſma ex mica panis albi & lacte dulci, addito Croci pulvere, confectum. Vel

R. *Flor. Camomillæ*, *Meliloti*, *Sambuci an.* M j.
Coctis in lacte dulci, & *in mortario contuſis adde*
Farinæ ſeminum lini, *fœnigræci an.* ℥. ij.
Vitellos duorum ovorum, *Olei roſacei* ℥ i ß.
M. F. Cataplaſma.

Quod ſi Dolor perſeveret, nec his cedat remediis, ad validiora confugiendum erit, uſurpatis etiam Narcoticis; ea tamen cautione, ne inde parti inferatur Necroſis. In hoc caſu itaque Cataplaſmati addantur Folia Hyoſciami, Papaveris, Solani, &c.

Durities vel *Gangræna* quomodo curari debeant, ſuis locis ſumus dicturi.

Ad curam *Febris* quod attinet, ea ad Medicum potius, quam Chirurgum ſpectat: Tolli tamen ut plurimum ſolet Diæta, Venæſectione, & Medicamentis, quæ in Phlegmonis Curatione obſervanda modo docuimus.

CAPUT III.

De Furunculo.

I. FUrunculus Latini, *Δοθιὴν* Græcis, Noſtratibus (*Een Bloet-vin*), eſt Tuberculum in acumen protuberans, cum inflammatione, duritie, rubore, ac ſummo dolore, ovum columbinum magnitudine non excedens. Similiter C. Celſus *lib.* 5. *cap.* 28. Furunculum definit, quod ſit Tuberculum acutum cum inflammatione, & dolore, maximeque ubi jam in pus vertitur. *Furunculus quid.*

II. Species autem Furunculi plures ſunt: Alius enim benignus eſt, ac mitis: Alius malignus, ac vehementius dolens. Idem obſervavit Paulus Ægineta *lib.* 4. *cap.* 23. ſic inquiens: „ Furunculorum alius eſt clemens, „ alius maleficus: Clemens quidem cum in ſola cute coierit; Maleficus „ autem curatuque difficilis, cum altius radicibus actis in cutem erumpat. *Furunculi ſpecies.*

III. Fit vero Furunculus e craſſo, impuro, acido-acri, aliiſve modis depravato ſanguine, quem natura a reliquo puriore ſecernens, tanquam infenſum & inutilem in corporis habitum critice expellit. *Cauſæ.*

IV. Signa, quibus cognoſcitur hic affectus, ſunt exigua inflammatio cum puſtula, & verſicula ſenſim increſcens, cum dolore, duritie, & rubore cum ſtatum attigerit. qui paucos intra dies abſolvitur. Porro tuberculum in acutum tendit, & columbini ovi magnitudinem non excedit. C. Celſus aliud ſignum adjungit, dicens. „ Qui ubi adapertus eſt, & exit, „ ſuper apparet pars carnis in pus verſa, pars corrupta ſubalbida, ſub- „ rubra, quem ventriculum Quidam Furunculi nominant. *Diagnoſis.*

V. Idem Celſus *loco citato* docet, in Furunculo nullum eſſe periculum, etiamſi nulla Curatio adhibeatur. Matureſcere enim per ſe, atque erumpere. Sed dolorem efficere, ut potior Medicina ſit, quæ maturius liberet. *Prognoſis.*

Dicendum ergo Furunculum periculo vacare, niſi morbo graſſante maligno in Anthracem degeneret. Sed quoniam Cacochymiæ ſoboles eſt Furunculus, hinc raro fit, quod ſolitarius erumpat, ſed fere multis corpus ſcateat, atque inquinetur.

VI. In Curatione Furunculi, quum humor hujuſmodi Tumorem efficiens craſſus ſit, impurus, acido-acris, & aliquando malignus, nunquam Repellentibus utendum eſt, ſed ex ſententia Galeni, & Pauli Æginetæ, Furunculus coquendus appoſito pane maſticato, & in Cataplaſmatis formam redacto; vel Diachylo *Curandi Methodus.*

cum gallinaceo adipe; vel ex C. Celſi præſcripto, Gummi Galbano.

VII. Igitur applicandum mox Emplaſtrum Diachylum cum gummi; vel quid ſimile confici poteſt, ut puris generatio promoveatur & acceleretur, v.gr.

R. *Picis navalis, liquidæ an.* ʒ ij. *Gummi Sagapeni* ʒ ß.
Emplaſtri Diachyli cum gummi ℥ ß.
M. F. S. A. Emplaſtrum.

Vel

R. *rad. lilior. alb. rec.* ℥ ij.
cæparum ſub cineribus aſſatar. ℥ iß.
fol. althææ, flor. camomillæ, meliloti an. Mj.
Coctis in aqua pura, vel cereviſia tenui ad mollitiem, & in mortario contuſis adde
Farinæ Secaliginis
mellis virginei an. ℥ ij.
vitellos duorum ovorum.
unguenti Baſiliconis ℥ iß.
M. F. S. A. Cataplaſma.

Furunculo aperto, & expreſſo omni Pure, vix ulla Curatio neceſſaria eſt. Equidem Puris eductio ut facilius fiat, imponendum porro Emplaſtrum Diachylum cum gummi, cum Unguento Baſilicone, aut alio quodam mundificativo: poſtea Emplaſtrum Diachylum ſimplex, vel Diapalma.

VIII. Sed malignus ſi ſit Furunculus, & ex venenata materia excitatus, malignitas illa, priuſquam applicentur remedia, foras trahetur admota cucurbitula cum multa flamma.

IX. Cæterum ut præcaveatur, ne ſæpius hujuſmodi tubercula infeſtent, præcipiunt Multi, ut Nux Moſchata Mas veſtibus inſuatur. Sed qua vi & proprietate Amuletum hoc ab iſtis Satellitibus immune corpus reddere queat, Sagacioribus exponendum relinquo.

CAPUT IV.

De Epinyctide, & Termintho.

Epinyctis quid. I. AD Furunculum haud inepte referri poſſunt Epinyctis, & Terminthus. EPINYCTIS, ex C. Celſi, Pauli Æginetæ, & Aetii ſententia, eſt puſtula peſſima, colore ſublivida, vel ſubnigra, vel rubicunda, vel alba, circa quam vehemens ſuboritur inflammatio cum ingenti dolore, noctu magis affligens, cumque aperta eſt, intus mucoſa reperitur exulceratio: Color eſt humori ſuo ſimilis, ab eaque cruenta emanat ſanies. Dicta vero Græcis ἐπινύκτις, quia fere ſemper noctu oritur. Arabes *Eſſere*, *Sere*, vel *Saire* appellarunt.

Epinyctidis Cauſæ. II. Fit Epinyctis, haud ſecus ac Furunculus, e ſanguine impuro, acri, maligno, critice in corporis ſuperficiem expulſo.

Diagnoſis. III. Signa vero, quibus cognoſcitur Epinyctis, ſunt quod puſtulæ hæ ſua ſponte proveniant, colore ſint rubicundæ, vel ſublividæ, vel albicantes, atqui gravius noctu quam interdiu affligant. Ceterum dolor in Epinyctide vehementior eſt, quam pro ejus magnitudine, faba major non ſit: ſponte exulceratur, & cum rumpitur, mucoſam parit exulcerationem, unde ſubcruenta emanat ſanies.

Prognoſis. IV. Equidem puſtulæ hæ, ex C. Celſi ſententia maxime eveniunt in puerili ætate, raro in medio corpore, ſæpe in eminentibus partibus, & verno tempore, ſuntque nullius periculi, niſi in curando error committatur, quamvis pravos humores in corpore redundare indicent.

Curatio. V. In Curatione Epinyctidis, haud ſecus ac in Furunculo Curando: proceden-

cedendum; viz. Puſtula maturanda, & Puris generatio accelaranda, appoſitis Uvis paſſis contuſis; vel impoſito Cataplaſmate ex Uvis paſſis. Caricis pinguibus, & Ruta viridi ſimul comminutis; vel Emplaſtro Diachylo cum gummi, cum Unguento Baſilicone, vel, ut malignitas, ſi quæ adſit, corrigatur, tali Digeſtivo:

R.	*Unguent. Baſiliconis* ℥ j.	*Mellis virginei* ʒ vj.
	Therebinth. venet. ℥ ss.	*Olei Scorpionum* ʒ iij.
	Theriaces Andr. ʒ ij.	*M. F. S. A. Digeſtivum.*

Poſtea ulcus mundetur Digeſtivo communi, Unguento Aureo vel Baſilicone impleatur; atque impoſito Emplaſtro Diapalma, vel Styptico, tandem cicatrice tegatur.

VI. TERMINTHUS autem Tuberculi ſpecies eſt, & Epinyctidi fere ſimilis, cui ſuperne & inferne nigra puſtula incumbit, qua rupta inferne deſquammatio apparet: diſſecto autem tuberculo pus invenitur. *Terminthus quid &c.*

Sed cum Terminthus ex eadem cauſa, qua Epinyctis, *hoc eſt*, ex aduſto, acri, & venenato ſanguine fiat, eadem pars afficiatur; hinc eadem Curatio ei convenit, idemque Prognoſticum, quod Epinyctidi.

CAPUT V.

De Eryſipelate.

TUmor, qui Græcis ERYSIPELAS, Latinis *Ignis Sacer*, ſeu *Roſa*, Noſtratibus (*De Rooſe*) nuncupatur, ab Auctoribus male deſcribitur, quod ſit Tumor præter naturam ex Bile fere in ſolam cutem, quandoque etiam in muſculos ſubjectos effuſa, dolorem, calorem, aliaque ſymptomata cauſante. Si namque ſola bilis in cutem effunditur, Herpes, non Eryſipelas oritur.

II. Sed quum vera Inflammatio, atque adeo Phlegmonis ſpecies ſit Eryſipelas, potius dicendum videtur, quod ſit inflammatio valde ardens, maximeque circa cutem conſiſtens, & aliquando ſubjectæ carnis aliquid occupans, orta ob effuſo, extravaſatoque billioſo, tenuiore, & ſubtiliore ſanguine, cum tumore vel exiguo, vel ſæpe, quoad ſenſum, nullo; cujus color pallidior, aut magis flaveſcens eſt, quam Phlegmonis, & ſi tetigeris, facile ſanguis ſubterfugit, rurſuſque illabitur exquiſite tenuis, aſpectuque rubens. *Eryſipelatis Deſcriptio.*

III. Eſt autem Eryſipelas duplex; verum ſeu legitimum, & non verum ſeu ſpurium. Verum Eryſipelas ſimplex eſt, ſimplici fervore & rubore affectum ſine ulla exulceratione, e ſanguine bilioſo, tenuiore, fervidiore, in quo Acidum volatile prædominatur, genitum. Non verum ſeu ſpurium Eryſipelas trium vulgo habetur generum: Unum quod oritur ex ſanguine bilioſo, tenuiore at acri, pungente, & rodente, qui idcirco latam, & aliquando profundam ſatis efficit exulcerationem: Alterum Eryſipelas ſuperius eſt ſine partis affectæ exulceratione; in eo tamen exiguæ ſuccedunt puſtulæ & veſiculæ, quæ nonnihil inciſæ, perforatæque Saniei aliquantulum fundunt: Tertium genus eſt, quod ſit quidem e ſanguine tenui, fervido, at ſimul vel copia peccante, vel ſero abundante, vel terreſtribus, acido auſteris, ſimilibuſque particulis redundante, unde Eryſipelas dicitur vel Phlegmonodes, vel Oedematodes, vel Scyrrodes. *Differentiæ.*

IV. Igitur verum ſeu legitimum Eryſipelas e ſanguine bilioſo, tenui, ſubtili, fervido, in quo Aciditas volatilis abundat, generatur; qui ex minutiſſimis capillaribus vaſculis exiliens, præ ſua tenuitate, & ſubtilitate in interiore carne ſubſiſte- *Cauſæ.*

ſiſtere nequit, ſed per extremam cutem, parteſque ei vicinas diffunditur, atque ardentem ibidem excitat Inflammationem.

Eryſipelas a Phlegmone ſit diſtinguendum.

V. Ardens autem illa cutis, partiumque proxime ei ſubjectarum Inflammatio, Eryſipelas dicta, a Phlegmone diſtinguitur, 1. Colore; eſt namque Inflammationis color ruber, Eryſipelatis ex rubro flaveſcens. 2. Pulſatione, quæ magna adeſt in Phlegmone, parva vel nulla in Eryſipelate. 3. Tumoris magnitudine; Etenim in inſignem tumorem Inflammatio partem attollit, cum & cutem, & ſubjectos muſculos occupet; Eryſipelas vero partem affectam modice elevat, adeo ut vix appareat tumor, cum cutaneas partes ſolummodo ardens hæc Inflammatio invadat. 4. Calore, qui major eſt in Eryſipelate, quam in Phlegmone. 5. Dolore, quæ in Eryſipelate minor eſt, at pungitivus; in Phlegmone tenſivus, & gravativus. 6. Duritie & Mollitie; cum Inflammatio tactui non cedat, ſed renitatur; Eryſipelas vero ſi tangatur, tactui cedat. 7. Eo, quod rubedo, quæ in Eryſipelate adeſt, ſi digito prematur, ſtatim abeat, & cutis ſub digito alba evadat, deinde vero mox redeat eadem rubedo, ob tenuem ſubtilemque ſanguinem, a quo fit; in Inflammatione vero hoc non accidit. 8. Quod in Eryſipelate nulla tenſio, ut in Phlegmone appareat. 9. Loco affecto; Eryſipelas namque loco dimovetur, ſerpit, & vicinas partes ſimiliter afficit; Inflammatio autem in uno figitur loco, ab eoque nec diſcedit, nec dimovetur.

Spina Eryſipelatis Diagnoſtica.

VI. Signa itaque, quibus hic affectus cognoſcitur, ſunt æſtus ingens, dolor acris non valde vehemens, rubedo ad flavedinem tendens, ad tactum ut facile cedens, ita & facile rediens, partis intumeſcentia, ac tenſio levis, pulſatio minor; fitque invaſio ejus plerumque cum Febre, niſi a cauſa externa oriatur.

Prognoſtica.

VII. Equidem raro periculoſus eſt affectus Eryſipelas, niſi ab exterioribus ad interiora materies repellatur: periculoſior vero, ſi circa oculos, fauces, aliaſve nobiles partes conſiſtat; aut ſi vulneri, ulceri, fracturæ, luxationi superveniat. Ut autem facilius tutiuſque ſanetur, reſolutione, aut inſenſibili tranſpiratione, ſeu per diaphoreſin terminari debet, non ſuppuratione, quæ in hoc affectu mala admodum eſt, difficiliſque curationis.

Quæ in Eryſipelatis Curatione obſervare oporteat.

VIII. Ut vero Eryſipelas rite curetur, 1. Conveniens inſtituenda Diæta, atque eadem ſex rerum nonnaturalium diſpenſatio hic obſervanda, quæ in Phlegmone. Dein Antecedens Materia evacuanda Cholagogis blandioribus, Venæſectione, ac imprimis Diaphoreticis iterandis, reiterandiſque.

IX. Tertia Cura erit de Medicamentis Topicis: Quæ in Principio minime ſint valide Repellentia, Exſiccantia, Adſtringentia, quod illorum uſu Materia acrior intro compulſa vicinas partes corrodat, & exulceret. Sed ſi exiguum fuerit Eryſipelas, pars affecta a nobilioribus remota, humoreſque adhuc fluxerint, applicentur modice Repellentia, aut Reſolventibus mixta; ne occluſis nimium poris, hinc radiente nativo calido fere ſuffocato, Gangræna accedat.

X. Peſſime quoque ægris ſuis conſulunt Chirurgi, qui partem Eryſipelate affectam inungunt Unguento Nutrito, de Ceruſſa, Populeo, Roſaceo, Oleo Roſarum, Violarum, ſimilibuſque pinguibus; utpote quæ bilioſum, tenuem, fervidum, atque in partes cutaneas effuſum, extravaſatumque ſanguinem excitant, magis incendunt, adeoque ardenti huic Inflammationi maxime adverſantur, ut recte monet Galenus *lib. 5. de ſimpl. Med. Facult.* Et ſcribit Fabritius Hildanus *Cent. 1. obſerv. 82.* ſe obſervaſſe Eryſipelas ex Olei Roſacei inunctione in Gangrænam mutatum fuiſſe.

XI. Modice ergo Repellentia, at Reſolventibus Volatilibuſque permixta, quæ ſimul Acidum volatile infringere ac mitigare poſſunt, hic ſunt apponenda v. gr.

R. *Aquæ*

R. *Aquæ florum Sambuci* ℥ viij. *Saccari Saturnini gr.* xv.
Aceti Sambuci ℥ ij. *Camphoræ* ℈ j.
Spir. vini ℥ iß. *Miſceantur pro Epithemate.*

Vel

R. *Aquæ florum Sambuci* ℥ viij. *Vini albi Gallici* ℥ iiij.
Miſceantur.

Vel

R. *Aquæ florum Sambuci* ℥ vj.
Spiritus vini ℥. j. *Camphoræ* ℈. j. *Trocb. alb. Rhaſis* ℈ ij.
Miſceantur.

Vel

R. *Fol. Malvæ, Althææ, Parietariæ, Salviæ, an.* Mj.
Flor. Sambuci, Camomillæ an. Mij. *Roſarum Rubr.* Mj.
Coq. in æq. part. aq. comm. & Vini albi Gallic. ad ℥ xxx. *pro Fomento.*

Vel decoquuntur Flores Sambuci in Lacte Dulci, vel Ebutyrato, & applicentur.

Vel fiat Sacculus interſutus ex Floribus Sambucci, iſque in Aqua Florum Sambuci, tantilio Aceti Sambucini addito, madefactus, iterumque leviter expreſſus calide parti affectæ applicetur, & ſæpius renovetur.

Vel diſſolvatur Sapo Venetus in Aqua Pluviali, vel Florum Sambuci, atque iſto lixivio imbuantur panni lanei mundi, qui dein fortiſſime exprimantur, & parti affectæ calidi applicentur, ac identidem permutentur.

Sunt qui Stercus ovilium in vino aut aceto decoctum uſurpant.

Alii laudant Cretam pulveriſatam ope chartæ emporeticæ parti impoſitam; Nonnulli Spiritum Vini, in quo Theriaca diſſoluta eſt, linteis duplicatis aut quadruplicatis imponunt.

XII. Sed remediis hiſce ſi Eryſipelas curari nequeat, quin potius exulceretur, hoc vel ſimile illinatur Unguentum. *Eryſipelas quando exulceratur, quid agendum.*

R. *Trocb. albor. Rhaſis, Tutiæ præpar. an.* ℥ j.
Litbargyri ℥ iß. *Ceruſſæ* ℥ j.
Flor. Sulphuris ℈ j. *Camphoræ* ℈ ß.
Olei Roſarum ℥ j. *Ceræ albæ q. s.*
Terantur diu, & exacte lævigentur in Mortario plumbeo, ac F. S. A. Unguentum.

XIII. Sin vero in Facie fuerit *Eryſipelas*, nulla apponenda ſunt Repellentia, vel Adſtringentia, ne quidem Reſolventibus mixta, ne materia ad Oculos, Fauces, aliaſve partes nobiles pellatur. Sed imponatur Sacculus interſutus ex Floribus Sambuci, in calida Aqua Florum Sambuci, addito Vino albo Gallico, madefactus, leviterque expreſſus, qui identidem renovetur. Vel calide applicetur Sacculus, ſubtiliſſima Tritici, vel Hordei Farina repletus.

XVI. Atqui cum Caput occupet Eryſipelas, uti Mulieres aliquando experiuntur, nulla omnino humida ſunt apponenda; ſed lintea munda recenter loca, adeoque vapore Saponis perfuſa, calida imponantur, ſæpiuſque permutentur. Vel calide applicetur laudatus ſacculus, ſubtiliſſima Tritici, vel Hordei Farina repletus. Vel Lixivium fiat fortiſſimum ex Sapone Veneto cum Aqua Florum Sambuci; eo imbuantur lintea munda, quæ dein exſiccata, & calide appoſita, identidemque renovata, mirum in modum ardentem illam in capitis partibus cutaneis Inflammationem diſcutiunt, reſolvuntque. *Si caput occupet.*

CAP.

CAPUT VI.

De Oedemate.

OEdema apud Hippocratem, & pleroſque Veteres Medicos generaliter denotat omnem Tumorem præter naturam. Οἶδος namque, ſeu Οἴδημα nil aliud ſignificat, niſi Eminentiam. Sed potius cum Neotericis *Oedema* nos appellabimus Tumorem ab humore pituitoſo genitum.

II. Sit igitur OEDEMA Tumor frigidus, pituitoſus, mollis, laxus, doloris, & caloris expers, plerumque albidi coloris. Vel dicatur: Tumor præter naturam ab humore ſeroſo, aut pituitoſo ortum habens, albus, mollis, indolens, prementi digito cedens, per congeſtionem frequentium, quam per affluxum humorum productus.

Oedema quid ſit.

III. Atqui diſtinguitur vulgo Oedema in duas ſpecies. Nimirum eſt Tumor hic, vel cum humore collecto cumulatus, certa circumſcriptione definitus, iſque genuinum & legitimum dici ſolet *Oedema*: vel eſt ſine ulla circumſcriptione, aut humoris in unum locum collectione, ſed per partem diffuſus, & expanſus, ac recte nuncupatur *Oedematoſus tumor*. Verum legitimumque Oedema fit ab humore ſubcruento, crudo, ſeroſo-pituitoſo, ſubacido, a ſanguine in aliquam partem ſecreto, ibidemque congeſto, atque mollem, laxum, indolentem, certaque circumſcriptione definitum tumorem excitante. Tumor vero Oedematoſus fit ab humore crudo, ſeroſo-pituitoſo, ſubacido, e Cruore itidem amandato, vel Lymphatico, per totam partem diffuſo, diſperſoque, quam ita tumefacit, ac diſtendit, ut cum digito prematur, fovea quædam fiat, quæ remanet atque ſui veſtigium ſervat, ut in Tabidis, Cachecticis, aut aliter male habitis in dies obſervatur.

Oedematis Cauſæ.

IV. Cauſæ ergo Oedematis ſunt humores crudi, ſeroſopituitoſi, ſubacidi, in ſanguine redundantes, hinc in partem quamdam effuſi, in eaque Tumorem hunc per congeſtionem potius quam per fluxionem excitantes. Procatarcticæ vero, ſeu primitivæ Cauſæ eſſe poſſunt, Caſus, Percuſſio, Aer nimis frigidus, & humidus, Cibi viſcidi ac glutinoſi, Crapula, Somnus longior, Otium nimium, vita ſedentaria, & ſimilia, quæ ſanguinem crudum, ſeroſum, pituitoſum, ſubacidum, producere valent.

Signa Diagnoſtica.

V. Signa, autem quibus cognoſcitur Oedema, ſunt Albedo, Mollities digitis cedens, ut fovea relinquatur, quod maxime proprium eſt Oedematis ſignum, minor quoque eſt Dolor, minorque Pulſatio.

Prognoſtica.

VI. Solet præſertim Oedema generari hyeme, & frequentius Senibus, corporibuſque phlegmaticis accidere. Terminatur vero pluribus modis, vel per Reſolutionem, vel per Suppurationem, vel per Indurationem. Per Reſolutionem ſeu Inſenſibilem tranſpirationem ſæpius terminatur, ſæpe etiam Induratur, raro per Suppurationem ſolvitur, quia ex humore oritur frigidiore ac mitiore, qui haud facile in pus vertitur: aliquando tamen hic Tumor Suppuratur, ſi in calidoribus fiat partibus. Atqui in Scyrrhum aut Abſceſſum ſi abeat Oedema, difficilioris eſt curationis; Periculoſum item ſi Pthiſis aut Hydrops adfuerit.

Quæ in Oedematis Curatione ſunt obſervanda.

VII. Oedematis Curatio duplicem ſibi ſcopum proponit: unum, qui antecedenti materiæ ſe opponat: alterum, qui cauſam conjunctam evacuet. Antecedens materies emendabitur recto ac legitimo rerum nonnaturalium uſu, qui ſanguinis, aliorumque humorum dyſcraſiam immutare & corrigere queat. Cibus

bus & Potus, ſimiliter ac Aer moderate calefaciant, exſiccentque. Caro aſſata præſtat elixata. Nocent Fructus Horarii, Caſeus, Piſces Marini. Nocet & quantitas Cibi Potuſque nimia. Conducit Vinum, per ſe uſurpatum, aut herbis calefacientibus alteratum. Exercitia proſunt moderata. Obeſt ſomnus longus, item Alvi durities, Quies, Triſtitia, Venus. *Diæta.*

VIII. Sed præter convenientem rerum nonnaturalium adminiſtrationem Antecedens Cauſa corrigetur inſuper, ac educetur Remediis Generalibus, quæ crudos, ſeroſo-pituitoſos, ſubacidos humores emendare, ac vacuare ſolent. At quoniam affectus hujus cauſa antecedens in ſanguine non fervido, ſed vappido, ſeroſo, ac aliter vitioſo conſiſtit, hinc *Venæſectio* nequaquam conducit, atque non niſi rariſſime in Oedemate curando inſtituitur. Et ſi aliquando ſanguis ſit mittendus, id non ratione morbi, aut cauſæ conjunctæ, ſed ratione alicujus ſymptomatis, aut cauſæ antecedentis fieri ſolet. *Venæſectio non conducit.*

IX. Frequentius vero locum habent quæ viſcera roborant, obſtructiones aperiunt, humores ſeroſo-pituitoſos attenuant, eoſque tranſpiratione aucta inſenſibili, promotiſque tum Diaphoreſi, tum Diureſi, nec non per Alvum facta Purgatione educunt. v. gr. *Humores in Oedemate præparantia, ac educentia.*

R, *Raſur. Ligni Guajaci* ℥ iij. *Saſſaphras.* ℥ ss.
Infund. per noctem calide in Aquæ puræ ℥ Lxx.
Dein S. A. coq. addendo.
Rad. Fœniculi, Petroſelini an. ʒ j.
Galangæ ʒ ij.
Cor. Med. Sambuci rec. ℥ ij.
Herb. Calamenthæ, Chamæpitheos an. M j.
Baccar. Juniperi ℥ i ss.
Pulpæ Colocynthidis ʒ j. *vel* ℈ iv.
Glycyrrhyz. ʒ iij.
F. ex his S. A. Colatura unc. xxxx.

X. Corpore ſic purgato, utile erit Decoctum Diaphoreticum, ſimulque Diureticum, ex quo mane in lecto adhuc decumbens, & hora a meridie circiter quarta largiorem hauſtum calide ſumat Æger, atque matutino tempore, quouſque vires concedant, inde ſudores moveat.

R. *Raſur. Ligni Guajaci* ℥ iv. *Saſſaphras* ʒ vj.
Rad. Chinæ ℥ j.
Infund. ut prius in Aquæ puræ ℥ Lxx. *Dein coq. add.*
Rad. Bardanæ rec. ℥ iij.
Petaſitidis.
Bac. Juniperi an. ℥ i ss.
Sem. Apii ℥ ss.
F. ex his S. A. *Decoctio ad* ℥ xxx.

XI. Alter Curationis Scopus eſt, humorem parti affectæ inhærentem evacuare Topicis admotis Medicamentis. Sint autem Ea, Incidentia, Attenuantia, Digerentia, Exſiccantia, Reſolventia. Tumoribus namque a Congeſtione ortis Repellentia nunquam ſunt imponenda. Igitur acre ſumatur Lixivium prout majore, aut minore Reſolutione opus eſt, cui admiſceatur Acetum, Sal Gemmæ, aut Alumen, vel Sal commune, idque cum nova ſpongia imponatur. v. gr. *Quæ Topica Oedemati curando ſunt imponenda.*

R. *Ciner. Ligni Quercini.*
Stipitum Fabarum.
Sarmentorum Vitis an. p. æq.
per hos transfundatur Aqua Fabrorum extinctionis Ferri calida, addito

 Ace-

„ Calx cum Aqua agitatur, & poſtea ſponte reſidere finitur. Hinc cla-
„ rior Aqua, per inclinationem in aliud vas transfunditur, in qua ſpon-
„ gia nova exprimitur, calideque parti affectæ ſuperligatur. Notandum
„ vero, quod Pars Oleo Amygdalarum dulcium, vel Axungia Porcina ve-
„ teri debeat inungi: facile enim fieri poteſt ut portio quædam Calcis,
„ quæ eſt acerrima & corroſiva, in Aquam transfuſam abjerit, quæ cum
„ Spongia applicita erodere, partemque mordicare poſſet.

Idem *Obſerv.* 98. in Tumoribus Oedematoſis, ſimulque Eryſipelatoſis curandis admodum extollit hoc Epithema.

℞. *Lixivii ex Cineribus ſarmentorum vitis* ℔ j.
Salis comm. ʒ j. *Nitri* ʒ i ss.
Aceti vini optimi ℥ j.
Fiat Mixtura, quæ ſplenio duplici tepide excepta applicetur, faſciiſque ſtricte loco affecto ſuperligetur.

XIV. Cæterum pro Crure & pede Oedematoſo, ſequens aliquoties expertus ſum ſummopere conducere.

℞. *Spiritus Vini optimi*
Aceti Vini an. ℥ vij. *in iis diſſolve*
Salis comm. ʒ iij. *aut circiter.*
Hic liquor cum panno immerſo tepide applicetur. Deinde pes & tibia univerſa faſcia linea longa, digitos tres quatuorve lata, a digitis pedum incipiendo, ſurſumque ad genu uſque procedendo, ſtricte ligetur, ita tamen ne pars effecta nimis comprimatur, & cavendo ne plicis aliqua in crus fiat impreſſio.

Si vero ſpernat hoc remedium Aeger, veſperi cubitum intus per ſemihoram pedibus inſideat Balneo calido, (quod fiat ex *Semine Graminis exſiccati*, hoc eſt, *Fœni*, *Cineribus Ligni Quercini*, & *Sale communi* in *Aqua pura* decoctis) & dein, pedibus mappa calefacta prope abſterſis, in lectum ſe conferat, cruribuſque magis ſolito elevatis decumbat: mane autem faſcia linea, Pedes, Tibiæque univerſæ dicto modo ligentur.

Attamen omnibus hiſce rite adminiſtratis Oedematoſus Tumor ſi non diſcutiatur, conſulendum ut *Thermas Aquiſgranenſes*, *aliaſve calidas* adeat Aeger, quæ potenter humores ſeroſo-pituitoſos diſcutere, ſimulque interna viſcera, ſua caliditate roborare valent.

XV. Sed Suppurationem ſi minetur Oedema, quod raro contingere obſervamus, Cataplaſma imponatur, cui addantur Herbæ Emollientes, Fermentum acre, Fimus Columbinum, Unguentum Baſilicon, &c.

℞. *Rad. Lilior. albor. recent.*
Cæparum ſub cineribus aſſat. an. ℥ ij.
Fol. Malvæ, Althææ, Salviæ,
Flor. Camomillæ an. Mj.
Caricarum ping. N. x.
Coctis in Aqua pura ad mollitiem, & in mortario contuſis adde
Farinæ Fabarum ℥ ii ss.
Fermenti acris, Fimi Columbini an. ℥ i ss.
Unguenti Baſiliconis ℥ ij.
M. F. S. A. Cataplaſma.

Cataplaſmatis loco *Emplaſtrum Diachylum cum Hummi* applicatum Suppurationem abunde promovet.

XVI. Quum igitur ſuppuratum, & ad maturitatem perductum ſit Apoſtema, curandum ut id tum loco commodo, tum tempore opportuno aperiatur. Ete-

nim lenta frigidaque materies nos fallit non raro, quod ſua effecta extrinſecus rarius producat, quam intrinſecus, ubi partes interiores paulatim ſine magno dolore corrodit, exeditque. Tutius autem hujuſmodi frigidum Apoſtema Potentiali Cauterio, quam Scalpello aperiri ſolet; quod contrarium in calidis tumoribus obſervamus. Illud namque ad humorem illum frigidum, Viſcidum, Pituitoſum maturandum, atque ulterius coquendum non parum juvat.

Apoſtemate aperto, Ulcus conveniente Digeſtivo mundandum, & dein Sarcotico impoſito Unguento carne replendum.

Sin vero alicujus Morbi Symptoma ſit Oedema, ut Pthiſeos, Hydropis, Cachexiæ, vel ſimilis, Morbus a quo provenit imprimis curandus.

CAPUT VII.

De Tumore Flatuoſo.

Flatuoſus Tumor quid ſit. I. Tumorem Oedematoſum proxime excipit *Flatuoſus*, qui Græcis ἐμφύσημα, *Inflatio*, aut *Apoſtema Ventoſum* dicitur. Eſt autem TUMOR FLATUOSUS; qui ex Flatibus intra membranoſas alicujus membri partes, aut ſub ipſa denſiore cute, aut inter muſculorum interſtitia concluſus oritur. Vel *Flatuoſus Tumor* nuncupatur, qui ex Flatulento Spiritu in aliqua parte coacervato gignitur. Fiunt namque tumores hi ex vapore & Flatu, aliis ſub cute, alias ſub membranis coercito; hinc aliquando ſæviſſimi excitantes dolores, ob partium exquiſito ſenſu præditarum diſtenſionem, divulſionemque.

Tumor hic quomodo fiat. II. Cauſa vero Flatuoſi Tumoris eſt nativi in parte affecta caloris, vel ſpirituum radiantium, partemque vivificantium imbecillitas, ac debilior motus, qui feroſo pituitoſum, glutinoſumque humorem, e quo facile ſuſcitatur Flatus, reſolvere & diſſipare nequit. Enimvero quum crudi, pituitoſi, viſcidique humores in ſanguine redundantes, hinc in partem quamdam effuſi ſua glutinoſitate poros ejus obſtruant, facile datur intelligere, qua ratione tardior Spirituum vitalium per eamdem partem motus debiliorque radiatio vitioſos illos humores reſolvere, & ultra promovere nequiens Flatus gignat, qui membranoſas intra partes concluſi Tumorem hunc excitant.

Diagnoſis. III Cognoſcitur Tumor Flatulentus, & ab aliis Tumoribus diſtinguitur, 1. quod compreſſus veſtigium ſeu foveam non reliquat, ut Oedema 2. Quum percutitur murmur, ſeu ſonum quemdam edat 3. Addit Avicenna renitentiam manus comprimentis. 4. Ait Guido, lucidum quemdam ſplendorem apparere in ejus ſummitate. 5. Non perpetuo, ſed interdum dolor adeſt, ob nimiam diſtenſionem. Interim Tumor hic nec rubet, nec calet ſed friget potius, albetque ut Oedema. Articulos ſæpe occupat, præſertim Genua.

Prognoſis. IV. Magnus autem Flatuoſus tumor periculoſus eſt, ob ſui magnitudinem, & partem affectam debili calore præditam. At parvi ſi ſint hujuſmodi Tumores, omnis periculi expertes merito cenſentur. Porro Hyeme frequentius, quam Æſtate evenire ſolent.

Flatulenti Tumoris Curatio. V. In Curatione generalibus circa Diætam, & intus ſumenda Medicamina roborantia, ac evacuantia præmiſſis, haud ſecus ac in Oedemate, partis læſæ meatus aperiendi, in eaque contenta Flatulenta materies attenuanda, diſcutienda, reſolvenda. Quem in finem conducunt Calida, Siccantia, & Attenuantia, *Carminativa* dicta, ut apertis membri læſi poris humores, flatuſque diſſipari queant. v. g.

R. *Herb.*

R. *Herb. Menthæ, Pulegii. Rutæ an.* Mj.
Flor. Camomillæ Mi ss.
Sum. Anethi, Flor. Roſarum Rubr. an. M.
Sem. Cumini ℥ j. *Bacc. Lauri* ʒ vj.
Coq. in S. Q. Cereviſiæ tenuis, vel Æq. Pars. Aq. Puræ, & Vini Albi ad ℔ iij.
Colatura ſit pro Fomento.

Egregios aliquando vidimus ſucceſſus in hujuſmodi Tumore reſolvendo ſolo *Oleo Cucumeris Aſinini* illito. Poteſt tamen ejus loco fieri Linimentum. v. gr.

R. *Olei Cucumeris Aſinini* ʒ vj.
Anethi, Rutæ an. ℥ ss.
Nuciſmoſchatæ expreſſ. ʒ i ss.
Cumini Stillat. gut. vj.
Miſceantur.

Barbette *Chirurg. part.* 2. *Cap.* 7. Laudat hoc Cataplaſma

R. *Fol. Rutæ, Calamenthæ an.* M ss.
Farinæ Fabarum ℥ ij.
Sem. Aniſi, Cumini an. ℥ ss.
Baccar. Lauri, Salis Comm. an. ʒ iij.
Nitri, Sulphuris an. ʒ j.
Stercoris Caprilli ʒ vj.
Olei Anethini, Nardini an. ℥ j.
Vini Albi Gallici q. ſ.
Coq. ſimul S. A. & Contund. in formam Cataplaſmatis.

Conducit quoque *Emplaſtrum de Meliloto, de Ranis cum*, aut *ſine Mercurio*. Vel

R. *Emplaſtri de Meliloto*
De Ranis ſine Mercurio an. ℥ j.
Gummi Galbani in Aceto ſoluti ʒ ii ss.
Pulv. Caſtorei ℈ ij.
Olei Cumini ſtillat. gutt. vj.
Ceræ & Terebinthinæ q. ſ.
M. F. S. A. Emplaſtrum, extendendum in Corio.

Sed notandum ejuſmodi Medicamenta actu calida parti ægræ ſemper imponenda eſſe, caloremque conſervandum appoſitis linteis, lateribus, lagenis, ſimilibuſque rebus calentibus.

VI. Verumtamen Genu cum Flatuoſo Tumore vehementer inflatum ſit, nonnulli ſequens commendant, *Genu inflatio quomodo curanda.*

R. *Fæcis Ceræ novæ ex prælo* ℔ j ss.
Micæ Panis Furfuracei ℔ ss.
Florum Roſarum Rubr. ℥ j.
Bulliant in Vino Albo dein contundantur, & addendo
Piperis. Caryophyllorum, Nucis moſcatæ, zinziberis an. ʒ ii ss.
Sem Cumini, Aniſi, Fœniculi. Ammios an. ℥ ss.
Olei Chamæmelini, anethini, Rutacei an. ℥ ij.
M. F. S. A Cataplaſma.

Platerus *obſerv. libr.* 3. Tumorem in Genu immenſum, mollem, laxum, & diuturnum diſcuſſum, ac penitus curatum ſcribit impoſito Cataplaſmate ex *Radicibus Bryoniæ, Iridis*, & *Liliorum* recentibus, ſimul contuſis, atque in *Vino*, addita etiam *Aqua vitæ* decoctis.

Vel fiat Cataplaſma ex raſura *Radicis Raphani Ruſtici* cum *Aceto Roſaceo*, quod calide apponatur.

Ma-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Magno quoque cum levamine inflato & tumido admodum Genu aliquando applicari juſſi Veſicatorium magnum, ex *Cantharidibus* & *Fermento acri*, addito *Aceto*, confectum.

CAPUT VIII.

De Teſtudine, & Talpa, ſive Topinaria.

Teſtudo & Talpa quid ſint. I. Altum inter Veteres de Tumoribus hiſce fuit ſilentium, atque illorum ne ulla quidem ab Illis unquam facta eſt mentio. Hæc tamen Nomina a Recentioribus excogitata ſunt.

Teſtudo, ut inquit Guido, eſt *Abſceſſus magnus, humoralis, mollis, & latiori forma in modum Teſtudinis* unde denominationem ſumpſit. Alii tamen definiunt Teſtudinem, quod ſit *Tumor mollis, vel non valde durus, ſatis autem magnus, in quo pinguis materia, tunica quadam incluſa continetur, quæ Calvariæ ita inhæret, ut ipſam plerumque vitiet.* Talpa vero, ſive Topinaria Guidoni & aliis dicitur *Teſtudinis ſpecies*, & inquiunt eſſe *Teſtudinem ipſam in Capite ortam*.

II Igitur TESTUDO, ſeu TALPA, ſive TOPINARIA dicta, eſt Tumor in Capite, ortus ex impuris, viſcidis, glutinoſis, acri-ſalinis, nec non acido-acribus humoribus, e ſanguine ibidem depoſitis, atque intra Cranium & Cutem corrumpentibus, Teſtudinis ſeu Talpæ formam referens, vel terræ a Talpa egeſtæ ſimilis. Sunt autem hujuſmodi Tumores vel cum, vel ſine exulceratione, & cranii eroſione; atque ſubſiſtunt plerumque Cranium inter & Cutem, aut nonnunquam inter binas Cranii tabulas in diploe, hinc ad craſſam uſque Menyngem totum Cranium non raro eroditur.

Cauſæ. III. Materia ergo Tumorem hunc faciens eſt *Humor viſcidus, glutinoſus, acri-ſalinus, & acido-acris, excedens*, Calvariam non raro erodens, in eaque *Cariem* excitans. Cauſæ vero Antecedentes ſunt dicti humores in corpore redundantes, qui in Capitis partes depoſiti excedunt, & ad ſubjectam uſque membranam Carie frequenter Calvariam erodunt.

Diagnoſis. IV. Signa quibus dignoſcitur hic affectus ſunt, Tumor mollis & latus, Teſtudinis vel Talpæ ſimilitudinem referens.

Prognoſis. V. Eſt autem periculoſus hic Tumor, ne Cranium erodat atque corrumpat. Qui tamen eſt abſque cranii eroſione & corruptione, facilius curatu quam, qui Calvariæ corruptionem ſeu cariem jam induxit; Et ſi magna adſit Cranii corruptio, præſtat Patientem dimittere, atque Curationem non aggredi: vel ſi ſuſcipere Curationem coacti ſimus, cura tantum palliativa uti oportet.

Teſtudinis Curatio. VI. Sed quanquam Teſtudo ſeu Talpa nonnunquam ſit ſine Calvariæ eroſione & carie, aliquando cum Cranii carie & corruptione; utriuſque tamen Curandi ratio communia habet præcepta. Primum in univerſalibus conſiſtit, *hoc eſt*, in Cauſæ Antecedentis correctione, ac eductione legitimo rerum nonnaturalium uſu, Remediiſque uſurpati, generalibus, haud ſecus ac de Oedemate curando diximus.

VII. Secundum præceptum conſiſtit in Materiæ intra Tumorem contentæ evacuatione, dein ulceris mundificatione, hinc partis affectæ conſolidatione. Id aſſequi debemus, vel Reſolventibus, vel Suppurantibus, vel Manuali Operatione.

VIII. Si ergo Tumor ſit ſine Calvariæ corruptione, aut Ulcere, Incidentibus & Reſolventibus, Capite XI. de Scyrrho proponendis, imprimis, tentanda Curatio. At Reſolvi ſi nequeat, Suppuratio promovenda impoſito hoc vel ſimili Cataplaſmate.

R. *Rad.*

℞. *Rad. Liliorum Alborum rec.* ℥ iij.
Cæparum ſub cineribus aſſatarum ℥ ij.
Fol. Malvæ, Althææ,
Flor. Meliloti an. M j.
Caricarum pinguium N. xij.
Coctis in Aqua pura ad mollitiem, & in mortario minutim contuſis, adde
Farinæ Fabarum ℥ iij.
Unguenti Baſiliconis ℥ ij.
Vitellos trium Ovorum
M. F. S. A. Cataplaſma.

Equidem perfecta Suppuratio expectanda non eſt, ſed ea duntaxat incipiente, ne Carie inficiatur Cranium, profunda incifione mox Tumor aperiendus, ac porro ex arte curandus.

IX. Atqui cum Cranii corruptione ſi fuerit Teſtudo, ſentit Guido palliativa utendum eſſe Cura: Ei ſane ſi magna ſit Cranii corruptio, ſolo utendum Prognoſtico, Aegerque ita dimittendus, vel Cura ſit tantum fucata. Verum parva ſi inveniatur Oſſis corruptio, curandus erit Affectus, ut Fractura Cranii; ſc. facta inciſione, Cranium Trepano perforandum, Oſque corruptum Modiolo tollendum, vel Scalpris redendum, deinde Pars affecta detergenda, Carne replenda, eademque tandem convenit Curatio, quæ in Vulneribus Capitis cum Cranii Fractura.

CAPUT IX.

De Atheromate, Steatomate, & Meliceride.

I. TUmores folliculis incluſi varii occurrunt, quorum præcipui ſunt *Atheroma*, *Steatoma*, & *Meliceris*, atque materiæ contentæ ratione inter ſe differunt. Namque Folliculo quum includitur Pituita pultis conſiſtentiam habens, Tumor *Atheroma* dicitur ab *ἀϑὴρ pulticula*. Sed incluſa folliculo Materies ſi ſimilis Sebo, quod *ςέαρ* Græcis dicitur, *Steatoma* nuncupatur. At contentus intus humor quando colore & conſiſtentia Mel refert, *Meliceris* appellatur.

II. Igitur ATHEROMA eſt Tumor indolens, Cuti concolor, in membrana ſeu nervoſa tunica humorem continens lentum, glutinoſum, ſimilem pulti, quæ ex farina in lacte cocta conficitur. Interdum tamen in Atheromate juxta humorem pultaceum lapidoſa quædam, duraque corpuſcula, & alia veluti Sulphuris ramenta inveniuntur. Nonnunquam tanquam manſa eſſent gallinarum oſſicula, ſæpe etiam velut pili complicati tactui occurrunt. Vel dicatur *Atheroma*, Tumor præter naturam propria capſula comprehenſus, ab humore pulti ſimili, ſine dolore, ſimplicis coloris, nec digitis facile cedens, nec iis remotis facile iterum extuberans. *Atheroma quid ſit.*

III. STEATOMA vero Tumor eſt præter naturam proprio folliculo comprehenſus, a materia ſevo ſimili, ejuſdem ubique coloris, mollis, ab exiguo principio augmentum ſenſim ſumens, digitis difficulter cedens, iis tamen remotis ad priorem magnitudinem facile rediens. *Quid Steatoma.*

IV. At MELICERIS eſt Tumor præter naturam dolore carens, rotundus, in quo incluſus folliculo humor reperitur tenuis, mellis ſubſtantiam repræſentans. Differt autem ab Atheromate & Steatomate Meliceris figura & humoris ſubſtantia: Figura namque & rotundior eſt, & Humoris ſub- *Quid Meliceris.*

ſubſtantia tenuior. Proinde Meliceris magis quam Atheroma extenditur, digitorumque preſſione celerrime cedit, atque remotis digitis ad priſtinum ſtatum pari celeritate redit.

V. Sed qua in parte hi folliculis incluſi Tumores potiſſimum eveniant, exponit C. Celſus *lib. 7. cap. 6.* dicens: *Atheroma, Steatoma, & Melicerídem evenire poſſe in qualibet corporis parte*. Si tamen materia pulti, ſevo, melli, vel viſcidiori ovi albuminis ſimilis folliculo incluſa circa articulos ſubſiſtat, *Ganglion* nuncupatur.

Horum Tumorum Cauſa. VI. Cauſa horum Tumorum Humor eſt Pituitoſus, Viſcidus, Glutinoſus, e Cruore huc amandatus, atque in uno magis, in alio minus alteratus; qui folliculo incluſus diu paulatimque increſcit, atque vel Atheroma, vel Steatoma, vel Melicerídem tandem producit, prout materia tunica ſua incluſa pulti, ſevo, aut melli ſimilis eſt: raro namque aliud ei admixtum obſervatur.

Diagnoſtica. VII. Signa porro quibus dignoſcuntur, & ab aliis diſtinguuntur hi Tumores, ex deſcriptione illorum nunc tradita ſatis patent. In genere vero Tumores cyſti includi palam fit ex eo, quod mobiles ſint, cutiſque inter tractandum facile ſeparetur. Atqui fixi quum ſint, carnique adhærentes, nulla eos involvi membranula indicium eſt.

Prognoſtica. VIII. Atheroma, Steatoma, & Meliceris, quandoquidem Tumores ſunt folliculis incluſi, vix niſi per manualem operationem curantur; ſique inter operandum contingat, quod membranula rumpatur, aut tota non auferatur, Fiſtula fere, aut Ulcus fœdum remanet, quorum difficilis & tarda plerumque curatio.

Curandi Methodus. IX. Curationis conſilium tribus hiſce abſceſſuum generibus, Atheromati viz. Steatomati, & Melicerídi commune eſt, ut quod tunica illa continet, Diſcutiatur, aut Medicamentis totum cum ſua tunica Exedatur, vel Suppuratur, aut Sectione auferatur. Triplici hac ratione Curatur Meliceris, utpote humorem continens liquidiorem. Sed Atheroma, humorem continens glutinoſiorem, vel Sectione tollitur, aut Medicamentis Exeditur, ſeu Suppuratur, atqui nunquam Diſcutitur. Steatoma vero nec Diſcuti, nec Exedi, aut Suppurari poteſt; at ſola Manus Opera, *hoc eſt*, Sectione dumtaxat Curatur, quoniam Sevo haud abſimilis materies nec reſolvi, nec ſuppurari, aut exedi poteſt, ſemperque duriore includitur tunica.

X. Notandum quoque hujuſmodi folliculis incluſos Tumores, ſi recentes ſint, ac molles, & Reſolvi, & Suppurari poſſe, duros vero & inveteratos ſola Cheirurgia Curari. Hinc diligenter in eo laborandum, ut ſingulæ differentiæ diſcernantur. *Steatoma* quippe durius eſt, reſiſtitque tangenti, & baſin habet ſolidiorem. *Meliceris* e contrario facile ſubſidet, cedit in ſe compreſſa, lenteque diſſilit, cito tamen revertitur. *Atheroma* eſt veluti medium inter utrumque extremum.

Folliculis incluſi Tumores quando, & quomodo ſint reſolvendi. XI. Igitur hujuſmodi Tumor ſi mollis ſit, *Reſolventibus* erit tentanda Curatio, impoſito ſcilicet *Emplaſtro Stiptico Paracelſi*, vel *e Ranis cum Mercurio*; vel mane diu fricetur Tumor digitis *Saliva hominis jejuni* identidem madefactis, Cui ratione ſalis volatilis & ſpirituum in ea abundantium vis attenuandi reſolvendique copioſa ineſt; vel poſt Tumoris diutinam frictionem illinatur *Balſamum Peruvianum*, quo ſolo ſcribit Barbette ſe aliquando molliores hujuſmodi Tumores curaſſe.

XII. Scultetus *poſt Armament. Cheir. obſerv. 66.* eum in finem valde laudat *Ceratum Diaſinapios*, quo duas Melicerides reſolviſſe ſcribit, alteram in Humero, alteram in Genu, ovum anſerinum ſua magnitudine æquantem, quam tamen hoc ſolo Cerato menſis ſpatio integre diſcuſſiſſe refert. Ceratum Diaſinapios

pios Aquapendens deſcribit *Cap. de Meliceride*, & a Spigelio correctum ita proponit Scultetus *Armam. Chi[illegible] Tab.* 43.

R. *Salis Gemmæ*, *Ceruſſæ*, *Lythargiri an.* ℥ iiij.
Ceræ, *Terebinthinæ an.* ʒ ij.
Galbani, *Opopanacis an.* ℥ ß.
Pulveris Seminum Sinapi ℥ ij.
Olei veteris ℥ ix. *Aceti acerrimi q. ſ.*

Barbette hoc habet Emplaſtrum.

℞. *Gummi Sagapœni*, *Ammoniaci an.* ℥ ß.
Pulv. Euphorbii, *Rad. Pyrethri an.* ʒ ß.
Sulphuris ʒ iij. *Olei Succini* ʒ j.
M. F. S. A. Emplaſtrum.

Alii laudant id quod ſequitur.

℞. *Paſſularum majorum enucleatarum* ℔ ß.
Contundantur minutim in mortario, & addendo
Pulv. Sem. Cumini ℥ iij.
Salis Nitri ℥ i ss.
Simul ſubigantur, & adhibeantur.

XIII. Alterum Curationis conſilium eſt, ut Folliculi hi *Cauſtico exedantur*: viz. Cauterium in medio imponatur Potentiale; aut ſi magnus ſit Tumor, multa ſimul admoveantur Cauteria, cumque Cruſta deciderit immittantur Penicilli *Unguento Ægyptiaco* & *Apoſtolorum* illiti, aut *Melle* cum *Mercurio Præcipitato*. Joh. de Vigo Menſis intra ſpatium omnes excreſcentias indolenter erodit: Accipit *Linteorum uſu detritorum & decerptorum* ℥ ij. *Medullæ Panis albi* ℥ iij. *Sublimati, tenuiſſime pulveriſati* ℥ j. *Aquæ Roſarum & Plantaginis an.* ℔ j. *omnia ſimul coquit in vaſe æneo ad conſumptionem duarum aut trium partium; dein expreſſa linamenta exſiccat in furno mediocriter calido, quæ iterum diſcerpta ſervat in vaſe bene operto ad uſum*, qualem ipſe ita deſcribit. *Primum Defenſivo vicinæ partes muniantur; deinde Ulcus quod fecit Pyroticum prædictis linamentis impleatur, ſupponatur Unguentum de Tutia, vel de Ceruſſa; atque ita perſiſtendum, donec viva appareat caro, tum Ulcus Melle Roſaceo & Terebinthina mundandum &c.* *Quomodo Cauſtico exedantur, vel Suppurentur.*

Nonnulli *Arſenico* utuntur & *Auripigmento*, ſed non niſi ſummo cum periculo ea uſurpantur, quia acria nimis ſunt, parteſque ſubjectas penitus erodunt.

Non deſunt quoque qui Parva hujuſmodi Tubercula tranſverſum incidunt, moxque implent *Alumine*, *aut Vitriolo uſto*, quæ folliculum erodunt ſimul, & hæmorrhagiam ſiſtunt, vel *Oleum* aut *Spiritum Vitrioli* cum Plumaceolis applicant: Magna vero cruciatim trajiciunt duplici Setone, altero ſecundum longitudinem, altero per tranſverſum.

Sin ad *Suppurationem* tendant hi Tumores, quod tamen raro contingit, naturam Cheirurgus adjuvet Maturantibus fortioribus.

XIV. At vero omnium tutiſſima Curationis Methodus eſt, *Tumores hoſce per Sectionem & Separationem auferre*. Fit autem hoc modo: Primo tum ad lumen illuſtre, tum ad Cheirurgum quam commodiſſime vel in Sella, vel in lecto collocandus eſt Patiens; dein atramento ſignetur ſectionis longitudo, quæ ſit tanta, quanta eſt tumoris rotunditas, tum elevanda cutis, quæ incidenda vel ſimpliciter vel cruciatim, eaque poſtea circumquaque lato ſpecillo, aut ſcalpelli manubriolo, aut indice digito ſeparanda, donec integer Folliculus appareat, qui tum circa pedunculum reſecandus eſt, ſimul cum Vaſe tumori nutrimentum afferente, ne vel minima relinquatur folliculi portio, tumorque regeneretur. Quo in caſu notat Joh. van Horne *in Michrotechne*, prius arcte vaſculum tumo- *Quomodo per Sectionem, & Separationem Atheroma, Steatoma, & Meliceris auferri debeant.*

morem nutriens eſſe ligandum, antequam reſecetur. Hoc peracto, & folliculum poſtquam extraxit Cheirurgus, vulneris labia ſunt conjungenda Linteolis Emplaſticis in crucem appoſitis, &c.

Quod ſi Folliculus jam ruptus ſit, aut per ſe, aut per Cheirurgi negligentiam, tum neceſſe eſt, ut vel tumore revertatur, vel Ulcus remaneat fœdum, & ferme incurabile, niſi Cathæreticis abſumatur folliculus. Plura de modo excidendi hujuſmodi Tumores videri poſſunt apud Fabritium ab Aquapendente *Operat. Cheirurg. part.* 2. *lib.* 1. *cap.* 16. & Scultetum *Armament. Cheirurg. Tab.* 35.

XV. Sed hujuſmodi Tumor ſi ingentis ſit magnitudinis, magniſque vaſis, arteriis puta, venis, nervis, adhæreat, ſinendus is eſt, aut ſaltem magna in excidendo requiritur induſtria. Ita refert Scultetus *obſerv.* 88. ſe in externa femoris parte Atheroma ovum gallinaceum magnitudine ſuperans exciſione curaſſe. Et ſcribit Petrus de Marchettis *obſerv. Medico-Cheirurg.* 21. ſe Meliceridem majoris oculi anguli, ad pupillam uſque protenſam, illæſo oculo, cum folliculo extirpaſſe. Atque *obſerv.* 24. *&* 25. duas non minus raras addit hiſtorias; alteram Atheromatis inferioris palpebræ, interna parte, prope angulum majorem oculi, ab ortu geniti, avellanæ mole, in puella quinque menſium, ſectione extirpati & ſanati; alteram Meliceridis colli prope aſperam arteriam, & venas jugulares externas, in cujus diſſecto folliculo alius ejuſdem generis tumor, ſed minor delituit ſua & ipſe membranula concluſus. Haud minus rarum fuit Steatoma in dorſo circa finem vertebrarum colli, quod pondus librarum ſeptem excedens, a Joanne Griffonio Medico-Chirurgo feliciter extirpatum fuit: ut videre eſt apud Fabritium Hildanum *Cent.* 6. *obſerv.* 16.

Tumores Propenduli quomodo tollendi.

XVI. Cæterum Tunicatis hiſce Tumoribus prope accedere videntur *Propenduli*, qui non exciduntur, ſed funditus amputantur; in Puſillanimis filo ad ſtuporem partis conſtricto & relicto, donec Tumor decidat; ut Animoſis ſcalpello. Quod ſi poſt Tumoris Propenduli abſciſſionem, ſanguis copioſe profluat, aut filum aliquid de radice relinquat, ne recidiva fiat, locus candente ferro leviter tangatur, & eſcara ablata, cicatrice obducatur: vel id, quod ex radice relictum eſt, abſumatur admotis Cathæreticis, uti *Alumine uſto* cum *Mercurio præcipitato* inſperſo, vel *Unguento Baſiliconi* admixto, ſicque impoſito, &c.

CAPUT X.

De Ganglio, & Lupia.

Ganglion quid ſit.

I. AD Tumorem folliculis incluſorum numerum haud immerito adjungi ſolent Ganglion & Lupia. Apparet autem *Ganglion* ſæpe in Manuum Carpis, Pedumque Malleolis, in ſumma cute, nec unquam profundius deliteſcit; eſtque ſecundum Paulum Ægineram, *Nervorum concretio ex percuſſu & labore*, & ex Aetii ſententia, *Nervi nodoſa concretio ac tumor ex plaga, aut labore obortus, raroque ſponte proveniens.* Sed perfectior erit deſcriptio, ſi dicatur GANGLION Tumor corpori concolor, renitens, doloriſque expers, ſed vehementer preſſus obtuſum quemdam doloris ſenſum exhibens, circa Articulos plerumque, parteſve illorum nervoſas & tendinoſas, ac ſæpius in Carpo exiſtens; hinc Noſtratibus non inepte dicitur (*Ben Pees-knoop.*)

Partes Affectæ.

II. Partes igitur a Ganglio affectæ ſint pleræque corporis partes, præſertim vero motui dicatæ, ut Articuli, Manus, Pedes, Brachialia, Malleoli: frequentius enim Manuum Juncturas ac Talos occupat, rarius Cubitum & Caput, &c.

III. Cauſa hujus Tumoris eſt *Tendinis* in Articulo *Imbecillitas*, ex Contorſione, Extorſione, Ictu, Labore, Aliave ſimilj Cauſa contracta; cujus occaſione Fibræ Motrices ita diſtorquentur, ut humores, inter circulandum per minimos porulos, multas obſtructiones pro obſtaculo offendentes, ſtagnent inter Tendinis Debilitati motrices fibras, tandemque ab humoribus ultra accedentibus propellantur uſque ad membranam, quæ tendinem inveſtit, ubi, efformata ſibi cavitate, colliguntur & concreſcunt aliquatenus particulæ viſcoſiores & glutinoſiores, ovi albumen ſua conſiſtentia referentes, tenuioribus interim abeuntibus, & ita oritur Tumor hic folliculo incluſus, qui *Ganglion* nuncupatur. *Ganglii Cauſa.*

IV. Equidem Alii malunt Ganglion oriri ex Lympha in partibus articulorum nervoſis ac tendinoſis ita debilitatis & contorſis extravaſata, ac in hujuſmodi lentum, viſcidum, glutinoſumque humorem concreta, quæ folliculo incluſa, atque in articulo hærens *Ganglion* excitat.

V. Signa vero, quibus cognoſcitur & ab aliis tumoribus diſtinguitur Ganglion ſunt, quod hujuſmodi Tumor parvus ſit, cuti concolor, inæqualis, tactui renitens, dolore vacans; ſi tamen violenter prematur, quemdam exhibet corporis ſenſum; non alte, ſed ſub ipſa oritur cute, atque ad latera tantum movetur, antrorſum & retrorſum nequaquam, etiamſi violenter adigas. Differt a Meliceride & Atheromate tumoris inæqualitate, & renixu, & quod non orbiculatim velut illa transfertur, ſed dextrorſum ſolum & ſiniſtrorſum pro ſitu tendinis affecti flectitur. *Signa Diagnoſtica.*

VI. Ganglion porro Cheirurgia, *hoc eſt*, Exciſione raro curatur, præſertim ſi in quodam manus pediſve articulo ſitum ſit: eſt namque, monente Paulo Ægineta *lib.* 6. *cap.* 39. periculum ſi quid illic excidatur, mutilum reddi illud membrum. *Prognoſtica.*

VII. Sed Ganglion ut tollatur, imponenda ſunt molliendi, attenuandi, & diſcutiendi vim habentia medicamenta. v. gr. *Methodus Curandi.*

℞. *Emplaſtri de Meliloto, Oxycrocei,*
de Mucilaginibus an. Part. Æq.
Olei Petræ tantillum.
M. F. S. A. Emplaſtrum, extendendum in Corio.

Vel

℞. *Gummi Galbani, Ammoniaci, Sagapœni in Aceto ſolut. an.* ℨ *ſs.*
Emplaſtri e Ranis cum duplicato Mercurio ℥ *ſs.*
M. F. S. A. Emplaſtrum.

Vel

℞. *Gummi Ammoniaci, Sagapœni in Aceto ſolut. an.* ℥ *ſs.*
Liqueſiant, hinc addendo
Sulphuris Vivi Pulveriſati ℨ *ij.*
M. F. S. A. Emplaſtrum.

Eumdem in finem conducit *Gummi Ammoniacum*, vel *Galbanum in Spiritu Vini diſſolutum*, atque Emplaſtri modo impoſitum. Vel imponatur *Emplaſtrum de Ranis cum Mercurio*, & *Stricta ſatis ligatura*, quæ impediat, ne viſcoſi denuo humores affluere, cum aliis concreſcere, ſicque Ganglion augere queant.

Felix Platerus laudat hoc Cataplaſma, quo Ganglion pugni magnitudine in utroque Genu curavit, ut refert *lib.* 3. *Obſervationum*.

℞. *Rad. Bryoniæ, Iridis Noſtrat. rec. an.* ℔ *ſs.*
Liliorum alborum rec. ℥ *ij.*
Coctis in Aceto fortiſſimo ad mollitiem, & in mortario minutim contuſis, adde.
Olei Liliorum alborum ℥ *ij.*
Gummi Ammoniaci in Spiritu vini ſoluti ℥ *iij.*

Pulv. rad. Iridis Florent. ʒ ij.

M. & S. A. redigantur in formam Emplaſtri ſeu Cataplaſmatis.

VIII. Cum igitur Remediis hiſce emollitus ſit Tumor, atterendus tantiſper, quoad ſub digito cyſtis frangatur, mox *lamina plumbea Argento Vivo illita* fortiter ipſi apprimatur, & advinciatur, quæ quod ſupereſt Tumoris tabefacere & conſumere queat. Etiam crebra tantummodo Tumoris Frictione, humoriſque hac illac diſtractione non raro ſanatur Ganglion. Et ſcribit Antonius Chalmeteus *in Encheiridio Chirurgico*, ſe Ganglia in Carpo exiſtentia frequenti cum Saliva frictione ſæpius curaſſe abſque aliorum medicamentorum uſu.

Reinerus Solenander *Conſil. Medicin.* 24. ſequens commendat Emplaſtrum.

R. *Emplaſtri Oxycrocei* ℥ j.
Gummi Ammoniaci. Bdellii diſſol. an. ʒ ij.
Pulv. Rad. Iridis Florent. ℈ j.
Lumbricos terreſtres Vino lotos, & diſſolutos N. iij.
Commixtis omnibus cum pauco Oleo Terebinthinæ & Cera nova F. S. A. Ceratum, quod extendatur in Corio, applicetur Tumori, & Faſcia arcte conſtringatur.

Tumore autem Cerati ope quodammodo emollito; *addit*; ſingulis quatuor quinque, ſexve diebus ſoluta faſcia, & ablato Cerato, Tumorem debere ſuffumigari ſuffitu Aceti Acerrimi, cui Satureia, Origanum, vel ſimilia incocta ſunt affuſi Pyritidi, vel Lapidum Molarium fructis candentibus; dein abſterſo ſudore, compreſſo attritoque ſatis Tumori rurſus Ceratum imponi. Tandem hiſce aliquoties factis præcipit, ut tenuis Plumbi lamina arcte Ganglio illigetur, qua ulterius conſumatur.

IX. Sin vero his modis Ganglion non ceſſarit, Nonnulli volunt ferro reſecandum & extirpandum eſſe; Quorum ſententiæ tamen minime ſubſcribimus, ſi in manus pediſve articulo exiſtat, ob tendines aliaſque partes nervoſas ibidem facile læſuras. Sed potius Sectione Tumor aperiatur, atque viſcoſo educto humore, impoſitoque *Balſamo Peruviano*, aut *Balſamo Sulphuris Terebinthinato*, Ulcus porro curetur.

X. Jobus Mekeranus *Obſerv. Chirurg. cap* 60. prolixe docet, quomodo Ganglion in Carpo exiſtens *Contuſione* curari queat. Viz. manus plana menſæ imponatur, hinc Cheirurgus manu in pugnum contracta bis terve Tumorem vehementer contundat, donec cyſtis findatur, humorque contentus effundatur, qui dein continuo articuli motu, accedente inſuper crebra partis affectæ frictione, facile reſolvitur; præſertim ſi hoc vel ſimile Linimentum frequenter inungatur.

R. *Olei Ceræ, Terebinthinæ an.* ʒ ij.
Philoſophorum ʒ ij.
Vitellum unius Ovi.
M. F. S. A. Linimentum.

Lupia quid ſit. XI. Ganglio affinis eſt Tumor mollis, rotundus, ferme lupini figura, ſæpius in juncturis ſedem figens, qui LUPIA, Noſtratibus (*Een Uven*) dicitur. Non differt autem Tumor hic a Ganglio, eamdemque agnoſcit cauſam. Sed cum manus pediſve articulum occupet, *Ganglion* appellatur; atqui circa aliarum partium articulos quum emergat, *Lupia* dicitur.

Lupiarum Species. XII. Lupiarum Species variæ occurrunt: ſunt Nimirum maximæ, mediocres, parvæ. Quædam oriuntur ſub poplite, in brachii flexura, & ejuſmodi locis: in omnibus namque proveniunt corporis partibus. Inſuper nonnullæ baſi lata ſunt, quædam anguſta, aliæ mediocri; omnes tamen in membrana concluſæ.

XIII.

XIII. Ad curationem vero quod attinet. Materia hæc nec Reſolutioni, nec veræ Suppurationi facile cedit; ſed ut humor evacuetur; tumor hic aperiendus eſt. Quod ut tuto ac feliciter fiat, tumoris magnitudo, ſitus, latitudo ſeu denſitas, denique & baſis, ſeu fundamentum conſideretur. *Lupiæ Curatio.*

Si igitur Magnus ſit Tumor, vaſis majoribus, partibuſve nervoſis ac tendinoſis proximus, ſinendus is eſt ob periculum, quod ex apertione facile conſequitur.

At ſi Parvus ſit, in quacumque parte fuerit, ſæpe Reſolvitur comprimendo, digitis Saliva madefactis identidem fricando, frangendo tamen cyſtim ſeu folliculum, quo includitur, ut hinc illinc effuſus humor diſpergatur, & dein Naturæ ipſius beneficio diſcutiatur, reſolvaturque.

Quod ſi Lupia eo in loco ſit, in quo validam compreſſionem facere non liceat, ut in Facie, Thorace, Ventre, Gutture, ſimilibuſve locis, Emplaſtrum aliquod in Gangelii Curatione præſcriptum apponatur, quod Reſolvendi vim habeat.

Scribit Riverius *in Obſerv. communicatis a Dionyſio Pomaret*, Lupias Reſolutione curatas fuiſſe *Foliis Acetoſæ charta madida involutis, & ſub cineribus coctis*, quæ poſtmodum cum cineribus per cribrum trajectis incorporabantur in formam Cataplaſmatis, calide applicandi.

Sin Lupia Mediocris ſit, neque in Articulo exiſtat, tollatur exciſione, ut Atheroma, Steatoma, vel Meliceris.

Quod ſi baſin habeat anguſtiorem, infima illius pars ligetur, non aperiatur, neque ſecetur; atque ſingulis diebus ligatura conſtringatur, donec alimentum ei omnino detrahatur, ſicque Lupia ſponte decidat.

CAPUT XI.

De Scirrho.

I. SCIRRHUS Græcis & Latinis ita dictus, Arabibus *Sephiros*, hoc eſt, *Lapidoſum Apoſtema*, Aliis *Durus Tumor* vocatur. Eſtque Tumor durus, renitens, doloris expers, cum ſenſu aut exiguo, aut prorſus nullo, ex craſſo, viſcido, lento, & auſtero humores genitus. *Scirrhum quid ſit.*

II. Hunc autem Tumorem ab humore melancholico, aut pituitoſo, aut ſimul ab utroque originem habere, non ſine ratione cenſuerunt Veteres. *Humorem* namque *Auſterum*, ſanguinem facile in aliqua parte fundentem, ſimulque lympham vehementer coagulantem, *Præcipuam* exiſtimamus *Scirrhi Cauſam*. *Scirrhi Cauſæ.*

III. *Auſterium*, hoc eſt, *Acidum potentius* ac *validius* nos accuſamus, ſive in cruoris maſſa genitum, & ad partem aliquam propulſum, in eaque collectum & concretum; ſive relictum ex alio Tumore nimis tarde, negligenter, vel male Curatô, quapropter facile in magis Auſterum deſinere poteſt Scirrhus, ac in Cancrum degenerare, qui tandem ob ſummam & pertinacem Auſteritatem vim Corroſivam nactus exulceratur, atque incurabilis redditur.

IV. Igitur Scirrhus aliquando eſt Primarius, fitque a principio nullo præternaturali Tumore præcedente; quum nimirum Humor ille Auſterus, Sanguinem fundens, Lymphamque coagulans, in Aliqua Parte congeritur, minimiſque ejuſdem meatibus inhærens Tumorem hunc excitat. Congeritur autem Humor Craſſus, Viſcidus, Auſterus in Partibus, vel propter Malam Victus Rationem, vel ob Hepatis, Lienis, aliuſve Viſceris Dyſcraſiam, vel ob Hæmorrhoidum, aut Menſium Suppreſſionem adjuncta Partis affectæ imbe-

becillitate, qua vitioſi hujuſmodi humores in Sanguine redundantes facile ſuſcipiuntur.

V. Sed nonnunquam Symptomaticus eſt Scirrhus; viz. qui Malæ Phlegmonis, Eryſipelatis, aliorumve Tumorum Curationi ſuccedit, uti non raro fit Cheirurgi imperitia, quod præter modum uſus fuerit Narcoticis, aut nimium Refrigerantibus, vel immodice Reſolventibus, quibus tenuiores humorum particulæ diſcutiuntur, ſolis craſſioribus viſcidioribuſque remanentibus, atque in Parte induratis.

VI. Haud inepte ergo Scirrhus dividitur 1. in Primarium, Verum Exquiſitum, & Symptomaticum, Illegitimum, Spurium; qui magis proprie *Tumor Scirrhoſus* nominatur. 2. In Purum, & Impurum; qui fit, quum humori viſcido, craſſo, auſtero, Scirrhum facienti admiſceatur alius humor, unde *Scirrhus* dicitur *Phlegmonodes*, *Oedematodes*, *Eryſipelatodes*.

Diagnoſis. VII. Diſtinguitur porro Scirrhus ab aliis Tumoribus hiſce Signis. A Phlegmone, dolore. Ab Eryſipelate duritie & calore. Ab Oedemate, tactus renitentia. A tumoribus Aquoſis & Flatuoſis, quod hi percuſſi ſonitum edant. Scirrhus vero minime. A Struma, Ganglio, Lupia, aliiſque folliculis incluſis Tumoribus, ſua immobilitate. Denique a Cancro, quod in Cancro dolor adſit pungitivus, Scirrhus autem dolore caret; dein Cancer citius augetur Scirrho, quia Materia ejus eſt magis mobilis.

Atqui deprehenditur Scirrhus ex duritie ſumma, immobilitate, omniſque doloris abſentia. Et ejuſmodi Scirrhoſi Tumores non tantum in partibus conſiſtant externis, ſed internis quoque, ut in Hepate, Liene, Pancreate, Utero, aliiſve.

Prognoſis. VIII. Cæterum Exquiſiti Scirrhi nullam admittunt Curationem, atque Remediis quandoque ita efferuntur, ut in Cancrum tranſmutentur. Verum Scirrhoſi Tumores, in quibus aliquis, etſi valde obſcurus, ſupereſt Senſus, aliquando, licet admodum difficulter, Curationem ſuſcipiunt; Sed lividi coloris Scirrhus valde periculoſus eſt, & ſæpius in Cancrum degenerat.

Indicationes Curativæ. IX. In curatione haud neglecta legitima rerum nonnaturalium diſpenſatione, uſurpatiſque humores craſſos, viſcidos, auſteros præparantibus, ac Expurgantibus Remediis applicentur leviter Emollientia, Attenuantia, Incidentia, Reſolventia. Fugiantur tamen nimis vehementer Emollientia, ne Tumor in Ulcus Cancroſum abeat. Tid. Fabric. Hildan. *Cent. 1. Obſ.* 89. Immodice quoque Diſcutientia caveantur, ne craſſiore tantum humoris ſubſtantia remanente diſcuſſa tenuiore, Tumor reddatur incurabilis. Validioribus namque adhibitis Digerentibus, primis diebus Cura procedere videtur: ſed quod remanet, id inſanabile omnino evadit, quod reſoluto tenuiore, craſſum reſtitet lapidoſum. Leviter igitur Emollientia, & Reſolventia, nec non Auſterum Humorem Mitigantia Tumori applicentur, quale eſt *Emplaſtrum de Ranis cum* aut *ſine Mercurio*. Idem efficiunt *Gummi in Aceto ſoluta*, quæ emolliunt ſimul, & reſolvunt. Vel

℞. *Gummi Ammoniaci*, *Galbani*, *Sagapæni in Aceto ſolut.*
Styracis liquidæ an. ℥ i ss.
Emplaſtri de meliloto, *de Mucilaginibus an.* ℥ ij.
M. F. S. A. Emplaſtrum.

Barbette commendat Emplaſtrum, & Cataplaſma.

℞. *Gummi Galbani*, *Ammoniaci*, *Opoponacis in Acet.*
Sol. an. ℥ j.
Flor. Sulphuris, *Myrrhæ rubræ an.* ℥ ss.
Camphoræ ℥ j.

Ol.i

Olei Liliorum alborum, Axungiæ Anatis an. ʒ vj.
Ceræ q. ſ. M. F. S A. Emplaſtrum.

R. *Rad. althææ rec.* ℥ iij.
Iridis ℥ j.
Fol. Braſſicæ, Parietariæ, Malvæ,
Flor. Camomillæ, Meliloti an. Mj.
Seminum Lini ℥ ij.
Coctis in aqua pura ad mollitiem, & minutim contuſis, adde
Stercoris Caballini rec. ℥ ij.
Cæparum coctarum ℥ ss.
Axungiæ Porci, Olei Chamæmelini an. ℥ j.
M. F. S. A. Cataplaſma.

X. Sed priuſquam admoveatur Emplaſtrum vel Cataplaſma, Nonnulli Scirrhum foveri volunt Decocto aliquo Emolliente. Alii deſiderant Suffitum ex Aceto forti & Spiritu Vini ſuper lapidem molarem, pyritem aut laterem candentem effuſis: ſic namque viſcidum craſſumque humore incidi, attenuari, & reſolvi cenſent. Mox per intervalla repeti volunt Emollientia, hiſque ſuccedant Reſolventia ad reliquam portionem, quæ ſimul evacuari non potuit, abſumendam; Atque ſic Cercilii Filio Scirrhum ſanavit Galenus. Verumenimvero etſi Acetum craſſos humores diſſolvat, exſiccetque, quoniam equidem *Auſterum*, hoc eſt *Acidum Potentius* & *Validius* hic peccat, videtur mihi frequentem nimis Aceti uſum hunc affectum augere poſſe, adeoque uſus ejus ut mediocris ſit, neceſſe eſt, id quoque monente Fabritio Hildano *Cent. 6. obſerv. 75.*

XI. Itaque inter Remedia Scirrho Imponenda præſtant *leviter emollientia*, & *Reſolventia*, nec non *auſterum humorem Mitigantia*, ita tamen ut toto Curationis decurſu conjungantur, modo unius, modo alterius quantitatem augendo. *Suppurantibus* vero nunquam utendum, quoniam quæ Exulcerationem, vel etiam minimam Tumoris Excoriationem promovent, facile Tumorem Scirrhoſum in Ulcus Malignum & Cancroſum degenerare faciunt.

XII. Sunt qui *Exciſſionem* vel *Inuſtionem* tentant, ſed nimis audacter, niſi proprio contineatur folliculo, tuncque Scirrhi nomen talis Tumor minime meretur. At quam periculoſa ſit Tumoris Exciſſio, docet Fabritius Hildanus *Cent. 3. obſerv. 28.* exemplo cujuſdam, qui, cum ipſi excidendus eſſet Tumor Scirrhoſus ex interna Femoris parte, inter operandum Animam DEO reddidit. Inſuper docet idem *Cent. 2. obſerv. 80.* quomodo incipiens Mammarum Scirrhus ex lacte coagulato fuerit ſanatus. Et *Cent. 3. obſerv. 79.* Scirrhi graviſſimi in Carpo Curationem tradit. Quemadmodum *Cent. 2. obſerv. 49.* Scirrhi Lienis compendioſam deſcribit curationem.

CAPUT XII.

De Tumore Aquoſo.

I. MArcus Aurelius Severinus *Synopſ. Cheirurg. l. 1. p. 48. Aquoſum Tumorem* definit, quod ſit *Seroſi & Aquoſi Humoris in aliqua corporis parte præter naturam Collectio, cum ejuſdem partes ſecundum quantitatem exceſſu.* Sed potius dicatur TUMOR AQUOSUS aut SEROSUS, Humoris Aquoſi ſeu Seroſi in aliquo corporis membro Collectio, mollis ſine dolore, digitis facile cedens; aut illico reſiliens. *Aquoſus Tumor quid ſit.*

II. Redundantia igitur Seroſæ Humiditatis in corpore Hujuſmodi Tumoris Cauſa eſt, orta ob læſam Sanguificationem, qua loco laudabilis, dulcis, ac bal- *Quomodo fiat.*

balſamici ſanguinis, cruor generatur vitioſus, vappidus, aquoſus; qui crudas, quibus ſcatet, humiditates in aliquam corporis partem effundit, in qua eæ Tumorem hunc per Congeſtionem excitant.

Diegnoſis. III. Diſtinguitur vero Tumor Aquoſus 1. ab Oedemate quoniam dum comprimitur, comprimentis veſtigium ac fovea in eo non relinquitur, ut in Oedemate. 2. A Tumore Flatuoſo, quod percuſſus Sonum non edat, veluti Flatuoſos Tumor. 3. A Phlegmone & Eryſipelate, quia iſtis in Tumoribus dolor adeſt, minime autem in Tumore Aquoſo. 4. A Scirrho, quoniam tactui non renititur, veluti Scirrhus.

IV. Signa porro quibus cognoſcuntur Aquoſi Tumores, ſunt, quod ii legitimo ac exquiſito Oedemate ſint laxiores, molliores, minuſque tactui renitentes, quamvis prementis digiti veſtigium non remaneat, ſicut in Oedemate. Inſuper ſi percutiantur vel premantur Aquoſi Tumores, inſtar murmurantis aquæ ſonitum reddunt. Cæterum minus turbidi ſunt Oedemate, & ſi quis ad lucem ipſos intueatur, perlucentes & ſplendidi apparent. Denique peculiare hujuſmodi Tumorum ſignum eſt, quod cum pruritu fiant; ob ſalſedinem ſcilicet; quæ ſeroſæ adeſt humiditati.

Prognoſis. V. Tumores Aquoſi, qui ob viſcerum quorumdam diſcraſiam, atque adeo læſam ſanguificationem fiunt, periculoſi ſunt, non ratione tumoris, ſed ratione principum partium affectarum: ii autem qui a nullo viſcerum vitio foventur, periculoſi non ſunt. Difficulter tamen curantur omnes Aquoſi Tumores, imprimis circa Articulos, & in illis.

Scopi Curativi. VI. Curatio Aquoſi Tumoris eadem fere eſt ac Oedematis, & Tumoris Flatulenti. Conſiſtit nimirum in ablatione Cauſarum. Eſt autem Cauſa humiditas tum univerſalis, in toto corpore redundans; tum particularis, quæ ipſum parit Tumorem. Hinc duplicem quoque ſibi ſcopum proponit curandi methodus: unum, qui Seroſitatibus in toto redundantibus ſeſe opponat: alterum, qui humiditatem Tumorem facientem evacuet. Seroſitates in toto redundantes amoventur recta & legitima rerum nonnaturalium diſpenſatione, nec non Generalibus uſurpatis Remediis, quæ Antecedentem hanc Materiam emendare ac evacuare poſſint, haud ſecus ac de Oedemate curando diximus.

VII. Equidem Conjuncta cauſa e parte affecta evacuabitur Topicis admotis Digerentibus, Exſiccantibus, reſolventibus. v. gr.

R. *Emplaſtri de Meliloto, de Cumino,*
De Mucilaginibus, an. ℥ ss.
Pulv. Caſtorei ʒ ss.
M. F. S. A. Emplaſtrum, extendendum in Corio.

Barbette eumdem in finem ſequentia commendat.

R. *Thuris, Maſtichis, Myrrhæ an.* ʒ ss.
Stercoris Caprilli ℥ i ss.
Sulphuris Vivi, Salis Communis.
Sem. Cumini an. ʒ iij.
Camphoræ ʒ ss.
Terebinthinæ, & Ceræ q. ſ.
M. F. S. A. Emplaſtrum.

R. *Stercoris Vaccini* ℥ ss. *Columbin.* ʒ ij.
Sulphuris Vivi ℥ ss. *Salis Nitri* ʒ ij.
Mellis, Aceti an. ℥ i ss.
Farinæ Fabarum ℥. ij.
Baccar. Lauri, Sem. Cumini an. ℥ ss.
Olei Anethini, Nardini an. ℥ j.

Vini

Vini albi Gallici q. ſ.
M. F. S. A. Cataplaſma.

Alii laudant ea quæ ſequuntur.

℞. *Salis nitri* ʒ x.
Piperis, Baccar. Lauri an. ℥ j.
Olei Laurini ℥ vj.
Ceræ q. ſ.
M. F. S. A. Linimentum.

R. *Sem. Sinapi, Urticæ,*
Sulphuris Vivi, Spumæ Maris, Bdellii,
Rad. Ariſtolochiæ Rot. an. ℥ j.
Gummi Ammoniaci, Olei Veteris an. ℥ ij.
M. F. S. A. Ceratum.

Sed præter deſcripta nunc Medicamenta, omnia illa, quæ in Oedemate & Tumore Flatuoſo curandis expoſuimus, huc quoque referri poſſunt.

VIII. Quod ſi nec ita Tumor Aquoſus cedat, aperiendus eſt Scalpro, ſeu potius Potentiali Cauterio, ut de Oedemate docuimus.

Inſuper ad Aquoſus Tumores curandos, conſulendum ſæpe ut *Thermas Calidas* adeant Ægri, *Aquiſgranenſes* puta, *aliaſve Sulphureas & Aluminoſas*, quæ humiditates potenter diſcutere, ſuaque caliditate debilitata viſcera ſimul roborare queant.

CAPUT XIII.

De Hydrocephalo.

I. AD Aquoſos Tumores quum adſcribi ſoleant Hydrocephalus, Hydromphalus, & Hydrocele, Tumores ſcilicet manu quoque Cheirurgi curandi, de iis ut in ſpecie quædam dicamus ordo poſtulare videtur.

Hydrocephalus igitur *Aquoſum Capitis Apoſtema*, ſeu *Aquoſitas quæ in Capite reperitur* dici conſuevit. „ Congregatur autem interdum, inquit Ma- *Hydrocephalus quid ſit.*
„ nardus *Epiſt. Mad. lib. 7. Epiſt.* 2. „ in capitibus præſertim puerorum Aqua in medio aut cutis, aut pericranii, aut hujus & oſſis, quam ὑδροκεφαλὸν Græci vocant. Pariter Galenus Aquam in capite extra cranium interdum eſſe admittit, tuncque mollem apparere tumorem; aut quandoque ſub cranio exiſtere, neque tum foris conſpici; vel nonnunquam utrobique ineſſe. Aſſerunt porro nonnulli, ejuſmodi morbum nequaquam fieri, neque inchoari, niſi in recens natis puerulis, idque ex morbi hujus cauſis rite penſiculatis conſtare putant, nihilominus tamen obſervatum fuit: pueros ſeptem, octo, decem, duodecim annorum hoc Affectu laboraſſe.

II. Eſt autem HYDROCEPHALUS Tumor Aquoſus, vel totam exteriorem capitis partem, vel majorem ejus portionem occupans; hinc a quibuſdam haud immerito *Hydrops Capitis* appellatur.

III. Cauſa itaque hujus Affectus eſt Humor Aquoſus in toto corpore redundans, hinc in capitis partes, exteriores plurimum, effuſus, qui nonnunquam ſeroſus, aliquando pituitoſus & ſubcruentus, ſemper vero lentus ac ſubviſcidus exiſtit. *Hydrocephali cauſa.*

IV. Cæterum quatuor hujus Affectus enumerari ſolent differentiæ deſumptæ ex ſede diverſa. Aliquando namque aquoſus humor inter cutem conſiſtit & pericranium, tuncque mollis eſt tumor, doloris expers, eique impreſſa digito- *Partes affectæ, &c.*

rum inhærent veſtigia. Nonnunquam pericranium inter & cranium humor colligitur, eſtque Tumor magno cum dolore, neque tam facile tactui cedit. Aut inter cranium & craſſam menyngen. Vel ſub menyngibus in ipſius cerebri ventriculis humor continetur, atque tum foris nulla tumoris mollities eſt; ſed ſuturarum cranii dehiſcentia ſentitur, quemadmodum viſum fuit in bienni puella, cujus meminit Andræas Veſalius, intra cujus cerebri ventriculos novem prope aquæ libræ deprehenſæ fuerunt; uti refert *Humani corp. Fabric. lib. 1. c. 5.*

Prognoſis. V. Equidem Aquoſus Humor, ſi extra cranium hæreat, hydrocephalus aliquando curatur, niſi ob tenellam patientis ætatem remedia adhiberi nequeant. Sed ſub cranio, vel ipſo in cerebro ſi humor collectus ſit, lethalis eſt affectus; hinc recte ait J C. Arantius *lib. de Tumor. pr. nat. cap. 1.*,, eorum, qui ab interna ,, cauſa Hydrocephalo corripiuntur, & præcipue altius latitante malo; neminem evaſiſſe vidi. Si Apoplexia aut Lethargus accedat, mors præ foribus eſt.

Hydrocephali Curatio. VI. Ut autem tollatur hic Affectus, Antecedentes Cauſæ primo ſunt removendæ. Quem in finem circa Victum, Reſque cæteras Nonnaturales, & circa Remedia Univerſalia, ſi Ægrotans adultus ſit, eadem conveniunt, quæ pro Oedemate curando propoſuimus. Sin vero infans ſit, Nutrix parce tenuiterque vivat, & ſiccantibus utatur, humectantia fugiat, ac parum bibat; dein curandum ut tum Infanti, tum Nutrici alvus ſemper libera ſit.

VII. Sed ad Continentem Cauſam ex parte læſa tollendam, duplex occurrit Curationis Methodus. Altera eſt, quæ Topicis convenientibus abſque manuali operatione omnem humiditatem abſumit. Altera vel unica inciſione, vel pluribus ſcarificationibus aquoſam materiem educit. *Prima Curationis Methodus.* Prima Curationis Methodus ſane tutior eſt, in Puerulis præſertim natu minoribus; atque poros cutaneos aperientibus, Materiamque conjunctam Attenuantibus & Reſolventibus perficitur, ſub quacumque forma Capiti applicentur. ex. gr.

℞. *Rad. Calami Aromat.* ℥ iij.
Fol. Betonicæ, Majoranæ, Salviæ, Roriſmarini,
Summ. Anethi an. Mj.
Flor. Stæchados Arab. Mß.
Bacc. Juniperi ℥ ß.
Sem. Cumini ʒ iij.
Cereviſiæ tenuis vel *Vini albi Gallici* ℔ iiij.
Coq. S. A. in Diplomate pro Fotu.

Hoc fomentum cum pannis laneis Capiti calide admoveatur, ac identidem renovetur, exacte interim cavendo, ne unquam refrigeretur. Et quia ſæpe id prohiberi nequit, hinc Fomenti loco Capiti imponatur *Cucupha* ex *Foliis Majoranæ, Betonicæ, Salviæ, Calamenthæ, Floribus Stæchados, Lavendulæ, Roſis Rubris, Nuce moſchata, &c.* quæ ſæpius permutetur.

VIII. Malunt alii totum caput linimenta inungere,

℞. *Olei Cucumeris Aſinini* ℥ j.
Rutæ, Anethini an. ℥ ß.
Abſynthii ſtillat. gutt. xv.
M. F. Linimentum.

Eique inunctione facta mappam probe calefactam, vel modo laudatam Cucupham imponere.

In adultioribus haud inutiliter *Spiritu Vini calidi* caput fricari ſolet, quod tamen non temere in infantibus tentandum.

J. B. Corteſius laudat Unguentum a Foreſto deſcriptum & probatum, quo ſpatio trium dierum, in puero quindecim dies nato Hydrocephalum ſe curaſſe refert,

℞. *Pulv.*

R. *Pulv. Abſynthii.*
Flor. Camomillæ aut *Meliloti an.* ℥ ij.
Butyri recent.
Olei Camomillæ aut *Anethini an.* ℥ iiij.
Ceræ parum q. ſ.
M. F. S. A. Unguentum.

Alii Cataplaſma ex Cephalicis in Vino coctis compoſitum, & capiti applicatum multum laudant.

Cataplaſma ex *Cochleis cum Decocto Cephalico minutim contuſis* extollit Avicenna, eoque Ægram ſe ſanaſſe refert Carolus Piſo.

IX. Sed Remediis hiſce ſi morbus non cedat, ad alteram Curationis partem, Cheirurgiam puta, deveniendum eſt, quæ proponitur ab Ætio & Paulo Ægineto, dicendo: „ quod ubi aquoſa materia inter cutem & „ pericranium, vel inter pericranium & cranium continetur, & quando „ tumor parvus eſt, apex ipſius unica inciſione per diametron a parte po- „ ſtica ad anteriorem ducta incidendus. Si vero materia inter pericranium „ & cranium contineatur, & tumor major ſit, duas per medium ſe mu- „ tuo ſecantes, crucis inſtar inciſiones moliemur, vel triangularis formæ. „ Sin grandior adhuc ſit tumor, ternas litteræ H figuram æmulantes, aut „ etiam plures juxta tumoris magnitudinis proportionem. *Altera Curationis Methodus, quæ Manuali Operatione peragitur.*

X. Equidem Curatio hæc, quæ per Inciſionem fit, quamvis a graviſſimis deſcripta ſit Auctoribus, cum vix tuta ſit, mihi non probatur; atque de periculoſa illa Hidrocephali apertione teſtatur Fabritius Hildanus *Cent.* 3. *obſ.* 17. imprudenter illos agere, qui in Hydrocephalis multa promittunt, ſectionemque tentant. Si tamen per impoſita exſiccantia & reſolventia medicamenta aquoſus humor abſumi nequeat, atque adeo Cheirurgia requiratur, præſtat in pluribus capitis locis maxime tumidis (cavendo a muſculis) cum Phlebotomo parvas facere inciſuras, quales in Venæſectione, aut partis poſt appoſitas cucurbitulas ſcarificatione fieri ſolent; Deinde mappæ ſiccæ ac probe calefactæ imponantur, quæ identidem, quoties a ſuſcepto humore ſeroſo madefactæ ſunt, permutentur, uſque dum omnis aquoſitas ablata, & Hydrocephalus ſanatus ſit.

XI. Alii Cauſticis capitis cutem aperire, vel Actuali Cauterio inurere, quinque, ſex, pluribuſve in locis ſuadent: ſed videtur talis Cheirurgia merito ſuſpecta, & ob Cerebri vicinitatem admodum periculoſa. Atqui potius uſu venirent Veſicatoria, Fonticuli, Setacea.

XII. Si ſub cranio, vix. craſſam menyngem inter & cranium, vel ſub menyngibus ipſo in cerebro hæreat aquoſus humor, nulla tentanda Cheirurgica Operatio, ſed per ſola Topica eſt procedendum, & reliquum opus naturæ committendum: recte namque inquit Ambroſius Paræus *Cheir. lib.* 7. *cap.* 1. ex tumore & humore intus ſub cranio contento neminem convaluiſſe vidi. At de variis, nec non monſtruoſis Hydrocephalis videantur Scenkius *obſ. Medic. lib.* 1. *pag. m.* 10. 11. 12. Fabritius Hildanus *Cent.* 1. *obſ.* 10. *Cent.* 3. *obſ.* 17. 18. 19. *Cent.* 4. *obſ.* 10.

CAPUT XIV.

De Hydromphalo, & Hydrocele.

I. HYDROMPHALUS ſeu AQUOSUS UMBILICI TUMOR eſt Tumor ille, qui ob Aquoſæ Materiæ intra Umbilicum collectionem oritur ac fit, & a Nonnullis *Umbilici Procidentia* nominatur. *Hydromphalus.*

II. Quæ vero ſit hujuſmodi Tumoris Cauſa; indicare videtur Ætius, dicens: „ pro- *Ejus cauſæ, Signa &c.*

„ procidunt pueris umbilici, dum aut in diuturno ejulatu, & mulum diſtenduntur, aut ex plaga, aut Caſu. Sed fit Tumor hic, ex aquoſo humore peritonæum inter & rugoſam umbilici cutem collecto, hinc Umbilicum ita diſtendente.

III. Signa vero quibus dignoſcitur hic Tumor ſunt manifeſta, quoniam Umbilicus turgidus & prominens apparet, taliſque Tumor laxus eſt, & ſi prematur, quædam Aquæ fluctuatio perſentitur, atque ad digitorum compreſſionem neque minuitur, neque increſcit, atque occultatur, appoſitoque lumine perſpicuus apparet.

IV. In puerulis hujuſmodi Tumor facile curari ſolet, eſtque fere ſine periculo. Topica imponantur, quæ Exſiccandi & Reſolvendim vim habent, quæque in Aquoſi Tumoris curatione modo propoſuimus, ac in Aquoſæ Herniæ tractatione porro proponemus.

Hydrocele. V. HYDROCELE autem Tumor eſt Aquoſus, qui Scrotum replet, dilatat, diſtendit; unde & *Aquoſa Hernia* dici conſuevit.

Ubi aquoſa materia colligitur. VI. Colligitur Aquoſa hæc Materies non fluctuans in Scroto, inter Darton tunicam & Cutem, neque Darton inter & Erythroidem membranam; ſed inter Erythroidem Vaginalem, & Albugineam ſeu Nerveam membranam, tamquam intra ſacculum concluditur.

& quomodo. VII. Accidit hic Tumor frequenter cum Hydrope Aſcite, ſeroſitatibus ex Abdominis cavitate perperitonæi proceſſus ſolito laxiores in Scrotum affluentibus, & ſpatium illud, quod tunicam vaginalem inter & albugineam eſt, replentibus ac diſtendentibus, hinc ut Teſticuli in Aquis fluctuare videantur. Aliquando etiam fit Hydrocele ſine Hydrope Aſcite, quando aquoſa materies ob læſam ſanguificationem toto in corpore redundans, tum per vaſa ſanguinea, tum per lymphæductus intra proximas Teſticulorum membranas deponitur, quæ ibidem congeſta Scrotum ſenſim diſtendit, atque Tumorem hunc efficit.

Diagnoſis. VIII. Facile verò dignoſcitur, & ab aliis tumorum generibus diſtinguitur Hydrocele. Senſim namque ſine magno dolore augetur. Tumor gravis eſt, ſeu ponderoſus, vitrea fere claritate pellucidus, quod oppoſito candelæ lumine facile cognoſcitur: preſſo quocumque modo Scroto aqua undique movetur, ni forte nimia copia univerſi Scroti capacitatem diſtendat & occupat. Rariſſime tamen in Abdomen compelli poteſt, uti Omentum, vel inteſtinum; quia Tumor Scroti Aquoſus ſæpius oritur peritonæi proceſſu recte ſeſe habente & minime relaxato: alioquin enim in Abdominis cavitatem facile compelli poſſet Aqua, uti cernitur, ſi accidit Hydrocele cum Hydrope Aſcite.

IX. Differt igitur Aquoſus Scroti Tumor ab Hernia inteſtinali, quoniam in Hernia Aquoſa tumor fere ſemper ejuſdem magnitudinis eſt, & nunquam ex toto remittit, quod contrarium accidit in inteſtina. Differt etiam ab Hernia Omentali, quoniam inguen in Hydrocele plerumque ſecundum naturam ſeſe habet, quod non evenit in Omentali. Diſtinguitur itidem ab Hernia Ventoſa, *hoc eſt*, Scroti Tumore Flatuoſo, quoniam in eo tanta non cernitur pelluciditas, quam in Tumore Aquoſo, & ſubito fit.

Prognoſis. X. Hydrocele porro pro Cauſarum varietate nunc magis, nunc minus periculoſa eſt; quæ enim cum Hydrope conjungitur, non curatur, niſi ſanato prius Hydrope; ejuſdemque cauſa ablata. Nam licet aquoſus humor vel diſcutiatur, vel Scroti apertione evacuetur, novus tamen rurſus affluit. Si vero Cauſa Aquam generans minus gravis ſit, facilius curatur. Equidem inveterata Hydrocele, ne Teſtes corrumpantur, haud immerito ſuſpecta eſt.

Medendi Methodus. XI. In Curatione autem Herniæ Aquoſæ, Univerſalibus ad tollendas Cauſas Antecedentes haud neglectis, ut de Oedemate, nec non de Tumore tum

Fla-

Flatulento, tum Aquoſo curandis dictum fuit; vel Topica Scroto prætumido applicentur Calida, Siccantia, Reſolventia, Digerentia, contentam adeo in eo aquoſitatem Abſumentia; vel Scroti quocumque modo Apertione aquoſa materies educatur.

XII. Fallopius *tom. 2. tract. de Tumor. p. n. cap.* 34. haud abs re duplicem ſtatuit Herniam Aquoſam; Unam, in qua dilatato nimium peritonæi proceſſu, aqua ex Abdominis cavitate in Scrotum deſcendit, adeoque fluere & refluere poteſt: hæc autem non curatur, niſi prius ex Abdominis omnis educatur aqua.

Altera Herniæ Aquoſæ ſpecies eſt, in qua nimium non aperto peritonæi proceſſu, aquoſa materies per extrema tum ſanguineorum, tum lymphaticorum vaſculorum oſcula in Scrotum, vaginalem inter & albugineam teſticuli tunicam, effunditur. Atque in hac ſpecie Topica Medicamenta Calida, Reſolventia, & Digerentia adhibita multum proſunt, eaque experiri oportet, priuſquam ad Scroti apertionem veniamus. v. gr.

R. *Rad. Cucumeris Aſinini* ℥ j.
Fol. Calamenthæ, Abrotani, Rutæ,
Sum. Anethi,
Flor. Camomillæ, Roſar. rubr. an. Mj.
Sem. Cumini ʒ vj.
Coq. in Aquæ puræ & Vini albi an. p. æq. ad ℥ xxx.
Colatura ſit pro Fomento.

Magnæ quoque efficaciæ talia dicuntur medicamenta, ſi *Aceto* incoquuntur.

R. *Rad. Cucumeris Aſinini*
Bacc. Lauri, Sem. Cumini, Agni Caſti an. ℥ ß.
Fol. Lauri, Rutæ, Roriſmarini an. Mj.
Decoq. in Aceto ad ℥ xxx.
Colatura Par. Affecta cùm Spongia foveatur.

Vel Fomentum fiat ex *Lixivio Cinerum Sarmentorum Vitis*, in quo Similia cocta ſint; nec non *Sal, Sulphur*, aut *Alumen* liquatum fuerit.

Etiam Litus hic multum proſunt. ex. gr.

R. *Olei Cucumeris Aſinini* ℥ j.
Rutæ, Laurini an. ℥ ß.
Cumini ſtillat. gutt. x.
Miſceatur pro Linimento.

Laudant Alii Cataplaſma ex *Stercore Vaccino*, mixtis *Cineribus Plantarum Digerentium*, aut *Seminibus Rutæ, Viticis Cumini, Baccis Lauri, Juniperi*, ſimilibus.

Nonnulli imponi volunt *Emplaſtrum de Meliloto, de Cumino*, vel ſimile. Scoltzius *Conſil. Medicin.* 131. vehementer laudat id, quod ſequitur.

R. *Rad. Cucumer. Aſin. rec. contuſ. & in Aceto Scyll. macer.* ℔ j.
Mellis Deſpumati ℔ ij.
Miſceantur & bulliant in Cerati conſiſtentiam, addendo in fine
Sem. Cumini ſubt. pulv. ℥ iiij.
M. F. S. A. Emplaſtrum.

XIII. Sin his, ſimilibuſve remediis Tumor reſolvi nequeat, ad Cheirurgiam, *hoc eſt*, Scroti Apertionem veniendum. Quo modo autem & ordine Scroti Apertio inſtituenda ſit, docent Paulus Ægineta *lib. 6. cap.* 62. & C. Celſus *lib.* 7. *cap.* 18.

Nonnulli Scalpello Scrotum aperire ſolent, cui tamen methodo vix aſſentimur, quoniam id ex collecta aqua diſtentum admodum, & flaccidum difficulter

ter conſolidatur; atque non raro ob Partis Affectæ poroſitates obſtructas, ſpirituumque per eam radiationem valde imminutam Gangræna accedit.

Alii hanc apertionem Cauſtico, vel Ignitis Ferramentis efficiunt, atque apertum diu ſervant foramen Cannula immiſsa Argentea vel Plumbea.

Quidam Scrotum aperiunt, Acum filum duplicatum vel quadruplicatum ducentem Setacei in modum trajiciendo, & quotidie bis terve protrahendo.

Avicenna in Inguinis regione candentibus ferramentis inurit, ut pars corrugetur, ne aqua iterum deſcendere poſſit.

Sed potius Scrotum aperiatur Acu perforata Barbetiana, vel Blockiana, ſicque aquoſa educatur materies. Atque hac methodo ſæpius Hydrocelen curavimus, eduximuſque aliquando ex Scroto tres, aliquando quatuor Aquæ libras. Etiam nunc inter mortales verſatur Vir Septuagenarius, cui ſingulo præter propter biennio Scrotum perforata acu aperiri ſolet, ad collectam in eo aquam evacuandam. Similiter Fabritius Hildanus *Cent.* 4. *obſ.* 66. ſcribit ſe noviſſe Virum Sexagenarium, cui ob Herniam Aquoſam ſingulis annis Scrotum ex inferio reparte perforabatur, & ſeroſus humor evacuabatur, ac poſtea ad cicatricem ulcus perducebatur: additque hominem illum ad ſummam perveniſſe ſenectutem. Equidem circa Scroti Apertionem utiles quaſdam admonitiones & obſervationes proponit idem Hildanus *Cent.* 4. *obſ.* 65. 66. 67. 68.

CAPUT XV.

De Bubone.

I. HIppocrates Magnas in Emunctoriis ſitas Glandulas vocat, *Bubones*, traducto nomine ab affecta parte, quandoquidem illarum Inflammatio *Bubo* nuncupari ſolet. Ita Galenus *lib.* 2. *ad Glauconem cap.* 1. & *de differ. Febr. lib.* 1. *cap.* 5. inquit, *Bubo eſt Glandularum, ſeu Glanduloſarum Partium Inflammatio.* Et *lib.* 11. *de Meth. Med.* ait: *Bubonem eſſe Affectionem Corporis Glanduloſi, & quandoque Peſtiferæ Febri aſſociari.*

Bubo quid ſit. II. Eſt igitur BUBO Inflammatio, ſeu potius Tumor Præter naturam Glandularum rubicundus, dolens, renitens, ex impuro ſanguine critice in illas expulſo ortus. Hinc pars Affecta in Bubonibus ſunt plerumque Glandulæ pone Auriculas, ſub Axillis; aut in Inguinibus ſitæ: aliis namque in glandulis vix unquam, aut ſaltem raro Bubones fiunt.

Bubonum Differentiæ. III. Hujuſmodi vero Glandularum Tumoris quædam dantur Differentiæ. Enimvero minor ſi ſit Tumor, minuſve dolens, facile tamen ſuppuretur *Phyma* dici conſuevit. Sin ad Eryſipelatis naturam magis accedat, neque facile ſuppuretur, quin potius diſcutiatur, *Phygethlon* appellatur. Si ſub Maxilla exiſtat *Panus*; atqui poſt Auriculas *Parotis* nominatur.

IV. Inſuper Bubones alii critici ſunt, alii ſymptomatici: & horum alii contagioſi, alii non contagioſi. Qui contagioſi, alii peſtilentes ſunt, quia Peſtilentes ſequuntur Febres, atque vulgo *Bubones Maligni* ſeu *Peſtilentiales*, Belgis (*Peſt-Buylen*) nuncupantur. Alii non ſunt Peſtilentes, qui *Venerei* ſeu *Gallici Bubones*, Noſtratibus (*Clap-Ooren*) appellantur, cum a Gallica Lue proveniant.

Cauſæ. V. Generalis ergo Bubonum Cauſa eſt Sanguis Vitioſus, Aceſcens, dictas in Glandulas naturæ robore expulſus, qui illic hærens, cum propter abundans *Acidum* ſanguinis formam amiſerit, atque ſuppuretur, Tumorem hunc excitat.

VI.

Cur Bubones in Glandulis contingant.

VI. Cauſa vero Efficiens eſt partium internarum robur, quæ in Glandulas, ceu vera Emunctoria, vitioſos ablegant humores. Sed quod in Glandulis tantum Bubones contingant, ratio eſt, non quod deſtinatione quadam naturæ cruoris recrementa has in partes deferuntur; at cum vitioſæ particulæ ubique paſſim in ſanguine ſcatent, in Glandulis, ceu partibus laxioribus, velut in communi foco promptius aggeruntur, præſertim quum ſanguis illic ad arteriolarum extrema delatus, difficulter, & non ita prompte ſuſcipitur ac refertur a venis: atque hoc circa Glandulas fieri experientia, & hodiernorum Anatomicorum obſervationibus liquido conſtare putamus: quare cum in locos Glanduloſos vitioſi in toto torpore ſcatentes humores promptius, quam alias in partes deponuntur, impuritatis velut nidus ibidem conflatur.

Bubo Peſtilens.

VII. Ita *Peſtilens Bubo* fit, quando particulæ venenatæ & malignæ in Glandulas pone aures, aut ſub alis, aut in inguinibus, aut in collo ſitas, naturæ robore expelluntur.

Bubo Venereus.

VIII. Atqui *Venereus Bubo* plerumque in inguine fit; eſtque Tumor, qui nec ſponte, intimoque vitio, nec ullo ſimplici attactu, congreſſuve, aut corrupti aeris inductione, ſed impuro dumtaxat concubitu contrahitur: atque adeo Efficiens ejus Cauſa haud immerito cenſetur maligna & venenata quædam labes, quæ coitu in Pene primum accepta, nonnunquam puſtulis, tuberculis, & ulceribus ipſum conſpurcat, & ſeſe manifeſto prodit, antequam partium continuatione altius in corpus propagetur: nonnunquam vero, Pene adhuc integro, clanculum penitius ſeſe inſinuans, inteſtinas partes primum afficit, fœdatque, nullis adhuc notis extrinſecus conſpicua. Quæ ſi exigua infirmiorque eſt, corpus vero ſanum & firmum, humorum vitium atque corruptela parva conſequitur, quam natura ſuis facultatibus tanquam copiis nixa, in partes externas, Inguinum puta Glandulas deponit, unde *Bubonem Venereum* naſci contingit.

Signa Diagnoſtica.

IX. Equidem varia hæc Bubonum genera facile dignoſcuntur, & Signis a ſe invicem diſtinguuntur. Ita Symptomatici, non tamen Contagioſi Bubones cognoſcuntur ex tumore, rubore, dolore, calore, tenſione, renitentia, pulſatione, quibus ſæpe Febris adeſt. In Critico Bubone eadem adſunt Signa; ſed inſuper adjungitur præcedens morbus, per erumpentem Bubonem morbi ſublevatio, & dein ab eodem morbo liberatio.

Peſtilentis Bubonis Signa ſunt, quod conjuncta ſit Febris Maligna, Peſtilens, Malignis Symptomatibus, ut Nauſea, Vomitu, Cordis Oppreſſione, Animi Deliquio, & ſimilibus, quæ in Peſte obſervari ſolent, comitata: inſuper ſi Ægrotans verſatus fuerit in aere peſtilenti, aut in loco, quo plures Peſte ſunt correpti.

Venerei Bubonis Signa ſunt, non ſolummodo tumor, dolor, rubor, calor, & alia propoſita; ſed Coitus cum Perſona Gallica Luce infecta: nonnunquam & alia adſunt Luis Venereæ Signa, ut Penis Ulcera, Virulentia Gonorrhæa, Dolores vagantes, & noctu magis affligentes, pilorum defluvium, &c.

Prognoſtica.

X. Ceterum Benigni Bubones Periculoſi non ſunt, niſi tarde diſſipentur aut ſuppurentur. Nam quamvis ex ſua natura non ſint periculoſi, facile tamen, ſi diutius protrahantur, in Fiſtulas abeunt, quæ non ſolum ſint difficiles curatu, ſed ſæpe periculoſæ.

In genere Bubones citius maturantur ſub Axillis, quam in Inguinibus; & hic citius quam poſt Aures.

Malignus ſeu Peſtilens Bubo ſubitaneæ mortis non raro Prodromus eſt; minus tamen periculoſus eſt, qui præcedit Febrem Peſtilentialem, quam qui eamdem ſequitur. Qui in Inguine apparet, minus habet periculi, quam pone Aures, aut ſub Alis. Etiam talis Bubo quo minor eſt, eo periculoſior.

Ve-

Venereus Bubo lethalis non eſt, ſed difficilis curationis, idque non Bubonis, ſed Venereæ infectionis ratione: eſt equidem ſalubris, eo namque mediante brevi ſæpe curatur Venerea Lues.

Quæ in Bubonum Curatione ſunt obſervanda. XI. Cum igitur Bubonum Species hoc modo diſtinxerimus, proponenda erunt unicuique propria & accommodata Remedia. Sic in *Bubonibus Benignis, ortis per modum expulſionis*, Antecedens Cauſa primo eſt evacuanda. Quem in finem lenis *Purgatio* ſæpe admodum neceſſaria eſt. *Venæſectio*, niſi Febris gravior aut Plethora exegerit, ne inſtituat, quippe quæ ſanguinem perturbare, atque adeo naturam in opere expulſionis impedire poſſit. Verum *Sudoris provocatio* in omni Bubone valde prodeſt.

Bubo Benignus quomodo curandus. XII. Deinde ad Conjunctæ Materiæ correctionem & evacuationem, nec non Symptomatum mitigationem conducunt Reſolventia, imo & Attrahentia, ac Maturantia foris impoſita: Repellentia vero ne admoveantur, quæ vitioſos robuſto naturæ conatu expulſos humores cohibere, adeoque interiora verſus repellere ſolent, unde gravia oriuntur Symptomata. atque non raro pallida mors ſuccedit; ita Hildanus *Cent.* 3. *obſerv.* 78. ſe obſervaſſe ſcribit, ex intempeſtivo Repellentium ad Emunctoria applicatorum uſu mortis periculum ſequutum fuiſſe.

Sed in dolorifico Bubone neceſſarium omnino eſt *dolorem ſedare*, antequam ulla alia imponantur remedia, admoto hoc vel ſimili Cataplaſmate,

℞. *Fol. Malvæ, Althææ an.* M i ß.
Coctis in aqua pura ad mollitiem, & minutim contuſis adde
Farinæ Hordei, Althææ, Fœnigræci an. ℥ i ß.
Vitellos Ovorum N. ij. *Croci pulvere* ʒ j.
Butyri rec. ℥ i ß.
M. F. Cataplaſma.

Sedato pauliſper dolore Attrahentia & Suppurantia admovenda ſunt. v. gr.

℞. *Rad. Lilior. Albor. rec.* ℥ iiij.
Cæparum ſub cinerib. aſſat. ℥ ij.
Fol. Malvæ, Althææ.
Flor. Meliloti an. Mj.
Caricar. ping. conſciſſ. N. x.
Coctis in aqua pura ad Mollitiem, & minutim contuſis adde
Farinæ Sem. Lini, Fœnigreci an. ℥ ij.
Olei Lilior. alb. ℥ i ß.
Unguenti Baſilici ℥ j.
M. F. Cataplaſma.

Suppuratus Bubo quam citiſſime aperiatur, Ferro potius quam Cauſtico, atque apertus ſervetur, donec omnis materia fuerit evacuata, & dein aliorum ulcerum adinſtar curetur: viz. *Emplaſtrum Diachylum cum Gummi*, aut *de Mucilaginibus* applicetur. *Solo* ſæpe *Oleo Olivarum, Raparum, Camomillæ*, vel *Liliorum alborum* curatur.

Curatio Bubonis Venerei. XIII. In *Venereo* autem, ſeu *Gallico* Bubone nec Repellentibus utendum eſt, nec Reſolventibus: verum omni opera curandum, ut quam primum fiat Maturatio & Suppuratio, cum in dies videamus, Bubones hi ſi maturefcant, & ad ſuppurationem deveniant, ſæpiſſime a Lue Venerea evadere Aegrotantes. E contrario in Gallicam Luem facile illos incidere, in quibus vel Repellentibus, vel Reſolventibus Bubones curare conamur. Hinc nec Venam ſecare, nec corpus purgare licet, quamdiu ulla ſpes eſt Topicis Medicamentis eos curari poſſe.

XIV. Igitur ad malignorum humorum perfectam expulſionem ſi tardior

ac

ac imbecillior videatur natura, Attrahentibus adjuvanda eſt, imponendumque Cataplaſma v. gr.

R. *Cæparum ſub cineribus aſſat.* ℥ ij.
Saponis Nigri,
Emplaſtri Diachyli cum Gummi an. ℥ i ss.
Unguenti Baſiliconis. ℥ ij.
Fiat ex his S. A. Cataplaſma.

Vel

℞. *Rad. Liliorum Albor. ſub cinerib. coct.* ℥ iij.
Cæparum pari modo coctarum ℥ iiij.
Axungiæ Porci ℥ ij. *Croci pulv.* ʒ j.
Vitellos duorum Ovorum,
M. F. S. A. Cataplaſma.

Verumtamen quum talis Bubo pertinax ſit, nonnunquam *Cucurbitula cum magna flamma* imponi ſolet.

Botallus *lib. de Lue Venerea cap.* 10. ad Gallicos Bubones maturandos *Frictiones* & *Cucurbitulas Ventoſas* valde commendat, nihilque his citius vel melius Suppurationem accelerare ait. Fricentur autem digitis ſimpliciter, vel recenti Butyro illitis, uſque dum tumentes; & Phlegmone obſiti tactum amplius ferre nequeant; quo tempore Suppurantia imponenda.

Fallopius *lib. de Morbo Gallico cap.* 91. commendat motum, & mandat ut ludant gladio, vel pilla parva, ut ſaliant, & motu iſto fiat fluxio, ac promoveatur Suppuratio.

XV. Suppuratus hujuſmodi Bubo mox aperiatur, Ferro potius quam Cauſtico; etiam *Semicocta exiſtente materia.* Enimvero tardius facta apertura ſæpe noxia eſt, quod ampliorem, quam par eſt, ſibi ſedem efficiat venereum venenum, vicinas partes inficiat, peſſimaque ſymptomata inducat, ut exemplo demonſtrat Hildanus *Cent.* 5. *obſ.* 65.

Hiſce tamen omnibus nihil efficientibus, univerſa tum ſanguinis tum lymphæ maſſa infecta, Curatio porro inſtituatur in Lue Venerea.

XVI. Similiter in *Peſtilenti Bubone* nec Venæſectio, nec Purgatio (quicquid etiam contra adferant Adverſarii) locum habet; ſufficiunt Sudorifera & Alexipharmaca, ut in generali Peſtis curatione. *In Bubone Peſtilenti quid agendum.*

Extrinſecus Nonnulli ſuadent Bubonibus hiſce imponere Diſcutientia, quos inter eſt Cl. Sylvius, qui *prax. medic. lib.* 5. *Tract.* 2. laudat Peſtilentes Bubones in principio Diſcutere litu *Olei Cornu Cervini.* Sed cum modus hic periculoſus ſit & incertus, ei non ſubſcribimus; verum præſtat per Attrahentia & Suppurantia Curationem inſtituere.

XVII. Quum ergo Peſte Correpti duritiem cum dolore ſentiunt pone Aures, in Collo, ſub Axillis, vel Inguinibus., mox ei applicetur *Veſicatorium ex Cantharidibus & Fermento acri*, ut venenata materies naturæ robore expulſa foras ulterius protrahatur. Altero die admoveatur Cataplaſma Attrahens, vehementer maturans. ex. gr.

R. *Rad. Lilior. Albor. rec.* ℥ ij.
Fol. Rutæ, Malvæ, Althææ Scabioſæ an. Mj.
Caricarum ping. Conſciſſ. N. x.
Omnia in Aqua Pura cocta in Mortario contundantur, additis tribus Bulbis Cæparum ſub cineribus aſſatis, &
Farinæ Althææ, Tritici an. ʒ vj.
Fimi Columbini ℥ ii ss. *Fermenti Acris* ℥ i ss.
Mellis ℥ j. *Unguenti Baſiliconis* ℥ i ss.

Butyri rec. ℥ ij.
M. F. S. A. Cataplaſma.

Equidem in ſecundo Cataplaſmate *Fimus Columbinus*, *Fermentum acre*, & *Cæpe poſſunt omitti.*

Vel

R. *Rad. Althææ*, *Cæparum ſub Ciner. aſſat. an.* ℥ i ß.
Fol. Scabioſæ, *Malvæ*, *Rutæ an.* Mj.
Coctis in Aqua communi ad mollitiem, & *contuſis adde*
Emplaſtri Diachyli cum Gummi ℥ i ß.
Olei Scorpionum
Mithridati an. ℥ ß. *Croci pulver* ℨ j.
M. F. S. A. Cataplaſma.

Vel

R. *Cæpam unam, quæ excavetur, & cavitas impleatur Theriaca vel Mithridato; dein charta involuta ſub cineribus calidis coquatur, hinc teratur cum Oleo Scorpionum, & Fiat S. A. Cataplaſma.*

Cui nonnunquam *Fermentum acre* addi ſolet.

Vel ſolæ *Cæpæ ſub cineribus aſſatæ*, contuſæ, & cum pauxillo *Theriaces* & *Butyri inſulſi* mixtæ, Cataplaſmatis forma per biduum aut triduum imponantur.

Barbette hoc in caſu vehementer laudat Emplaſtrum,

R. *Emplaſtri Diachyli cum Gummi*
de Mucilaginibus ℔ ß.
Unguenti Baſiliconis an. ℥ iiij.
Sem. Sinapi pulver. ℥ iij.
M. F. S. A. Emplaſtrum.

Nonnulli Gallinam aut Ranam viventem atque diſciſſam parti affectæ applicant, ſæpius eamdem renovando. Alii Gallinæ aut Columbæ viventis podicem deplumatum admovent. Quidam totum Bubonem Sectione auferre conantur, quod periculoſum valde, & nequaquam permittendum. Neque etiam Cucurbitulæ vel infra Bubonem, vel ipſi Buboni appoſitæ conducunt, quoniam in Peſte, & Peſtilenti Bubone eæ admodum damnoſæ ſunt.

XVIII. Tumor vero maturus mox Scalpello incidendus, ut Puri exitus detur: & quidem aperiendus eſt, priuſquam omnino matureſcat, ut de Bubone Venereo dictum fuit, cum citiſſime Venenum ſit educendum. Atque hujuſmodi Bubo aliquamdiu, quantum fieri poteſt, apertus ſervandus, dein ab omni ſorde mundificandus, & aliorum ulcerum ad inſtar porro tractandus: qui in finem ſummopere conducit *Digeſtivum ex Unguento Baſilicone*, *Melle*, *Theriaca*, & *Balſamo Sulphuris Thereinthinato.*

CAPUT XVI.

De Carbunculo ſeu Anthrace.

Nomina, &c. I. BUbonem ſequitur Carbunculus ſeu *Carbo*, ſic dictus, quia extinctum Carbonem refert; vel (ut alii volunt) quia illius color in ambitu inſtar Carbunculi Lapidis obſcuro rubore ſplendeſcit. Nominatur etiam *Anthrax*, ab *ἀνθρακόω in Carbonem muto*, quia occurrit Affecta Pars extincta quaſi, & in Carbonem mutata; hinc Noſtratibus (*Ein Koole*) appellatur. Arabibus *Ignis Perſicus* & *Pruna* nuncupatur, quia non male refert exuſtionem cum Pruna ignita factam: vel ut mavult Galenus; quia vicinæ partes vehementer inflammantur, & quaſi uruntur.

II. Non-

II. Nonnulli inter Anthracem, Carbunculum, & Ignem Perſicum, aliquam ſtatuunt differentiam, cum tamen re ipſa nihil differant, neque Veteribus ullum diſcrimen fuerit cognitum. Et Avicenna in curatione Ignis Perſici eadem præſcribit medicamenta, quæ Galenus in Carbunculi Curatione commendat. Verum nulla alia hic obtinet Differentia, quam quod modo major, modo minor, quandoque magis, quandoque minus malignus ſit Carbunculus.

III. In cognitione autem Carbunculi graviter hallucinatum eſt inter Medicos. Galenus namque Ulcerum ordini Anthracem annumerans *in Comm. ad Hippocr. Aphor.* 45. *Sect.* 6. ait: *Anthrax eſt Ulcus cruſtoſum, cui conjungitur multus partium circumſtantium fervor*. Et alibi: *Carbunculus eſt Ulcus cruſtam cito cum valida Phlegmone circumſtantium particularum inducens*. Hanc Galeni definitionem ſequitur Paulus Ægineta *lib.* 4. *cap.* 25. Cui plerique poſteriores Medici ſubſcripſerunt. Verum enim vero ſi Carbunculi Eſſentiam curioſius indagemus, obſervabimus has definitiones ipſi non ſatis proprie accommodari: etenim Carbunculus non eſt partis alicujus Exulceratio, ſed potius ejuſdem Necroſis ſeu Sideratio a particulis acri-ſalinis lixivialibus inducta. Eſt igitur *Carbunculus* partis alicujus Gangræna, dum in fieri eſt; vel ejuſdem Sphacelus, dum in facto eſt, quorum neutrum Ulceribus annumerari poteſt. Sphacelum eſſe, & non Ulcus, inde liquet, quia naturæ vi edomari & in Pus converti poteſt Carbunculus, quod poſſet ſi Ulcus eſſet; ſed integer a vicinis partibus ſeparatur. *Carbunculus ſeu Anthrax quid ſit, & unde oriatur.*

IV. Præterea in *Cauſis Carbunculi* adhuc gravius erratum eſt. Galenus *lib. de Tumor. pr. nat.* dicit *Carbunculos excitari, cum ſanguis tanquam fervens & inflammatione propinquus cutem exurit*. Haud ſecus Aquapendum *Oper. Cheirurg. part.* 2. *lib.* 1. *cap.* 27. ſcribit *Carbunculum fieri a fluxione ferventiſſimi ſanguinis ad partem*. Paulus Ægineta *lib.* 4. *cap.* 17. & Mercurialis *de Peſte cap.* 18. putant, illum *cauſari a craſſis & aduſtis humoribus*. Actuarius *Meth. Med. lib.* 2. *cap.* 12. credit *eum oriri a ſanguine melancholico fervente*. Fernelius *craſſum torridumque ſanguinem*. Foreſtus *ſanguinem corruptum, fervidum cum ſucco melancholico vel atra bile, Carbunculi Cauſam*. Sed a veritate longiſſime aberrant, & illi, & quotquot hactenus illorum ſententiis ſubſcripſerunt Medici. Namque CARBUNCULUS ſeu ANTHRAX eſt partis alicujus vel incipiens, vel perfecta Mortificatio aut Corruptio, a particulis acri ſalinis lixivialibus, ac venenatis, critice in illam expulſis, orta; unde excitatur Tumor maxime adurens, & nigram cruſtam habens. *Carbunculi Definitio.*

V. Ut plurimum autem ab exili Puſtula, in ambitu inflammata, ac dolente; interdum a pluribus parvis Puſtulis, quæ poſtea in unam veſiculam coeunt; aliquando ſine Puſtula incipit Anthrax. Dein Pars Affecta dolorem ſentit pungitivum, & quaſi conſtringitur, hinc paulatim magis magiſque corrumpitur, ac nigrum vel cinereum acquirit colorem: partes, quæ proxime Carbunculum circumſtant, alterantur, haud ſecus ac in Gangræna fieri ſolet; etiam valde inflammantur, acriterque dolent, quas natura, antequam mortificationis labes in illas quoque proſerpat, ſuppurat, atque hac mediante Suppuratione corruptam & emortuam particulam, viz. Carbunculum, a ſanis ſeparat, ejicitque. *Signa Diagnoſtica.*

VI. Omnis anthrax ſua natura periculoſus eſt, præſertim tempore Peſtilenti, quique niger eſt, Parti Principi vicinus, magnus, & ſubito evaneſcens. Minus vero lethalis eſt Carbunculus, qui primum ruber, dein citrinus apparet. Qui liveſcit aut nigricat, neminem fere non jugulat. *Prognoſtica.*

VII. In Curando Carbunculo *Purgantia* valde mihi ſuſpecta ſunt, imo ſuſpecta magis *Venæſectio*. Sed *Sudoriferis* & *Alexipharmacis* ſolummodo inſiſtendum: quibus particulæ venenatæ acri ſalinæ domentur, & per habitum corporis expellantur. *Topica* vero *Medicamenta ne expellant, ſed potius foras trahant*. *Carbunculi ſeu Anthracis Curatio.*

Itaque locus affectus alte Scarificetur, atque ne ſanguis corruptus concreſcat, liberiuſque ut effluat, foveatur *Spiritu Vini in quo diſſoluta Theriaca*; dein ſuperponatur Cataplaſma.

R. *Farinæ ſeminis Lini* ℥ i ss.
Coq. cum ſ. q. lactis dulcis recentis, & addendo
Croci pulver. ʒ ss.
Vitellum unius ovi,
Mellis q. ſ.
F. S. A. Cataplaſma.

Sed quoniam Anthracis Curatio exigit, ut quamprimum *promoveatur Suppuratio*, & *exitioſa Mali inbibeatur propagatio*, præſtans remedium ſæpe eſt, ut *Candente Ferro pars affecta inuratur*. Neque enim dolor metuendus, quia caro emortua non ſentit, finiſque adurendi eſt, dum omni ex parte ſenſus doloris adſit. Sunt tamen qui eo horrendo nimis (uti dicunt) præſidio abjecto, *Cauterium Potentiale* aut *Veſicatorium* eligunt; quod utrumque etiam conducit, quoties aut fortia ſatis videntur, aut alio medio uti non licet: ſæpius namque multiſciorum adſtantium voluntati obtemperare cogitur Medicus, etiam cum damno Ægrotantis.

Hoc in caſu Vigierius *Chir. lib.* 1. *cap.* 9. ad malignitatem & virulentiam Carbunculi corrigendam, iſtud laudat remedium.

R. *Calcis vivæ & non extinctæ* ℥ j.
Saponis mollis q. ſ.
Formentur in formam Unguenti ſolidi, & fiat Emplaſtrum, quod Carbunculo applicetur per duas treſve horas.

Cl. Sylvius *praxeos Medicæ lib.* 4. *tract.* 2. §. 690. teſtatur, „ nihil ſe „ hactenus noviſſe, quod potentius, ac certius, citiuſque ſerpentem Car- „ bunculorum mortificationem ſiſtat, quam *Butyrum Antimonii*, ſi circum- „ circa illinatur parti affectæ; ad miraculum enim tunc ſiſtitur partium „ omnium corruptio ſerpens, ac omnia depaſcens.

At vero Eſcaræ ſeparationem promovet inunctum *Unguentum Baſilicon*, vel *Butyrum recens*, vel id quod ſequitur,

R. *Butyri inſulſi.* ℥ i ss. *Unguenti Baſiliconis* ℥ ss.
Theriaces ʒ j.
Vitellum unius Ovi.
M. F. S. A. Linimentum.

Barbette ad Cruſtæ ſeparationem commendat Emplaſtrum,

R. *Theriaces, Mithridatii an.* ℥ ss.
Terebinthinæ, Fermenti acris an. ℥ ij.
Mellis Roſarum ℥ i ss. *Butyri rec.* ℥ ij.
Vitrioli albi ℥ j. *Fuliginis* ℥ ii ss.
Saponis nigri ℥ iij. *Croci pulver.* ʒ iij.
Vitellos trium Ovorum.
M. F. S. A. Emplaſtrum.

VIII. Nonnulli in principio Curationis, omiſſa Scarificatione, Carbunculo imponunt *Folium Braſſicæ rubræ aſſatum*, *Oleo Raparum inunctum*; ac poſtea hanc vel ſimilem applicant Pulticulam, ſæpius eam permutando,

R. *Rad. Conſolidæ maj. pulver.*
Fol. Scordii pulver. an. ʒ ij.
Farinæ Althææ, Lini, Tritici an. ℥ ss.
Coq. paulatim in aqua pura, ut mucilagines ſolvantur, & compoſitio ad pulticulæ craſſioris conſiſtentiam deveniat, cui adde

Mel-

Digitized by Google

Mellis, *Terebinthinæ*, *Unguenti Apoſtolorum an.* ℥ iij.
Picis Liquidæ, *Unguenti Baſiliconis an.* ℥ ij.
Croci pulveriſati ℈ j.
Vitellum unius Ovi.
Miſceantur.

Vel *Pix Navalis & Liquida æqualibus partibus mixta*, forma Emplaſtri imponatur, aut *Emplaſtrum Diachylum cum Gummi*.

IX. Carbone ſeparato & exempto, Ulcus aliorum ulcerum inſtar curetur, diligenter ſcilicet abſtergendo; quem in finem admodum conducit *Mundificativum ex Apio*, cujus hæc eſt deſcriptio,

R. *Succi foliorum Apii depurati* ℔ j.

Vel ejus loco

Abſynthii, *Plantaginis*, *Craſſulæ an.* ℥ iiij.
Thuris, *Myrrhæ*, *Maſtichis an.* ℥ j.
Terebinthinæ ℥ iiij.
Farinæ Hordei, *Fabarum*, *Orobi an.* ℥ ii ß.
Mellis optimi ℔ i ß.
Coq. ſimul S. A. ad Spiſſitudinem mellis, & ſit uſui.

Vel loco hujus mundificativi:

℞. *Fol. Scordii pulv.* ℥ ij.
Vitellum unius Ovi,
Mellis, *Terebinthinæ*, *Unguenti Apoſtolorum an.* ℥ ß.
Miſceantur.

Poteſt quoque hic uſurpari *Unguentum Fuſcum Felicis wurtzii*. Sed notandum Ulcera hæc nimis cito occludenda non eſſe, quin potius aliquamdiu aperta ſervanda, ut venenata materies probe expurgetur.

CAPUT XVII.

De Gangræna, & Sphacelo.

I. GAngræna & *Sphacelus* nec Tumores ſunt, nec Ulcera; imo nec Morbus *Sphacelus* eſt, ſed partis affectæ νέκρωσις & Mortificatio: *Gangræna* vero via ad mortificationem tendens, quæ nonnunquam ſine Tumore invadit: quia tamen frequentiſſime Tumores ſubſequitur, Inflammationes præſertim graviores, Plerique inter Tumores de Affectibus hiſce agere conſueverunt; quorum ductum nos ſequentes de iis hoc loco etiam ſumus dicturi.

II. GANGRÆNA igitur, quam vulgo (*het heet Vuer*, *ofte den Heiſſenbrand*,) & *Ignem S. Antonii vel Marcelli* nominant, incipiens eſt partis Mortificatio aut Corruptio, ad νέκρωσιν ſeu Mortificationem tendens, cui niſi celerrime ſuccurratur, membrum plane emoritur, omnemque ſenſum, & vitam amittit, nihilque ſeu ſecetur ſeu uratur percipit, quæ νέκρωσις ita perfecta Latinis SIDERATIO, Græcis σφάκελος, Noſtratibus (*het koude Vuer*) nuncupatur, adeo ut duo hi affectus non niſi gradu differant. In Sphacelo namque pars omni ſenſu & vita deſtituta eſt, planeque emortua: in Gangræna vero perfecta partis corruptio nondum eſt. Et cum in Gangræna nondum ſit tanta corruptio, neque perfecta mortificatio, molliores partes ſolummodo invadit: Sphacelus vero, utpote qui eſt perfecta ac integra partis corruptio, non ſolum partes molliores, Cutem puta, Carnem, Venas, Arterias, Nervos invadit, ſed & ipſa Oſſa intacta non relinquit. *Gangrænæ & Sphaceli Deſcriptio.*

III.

III. Hinc multi Gangrænam definiunt, quod ſit *incipiens mortificatio partium corporis mollium, fere Inflammationem gravem, aut male curatam inſequens.* Galenus *lib. de Tumoribus præter naturam*, videtur definire, quod ſit *initium mortificationis in parte ægra, quæ paulatim ſic invadit & occupat partes vicinas & adjacentes, ut niſi adferatur remedium, perfecta ſubſequatur mortificatio.* Et alibi inquit: *Gangrænam eſſe diſpoſitionem mediam inter ſummas Inflammationes & Sphacelum, eamque Inflammationibus eſſe tanto deteriorem, quo mitior eſt Gangræna Sphacelo.* Alii dant Gangrænæ definitionem. Sed omnes omnium definitiones aut deſcriptiones ad ferre infinitum foret: ſufficit ſi dicamus, GANGRÆNAM eſſe incipientem & imperfectam partium mollium, cutis ſcilicet muſculorum, venarum, arteriarum, nervorumve mortificationem. SPHACELUM vero plenam, perfectam, & abſolutam mortificationem, non ſolum ſupradictarum partium, ſed & Oſſium quoque, aliarumque plus minus ſolidarum. Vel GANGRÆNAM eſſe partis fientem mortificationem, SPACELUM vero jam factam, & deploratam.

Affectuum borum Cauſæ. IV. Cum itaque uterque affectus, Gangræna nempe & Sphacelus, ſit Mortificatio, hic quidem Perfecta, Illa autem Imperfecta, adeoque nec differant niſi gradu; ideo utriuſque *Eædem* ſunt *Cauſæ.*

V. Gangrænæ & Sphaceli Cauſa eſt, quum Pars Spiritibus, quibus foveri & vivificari ſolebat, deſtituitur. Spiritibus pars deſtituitur, vel quia in iſta parte ſuffocantur, vel quia in eam transferri non poſſunt. Suffocantur & opprimuntur Spiritus aut nimia inflammatione; aut aquoſo humore in partibus collecto; aut nutrimenti defectu; aut animalis venenati punctione ſeu morſu; aut nimio æſtu externo ex ambuſtione; aut magna partis contuſione; aut ſcorbuto. In partem perferri nequeunt Spiritus, quum nimia vaſorum & pororum obſtructione via intercluſa & obturata eſt.

Gangrænæ Cauſa Prima. VI. Namque Gangræna haud raro oritur, quando naturalis vivificans calor ex impedita tranſpiratione ſuffocatur, uti evenit in magnis Inflammationibus; præſertim ubi temere iis adhibentur Frigida, Adſtringentia, & Emplaſtica Medicamenta, Bolus viz. Armenus cum Ovi Albumine, ſimiliave, quibus ſpiritus influentes, ipſumque nutrimentum arcentur, & repelluntur quaſi a parte affecta: ipſiſque adeo vaſculis capillaribus, poriſque cutaneis eorumdem medicamentorum uſu conſtrictis, empyreumata per inſenſibilem tranſpirationem evacuari ſolita Parti impinguntur valde, ac veluti inculcantur; atque ita obruitur, ſuffocaturque quantulumcumque ineſt calidi innati, *hoc eſt*, ſpiritus radiantis ac partem vivificantis.

Secunda. VII. Inſuper ab Ingenti Frigore Externo ſæpe oritur Gangræna, atque non raro obſervatur hyeme per nives & glaciem inter facientibus extrema pedum, manuum, aures, naſum emori ob externi frigoris vehementiam. Sed priuſquam extremæ hæ partes plane emoriantur, primo Acutus & Pungens oritur Dolor, quo ceſſante Gangræna, hinc & Sphacelus adeſt. Enimvero quum tardius in extremitatibus ſanguis circulatur, facile, vaſculis capillaribus poroſitatibuſque externis vehementi frigore conſtrictis, ibidem ſtagnat & condenſatur; interim affluens cruor ultra moveri nequiens itidem ſubſiſtit, concreſcitque: qui, poſtquam Spirituoſæ & Salinæ volatiles particulæ evanuere, per fluorem Salinarum particularum acrior factus nervoſas, tendinoſas, aliaſve membranoſas fibrillas vehementius rodit & lancinat, adeoque acutum pungentemque dolorem excitat. Atqui corrupto magis ſanguine, vaſculiſque capillaribus exeſis, ceſſat Dolor, ceſſat Spiritus Vivificantis Radiatio, ſuffocatur nativus calor, hinc Incipiens primo, dein Perfecta accedit Partis Mortificatio; cujus color rubicundus in lividum ac nigricantem protinus mutatur.

VIII.

VIII. Etiam Gangrenæ Cauſa quandoque eſt Humor Aquoſus in Partibus inferioribus, cruribus puta, pedibus, ac ſcroto collectus; quod partes hæ nimis diſtenduntur, poroſitates obſtruuntur, inſenſibilis impeditur tranſpiratio, hinc (recrementis per eam exhalare conſuetis in partibus retentis) vivificantium ſpirituum radians motus imminuitur, tandemque aboletur, atque adeo innatus calor extinguitur, oriturque Gangræna. *Tertia.*

IX. Cæterum Alimenti, ſanguinis ſcilicet, ſpiritusque influentia Defectu nonnunquam oritur Gangræna. Cum enim radians vivificansque ſpiritus perpetuo nutrimento, ceu flamma oleo, indigeat: id ſi denegetur, ſuffocatur, & extinguitur, ut flamma in lampade deficiente oleo. Et hoc modo extremis corporis partibus accidit interdum Gangræna in Atrophia, Tabe, ſimilibusve Affectibus Chronicis; præſertim in Senibus, in quibus, præ ſiccitate plus debito occluſis corporis poris, motus humorum retardatur nimis, tandemque ſiſtitur, ut adeo nativus calor ſuffocetur, parsque hæc vel illa emoriatur. Eadem de Cauſa, ſi luxatus articulus non bene reponatur, luxatum os vicina comprimit vaſa, ſanguinisque ac ſpirituum tranſitum impedit, unde partis extenuatio, ac nonnunquam mortificatio accedit. Simili plane modo fit Gangræna, ſi pars quæpiam nimis arcte & diu vinculis conſtringatur: atque Gangrænam Paralyticorum ex interceptione ſpirituum animalium ita oriri nonnulli volunt. *Quarta.*

X. Adhæc mala Febrium, præſertim Malignarum Criſi oritur aliquando Gangræna & Sphacelus; viz. cum humores acri-ſalini ad partem quempiam debilem, per quam evacuari nequunt, ruunt, atque ibidem aggeſti ſanguinis ſpiritusque motum intercipiunt, nec non vitalem radiationem, *id eſt*, innatum calidum ſuffocant, extinguunt. Sic refert Hildanus de Puella Peſte afflicta, cui, cum ſanata videretur & liberta ab omnibus ſymptomatibus, ſubito tantus exortus eſt dolor in utriusque pedis digitis, ut ſiderati illico fuerint, adeoque ad ultimam uſque articulationem amputandi: quo facto, & adhibitis remediis tandem convaluit. Memini quoque, me ſimile quid vidiſſe ante octodecim annos, cum in hoc Athenæo ſub auſpiciis Cl. Diemerbroeckii ſtudiis medicis operam darem, in virgine triginta præter propter annorum, decumbente in Xenodochio noſtro, atque menſium ſuppreſſione laborante; cui naſi, auricularum, vulvæ labiorum, denique & manuum ac pedum digitorum extremitates emoriebantur, quibus omnibus ſeparatis priſtinam illa recuperavit ſanitatem. Alterum ſuccurrit Exemplum, quod nobis videre contigit ante ſedecim circiter annos in quodam Medicinæ Doctore, cui, cum curatus omnino videretur a Febre tunc temporis in hac urbe Epidemica, ecce inopinato mane evigilanti crus ſiniſtrum jacebat plane immotum ac torpidum, doloribus tamen acutis & pungentibus per intervalla genu infra ſupraque affligentibus; id quod paucos cis dies plane corruptum & emortuum obſervavimus. Et quoniam in dies deficiebat Natura, partiumque Corruptio & Mortificatio longius proſerpebat, etſi variis in locis magnæ ſeparatæ fuerint portiones, ivit unde redire negant quenquam. *Obſervatio Prima.* *Secunda.*

XI. Porro ex ictu aut Morſu Animalis Venenati fit aliquando Gangræna, quatenus Acri ſalinum valde, ex Saliva iſtiusmodi animalis, Venenum læſæ vel per morſum contuſæ parti communicatur, in qua humores & ſpiritus condenſando, an corrumpendo, illorumque motum & radiationem inhibendo innatum calidum extinguit. Idem præſtant Medicamenta Septica, quæ carnem exedendi & corrumpendi vim habent non ſatis prudenter adhibita, in locis præſertim calidis & humidis, uti emunctoriis, pudendis, ſimilibusve. *Cauſa Quinta.*

XII. Enormes Uſtiones interdum excipit Gangræna, vel etiam Sphacelus, quoniam Uſtione vaſa corrugantur & conſtringuntur, ſic ut tum ſanguis affluens, tum ſpiritus influentes libere permeare, ac per partem affectam radiare, *Sexta.*

cam-

eamque vivificare nequeant; hinc ſuffocato, extinctoque nativo calore pars emoritur, corrumpitur. Præterea tum Empyreuma, tum Cutis Corrugatio ſummum accendit dolorem, ac proinde humorum excitat affluxum, quibus in parte ægra incaleſcentibus, & Inflammationem concipientibus, extinguitur Spiritus Vitalis radiatio, ipſumque adeo innatum partis calidum ſuffocatur.

Septima. XIII. Denique ex partis alicujus magna Contuſione nonnunquam oritur Gangræna, quandoquidem læſis apertiſque per Contuſionem vaſculis humores effluunt, inſenſibilemque impediunt tranſpirationem, ac proinde incaleſcentes, Inflammationemque concipientes, ſuffocant tandem, extinguuntque vivificantium ſpirituum radiationem.

Octava. XIV. Scorbutus quoque non raro Gangrænæ Cauſa eſt, & partes quaſdam emori facit, crura præſertim, nec non gingivas, aliaſve oris internas; ex eo ſcilicet, quod ſanguis acri-ſalinis, lixivis, ac auſteris particulis abundans tardius per vaſa moveatur, atque alicubi aggeſtus & ſtagnans, nec non inſenſibilem tranſpirationem prohibens; exulcerationes primum excitet, ac dein vivificantium ſpirituum radiantem motum perimat, extinguat.

Signa Diagnoſtica. XV. Cognoſcitur vero Gangræna ex eo, quod Pars Affecta liveſcere ac pallere, & color illius vere naturalis imminui incipiat, tanquam ſi proximum ſui interitum perſentiſceret, floridi namque coloris extinctio denotat, alteratam eſſe ſpirituum ſanguiniſque in partem affluxum, eſtque floridi caloris cauſa radians per partes ſanguis. Dein Ægra Pars molleſcit, flacceſcit, marceſcit, ac cuticula non raro ſeparatur. Tandem magis magiſque ſedatur dolor, pulſus ceſſat, febriſque accedit continua, maligna.

XVI Variant tamen Gangrænæ Signa pro Cauſarum varietate. Quæ namque ingentes ſequitur Inflammationes inde dignoſcitur quod color ille floridus, qui ſolet adeſſe Inflammationibus, in pallidum & lividum mutatur; dolor pulſans, qui prius infeſtabat, ceſſat; partis affectæ ſenſus hebetatur; puſtulæ oriuntur grandiores, ichore carnium loturæ ſimili plenæ.

Eadem hæc Signa plerumque apparent, ubi ab Enormi Combuſtione ortum habet Gangræna.

XVII. In Gangræna, quæ a Frigore externo ortum ducit, ſubito acutus & pungens oritur dolor, rubor in parte affecta apparet, qui paulo poſt in lividum & nigrum mutatur colorem, calor partis extinguitur, ac frigus & ſtupor cum horrore percipitur.

XVIII. Sin Ictum aut Morſum Venenati Animalis excipiat Gangræna, dolores & febres continuo affligunt, ſyncopes adſunt frequentes, quandoque deliria, puſtula hic oritur, ſub qua nigra eſt macula, quæ dein per partem diſpergitur. Talis namque Gangræna in partibus ſeſe manifeſtat extremis, ut manus pediſve digito, atque in totum brachium, totamve tibiam ſubito ſæpe derivatur.

XIX. Ob Defectum vero Alimenti ſi partem Gangræna corripiat, nullus adeſt dolor, nullus tumor, nulla inflammatio; ſed macies potius, corpuſve ſtatim refrigeratur, & accidit plerumque in extremitatibus, ubi puſtulæ tandem oriuntur, ac naturalis color in lividum mutatur.

XX. Si autem ex Conſtrictione ac Ligatura eveniat Gangræna, pars ægra tumet & diſtenditur, exoriunturque puſtulæ majores, ichore carnis loturæ ſimili plenæ. Præterea pars ingraveſcit, fitque immobilis, atque impreſſi digiti veſtigium in ipſa remanet, & cutis a partibus ſubjectis diduci videtur.

XXI. Ex Scrobuto ſi oriatur Gangræna fere a pollice pedis initium ſumit, maculiſve ac lineis ſubnigris exterius ſeſe manifeſtat, quæ in cruſtam ſiccam degenerant, quam ſequitur partis affectæ ſtupor, & tandem ipſa mortificatio,

ſine

ſine ullo fœtore. Dolor quandoque nullus adeſt, aliquando intenſiſſimus Cauſas equidem Evidentes ab Aegris facile expiſcari poſſumus, ex iiſque intelligere, e quonam præcedente affectu eveniat Gangræna.

XXII. Ad Sphacelum vero quod attinet; Signa ejus intenſiora ſunt Signis Gangrænæ: cum enim uterque Affectus ſit Mortificatio, neque differant niſi gradu, ideo utrinſque Eædem ſunt Cauſæ, & Eadem Signa. Partis Sideratæ color niger eſt, eaque ſi pungatur aut ſecetur, non ſentit. Membrum inſuper cadaveroſum ſpirat fœtorem, fitque molle & putridum, atque impreſſi digiti veſtigium in eo remanet. Cutis ſi attollatur, facile a carne ſubjecta ſeparatur, quia deeſt Spirituum per partem radiatio. Sed hoc potiſſimum Signo Affectus Hi diſtingui poſſunt: ſi pars Aegra ſecetur, pungatur, vel aduratur, nihil prorſus ſentiat, dicitur *Sphacelus*: quia Spacelus ſeu Sideratio eſt omnimoda ſanguinis circulantis, ſpirituumque radiantium extinctio, tum partis corruptio: Sin vero ſenſus aliquis adeſt, *Gangræna* nuncupatur.

XXIII. Probe cognitis Gangræna & Sphacelo, priuſquam Curam ſuſcipiat Cheirurgus, proſpicere debet, quis morbi futurus ſit eventus, utrumne ſanabilis ſit, nec ne? Gangrænam namque periculoſum eſſe affectum, cuivis facile patet. Enimvero niſi citiſſime adferatur auxilium, in Sphacelum brevi degenerant; Parſque Affecta plane emoritur. Qua de cauſa nullus hic cunctationi locus, ſed ſtatim ſuppetiæ ferendæ; quod non ita difficulter fiet in Vegeto adhuc & juvenili Corpore, ubi Spiritus ſunt robuſtiores, eorumque radiatio nondum magnopere læſa eſt. *Prognoſtica.*

XXIV. Sed Gangræna quæ fit ex Humorum Affluxu, multo difficilius curetur, quam quæ fit ſine eo. Difficulter quoque hic Affectus curatur in Ore, Palato, Pudendis, aliiſve partibus humidis; uti & in Hydropicis. Pernicioſa quoque eſt Gangræna partium nervoſarum & tendinoſarum.

Gangræna a pede aut tibia orta, indeque genu tranſcendens in Sphacelum ſæpius mutatur, & lethalis eſt.

Ex Defectu Nutrimenti quæ oritur Gangræna, ut plurimum lethalis.

Sed Gangræna ex prohibitis ac interceptis Spiritibus, ac potiſſimum quæ a Luxationibus male reſtitutis provenit, ut & quæ a vaſis tranſverſim diſſectis proficiſcitur, difficillime ſanatur; in Sphacelum vero degenerans lethalis.

Ex Scorbuto quæ eſt Gangræna ad multos menſes protrahi poteſt, & raro perfecte curatur.

At vero Sphacelus longe periculoſius malum eſt. Nec enim pars Sphacelo correpta reſtitui poteſt; ſed mox ea exſcindenda, & a viva ſeparanda eſt.

XXV. Atqui Gangræna ut Curetur, prudenter prognoſticatione facta, nec *Purgatio*, nec *Venæſectio* locum habet. *Sudorifera* tamen & *Alexipharmaca* apprime conducunt, ut æquabilis ſanguinis motus, ſpirituumque per partes radiatio, quantum quidem poſſibile, ſervari poſſint. Itaque *Qua Methodo Gangræna curari debeat.*

℞. *Rad. Scorſoneræ rec.* ℥ ij.
Contrajervæ ʒ iij.
Fol. ſcordii M. i ß.
Raſuræ Cornu Cervini ℥ ss.
Coq. S. A. in Aqua Pura ad ℥ xxiv.

Ex hoc Decocto bibat Patiens ter quaterve de die hauſtum; & interim quotidie bis ſumat Pulverem ex ʒ ss. *Oculorum Cancrorum*. Horum loco etiam cochleatim exhiberi poteſt Mixtura. ex. gr.

℞. *Aq. Carduibened.* ℥ ij. *Meliſſæ* ℥ i ss.
Theriacalis ſimpl. ʒ vj.

G *Con-*

Confect. Hyacinthor. ℨ j.
Pulv. Ocul. Cancror. ℈ ij.
Sir. Limonum ℨ vj. *Miſceantur.*

Utile quoque eſt veſperi ſub hora ſomni exhibere ℨ j. *Theriaces* aut *Mithridatii*, cum *hauſtu vini*. Etenim Febris, ſi adſit, ut Maligna curari debet.

XXVI. Igitur Generalibus hiſce non neglectis, ipſius Membri Affecti Cura aggredienda, quæ conſiſtit in Spirituum, qui ei deſunt, reſtauratione; nec non ſtagnantis ac putreſcentis in Parte Ægra humoris correctione, ejuſdemque motus imminuti aut pene aboliti reſtitutione.

XXVII. Hæc Spirituum ad partem revocatio; atque ſtagnantis, & putreſcentis in ea humoris correctio, ejuſque motus propemodum aboliti reſtitutio, abſolvitur per Topica Medicamenta Calefacientia, Incitantia, Detergentia, & putredinem tollentia; quæ tamen varianda ſunt pro cauſarum, e quibus oritur Gangræna, diverſitate.

Gangrænæ, quæ magnas inflammationes ſequitur, Curatio.

XXVIII. Et ad Specialem Gangrænæ Curationem ut accedamus, primo *qua ratione Gangræna, quæ magnas Inflammationes ſubſequitur, curari debeat* indagabimus. Quo in cauſu *Affecta Pars Scarificanda* multis inciſuris, iiſque ſatis profundis, ut ſtagnates & in parte ægra corrupti humores evacuari queant, hinc & applicita medicamenta penitius penetrare. Sed in magnitudine & profunditate Scarificationum reſpiciendum ad ipſius affectus magnitudinem; viz. intuſne Gangræna, & in membri fundo incœperit, an vero tantum foris ſit, & in exteriore ejus parte. Enim vero partem externam ſi dumtaxat comprehenderit, levibus ac ſuperficiariis Scarificationibus cutis incidenda. Sin autem profundas atque internas membri partes occupet, indeque ſenſus aut amiſſus plane, aut multum ſaltem fuerit imminutus, pars profundioribus inciſuris Scarificanda, uſque dum ſanguis effluat, & vitæ ſenſuſque indicia ſeſe prodant.

XXIX. Facta Scarificatione Pars abluatur *Spiritu Vini in quo Theriaca diſſoluta eſt*, vel *Aqua contra Gangrænam cum Theriaca*.

Thomas Bartholinus *in Miſcellaneis Curioſis Medico-phyſicis*, ſeu *Ephemerid. Germanor. Anni ſecundi obſerv.* 2. admodum extollit *Aquam Marinam*, *cui Abſynthium incoctum eſt*.

Alii Scarificatam partem abluunt *Spiritu Vini in quo diſſolutus Lapis Alchymia*, vel *Spiritu Vini cum Unguento Ægyptiaco*; eique *Ægyptiacum* cum *Unguento Apoſtolorum* & *Baſilicone* poſtmodum imponunt. Cui tamen methodo non ſubſcribimus, quoniam Auſtera, & vehementer Exſiccantia (qualia ſunt Lapis Alchymiæ & Ungentum Ægyptiacum) poros nimium conſtringendo Suppurationem, hinc & Separationem prohibent.

XXX. Facta Ablutione parti circumjiciatur Fomentum Calefaciens & Aperiens, quod ſæpius renovetur.

℞. *Herb. Malvæ, Scordii, Abſynthii,*
Rutæ, Artemiſiæ an. M j ss.
Fol. Dictamni cretici,
Flor. Camomillæ, Sambuci an. M j.
Coq. in ſ. q. Cereviſiæ tenuis ad ℔ iij. *pro Fomento.*

Vel

℞. *Herb. Scordii, Abſynthii, Rutæ Artemiſiæ,*
Fol. Dictamni cretici an. M j.
Vini Albi Gallici ℔ iij.
Coq. S. A. in Diplomate, dein coletur, & Colaturæ addendo
Theriaces ℨ iij.
Miſceantur pro Fomento.

Ja-

Jacobus MeeKeranus *Obſerv. Chirurg. cap.* 62. Fomenti loco hoc imponit Cataplaſma.

℞. *Micæ Panis Albi Inveterati* ℔ ij.
Fol. Scordii, Rutæ an. ℥ i ß.
Summ. Abſynthii ℥ j.
Fiat omnium pulvis, qui miſceatur cum Vino Albo Gallico & poſt levem ebullitionem fit Cataplaſma, quod calide applicetur.

Barbette *Chirurgiæ part.* 2. *lib.* 1. *cap.* 14. id, quod ſequitur, commendat,

℞. *Summ. Abſynthii,*
Flor. Camomillæ, Sambuci an. M ß.
Herb. Scordii M i ß. *Rutæ* M ss.
Micæ Panis Similaginei ℥ vij.
Fimi Caballini ℥ iij.
Coq. in Aqua Muriatica, & ſub finem addendo
Atramenti ℥ ij.
Spiritus Vini ℥ iij.
F. S. A. Cataplaſma.

Etiam laudibus ſuis meretur famoſum illud,

℞. *Cicutariæ Aquaticæ*, hoc eſt, *Phellandrii* M v.
Abſynthii, Scordii, Salviæ an. M j.
Micæ Panis Albi. q. ſ.
Fiat omnium pulvis, qui coq. ſ. a in ſ. q. Vini Albi, & addendo Spiritus Vini quantum admiſceri poteſt,
F. S. A. Cataplaſma.

Alii Cataplaſmatis aut Fomenti loco applicant *Flores Cereviſiæ*, Noſtratibus (*Giſt.*)

Haud inutile quoque erit medicamentis Gangrænæ applicandis, ſive Cataplaſmatibus, ſive Fomentis, admiſcere *Tincturam Caſtorei*, aut *Aſæ Fœtidæ*, aut *Camphoræ*, aliave *Balſamica*, & *Sale Volatili Oleoſ. Abundantia*; quibus poroſitates aperiantur, ſtagnantes putreſcenteſque humores corrigantur, hinc & Spirituum per partem radiatio imminuta valde, & propemodum abolita reſtituatur.

XXXI. Sed priuſquam circumjiciatur Fomentum aut applicetur Cataplaſma, parti Scarificatæ cum petiis imponatur *Unguentum Baſilicon*, vel *Baſilicon cum Theriaca & Unguento Apoſtolorum*, vel *Digeſtivum vulgare cum Baſilicone*, vel id quod ſequitur.

℞. *Mellis Comm.* ℥ iv.
Terebinthinæ Venet. ℥ ij.
Farinæ Hordei ʒ x.
Pulv. Aloes, Myrrhæ an. ʒ ii ss.
Croci ℈ j.
Vitellos duorum Ovorum,
Spiritus Vini ℥ ij.
Mel & Terebinthina ſimul coquantur continuo agitando, addendoque in fine Farinam Hordei & poſt levem ebullitionem remove ab igne, ac adde Aloen & Myrrham, cumque aliquantulum refrixerit Ovorum Vitellos, tandem Crocum Spiritui Vini permixtum & F. S. A. Digeſtivum.

Jobus MeeKeranus *in Obſervationibus Chirurgicis, loco citato*, hoc commendat Separatorium,

℞. *Digeſtivi comm.* ℥ ij.
Unguenti Baſiliconis ℥ i ss.

Pulv. Myrrhæ ℥ ij.
Mercurii præcipitati ʒ. ſs.
Spiritus Abſynthii gutt. xxij.
M. S. A.

Cheirurgus vero quoties ad Aegrum accedit, remediis hiſce factæ Eſcaræ ſummam partem tollere conetur, aut Scalpelli acie incidat ad partem uſque ſanam, ut impoſita penetrare queant medicamenta ad corrigendum quicquid corruptum eſt; nec alia procedat methodo, donec videat morbum ſuperatum.

XXXII. Inſuper ad ſerpentem Gangrænam ſiſtendam ſummopere conducit *Butyrum Antimonii* in circumferentiæ circulo inter partem ſanam & ægram illitum, ut de Carbunculo dictum fuit.

XXXIII. Factam eſſe Separationem partis ægræ a ſana ex eo cognoſcitur, quod latius Malum non ſerpat, atque appareat circulus exacte rubens, exquiſite ſenſus, in quo ſpiſſa & alba reperitur materia.

Inducta vero quovis modo Cruſta tollatur iiſdem medicamentis, quæ de Anthrace eum in finem propoſuimus.

Cura Gangrænæ a nimio frigore externo.

XXXIV. Atqui *a Nimio Frigore Externo aut Congelatione ſi fiat Gangræna*, accurate perpendendum, incipiatne affectus, an jam aliquantiſper adfuerit; id quod ab Aegro & Adſtantibus, nec non ex indiciis hiſce promptum erit intelligere. Namque Morbus dumtaxat Incipiens eſt, ſi eximio rubore affecta pars ſcintillet, dolor ſit vehementiſſimus, punctorius, exurens. Sin vero inveteratus ſit, pars livida erit, & frigida.

XXXV. Igitur ſi Incipiens ſit Morbus, non ſtatim Pars affecta Igni admovenda, aut Calida quælibet Ei apponenda; quin potius *Aqua frigidiſſima* membrum irrigandum, aut *Nive* perfricandum, unde ſenſim incaleſcere, & priſtinum calorem recuperare ſolet. Hoc ipſum quilibet facile hyeme experitur, ſi manus frigore propemodum congelatas fricet *Nive* aut *Aqua Gelida*: ſic enim ſubito incaleſcunt; at Igni admotæ magnum ſentiunt dolorem, eumque pungitivum. Enimvero cum præ nimio frigore tardius in extremis corporis partibus ſanguis circuletur, & ferme ſubſiſtat, ſi Patiens propius igni admoveatur, particulæ igneæ poros vehementer intrantes, rapidiſſimo ſuo motu ſtagnantes, condenſatoſque humores diſſolvere ulterius hinc & corrumpere, partiumque interitum & mortificationem cauſare facile poſſunt. Sed *Nive* ſi Membra ex nimio frigore Congelata fricentur, aut *Frigidiſſima Aqua* irrigentur, ſubtilis materia leniter ac placide admodum per poros intrans congelatos humores nec non ſuffocatos fere vitales ſpiritus excitat blande, eorumdemque radiationem, adeoque & nativum calorem plerumque reſtituit. Et hæc ratio eſt, quod Regionum Septentrionalium Incholæ homines valde refrigeratos, rigidos, & pene emortuos Aquæ Frigidæ primo ſoleant immergere, & manus, pedes, naſum, aliaque refrigerata membra, priuſquam hoſpitium ingrediantur Nive fricare, & Gelida Aqua abluere. Cujus rei memorabile exemplum refert Fabritius Hildanus, *lib. de Gangræna & Sphacelo cap.* 13. quod ita habet.

Obſervatio ſingularis.

„ Vir Generoſus & Pius narravit, ſe, cum Regiones Septentrionalas peragraret, incidiſſe in Viatorem frigore rigidum, ac pene emortuum: quem plauſtro ſuo impoſitum, cum deduxiſſet in diverſorium, Hoſpes illico demerſit in Frigidum: quo Facto undequaque erupit gelu, ut ipſius corpus glacie contectum conſpiceretur. Tum quoque propinatum illi, ajebat cyathum ampliorem hydromelitis, addito pulvere cinamomi: caryophillorum, & macis, unde ſudor in lecto provocatus eſt; atque ita Aegrum ad ſe rediiſſe, & convaluiſſe, amiſſis dumtaxat manum, pedumque extremis articulis.

XXXVI.

XXXVI. Conjiciens autem Cheirurgus ex ſedato pungente dolore, ipſam quoque Congelationem magna ex parte mitigatam & correctam, miſſam faciat Aquam Frigidam, aut Nivem; at *lenes* adhibeat *Frictiones*: dein Fotus ex *Lacte Dulci*, *cui Baccæ Lauri*, *Folia Roriſmarini*, *Salviæ*, *Flores Lavendulæ*, & ſimilia Calida incocta fuerunt, applicetur. *Raparum decoctio* aut *Rapæ coctæ*, *& cum recenti Butyro*, *Oleo Roſaceo*, *& Ovi Vitello in mortario contuſæ*, plurimum juvant, teſte Johanne de Vigo *Chirurg. lib. 4. cap. 3.*

Vel pars affecta (non neglecta interim, ſi neceſſe ſit, Scarificatione) fricetur hoc vel ſimili

℞. *Spiritus Juniperini* ℥ j.
Tincturæ Caſtorei ℥ ß.
Olei Terebinthinæ ʒ ij.
Camphoræ ℈ ij.
Miſceantur S. A.

Dein calide applicetur Fomentum, quod identidem renovetur;

℞. *Herb. Rutæ*, *Salviæ*, *Roriſmarini*, *Abſynthii an.* M. j.
Fol. Nicotianæ ℥ i ß.
Sem. Sinapi Cumini,
Rad. Bryoniæ an. ℥ j.
Coq. in Vini Gallici, *& Urinæ hominis adulti an. p. æq.* ℥ xxx. *pro Fomento*; *cui & ſpiritus Vini addi poteſt.*

Barbette in curatione Gangrænæ ex nimio frigore, ſequens præſcribit:

℞. *Herbar. Scordii an.* M. i ß.
Vincetoxici M. j. *Rutæ* M. ß.
Sem. Naſturtii, *Urticæ Rom. an.* ʒ iij.
Coq. in ſ. q. Vini Gallici ad ℔ iij. *colat. addendo*
Spir. Vini ℥ ij. *M. pro Fotu.*

Inſuper conducunt, tum Fomenta tum Cataplaſmata, tnm alia medicamenta ſuperius præſcripta.

XXXVII. Hiſce peractis componatur Æger in lecto, probeque tegatur, eique exhibeatur *cum Vino calido Theriaca*, *Mitridatium*, vel ſimile ſudoriferum & Alexipharmacum; quo Diaphoreſis promoveatur, atque adeo æquabilis humorum motus, ac ſpirituum corpus vivificantium ordinata radiatio ſervetur.

XXXVIII. Sin *ex Humore ſeroſo in partibus extremis, cruribus puta & ſcroto, collecto eveniat Gangræna*, Univerſalibus haud neglectis *pars affecta ſcarificanda*, ſive altius, ſive ſuperficietenus, prout Malum magis minuſve altas radices egerit: dein ſequenti Fotu abluenda & fovenda.

Gangrænæ ſi fiat ab humore ſeroſo nimium in partibus collecto, quid agendum.

℞. *Rad. Bryoniæ ſiccat.* ℥ ij.
Herb. Scordii, *Rutæ*, *Abſynthii an.* M. j.
Pulpæ Colocynthidis,
Salis Tartari an. ʒ ij.
Muriæ Limonum ℥ xv. *Aquæ puræ* ℥ xxvj.
Coquantur S. A. & Colaturæ addendo.
Spiritus Vini, *in quo* ʒ i ß. *Camphoræ ſit ſoluta*, ℥ iij.
Pulv. Aloes, *Myrrhæ an.* ʒ ij.
Miſceantur pro Lavamento & Fomento, *quod fervide parti applicetur.*

Poteſt quoque parti affectæ imponi Cataplaſma. v. gr.

℞. *Rad. Vincetoxici*, *Angelicæ an.* ℥ i ss.
Herb. Phellandri M iij.
Abſynthii, *Rutæ*, *Scordii an.* M j.
Bacchar. Juniperi ℥ ij.
Sem. Sinapi ʒ j.

Coq. in Vino Albo & Urina hominis adulti ad mollitiem, dein in mortario contund. & addendo

Farinæ Fabarum ℥ iij.
Salis Armoniaci ʒ iij.
M. F. S. A. Cataplaſma.

Pars ſic curata in lecto eſt continenda, nec non arena probe calefacta Sacculiſque incluſa ei circumponenda, ut in perpetuo calore membrum ſervetur.

XXXIX. Cheirurgus interim dum removet Fomentum vel Cataplaſma, conetur acie ſcalpelli Eſcaram ſeparare; dein abluat denuo partem affectam præſcripto Fotu, admoveatque idem vel Fomentum, vel Cataplaſma: nec aliter ſe gerat, donec ſiſti Malum animadvertat. Tandem ſeparare nitatur Eſcaram Pharmacis ante commemoratis: imponendumque interea vel Fomentum, vel Cataplaſma, quod putrefactioni reſiſtit.

Gangræna ex Alimenti defectu quomodo tractanda.

XL. In Gangræna, *quæ ex Alimenti Defectu, & atrophia evenire ſolet*, atque ut plurimum in partibus excitari extremis, quavis ratione corpus humectandum & reficiendum, tum commodo victu, tum quibuſvis, quæ pro Præſenti Cauſa convenire videntur, rite uſurpatis.

XLI. Quoad partem affectam; indagandum prius, num Atrophia velut Cauſa futuræ Gangrænæ ſolummodo adſit; an vero Gangræna ipſa jam invaſerit? Si nihil præter metum Gangrænæ ex Atrophia adſit quavis ratione humectanda ac reficienda pars affecta, pori aperiendi, ſanguinis ſpirituumque in ea motus reſtituendus, hinc & alimentum alliciendum. Quem in finem pars fovenda *jure tepido Inteſtinorum Capitis, & Pedum Vervecis*, cui nonnunquam *Lumbrici Terreſtres* incoqui ſolent. Poſtquam vero aliquamdiu fota fuit Aegra Pars, *Ventoſæ* applicentur *Cucurbitulæ*, uſque dum rubeſcere incipiat, tunc autem demendæ, & ſequenti Linimento pars ungenda, diuque fricanda,

℞.	*Olei Laurini* ℥ j.	*Aluminis Plumoſi* ℈ j.
	Guajaci ʒ iij.	*Miſceantur exacte pro Litu.*

Alii laudant Partem Affectam inungere *Succo Lumbricorum Terreſtrium*, qui potenter calefacit, humectat, nec non pororum ac vaſculorum obſtructiones aperit, ut ſpiritus, aliique humores liberius permeare queant; atque ex præſcripto Johannis Vvieri, *in tractatu de Scorbuto*, ita præparatur.

„ Sumit ille Lumbricos cæmeterii pinguiſſimos, quos Aqua primum, „ deinde Vino exacte lotos minutim incidit, & phialæ immittit paſta ob- „ volutæ; hanc furno inſerit cum alio pane, hocque cocto phialam paſta „ obvolutam quoque eximit, ac ubi refrixerit, mergit in aqua, hinc, pa- „ ſta molleſcente ac phialam deſerente, Lumbrici in liquorem reſoluti „ ſeſe offerunt. Percolatus liquor ſervetur uſui; ſed alterno quoque die „ renovandus, cito namque corrumpitur, tempore præſertim æſtivo.

XLII. At vero ſi jam invaſerit Gangræna, *Scarificatio hic non facienda, niſi urgente neceſſitate*. Sed Pars Affecta foveatur tali Fotu.

℞. *Rad. Bryoniæ Sicc.* ℥ ij.
Herb. Phellandrii, Naſturtii Aquat. an. M. ij.
Rutæ, Scordii, Salviæ an. M. j.
Baccar. Lauri ℥ j ß.
Sem. Sinapi ℥ ij.
Stercoris Columbini ℥ iij.

Coq. S. A. in Vino Albo & Urina hominis adulti ad ℔ iij. *pro Fomento.*

Poſt-

Poſtquam aliquamdiu pars ita fota eſt, ad luculentum ignem moderate fricetur, & fricando inungatur ſequens; quo poroſitates aperiantur, & ſanguinis ſpirituumque radians motus reſtituatur,

℞. *Spiritus Cochleariæ* ℥ i ß.
Juniperini ℥ j.
Tinct. Caſtoreii ʒ iij.
Camphor. ℈ ij.
Miſceantur.

Poſt Frictionem & inunctionem imponendum denuo Fomentum, vel ejus loco Cataplaſma pag. 34. præſcriptum; Vel

℞. *Herb. Salviæ, Rutæ, Sabinæ an.* M i ß.
Sem. Sinapi, Bacc. Lauri an. ℥ i ß.
Coq. S. A. in Vino Albo & Urina hominis adulti ad mollitiem, dein in mortario contundantur, & addendo
Stercoris bubuli rec. ℥ iij.
Camphoræ in ℥ iij. *Spiritus Vini ſolutæ* ʒ i ss.
F. S. A. Cataplaſma.

Sedata Gangræna, mundificandum & incarnandum eſt ulcus, hinc in cicatrice obducendum. Atqui ubi nulla ſpes apparet, membrum conſervari poſſe, amputandum id eſt. Sed antequam hic amputetur pars emortua, neceſſe eſt, ut Cheirurgus ventura pericula prædicat, eaque palam commemoret apud Aegri Amicos & Adſtantes. Nam etſi amputetur altius pars affecta; in ipſa quoque carne viva, malum equidem ut plurimum truncum iterum invadit, atque occupat, eſtque omnis Gangræna ex Alimenti Defectu plerumque lethalis.

Gangræna ex Mala Febrium Criſi.

XLIII. Ad hanc Gangrænæ ſpeciem curandam proxime & illa accedit Gangræna, *quæ ex Mala Febrium, præſertim Malignarum, Criſi ortum ducit.* Et quoniam illa magnam cum Anthrace habet ſimilitudinem, eodem fere modo ac Carbunculus curari debet.

Cura Gangrænæ ex Ictu aut Morſu Animalis Venenati.

XLIV. Cum vero Gangræna oriatur *ex Ictu aut Morſu Animalis Venenati* periculum in mora eſt, atque ideo *affecta pars Cauterio actuali mox inurenda*, & abſumendum ſubito, quicquid ejus malignitatis particeps eſt. Aut ejus loco pars alte *ſcarificetur*, & abluatur *Spiritu Vini* vel *ſimplici*, vel *Aromatico*, vel *aqua contra Gangrænam in qua diſſoluta Camphora & Theriaca.* Dein hoc vel ſimile imponatur Cataplaſma,

℞. *Herb. Rutæ, Salviæ, Roriſmarini an.* M j.
Sem. Cumini ℥ j.
Nucis moſcatæ ʒ iij.
Coq. in ſ. q. Vini Gallici ad mollitiem, dein in mortario minutim contund. & addendo
Farinæ Lupinorum ℥ ij.
Theriaces ʒ vj.
Pulv. Croci ℈ ij.
Spir. Vini in quo ʒ j. *Caphuræ ſit ſoluta* ℥ i ss.
F. S. A. Cataplaſma fervide imponendum.

Vigierius *Chir. lib.* 1. *cap.* 11. hoc proponit Emplaſtrum ex Hildano,

℞. *Fermenti Acris, Farinæ Lupinorum,*
Allior. ſub prunis coctor. an. ℥ ij.
Fol. Rutæ, Scordii, Dictami Cretici an. M. ss.
Pulv. Rad. Angelicæ, Vincetoxici an. ℥ ss.
Theriaces, Mitridatii an. ℥ j.
M. cum ſ. q. Decocti Scordii, & F. S. A. Emplaſtrum, vel *Cataplaſma.*

XLV.

XLV. Interea exhibeatur *Theriaca cum Vino calido*, vel cochleatim utatur Patiens ſequenti Mixtura Diaphoretica & Alexipharmaca;

♃. *Aq. Cardui bened. Meliſſæ an.* ℥ i ss.
Theriacal. ſimpl. ʒ vj.
Theriaces ʒ j.
Salis Abſynthii ℈ ij.
Camphoræ gr. iv.
Syrupi Limonum ℥ ss.
Miſceantur.

Sedata Gangræna mundificetur, incarnetur, & cicatriſetur ulcus, aut in Carbunculo.

Gangræna, *quæ e Medicamento ſeptico corpori admoto evenit*, eodem fere modo curetur.

Quid agendum ſi ex ſcorbuto originem duxerit Gangræna.

XLVI. Non prætereunda hic Gangræna, *quæ e Scorbuto originem ducit*, & plerumque partes extremas, crura præſertim, afficit; nec non partes oris internas, gingivas puta, palatum, genas, linguam, aut fauces non raro occupat, imprimis in infantibus. In iſtiuſmodi Gangræna curanda remedia interna omnia, quæ in Scorbuti curatione conducunt, minime ſunt omittenda; quæ tamen non enumerabimus, quoniam alterius ſunt loci.

Equidem patiens continuo utatur tali Mixtura,

♃. *Aq. Meliſſæ, antiſcorbuticæ an.* ℥ iij.
Spir. Cochleariæ per ſe deſtillat. ʒ iij.
Salis Volatilis Cornu Cervi gr. xv.
Syrupi Limonum ʒ vj.
Miſceantur.

Interim Crus affectum, præmiſſis Scarificatione & ablutione cum Spiritu Vini, &c. foveatur hoc, vel ſimili Fomento.

♃. *Raſuræ Ligni Guajaci, Saſſaphras an.* ℥ j.
Rad. Angelicæ, Chelidonii maj. an. ʒ vj.
Fol. Cochleariæ, Naſturtii aquat. an. M i ß.
Seminis Fœniculi ʒ vj.
Inciſa & Contuſa digerantur per noctem calide in Vaſe Clauſo in ſpiritus Vini ℥ xxviij. *mane fiat colatura, quæ ſit pro Fotu.*

Vel loco Fomenti applicetur Cataplaſma.

♃. *Herb. Phellandrii* M ij.
Rutæ, Salviæ, Abſynthii an. M j.
Baccar. Lauri, Juniperi an. ℥ j.
Seminum Fœniculi ʒ x.
Coq. in Vino Gallico ad mollitiem, dein minutim contund. & adde Farinæ Fabarum ℥ ij.
Pulv. Aloes, Myrrhæ an. ʒ ij.
Spir. Cochleariæ cum ſpir. Vini deſtill. ℥. ij.
F. S. A. Cataplaſma calide applicandum, identidem renovandum.

Cæterum ulterius procedendum, ut de Gangrænæ, quæ magnas ſequitur inflammationes, Curatione dictum fuit.

XLVII. Sed hujuſmodi Gangræna ſi in partibus Oris internis, Gingivis viz. Palato, Genis, Lingua, Faucibus fiat, atque affectæ partes corruptæ, nigricantes, ac omnino putridæ ſint, peſſimumque emittant fœtorem, Generalibus haud neglectis, conducit Mixtura, qua partes hæ labe Scorbutica infectæ, hinc & corruptæ, frequenter laventur & fricentur. v.gr.

♃. Mu-

℞. *Muriæ Limonum,*
Aquæ Antiſcorbuticæ an. ℥ vj.
Spir. Vini i ss.
Theriaces ʒ j.
Salis Abſynthii ℈ ij.
Pulv. Myrrhæ ʒ ss.
Aluminis crudi ℈ iv.
Mellis Roſacei ℥ i ss.
Miſceantur pro Oris Collutione.

Interim tamen ſi durities quædam in Gena appareat, foris applicetur Cataplaſma ad tumorem emolliendum, & citiorem promovendam ſeparationem.

℞. *Herb. Salviæ* M i ss.
Rutæ, Abſynthii an. M ss.
Nucis moſchatæ ʒ ij.
Aloes, Myrrhæ an. ʒ ij.
Farinæ Fabarum toſtar. ℥ ij.
Pulver. & cum ſ. q. ſpiritus Vini leviter ebulliant in formam pultis, eique addendo
Gum. Ammoniaci Aceto ſoluti ℥ ss.
F. S. A. Cataplaſma calide applicandum, & ſæpius permutandum.

Cum vero Curari incipiat Affectus, Oris Collutio mitigetur, donec perfecta ſequatur ſanatio. v. gr.

℞. *Aq. Antiſcorbuticæ, Plantaginis,*
Salviæ an. ℥ i ss.
Vini Albi Gallici ℥ ij.
Elixir. Proprietatis ſine acido ʒ ij.
Salis Abſynthii ʒ j.
Aluminis Crudi ℈ iv.
Mellis Roſacei ℥ j.
Miſceantur.

XLVIII. Succedit nunc *quæ ex Combuſtione oritur Gangræna*, ad cujus Curationem tradendam haud abs re foret, prolixam de Ambuſtione, & Ambuſtionis Cura materiam hic exponere; ſed quoniam de ea libr. 3. fuſius ſumus dicturi; ſufficiet hoc loco tantum monere, quod ſi magna Combuſtio Curam rite non ſuſcipiat, quin potius in Gangrænam vergere incipiat, conducere ſequens Medicamentum, quod parti Affectæ, prius Scarificatæ, cum linteo carpto calide applicetur, ac identidem renovetur, *Cura Gangrænæ, quæ Combuſtionem ſequitur.*

℞. *Spir. Vini* ℥ ij.
Tinct. Caſtorei ʒ iij.
Camphoræ ℈ ij.
M. S. A.

Dein ſuperponatur Cataplaſma,

℞. *Herb. Phellandrii* M ij.
Rutæ, Scordii, Salviæ an. M j.
Cæparum crudar. ℥ ij.
Baccar. Juniperi ℥ i ß.
Coq. in Vino Albo ad mollitiem, dein minutim contund. & addendo
Farinæ Fabarum ℥ iij.
Pulv. Nucis moſchatæ ʒ iij.
Aloes, Myrrhæ in Spiritu Vini ſolut. an. ʒ ij.
Unguenti Baſiliconis ℥ ij.

F. S. A. Cataplaſma, fervide applicandum, & ſæpius renovandum.
Hinc ulterius procedendum pro re nata, ut ſuperius expoſuimus.

Quæ a ſpirituum in partem Interceptione ſevenit. XLIX. *A Spirituum in Partem Interceptione ſi eveniat Gangræna*, pro morbi ratione & Aegrotantis viribus, diligenter indaganda cauſa, ob quam ſpiritus arceantur a parte affecta, eaque, ſi fieri poſſit, ſtatim tollenda. Hinc ſi arctior ſit ligatura, laxanda eſt. Dein admovenda Pharmaca Calefacientia, Aperientia, Reſolventia.

Eum in finem Hildanus proponit hoc Cataplaſma,

♃. *Farinæ Lupinorum, Fabarum, Lentium an.* ℥ ij.
Pulv. Scordii, Abſynthii, Florum Camomillæ an. ℥ ss.
Cum Oxymelite, aut Syrupo de acetoſa,
F. S. A. Cataplaſma.

Sin invaleſcat nihilominus Malum, *Locus affectus ſcarificandus*, & abluendus *ſpiritu Vini vel ſimplici, vel cum Theriaca*, ac porro in Curatione procedendum, ut in Gangræna ex nimia Inflammatione.

Cura ſphaceli. L. Verum enimvero quum Gangrænæ, remediis nunc ſatis propoſitis licet commode adhibitis, ulterius proſerpat, magiſque ac magis invalaſcat, non amplius *Gangræna* eſt, ſed *ſideratio*, hoc eſt, *ſpirituum Radiantium Omnimoda Extinctio, Totaque Partis Corruptio & Mortificatio*, hinc & Curari non poteſt, cum pars plane emortua ad vitam revocari nequeat. Sed unicum tunc, ut Patiens ſervetur, reſtat remedium; viz. *Membrum Corruptum reſcindere & extirpare*, quo quamvis dubio, gravi, & violento utendum tamen, moxque Sideratum Membrum Amputandum, ne pars ſincera trahatur, Crudelem ſiquidem Medicum neceſſitas facit; nam crudele malum crudeli remedio expugnandum, atque nihil intereſt, an ſatis tutum ſit præſidium, quod eſt unicum: ſatius eſt anceps auxilium experiri, quam nullum: melior eſt dubia ſpes, quam deſperata ſalus, ſatius eſt motum alicujus partis perire, quam totum hominem. Nam, ut ait Hippocrates, extremis morbis extrema conducunt remedia: Item, quod non ſanat medicamentum, ſanat ignis; quod non ſanat ignis, ſanat ferrum; nec illa dura videtur curatio, cujus eſt ſalutaris effectus.

LI. Cum igitur Sphacelus ſit Perfecta Partis Mortificatio, ideo Cura Ejus non conſiſtit in Medicamentorum Facultatibus; ſed in unico, eoque ultimo & extremo remedio, quod eſt Partis Sphacelo Affectæ, Infectæque, & Corruptæ Extrirpatio; nam quod a natura non amplius pendet, exſcindendum & amputandum eſt. Atque ita omnibus diligenter conſideratis, ubi Cheirurgo de Aegrotantis voluntate, deque ejus viribus plane conſtiterit, tum ad munus ſuum rite præſtandum ſeſe accingat, omnibuſque ante operationem, in operatione & poſt operationem neceſſariis inſtructus Patientem in oppoſito, commodoque ſitu collocet, extirpationemque aggrediatur. Sed cum partis corruptæ extirpatio variis modis a variis Auctoribus trudi ſoleat, haud gravabor quorundam de ea proferre ſententias.

Modi quidam extirpandi partem mortuam traduntur. Iique examinantur. LII. Nonnulli Scarificationi profundiori inter partem ſanam & mortuam, inſpergunt pulverem ex Arſenico; vel imponunt Unguentum Aegyptiacum, cui admixtum Arſenicum.

Alter modus extirpandi quod corruptum eſt, ſit Actuali Cauterio, dum uritur quicquid infeſtum & emortuum, ac removetur eſcara.

Tertius modus eſt, novacula ſimul reſecare quicquid corruptum & emortuum; dein Actuali Cauterio vulnus inurere, tum ut ſanguinis fluxus ſiſtatur, tum ut reliquiæ corruptæ carnis porro abſumantur. Sed operationes hæ quanquam exerceri poſſint, cum Sphacelus ſit in corporis parte quam non ſit neceſſe, aut poſſibile totam extirpare, clunibus puta femore ſimulibuſve. Si tamen

men totum membrum ſit corruptum, adeoque amputandum, neque Cauterio Actuali, neque Potentiali, neque Novacula id expediri poteſt, ſed integri membri, manus ſcilicet pediſve amputatione opus eſt. Verum qua ratione, & quo in loco Operatio hæc tutius & commodius inſtitui poſſit, non una eſt Auctorum ſententia.

LIII. Multi ex Recentioribus ſtatuunt ſatis commodum locum eſſe in ipſo Articulo, quamvis in praxi contrarium vulgo obſervetur, tum ob difficultatem, quæ in ipſa ſectione occurrit, quod non tam prompte inveniri poſſit locus conjunctionis duorum oſſium; tum quod cicatrix tarde admodum, & difficulter inducatur.

Quo in loco membrum emortuum ſit extirpandum, diſquiritur.

LIV. Sed cum non ſemper Malum ſit prope Articulum, at ſæpe circa Medium aut Finem Membri, nunc porro quæritur, *ſitne facienda Membri Amputatio, in parte emortua, an in parte ſana?* Qui in parte corrupta atque emortua Sectionem inſtitendam autumant, his nituntur rationibus; tum quia in magnam non incidet hæmorrhagiam, ob quam nonnunquam animi defectio oritur, & in ipſa operatione Aegri moriuntur. Atque hujus ſententiæ videtur fuiſſe Galenus *lib. 2. de curandi ratione ad Glauconem cap.* 9. ubi ſic ſcribit: „ Membrum emortuum ſtatim reſcindere oportet, quod ſanam partem vicinam attingit. *Et paulo poſt*: Satius eſt ob majorem ſecuritatem quando abſcindis & circumcidis id quod jam putruit, eam, quæ velut radix eſt ſanæ parti adjunctam adurere. Hanc quoque ſententiam defendit Johannes de Vigo *lib. 4. Chir. cap* 7. ſic inquiens: Incidendum eſt membrum prope ſanum, ita ut aliquid remaneat corrupti. Et hoc de tribus cauſis, 1. Ut inciſio ſine dolore fiat. 2. Ut poſt remotiorem oſſis fiat cauteriſatio cum pauco dolore. Inter Recentiores idem ſentit Fallopius *Tract. de Tumor. pr. nat. cap.* 26. ubi docet, aliquid relinquendum eſſe potius de parte corrupta, quam ut ſanam incidamus, ob eaſdem ferme, quas de Vigo habet, rationes. Hieron. Fabritius ab Aquapendente *Chir. libr. 1. cap.* 17. & *de Operat. Chirurg. tit. de Spaceli Chirurgia*, tantam corruptæ carnis partem relinqui vult, quanta eſt craſſities unius aut ſeſqui digiti: idque ideo, quod ſi in vivente parte inſtituatur Sectio, duo inevitabilia ſequantur ſymptomata; viz. ſanguinis profuſio ex præciſione magnorum vaſorum; & intolerabilis cui nonnunquam convulſio accedit. Quæ incommoda evitari poſſe putat in parte emortua, ſi inſtituatur ſectio. Ne autem ſideratio ulterius extendatur, abſciſſo oſſe, ferramentis candentibus relictam partem putridam undique inurit, donec vim ignis perſentiat Ægrotans, & aliquem patiatur dolorem. Ita enim partem emortuam in cruſtam degenerare, quæ vaſis eſt operculum, & partem vivam ita per uſtionem corroborari teſtatur, ut ſpatio tridui aut quatridui appareat ſeparatio mortui a vivo, & ita ſiſtatur mortificatio ſine dolore, & ſine ſanguinis profuſione. Sed conſilium hoc periculoſæ plenum aleæ nobis videtur, quia certi non ſumus, Malum illud, quod relinquitur, non ſeſe multiplicaturum, & quis fidem nobis faciet, os ipſum, quod carni ſubeſt, non eſſe altiori in loco curruptum.

LV. Contrarium igitur merito ſentiunt Alii, quos inter eſt C. Celſus, qui *lib. 7. cap.* 33. inter ſanam vitiamque partem carnem Scalpello incidere uſque ad os jubet, ſicut potius ex parte ſana aliquid excidatur, quam ex ægra relinquatur. Haud ſecus Guido de Cualiaco jubet membrum incidere ſupra corruptum aliquantulum in loco, in quo cum ſtilo immiſſo invenitur dolor & firmitudo. Hos Alii ſequuntur, inter quos Ambroſius Peræus *Chir. libr. 12. cap.* 18. qui Celſi conſilio minimum ejus, quod ſanum eſt, amputare jubet, ſic tamen ut ex parte ſana potius aliquid excidatur, quam ex ægra relinquatur. Hujus quoque opinionis eſt Fabritius Hidanus *lib. de Gangræna, & Sphacelo cap.* 17.

H 2 ubi

Confect. Hyacinthor. ℨ j.
Pulv. Oculor. Cancror. ℈ ij.
Sir. Limonum ℨ vj. *Miſceantur.*

Utile quoque eſt veſperi ſub hora ſomni exhibere ℨ j. *Theriaces* aut *Mithridatii*, cum *hauſtu vini*. Etenim Febris, ſi adſit, ut Maligna curari debet.

XXVI. Igitur Generalibus hiſce non neglectis, ipſius Membri Affecti Cura aggredienda, quæ conſiſtit in Spirituum, qui ei deſunt, reſtauratione; nec non ſtagnantis ac putreſcentis in Parte Ægra humoris correctione, ejuſdemque motus imminuti aut pene aboliti reſtitutione.

XXVII. Hæc Spirituum ad partem revocatio; atque ſtagnantis, & putreſcentis in ea humoris correctio, ejuſque motus propemodum aboliti reſtitutio, abſolvitur per Topica Medicamenta Calefacientia, Incitantia, Detergentia, & putredinem tollentia; quæ tamen varianda ſunt pro cauſarum, e quibus oritur Gangræna, diverſitate.

Gangrænæ, quæ magnas inflammationes ſequitur, Curatio.

XXVIII. Et ad Specialem Gangrænæ Curationem ut accedamus, primo *qua ratione Gangræna, quæ magnas Inflammationes ſubſequitur, curari debeat* indagabimus. Quo in cauſu *Affecta Pars Scarificanda* multis inciſuris, iiſque ſatis profundis, ut ſtagnates & in parte ægra corrupti humores evacuari queant, hinc & applicita medicamenta penitius penetrare. Sed in magnitudine & profunditate Scarificationum reſpiciendum ad ipſius affectus magnitudinem; viz. intuſne Gangræna,& in membri fundo incœperit, an vero tantum foris ſit, & in exteriore ejus parte. Enim vero partem externam ſi dumtaxat comprehenderit, levibus ac ſuperficiariis Scarificationibus cutis incidenda. Sin autem profundas atque internas membri partes occupet, indeque ſenſus aut amiſſus plane, aut multum ſaltem fuerit imminutus, pars profundioribus inciſuris Scarificanda, uſque dum ſanguis effluat, & vitæ ſenſuſque indicia ſeſe prodant.

XXIX. Facta Scarificatione Pars abluatur *Spiritu Vini in quo Theriaca diſſoluta eſt*, vel *Aqua contra Gangrænam cum Theriaca*.

Thomas Bartholinus *in Miſcellaneis Curioſis Medico-phyſicis*, ſeu *Ephemerid. Germanor. Anni ſecundi obſerv.* 2. admodum extollit *Aquam Marinam*, *cui Abſynthium incoctum eſt*.

Alii Scarificatam partem abluunt *Spiritu Vini in quo diſſolutus Lapis Alchymia*, vel *Spiritu Vini cum Unguento Ægyptiaco*; eique *Ægyptiacum* cum *Unguento Apoſtolorum* & *Baſilicone* poſtmodum imponunt. Cui tamen methodo non ſubſcribimus, quoniam Auſtera, & vehementer Exſiccantia (qualia ſunt Lapis Alchymiæ & Ungentum Ægyptiacum) poros nimium conſtringendo Suppurationem, hinc & Separationem prohibent.

XXX. Facta Ablutione parti circumjiciatur Fomentum Calefaciens & Aperiens, quod ſæpius renovetur.

℞. *Herb. Malvæ*, *Scordii*, *Abſynthii*,
Rutæ, *Artemiſiæ an.* M j ss.
Fol. Dictamni cretici,
Flor. Camomillæ, *Sambuci an.* M j.
Coq. in ſ. q. Cereviſiæ tenuis ad ℔ iij. *pro Fomento.*

Vel

℞. *Herb. Scordii*, *Abſynthii*, *Rutæ Artemiſiæ*,
Fol. Dictamni cretici an. M j.
Vini Albi Gallici ℔ iij.
Coq. S. A. in Diplomate, dein coletur, & Colaturæ addendo
Theriaces ℨ iij.
Miſceantur pro Fomento.

Ja-

Jacobus MeeKeranus *Obſerv. Chirurg. cap.* 62. Fomenti loco hoc imponit Cataplaſma.

℞. *Micæ Panis Albi Inveterati* ℔ ij.
Fol. Scordii, *Rutæ an.* ℥ i ß.
Summ. Abſynthii ℥ j.
Fiat omnium pulvis, qui miſceatur cum Vino Albo Gallico & poſt levem ebullitionem fit Cataplaſma, quod calide applicetur.

Barbette *Chirurgiæ part.* 2. *lib.* 1. *cap.* 14. id, quod ſequitur, commendat,

℞. *Summ. Abſynthii*,
Flor. Camomillæ, *Sambuci an.* M ß.
Herb. Scordii M i ß. *Rutæ* M ss.
Micæ Panis Simılaginei ℥ vij.
Fimi Caballini ℥ iij.
Coq. in Aqua Muriatica, & *ſub finem addendo*
Atramenti ℥ ij.
Spiritus Vini ℥ iij.
F. S. A. Cataplaſma.

Etiam laudibus ſuis meretur famoſum illud,

℞. *Cicutariæ Aquaticæ*, hoc eſt, *Phellandrii* M v.
Abſynthii, *Scordii*, *Salviæ an.* M j.
Micæ Panis Albi. q. ſ.
Fiat omnium pulvis, qui coq. ſ. a in ſ. q. Vini Albi, & *addendo Spiritus Vini quantum admiſceri poteſt*,
F. S. A. Cataplaſma.

Alii Cataplaſmatis aut Fomenti loco applicant *Flores Cereviſiæ*, Noſtratibus (*Giſt.*)

Haud inutile quoque erit medicamentis Gangrænæ applicandis, ſive Cataplaſmatibus, ſive Fomentis, admiſcere *Tincturam Caſtorei*, aut *Aſæ Fœtidæ*, aut *Camphoræ*, aliave *Balſamica*, & *Sale Volatili Oleoſ. Abundantia*; quibus poroſitates aperiantur, ſtagnantes putreſcenteſque humores corrigantur, hinc & Spirituum per partem radiatio imminuta valde, & propemodum abolita reſtituatur.

XXXI. Sed priuſquam circumjiciatur Fomentum aut applicetur Cataplaſma, parti Scarificatæ cum petiis imponatur *Unguentum Baſilicon*, vel *Baſilicon cum Theriaca & Unguento Apoſtolorum*, vel *Digeſtivum vulgare cum Baſilicone*, vel id quod ſequitur.

℞. *Mellis Comm.* ℥ iv.
Terebinthinæ Venet. ℥ ij.
Farinæ Hordei ʒ x.
Pulv. Aloes, *Myrrhæ an.* ʒ ii ss.
Croci ℈ j.
Vitellos duorum Ovorum,
Spiritus Vini ℥ ij.
Mel & Terebinthina ſimul coquantur continuo agitando, addendoque in fine Farinam Hordei & poſt levem ebullitionem remove ab igne, ac adde Aloen & Myrrham, cumque aliquantulum refrixerit Ovorum Vitellos, tandem Crocum Spiritui Vini permixtum & F. S. A. Digeſtivum.

Johus MeeKeranus *in Obſervationibus Chirurgicis*, *loco citato*, hoc commendat Separatorium,

℞. *Digeſtivi comm.* ℥ ij.
Unguenti Baſiliconis ℥ i ss.

 Pulv.

Pulv. Myrrbæ ℨ ij.
Mercurii præcipitati ʒ. ss.
Spiritus Abſynthii gutt. xxij.
M. S. A.

Cheirurgus vero quoties ad Aegrum accedit, remediis hiſce factæ Eſcaræ ſummam partem tollere conetur, aut Scalpelli acie incidat ad partem uſque ſanam, ut impoſita penetrare queant medicamenta ad corrigendum quicquid corruptum eſt; nec alia procedat methodo, donec videat morbum ſuperatum.

XXXII. Inſuper ad ſerpentem Gangrænam ſiſtendam ſummopere conducit *Butyrum Antimonii* in circumferentiæ circulo inter partem ſanam & ægram illitum, ut de Carbunculo dictum fuit.

XXXIII. Factam eſſe Separationem partis ægræ a ſana ex eo cognoſcitur, quod latius Malum non ſerpat, atque appareat circulus exacte rubens, exquiſite ſenſus, in quo ſpiſſa & alba reperitur materia.

Inducta vero quovis modo Cruſta tollatur iiſdem medicamentis, quæ de Anthrace eum in finem propoſuimus.

Cura Gangrænæ a nimio frigore externo.

XXXIV. Atqui *a Nimio Frigore Externo aut Congelatione ſi fiat Gangræna*, accurate perpendendum, incipiatne affectus, an jam aliquantiſper adfuerit; id quod ab Aegro & Adſtantibus, nec non ex indiciis hiſce promptum erit intelligere. Namque Morbus dumtaxat Incipiens eſt, ſi eximio rubore affecta pars ſcintillet, dolor ſit vehementiſſimus, punctorius, exurens. Sin vero inveteratus ſit, pars livida erit, & frigida.

XXXV. Igitur ſi Incipiens ſit Morbus, non ſtatim Pars affecta Igni admovenda, aut Calida quælibet Ei apponenda; quin potius *Aqua frigidiſſima* membrum irrigandum, aut *Nive* perfricandum, unde ſenſim incaleſcere, & priſtinum calorem recuperare ſolet. Hoc ipſum quilibet facile hyeme experitur, ſi manus frigore propemodum congelatas fricet *Nive* aut *Aqua Gelida*: ſic enim ſubito incaleſcunt; at Igni admotæ magnum ſentiunt dolorem, eumque pungitivum. Enimvero cum præ nimio frigore tardius in extremis corporis partibus ſanguis circuletur, & ferme ſubſiſtat, ſi Patiens propius igni admoveatur, particulæ igneæ poros vehementer intrantes, rapidiſſimo ſuo motu ſtagnantes, condenſatoſque humores diſſolvere ulterius hinc & corrumpere, partiumque interitum & mortificationem cauſare facile poſſunt. Sed *Nive* ſi Membra ex nimio frigore Congelata fricentur, aut *Frigidiſſima Aqua* irrigentur, ſubtilis materia leniter ac placide admodum per poros intrans congelatos humores nec non ſuffocatos fere vitales ſpiritus excitat blande, eorumdemque radiationem, adeoque & nativum calorem plerumque reſtituit. Et hæc ratio eſt, quod Regionum Septentrionalium Incholæ homines valde refrigeratos, rigidos, & pene emortuos Aquæ Frigidæ primo ſoleant immergere, & manus, pedes, naſum, aliaque refrigerata membra, priuſquam hoſpitium ingrediantur Nive fricare, & Gelida Aqua abluere. Cujus rei memorabile exemplum refert Fabritius Hildanus, *lib. de Gangræna & Sphacelo cap.* 13. quod ita habet.

Obſervatio ſingularis.

„ Vir Generoſus & Pius narravit, ſe, cum Regiones Septentrionalas peragraret, incidiſſe in Viatorem frigore rigidum, ac pene emortuum: quem plauſtro ſuo impoſitum, cum deduxiſſet in diverſorium, Hoſpes illico demerſit in Frigidum: quo Facto undequaque erupit gelu, ut ipſius corpus glacie contectum conſpiceretur. Tum quoque propinatum illi, ajebat cyathum ampliorem hydromelitis, addito pulvere cinamomi: caryophillorum, & macis, unde ſudor in lecto provocatus eſt; atque ita Aegrum ad ſe rediiſſe, & convaluiſſe, amiſſis dumtaxat manuum, pedumque extremis articulis.

XXXVI.

XXXVI. Conjiciens autem Cheirurgus ex ſedato pungente dolore, ipſam quoque Congelationem magna ex parte mitigatam & correctam, miſſam faciat Aquam Frigidam, aut Nivem; at *lenes* adhibeat *Frictiones*: dein Fotus ex *Lacte Dulci*, *cui Baccæ Lauri*, *Folia Roriſmarini*, *Salviæ*, *Flores Lavendulæ*, & ſimilia Calida incocta fuerunt, applicetur. *Raparum decoctio* aut *Rapæ coctæ*, & *cum recenti Butyro*, *Oleo Roſaceo*, & *Ovi Vitello in mortario contuſæ*, plurimum juvant, teſte Johanne de Vigo *Chirurg. lib. 4. cap. 3.*

Vel pars affecta (non neglecta interim, ſi neceſſe ſit, Scarificatione) fricetur hoc vel ſimili

♃. *Spiritus Juniperini* ℥ j.
Tincturæ Caſtorei ℥ ß.
Olei Terebinthinæ ʒ ij.
Camphoræ ℈ ij.
Miſceantur S. A.

Dein calide applicetur Fomentum, quod identidem renovetur;

♃. *Herb. Rutæ*, *Salviæ*, *Roriſmarini*, *Abſynthii an.* M. j.
Fol. Nicotianæ ℥ i ß.
Sem. Sinapi Cumini,
Rad. Bryoniæ an. ℥ j.
Coq. in Vini Gallici, & *Urinæ hominis adulti an. p. æq.* ℥ xxx. *pro Fomento*; *cui* & *ſpiritus Vini addi poteſt.*

Barbette in curatione Gangrænæ ex nimio frigore, ſequens præſcribit:

♃. *Herbar. Scordii an.* M. i ß.
Vincetoxici M. j. *Rutæ* M. ß.
Sem. Naſturtii, *Urticæ Rom. an.* ʒ iij.
Coq. in ſ. q. Vini Gallici ad ℔ iij. *colat. addendo*
Spir. Vini ℥ ij. *M. pro Fotu.*

Inſuper conducunt, tum Fomenta tum Cataplaſmata, tnm alia medicamenta ſuperius præſcripta.

XXXVII. Hiſce peractis componatur Æger in lecto, probeque tegatur, eique exhibeatur *cum Vino calido Theriaca*, *Mitridatium*, vel ſimile ſudoriferum & Alexipharmacum; quo Diaphoreſis promoveatur, atque adeo æquabilis humorum motus, ac ſpirituum corpus vivificantium ordinata radiatio ſervetur.

XXXVIII. Sin ex *Humore ſeroſo in partibus extremis*, *cruribus puta* & *ſcroto*, *collecto eveniat Gangræna*, Univerſalibus haud neglectis *pars affecta ſcarificanda*, ſive altius, ſive ſuperficietenus, prout Malum magis minuſve altas radices egerit: dein ſequenti Fotu abluenda & fovenda.

Gangrænæ ſi fiat ab humore ſeroſo nimium in partibus collecto, quid agendum.

♃. *Rad. Bryoniæ ſiccat.* ℥ ij.
Herb. Scordii, *Rutæ*, *Abſynthii an.* M. j.
Pulpæ Colocynthidis,
Salis Tartari an. ʒ ij.
Muriæ Limonum ℥ xv. *Aquæ puræ* ℥ xxvj.
Coquantur S. A. & *Colaturæ addendo.*
Spiritus Vini, *in quo* ʒ i ß. *Camphoræ ſit ſoluta*, ℥ iij.
Pulv. Aloes, *Myrrhæ an.* ʒ ij.
Miſceantur pro Lavamento & *Fomento*, *quod fervide parti applicetur.*

Poteſt quoque parti affectæ imponi Cataplaſma. v. gr.

♃. *Rad. Vincetoxici*, *Angelicæ an.* ℥ i ss.
Herb. Phellandri M iij.
Abſynthii, *Rutæ*, *Scordii an.* M j.
Bacchar. Juniperi ℥ ij.
Sem. Sinapi ℥ j.

Coq.

Coq. in Vino Albo & Urina hominis adulti ad mollitiem, dein in mortario contund. & addendo

Farinæ Fabarum ℥ iij.
Salis Armoniaci ʒ iij.
M. F. S. A. Cataplaſma.

Pars ſic curata in lecto eſt continenda, nec non arena probe calefacta Sacculiſque incluſa ei circumponenda, ut in perpetuo calore membrum ſervetur.

XXXIX. Cheirurgus interim dum removet Fomentum vel Cataplaſma, conetur acie ſcalpelli Eſcaram ſeparare; dein abluat denuo partem affectam præſcripto Fotu, admoveatque idem vel Fomentum, vel Cataplaſma: nec aliter ſe gerat, donec ſiſti Malum animadvertat. Tandem ſeparare nitatur Eſcaram Pharmacis ante commemoratis: imponendumque interea vel Fomentum, vel Cataplaſma, quod putrefactioni reſiſtit.

Gangræna ex Alimenti defectu quomodo tractanda.

XL. In Gangræna, *quæ ex Alimenti Defectu, & atrophia evenire ſolet*, atque ut plurimum in partibus excitari extremis, quavis ratione corpus humectandum & reficiendum, tum commodo victu, tum quibuſvis, quæ pro Præſenti Cauſa convenire videntur, rite uſurpatis.

XLI. Quoad partem affectam; indagandum prius, num Atrophia velut Cauſa futuræ Gangrænæ ſolummodo adſit; an vero Gangræna ipſa jam invaſerit? Si nihil præter metum Gangrænæ ex Atrophia adſit quavis ratione humectanda ac reficienda pars affecta, pori aperiendi, ſanguinis ſpirituumque in ea motus reſtituendus, hinc & alimentum alliciendum. Quem in finem pars fovenda *jure tepido Inteſtinorum Capitis, & Pedum Vervecis*, cui nonnunquam *Lumbrici Terreſtres* incoqui ſolent. Poſtquam vero aliquamdiu fota fuit Aegra Pars, *Ventoſæ* applicentur *Cucurbitulæ*, uſque dum rubeſcere incipiat, tunc autem demendæ, & ſequenti Linimento pars ungenda, diuque fricanda,

℞. *Olei Laurini* ℥ j.	*Aluminis Plumoſi* ℈ j.
Guajaci ʒ iij.	*Miſceantur exacte pro Litu.*

Alii laudant Partem Affectam inungere *Succo Lumbricorum Terreſtrium*, qui potenter calefacit, humectat, nec non pororum ac vaſculorum obſtructiones aperit, ut ſpiritus, aliique humores liberius permeare queant; atque ex præſcripto Johannis Wieri, *in tractatu de Scorbuto*, ita præparatur.

„ Sumit ille Lumbricos cæmeterii pinguiſſimos, quos Aqua primum, „ deinde Vino exacte lotos minutim incidit, & phialæ immittit paſta ob„ volutæ; hanc furno inſerit cum alio pane, hocque cocto phialam paſta „ obvolutam quoque eximit, ac ubi refrixerit, mergit in aqua, hinc, pa„ ſta molleſcente ac phialam deſerente, Lumbrici in liquorem reſoluti „ ſeſe offerunt. Percolatus liquor ſervetur uſui; ſed alterno quoque die „ renovandus, cito namque corrumpitur, tempore præſertim æſtivo.

XLII. At vero ſi jam invaſerit Gangræna, *Scarificatio hic non facienda, niſi urgente neceſſitate*. Sed Pars Affecta foveatur tali Fotu.

℞. *Rad. Bryoniæ Sicc.* ℥ ij.
Herb. Phellandrii, Naſturtii Aquat. an. M. ij.
Rutæ, Scordii, Salviæ an. M. j.
Baccar. Lauri ℥ j ß.
Sem. Sinapi ℥ ij.
Stercoris Columbini ℥ iij.
Coq. S. A. in Vino Albo & Urina hominis adulti ad ℔ iij. *pro Fomento.*

Poſt-

Poſtquam aliquamdiu pars ita fota eſt, ad luculentum ignem moderate fricetur, & fricando inungatur ſequens; quo poroſitates aperiantur, & ſanguinis ſpirituumque radians motus reſtituatur,

℞. *Spiritus Cochleariæ* ℥ i ß.
Juniperini ℥ j.
Tinct. Caſtoreii ʒ iij.
Camphor. ℈ ij.
Miſceantur.

Poſt Frictionem & inunctionem imponendum denuo Fomentum, vel ejus loco Cataplaſma pag. 34. præſcriptum; Vel

℞. *Herb. Salviæ, Rutæ, Sabinæ an.* M i ß.
Sem. Sinapi, Bacc. Lauri an. ℥ i ß.
Coq. S. A. in Vino Albo & Urina hominis adulti ad mollitiem, dein in mortario contundantur, & addendo
Stercoris bubuli rec. ℥ iij.
Camphoræ in ℈ iij. *Spiritus Vini ſolutæ* ʒ i ss.
F. S. A. Cataplaſma.

Sedata Gangræna, mundificandum & incarnandum eſt ulcus, hinc in cicatrice obducendum. Atqui ubi nulla ſpes apparet, membrum conſervari poſſe, amputandum id eſt. Sed antequam hic amputetur pars emortua, neceſſe eſt, ut Cheirurgus ventura pericula prædicat, eaque palam commemoret apud Aegri Amicos & Adſtantes. Nam etſi amputetur altius pars affecta; in ipſa quoque carne viva, malum equidem ut plurimum truncum iterum invadit, atque occupat, eſtque omnis Gangræna ex Alimenti Defectu plerumque lethalis.

XLIII. Ad hanc Gangrænæ ſpeciem curandam proxime & illa accedit Gangræna, *quæ ex Mala Febrium, præſertim Malignarum, Criſi ortum ducit*. Et quoniam illa magnam cum Anthrace habet ſimilitudinem, eodem fere modo ac Carbunculus curari debet. *Gangræna ex Mala Febrium Criſi.*

XLIV. Cum vero Gangræna oriatur *ex Ictu aut Morſu Animalis Venenati* periculum in mora eſt, atque ideo *affecta pars Cauterio actuali mox inurenda*, & abſumendum ſubito, quicquid ejus malignitatis particeps eſt. Aut ejus loco pars alte *ſcarificetur*, & abluatur *Spiritu Vini* vel *ſimplici*, vel *Aromatico*, vel *aqua contra Gangrænam in qua diſſoluta Camphora & Theriaca*. Dein hoc vel ſimile imponatur Cataplaſma, *Cura Gangrænæ ex Ictu aut Morſu Animalis Venenati.*

℞. *Herb. Rutæ, Salviæ, Roriſmarini an.* M j.
Sem. Cumini ℥ j.
Nucis moſcatæ ʒ iij.
Coq. in ſ. q. Vini Gallici ad mollitiem, dein in mortario minutim contund. & addendo
Farinæ Lupinorum ℥ ij.
Theriaces ʒ vj.
Pulv. Croci ℈ ij.
Spir. Vini in quo ʒ j. *Capburæ ſit ſoluta* ℥ i ss.
F. S. A. Cataplaſma fervide imponendum.

Vigierius *Chir. lib.* 1. *cap.* 11. hoc proponit Emplaſtrum ex Hildano,

℞. *Fermenti Acris, Farinæ Lupinorum,*
Allior. ſub prunis coctor. an. ℥ ij.
Fol. Rutæ, Scordii, Dictami Cretici an. M. ss.
Pulv. Rad. Angelicæ, Vincetoxici an. ℥ ss.
Theriaces, Mitridatii an. ℥ j.
M. cum ſ. q. Decocti Scordii, & F. S. A. Emplaſtrum, vel *Cataplaſma*.

XLV.

XLV. Interea exhibeatur *Theriaca cum Vino calido*, vel cochleatim utatur Patiens ſequenti Mixtura Diaphoretica & Alexipharmaca;

℞. *Aq. Cardui bened. Meliſſæ an.* ℥ i ss.
Theriacal. ſimpl. ʒ vj.
Theriaces ʒ j.
Salis Abſynthii ℈ ij.
Camphoræ gr. xv.
Syrupi Limonum ℥ ss.
Miſceantur.

Sedata Gangræna mundificetur, incarnetur, & cicatriſetur ulcus, aut in Carbunculo.

Gangræna, *quæ e Medicamento ſeptico corpori admoto evenit*, eodem fere modo curetur.

Quid agendum ſi ex ſcorbuto originem duxerit Gangræna.

XLVI. Non prætereunda hic Gangræna, *quæ e Scorbuto originem ducit*, & plerumque partes extremas, crura præſertim, afficit; nec non partes oris internas, gingivas puta, palatum, genas, linguam, aut fauces non raro occupat, imprimis in infantibus. In iſtiuſmodi Gangræna curanda remedia interna omnia, quæ in Scorbuti curatione conducunt, minime ſunt omittenda; quæ tamen non enumerabimus, quoniam alterius ſunt loci.

Equidem patiens continuo utatur tali Mixtura,

℞. *Aq. Meliſſæ, antiſcorbuticæ an.* ℥ iij.
Spir. Cochleariæ per ſe deſtillat. ʒ iij.
Salis Volatilis Cornu Cervi gr. xv.
Syrupi Limonum ʒ vj.
Miſceantur.

Interim Crus affectum, præmiſſis Scarificatione & ablutione cum Spiritu Vini, &c. foveatur hoc, vel ſimili Fomento.

℞. *Raſuræ Ligni Guajaci, Saſſaphras an.* ℥ j.
Rad. Angelicæ, Chelidonii maj. an. ʒ vj.
Fol. Cochleariæ, Naſturtii aquat. an. M i ß.
Seminis Fœniculi ʒ vj.
Inciſa & Contuſa digerantur per noctem calide in Vaſe Clauſo in ſpiritus Vini ℥ xxviij. *mane fiat colatura, quæ ſit pro Fotu.*

Vel loco Fomenti applicetur Cataplaſma.

℞. *Herb. Phellandrii* M ij.
Rutæ, Salviæ, Abſynthii an. M j.
Baccar. Lauri, Juniperi an. ℥ j.
Seminum Fœniculi ʒ x.
Coq. in Vino Gallico ad mollitiem, dein minutim contund. & adde Farinæ Fabarum ℥ ij.
Pulv. Aloes, Myrrhæ an. ʒ ij.
Spir. Cochleariæ cum ſpir. Vini deſtill. ℥. ij.
F. S. A. Cataplaſma calide applicandum, identidem renovandum.

Cæterum ulterius procedendum, ut de Gangrænæ, quæ magnas ſequitur inflammationes, Curatione dictum fuit.

XLVII. Sed hujuſmodi Gangræna ſi in partibus Oris internis, Gingivis viz. Palato, Genis, Lingua, Faucibus fiat, atque affectæ partes corruptæ, nigricantes, ac omnino putridæ ſint, peſſimumque emittant fœtorem, Generalibus haud neglectis, conducit Mixtura, qua partes hæ labe Scorbutica infectæ, hinc & corruptæ, frequenter laventur & fricentur. v.gr.

℞. Mu-

♃. *Muriæ Limonum,*
Aquæ Antiſcorbuticæ an. ℥ vj.
Spir. Vini i ss.
Theriaces ʒ j.
Salis Abſynthii ℈ ij.
Pulv. Myrrhæ ʒ ss.
Aluminis crudi ℈ iv.
Mellis Roſacei ℥ i ss.
Miſceantur pro Oris Collutione.

Interim tamen ſi durities quædam in Gena appareat, foris applicetur Cataplaſma ad tumorem emolliendum, & citiorem promovendam ſeparationem.

♃. *Herb. Salviæ* M i ss.
Rutæ, Abſynthii an. M ss.
Nucis moſchatæ ʒ ij.
Aloes, Myrrhæ an. ʒ ij.
Farinæ Fabarum toſtar. ℥ ij.
Pulver. & cum ſ. q. ſpiritus Vini leviter ebulliant in formam pultis, eique addendo
Gum. Ammoniaci Aceto ſoluti ℥ ss.
F. S. A. Cataplaſma calide applicandum, & ſæpius permutandum.

Cum vero Curari incipiat Affectus, Oris Collutio mitigetur, donec perfecta ſequatur ſanatio. v. gr.

♃. *Aq. Antiſcorbuticæ, Plantaginis,*
Salviæ an. ℥ i ss.
Vini Albi Gallici ℥ ij.
Elixir. Proprietatis ſine acido ʒ ij.
Salis Abſynthii ʒ j.
Aluminis Crudi ℈ iv.
Mellis Roſacei ℥ j.
Miſceantur.

XLVIII. Succedit nunc *quæ ex Combuſtione oritur Gangræna*, ad cujus Curationem tradendam haud abs re foret, prolixam de Ambuſtione, & Ambuſtionis Cura materiam hic exponere; ſed quoniam de ea libr. 3. fuſius ſumus dicturi; ſufficiet hoc loco tantum monere, quod ſi magna Combuſtio Curam rite non ſuſcipiat, quin potius in Gangrænam vergere incipiat, conducere ſequens Medicamentum, quod parti Affectæ, prius Scarificatæ, cum linteo carpto calide applicetur, ac identidem renovetur, *Cura Gangrænæ, quæ Combuſtionem ſequitur.*

♃. *Spir. Vini* ℥ ij.
Tinct. Caſtorei ʒ iij.
Camphoræ ℈ ij.
M. S. A.

Dein ſuperponatur Cataplaſma,

♃. *Herb. Phellandrii* M ij.
Rutæ, Scordii, Salviæ an. M j.
Cæparum crudar. ℥ ij.
Baccar. Juniperi ℥ i ß.
Coq. in Vino Albo ad mollitiem, dein minutim contund. & addendo
Farinæ Fabarum ℥ iij.
Pulv. Nucis moſchatæ ʒ iij.
Aloes, Myrrhæ in Spiritu Vini ſolut. an. ʒ ij.
Unguenti Baſiliconis ℥ ij.

 F. S.

F. S. A. Cataplaſma, fervide applicandum, & ſæpius renovandum.

Hinc ulterius procedendum pro re nata, ut ſuperius expoſuimus.

Quæ a ſpirituum in partem Interceptione ſevenit. XLIX. *A Spirituum in Partem Interceptione ſi eveniat Gangræna*, pro morbi ratione & Aegrotantis viribus, diligenter indaganda cauſa, ob quam ſpiritus arcentur a parte affecta, eaque, ſi fieri poſſit, ſtatim tollenda. Hinc ſi arctior ſit ligatura, laxanda eſt. Dein admovenda Pharmaca Calefacientia, Aperientia, Reſolventia.

Eum in finem Hildanus proponit hoc Cataplaſma,

℞. *Farinæ Lupinorum, Fabarum, Lentium an.* ℥ ij.
Pulv. Scordii, Abſynthii, Florum Camomillæ an. ℥ ss.
Cum Oxymelite, aut Syrupo de acetoſa,
F. S. A. Cataplaſma.

Sin invaleſcat nihilominus Malum, *Locus affectus ſcarificandus*, & abluendus *ſpiritu Vini vel ſimplici, vel cum Theriaca*, ac porro in Curatione procedendum, ut in Gangræna ex nimia Inflammatione.

Cura ſphaceli. L. Verum enimvero quum Gangrænæ, remediis nunc ſatis propoſitis licet commode adhibitis, ulterius proſerpat, magiſque ac magis invalaſcat, non amplius *Gangræna* eſt, ſed *ſideratio*, hoc eſt, *ſpirituum Radiantium Omnimoda Extinctio, Totaque Partis Corruptio & Mortificatio*, hinc & Curari non poteſt, cum pars plane emortua ad vitam revocari nequeat. Sed unicum tunc, ut Patiens ſervetur, reſtat remedium; viz. *Membrum Corruptum reſcindere & extirpare*, quo quamvis dubio, gravi, & violento utendum tamen, moxque Sideratum Membrum Amputandum, ne pars ſincera trahatur, Crudelem ſiquidem Medicum neceſſitas facit; nam crudele malum crudeli remedio expugnandum, atque nihil intereſt, an ſatis tutum ſit præſidium, quod eſt unicum: ſatius eſt anceps auxilium experiri, quam nullum: melior eſt dubia ſpes, quam deſperata ſalus, ſatius eſt motum alicujus partis perire, quam totum hominem, Nam, ut ait Hippocrates, extremis morbis extrema conducunt remedia: Item, quod non ſanat medicamentum, ſanat ignis; quod non ſanat ignis, ſanat ferrum; nec illa dura videtur curatio, cujus eſt ſalutaris effectus.

LI. Cum igitur Sphacelus ſit Perfecta Partis Mortificatio, ideo Cura Ejus non conſiſtit in Medicamentorum Facultatibus; ſed in unico, eoque ultimo & extremo remedio, quod eſt Partis Sphacelo Affectæ, Infectæque, & Corruptæ Extrirpatio; nam quod a natura non amplius pendet, exſcindendum & amputandum eſt. Atque ita omnibus diligenter conſideratis, ubi Cheirurgo de Aegrotantis voluntate, deque ejus viribus plane conſtiterit, tum ad munus ſuum rite præſtandum ſeſe accingat, omnibuſque ante operationem, in operatione, & poſt operationem neceſſariis inſtructus Patientem in oppoſito, commodoque ſitu collocet, extirpationemque aggrediatur. Sed cum partis corruptæ extirpatio variis modis a variis Auctoribus trudi ſoleat, haud gravabor quorundam de ea proferre ſententias.

Modi quidam extirpandi partem mortuam tradun- tur. LII. Nonnulli Scarificationi profundiori inter partem ſanam & mortuam, inſpergunt pulverem ex Arſenico; vel imponunt Unguentum Aegyptiacum, cui admixtum Arſenicum.

Alter modus extirpandi quod corruptum eſt, ſit Actuali Cauterio, dum uritur quicquid infeſtum & emortuum, ac removetur eſcara.

Tertius modus eſt, novacula ſimul reſecare quicquid corruptum & emortuum; dein Actuali Cauterio vulnus inurere, tum ut ſanguinis fluxus ſiſtatur, tum ut reliquiæ corruptæ carnis porro abſumantur. Sed operationes hæ quanquam exerceri poſſint, cum Sphacelus ſit in corporis parte quam non ſit neceſſe, aut poſſibile totam extirpare, clunibus puta femore ſimulibuſve. Si tamen

Iique ex- ſutantur.

men totum membrum ſit corruptum, adeoque amputandum, neque Cauterio Actuali, neque Potentiali, neque Novacula id expediri poteſt, ſed integri membri, manus ſcilicet pedisve amputatione opus eſt. Verum qua ratione, & quo in loco Operatio hæc tutius & commodius inſtitui poſſit, non una eſt Auctorum ſententia.

LIII. Multi ex Recentioribus ſtatuunt ſatis commodum locum eſſe in ipſo Articulo, quamvis in praxi contrarium vulgo obſervetur, tum ob difficultatem, quæ in ipſa ſectione occurrit, quod non tam prompte inveniri poſſit locus conjunctionis duorum oſſium; tum quod cicatrix tarde admodum, & difficulter inducatur. *Quo in loco membrum emortuum ſit extirpandum, diſquiritur.*

LIV. Sed cum non ſemper Malum ſit prope Articulum, at ſæpe circa Medium aut Finem Membri, nunc porro quæritur, *ſitne facienda Membri Amputatio, in parte emortua, an in parte ſana?* Qui in parte corrupta atque emortua Sectionem inſtitendam autumant, his nituntur rationibus; tum quia in magnam non incidet hæmorrhagiam, ob quam nonnunquam animi defectio oritur, & in ipſa operatione Aegri moriuntur. Atque hujus ſententiæ videtur fuiſſe Galenus *lib. 2. de curandi ratione ad Glauconem cap.* 9. ubi ſic ſcribit: „ Membrum emortuum ſtatim reſcindere oportet, quod ſanam partem vicinam attingit. *Et paulo poſt*: Satius eſt ob majorem ſecuritatem quando abſcindis & circumcidis id quod jam putruit, eam, quæ velut radix eſt ſanæ parti adjunctam adurere. Hanc quoque ſententiam defendit Johannes de Vigo *lib. 4. Chir. cap. 7.* ſic inquiens: Incidendum eſt membrum prope ſanum, ita ut aliquid remaneat corrupti. Et hoc de tribus cauſis, 1. Ut inciſio ſine dolore fiat. 2. Ut poſt remotiorem oſſis fiat cauteriſatio cum pauco dolore. Inter Recentiores idem ſentit Fallopius *Tract. de Tumor. pr. nat. cap.* 26. ubi docet, aliquid relinquendum eſſe potius de parte corrupta, quam ut ſanam incidamus, ob eaſdem ferme, quas de Vigo habet, rationes. Hieron. Fabritius ab Aquapendente *Chir. libr. 1. cap. 17. & de Operat. Chirurg. tit. de Spaceli Chirurgia*, tantam corruptæ carnis partem relinqui vult, quanta eſt craſſities unius aut ſeſqui digiti: idque ideo, quod ſi in vivente parte inſtituatur Sectio, duo inevitabilia ſequantur ſymptomata; viz. ſanguinis profuſio ex præciſione magnorum vaſorum; & intolerabilis, cui nonnunquam convulſio accedit. Quæ incommoda evitari poſſe putat in parte emortua, ſi inſtituatur ſectio. Ne autem ſideratio ulterius extendatur, abſciſſo oſſe, ferramentis candentibus relictam partem putridam undique inurit, donec vim ignis perſentiat Ægrotans, & aliquem patiatur dolorem. Ita enim partem emortuam in cruſtam degenerare, quæ vaſis eſt operculum, & partem vivam ita per uſtionem corroborari teſtatur, ut ſpatio tridui aut quatridui appareat ſeparatio mortui a vivo, & ita ſiſtatur mortificatio ſine dolore, & ſine ſanguinis profuſione. Sed conſilium hoc periculoſæ plenum aleæ nobis videtur, quia certi non ſumus, Malum illud, quod relinquitur, non ſeſe multiplicaturum, & quis fidem nobis faciet, os ipſum, quod carni ſubeſt, non eſſe altiori in loco curruptum.

LV. Contrarium igitur merito ſentiunt Alii, quos inter eſt C. Celſus, qui *lib. 7. cap.* 33. inter ſanam vitiamque partem carnem Scalpello incidere uſque ad os jubet, ſicut potius ex parte ſana aliquid excidatur, quam ex ægra relinquatur. Haud ſecus Guido de Cualiaco jubet membrum incidere ſupra corruptum aliquantulum in loco, in quo cum ſtilo immiſſo invenitur dolor & firmitudo. Hos Alii ſequuntur, inter quos Ambroſius Peræus *Chir. libr. 12. cap.* 18. qui Celſi conſilio minimum ejus, quod ſanum eſt, amputare jubet, ſic tamen ut ex parte ſana potius aliquid excidatur, quam ex ægra relinquatur. Hujus quoque opinionis eſt Fabritius Hidanus *lib. de Gangræna, & Sphacelo cap.* 17. ubi

ubi plures adduit Cheirurgos, plane idem ſentientes. Quapropter concludimus tandem, in parte ſana faciendam eſſe ſectionem, proxime tamen ad ægram, ſpatio unius circiter digiti tranſverſi. Equidem hæc regula exceptionem patitur in Tibia; in qua ſi Sphacelus ſit ſupra malleolos, prope genu extirpatio eſt facienda: quod enim relinquitur, nullum præſtat uſum, imo magnum incommodum Aegro adfert, cum ligneo crure ipſi utendum ſit, parſque otioſa in poſteriora vergat: adde quod in tendinoſa muſculorum, & excarni tibiæ parte inſtituta ſectio conſolidationem faciat longe difficilem. In Brachio vero tantum conſervetur, quantum commode alligandæ & aptandæ manui ferreæ ſufficiat.

LVI. Cæterum amputationis locum in manuum pedumve digitis quod ſpectat; rectiſſime in ipſo articulo fit ſectio. Nam in digiti articulo minore cum periculo fit amputatio, ac minore cum dolore; nervi enim & tendines inciſi ſurſum contrahuntur, conteguntur, & vix ullum accedit incommodum.

Modus, quo membrum emortuum amputari debeat, exponitur.

LVII. Explorato & deſignato amputationis loco, ad Membri Corrupti Extirpationem veniendum eſt. Sed ut Operario hæc rite inſtituatur, quæ ad eam neceſſaria ſunt Inſtrumenta in promptu ſint eaque ita collocanda, & ordine diſponenda, ut in operatione unum alteri minime ſit impedimento, uti accidit Cheirurgo, cujus meminit Hildanus; qui cum crus emortuum abſcindecet, & in medio eſſet operæ, ſerra faſciæ (qua cutem & carnem ſurſum reduxerat) ita involuta fuit, ut ab opere aliquamdiu deſiſtere cogeretur, dum ſerram e faſcia iterum extricaret.

LVIII. Sunt vero *Inſtrumenta* ad hanc Operationem neceſſaria, *Culter propemodum Falcatus*, *Serra*, interdum ſed raro *Scalper Exciſorius* aut *Exiſoria Forfex*, *Cauteria Actualia*, *Pulvis*, *ad ſiſtendum ſanguinem*, *Tenacula ad liganda vaſa*, *Defenſiva*, *Faſciæ Oxycrato madefactæ*, *Pulvilli*, *Stuppæ Ovi Albumine intinctæ & Pulvere ad ſanguinem ſiſtendum aſperſæ*, *Veſicæ Bovinæ*, & ſi quæ alia.

LIX. Igitur corpore, omnibuſque neceſſariis ad Operationem præparatis, & ordine diſpoſitis: id quod agendum inchoetur. Atque ſi Tibia v. gr. amputanda ſit, implorato prius Supremi Numinis auxilio, oportet Ægrotantem
tanda ſit, implorato prius Supremi Numinis auxilio, oportet Aegrotantem
hauſtum largiorem Vini aut Cardiacum aliquod aſſumere, ne inter Operandum deficiat. Nonnulli Opiatæ alicujus Confectionis, vel Laudani Opiati aliquid exhibent ob ſenſum ſopiendum, quos tamen merito reprehendit Fallopius, atque levia Soporifera nihil prodeſſe exiſtimat, valida autem periculoſa, quoniam ſpiritus inde profligantur, hinc vires proſternuntur magis.

LX. Patiens vero pro natura, ſitu, & varietate partis affectæ convenienter & commode collocetur, atque ne pars in operatione vacillet, aut Aeger eam Deinde a viro robuſto cutis & caro ſana (quantum fieri poteſt) ſurſum attrahenda, ut eadem poſtmodum relaxata denudato oſſi melius obduci queat. Tum ſupra ſectionis locum valida fiat ligatura vinculo non ita lato, ſed forti, idque ut Aeger minus dolorem percipiat; tum ut, ob vaſorum conſtrictionem, ſanguinis fluxus melius compeſci poſſit. Guido vult, vinculum alterum adhiberi parti emortuæ, ut inter duo illa vincula fiat inciſio: nec male fortaſſis. Cùm enim adſtantes terreantur ſanguinis eruptione, hujuſmodi ligatura coercetur ſanguis intra venas partis emortuæ; ne effundatur.

LXI. Hiſce peractis, ubi locus conveniens fuerit electus, Cheirurgus Cultro propemodum Falcato totam circumquaque Carnem Muſculoſam quam poteſt, feſtinanter reſecet. Hinc Serram Acutiſſimam adhibeat prius ad Fibulam, deinde ad Tibiam; ſicque Os præcidat.

LXII.

LXII. Si geminum ſit os, ut in crure aut cubito, nonnulli cultellum ancipitem inter duo oſſa a miniſtrante Cheirurgo inſeri volunt, tum ut auferatur perioſtium, tum ut vaſa majora ibidem deliteſcentia diſcindantur: ſed perperam, quoniam in vivis hæc duo Focilia, tum in crure, tum in cubito, tam prope ſibi conjuncta cernuntur, ut impoſſibile ſit, vel minimum cultellum inter illa inſerere. Inſuper mora iſta ſanguis copioſe nimis proflueret, unde & Ægrotanti facile animus deficeret.

Facta membri emortui amputatione, quid porro agendum.

LXIII. Facta Amputatione, ſi magna & immodica ſanguinis adfuerit profuſio (nam ut mediocriter ſanguis fluat ſinendum) ſiſtenda eſt: raro tamen id fit, modo fortis inſtituatur ligatura; adeo ut nonnunquam ad aliquot cochlearia non profundatur cruor, aut ad tres quatuorve uncias ad ſummum. Igitur ad ſanguinis immoderatum profluvium ſiſtendum, aliqui Cauterio utuntur Actuali ad vaſa inurenda & cruſtam carni inducendam: quod remedii genus a multis tutiſſimum judicatur, cum ignis non ſolum fluentem ſanguinem ſiſtat, at etiam reliquias putredinis, & Mali radicem, ſi quæ ſuperſit, abſumat; & quo citius oſſis fragmenta excidant, etiam ipſum os inurendum præcipiunt. Sed metuendum eſt, inquit Cl. van Horne *in Microtechne*, ne eadem illa, quæ ab inuſtione actualis cauterii inducitur, cruſta decidente novus fiat ſanguinis fluxus, &, antequam ad eum ſiſtendum advocetur Cheirurgus, jam Æger ad plures abierit. Addit Paræus *Cheirurg. lib.* 12. *cap.* 35. crudele id eſſe cum ſummum dolorem adferat, ſi in viva carne, uti debet, ſectio facta fuerit; unde partibus nervoſis prava ſæpe ſuperveniunt accidentia. Quapropter idem *cap.* 31. 32. 33. ſuadet, ut tenacula vel volſella vaſa apprehendantur, & acu transfigantur, atque adducto filo deligentur.

Conſtrictis autem vaſis, ſeu ligatura, ſeu actuali cauterio, vincula ſolvenda, & membro ſtuppæ Albumini ovi imbutæ, & pulvere ſanguinem ſiſtente conſperſæ, imponendæ,

Pulvis ſanguinem ſiſtens, qui valde laudatur ab Hildano *lib. de Gangrana & Sphacelo cap.* 17.

℞. *Farinæ Volatilis* ℥ vj.
Thuris, *Sanguinis Draconis an.* ℥ j.
Boli Armeni, *Terræ Sigillatæ an.* ℥ ß.
Gypſi ℥ i ss. *Muſci Cranii Humani* ℥ j.
Ranarum Aquatil. præpar. ℥ ij.
Pilorum Leporis minutiſſime inciſor. ℥ ij.
Pulv. Album. Ovorum Sole exſiccat.
Spumæ maris, *Spongiæ Torrefactæ an.* ℥ j.
M. F. Pulvis ſubtiliſſimus.

Plerumque etiam ſine Cauterio Actuali & Ligatura ſanguinis profuſio cohiberi poteſt, ſi *Fungum*, quem *Crepitum Lupi*, vulgo *Bovyſt* appellant, in uſum ducamus, viz. ut in ſpatio inter duo oſſa medio, portiunculas ejuſdem, pulvere ſanguinem ſiſtente plenas, & ovorum albumine madefactas, applicemus: aut ſi ex eodem Fungo excavato veluti Scutellam conficiamus, pulvere Stegnotico repletam, cui tunc membri extremitas imittatur.

Alii Liquorem Stipticum ex Calchanto & ſimilibus præparatum cum linteo diſcerpto, aut ſtuppa cannabina imponunt, ſicque ſanguinis fluxum protinus ſupprimunt, ex. gr.

℞. *Vitrioli Ungarici*;
Aluminis Crudi an. ℥ vj.
Phlegmatis Vitrioli ℔ iij.

Coq.

Coq. tamdiu donec omnia fuerint diſſoluta : liquorem refrigeratum filtra, & a cryſtallis ſubinde concretis ſepara, ac addendo ſingulis libris,
Olei Vitrioli ℥ j.
M. & ſervetur uſui.

Hoc liquore lintea quintuplicia humectata vulneri, vel orificio arteriæ, vel trunco membri extirpati ſuperimponantur, adhibita conveniente ligatura, & obſervatur ſanguinem protinus eſſe coagulatum. Plura de ſliptico hoc liquore addit Joh. Corn. Vveber, *in Anchora Sauciatorum pag.* 124. 125. Aliam porro methodum, qua Hæmorrhagia poſt amputatas manus ſubito fuerit ſedata, proponit Felix Platerus *Lib.* 3. *obſerv. pag. mihi* 772.

LXIV. Coercito autem nimio ſanguinis fluxu, & cæteris ita conſtitutis, membri extremitas, ejuſque apparatus, ita in ſitu detineatur beneficio Emplaſtri Defenſivi, & Glutinantis, quibus omnibus veſica bubula ſuperinducatur, donec hæmorrhagiæ metus tranſiverit; tandem cruciata faſciatio inſtituatur.

LXV. Atque hic primus apparatus eſt, ſeu prima deligatio, quæ ante ſecundum aut tertium diem æſtate, hyeme ante quartum non eſt ſolvenda, niſi quid valde urgeat; interim membrum figura media collocandum in pulvinari ſoluta vero ligatura, & ablato primo apparatu, aliquot pulvillos ex ſtupis aut Goſſypio paratos, nec non Albumine Ovi Madefactos, & pulvere Stegnotico adſperſos, in promptu habeat Cheirurgus; qui omnia prudenter admoveat: pulvilli tamen, qui in primo apparatu vaſis impoſiti fuere, ſi aliquo modo, quantumvis leviſſime adhæſerint, propter Hæmorrhagiæ metum, in proximam uſque deligationem relinquendi ſunt. Sin vero facile, & velut per ſe deciderint, recentes vaſis imponere convenit; at reliquo vulneri applicetur *Digeſtivum Commune*, vel *Mundificativum de Apio*, Vel

℞. *Terebinthinæ Venetæ Vino lotæ* ℥ iij.
Mellis Roſacei ℥ i ss.
Pulv. Rad. Ariſtol. Rot.
Iridis Florent.
Farinæ Hordei an. ʒ i ss.
Theriaces ʒ j. *Spiritus Vini* ℥ ss.
M. F. S. A. Mundificativum.

LXVI. Interea tamen poſtquam ligatura ſoluta, detractaque fuerit, cutis jam leviter reducenda eſt ad Vulnus tegendum, quo tempore fieri id poterit: quem in finem Paræus & alii cutis extremitates quatuor in locis acu & filo traducto ad ſe invicem adducunt, & nudatum os obtegere ſatagunt, ne ab aere lædatur. Sed quorſum opus eſt Aegrum non profuturis carnificinis excruciare? cum enim truncus poſt operationem intumeſcat, ſutura hæc mirum in modum dolores auget; filum quoque, intumeſcente carne, cutem abrumpit, unde ſutura relaxatur & plane inutilis evadit. Hinc commodior videtur ea, quam ſiccam vocant, quæque per Emplaſtra Conglutinantia ſatis apte peragitur.

LXVII. Tandem dum curatur hoc modo Vulnus, procurandus eſt caſus extremorum oſſium, quæ aeris & ſerræ contactu alterata fuere. Eum in finem Cheirurgi pulveres Catagmaticos inſpergere perperam ſolent; quoniam iis os conſervatur, hinc nec ſquammæ ſeparatio promovetur: ſed pinguia potius, & Oleaginoſa oſſium extremis imponantur; quæ oſſa corrumpere, adeoque illorum ſeparationem feſtinare ſolent. Accelerat quoque caſum oſſis, ſi peracta amputatione Cauterium actuale leniter leviterque oſſi applicatum fuerit.

LXVIII. Sed ipſo in trunco luxurianos ſpongioſaque caro ſæpius excreſcit, quæ coercenda eſt inſperſo pulvere *Radicis Iridis Florentinæ*, aut *aluminis uſti*, aut ſequente, quem Hildanus proponit,

℞. *Alu-*

℞. *Aluminis Uſti* ℥ ij.
Vitrioli Calcinati ℥ ss.
Ceruſſæ, *Lapidis Calaminaris*,
Plumbi Uſti an. ℨ j.
M. F. Pulvis.

hinc inducenda Cicatrix *Emplaſtro Diapalma*, *de Ceruſſa*, *Unguento Deſiccativo Rubro*, *Diapompholigos*, ſimilibuſve.

Poſt curationem vero quomodo Tibia Lignea, aut integrum ex Ligno Factum crus ſit adaptandum, exponit Ambroſius Paræus *Chirurg. lib.* 23.

CAPUT XVIII.

DE AFFECTIBUS CUTANEIS,

ET PRIMUM

De Maculis quibuſdam levioris momenti, quæ Ephelides, Lentigines, & Hepaticæ vulgo nuncupantur.

I. INter affectus mere; aut ſaltem maxima ex parte Cutaneos primo occurrunt maculæ. *Ephelides* vulgo, Noſtratibus (*Sproetelen*) nuncupatæ, quæ Vere & Aeſtate, quoniam ab inſolatione potiſſimum excitari ſolent, plurimum increbeſcunt, atqui circa Hyemem rurſus evaneſcunt. *Ephelides.*

II. Sed cum in Formóſioribus, ac cutem rariſſimam habentibus, maxime contingant, in iis præcipue locis, ubi cuticula, ſoli & aeri expoſita, denſiſſima eſt, ſc. in facie ac manibus maxime erumpunt. Porro coloris ſubflavi aut fuſci, ad magnitudinem morſus pulicaris; inæqualis tamen, & quoad figuram irregulares exiſtunt. Atque hæ Maculæ parum aut nihil differunt a puncturis illis ſubfuſcis, aut flavis, quas nonnulli *Lentigines* vocant, quæ lentis magnitudine faciei partes crebris quaſi guttis inſigniunt. *Lentigines.*

III. Harum Macularum Materies ſeu continens cauſa videtur eſſe, *Bilioſi humoris tenuior portio*, *vi ſolis illam attenuantis*, *& poros cutis aperientis*, *exterius prolecta*; quæ evaporare incipiens, in cute exteriore, aut cuticulæ, quam pertranſire nequit, concavo defigitur. Et certe maculas haſce a Bile, ſimilibuſve Flavis Sanguinis Recrementis procedere indicio eſt, quod maxime familiares ſunt iis, quorum pili flaveſcunt. *Harum Macularum cauſæ.*

IV. Equidem præter exiguas haſce Maculas Lenticulares & Ephelides, aliæ inſuper occurrunt multo ampliores, palmæ longitudinem ac latitudinem nonnunquam excedentes, quæ cutem variis in locis, præcipue circa pectus & dorſum, lituris, modo fuſcis, modo luridis, aut ſubnigris conſpurcant, ac *Hepaticæ Maculæ* nominari ſolent, iiſque, plurimum inſigniti, jecur minus ſanum, aut ſaltem haud bene ſanguificum habere creduntur: quod tamen ſub hac ratione verum non eſt, at ſolummodo quatenus humores bilioſi, cum non ſatis intra hepar a maſſa ſanguinea ſecernuntur ad cutem protruſi eam ita diſcolorant. *Maculæ Hepaticæ.*

V. Lituræ iſtæ potiſſimum tempore æſtivo apparent, & maxime ſupra pectus, & dorſum, viz. quo tempore, & quibus in locis ad ſudandum homines ſunt plurimum apti: ipſum nimirum ſanguinis ſerum, quod fœculentias iſtas e cruoris

ris maſſa in cutis anguſtias provenit, eas penitus evaporare inidoneas, illic relinquit.

VI. Affectus hi, quoad valetudinis ſtatum, nihil mali indicant aut ominantur; & quamvis Ephelides, Lintigineſque nonnihil turpitudinis referunt, id tamen compenſatur, quatenus ita maculoſi puriori conſtitutione prædititi obſervantur.

Macularum dictarum Prognoſis. Curandi Methodus.

VII. Ad Curationem vero horum Affectuum quod attinet; cum Maculæ hæ plerumque ſint criticæ eruptiones, Pharmaca intus ſumenda, quibus illarum Materies, ſeu continens cauſa tolli poſſit; vix ulla occurrunt; niſi quod Sudorifera Blanda aliquando Uſurpata bilioſi humoris recrementa, in cute, aut cuticulæ concavo defixa, magis evaporare faciant. Sed ad Ephelides, Lentigines, & Maculas Hepaticas tollendas, Ars Coſmetica proprie ſpectat: & propter hæc cutis detur pamina delenda, ſine quavis medendi methodo, Medicamenta quibus cuticula decorari ſolet tantum præſcribuntur; quorum apud Domicellas, Alioſque de cute curanda Sollicitos, ingens ubique & uberrima eſt ſeges. Ea tamen omnia, quatenus duas ſolum medendi intentiones reſpiciunt, ad bina hæc capita reduci poſſunt: illa nimirum aut cutis ac cuticulæ poros aperiendo, atque hanc interdum excoriando, humorem foras attrahendum & prorſus evaporandum moliuntur: vel e contrario, & ſæpe non minore cum ſucceſſu adhibentur illa, quæ materiam maculoſam e cute repercutiunt, ac intus adigunt.

VIII. Primo igitur ad cutem detergendam, & macularum materiem foras extrahendam, ſequens conducit Linimentum,

℞. *Unguenti Roſacei* ℥ ij.
Florum Scinci, hoc eſt, *Magiſterii Marcaſitæ* ʒ ij.
Miſceantur exacte pro Litu, quo veſperi Facies inungatur, hinc mane cum panno laneo mundo denuo detergatur.

Etiam facies ſubinde lavetur *Aqua Florum Fabarum*, cui admixtus *Liquor Tartari*, ſique Aquam hanc efficacem magis deſideremus, aliquot guttulæ addantur *Aquæ Aluminoſæ ſeu Mercurialis*.

Cl. Vvilliſius *Pharmaceut. Ration. part. 2. ſect. 3. cap. 5.* illud præſcribit,

℞. *Lixivii e Sale Tartari minus ſaturati* ℥ iv.
Olei Amygdalarum Amararum q. ſ. idque in tali proportione miſceatur, ut totus liquor lacteſcat.
Cum hac mixtura partes bujuſmodi Maculis Affectæ mane & veſperi illinantur, ac blande fricentur.

IX. Sed ad Maculas e cute diſcutiendas, earumque materiam repellendam intuſque adigendam, *Lac Virginis* a pluribus commendatur, quod ad hunc modum ſæpe conficitur; viz. *Solutio Lythargyri in Aceto Deſtillato facta, ab affuſo Oleo Tartari per deliquium parato, in liquorem lactis inſtar albicantem præcipitatur; quo facies bis in die lavetur & blande fricetur.* Vel

℞. *Camphoræ* ʒ ij.
Teratur in mortario vitreo, ſenſim affundendo Succum unius Limonis, dein adde Vini Albi ℔ j.
M. exacte, & detur uſui.

Vel

℞. *Benzoini optimi* ℥ ß.
Spermatis Cœti ʒ j.
Spiritus Vini ſumme rectificati ℥ iv.
Stent in Digeſtione per aliquot dies, dein fiat per Chartam Emporeticam Colatura.

Ha-

Hujus liquoris (rubicundi) tantillum miſceatur cum Vino albo Gallico, (quod illico lacteſcit) quo facies lavetur, & blande fricetur.

Foreſtus *lib.* 31. *obſ.* 1. pro Faciei Maculis hanc commendat aquam,

℞. *Albumina ovorum ad duritiem coctorum, eaque more Chymico, deſtillato, & liquorem deſtillatum uſui ſervato.*

Idem *libr.* 5. *Obſerv. Chirurg.* 4. ad delendas Lentigines mirum in modum extollit *aquam e Cochleis deſtillatam.*

Ad eaſdem maculas tollendas vult Sennertus *prax. lib.* 5. *part.* 3. *ſect.* 1. *cap.* 3. facies ut ſæpius abluatur *Aqua Florum Sambuci, & Fabarum*, cui aliquid *Camphoræ in Spiritu Vini ſolutæ* addatur.

Platerus *prax. med. tom.* 3. *libr.* 1. *cap.* 2. ad faciem decorandam proponit aquam, qua Maria Medicea Regina Mater uti ſolebat,

R. *Tres Capones albos ſtatim, poſt jugulationem, axungia detracta, conciſos.*
Caſeos duos recentes ex lacte caprino confectos,
Pulpam ſeu Limonum corticibus detractis,
Albumina octo Ovorum,
Boracis, Sulphuris an. ℥ ss. *Camphoræ* ℔ j.
Aq. Florum Fabarum, Nymphea an. ℔ j.
Collocentur in B. M. atque in alembici roſtro aliquot grana Moſchi.
Deſtillentur S. A. & liquor extillans ſervetur uſui, eaque ſub noctem facies lavetur.

X. Attamen fœminæ curioſiores vix ullis nunc remediis cutaneis, niſi *Mercurialibus* contentæ ſunt; quapropter ſequens aqua ad pleraſque Faciei turpitudines ſummopere commendatur.

R. *Mercurii Sublimati* ℥ j.
Pulveriſetur & ponatur in vaſe ſtanneo cum aquæ fontanæ ℔ iij. *ſtent per* XXIV. *horas, cum ſpatula lignea ſubinde agitando, donec totus liquor nigreſcat, qui tamen per chartam emporeticam colatus limpidus evadit, cum petia aut pluma huic intincta facies ſemel intra diem unum aut alterum blande obducatur.*

Hujuſmodi medicamentum contra turpitudinem quamcumque cutaneam inſigniter juvat; quatenus nempe humores intra porulos, & foraminula ut ut minutiſſima impactos expedit, totamque ubi applicatur cutem, quoad meatus ejus male conformatam, reſtituit. Sed quandoquidem hydrargyri particulæ, una cum ſalibus (a quibus in minutias dividuntur, acuunturque) faciei applicatæ, materiam defœdatoriam intus repercuſſam inſequuntur, ſicque ſanguini & lymphæ ſe facile inſinuant, hinc & gravia œconomiæ animali non raro pariunt incommoda. Coſmetica Mercurialia haud immerito mihi admodum ſuſpecta ſunt.

XI. Porro accidit interdum, pleraſque faciei partes, præſertim vero naſum & frontem, *Punctis Nigricantibus* creberrimis, quaſi a pulvere pyrio exploſo inuſtis, inſigniri; idque procedit quod pori cutanei, ſeu vaſculorum ſudoriferorum oſcula, humore atro craſſiore, vermiculos nigra capita habentes referente, implentur; atque in tali cutis affectione lotiones, & litus nulli præter Mercuriales prodeſſe ſolent.

Puncta Nigricantia, quibus faciei partes ſæpe defœdari ſolent.

CAPUT XIX.

De Herpete.

I. POſt Affectus Cutaneos ſimpliciores, qui nempe ſine tumore aut exulceratione contingentes, Cutem ſolummodo Maculis deſœdant, jam ordine agendum erit de Affectibus gravioribus, & continuitatem ſolventibus, atque imprimis de Eo, qui ab Effectu, & Symptomate Græcis ἕρπης dicitur; viz. a ſerpendo, quod nimirum proſerpere videatur, quodque una parte *Herpes quid ſit.* ſaneſcente, morbus in proximam ſerpat: Arabibus: *Formica Corroſiva*, C. Celſo *Ignis Sacer* nuncupatur. Eſt autem HERPES *Tumor, ſive Puſtuloſa Inflammatio cum pruritu & rubedine, partem, in quam ſerpit, exulcerans*: vel dicatur, *Tumor Bilioſus, qui cutem ſerpentibus minimis puſtulis exaſperat, roditque.*

Herpetis Species quæ ſunt. II. At vero Herpetis Species duæ ſunt. Prima namque *ſimplex* eſt *Herpes*, qui intra cuticulam conſiſtens minimis puſtulis, milii ſemini ſimilibus, cutis ſuperficiem exaſperat, unde *Herpes miliaris*, Belgis (*Springend vuer, oste voozteru jpenden Pair-vozm*) nuncupatur. Vel eſt *Exedens*, Græcis ἐσθιόμενος qui ipſam exulcerat cutem, lateque in ambitum ſerpit, cujus medium citius ſanatur, quam extrema, noſtratibus (*Ineetenden Pair-vvozm*)

III. Verumtamen *Ignis Sacer* C. Celſo dictus, fit maxime in pectore, præcordiis, aut lateribus: eſtque hic affectus, cujus meminit Ampliſs. Tulpius *obſer. med. lib.* 3. *cap.* 44. quippe Plinio *zoſter*, Scribonio Largo *zona*, Noſtratibus (*Ommeloop*) ſive *Ambitus* nuncupatur; quod in extimo Diaphragmatis *Partes in Herpete Affectæ.* ambitu variis circulis, diverſimode diſperſis, hominem aliquatenus ambit.

IV. Affecta igitur Herpetis Miliaris Pars eſt Cutis Superficies ſeu Cuticula. Herpetis vero Exedentis Tota Cutis, cum ſpecies hæc integram cutem ad ſubjectam uſque carnem ſoleat exulcerare.

Herpetis Cauſa. V. Efficiens autem, & Conjuncta Herpetis Cauſa eſt *Humor tenuis, bilioſus, acri-ſalinus, ſimulque glutinoſus*, qui ſanguini inexiſtens ab eodem ſecernitur, ac cum eo ad corporis ſuperficiem per malam criſin propellitur; impeditur tamen in ſui excretione per poros cutaneos ob admixtum ipſi humorem glutinoſum, nec non poros in cuticula, quam in cute arctiores, hinc circa cutem ſub forma puſtularum hæret, unde vitioſa ibidem contingit efferveſcentia, & quidem calida, ob quam ſummus in parte affecta pruritus & ardor deprehenditur. Talis porro noxius humor in corporis ſuperficiem expulſus, amplius ibidem vitiatur, quin allabentis ſanguinis partem ſimul corrumpit, & pruritum ac dolor in vicinis partibus excitat. Cumque humor hic cuti inhærens ſit tenuior & minus acris, *Herpes* oritur *Miliaris* ſin acrior magiſque glu- *Diagnoſis.* tinoſus, *Herpetem* producit *Ferum Exedentem*, ἐσθιόμενον.

VI. Cæterum Herpes cum ſenſibus pateat, non ita difficulter cognoſcitur: eſt enim tumor latus, ſine omni fere altitudine, ut vix attollatur pars, potiuſque exaſperari quam intumeſcere videatur. Adſunt præterea puſtulæ exiguæ, milii ſemini ſimiles, calor, pruritus; & quamvis puſtularum quædam ſanantur, aliæ tamen oriuntur, ut malum ad vicina proſerpere videatur. Si puſtulæ rumpantur, ichoroſus effluit humor; eſtque ſubrubicundus locus affectus. Ferus autem, ſeu Exedens dicitur Herpes, cum ulcuſcula ſerpentia ac foramina multa apparent, quæ tamen ultra cutem non procedunt; ſeu, ut C. Celſus *lib.* 5. *cap.* 20. ait, eſt malum cum ſumma cutis Excoriatione, & exulceratione ſine altitudine, latum, ſublividum; inæqualiter equidem, mediumque

ſa-

ſaneſcit extremis procedentibus; atque non raro id; quod jam ſanum videbatur, iterum exulceratur.

VII. Herpes porro periculoſus affectus non eſt, niſi ſit valde exulceratus: nihilominus tamen difficile curatur, & non raro diuturnus eſt morbus. Atqui prout humor ille, e quo oritur herpes, mitior vel acrior, magiſque vel minus glutinoſus, eo etiam magis vel minus periculoſus eſt. *Prognoſis.*

VIII. Equidem ut affectus hic tuto curetur, ratio habenda eſt & cauſæ antecedentis, & continentis partiſque affectæ. Atque ad cauſam antecedentem quod attinet; quum ex humore tenui, bilioſo, acri-ſalino, ſimulque glutinoſo Herpes oriri ſoleat, hic imprimis per convenientem rerum nonnaturalium uſum eſt corrigendus, deindeque e corpore purgandus: niſi enim totum corpus exacte purgetur, numquam patiens perfecte ſanatur; & quamvis uno in loco adhibitis Topicis Medicamentis pars ſaneſcere videatur, in partibus tamen vicinis denuo malum ſeſe prodit. *Herpetis Curatio.*

IX. *Diætam* itaque quod ſpectat; *aer*, *cibus & potus* ſint Refrigerantes: nocent omnis generis acria, calida, ſalſa, fumo ſiccata, Pinguia, Dulcia, ſimiliter & *motus corporis* nimius, *vigiliæ*, *alvi durities*, *venus*, *ira*. *Ad antecedentem Herpetis Cauſam tollendam quid obſervandum.*

Inſuper ſumme utilis hic eſt *purgatio*, qua bilioſi, acri ſalini, ac glutinoſi humores, in partem affectam alioquin ruentes atque morbum foventes, toto e corpore vacuentur.

Eum in finem præſcribi poſſunt pulveres, vinum medicatum, decoctum.

℞. *Cremoris Tartari* ℨ ij ß.
Tartari Vitriolati gr. xxv.
Diagridii ℨ ß.
M. F. Pulvis, dividendus in doſes No. vj. *æquales, quorum ſingulis, vel alternis diebus mane patiens unam ſumat cum juſculo.*

℞. *Rad. Helenii, Polipodii Querc. an.* ℨ ij.
Summ. Abſynthii;
Fol. Eupatorii Cannab. an. ℨ i ß.
Cort. Med. Sambuci ſicc.
Baccar. Juniperi an ℨ iij.
Fol. Sennæ Mund. ℨ vj.
Aloes, ſem. Carui an. ℨ i ß.
Inciſa & Contuſa dentur in ſacculo; ſuſpendendo in Vini Albi ℔ iv. *de quo quotidie mane Æger biba cyathum.*

℞. *Raſuræ Ligni Guajaci* ℥ iv.
Saſſaphras ℨ vj.
Rad. Salſæparillæ ℥ i ß.
Macerentur per noctem calide in aquæ puræ ℔ v. *dein S. A.*
Coq. add. Rad. Lapathi acuti rec. ℥ iij.
Herb. Fumarie M ij.
Chamæpitheos M j.
Pulpæ Colocynthidis ℨ j.
Liquiritiæ raſæ ℨ vj.
Fiat Colatura ℔ iij. *de qua ſemel vel bis quotidie Ægrotans bibat.*

Venæſectio hic non conducit, niſi in Plethoricis.

Thermarum ac *Acidularum uſus* ſæpe ſingularis eſt: Tales enim aquæ debito tempore ſumptæ tuto eum affectum tollunt.

Decoctum Salſæparillæ, Chinæ, &c. continuo uſurpatum, plurimum etiam valet ad vitioſos iſtiuſmodi humores corrigendos, atque, tranſpiratione aucta inſenſibili, provocatiſque liberius urinis, conſumendos; hinc & *Sudorifera* quo-

que huic morbo curando multum conducunt.

Continens Herpetis Cauſa quomodo corrigenda. X. Ubi jam Cauſæ Antecedenti ſatisfactum eſt, ad ipſam Continentem accedendum; cui tollendæ multum ſæpe efficimus inuncta *ſaliva hominis jejuni*, cujus ope acris, bilioſus, glutinoſuſque humor cutis poroſitatibus inhærens attenuatur, reſolvitur.

Scribit Barbette, ſummo cum ſucceſſu multoties adhibitum ſe vidiſſe *Pulverem Lapidis Sciſſilis cum Aceto mixtum*.

Sunt qui *Sinapi* uſurpant *cum Butyro liquefacto & aſſato*, quibus alii *Pulveris Pyrii aliquid* addunt.

Ipſa *Urina* affectui huic ſanando prodeſt aliquando.

Multum ſæpe efficimus *Lavamento ex aqua pura, cum Sale Communi, & Vitriolo Albo*. ex. gr.

℞. *Aquæ Pluvialis* ℔ ij. *in ea diſſolve*
Salis Communis ℥ ß. *Vitrioli Albi* ʒ ij.
pro Lavamento.

refert aquapendens, aliquoties ſe feliciter uſum fuiſſe *Aquis Termarum*, quæ brevi tempore ſanant Herpetem: atqui ubi deſunt thermarum aquæ, ſumit *Aquam Marinam*, aut *Aquæ Salitæ admiſcet Sulphur & Alumen*, atque in hac membrum affectum detinet.

Summopere quoque morbo huic curando conducit inunctum *Unguentum Enulatum cum Mercurio*, quod puſtulas tabefacit, exſiccat, ac viſcidum glutinoſumque humorem abſumit. Conducit & hoc,

℞. *Unguenti Roſacei* ℥ ij.
Mercurii Præcipitati Albi ʒ ij.
Miſceantur exacte pro Litu.

Vel

℞. *Butyri aſſati*,
Unguenti Nutriti, Populei an. ℥ ss.
Sulphuris Vivi pulver. ʒ j ss.
Cretæ albæ ʒ ss.
M. F. S. A. Linimentum.

Pulveris Cretæ cum Lactis Cremore mixtus, & illitus hunc affectum non raro ſanat, præmiſſa fomentatione calida cum *Vapido Vino Gallico*.

Joh. Heurnius pro Herpete commendat *Fæcem Vini* inter duo linteamina applicatam.

Hartmannus *in Praxi Chymiatrica* cum linteo diſcerpto applicat *Aquam Calcis Vivæ*, cui aliquando *Alumen Dulce*, aliquando *Saccharum ſaturni* addit.

Folia Tuſſilaginis viridia membro affecto impoſita, identidemque renovata, Herpetem nonnunquam ſanant.

Equidem ſequens *Lac Virginale* huic Malo Curando admodum conducit, ſi Ægra Pars eo frequenter lavetur & blande fricetur,

℞. *Rad. Hellebori Albi, Enulæ Campanæ*,
Iridis Florentinæ, Althææ an. ℥ ss.
Pulpæ Colocynthidis ʒ ij.
Fol. Sabinæ, Nicotianæ an. ʒ iv.
Aluminis Crudi ℥ j.
Lithargyri ℥ iv.
Contund. & *Coq. in ſ. aquæ pluvialis ad* ℥ xviij. *colat. add.*
Aceti Vini ℥ vj.
Miſceantur Uſui.

Vel ita conficiatur,

R. *Rad. Hellebori albi* ℥ j.

Al-

Althææ; *Eſulæ minoris*,
Enulæ Campanæ, *Iridis Florent. an.* ʒ vj.
Fol. Sabinæ M j.
Pulpæ Colocynthidis ʒ iij.
Aluminis crudi ℥ ss.
Sem. Staphiſagriæ ʒ vj.
Lithargyri ℥ vj.
Ciner. Ligni Quercini ℥ iij.
Coq. in ſ. q. aquæ Pluvialis ad ℔ iij. *colat. add.*
Aceti Vini ʒ vj.
Miſceantur.

In Herpete Pertinaci Barbette ſequentia proponit,

℞. *Unguenti Fuſci Felicis wurtzit* ʒ iij.
Albi Camphorati ʒ i ss.
Ceruſſæ, *Sulphuris*, *Myrrhæ*, *Lithargyri an.* ʒ j ss.
Mercurii Dulcis, *Æruginis an.* ʒ ss.
Olei Roſacei q. ſ.
M. F. S. A. Unguentum.

℞. *Lapidis Prunellæ* ʒ j.
Floris Sulphuris ℥ ss.
Sacchari Saturni ʒ j ss.
Olei Raparum veteris q. ſ.
M. S. A pro Linimento.

Aliquando in pertinaci Herpete prudenter applicetur *aqua aluminoſa* ſeu *Mercurialis*, *ſecundum Ppharmacopœam Ultrajeſtinam*, vel ſola vel potius *additis Vino & aqua plantaginis magis temperata*, cujus vires & facultates in hujuſmodi affectu curando non ſemel obſervavimus. Sed notandum in iis, qui ſunt calidioris temperaturæ, hanc aquam minus convenire, & facile inflammationem excitare.

CAPUT XX.

De Scabie, *Ejuſdemque Speciebus*.

I. MOrbus Herpeti admodum Affinis generali vocabulo *Scabies* dici conſuevit, quæ in variis totius corporis locis, Cutem puſtulis exiguis, modo ſiccis & ſæpe ſquammoſis, modo humidis ac ad ulcerationem diſpoſitis, cum pruritu valde moleſto infeſtat; atque hujuſmodi affectio proprie iſtius partis morbus eſt, utpote quæ in ipſa Cute propter contagium externum ſæpe incipit, & frequenter per media tantum cutanea curatur.

II. Dicitur autem *Scabies* ſeu *Scabrities*, quia cutem ſcabram & cruſtulis obductam diverſis certiſve in locis reddit. *Pſora* vero, ἀπὸ τῦ ψάω *furfurem mutuum excerno*, quia in cute non tantum eſt aſperitas, ſed & levis exulceratio, & excoriatio puſtularum, a quibus furfuracea quædam, & nonnunquam ſanies, quæ tunc *Scabies Humida* dicitur. Enimvero variæ ſunt Scabiei ſpecies, de quibus omnibus, aut ſaltem pleriſque agere conſtitui. *Scabies ſeu Pſora quid ſit*.

III. SCABIES igitur, ſeu PSORA definitur, quod ſit *ea in cute aſperitas, quæ eſt cum puſtulis humidis, & inſigni pruritu*, vel deſcribitur, *puſtularum in toto corpore ſparſim eruptio, ab humore acri & ſalſo, intra poros cutis aggeſto, procedens, hinc pruritum inſignem, adeoque & ſcalpendi neceſſitatem inducens*.

VI. Con-

Continens Scabiei Cauſa. IV. Continens hujus morbi Cauſa nec videtur eſſe Pituita, nec Bilis, nec Melancholia, nec etiam ipſe Sanguis per ſe extravaſari aptus; porro nec materia hic peccans e duobus vel pluribus horum ſimul mixtis conſtat: ſi namque ex hujuſmodi humoribus hic morbus unquam oriretur, non ita facile per merum, & leve contagium ſuſcipi, aut ſolo litu curari poſſit. Quamobrem potius cenſemus, *eſſe humorem limphaticum in glanduis ſubcutaneis conſtanter reſidentem, qui ab indole ſua genuina deſciſcens, a ſalino-volatili in acidum & acri-ſalinum, nec non aliter vitioſum non raro degenerat.* Enimvero cum humori huic lymphatico ita depravato,& perpetim evaporanti, ſupplementa continua e ſanguine adveniant, humores iſti, vetus & recens, non facile congruunt, aut uniuntur, aut ſalium diſſimilium ritu mutuo effervescentes in materiam recrementitiam coagulantur, quæ poros cutaneos implens ac diſtendens ubique paſſim in tumores attollit; inſuper ſanguinem in tranſitu nonnihil impedit, & extravaſari quaſi cogit. Hinc puſtulæ crebræ excitantur, & quatenus materia iſta in ichorem faceſcens, a ſero & ſanguine ſubſequentibus uſque prorſum & foras urgetur, moleculas aſſurgunt: dein ſpiritus animales fibras nerveas,ut inchoris iſtius excretionem promoveant, inordinate ſubeuntes, moleſti pruritus ſenſum efficiunt.

Cauſæ Primitivæ, V. Inſuper ad Scabiem & Eruptiones Puſtuloſas quod ſpectat; humor hic lymphaticus tribus potiſſimum de Cauſis depravari ſolet. 1. Ipſe ſanguis valde impurus, ſimulque diſſolutus, corruptelas & recrementa ſua ubertim in glandulis ſubcutaneis relinquit, quæ ibidem fermenti corrupti naturam induentia cum aliis ſuccis adventitiis, aut pertranſeuntibus efferueſcunt, & varie coagulantur, adeoque non ſolum *Affectus Scabioſos*, verum & *Leproſos* diverſimodos pariunt. Hinc carnium & piſcium ſalitorum, & ſole ac fumo ſiccatorum uſurpatio crebra & aſſidua, aliaque incongrua comeſta aut epota Eruptiones Cutaneas paſſim cient. 2. Humor glandulis ſubcutaneis aggeſtus interdum mera ſtagnatione Scabiem producit; quare non tantum diu incarcerati, ſed & qui vitam ſedentariam agentes, ſqualori inſuper, & pondori aſſueſiunt, huic effectui obnoxii degunt. 3. Humor hic cutis glanduloſus a miaſmate virulento ab extra communicato, non raro vitiatur; idque obſervatione vulgari liquido conſtat, in quantum maxime ſani, & optima conſtitutione præditi, vix unquam in eodem lecto ubi Scabioſus ſimul decumbit,aut nuper decubuit, impune dormiunt: nec ita tantum, quin & Scabioſorum ſudaria aliis in eodem lavacro lotis, ejuſdem affectus ſæpe contagium impertiunt.

VI. Itaque Scabies quoad originem ſuam, aut *per Contagium* accipitur, aut *propter Malam Victus Rationem* incendiculum, & fomes ejus a Chylo, & Sanguine Vitioſis communicatur, vel ob *Pœdorem & Tranſpirationes Defectum* in ipſa cute generatur; quibus addi poteſt, Infantes quandoque hanc labem a Parentibus hæreditario contractam nanciſci.

Diagnoſis. VII. Cæterum Cutaneæ Eruptiones, quoad formam, juxta affectorum conſtitutiones diverſimodas variant. Nam in quibuſdam ſiccioris temperaturæ, bilioſæ viz. aut melancholicæ, Scabies tantum Sicca, & quatenus ob ſeri defectum minus evaporat, cum pruritu non adeo moleſto excitatur: in aliis vero temperamento humidiore, & ſanguine impuriore præditis, Exanthemata plurima, Ichore plena, & ſummopere Prurientia ad ſcalpendum vehementer irritant, atque, propter excitata inde ulcuſcula, pruritus ſubinde in dolorem mutatur.

Prognoſis. VIII. Scabies porro, ob turpitudinem & deformitatem, moleſtus eſt affectus, non autem ita periculoſus & in ætate juvenili ſæpe ab aliis morbis præſervat, imo & alios morbos ſanat. Equidem tuta ſemper Scabies non eſt, ſique

diu

diu continuata ſit, in Lepram mutari poteſt. In ſenibus pertinax eſt, at curatu difficilis.

IV. Circa Scabici ſive Pſoræ Curationem duæ occurrunt primariæ indicationes, ac utraque duplex; viz. prima *Curatoria* hæc duo reſpicit, ut humor glandulis ſubcutaneis inhærens, atque vitioſis, ad debitam craſin reducatur: deinde, ut cutis pori & meatus, ichoroſis concretionibus liberati, priſtinam conformationem recuperent. *Medendi Methodus.*

Inditatio ſecunda *Præſervatoria* hæc duo præcavet. 1. Ne Scabiei impuritates & miaſmata corruptiva e cute excuſſa, in ſanguinem & lympham regurgitent, iiſque non tantum diſcràſias, ſed inſuper Oeconomiæ Animali noxam graviorem inferant. 2. Item navetur opera, ut humorum & partium nobilium labes, a materia ſcabioſa prius contractæ, dum cutis vitia emendantur, eradicari queant.

X. Omnes hæ Medendi intentiones, per Remedia tum Interna, tum Externa ſimul uſurpata, una complicari debent: nempe ut materies morbifica loculis ſuis excuſſa, in nullas uſpiam latebras ſecedere, ac nullibi deliteſcere queat; quin omni ex parte per medicamenta convenientia in totum amoveatur. Itaque *Recta Victus Ratio* in primis obſervetur, vitando *Cibos ſalitos & piperatos*, nec non *Muria Conditos*; etiam a *Vino*, *aquis ardentibus*, *cereviſia Fortiori*, & a liquoribus quibuſque ſanguinem incitare nimis ac fermentare aptis, temperetur. Inſuper in ſcabie pertinaci & corpus cacochymicum occupante, expediet *pharmaca* exhibere *cathartica*, quibus acriſalini, glutinoſique toto in corpore redundantes humores expurgantur. v. gr.

♃. *Cremoris Tartari* ℈ j.
Cholagogi ſimplicis,
M. F. Pulvis.

♃. *Extracti Catholici* ℈ j.
Mercurii Dulcis gr. viij.
F. Pill. No. v.

♃. *Rad. Bardanæ*, *Lapathi acuti rec. an.* ℥ i ß.
Turbith. Gummoſi,
Santali Citrini an. ℥ ss.
Herb. Fumariæ, *Agrimoniæ an.* M j ss.
Fol. Sennæ mund. ʒ j.
Glycyrhyſſæ raſæ ʒ iij.
Coq. in ſ. q. aquæ puræ ad ℥ xxx. *Fiat Colatura, de qua ſemel vel bis quotidie Patiens hauſtum ſumat.*

♃. *Rad. Polypodii querc.* ℥ ss.
Helenii ʒ ij.
Fol. Eupatorii cannab. ʒ ij.
Turbith. Gummoſi,
Baccar. Juniperi an. ℥ ss.
Aloes, *Sem Carui an.* ℈ v.
Inciſa & Contuſa dentur in ſacculo, ſuſpendendo in Vini Albi Gallici ℔ iv. *de quo quotidie hauſtum bibat Ægrotans.*

Inſuper *Venæſectio*, niſi aliquid contraindicet, ab initio celebretur. Ad hæc *Alterantia*, quæ ſanguinem, cæteroſque corporis humores ſecundarios purificant, vices ſuas habeant: quem in finem conducit *Serum Lactis Dulcis* frequenter potum, vel *Decoctum Salſæparillæ*, *Chinæ*, *Santali Citrini*, *Raſuræ Cornu Cervini*, & *Liquiritiæ*. Etiam *ſudorifera* aliquando uſurpata multum proſunt.

XI. In-

Quæ Topica in Scabiei Curatione ſunt uſurpanda. XI. Interim commodus uſus hic eſt *Balneorum*, tum dulcium, tum mineralium ac calidorum, inter quæ præcipue laudari ſolent *ſulphurea*. Sed cum Balnea iſta Mineralia non ubique reperiantur, alia pro iis ſubſtituere licet, quæ facultatem digerendi, & detergendi, & poros cutaneos extergendi atque purgandi vim habent. Ea ex Sulphure & Vegetabilibus parari vulgo ſolent; atque non lavacri communis ritu, cutis tantum ſordes eluendo, ſed & incongruum ejus fermentum deſtruendo, morbum hunc ſanant.

℞. *Aluminis crudi* ℥ j ß.
Sulphuris vivi ℥ ij.
Salis communis ℥ iij.
Nitri ℥ j.
Fiat omnium pulvis, qui in aqua calentis labrum conjiciatur.

Barbette ſequens proponit;

℞. *Rad. Bryoniæ, Lapathi acuti ar.* ℥ vj.
Fol. Fumariæ M vj.
Florum Camomillæ M iij.
Furfurum M j.
Sulphuris crudi ℥ ij.
Nitri ℥ j.
Aluminis crudi ℥ i ß.
Salis communis ℥ ij.
Contuſa coquuntur in aqua pura pro Balneo.

Equidem reſtat alius pruritum ſanandi facilior modus; nempe ut camiſia aquæ puræ cum ſulphure pulveriſato incocta, & per ſolem vel ignem exſiccata, ſuper nudum corpus per quatuor vel quinque dies geſtetur, ita namque morbus hic ſine Balneatione, aut Litus ſqualore, nonnumquam curari ſolet.

XII. Sed & *Unguenta* cuti illinenda pro Scabie curanda præſcribi ſolent: atqui aliis pleriſque tumoribus aut ulceribus quæ adhibentur, minime hic juvant; verum *Sulphur* ejuſque præparata in hoc morbo virtutem quamdam ſpecificam habere videntur, adeo ut linimenta fere omnia contra Scabiem ea recipiant, & totius compoſiti baſis haud immerito habeantur. Exempli loco hæc ſint:

℞. *Sulphuris comm. pulver.* ℥ ß.
Zinziberis pulver. ʒ ss.
Butyri inſulſi ℥ iv.
M. F. S. A. Linimentum.

℞. *Sinapi Confecti*, Noſtratibus (Moſtaart) ℥ iv.
Sulphuris comm. pulver. ʒ vj.
Olei Raparum Veteris q. ſ.
M. F. S. A. Litus.

℞. *Unguenti Roſacei* ℥ iv.
Sulphuris comm. pulver.
Olei Tartari per deliquium parati q. ſ.
F. S. A. Litus.

℞. *Butyri inſulſi aſſati* ℥ iv.
Pulv. zinziberis, Sulphuris, Vitrioli Albi an. ℥ j.
M. F. Linimentum.

℞. *Unguenti Roſacei* ℥ j ss.
Vitrioli Albi ʒ ij.
Miſceantur exacte.

℞. *Unguenti Enulati ſine Mercurio* ℥ iv.

Pul-

Pulv. Sulphuris Comm. ℥ ss.
Olei Tartari per deliquium parati q. ſ.
F. S. A. Linimentum.

Sin vero talia affectum non curent, aut grave vel inveteratum ſit Malum ad *Mercurialia* veniendum.

♃. *Argenti Vivi* ℥ ss.
Aquæ Fortis ʒ j.
Solvatur Mercurius in aqua forti, dein ſimul exacte Miſceantur cum Axungia Porcina ʒ viij.
Et Fiat S. A. Unguentum, quo partes affectæ leviter illinantur, & blande fricentur.

♃. *Axungiæ Porcinæ* ℔ ij ss.
Olei Veteris, Terebinthinæ Commun. ℥ iv.
Pulveris Ceruſſæ ℥ viij.
Aluminis ℥ ss.
Mercurii Sublimati ℥ ij.
Miſceantur exacte in mortario pro Litu.

maximopere vero hic conducit *Unguentum Enulatum cum Mercurio.*

Sed de Linimentis Mercurialibus notandum, quod pueris, aliiſve tenerioris conſtitutionis non facile ſint adhibenda; verum adultis tantum, iiſque fortioribus, quia in nonnullis Salivationem facile movent, quæ in infantibus facillime, & non niſi ſummo cum periculo contingit.

Inſuper Mercurialia Linimenta non ſemper omnibus locis ſcabioſis ſint inungenda, præſertim Ea, quæ copioſum recipiunt Mercurium, quia facillime tunc ſequitur Salivatio; ſed tantum manuum carpis, ac artuum majorum juncturis. Quem in finem a multis laudatur hoc Unguentum,

℞. *Axungiæ Porci, Butyri inſulſi an.* ℔ j.
Succi Citri, Radicis Enulæ, Lapathi acuti an. ℥ i ss.
Salis Communis Calcinati, Sulphuris, Reagalis
Rad. zinziberis, Hellebori albi pulv. an. ʒ iij.
Terebinthinæ, Mercurii Vivi an. ℥ iij.
Miſceantur S. A. & Fiat Unguentum.

XIII. Nec tantum ſub forma Linimenti; ſed & pluribus aliis modis prædicta medicamenta uſurpari poſſunt. *Aqua Mercurialis* ſeu *Aluminoſa*, vel ſola vel temperata magis, ſi cuti in locis maxime ulceratis cum linteo diſcerpto applicetur, Scabiem non raro tollit. Vel præparetur Lavamentum,

♃. *Rad. Ari, Lapathi, Enulæ Campanæ an.* ℥ j.
Hellebori Albi ʒ iij.
Salis Gemmei ʒ ij.
Coq. in aqua pura ad ℥ xvj. *colaturæ add.*
Spiritus Salis Armoniaci gutt. xxvj.
Miſceantur pro Lavamento.

Barbette laudat id, quod ſequitur,

♃. *Gypſi Uſti* ℥ j ss.
Calcis Vivæ ℥ ij.
Lithargyri ℥ ss.
Boli Armeni ʒ j.
Fol. Nicotianæ ſicc. ℥ iij.
Vini Albi Gallici, aquæ puræ an. ℔ ij.
Coq. ſimul S. A. & Colatura detur uſui.

K Alii

Alii volunt, ut circa nudum corpus geſtetur *Cingulum*, *cui Mercurius Crudus inſutus eſt*.

XIV. Si vero omnibus hiſce remediis Scabies non cedat, ſed inveterata & valde pertinax ſit, omni ſtudio annitendum, ut per crebras Purgationes, Sudationes, & Venæſectiones ſangnis hac labe impurus imminuatur, ac humor cutaneus variis modis corrigatur, hinc & Affectio hæc curetur. Scribit Riverius *Cent.1.Obſerv.62.* quemdam adoleſcentem cis paucos dies a Fœda Scabie fuiſſe liberatum exhibito pulvere ex *Mercurii Dulcis* ℈ j. cum *Diagridii* ℈ ss. refert Platerus *prax. tom. 2. cap.* 17. empiricum quemdam *Decocto Stibii Calcinati cum Salſaparilla*, *additis & aliis*, *perniciosas* Scabies aliquoties ſanaſſe. Tandem Bartholinus *Obſerv. Cent. 6. Hiſtor.* 73. inquit: „ Nihil vilius detritis calceis, „ Novi tamen Puerum Melitenſem toto corpore fœdis cruſtis obſitum, qui „ aſperſo cinere corii combuſti calceorum, cum oleo roſaceo, convaluit.

Tinea, & Scabies Fera.

XV. Inter Scabiei genera numerantur & *Tinea*, & *Scabies Fera*, Affectus nimirum infantibus in primis moleſti. FERA hæc SCABIES omnes corporis partes occupare poteſt, quamvis frequentius Faciem & pectus, quandoque & Brachia afficiat. TINEA vero Caput, præſertim ſecundum partem ipſius capillatam, vexare ſolet, unde vocatur (*Pair-vvorm*) ſicut prior Affectus (*Dau-vvorm*) dicitur; ac ſi a vermibus exiguis perforatæ forent cutis partes variæ, ex quibus humor tenax erumpit ac effunditur inſtar roris, cruſtas varii coloris producens, unde nomen accepit (*Daum-vvorm*: ſicut *Pair-vvorm*,) quando in ſpecie nocet capillis, adeo ut ſæpius excidant, & ſegnius, vel unquam iterum excreſcant, relictis plagis in capite undoſis pilis carentibus.

Affectus hi unde oriantur, diſquiritur.

XVI. Continens horum Affectuum Cauſa eſt humor tenuis, acriſalinus, & quid ni acidus quoque, qui glutinoſo humori junctus, ſicque ſanguini inhærens ab eodem ſecernitur, ac cum eo ad corporis ſuperficiem propellitur; ubi in glandulis ſubcutaneis exiſtens, & ab indole ſua genuina in dies magis deſciſcens atque degenerans, nec non vitioſe ibidem effervescens, poros cutaneos implet, ac diſtendit, hinc puſtulas crebras ſummo cum pruritu, & ardore producit. Cæterum vitioſus hic humor in glandulis poriſque cutaneis hærens amplius vitiatur, quin ſanguinis ac limphæ allabentis partem ſimul corrumpit, & pruritum ac dolorem, nec non eroſionem, exulcerationemque vicinis in partibus excitat.

XVII. In Scabie illa Fera erumpere ſolent primum parvæ puſtulæ, hanc aut illam cutis partem obſidentes, ac præſertim faciei, aurium brachiorumve, quandoque totius pene corporis, ſummo cum pruritu, ob quem infantes, quoties poſſunt, unguibus partem affectam ſcalpunt, & lacerant, & ſi ſcalpere nequeant, cuivis rei occurrenti faciem affricant, nec deſinunt, licet poſt frictionem ſuccedente rubedine, mox & cutis externæ apertione, tum liquor acer mordaxque, tum ſanguinis effundatur: quibus omnibus non minuitur, ſed augetur potius malum, latius nimirum ſerpendo, & novam moleſtiam itidem alibi producendo. Humor porro fricatione illa promanans obſervatur varius, alias aqueus, alias flaveſcens, vel magis etiam obſcurus. Equidem tenax plerumque eſt, ac glutinoſus, partibus adhærens, tandemque iterum concreſcens, atque Cruſtam excitans, quæ, niſi nuda ſit pars, ut eſt facies, accreſcit quoque induſiis aliiſve linteis aut veſtimentis parti affectæ proximis; quocirca ſine cruſtæ abruptione; ac plerumque ſanguinis quoque, vitioſique humoris nova eruptione nequeunt ab ipſis removeri.

XVIII. Tinea vero, ſeu Scabies Fera in infantibus ad valetudinem facere haud abſque ratione a pleriſque creditur, cum vitioſi in toto redundantes humores robuſto naturæ conatu in corporis ſuperficiem expelluntur, unde &, ſi

ſpon-

ſponte ac ſubito affectio hæc evaneſcat, in Febres non tantum, ſed & morbos alios longe graviores infantes non raro incidunt. Huc ſpectat, quod Hippocrates, *lib. de Morbo Sacro*, ſcriptum reliquit; viz. infantes, ſi ipſis ulcera in capite, vel circa aures, vel in facie, vel reliquo in corpore excitentur, liberari ab Epilepſia.

XIX. Quoniam igitur infantes vel Tinea, vel Scabie Fera laborantes: a variis, iiſque gravioribus morbis ſæpius immunes ſunt, atque hoc malo affecti hilares plerumque, & jucundi obſervantur, hinc Doctiſſimorum Medicorum auctoritate, niſi parentibus urgentibus, a curatione multi abſtinent. Quod ſi vero initent parentes, medicamenta dumtaxat levia adhibent, ac præcipuam curationem in nutricem rejiciunt, quam per intervalla blande expurgant. *Indicationes curativæ.*

XX. Ipſa interim affectuum horum curatio ſolis externis medicamentis aliquando abſolvitur. Sed quum obſerventur inſuper alia in humoribus vitia, ob quæ interna opus ſit Medicina, eadem hic eſto indicatio, ac in Scabie. Equidem ipſa illa medicamenta aſſumpta Tineam aut Scabiem Feram non curant, niſi forſan producta ſit a ſudore, quovis modo impedito: quo in caſu utile erit, *ſudoriferis blandis* ſæpius uſurpatis denuo viam parare humoribus in corporis ſuperficie hærentibus, ibidemque ita corruptis, ut Feram hanc Scabiem producant.

XXI. Atqui quum criſeos modo ad cutem expulſus ſit humor acer, qui ob admixtam glutinoſitatem ibidem hærens Tineam aut Scabiem feram produxit. ceteris functionibus illæſis, ſolis Topicis hoc malum ſæpius curatur; imo Pharmaca intus ſumenda, quatenus corporis humores exagitant, tunc obeſſe aliquoties obſervavimus. Hoc igitur in caſu varia a practicis laudantur, & præſcribuntur remedia. Sedulo tamen cavendum, ne in horum affectuum Curatione cui poros occludant impoſita medicamenta, adeoque peccantem humorem ad interiora repellant, unde graviſſima excitari ſolent ſymptomata: quapropter talia ſunt uſurpanda Topica, quæ cutis poros ſervent apertos, quin eoſdem aperiant, quæque humorem acidum ac acri-ſalinum temperent, glutinoſum incidant, abſtergant, ſicque partem ægram reſtituant, conſolidationemque promoveant: quæ omnia præſtant, abſolvuntque *Salia Volatilia Blandiora*. Igitur affectæ partes identidem laventur *Vino Gallico, quod ex vaſe per epiſtomium æneum guttatim ſtillavit*, Noſtratibus (*Leck-vvin.*) Vel præſcribatur Lavamentum,

℞. *Aquæ Plantaginis, Solatri an.* ℥ j ß.
Florum Sambuci ℥ iij.
Camphoræ in ℥ j ß. *Spiritus Vini ſolutæ* ʒ j.
Spiritus Salis Armoniaci gutt. xxv. *Miſceantur.*

Foreſtus *lib.* 8. *obſerv.* 13. hanc præſcribit Lotionem,

℞. *Malvæ, Bethæ, Lapathi acuti cum radicibus,*
Hederæ arboreæ, Centaurii min. an. M j.
Caulium Rubrorum M ss.
Colocynthidis ʒ iij. *Agarici* ʒ j.
Hellebori Nigri ʒ i ss. *Fol. Sennæ Mund.* ℥ ss.
Coq. in ſ. q. aquæ puræ ad ℔ ij ss. *colaturæ add.*
Salis comm. p. 1. *m. pro Lavacro.*

Idem *obſ.* 17. hoc laudat Unguentum.

℞. *Lithargyri cum Aceto acerrimo, & Oleo Roſaceo Nutriti* ℥ ij.
Ceruſæ cum aqua Solatri lotæ ʒ j. *Aluminis uſti* ʒ ss.
Fuliginis Camini, Pulv. Rad. Helenii, vel *Chartæ Combuſt. an.* ℈ ij.
Axungiæ, Gallinæ, Porcinæ,

Olei Ovorum an. ℥ ſs.
Roſarum, Laurini, &
Aceti an. q. ſ. M. S. A. pro Linimento.

Et *obſerv.* 20. pro Tinea inveterata illud habet,

♃. *Butyri Saliti, Axungiæ Porcinæ an.* ℥ j.
Sulphuris pulv. ℥ ſs. *Vitrioli Crudi* ℈ j.
Argenti Vivi cum ſaliva extinEti ʒ j.
Miſceantur exacte in mortario pro Litu.

Alii laudant id, quod ſequitur,

♃. *Butyri majalis inſulſi* ℔ ſs.
Pulv. Sulphuris, Olibani an. ℥ ſs.
Sabinæ ʒ j.
Mellis comm ʒ ij.
M. F. S. A. Unguentum.

Laudatur quoque Linimentum Plumbi compoſitum, ſeu de Amiantho Boetii de Boodt, quod deſcribit Scroderus *Pharmac. Med. Chym. lib.* 2. *cap.* 87.

℞. *Amianthi* ℥ ſs. *Plumbi Uſti* ℥ xij. *Tutiæ præpar.* ℥ ij.
Calcinentur, dein pulveriſata macerentur cum Aceto Stillatitio, ac per menſem quotidie agitetur materia, quæ dein ebulliat per horæ quadrantem, iterum quieſcat, donec clareſcat. tum,

♃. *Aceti hujus clari, Olei Roſacei an. p. æq.*
Miſceantur exacte in formam Linimenti.

Interim dum hoc modo hi affectus curantur, danda opera, ne cruſtæ a partibus ſubjectis facile ſeparentur, cum ſub ipſis felicius tota contingat cura.

CAPUT XXI.

De Impetigine ſeu Lepra Græcorum, &c.

I. POſt Scabiem cum pruritu, ſimileſque affectus Cutaneos, agendum ſequitur de affectu alio, hiſce puſtularum eruptionem nonnihil affini, qui communiter *Impetigo*, quibuſdam *Lichen & Vitiligo*, aliis *Lepra Græcorum* appellatur. Morbus hic uti diverſa ſortitur nomina, ita eadem ab Auctoribus varie applicantur & ab his morbi ſpeciem unam, & ab illis aliam deſignare perhibentur.

Lepra Græcorum, qualis ſit affectus. II. LEPRA igitur, ἀπὸ τῶν λεπίδων a ſquammis denominata, *ſummus quidam Pſoræ ſeu Scabiei gradus eſt*, Hanc *Græcorum Lepram* Arabes dicunt *Albaram Nigram*; cui ſpecies eſt *Albaras Alba*, quæ Græcis *Vitiligo Leuce*, aut *Alphus* nuncupatur, uti colligere eſt ex Avicenna, qui *ſept. quart. tr.* 2. *c.* 9. ſic ait: „Albaras eſt illud, quod etiam Impetigo excoriativa dicitur eſtque; Scabioſitas accedens cuti, aſpera, vehemens, & facit ſquammas ſicut ſquammas piſcium, cum pruritu, atque eſt cum humore melancholico, & eſt de antecedentibus Lepram.

Quomodo oriri & afficere ſoleat. III. Lepra vero, ſeu potius IMPETIGO (quæ mitior tantum Lepræ gradus, adeoque curatu facilior eſt) ad hunc modum oriri & afficere ſolet: viz. in primis Puſtulæ Rubræ modo ſingulares, modo plures ſimul congeſtæ, in variis corporis partibus, præſertim vero in brachiis & cruribus excitantur; quibus ſingulis (morbo increſcente) undique novæ adjunguntur, & brevi ejuſmodi molecularum plures velut aggeries ſeu corymbi fiunt. Etenim Papillæ juxta unamquamque ſtirpem; primo in dies erumpentes, & latius uſque ſerpen-

ıentes ſeſe in orbem diffundunt, adeoque Exanthematum aggeries quaſi am-
ɔliari faciunt. Cujuſque harum ſuperficies aſpera, & nonnihil albida, ac ſquam-
noſa apparet, unde ſi ſcalpatur, ſquammæ decidunt, & ichor ſæpe tenuis exu-
lat, qui tamen mox exſiccatus in ſquammam cruſtaceam rurſus indureſcit.

Hi Papillarum Corymbi primo exigui, & pauciores exiſtunt; in brachio,
ıut crure, aliove membro ſingulari, tres forſan, aut quatuor ad magnitudinem
lenarii circiter apparent: poſtea vero, ſi morbus creſcere ſinatur, crebriores
ıbique erumpunt, quæ ſenſim augentur. Porro in hoc ſtatu non ſiſtitur; ſed
Affectus, niſi per Medicinam cohibeatur, in pluribus uſque locis ebulliens, &
atius ubique ſerpens, tandem non ſolum integra membra, ſed & totum corpus
Vitiligine Leproſa obducit: atque hanc Impetiginis ſpeciem Arab[illegible] quidem
Lepram, ſed Græci ELEPHANTIASIN, Noſtrates, (*Lazarus*, *Melaatshend
Zuaad-ſert*) appellant; eſtque ſummus hic Impetiginis gradus ex ſententia Ve-
:erum plerumque incurabilis.

Totam hujus mali ideam C.Celſus *de re Medica lib.* 3. *cap.* 2. 5. ita deſcribit.
Totum corpus afficitur ita ut oſſa quoque vitiari dicantur. „ Summa pars cor-
„ poris crebras maculas, crebroſque tumores habet. Rubor harum paulatim
„ in atrum colorem convertitur. Summa cutis inæqualiter craſſa, tenuis, du-
„ ra, molliſque; quaſi ſquammis quibuſdam exaſperatur, corpus emarceſcit,
„ os, furæ, pedes intumeſcunt. Ubi vetus morbus eſt, digiti in manibus, pe-
„ dibuſque ſub tumore conduntur, febricula oritur, quæ facile tot malis ob-
„ rutum hominem conſumit.

IV. Ex dictis itaque Impetiginis differentiæ præcipuæ innoteſcunt; ac in *Morbi hu-*
ɔrimis juxta morem ejus plus aut minus malignum, diſtinguitur, juxta quod *jus Diffe-*
ɔropius ad Lepræ aut Scabiei naturam accedit, vel ſtatu medio ſe habet. Inſu- *rentiæ*.
ɔer notare eſt, Affectum hunc quandoque membra quædam ſingularia, uti bra-
:hia forſan, aut crura, corporis reliqui partibus intactis, infeſtare; inter-
lum vero in iis omnibus ſimul incipere, & ubique ſparſim papillas excitare.

V. Cauſa Impetiginis Materialis non eſt humor mere cutaneus propter *Cauſæ*.
niaſma ob extus ſuſceptum, aut alias ob occaſiones depravatus, & a naturali
·jus conſtitutione degener factus; quia nimirum non tam facile, uti in Scabie,
ɔer contagium aliis communicatur, neque ſtatim per totum corpus diſpergi-
ur. Sed puſtulæ circa morbi initia primo erumpentes, inde procedere viden-
ur, *quod in maſſa ſanguinea concretiones quædam accido-ſalinæ contingant*, *quæ cum
ubigi*, *aut rurſus diſſolvi nequeant*, *in cutem pellantur*.

VI. Igitur affectus hujus Cauſa continens ſeu conjuncta in eo conſiſtit;
uod in primis abſque ullo cutis vitio, ſanguis particulis ſalinis diverſimodi
tatus & indolis ſaturetur; atqui ſalia iſta, præſertim ubi fixa & acida præ-
ɔollent, ſe mutuo præhendant, adeoque in coagula quaſi tartarea concreſcant;
uæ portiones in ſanguinem protruſæ, papillarum eruptiones, quaſi totidem
ıorbi hujus nidos incohent; dein illæ ſenſim juxta materiæ ſupplementa tum
umero, tum magnitudine in dies auctæ, morbi hujus initium, incrementum,
c vigorem, qui Græci, ἐλεφαντίασις dicitur, producant.

VII. Sed multa occurrunt, quæ ad *humoris* iſtius *acidoſalini* generatio-
em faciunt. Enimvero nonnullis hic affectus hæreditarius eſt, ab impuro
'arentum vel Avorum Semine communicatus; interdum Contagio contrahitur,
uandoque etiam ſponte, proprioque vitio producitur: atque huc etiam facit
requentior uſus ciborum ſalinorum, acrium, & craſſorum, ſimulque immode-
atior vinorum acidorum potatio: inſuper vulgaris obſervatio eſt, plures in
ıunc affectum a carnis procinæ, & piſcium in primis cruſtaceorum comeſtione
ıimis crebra, aut aſſidua diſponi. Atque hujus rei inſtantia ſatis notabilis eſt,
quod

quod potiſſimum in morbi hujus Prophylaxin ſeu Præſervationem, cibus iſte ſub lege Moſaica interdicebatur: & ſcribit Willifius *pharmaceutices rational. part. 2. ſect. 3. cap. 7.* olim in Anglia Cornubienſes, oram fere undique maritimam incolentes, quatenus ex iis pauperiores fere tantum piſcibus veſcerentur, affectibus Leproſis plurimum obnoxios evaſiſſe, in tantum ut propter horum ſublevamen, multa in ea Regione noſocomia conderentur. Inſuper ex eſu carnium humanarum, præſertim leproſarum, hunc affectum quandoque excitatum fuiſſe, refert Scultetus *poſt armament. Cheirurg. obſer.* 100.

Progroſis. VIII. Hinc affectus Leproſi, etſi mortem aut imminens periculum raro minantur, poſtquam tamen altius radices egerunt, Curatio eorum perdifficilis aut nulla eſt. *Incipiens Impetigo*, atque puſtulas earumque aggeries in membro forſan uno aut altero pauciores excitans, Curationem quandoque admittit. Sin vero morbus eo proceſſerit, ut papillarum corymbi crebri, ac lati toto in corpore ſparſim appareant, adeoque *vera* ſit *Græcorum Lepra*, raro admodum Curatur. Quod ſi morbus, invitis omnibus remediis, in dies in pejus evectus, tandem in *Lepram confirmatam & inveteratam*, quæ ἐλεφαντίασις dicitur, accreſcat, Curationem plane reſpuit, & pronunciat C. Celſus, hanc curari non poſſe, ideoque ab ea abſtinendum eſſe.

Scopi Curativi. IX. Quoniam igitur Lepra confirmata aut inveterata, *hoc eſt*, Lepra Arabum, ſeu Elephantiaſis Græcorum, nunquam curatur, & Lepra Græcorum ſimiliter vix ullam medelam admittit; quædam de Levioris ejus ſpeciei, *Impetiginis* viz. *Therapeia* breviter adjungemus. Circa hanc duæ occurrunt primariæ indicationes, ſcilicet *præſervatoria*, quæ morbi cauſam, & *Curatoria*, quæ ſymptoma, puta Eruptionem Puſtuloſam reſpicit. Ab indicatione Præſervatoria ſemper incipere debet medendi methodus, quæ morbi cauſas per remedia interna amovendas procurat, ſecus namque exteriora fere nunquam (uti in Scabie) cum fructu adhibentur; ſed præſciſſis intra ſanguinem morbi radicibus efflorefcentiæ cutaneæ cito emarceſcunt.

X. Quapropter cum affectus hic recens fuerit, cauſæ evidentes & externæ amoveantur; mala victus ratio, & aeris inſalubritas omni modo emendentur. Dein reſpectu Cauſæ conjunctæ, duæ ſunt præcipuæ medendi intentiones; nimirum ut viſcerum & humorum impuritates cito expurgentur; item ut ſanguinis dyſcraſiæ acido-ſalinæ in melius reducantur: propter quos fines, tum *Catharctica* validiora, tum *Medicamenta alterantia* (quæ in Herpetis, ac præſertim Scabiei Curatione præſcripſimus) præſcribenda; nec non *phlebotomia* celebranda: & quoniam pertinaciſſimus ſit hic affectus, apprime convenit, uſurpato validiore Decocto Sudorifero ex *Guajaco*, *Salſaparilla*, *&c.* in hypocauſto quotidie *Sudores movere*; ut hoc modo, ceu in Luis Venereæ curatione fieri ſolet, mali fomes penitius eradicetur. Eamdem ob cauſam, remediis aliis nihil juvantibus, multi *ſalivationem*, quaſi ultimum remedium, & tanto hoſti unice par, commendant.

XI. Interim ut ſanguinis dyſcraſiæ uſque magis corrigantur, pro potu ordinario ſequens aut ſimile decoctum bibat patiens.

℞. *Raſuræ Ligni Guajaci* ℥ iv.
Rad. Salſæparillæ ℥ j ss. *Chinæ* ℥ ij.
Contuſis affunde aquæ puræ ℔ x. *ſtent in infuſione calida, dein S. A. Coq. addendo in fine coctionis,*
Liquiritiæ raſæ ʒ vj.
Fiat Colatura ℔ vj.

Similiter ad ſanguinem alterandum præſcribantur pulveres,

℞. *Salis Prunellæ* ʒ vj.

Flo-

Floris Salis Armoniaci ʒ i ß.
ſimul terantur in mortario, atque hujus pulveris circiter ʒ ß.
detur bis terve in die, cum juſculo vel ſupraſcripto decocto.

vel quotidie bis exhibeatur pulvis ex *gr.* viij. *aut circiter, Salis Volatilis, Cornu Cervini.*

valde quoque hic laudatur *Sal Viperarum* ſimiliter uſurpatum.

Scribit Solenander *in Conſiliis Medicinalibus*, ſe in Lepræ Curatione felici cum ſucceſſu hoc uſum eſſe: „ Accipit duas aut tres *Viperas*, aut ſi haberi nequeant „ Viperæ, alios *Serpentes*, quos vivos diſſecat, atque multo adjecto *Hordeo* in „ Aqua coquit, donec hordeum crepitet. Hordeo iſto, & ipſa etiam carne „ Serpentum pullos alit gallinaceos, ac aliud nullum iis alimentum præbet; „ quo ubi aliquot dies nutriti fuerint, implumes evadunt, tandemque plumis „ rurſus veſtiuntur. Hac poſtmodum Carne, & Juſculo paulatim Ægrum alit, „ & uſitatum fuit Antiquis remedium ex Viperis: viz. receperunt Viperas, &, cauda ac capite abſciſſis, cuteque abjecta, coctas earum carnes Ægris comedendas dederunt.

XII. Quoad *Topica Remedia* cuti exteriori, ut Squammoſæ Eruptiones & Puſtularum Corymbi tollantur, adhibenda; eadem ferme hic conducunt *Balnea Artificialia, Linimenta*, & alia medicamenta, quæ in Herpetis ac Scabiei Curatione propoſuimus: quæ tamen niſi *ſanguinis diatheſis acido-ſalina* ac *tartarea prius* tollatur, raro aut nunquam per ſe juvant.

CAPUT XXII.

De Strumis ſeu Scrofulis.

I. POſt cutaneos Affectus proxime de Strumis agere geſtit animus. Ex Græcis χοιράδες, Latinis *Strumæ* ſeu *Scrofulæ* dicuntur, quia frequenter Scrofis, *hoc eſt*, Suibus in collo fiunt vel a multiplici partu, quoniam ſicut Sues multos edunt partus, ſic in Scrofulis ex una poſtmodum plures fiunt.

II. Sunt autem STRUMÆ vel SCROFULÆ *Tumores in Glandulis*; & quidem nihil aliud ſunt, quam *Glandulæ induratæ, ſeu Scyrrhoſæ*. Enimvero Strumarum ſubjectum ſunt Glandulæ infarctæ craſſo, lento, viſcido, ac tenaci humore, qui nonnunquam ita obdureſcit & exſiccatur, ut gypſeus ac calculoſus evadat. *Strumæ ſeu Scrofulæ quid ſint.*

III. Sed plerumque in cervice Strumæ conſiſtunt; atque differunt, quod aliis ſint majores, vel quod aliæ aliis ſint benigniores minuſque malignæ. Non malignæ judicantur Strumæ, quæ ſunt non admodum duræ, ſine dolore & inflammatione, quæque circumſcriptum habent tumorem rotundum, æqualem. Malignæ vero cenſentur, quæ ad Scyrrhi duritiem accedunt, inæquales ſunt ac inflammationem conjunctam habent cum dolore pulſante. *Strumarum Differentiæ.*

IV. Ortum habent Strumæ ex *humore viſcido, craſſo, tenaci, ac gypſeo Glandulis inhærente, eaſque opplente*. Humor hic, ex ſententia Veterum Medicorum, a ſanguine pituitoſo, craſſo, viſcido & tenaci producitur ac ſuppeditatur; quod tamen veriſimile nobis non videtur, quoniam ex ſanguine alterato hujuſmodi tumores induratos produci poſſe non putamus; ſed plane alterius naturæ. *Unde & quomodo fiunt Strumæ.*

V. Alii cenſent Strumarum Materiem eſſe *Succum Nervoſum degenerem*, atque e nervis in membranarum interſtitia deponi, ibidemque in tumorem glanduloſum ac ſtrumoſum concreſcere. Sed in tanta copia, per tam exiles nervorum

rum funiculos, viſibilem liquorem deferri, nondum liquido conſtat.

VI. Hinc potius ſtatuimus, continentem Strumarum Cauſam eſſe, *Humorem Lymphaticum in Glandulis hiſce naturaliter ſegregari ſolitum, qui a particulis viſcidioribus ibidem detentus, adeoque ſtagnans, ab exuperante acrimonia acida in materiam Strumoſam facile concreſcit, glandulas infarcit, opplet.* Cæterum Lympha ab acrimonia acida, ſimul cum glùtinoſitate, ita in colli glandulis concreta materiem conſtituit viſcidam, tenacem gypſeam, & quandoque calculoſam, quæ a præterlabente ſanguine ac lympha in dies augetur, ſicque ingentis magnitudinis Strumas ſæpe producit. Equidem ſi ab humore præterlabente acriores & ſubtiliores particulæ Strumarum materiæ admiſceantur, quibus effervescentia ac dein exulceratio inchoatur, Ulcus evadit Ferocius & Malignius Carcinomatis conditionem retinens; tuncque *Struma Cancrodes* appellatur.

VII. Cauſæ vero antecedentes ſeu remotæ ſunt, Victus intemperantior, Cibi crudi & craſſi, unde & ætati puerili malum hoc familiarius eſſe pronunciavit modo Hippocrates. Accedit potus aquarum crudarum & nivalium: qua de cauſa, qui Carinthiam & Styriam, & alia ibidem loca Alpes verſus incolunt, plerique Strumis in gutture laborant. Langius *lib.* 1. *Epiſt. Medic.* 43. & *lib.* 3. *Epiſt.* 4. in Hydrargyrum, ſeu aquas ex montibus metallorum feracibus ſcaturientes, & Mercurium in ſe continentes, cauſam hujus rei refert.

Diagnoſis. VIII. Signa Strumarum Diagnoſtica ex iis, quæ nunc diximus, ſatis manifeſta ſunt, modo conſideremus, eas eſſe Glandulas, Induratas, vel Tumores in Glandulis, quæ aſperæ arteriæ adjacens, Scyrrhoſos, Duros, Inæquales, Indolentes. Porro non ſubito & confertim, ſed paulatim generantur Strumæ: primo corripitur una Glandula, quæ Strumoſa fit, hinc & aliæ ſimiliter afficiuntur, in quibus itidem mollis excitatur tumor, qui deinceps induratur, donec tandem multæ glandulæ racematim, quaſi ex loco affecto dependent.

Prognoſis. IX. Quoad Prognoſin; Strumæ tardioris ac difficilioris ſunt curationis, inprimis ſi plures fuerint, aut fixæ. Periculum minantur ſimul ac dolorificæ evadunt, adeoque cancroſæ, aut ſi cum nervo, aut vena, vel arteria inſigni conjunguntur. Inſuper haud abſque periculo Curantur exciſione, ob nervos recurrentes eo loci latentes, qui ſi læduntur, vox perit, & animal protinus obmuteſcit, uti id aliquoties Medicinæ Studioſis in canibus demonſtravimus.

Strumarum Curatio. X. Sed vero Strumæ ut Curentur, obſervata recta ac legitima rerum nonnaturalium uſurpatione, Medicamenta intus ſumenda, quæ Antecedentem Cauſam conſumere queant, ne omittantur. Proſunt hic *Pharmaca Cathartica*, quæ viſcidos glutinoſos, tenaceſque humores incidere, attenuare, ac evacuare apta ſunt. v. gr.

℞. *Gummi Galbani in Aceto ſoluti,*
Aloes Roſatæ an. ℥ j.
Myrrhæ, Aſæ Fœtidæ,
Vitrioli Martis calcinati an. ℈ j.
Trochiſc. Albandal. ℥ ß.
Olei Juniperi gutt. xv.

M. F. S. A. Maſſa, ex qua formentur Pilulæ No. XLII. *quarum bis in hebdomada duas capiat Ægrotus ſub cœna.* Decocta ex *Ligno Guajaco, Saſſaphras. Radicibus Salſæparillæ, Chinæ Liqueritiæ, &c.* quæ *blande Sudores provocant, & Urinas ducunt*, admodum prodeſſe ſolent.

Inſuper Appropriata ab Auctoribus Medicis proponuntur Remedia; quæ a tota ſubſtantia Strumas tollere dicuntur, & ſenſim imminuere. Hercules Saxonia, & Joannes Prævotius tanquam longe certiſſimum ad Scrofulas Cu-

ran-

tendas Remedium, pro ſecreto habuerunt hoc Electuarium,

R. *Lacertas, ſive communes, ſive virides,* No. 100. *abſciſſis capitibus & caudis, exemptiſque intraneis infunduntur in Aceto Vini accerimo per quatuor dies; dein exſiccentur, & macerentur in alio Aceto, ſiccenturque iterum in umbra, aut ſole, ac in pulverem redigantur,*

quo facto,

R. *Hujus pulveris* ℥ j.
Mellis Deſpumati ʒ iv.
M. F. Electuarium, de quo per xxx. *aut* xL. *dies pueris quotidie dentur* ℈ ij. *adultis vero* ʒ iv. *vel* ʒ vj.

Plurimum quoque laudantur *ſpongiæ recentes*, ſi vel decoquantur in Cereviſia, pro potu, bis terve quotidie ſumendo: vel Eædem calcinentur & pulveriſentur, hujuſque pulveris ʒ ß. mane ac veſperi exhibeatur. Alii alia Specifica ſummopere extollunt, quæ paſſim apud Rei Medicæ Scriptores inveniuntur.

XI. Verumtamen ad Continentem Strumarum materiem tollendam conducunt Topica Mitiora, Emollientia, Incidentia, Attenuantia, Digerentia: vitentur acria & erodentia, iis quippe Strumarum materies excitatur, effervеſcit, hinc in Cancroſum Ulcus facile Eæ degenerant. Quidam ſequens pro ſecreto habent, *Quæ Topica in Scrofularum curatione ſint uſurpanda.*

R. *Folia acetoſæ viridia,*
Involvantur charta madida, & ſub cineribus coquantur, eaque poſtmodum cum cineribus per cribrum trajiciantur pro Cataplaſmate.

Scultetus *poſt armament. Chirurg. obſ.* 31. Oleum Logadorum, ſeu de Lacertis valde extollit ad Strumas abſumendas, cujus hæc eſt deſcriptio,

R. *Lacertas vivas virides q. v.*
Coq. in Oleo communi, donec Lacertæ comburantur, & Oleum nigreſcat. Colatura indatur vitro, & reponatur ad ſolem, uſque dum fæces ſubſideant, Oleum clareſcat, & fuſcum colorem acquirat.

Barbette hoc laudat Emplaſtrum.

R. *Gummi Galbani, Ammoniaci, Bdellii an.* ℥ ss.
Pulv. Pyrethri, Baccarum Lauri,
Sem. Cumini, Staphyſagriæ an. ʒ vj.
Stercoris Caprilli ℥ iij.
Columbini ʒ j.
Axungiæ porci ℥ j ss.
Olei camomillæ ℥ j.
Ceræ & Picis q. ſ.
M. F. S. A. Emplaſtrum.

Inſuper Linimentum præſcribit, quo Scrofulæ bis terve quotidie inungantur, ac dein Emplaſtrum ſuperponatur,

R. *Olei Laurini, Myrtini an.* ℥ ss.
Unguenti Martiati ℥ j.
Argenti Vivi Floribus Sulphuris extincti ʒ vj.
M. F. S. A. Linimentum.

Vel inungatur Scrofulis id, quod ſequitur, & deſuper ponatur *Emplaſtrum de Ranis cum ſimplici, vel duplici Mercurio.*

R. *Unguenti althææ compoſiti* ℥ j.
Olei Laurini ℥ ss. *Philoſophorum* ʒ ij.
Juniperini ʒ j.
Spir. Salis armoniaci. ʒ j.
Miſceantur exacte pro litu.

Ex *ſtercore* quoque *Bubulo & Caprillo*, *additis Farinis reſolventibus*, utiliter fit Cataplaſma.

Quantam porro Scrofulis laborantibus opem ferat *Paronychia folio rutaceo*, oſtendit Boyle *tract. de utilitate Philoſoph. Experim. part* 1. *ſect.* 2. ubi refert, ſe vidiſſe juvenem, hoc morbo graviter afflictum, ſine dolore, paucos intra dies viliſſimæ hujus plantæ in cerevifia infuſæ beneficio quam optime curatum: ſine ulla evacuatione ſenſibili humorem peccantem conſumit, dolores ſedat, tumores diſcutit, & ulcera ſanat; ita ut ad hunc effectum oppugnandum mirabiles prorſus poſſideat virtutes.

XII. Atqui Strumæ interdum non reſolvuntur, verum ſuppurantur. Igitur id ſi contingat, ut Struma in pus fuerit converſa, & aperta, applicandum hoc Unguentum, quod Aquapendens *Oper. Chirurg. part.* 2. *lib.* 1. *cap.* 29. & ex Eodem Scultetus *obſ.* 31. ſummopere commendant.

℞. *Olei Laurini.*
Ceruſſæ pulveriſatæ, & cum aqua vitæ lævigatæ an. ℥ j.
Aluminis Rochæ ℥ ss.
Salis Comm. ʒ ij.
M. S. A.

XIII. Quod ſi nec hoc modo Strumæ Curatio ſperare liceat, Eam per *ſectionem* extrahendam eſſe multi volunt; ſed quandoquidem nec ſuo caret periculo hæc operatio, non temere eam inſtituendam cenſemus.

XIV. Alii Strumas tollere conantur per impoſita *Cauſtica & Exedentia Medicamenta*; illa quum ſua acrimonia *Diatheſin Cancroſam* facile inducant, prudenter admodum iis utendum eſt, ne ſubito ingraveſcat malum, & in Ulcus cancroſum tranſeat. Saltem iſtiuſmodi Erodentia ſi forent applicanda, ſedulo tamen cavendum ab *arſenico*, id quod non ſolum Strumas, ſed & partes vicinas erodit, corrumpit. Videatur Hildanus *Cent.* 6. *obſ.* 80.

XV. Etiam fertur vulgo, Regibus Galliæ *ſolo attactu* Sanandi Strumas poteſtatem a Summo Numine conceſſam eſſe; atque hinc paſſim e vicinis & peregrinis locis Strumis laborantes quotannis affluere ſolent, quibus manum Rex imponit, & hæc verba gallico ſermone profert: REX TE TANGIT, DEUS TE SANAT; atque, appoſito crucis ſigno, ab uno & trino DEO vim eam derivari publice profitetur. De qua mirabili Strumas ſanandi vi, ſolis Galliæ Regibus conceſſa, peculiarem ſcripſit librum Andræas Laurentius, qui videatur.

CAPUT XXIII.

De Cancro.

Cancer ſeu Carcinoma quid ſit. I. CAncer, *Carcinoma* Græcis, Arabibus *Sartan*, Quibuſdam *Cancroſus Tumor* appellatur, ut inquit Paulus Aegineta *libr.* 4. *cap.* 26. a ſimilitudine, quam habet cum Cancro Fluviatili, quoniam circa malum hoc venæ turgeſcunt, & inſtar pedum Cancri animalis intenduntur. Quidam vero hoc nomen deſumptum aſſerunt, quod ab his, quas occupavit, partibus ægre avellatur, veluti Cancer aquaticum animal; qui ſi quid pedunculis ſuis ceperit, id haud facile avellitur: inſuper hujuſmodi tumor Cancri Animalis colorem præſefert, qui eſt lividus, atque cinereus. Igitur CANCER *Tumor eſt rotundus, durus, inæqualis, coloris lividi aut ſubnigri, magnas & eminentes circumquaque habens venas dolore, caloreve gravis, aſpectu teter & horribilis.*

II. Spe-

Eiuſdem Species ac Differentiæ, &c.

II. Species vero hujus Affectus duæ ſunt: etenim Cancer eſt vel non Exulceratus, qui proprie *Carcinoma* audit; vel Exulceratus, iſque *Phagadæna* Græcis, Germanis (*de wolf*) appellatur. Quæ autem a Cancro affici poſſunt, ſunt omnes corporis partes, imprimis laxiores & fungoſæ, quales ſunt Mulierum Mammæ; unde Galenus *lib. 2. ad Glauconem cap. 10.* ſic ait: „ Cancroſi Tumores in omnibus conſueverunt fieri corporis partibus, ſed præcipue in mammillis mulierum quæcunque ſua naturali purgatione privantur. Et C. Celſus *libr. 5. cap. 28.* „ Id vitium fit maxime in Superioribus partibus, circa Faciem, Nares, Aures, Labia, Mammas Fœminarum, &c.

Cancri cauſæ.

III. Quoad *Cancri ſeu Carcinomatis Cauſas*; eas quique Auctores peculiares ac ſpeciales huic Tumori explicando aſſignant. Galenus tanti Mali Cauſam putat *Naturalem Melancholiam*; quæ *Sanguinis Fex* ipſi dicitur *libr. de Tumor. pr. nat. cap. 12.* vel *Bilem Atram redundantem*; quæ ſi in univerſo corpore exiſtat ſuperflua, *Elephantiaſin*; uni autem parti inhærens, *Cancrum* excitari contendit. Galeno ſeſe opponit Sennertus *Prax. lib. 5. part. 1. cap. 20.* Cancri Cauſam dicens *Atram Bilem, in quam humor melancholicus naturalis, vel bilis flava degeneravit*; illam quippe adhuc naturalem & nondum aduſtam, potius Scirrhum, quam Cancrum producere affirmat: primam nihilominus occaſionem Cancroſo Tumori humorem melancholicum præbere poſſe non negat, atram interim & aduſtam accuſans bilem in venis hærentem propter craſſitiem ſuam, & per exiles meatus non penetrantem, quandoque calidiorem & acriorem, illam *Cancrum non ulceratum*, hanc vero *Ulceratum* gignentem. Bilem Atram, quam defendit hujus Mali Cauſam, humorem dicit calidum & ſiccum, acrem, ſalſum, cuncta erodentem & corrumpentem, adeoque non frigidum & ſiccum, *hoc eſt*, humorem vere melancholicum Avicenna *Melancholiam Aduſtam*; Oribaſius *Bilem Fervefactam*. Tagaultius *Sanguinis Fecem*; Aquapendens, Paræus, & plures Alii, *Bilem Atram, imo omne id, quod ſanguinem aduſtum ac melancholicum generare aptum eſt*, accuſant. Atque hæ præcipue ſunt Antiquorum de Cancri Generatione Sententiæ. Veriſimilis equidem Nos putamus, *Proximam ſeu Continentem Cancri cauſam eſſe Humorem Acido-ſalinum & Auſterum, intra partem aggeſtum*; & quo humor his majorem vel minorem habet acrimoniam, hinc Cancrum producit vel Ulceratum, vel non Ulceratum.

IV. *Auſterum*, hoc eſt, *Acidum Acre potentius ac valentius* accuſamus, ſive relictum ex alio Tumore nimis tarde, negligenter, vel male curato, quapropter facile in *magis Auſterum* deſinere poteſt, adeoque in Scirrhum hinc in Cancrum degenerare; qui tandem ob ſummam & pertinacem Auſteritatem vim corroſivam auctus exulceratur, & plane incurabilis evadit.

V. Atqui *cauſæ antecedentes ſeu remotæ variæ eſſe poſſunt*; omnes nimirum, quæ hujuſmodi acido acrem & auſterum humorem quovis modo generare, & in corpore augere poſſunt: tales ſunt *Aer impenſe calidus*; *vitioſi admodum, & craſſi Cibi & Potus*, ut Allium, Cæpa, Legumina, Carnes ſalitæ & fumo ſiccatæ, Vina Acida; *Vigiliæ immodicæ*; *Animi Paſſiones vehementes*, præſertim *Ira*. Quibus accedunt *Viſcerum quorumdam Obſtructio*; *Menſium, Hæmorrhoidum, aliarumque Conſuetarum Evacuationum Suppreſſio*.

Signa hujus affectus Diagnoſtica.

VI. Cancer porro in ſua origine cognitu quidem difficilis eſt, at curatu facilis: ſed in progreſſu facile cognoſcitur, difficile autem curatur. Itaque in principio, niſi a ſagaci & erudito Medico vel Cheirurgo dignoſcitur: nam, ut inquit Galenus *Meth. Med. l. 14. c. 9.* quum primum oriatur, accidentia habet mitiſſima, & maxime confuſa; tuncque parvus eſt, & dolens tumor, qui poſtmodum auctus majorem in molem accreſcit, non decreſcente interim dolore, inſuper durus eſt, tactui renitens, lividus, plumbeus, inæqualis, venis circumcirca tur-

turgidis quaſi inflammatus, ad hæc ſi talis Tumor ſit in parte ſuſpecta, in Mammis puta, Labiis, Naribus, Lingua, aut Pudendis, de Cancri præſentia vix amplius dubitatur. Dein a Scirrho diſtinguitur imprimis *Dolore*: etenim verus Scirrhus indolens eſt, Cancer autem continuo dolorem facit; atque tum Scirrhum in Cancrum degenerare conjicimus, quum incipiat acriter dolere. Verum Cancer Exulceratus cognoſcitur facile ex Ulceris fœditate, labiis craſſis, tumidis, inverſis, lividis, inæqualibus, eroſis, ſaniem ſeu potius inchorem fœtidum & copioſum eructantibus, acriter dolentibus, atque ſanguinem frequenter fundentibus.

Prognoſtica. VII. Cæterum Cancer, ſive ſit non Ulceratus, ſive ſit Ulceratus, gravis eſt morbus, atque pernicioſum malum, tum ratione ſymptomatum, tum cauſarum, difficilioriſque curationis, hic tamen illo longe gravior eſt affectus, quod confirmat Hippocrates *Sect. 6. Aphor.* 38. „ Quibus Cancri Occulti adſunt, „ non curare melius; curati enim citius intereunt, non curati longiori tempore „ vivunt. Ratio eſt; quod Cancri non Exulcerati, impoſitis medicamentis facile exacerbari, hinc exulcerari queant.

Incipientem Cancrum ſe curaſſe affirmat Galenus *libr. 2. ad Glauconem*. Sed quum in molem creverit inſignem, citra Cheirurgiam non eſſe ſanabilem; hujus quippe mali tanta ferocitas, tantaque ſævitia, ut vehementiſſima quæque reipuat medicamenta; quin illis irritetur potius, & excandeſcat, quam ulla ratione curetur: hinc deteſtabile nomen, *Noli me tangere* ſortitum eſt malum hoc, quod intactum relinquendum ſit, & cura tantum palliativa curandum.

Medendi Methodus. VIII. Ad *Curationem* itaque *huius Affectus* quod attinet, abſtineat in primis Ægrotans ab iis omnibus, quæ humorem acido acrem, & auſterum generare, atque in corpore augere poſſunt. Dein iſtiuſmodi humor, Antecedens Cancri Cauſa, e corpore educatur *purgantibus Medicamentis* per intervalla exhibitis. Interim *Phlebotomia*, ſi nihil contraindicet, quoque celebretur. Præterea in mulieribus Menſtrua, ſi ſint ſuppreſſa, provocanda. Hæmorrhoidum fluxus, quibus fuit familiaris, promovendus: nec non aliæ Evacuationes ſuppreſſæ excitandæ; viſcerum obſtructiones reſerandæ, ut ſic Acidi & Auſteri generatio, quantum quidem poſſibile, prohibeatur.

Cura Cancri Cheirurgica qualis eſſe debeat. IX. At vero *Cura Cancri Cheirurgica* duplex eſt. Una Fucata, ſeu Palliativa. Altera Vera, ſeu Legitima. *Cura Palliativa* Topica tantum applicat Medicamenta ad inhibendum Mali impetum. Sed *Legitima* conſiſtit in extrahendo, tollendoque omni eo, quicquid eſt cancroſum in parte affecta. Atqui ſcite hic animadvertit Hildanus *Cent. 6. Obſ.* 81. nullum fere affectum hodie in Cheirurgia occurrere, in quo majores committuntur errores, quam in curando Cancro. Dum enim vident Tumorem duriſſimum, Curationem adhibere volunt Methodicam, ideoque Medicamenta imponunt Calida, Humida, Emollentia; & quam periculoſa hæc ſint in curando hoc morbo, quotidiana docet experientia, & exemplis confirmat Hildanus *Cent. 1. Obſer.* 89. Enimvero Pharmaca Emollientia atque Pus Moventia ſi imponantur, magis utique excitant, & acriorem reddunt humorem cancroſum, ut tandem omnia exulceret, erodatque. Et quoniam vicinæ partes ab Emollientibus admotis relexantur ſimul, atque dilatantur, facile deinde diſpergitur, vicinaſque partes invadit illa acrimonia; quæ eſt fermenti ad inſtar, quod ſanguinem, lympham, alioſque humores inficit, & ſibi ſimiles, *hoc eſt*, acres ac auſteros reddit: quapropter Hippocrates merito hocce ſuum decretum Poſteris reliquit *Aphor. 38. Sect. 6. Quibus cancri occulti naſcuntur, non curare præſtat*: quod intelligendum de Curatione Methodica, quæ Contrariis perficitur; nequaquam de Sectione vel Uſtione; quæ ſola, ut Galenus teſtatur, ſunt Cancri Remedia. *Curati enim ſubito intereunt*,

Hippocratis & Galeni ſententiæ circa cancri curationem.

ſcili-

[ſ]cilicet per impoſita Emollientia, quæ protinus exaſperare ſolent Cancroſum [T]umorem. *Non Curati vero diutius vivunt*; nimirum Curatione Methodica, per [T]opica Emollientia atque Pus Moventia; ſed inſtituta ſolummodo Palliatione.

X. Igitur Occulti Cancri, ſi penitus exſcindi nequeant, non Methodica, [ſ]ed Palliativa tantum Cura ſunt tractandi, ne exulcerentur. Cancer namque [O]ccultus latet ſæpe diu ſine offenſa: ſed irritatus exedit cutem; eaque ſive [ſ]ponte, ſive curantis imperitia, adaperta, coercetur deinceps nullis repagulis; [ſ]ed inſtar ſævientis feræ, depaſcitur quicquid obvium. Et quo liberius exhalet [v]apor illi incluſus; eo impenſius quoque affluit humor, tumorem adaucturus. [A]d cujus intima ſiquidem penetret circumfluus aer a tunicis antea excluſus, in[ſ]equitur illico & major putredo, & uberior partis affectæ luxuries. Blanda [q]uippe remedia ut nihil proſunt, ſic nocent ſumme acria: & quo plus, eo pe[n]itius deſcendit virus; ſeca itaque mature, vel blandire prudenter. Et ſi lubet, [a]udi C. Celſum, qui *lib.* 5. *c.* 28. hæc habet: „ Plerique nullam vim adhibendo; „ qua tollere id malum tentent; ſed imponendo tantum lenia medicamenta, „ quæ quaſi blandiuntur; quominus ad ultimam ſenectutem pervenient, non „ prohibentur. Ita ſcribit Hildanus *Cent.* 3. *obſerv.* 86. Matronam cancro occul[t]o in dextra mamma per quadraginta annos laboraſſe, abſque dolore, & ullo [i]ncommodo. Et refert Ampliſſ. *Tulpius Obſerv. Med. lib.* 1. *cap.* 47. quandam in ſi[n]iſtris temporibus quinquaginta amplius annos durum ac inæquale carcinoma, [ſi]ne ullo ulcere, ullave gravi noxa tuliſſe. Cui poſt tot annos exulceranti, cum [l]evamine imponebatur hoc Ceratum,

R. *Olei Roſacei* ℥ ij.
Ceræ Albæ ℥ vj.
Plumbi uſti ac loti ℥ ß.
Oleum cum Cera liqueſiat, & addito Plumbo agitentur ſex horas in mortario plumbeo, ut ſiat Ceratum.

[E]jus loco & hoc applicari poteſt,

R. *Olei Roſacei* ℥ viij.
Teratur in mortario plumbeo, cum piſtillo plumbeo, donec craſſeſcat, & plumbi colorem acquirat; tunc admiſceantur exacte Ceruſſæ, Lithargyri an. ℥ j. *& detur uſui.*

Enimvero ulceratum cancrum, etſi non attingendum plurimi exiſtimant, [c]um tamen inhumanum ſit, Ægrum etiam tali morbo laborantem deſerere, [P]alliativa Cura mitigare conemur; qua ſaltem detur opera, ne Phagedæna fa[c]ile proſerpat, dolorque ut leniatur, æque minore cum moleſtia vitam ducere [p]oſſit Patiens. Hoc efficiunt Medicamenta, quæ impoſita moderate ſiccant, at[q]ue Acidum & Auſterum imbibunt, edulcorant. Talia ſunt, quæ nunc propo[ſ]uimus. Et ſcribit inſuper Ampliſſ. Tulpius, *loco citato*, ſe feliciter cancris ulce[ra]tis admoveri vidiſſe *pulverem concinnatum ex Plumbo liquefacto, cum Mercu[ri]o Vivo*; quod Medicamentum *Amalgama Mercurii* dici conſuevit.

Aquapendens, Chalmethæus, & Alii pro Cancro ſive non ulcerato, ſive ul[ce]rato, miris laudibus extollunt *Unguentum de Ranis viridibus*, cujus hæc eſt [de]ſcriptio.

R. *Ranas Virides, in aquis puris degentes; eas conjicito in vas fictile vitreatum, multiſque exiguis foraminibus in fundo pertuſum, illarumque ora Butyro impleta; hinc vas, ne quid exhalet, luto diligenter oblinito, alterum effoſſa terra concluſum ſupponito, ignemque in ambitu accendito; dein Oleum, ſeu Liquorem ſtillantem colligito, atque cum Ranarum pulvere exacte miſceto, pro Linimento.*

Sunt, qui *Aquam Cancrorum Fluvialium* hic commendant.

Cancri Cura Palliativa.

Alii

Alii *Oleum e cochleis deſtillatum* laudant.

Nonnulli *aquam Ranarum* miris modis prodeſſe ſcribunt, cujus deſcriptio apud Hildanum *lib. de Gangræna & ſphacelo cap.* 19. ita habetur.

℞. *Ranas Aquatiles, easque ſuſpende in Cucurbita Vitrea: ita tamen, ne fundum attingant, neque comburantur, & aqua extillans gravem odorem acquirat. Accenſo igne aquam in arena clementer extrahe, ac ad uſum reſerva. Interim ne removeatur ignis, priuſquam omnino exſiccatæ fuerint Ranæ, nec ulla amplius extillet aqua.*

Ceratum Oxylæum. Scultetus *poſt Armament. Cheir. obſ.* 56. ad Cancrum occultum, & Ulceratum laudat *Ceratum Oxilæum*, & *Linimentum ſimplex*, *in mortario plumbeo agitatum*, quorum deſcriptiones tradit *obſ.* 52.

℞. *Olei Communis Veteris* ℔ j.
Aceti Vini,
Litargyri an. ℔ ß.
Miſceantur ad ignem lentum, donec cerati equirant conſiſtentiam.

Linimentum ſimplex.
℞. *Succi ſolatri*,
Olei Roſacei an. ℥ xx.
Coq. ſ. a. ad conſumptionem ſucci, tunc add.
Ceruſſæ Litargyri an, ℔ j.
M. ſ. A. in formam Unguenti.

Ex his nunc ſequens componit.

℞. *Cerati Oxylæi, Linimenti ſimplicis an.* ℥ j.
Olei Myrtini ℨ ij.
Miſceantur diu in mortario plumbeo, pro Linimento.

Cancro occulto imponi poteſt hoc Emplaſtrum,

R. *Emplaſtri Diapompholigos* ℨ j.
Plumbi uſti ℨ j ss.
Argenti Vivi extincti ℨ ss.
Miſceantur exacte, & fiat in corio Emplaſtrum.

Vult Paræus, ut Cancro non ulcerato imponantur *Lamina Plumbea, argento vivo illita*.

Refert Petrus de Marchettis *obſ. Cheirurg.* 29. ſe cancrum naſi exulceratum curaſſe *Unguento albo Camphorato, in mortario plumbeo ducto*, nullo alio adhibito remedio. Atque ſic horum, ſimiliumve medicamentorum uſu cancer non Ulceratus, atque incipiens aliquando curatur: Ulceratus vero ad multos annos eodem in ſtatu ſervatur.

Cura Cancri Legitima. XI. Equidem Cheirurgia omnibus palmam præripit ad eradicandum Malum Cancroſum; eaque hujuſmodi tumorem, tum in principio, tum in augmento, exſcindere, ac ſectione perita penitus auferre potius eſt. Hinc Avicenna Cancros minores radicitus exſcindit, craſſioremque ſanguinem, facta ſectione, circumquaque exprimit, locum poſtea actuali cauterio inurens, ut mali cancroſi reliquiæ porro abſumantur, membrum corroboretur, & hæmorrhagia ſiſtatur.

Igitur deteſtabile hocce malum, ſi manum Cheirurgi efflagitet, ac ſubire potius vitæ periculum, quam miſere ſemper vexari, conſultum ducat Ægrotans; affectus erit conſiderandus, ejuſdemque locus, num commode ſectio inſtitui poſſit. Tunc enim comprehendendus totus Tumor, qui lato & acutiſſimo cultro quam celerrime & promptiſſime fieri poterit, radicitus amputandus eſt. Non autem diſſecta vaſa ſunt adurenda; ſed imponenda potius Medicamenta Sanguinem cohibentia.

Sed Cancrum ſectione etiamſi bene Curatum, anno aut biennio poſt, in loco viciniore ſæpius reverti, praxis docet quotidiana. Nihilominus tamen non ſemper

per

per contingit, ut idem malum revertatur; atqui curatus aliquando manet hic morbus. Videantur C. Celſus *lib. 5. cap. 28.* & Hildanus *Cent. 3. obſ. 87.*

XII. Nonnulli Cancrum Extirpandum cenſent admotis Cauſticis: ſed in re ejuſmodi, quæ acria medicamenta repellit, iiſque irritatur, ea curandi ratio dubia eſt, & periculoſa, uti ſcite ait Pigræus *prax. chirurg. lib. 1. cap. 22.* Et Hildanus *Cent. epiſt. 40.* hac de re ſic ſcribit: „ Extirpatio quæ fit „ Cauterio actuali, vel Medicamentis Eſcharoticis, ſive quovis ſimili Me- „ dicamento Erodente, mihi ſuſpecta eſt, quia experientia docuit, can- „ croſa ulcera hujuſmodi remediis exacerbari, atque pejora fieri.

Sectionem vero, & manum Cheirurgi ſi renuant Aegri, vel non admittat Tumor ob profunditatem, vel exulcerationem; *cura* tantum *palliativa* ob vitam feliciorem, & ne malum, ulterius ſerpendo, parteſque erodendo, majorem inferat dolorem, inſtituatur; de qua abunde nunc dictum eſt.

CAPUT XXIV.

De Polypo.

I. POlypus eſt Excreſcentia Narium Carnoſa, ab Oſſe Ethmoide fere orta; viz. ex carne illa laxa & fungoſa, quæ nares intra latitat, & ſpongioſa narium oſſa opplet. Dicitur autem *Polypus*, ut ait Galenus, a carne Polypi Marini, quam ſubſtantiæ ſuæ proprietate refert. Etenim mollis & lubrica hæc caro eſt, coloremque, ut piſcis ille, alium atque alium, pro natura humoris, e quo gignitur. Et, quod Paulus Aegineta addit *lib. 6. cap. 25.* ſicut Polypus venatorum manus pedibus ſuis præhendit; ita hæc excreſcentia radice, tamquam pediculo uno, vel pluribus, ſeſe ita naribus affigit, ut Aegro & reſpirationis, & loquelæ expeditum uſum adimat. C. Celſus *lib. 6. cap. 8.* Polypum eleganter ita deſcribit: „ Caruncula eſt modo alba, modo ſubrubra, quæ narium oſſi „ inhæret, & modo ad labra pendens, narem implet, modo retro per fo- „ ramen id, quo ſpiritus a naribus ad fauces deſcendit, adeo increſcit, „ ut poſt uvam conſpici poſſit, ſtrangulatque hominem, maxime Auſtro „ vel Euro flante; fereque mollis eſt raro dura: eaque magis ſpiritum im- „ pedit & nares dilatat, quæ fere καρκινώδης eſt, itaque attingi non debet. *Polypus quid ſit.*

II. Igitur POLYPUS eſt *Caruncula mollis in naribus orta, ex radicibus plerumque tenuibus pendens, & in latum ſeſe pandens, & nunc e naribus propendens, vel eas certe implens, nunc etiam in palatum deſcendens.* Enimvero narium intra civitatem Polypus, *hoc eſt*, Fungoſa hæc Caro, e ſpongioſis narium tubulis enaſcitur, tum loquelæ, tum reſpirationis difficultatem inducens: quotieſcumque e cerebro per oſſa cribriformia in narium interiora tranſmittitur viſcidus, glutinoſus, ſimulque acris humor, qui fungoſam hanc carnem implet, erodit, & ultra excreſcere facit. Inſuper ex Ulceribus male curatis; item ex caſu, ſimilive de cauſa, qua hæc narium caro conteritur, vel aliter læditur malum hoc frequenter oriri ſolet. *Polypi Definitio, & modus fiendi exponitur.*

III. Sed duplex vulgo cenſetur Polypus. Vel enim turundæ formam refert, *Sarcoma* dici conſuevit: vel ramulis variis ad oris interiora, aut naſi exteriora ſeſe extendit, atque *Polypus* proprie vocatur.

IV. Cæterum Polypus, ſi mollis fuerit, & albicans, & doloris expers, facilius Curationem admittit: difficilius vero ſi rubicundior: nunquam, ſi lividus, nigricans aut fœtidus; utpote Cancro cognatus. Quanto quoque profundius *Prognoſis.*

dius

dius hæret Poypus, tanto eſt periculoſior.

Polypi Cura. V. Curandi autem Polypum Ratio ſatis difficilis eſt. Ejus incremento per initia, quantum fieri poteſt, obſiſti debet. Sed factus, confirmatuſque Polypus (ſive is exulceratus ſit, ſive non) auferri & exſtirpari oportet, ſi ipſius radix ſeu pedunculus comprehendi inſtrumento conveniente queat.

VI. Igitur tentetur primum, poſſitne incipiens Polypus per admota Medicamenta tolli. Quem in finem varia proponuntur: Mitiora viz. quæ partim adſtringunt, partim exſiccant: vel Erodentia ſeu Eſcarotica. Inter hæc merito laudatur *pulvis Vitrioli Calcinati*, Chymici *Caput Mortuum* ſeu *Colchotar. Vitrioli* vocant.

Scribit Pigræus *prax. Cheirurg. lib. 5. de Ulceribus cap. 9.* præſtantiſſimam ad tollendam carnis hujus ſuperfluitatem remedium eſſe *pulverem Sabinæ*; quod ſi tertia pars *Ocræ* illi admiſceatur, majoris efficaciæ fore putat. Quibus Remediis ſane corrugatur magis, quam aperitur Polypi tunica. Nec penetrat hic pulvis per anguſtiam prope naſi finem ab excreſcentia hac obturatam.

Barbette hoſce proponit pulveres,

♃. *Cort. Granatorum, Flor. Balauſtiæ an.* ℥ j.
Cadmiæ Foſſilis ℥ ij.
Antimonii Crudi, Croci Martis an. ℥ ß.
Maſtichis, Myrrhæ, Lithargyri, Lapidis Magnetis an. ℥ j.
M. F. Pulvis ſubtilis.

♃. *Aluminis Uſti, Balauſtiæ, Boli Armeni an.* ℥ ij.
M. F. Pulvis ſubtilis.

℞. *Vitrioli* ℥ ß.
Gallarum, Aluminis, Cort. Granatorum an. ℥ ij.
Myrrhæ Rubræ, Ariſtolochiæ Uſtæ an. ℥ j.
M. F. Pulvis ſubtilis.

Idem teſtatur, ſe Polypos radicitus extirpatos vidiſſe *aqua cui incoctus Mercurius ſublimatus.*

Haud ſecus Joannes de Vigo *Cheirurg. lib. 2. cap. 5.* laudat *linteum diſcerptum cum Mercurio ſublimato aquæ* ſequenti modo *incoctum, ac iterum exſiccatum*; quod dein *aqua plantaginis* rurſus madefactum Polypo admoveatur, & bis quotidie renovetur.

♃. *Filorum Diſcerptorum panni linei veteris* ℥ ij.
Medullæ panis albi ℥ iij.
Mercurii ſublimati ℥ ß.
Aquæ Roſarum, Plantaginis an. ℔ j.
Coq. in Vaſe Stamneo ad conſumptionem dimidii, dein fortiter linteum carptum exprimatur, & in furno ſiccetur.

Platerus *obſ. Med. lib. 3.* acriora adhuc proponit remedia. Atque bis, terve de die cum penicillo Polypo admovet *Oleum Vitrioli*, vel hunc liquorem.

♃. *Olei Vitrioli* ℈ j.
Aluminis Uſti ℥ j.
Aquæ Plantaginis ℥ j. *Miſceantur.*

Vel

♃. *Mercurii Sublimati* ℥ j.
Coq. in aquæ Fabrorum ℥ iij. *ad conſumptionem medietatis, add.*
Olei Vitrioli ℈ ß.
Aluminis Uſti ℥ j.
Miſceantur.

Dein Unguentum hoc cum petia naribus intrudit, & Polypo admovet,

R. Un-

℞. *Unguenti Ægyptiaci* ℥ ß.
Pulv. Gallarum, *Cort. Granatorum an.* ʒ ß.
Olei Vitrioli ℈ j.
Miſceantur.

Sed rarum valde eſt, medicamentis Polypum tollere. Et vere docet ulius Cæſar Arantius *lib. de Tumor. pr. nat. cap.* 21. admota medicamenta pro Curando Polypo plus moleſtiæ, quam utilitatis afferre. Ad hæc Cauſtica, & Eſcharotica, fungoſam hanc carnem profundius erodendo, Diatheſin Cancroſam facile accerſunt. Idem eſto judicium de *Cauterio Auali*; nihilominus tamen Obſtructionem utriuſque naris a Polypo Spurio, ejus ope feliciter ſe ſanaſſe, refert Petrus de Marchettis *obſerv. Cheirurg.* 27.

VII. Si ergo Mitiora Adſtringentia, & Exſiccantia pro Polypo Curando nihil afferant emolumenti ad Cheirurgiam ſeu Manualem Operationem deveniendum; quæ genuina & certiſſima eſt Polypum curandi ratio. Atque in hac Polypi per Cheirurgiam Cura monet C. Celſus *lib.* 7. *cap.* 10. oportere ſurſum per nares immittere ferramentum acutum, in modum ſpatæ factum, & ipſum Polypum ab oſſe liberare, adhibita diligentia, ne ſubjecta cartilago lædatur, quia difficilis ſuccedit curatio. Ubi Polypus abſciſſus eſt, unco ferreo extrahendus; tum implicitum linamentum, ad ſupprimendum ſanguinem, imponendum: hinc purgandum; & denique pinna impoſita medicamento cicatricem inducente obducta, ſanandum.

Paulus Aegineta vult, ut, Aegro collocato in ſedili adverſus ſolis radios, Cheirurgus ſiniſtra manu narem aperiat, & dilatet; dextra vero ſpatula ad id facta, in myrtacei folii modum acuta, orbiculatim polypum præcidat; illic acie ferramenti impoſita, ubi naribus coaluit poſtea inſtrumento in oppoſitum converſo, ipſius manubriolo ſucciſam carunculam foras eximat, idque toties efficiat ſecando, & eximendo, quouſque totus Polypus fuerit exemptus. Indicat vero totum eſſe exemptum Polypum, ſi reſpiratio per nares libera, & ſine obſtaculo recurrat, ſique vox ſeu loquela concinna ſequatur.

Aquapendens novum proponit inſtrumentum, quo utitur pro extrahendo Polypo; id quod apprehendit, ſimulque præcidit, & foras trahit. Sed ineptum huic operationi cenſemus hoc inſtrumentum; quippe quod radicitus Polypum non evellit, ſed radicem prope fungoſam hanc carnem exſcindit; quæ idcirco velocius poſtmodum ſolet repullulare. Verum ſumendum potius Ferramentum, vulgo *Roſtrum Corvinum* dictum, nec quicquam ſecandum, ſed ejus ope Polypus firmiter apprehendendus, atque hinc inde vertendus, ut illius radix frangatur, & integra evellatur caro fungoſa.

Quod ſi poſt Polypi extractionem, fluxio ſanguinis ſupervenerit, illi medendum eſt, ut cæteris ſanguinis ex naſo fluxionibus medicamentis viz. adſtringentibus naribus impoſitis.

Exemplum Polypi admirandi, utramque narem cum ſpiritu difficili, & continuo ſuffocationis metu obturantis atque in faucibus deinde extracti, videri poteſt apud Ampliſſimum Tulpium *obſer. Medicar. lib. cap.* 26. Inſuper de Polypo, ejuſdemque Curationis modo, conſulatur Jobus MeeKeranus *obſer. Cheir. cap.* 10. 11. 13.

M CA-

CAPUT XXV.

De Epulide, & Parulide.

Epulis. I. QUemadmodum Laxa, Fungoſaque intra Nares excreſcens Caro *Polipus*, ita *Hyperſarcoſis* ſeu *carnea Gingivarum circum Dentes Excreſcentia* EPULIS dicitur. Hæc vehementer aliquando increſcit, atque augetur, ut adeo & loquendi, & manducandi adimat facultatem viſcidam, tenacem, ac fetidam effundit Salivam, & non raro in Cancrum quaſi degenerat.

Unde oriatur. II. Solet vero affectus hic ex *ſcorbuto* ſemper oriri. Enimvero ſanguis labe ſcorbutica infectus, recrementa ſua acri ſalina tum per arteriolas, tum per vaſcula ſalivaria, in Gingivas quoque deponit; quæ laxam, fungoſamque illarum carnem erodunt, hinc & corrumpunt ſæpe, ut Dentes ſtabilire nequeat; aliquando vero eroſam Gingivarum carnem ultra excreſcere faciunt, adeoque *Epulidem* cauſant: quæ idcirco in Norvegia, aliiſque Septemtrionalibus Regionibus, ubi Scorbutus Endemius eſt Morbus, admodum frequenter contingit.

III. Refert paræus *Chirurg. lib. 7. cap.* 4. ſæpius ſe obſervaſſe, carnoſam hujuſmodi excreſcentiam in cartilaginem, & oſſeam vetuſtate induruiſſe: quapropter quam celerrime fieri poterit, *curationem huius* aggrediendam eſſe ſuadet. Igitur exilis quum ſit Epulis, tentanda ejus per medicamenta Curatio; atque univerſalibus, ut in Scorbuti Cura fieri ſolet, haud neglectis, Topica adhibenda ſunt exſiccantia & adſtrigentia; viz. *aluminoſa*, aliaque *antiſcorbutica*, v. gr.

Curandi Ratio.

℞. *Aq. Plantaginis, Salviæ, antiſcorbuticæ,*
Vini Albi Gallici an. ℥ i ss.
Aluminis crudi pulver. ʒ ij.
Aquæ Cinnamomi ʒ iij.
Miſceantur pro oris collutione.

Sed Medicamentis ſi tolli nequeat hic Gingivarum Tumor, quam citiſſime Filo, vel Cultro abſcindatur, ne præter modum induretur, vel in Cancrum abeat. Ubi vero abſciſſa eſt Epulis, Aegrotans frequenter os colluat, atque Gingivas fricet præſcripta nunc oris Collutione, vel ſimili.

IV. Naſcitur quoque in Palato Tumor ex viſcoſa & acri materie, quæ os inter & membranam hærens, illud non raro putrefacit, atque corrumpit, hinc ulcus grave excitat. Tumor hic PARULIS dici conſuevit, atque contingit ex *Saliva præter modum acri & ſalſa, ſimulque glutinoſa*; quæ per exiles palati ductus prodiens, & ob ſuam ipſius viſciditatem membranæ poros tranſcolari nequiens, adeoque inter os & membranam ſubſiſtens, Tumorem hunc producit. Qui ut *curetur*, diſciſſa *pinguis carica* apponatur; hinc quamprimum, non expectata ſuppuratione, ſectione lata & profunda, ad os palati uſque incidatur, & acris, viſcidus, nec non ſubcruentus humor exacte exprimatur: ſecus enim ſubjectum os facillime corrumpitur, oriturque fiſtuloſum, ægreque ſanabile Ulcus. Facta vero ſectione, evacuatoque concluſo humore, abſque medicamentorum ope, ſola *Saliva* aperturam ſanat.

Parulis.

CA-

CAPUT XXVI.

De Ranula.

NOnnunquam ſub Lingua, prope ejus Vinculum ſeu Ligamentum, Tumor oritur, Græcis βάτραχος. Latinis *Ranula* dictus, quod hoc ɔlinguali Tumore correpti coaxando magis, quam loquendo mentis ſenn enunciare videantur. Eſt autem RANULA *Tumor mollis, laxus, muplenus, ſub Lingua prope ejus frenulum ſubſiſtens, atque loquelæ libertatem ïmens.* Enimvero tumore hoc aperto mucus prodit, ovi albumini colore conſiſtentia non multum abſimilis. Et ſcribit Aquapendens, ſe aliquan- hujuſmodi tumorem vidiſſe adeo ingentem, ut omnes ferme oris par- labefactarit. Equidem errat ille, quando Meliceridis ſpeciem hunc Tuɔrem eſſe putat; quum non eadem in hoc, atque in meliceride contiatur materies. *Ranula quid ſit.*

II. Circa *Cauſam vero hujus Tumoris* Veteres omnes, cum Medici, tum Cheirgi, quibus latuit vera Organorum Salivalium ſtructura, perperam ratiocintur, ſanguinem accuſantes craſſum & terreſtrem, ſeu, ut loquuntur, huɔrem tartareum in venis ſub lingua coacervatum, aut pituitam lentumque morem e cerebro eo ſtillantem, partibuſque hiſce infixum. Sed, repertis ac lam oſtenſis Organis Salivæ Generationi & Excretioni dicatis, potius dicaıs, *oriri Ranulam a Saliva nimis acri, ſimulque viſcidiore*, quæ per inferiores ıctus ſalivales erumpens, atque ob ſuam ipſius viſciditatem extrema ipſorum ificia libere permeare nequiens, hinc ſub lingua prope ejus ligamentum ſubtens, hunc ibidem Tumorem, ingenti cum dolore excitat. *Unde oriatur.*

III. Sed ut tollatur Sublingualis hic Tumor, multi laudant pulverem, quo entidem Ranula fricetur. ex. gr. *Medendi Methodus.*

℞. *Pyrethri, Zinziberis an.* ʒ j.
Salis Communis, Gemmei an. ℈ ij.
Rad. Iridis, Hermodactyli an. ʒ ss.
Origani, Calamenthæ, Maſtichis an. ℈ j.
M. F. Pulvis.

Ex *iiſdem in aqua & Vino decoctis* Oris Collutio fieri poteſt.

Avicenna extollit *Origanum, Cortices Granatorum*, & *Sal*, quibus mixtis & ılveriſatis Ranula fricetur. Verumtamen hiſce, aliiſque Medicamentis, æ paſſim apud auctores deſcribuntur, raro admodum Curatur Ranula, vixe Ea Sanatur; niſi Cheirurgia.

Paræus *Cheirurg. lib. 7. cap. 5.* Vigierius *Cheirurg. lib. 1. cap.* 36. & Alii, Tuorem hunc Sublingualem aperiendum cenſent *actuali Cauterio*; hinc materiem tus contentam educendam, ne malum revertatur.

Alii *acum per tumorem tranſmittunt, atque vulnus deinceps cum ſcalpello dilant*, ut concluſus humor effluat; quo offuſo, cum aqua Mulſa gargariſare junt, quam & per ſiphunculum in apertum Tumorem immittunt, ac Ulcus ndem legitime claudunt. Sed quoniam contentus in hoc Tumore humor niis viſcidus eſt, & tenax, quam ut per exiguam hanc aperturam poſſit evacuari; eo cum Fernelio, multiſque aliis, *legitimam hujus Tumoris Curationem* eſſe pu-, ut *Ranula Scalpello utrinque aperiatur*, & quidem ſectione lata & profunda, ıæ citra periculum fieri poteſt: ubi vero humor effluxerit, & ultra expreſſus , ſæpius os colluatur *Hordei Decocto cum melle roſaceo, tantillo addito Salis Prunellæ*, donec nihil amplius humoris in loco affecto reliquum ſit.

Nigra autem, vel Fuſca, & Dura Ranula, quæ Cancroſa eſt, attingi non debet.

CAPUT XXVII.

De Aneuriſmate.

Aneuriſma quid ſit, & quomodo fiat.

I. ANEURISMA (quod Barbaris depravata voce *Emboriſma*, & *Mater Sanguinis* dicitur) eſt *Arteriæ Dilatatio*: ſeu protius, *Tumor tactu mollis, pulſans, digitis cedens, ab Arteriæ tunicæ interioris quidem apertione, exterioris vero dilatatione ortum habens*. Vel dicitur: *Tumor præter naturam, pulſans, indolens, digitis facile cedens, at iterum illico ſeſe extendens, ortus ab interna Arteriæ tunica dehiſcente, cæteris dilatatis*. Enim vero Arteriæ tubus quum quatuor diſtinctis conſletur tunicis, uti nunc palam eſt; viz. *intima nervea, ſecunda muſculari, tertia glanduloſa*, & *extima vaſculoſa*, ſi contingat internam hanc tunicam nerveam rumpi, ſanguis in tunicam muſcularem, & ei proximas illabitur, quæ propter teneritudinem mox extenduntur, hinc fit Tumor ille Pulſans, qui *Aneuriſma* vocatur.

II. Hæc vero interioris Arteriæ tunicæ apertio, & exteriorum dilatatio, *Proxima* eſt *Aneuriſmatis cauſa*, originem ſuam debet ſanguinis impetui vehementi; externæ etiam cuilibet vehementiæ arteriam nimium diſtendenti; nonnunquam & Cheirurgi imperitiei, arteriam pro vena, vel ſimul cum vena ſecantis, nec non vulneri arteriæ quovis modo inflicto tunc enim exterioribus tunicis, utpote mollibus, iterum coaleſcentibus: atqui interna tunica duriore propter pulſationem continuam manente aperta, per aperturam ſanguis erumpit, qui exteriores ſimul cum ſuperſtrata cute extendens, Pulſatilem hujuſmodi Tumorem excitat.

Objectio.

III. Attamen contra hanc ſententiam plures ſeſe opponunt, contendentes Aneuriſma non fieri ex Arteriæ interna tunica dehiſcente & exterioribus dilatatis; ſed ex integro Arteriæ canali diſrupto, hinc cruore muſculos inter, aliaſve partes effuſo, qui ex viſcidioribus ſuis particulis ſibi ipſi pelliculam generat, in qua continetur. Audi quæſo Cl. van Horne qui *Micbrotechne Sect.* 2. *Part.* 1. §. 35. hæc habet: „ Nunquam ſane potui concipere, quomodo rupta interna & craſſa „ arteriæ tunica, integra remanente externa tenuiſſima & aranearum telis ſimi- „ li, Aneuriſma poſſet generari, cum ejuſmodi tunicarum diſtinctio omnino ſit „ a rei veritate aliena. Sed duplicem agnoſco generationis modum, unum a „ cauſa externa, alterum ab interna: externa eſt vulnus arteriæ ab imprudente „ Chirurgo factum; conſolidatur enim ſuperficie tenus arteria, ſed non tam fir- „ miter, quin ſanguis impetuoſe irruens in imbecillem tunicæ partem, eam in „ tumorem non attollat: interna cauſa eſt apertura ſeu anaſtomoſis arteriolæ, e „ qua ſanguis egrediens in ſpatium ſeu interſtitium muſculorum, denſatur in „ thrombum, qui ſenſim adauctus, magiſque per moram excoctus, in carnifor- „ mem maſſam tranſit muſculis haud abſimilem, quæ & reperitur concava, & in „ ſui centro copiam nigri concretique ſanguinis continet. Haud ſecus Platerus *prax. med. tom.* 3. *cap.* 3. & Dodonæus *rarar. obſerv. med. cap.* 57. mediæ cuidam inſtiterunt viæ, ut non ſemper ex ſola arteriæ dilatatione, ſed frequentius a manifeſta aliqua ejuſdem apertione Aneuriſma generari arbitrati ſunt. „ Tunc enim, „ *ait* Platerus, ſanguis tenuis & ſpirituoſus ex arteria erumpens, cutem in tu- „ morem attollit, illicque ſinum ſibi format, in quem arteriæ eo fere modo, quo „ arteriæ in ſinus craſſæ membranæ cerebri naturaliter ſeſe exonerare ſolent,

„ præ-

præternaturaliter ſanguinem cum ſpiritu in diaſtole effundendo, & in ſyſtole in rurſum rapiendo, pulſationem in Aneuriſmate efficit. Sed non conſide-
ıt hi Viri, quod ſanguis in Aneuriſmate contentus non corrumpatur, nec un- *Objectionis ſolutio.*
am Apoſtemata faciat, cum alioquin ſanguis copioſus extra vaſa in partes ef-
ſus ſemper corrumpatur, ac inflammationem & Apoſtemata generet, ſecun-
m Hippocratem *apor.* 20. *ſect.* 6. „ Si in ventrem ſanguis effuſus fuerit præter
naturam, nec ſeſe eſt ſupurari. Præterea ſanguis extravaſatus ſibi mem-
anas inveſtientes generare nequit, at quam primum putreſcit.

IV. Igitur cenſemus, Aneuriſma non oriri ex arteria omnimode diſrupta,
rum dilatata ſolummodo: dehiſcente nimirum tunica vaſis illius interna, ſan-
ıis pulſione in tunicam muſcularem, aliaſque proximas impingens, eas magis
agiſque dilatat, in iiſque quaſi in ſacco coacervatus tumorem producit, in
10 manifeſta, imo ſæpe admodum moleſta pulſatio, nec non ſyſtoles ac dia-
ɔles reciprocatio ſentitur: qui tumor ſi diſrumpatur, vel ab imprudente
heirurgo aperiatur, Aegrotans ob immenſam hæmorrhagiam, quæ cohibe-
nequit, citiſſime perit. Plura videri poſſunt apud Sennertum *prax. lib.* 5.
rt. 1 *cap.* 43. & Fabritium Hildanum *cent.* 3. *obſ.* 44.

V. Cognoſcitur vero, & ab aliis Tumorum generibus diſtinguitur Aneuriſ- *Diagnoſis.*
a, quod Tumor hic cuti ſit concolor, ſenſim increſcat, atque continuo pul-
t; inſuper mollis eſt, & laxus, digitorumque preſſioni plerumque cedit,
nguine in arteriam recurrente, unde mox rurſum effluit. Notant tamen
aræus, Barbette, & alii, in Aneuriſmate interdum, ſi magnum ſit, nec
ulſum percipi, nec ſanguinem compreſſum ad interiora redire; atqui ſtrepi-
ım, quaſi bullientis aquæ, hic obſervari.

VI. Cæterum difficulter admodum curatur Aneuriſma. Equidem quod mi- *Prognoſis.*
us eſt, & recens, Curationem aliquando admittit. Antiquum vero, & ma-
ıs vix unquam Curatur, niſi una cum membro, in quo occurrit, tollatur.

VII. Quoad *curandi rationem*: In principio dum Aneuriſma excitari animad- *Aneuriſmatis Curatio.*
ertimus, (ſubito namque non oritur, ſed dehiſcente interna arteriæ tunica,
enſim illa exteriorum tunicarum dilatatio fit) mox adſtringentia & repellen-
ia imponenda, ut impetus ſanguinis compeſcatur, & arteriæ apertura con-
rigatur. Eum in finem commode imponatur *Emplaſtrum aliquod adſtringens*, ac
ein firmiter ſuperligetur *Lamina plumbea*, ſi forſan rupta & dilatata arteria
urſus coaleſcere & conſtringi poſſit.

VIII. Verumtamen hoc modo ſi non ſanetur pulſatilis hic tumor, neque in-
rementum ejus prohiberi queat, quin e contrario increſcat, a multis duplex
heirurgia commendatur. Una fit duarum acuum opera, quarum altera arte-
iam recta in longum pungit circa tumorem; altera vero oblique in tranſver-
ım eam ſecat, quas in crucis formam poſitas, & ſibi propinquas filo circum-
are oportet, futuræ umbilici ad inſtar, eaſque firmiter vincire, & tamdiu ibi
etinere, donec arteria penitus coaluerit. Altera operatio Cheirurgica fit,
uum arteriam detegendo, tum ſupra, tum intra tumorem, illam prudenter a
ena & nervo ſeparant; deinde filo ſubtus tranſmiſſo, eamdem tum ſupra,
ım infra ligant & ſecant, ut in Varice; denique vulnus, ut artis eſt, curant.
ideatur Paulus Aegineta *lib.* 6. *cap.* 37. Sed quis non videt, hanc Aneuriſma-
ıs, per Manualem Operationem, Curam non ſolum crudelem valde, ſed & eſ-
e non ſine maximo periculo, neque Aegrum ſanare. Etſi namque ligetur arte-
ia; poſtquam tamen fila ſolvuntur, metus eſt, ne vel immodica hæmorrhagia,
el novum Aneuriſma fiat. Quapropter tutius eſt, Tumorem hunc Vinculis ſal-
em, & Emplaſtro, nec non Lamina plumbea conſtringere & comprimere; ut am-
lius augeri nequeat. Atque hoc modo Aneuriſma non raro ſanatur, uti videre
eſt

eſt apud Ampliſſimum Tulpium *obſerv. Medic. libr. 4. cap. 16.* & Hildanum *Cent. 3. obſerv. 44.* Equidem ſi in dies ita augeatur hicce Tumor, ut rupturam minetur, adeoque Ægrotantis vita periclitetur, ultimum remedium foret, integrum membrum, cui inhæret Aneuriſma, tollere: etenim partem aliquam perire præſtat, quam totum hominem.

CAPUT XXVIII.

De Varicibus.

Varix quid ſit. I. QUemadmodum *Aneuriſma* Arteriæ, ſic VARIX *Venæ præter naturam Dilatatio* eſt: in qua tamen non ſimpliciter dilatantur Venæ, ſed & quodammodo intorquentur, ſubindeque ceu nodos quoſdam contrahunt, & efformant nigrigantes.

II. Accidunt autem Varices in variis corporis partibus: frequentiſſime in cruribus; aliquando in temporibus; nonnunquam in ima abdominis parte ſub umbilico, quandoque in ſcroto ſupra teſticulos, qui tumor in ſpecie κιρσοκήλη nominatur. Etiam in internis corporis partibus hujuſmodi venarum tumores oriri poſſunt, atque in pulmonis venis quondam Varices notavit Hippocrates. Nec mirum; venæ quippe ubique valvulis ſcatent, ad quas craſſus & terreſtris ſanguis ſubſiſtens, ac continuo incrementum capiens, venarum tunicas (utpote teneriores) facile diſtendere poteſt.

Quomodo contingant Varices. III. Equidem non ſemper Varices fiunt, quod craſſior ſanguis circa valvulas ſtagnans, venas ita extumeſcere faciat. Sed & Varices nonnunquam oriuntur, haud ſecus ac Aneuriſmata, cum intima venarum tunica diſrupta ſit, exterioribus integris, at ſolummodo dilatatis: Venæ namque ac Arteriæ quatuor donantur tunicis, tenuioribus licet, uti per ἐγχείρησιν anatomicam palam nunc oſtenſum eſt.

IV. Enimvero haud infrequenter contingit, ut craſſus ac terreſtris ſanguis, qui præ craſſitie venas commode pertranſire nequit, circa valvulas ſubſiſtens, intimam venarum tunicam ibidem dehiſcere faciat, unde magnam in latitudinem reliquæ diſtenduntur: atque hinc fit, quod malum hoc melancholicis & hypochondriacis familiare ſit, præſertim in cruribus, ubi ingentes nonnunquam obſervantur Varices meminit Lovverus *tract. de Corde cap. 2.* Varicis in crure, magni farciminis ad inſtar, circiter duas ſanguinis libras continentis. Hildanus quoque *Cent. 4. Obſer. 85.* ſcribit de Varice Monſtroſo, longitudine ſpithamam, latitudine aut craſſitie brachium æquante, ab ipſo curato.

Diagnoſis, & Prognoſis. V. Porro facile cognoſcuntur Varices, cum in membrorum, præſertim crurum, ſuperficie turgentes, venæ conſpicientur, atque pars affecta aut livida, aut nigra appareat, & preſſus tumor retrocedat, ſed mox iterum revertatur. Solent quoque Varices plus moleſtiæ afferre; quam periculi.

Varicum Curatio. VI. Equidem ut Curentur Varices, caute hinc procedendum: ſanguis mittendus, corpus aliquoties purgandum, ac talis porro inſtituatur Cura, qualis inſtitui ſolet in Affectione Hipochondriaca. Deinde Adſtringentibus, Exſiccantibus, & Digerentibus Topicis Medicamentis, Faſciiſque & Ligaturis, quæ ſanguinem ſuperiora verſus protrudunt, utendum. Atque a Compreſſione, aliave Externa Cauſa ſi intumeſcat Vena, Adſtringens aliquod Emplaſtrum imponendum, & ad Partem Affectam firmiter ligandum, haud ſecus ac in Aneuriſmatis Cura fieri ſolet.

VII. C. Celſus *libr. 7. cap. 31.* duos proponit Curandi modos, quorum alter

fiebat

ebat Ferramentis Candentibus,alter Exciſione peragebatur;ſub Ferramento Candente aduſtos contabeſcit. Varix ex Celſo, & Illio fit in Varice recto, aut implici, tranſverſo, & exiguo. Cutis ſuperinciditur, tum patefacta Vena tenui & retuſo Ferramento Candente modice premitur, vitaturque ne plagæ ipius oræ adurantur, quas reducere hamulis facile eſt; id interpoſitis fere quaernis digitis per totum Varicem fit, & tunc Medicamentum ſuperimponitur, quo aduſtata ſanantur. Altera Cheirurgia, quæ Exciſione Varices curat, cuem ſupra Varicoſam Venam incidit, dein hamulo oras cutis excipit, & Scalello Venam undique ſeparat, cavetque ne Scalpello Vena lædatur, quæ num amulo attollitur, & primum in uno, mox in altero extremo præciditur; evelitur, & foras trahitur. Similem fere Varicum per Exciſionem Curandi moum proponit Paulus Ægineta *lib.6.cap.28*.Sed hæ Antiquorum ad Varices Curandos Chirurgiæ adeo difficiles & crudeles ſunt, ut unum tantum Cajum Maium,qui ſepties Romæ Conſul fuit, ſtantem ſibi extrahi paſſum fuiſſe Plinius uctor eſt.

VIII. Hinc Aquapendens *in Operat. Chirurg. de Varicum Chirurgia* mitioem proponit Manualem Operationem; viz. cutem Sectione lata aperit, dein Varicoſam Venam a circumjacentibus ſolvit partibus, ac ſupra & infra Filo uplicato Varicem firmiſſime ligat, eumdemque aperit, & ſanguinem effluere ermittit. Sed de hac Aquapendentis Chirurgia ſcribit Scultetus *in Armament. Chirurg. Tab.* 43. ſe nunc operandi modum ſemel tentaſſe; ſed errore Paientis, motus ſcilicet nimio(qui nullus eſſe debuiſſet) ſequutam fuiſſe inflamnationem,quæ Ægrum vehementer afflixit,& prohibuit,ut voto non potuerit eſpondere exitus.Atque hoc famæ naufragium ſemel paſſus Scultetus,Varicious in extremis Affectos, deinceps ſolis Topicis, Subtibialibus ex Pelle Canina confectis, tractavit.

IX. Atqui multi & varie complicati Varices ſi in cruribus exiſtant, ac faciis, ligaturis, ſimilibuſque externis Curari nequeant, Scalpello ſunt aperienli;deinde compreſſione ſurſum deorſumque facta contentus ſanguis exprimenlus atque vacuandus, hinc aliquot dierum imperata quiete, & convenientibus ppoſitis medicamentis vulnuſcula curentur.

CAPUT XXIX.

De Panaritio ſeu Paronychia.

I. INter Tumores haud immerito a Cheirurgis refertur *Reduvia* ſeu *Paronychia*, quippe quæ in vicinia ſeu lateribus Unguium in Digitis generari conſuevit: Latinis *Panaritium* nuncupatur, Noſtratibus (*De Vijt*, Germanis *Der wurm oder das Ungenade*.) Vulgus enim in ea eſt ſententia,Vermem n illo Tumore latere, qui rodendo tantos excitat dolores, eumque nominaum exaſperari, ideoque nominandum non eſſe.

II. Eſt autem PANARITIUM ſeu PARONYCHIA *Tumor in Digiti extremo, admodum dolens, ex acido-acri atque ferino humore, tendines, nervulos, perioſteum imo os ipſum rodente, ortus*. Eſtque duplex hic Affectus: Alter enim id Unguis radicem naſcitur, ac plerumque in ſuperficie dumtaxat, cum non nullo dolore. Alter vero profundior eſt, ad ipſum uſque perioſteum, cum acerbiſſimo & acutiſſimo doloris ſenſu; iſque ſymptomata graviſſima, febrem acuta, ſyncopen, convulſionem,ulcus malignum,cariem,interdum & totius partis corruptionem infert. *Panaritium qualis ſit Affectus.*

III. Igi-

Unde oriatur. III. Igitur ortum habet hic Tumor ab humore acido-acri, & acri-ſalino, ſimulque volatili, Aquæ Stygiæ haud abſimili, præterquam quod hic multo volatilior ſit; qui cum ſanguine per arteriolas ad Digiti extremum, & quidem ipſum in perioſteum delatus, immanem roſionem, hinc acerbiſſimum dolorem, ſimulque ex continuo affluente ſanguine inflammationem excitat.

Diagnoſis & Prognoſis. IV. Signa vero quibus dignoſcitur hic affectus, ſunt Tumor, Rubor, Dolor circa Unguem intolerabilis, qui continuo Aegrum affligit, atque non raro ob conſenſum partium nervoſarum per totum brachium extenditur, & comitem habet febrem continuam, ac lypothymiam, &c. Cæterum quo peccans humor magis vel minus acris, ita malum hoc mitius vel deterius eſt. Quandoque os, digitus, tota manus corrumpitur, imo aliquando ex dolore mortuus fuit Aegrotans.

Medendi Methodus. V. Sed quemadmodum de Cauſa hujus affectus ſuperſtitioſas opiniones (viz. Vermem in hoc Tumore latere; qui rodendo tantos excitat dolores, &c.) Vulgus habet; ita & de Curatione: putat nimirum, ſi quis Tempore Verno Spermate Ranarum manus madefecerit, ac ſponte ſiccari ſiverit: & poſtmodum Digitum hac inflammatione laborantem comprehendat, inflammationem ſedari. Alii Talpam vivam ſingulis annis manu comprehendunt, & pronunciatis conceptis quibuſdam verbis Talpam comprimendo occidunt, atque hinc per totum annum Vermes iſtiuſmodi ſe occidere poſſe jactitant. Verum ut nugas haſce omittamus, genuinam panaritii conſideremus Curationem.

VI. In qua, Generalibus, Venæſectione ſcilicet, & Univerſali purgatione haud neglectis, affectus Digitus aliquamdiu foveri poteſt hoc vel ſimili Decocto,

℞. *Florum Camomillæ, Meliloti, Sambuci an.* M j.
Seminis Lini, Fœnigræci an. ℥ ß.
Coquantur S. A. in Lacte Vaccino.

Vel applicetur Cataplaſma,

℞. *Fol. Hyoſciami,*
Flor. Anethi, Sambuci an. M j.
Sem. Lini, Papaveris an. ʒ iij.
Farinæ Allhææ ℥ j ss.
Coq. in Lacte Vaccino, & fiat ex his S. A. Cataplaſma.

℞. *Farinæ Hordei, Lini an.* ℥ vj.
Butyri recentis, Mucilag. Pſylli an. ℥ j.
Vitellum unius Ovi,
Pulv. croci ℈ j.
Miſceantur S. A.

Nonnulli laudant Ea, quæ ſequuntur,

℞. *Farinæ Avenaceæ*, vulgo (*Haver-gort*,)
Coq. S. A. in Aceto Vini in formam cataplaſmatis, quod calide applicetur, & identidem renovetur.

℞. *Herb. Senecionis, ſedi majoris an. part. æq.*
Ex his contuſis fiat Cataplaſma.

Scribit aquapendens, quaſdam mulieres hunc affectum in initio (viz. cum Digitus incipit dolere, *hoc eſt*, in primo doloris impetu, neque adhuc in Digito ullus Tumor Ruborve apparet) ſtatim Curare, Digiti extremum in Ebullientem aquam aliquoties immittendo, ita tamen ut vix digitus aquam attingat: eſt enim remedium, quod materiam exiguam fluxam ſtatim diſſipando evacuat. Probat quoque hanc immiſſionem in Aquam Ferventem Severinus *in Pyrotechnia*.

Alii

Alii volunt, ut aliquandiu in Ovo putrido teneatur Digitus; idque ſæpius hunc affectum curaſſe affirmant.

Riverius peculiari Medio hunc affectum curat, de quo *cent.* 4. *obſ.* 63. hæc habet: „ Virgo quædam Paronychiam patiebatur in indice manus ſiniſtræ, „ quæ ipſam vehementer afflixerat per quatuor dies, juſſi ut Digitum immitteret in Aurem Felis, & intra duas horas doloris expers fuit: ſentiebat per „ intervalla attractionem digiti in auris cavitatem, ac ſubinde dolor totum „ brachium invadebat, uſque ad humerum: eo denique tempore Felis vociferabatur, ut credibile ſit, eum dolore affici a veneno attracto; tota manus intumuit, ac poſtea detumuit, excepto digito, qui tumefactus remanſit, ſed doloris expers: ſublato dolore digitus extractus eſt, & ſuppuratus „ apparuit, ac deinceps ſolo Emplaſtro Diapalma curatus.

VII. Saltem in principio curationis dolorem lenientia, & acrimoniam humorum mitigantia, ſuppurationemque adjuvantia Digito affecto admoveantur. Itaque Ægrotans aliquamdiu Digitum detineat in hujuſmodi Spiritu fervefacto:

♃. *Spiritus Vini* ℥ iv.
Theriaces, *Camphoræ an.* ʒ j.
Opii ℈ ss.
Miſceantur.

Deinde imponatur Cataplaſma,

♃. *Herb. Rutæ*, *Salviæ an.* M ss.
Flor. Camomillæ, *Sambuci*, *Meliloti an.* M j.
Sem. Cumini ℥ j.
Coctis in aqua & vino ad mollitiem, *& in mortario contuſis adde*.
Farinæ Lini, *Hordei an.* ℥ j.
Pulv. Sabinæ ʒ iij.
Croci ʒ ss.
Butyri recentis ℥ j ss.
& M. F. S. A. Cataplaſma.

Sed quandoquidem hujuſmodi Tumor valde contumax & ſuppuratu difficilis eſt, & is maxime qui os attingit; ſi adhibitis remediis Suppuratio tarde promoveatur, ille profecto, etiam ante perfectam maturitatem aperiendus erit. Id quod tutum ac unicum remedium eſt, & ad ſedandum dolorem, & ad ſupradicta ſyptomata impedienda commodiſſimum At enim Tumor hic alia ratione ſecandus eſt, quam cæteri abſceſſus, propterea quod non ſemper facile eſt de loco, ubi pus reſideat, judicare; quippe quod quantitate exiguum, profundum adeo, & offi proximum. Igitur Sectio facienda eſt in medio Digiti in interiore parte, non longe a Digiti extremo, ad os uſque; deinde Ulcus curandum.

Quod ſi negligentia Ægrotantis aut Cheirurgi Sideratus Digitus fuerit, extirpetur, niſi totum negotium naturæ committere placeat, quæ ſæpius oſſiculum corruptum ſeparat, ejicitque.

Sin Caruncula luxurians, ſeu Carnea excreſcentia in orificio excreverit; ea vel Ferro, vel Medicamentis exſiccantibus, aut exedentibus tollenda.

Quum vero tardius accerſitus Cheirurgus magnam humorum collectionem reperiat, diſſipantia & ſuppurantia applicentur. Hinc rupto vel aliter aperto Tumore, ſumma habeatur Cura, ne tendines corrumpantur; atqui corrupti qui ſunt, ſeparentur ſive medicamentis, ſive inſtrumento ſecante.

VIII. Fabritius Hildanus, uti refert *cent.* 1. *obſ.* 97. Inflammationem aut notabilem Tumefactionem, & Suppurationem non expectat, ſed in Muliere,

N

re, quæ dolore acerbiſſimo in extremitate digiti, cum febre, lypothymia, nauſea, aliiſque ſymptomatibus laboravit, Curationem ſic inſtituit. Primo Digitum *Lacte Vaccino, cui Floris Camomillæ, Meliloti, Semen Fœnigræci, & cydoniorum incoxerat*, aliquandiu fomentavit. Deinde cutis ſuperficiem paulatim diſſecuit. Cute abraſa *Maculæ quædam rubicundæ* apparuere; quibus acie cultelli inciſis, guttulam unam aut alteram *aquæ Rufæ* ſub cute invenit. Illa evacuata linteum madefactum *Spiritu Vini, in quo diſſoluta Theriaca* applicuit: quibus mox ſedatus eſt dolor; atque unico hoc remedio ſanatus fuit digitus altero die,

In alia quoque Matrona, quæ per triduum ob vehementem ex Paronychia dolorem dormire nequiverat, abraſa cute maculam in apice digiti ſub cute invenit, in qua vix una guttula ichoris contenta fuit. Macula inciſa, applicatoque Digito Goſſypio *Spiritu Vini cum Theriaca* imbuto, Manui vero & Carpo *Linteo reduplicato ac Poſca madefacto*, ſtatim ceſſavit dolor; ita ut poſtero die omnino ſanatus fuerit digitus. Equidem addit Hildanus, ſtatim ab initio inciſionem hanc fieri debere, alias ex concurſu humorum inflammationem & tumorem excitari, atque ſubjectos tendines, imo etiam oſſa erodi.

CAPUT XXX.

De Hernia in genere, atque in ſpecie de Inteſtinali, & Omentali.

Hernia quid ſit, & quæ ſint ejus Differentiæ.

I. AD Tumores haud inepte referimus quoque *Disjunctæ Partium Mollium Contiguitatem*; Ea autem obſervatur in Hernia, Ani procidentia, & Uteri prolapſu. Dicitur HERNIA, RAMEX, RUPTURA, Græcis κήλη, Noſtratibus (*een Breuck of Scheurſel;*) quod nomen & Inteſtinorum, & Omenti procidentiæ tribuitur.

II. Atqui variæ ſunt *Herniarum Differentiæ*: quæ pendent vel a loco in quo fit Tumor, vel a materia, quæ Tumorem facit. *Ratione loci* triplex datur Hernia, viz. ὀσχεοκήλη *Hernia ſcroti*, βυβωνοκήλη *Hernia Inguinis*, ἐξόμφαλος *Hernia Umbilici*. *Ratione materiæ quæ Tumorem facit* plures dantur differentiæ; ſcilicet ἐντεροκήλη quando inteſtina prolabuntur Scrotum, Inguina, vel Umbilicum; ἐπιπλοκήλη, quando Omentum procedit in Inguina, Scrotum, vel Umbilicum; ἐντερο-ἐπιπλοκήλη, quando Omentum, & Inteſtina ſimul prolabuntur; σαρκοκήλη, quando ſubſtantia, quaſi carnoſa Teſtibus, viciniſque membranis accreſcit πνευματοκήλη, quando Flatus ſeſe inſinuant Scroto, Inguinibus, vel Umbilico; ὑδροκήλη, quando aquoſa materies prolabitur frequentius in Scrotum, rarius in Umbilicum, vel Inguina; κιρσοκήλη *Hernia Varicoſa*, quando Venæ Spermaticæ intra Scrotum dilatantur in modum Varicum, ita ut interdum tertium mentiantur teſticulum. Quin & compoſitæ ſpecies huc emergunt, ut præter ἐντερο ἐπιπλοκήλην dantur & ὑδρο-εντεροκήλη, ὑδο-πνευματοκήλη, ὑδρο-σαρκοκήλη, &c.

III. Sed vero omnes hæ Herniarum Species veræ Herniæ non ſunt: Veræ namque Herniæ tantum duæ occurrunt; viz. Inteſtinorum, vel Omenti extra abdomen prolapſus, atque ex duabus hiſce tertia ſæpius oritur nempe ἐντερο επιπλοκήλη; de quibus nunc ſumus dicturi.

IV. Igitur ἐπιπλοκήλη Omenti extra abdominis cavitatem procidentia eſt. Verum ἐντεροκήλη Inteſtinorum prolapſus. Atqui Inteſtina & Omentum ſi ſimul excidant, ἐντερο επιπλοκήλη hæc Herniæ ſpecies nuncupatur. Prolabuntur au-

:em Inteſtina, vel in Umbilicum, tuncque ἐξόμφαλος, ſeu *Hernia Umbilici* : *Umbilici Relaxatio* dicitur; vel in Scrotum, & ὀσχεοκήλη ſeu *Hernia Scroti* pellatur; vel in Inguina, atque βουβωνοκήλη ſeu *Hernia Inguinalis* nuncutur. *Hernia Inteſti-nalis &c.*

V. Quoad *Cauſam* ſeu *Rationem Formalem Herniarum*; vulgaris opinio eſt, ri Prolapſum Omenti, & præſertim Inteſtinorum in Inguina, Scrotum, vel mbilicum, Peritonæo vel rupto, vel relaxato. Sed illis, qui Peritonæum Herniosis diſruptum cenſent, ſubſcribere non poſſumus. Etenim impoſſibi- eſt, validam hanc membranam dilacerari aut diſrumpi poſſe, niſi hoc fiat caſu, ſimilive violenta Cauſa externa: quæ equidem eamdem non diſrum- t, dilaceratve; atqui ſi vulnus peritonæo infligatur, quod cute conſolidata ertum relinquitur, tunc ruptura ejus Herniæ Cauſa eſſe poteſt. Inſuper in erniosis poſt obitum nunquam Ruptura, verum dilatatio Peritonæi ſemper oſervatur. Igitur Peritonæum in Herniis ſolummodo relaxari putamus; cum- ie laxetur vel in eiſdem proceſſibus, aut alibi, tum Omentum; tum præcipue iteſtina in debilitatam hanc membranam impingere; hinc in locum patentem, iguina puta, vel Scrotum, vel Umbilicum deſcendere. Videatur Hildanus *Epiſtola ad Michaelem Doringium de Hernia Uterina pag. mihi* 899. *Herniæ quomodo fiant.*

VI. Cauſæ vero, quæ Peritonæum ultra modum ita extendunt, relaxant- ie, ſunt motus violentus, caſus, percuſſio, ſaltatio, equitatio, vomitus, tuſ- s, oneris gravioris elevatio, alvus dura & quæ cum difficultate reditur, co- atus in partu, flatus in inteſtinis, vocis intenſio, ſpiritus retentio, & quod- inque ſpiritum concitare, atque diaphragmate & abdominis muſculis tenſis, npetum in inferiorem abdominis regionem inferre poteſt. Accedit Perito- æi ejuſdemve proceſſuum debilitas ac humiditas: facilius namque partes ebiles & humidæ laxantur, unde pueri frequentius in herniam incidunt.

VII. Sed Inteſtinalem Herniam adeſſe cognoſcitur ex eo, quod Tumor iodo accreſcat, modo minuatur, interdum fere totus evaneſcat; prout major el minor Inteſtini portio deſcendit, vel Inteſtina magis minuſve replentur, el etiam plane retrocedunt. Enimvero Tumore compreſſo, aut reſupinato Æ- ro Inteſtina in abdominis cavitatem, & equidem cum murmure relabi ſolent. ræterea hic Tumor fere abſque dolore eſt, niſi forſan fæces delapſæ ſint in iteſtinum, vel flatus adſint; tunc enim dolorifica admodum Hernia. *Flatus* quidem adfuerint in Inteſtino, venter totus iis diſtentus eſt, murmura ad- int, flatuſque & per os & per alvum exitum ſortiuntur. *Excrementa* quod ſi i prolapſo Inteſtino indurata, alvus Ægro obſtructa, tumorque magnitudine, ravitate, atque duritie augeſcit. *Herniarum Signa Diagnoſtica.*

VIII. Verum in Hernia Omentali tumor mollis eſt, laxus, lubricus, & fe- : ſemper idem, cum prolapſum Omentum non ita facile reponatur, ut Inte- inum; atqui ſcroto, & peritonæi proceſſibus tam firmiter non raro accreſcat, t nunquam reponi queat, quemadmodum id aliquoties in diſſectis cadave- bus viſum fuit. Cæterum Omentalis Hernia minus dolet, quam Inteſtinalis; aque in latere ſiniſtro frequentius, quam in dextro fieri ſolet.

IX. Cæterum quævis Hernia non facile Curam ſuſcipit: in infantibus ta- ien facilius curatur; in ſenibus difficulter, aut nunquam. Quod ſi Inteſti- um flatibus aut excrementis repletum ſit, ſequitur dolor, atque hunc, ſi non lico tollatur, Inflammatio, Gangræna; hinc Paſſio Illiaca, ac ipſa denique Mors ſuccedit. Rarum eſt, quod refert Fabritius Hildanus *Cent.* 5. *Obſerv.* 55. œminam ſeptemdecim annos Hernia laboraſſe, & circa annum ætatis tertium c ſexagaſimum maximis vexatam fuiſſe torminibus. Inteſtinumque in Abdo- ninis Rupturam impulſum ac inibi retentum dolores non leves, ſimul & in- *Prognoſtica.*

flammationem, aliaque graviora excitaſſe ſymptomata. Vocatus ad Curam Hildanus invenit dextrum inguen Gangræna affectum: Tumore itaque ſcarificato, & cæteris quæ ad gangrænæ curationem attinent adhibitis, caro putrida & calloſitas rupturæ excident; unde Dolor, Inflammatio, Febris, Tormina, Lypothymia, Nauſea, Vomitus, omnia denique ſymptomata ſedata ſunt: ſed inteſtinorum materia, nondum penitus excrementitia, velut ilei & cæci, per Abdominis Rupturam excernebatur, circiter duos menſes. Ægra tamen admirantibus omnibus curata, & a ruptura perfecte ſanata fuit, nulla relicta fiſtula.

Inteſtinalis & Omentalis Herniæ Curatio.

X. Atqui *Ratio Curandi Herniam*, in primis *Inteſtinalem*, in hiſce tribus conſiſtit: viz. in Inteſtini intra abdominis cavitatem Repoſitione; in Repoſiti Conſervatione, ne rurſus deſcendat; in relaxati peritonæi conſtrictione.

XI. Verum ante Repoſitionem Cheirurgus diligenter conſideret, an Hernia ſit parva, vel magna? an recens, vel inflammatione correpta? an flaccidum adhuc, vel materia aliqua repletum ſit Inteſtinum?

Prolapſum Inteſtinum quomodo reponi debeat.

Si *Hernia parva ſit* & *recens*, *Inteſtinumque vacuum*, facillime reducetur, ſi Æger ſupinus in lecto collocetur, capite declivi, pedibuſque elevatis, quoniam hac ratione Inteſtina ſurſum ruentia ſecum trahunt id quod prolapſum eſt.

Sin vero *magna ſit* & *recens Hernia*, oportet Cheirurgum Inteſtinum nulla materia diſtentum digitis tractare, idque Ægrotantis capite declivius poſito, ſenſim tamdiu molliter circumagere, donec paulatim abdominis cavitatem ingrediatur.

Atqui *Herniæ quum aſſociatur aut Inflammatio*, quam indicant dolor, calor, febris; *aut Flatus* adſunt, qui cognoſcuntur ex eo quod Æger percipiat totum abdomen a Flatibus diſtendi, ſi Flatus emittat, & rugitus in inteſtinis audiantur, dolorque extendens ſit ſine gravitate; *aut Fæces*, alvuſque ſupprimitur, tumor ſenſim increſcit, & pondus majus, majorque durities percipitur: tunc a Reductione Inteſtini deſiſtendum eſt, uſque dum Inflammatio abierit, Fæces egreſſæ, & Flatus diſſipati fuerint.

Igitur *Inflammatio cum adſit Herniæ*, Scroto vel Inguini calide imponatur Cataplaſma emolliens, digerens, ſimulque roborans, ex *Farina Hordei*, *Furfuribus Tritici*, *Foliis Malvæ*, *Althææ*, *Floribus Sambuci*, *Roſarum*, *Vino Rubro*, *&c.* idque identidem renovetur. Etiam ex Fallopio, Pars Affecta foveri poteſt *Lixivio calido*, *in quo Cineres ex Ligno Fagino ebullierint*. Accipiantur itaque *duæ fili crudi maſſæ*, *indantur cacabo*, *& coquantur cum* M ss. *Seminis Cumini in Lixivio acri*; deinde maſſarum una extrahatur, quæ inter duos diſcos exprimatur, atque expanſa calide quantum ferre poteſt Æger, apponatur; verum tepeſcens removeatur, & alia ſubſtituatur, eaque repetatur, donec omnino ſublata ſit inflammatio.

Si *cum Inflammatione concurrant Fæces*, quæ Repoſitionem Inteſtini impediant, caſus quidem eſt maxime deſperatus; nihilominus tamen Fæcum tentetur Eductio Clyſteribus lenientibus, identidem injectis; nec non Fomentis, aut Cataplaſmatibus diſtenſionem relaxantibus. v. gr.

℞. *Fol. Parietariæ*, *Malvæ*, *Althææ an.* M j. ss.
Fol. Camomillæ, *Meliloti*, *Sambuci*,
Sum. Anethi an. M j.
Sem. Cumini, *Fœniculi an.* ℥ ss.
Inciſa & Contuſa Coq. in ſ. q. Lactis Vaccini; *pro Fotu.*

℞. *Rad. Liliorum Alborum rec.* ℥ ij.
Fol. Malvæ, *Violariæ*, *Parietariæ*,

Flor.

Flor. Camomillæ, Meliloti an. M. j.
Furfurum M. ß.
Coctis in Aqua Pura ad mollitiem, & in mortario minutim contuſis adde:
Farinæ Althææ, Hordei, Lini ℥ ij.
Olei Roſarum, Liliorum Alborum an. ℥ j. ss.
M. F. *Cataplaſma*.

Vel Tumor continuo foveatur mappis calefactis *Oleo Camomillæ* & *Anethino* imbutis, atque ſubinde renovatis.

Sed & *Flatus* non raro abſque inflammatione Inteſtinum replent; quo in caſu uſurpanda ſunt Fomenta ex emollientibus, calefacientibus & diſcutientibus compoſita, nec non Clyſter calefaciens & carminativus injiciendus eſt, haud ſecus ac de Inteſtino Prolapſo, & vel Inflammatione obſeſſo vel Fæcibus repleto, Reponendo nunc diximus.

Sublata vero Inflammatione, excretis Fæcibus, Flatibuſque diſſipatis, reponatur in propriam ſedem Inteſtinum. Viz. collocetur Ægrotus capite plurimum demiſſo, affecta autem parte elevata, deinde manibus Tumor capiendus, tentandumque ut materies paulatim eo, unde exiit regrediatur; digitum nempe ſub tumorem reponendo, repellendoque leniter in ventrem quod ex eo delapſum eſt, atque diligenter cavendo, ne contuſio, livorve inteſtino afferatur, quod ea pars Gangrænæ obvia ſit, & opportuna.

Atqui e contrario, cum omnibus fruſtra tentatis remediis inteſtinum prolapſum; & vel inflammatum, vel fæcibus flatibuſve repletum, reponi nequeat, adeoque præſens Ægroto immineat periculum, extrema quoque tentanda ſunt. Quo in caſu Ambroſius Paræus *Chirurg. lib.* 7. *cap.* 15. ad Chirurgiam accedere, & ductum illum, per quam inteſtina elapſa ſunt, Sectione dilatare ſuadet, ſic ut digito reponi queant. Sed ardua eſt manualis hæc Operatio; quæ quomodo ſit inſtituenda videre inſuper eſt apud Pigræum *Prax. Chirurg. lib.* 2. *cap.* 41. & præſertim apud Jobum Mekeranum *Obſervat. Chirurg. cap.* 45. 46.

XII. Ubi jam inteſtina repoſita fuerint, proximum eſt cavere, ne iterum excidant. Quem in finem maximi ſunt momenti Faſciæ ſeu ſubligacula, adeo ut in Herniis recentioribus tota fere Curationis ſpes in iis ſita ſit. Parandi autem Faſcias commodiſſima hæc videtur ratio. Fiat Cingulum ſeu Faſcia ex Corio, quæ lino molliori ſeu panno goſſypino, atque etiam goſſypio nonnihil ſuffulto inducatur, quæ ligula ſtringi poſſit. Atque hæc Faſcia ventri infra hypochondria ſupra coxendicem prope inguina applicetur; ita tamen, ne partes quæ ſunt ſupra ilia & oſſa lædat, & atterat. Huic autem Faciæ ſeu Cingulo alia Faſcia cum ſplenio ſeu pulvinari quodam ita adaptari debet, quantum opus eſt conſtringi poſſit, ipſumque pulvinar recta loco affecto ſeu parti ubi inteſtina excidere ſolent, incumbat, ſuoque incubitu inteſtinorum prolapſum prohibeat. Quod ut rectius præſtet, faſciæ, quæ ventrem ambit, nonnulli geminas habenas adaptant, quæ ad humeros aſcendunt, & collum ambiunt.

Inteſtinum repoſitum quomodo conſervandum, ne rurſus procidat.

Faſciæ loco parari poteſt Cingulum Ferreum cum Scuto Ferreo, quod locum ubi Inteſtina procidunt arcte tangit, & Inteſtinorum Prolapſum prohibet. Rationem vero conficiendi omnia hæc inſtrumenta Praxis docet. Icones habentur apud Paræum *Chirurg. lib.* 7. *cap.* 15. Scultetum *Armament. Chirurg. Tab.* 39. alioſque.

XIII. Equidem inteſtinum poſtquam repoſitum eſt, priuſquam adhibeatur Brachierium, adſtringens aliquod relaxato peritonæo applicari poteſt Emplaſtrum, quale eſt *Oxycroceum*, ſeu *Emplaſtrum ad Rupturas* in corio extenſum, vel ſimile; v. gr. illud Pigræi,

Relaxatum quoque Peritonæum roborandum, ac conſtringendum.

℞. *Gune-*

℞. *Gummi Elemni* ℥ j.
Maſtichis ʒ ij.
Olibani, *Sarcocollæ an.* ʒ j.
Emplaſtri contra Rupturam ℥ i ß.
Pulv. Boli Armeni ʒ j ß.
Olei Terebinthinæ q. ſ.
M. F. S. A. Emplaſtrum.

Emplaſtri loco nonnulli laudant Fotus adſtringentes adeoque relaxatum peritonæum roborantes, *ex Corticibus Granatorum*, *Balauſtia*, *Sumach*, *Nucibus Cypreſſi*, *Floribus Camomillæ*, *Alumine*, *ſimilibuſve*, *in aqua Fabrorum*, *& Vino Rubeo adſtringente decoctis*. Alii inungunt *Oleum Ovorum*. Sed imprimis *Quies* hic imperanda eſt, qua ſola nonnumquam graves ſanantur Herniæ; cujus rei memorabile adfert exemplum Hildanus *Cent. 5. Obſ. 54.* cujuſdam generoſi Bernenſis ſexagenarii, qui viginti annos inſigni Hernia Inteſtinali laboraverat; cui curandæ tum Hildanum, tum alios in Gallia, & alibi expertiſſimos fruſtra adhibuerat Medicos & Cheirurgos: tandem cum de recuperanda ſanitate ne quidem cogitaret amplius, & ſubligaculis, ne malum ingraveſceret, uteretur, in morbum incidit, quo ultra ſex menſes lecto affixus fuit. Poſt morbum hunc ne minimum quidem Herniæ, qua tamdiu laboraverat, indicium perſenſit, nec amplius ſpleniis, aut ſubligaculis uti neceſſe habuit.

Quæ porro in Herniæ Curatione ſint obſervanda.

XIV. Igitur Faſcia inteſtina, ne rurſus prolabantur, contineri poſſunt: quod ubi factum danda opera, ut excrementa potius mollia ſint quam dura, alvuſque ne ſupprimatur; atque in egerendis fæcibus obſervandum, ut manu inguina & ſcrotum probe contineantur, ne fæces emittendo inteſtina extrudantur. Deinceps abſtinendum a cibis flatulentis, ne flatus inteſtina diſtendentes producantur. Inſuper omnis vehemens motus, ſaltus, curſus, oneris gravioris geſtatio, vociferatio, aliaque vehementiora vitentur exercitia. Denique in tuſſi, & ſternutatione idem obſervandum, quod modo in egerendis alvi fæcibus attendendum diximus.

XV. Hiſce alii addunt ad accelerandam relaxati peritonæi confirmationem varia intus ſumenda medicamenta, & inter illa huic affectui curando ſpecifica, qualia dicuntur *Radix Conſolida*, *Oſmundæ Regalis*, *Herniaria*, *Hypericum*, *&c.* quorum formulæ plures habentur apud Auctores.

XVI. Verumtamen ſi integram ſanitatem iis Æger conſequi non poſſit, Brachierio contentus ſit; quo ſolo ſi recte contineantur inteſtina, omnibus vitæ actionibus ſine magno impedimento vacare poterit. Atque hiſce qui contentus non eſt, ſemetipſum Cheirurgiæ non tradat, quæ per ablationem Didymi Herniam penitus curare potis eſt; de qua videantur Pigræus *Prax. Cheirurg. lib. 2. cap.* 40. Scultetus *Armam. Chirurg. Tab.* 40. Cl. van Horne *in Microtechne ſect. 2. part. 1. §. 24.*

XVII. Quæ autem hactenus de Cura Herniæ Inteſtinalis dicta ſunt, quoque applicari poſſunt Herniæ ex Omenti prolapſu ortæ. Iidem enim in ejus Curatione ſunt ſcopi. Primo nimirum reducendum eſt Omentum manuum opera; deinde prohibendus elapſus, quod itidem Brachierio fieri ſolet. Atqui ſi Omenti prolapſus non exacte prohibeatur, adeo ut frequentius illud elabatur, facile peritonæi proceſſui per fibras arctiſſime accreſcit, hinc reduci in abdominis cavitatem nunquam poteſt, manetque immedicabilis Epiplocele.

CA-

CAPUT XXXI.

De Tumoribus Scroti, Herniis improprie dictis; viz. Hydrocele, Pneumatocele, Sarcocele, Cirſocele.

I. DE *Hydrocele*, ſeu *Hernia Scroti Aquoſa* ſuperius *Cap.* XIV. abunde egimus, ſed in Scroto quandoque, viz. inter tunicam vaginalem & albugineam, haud ſecus ac Aqua in Hydrocele, *Flatus* continetur; qui ibidem congeſtus partes haſce membranoſas, ipſumque adeo ſcrotum ſenſim diſtendens Tumorem excitat, qui *Pneumatocele*, ſeu *Flatulenta Hernia* dici conſuevit. Diſtinguitur vero ab Hydrocele, quod Tumor hic rubicundior ſit; præterea in Hernia Flatulenta non ita pellucidum apparet Scrotum, quam in Aquoſa. Curatio quoque eadem eſt, atque per Topica Medicamenta Calida, Reſolventia, & Digerentia abſolvitur: verum Scroti Apertio hic locum non habet, uti in Hydrocele. *Pneumatocele.*

II. Atqui carnoſum quid non raro naſcitur in Scroto, Teſtibuſque adnaſcitur, & per iſtum Scroti Tumorem excitat, cui *Herniæ Carnoſæ* nomen inditum eſt. Eſt autem SARCOCELE ſeu HERNIA CARNOSA *Tumor præter naturam ex ſanguine impuro copioſius in Teſticulos adfluente, ibidemque in ſubſtantiam heterogeneam, quaſi carnoſam degenerato productus*. Enimvero generatur Carnoſa hæc Hernia e ſanguine impuriore, ſimulque acri, in ſcrotum teſtiumque involucra, nec non intimam eorumdem ſubſtantiam copioſius affluente, atque in ſubſtantiam heterogeneam, in multis fungoſæ carni ſimilem, ibidem mutatos. Quæ aliquando Scroti tunicis nonnunquam illis Teſticulorum adnata cernitur; quandoque vero ipſis Teſtibus ita connata & innata reperitur, ut magnam in molem adaucti Teſticuli eamdem cum heterogenea illa carne videantur habere ſubſtantiam: quemadmodum hujuſmodi ex Sarcocele adauctum Didymum, 1684. Menſe Auguſto Arenaci, extirpari vidimus, uncias ultra viginti pendentem. Huic autem ſanguinis affluxui occaſionem præbent Hernia Inteſtinalis, ictus, Percuſſio, Lapſus, Sectio Herniæ non rite inſtituta, &c. *Sarcocele quid ſit. Quomodo fiat. Hiſtoria.*

III. Igitur veram cenſemus *Herniæ Cauſam*, tenuiſſimorum & pluſquam capillarium vaſculorum in ſcroto vel teſticulis eroſionem, rupturam, aut dilatationem; unde plus ſanguinis in partem ruit, quam ad nutritionem requiritur: e quo tenuiores, acrioreſque particulæ ſecedentes, porro erodunt, & novo affluente ſanguine in hujuſmodi heterogeneam, & quaſi carnoſam ſubſtantiam continuo excreſcunt.

IV. Adeſſe vero Sarcocelem cognoſcitur ex eo, quod Tumor in Scroto durus ſit ſine inguinis tumore, ſenſimque adauctus; quo ſigno diſtinguitur ab Hernia Inteſtinali, quæ mollior eſt, & ſubito oritur: inſuper major hic moleſtia eſt, quam dolor, niſi pravi humores confluant. Indagandum quoque diligenter, ne Hydrocele vel alius Teſticuli Tumor pro Carnoſa Hernia habeatur: quod interdum contingit, ſi aqua profundius lateat, & foris nulla ſui ſigna exhibeat. Tale exemplum profert Foreſtus *libr.* 27. *obſerv.* 25. *in Scolio*, de quodam, qui teſtem una cum ſcroto in modum ſcyrrhi, paulatim majorem in molem auctum: & durum per quinquennium habebat, ut omnes Sarcocelen putarent. Poſtea tamen cum emollientia & maturantia applicarentur, tumor mollis evaſit, & facto abſceſſu magna aquæ copia, quæ intus latuerat cum impetu erupit, unde ſcrotum & teſticulus detumuit, Ægerque penitus curatus fuit. *Diagnoſis & Prognoſis.*

Equi-

Equidem medicamentorum ope vix unquam curatur Sarcocele. Sed Cheirurgiæ opera tolli ſolet, ut plurimum cum didymo, cui adhæret, vel inhæret hæterogenea hæc ſubſtantia. Ad inguina ubi ſe extenderit, fere incurabilis eſt.

Curandi Methodus. V. Quoad *Medendi Rationem*; ea duplex eſt, ſcilicet ut vel tumoris incrementum prohibeatur, & porro tumor abſumatur. vel ſubſtantia hæc carnoſa Cheirurgia tollatur. Primæ intentioni ut ſatisfiat, medicamenta interna ad tollendam Sarcocelen quoque commendantur. Et ſcribit Matthiolus *in Diaſcoridem lib. 3. cap. 18.* ſe noviſſe, quemdam, qui *Ononidis radicis pulvere* dumtaxat plures menſes ſumpto, carnoſum ramicem abſumpſit, & ſanatus eſt, licet a Medicis nullo alio remedio, quam ſola ſectione, uſtioneque hunc curari poſſe eſſet ſtatutum.

Inter Topica Medicamenta valde hic commendat Rulandus *Cent. 9. obſerv. 66.* ſuum *Oleum Sulphuris*, hoc eſt, *Balſamum Sulphuris* quotidie bis illitum.

Alii imponere malunt hoc Emplaſtrum,

℞. *Gummi Ammoniaci in Aceto ſoluti* ℥ j.
Bdellii ſimiliter ſoluti,
Pulv. ſeminum ſinapi, *Urticæ an.* ℥ j.
Ariſtolochiæ Rotundæ ʒ vj.
Sulphuris ℥ ss.
Terebinthinæ, *Lapidis Spongiæ an.* ℥ j.
Spiritus Vini ℥ j ss.
Ceræ ℥ vj.
Olei olivarum ℥ iv.
Ex hiſce S. A. Fiat Emplaſtrum.

Scultetus *poſt armament. Chirurg. obſ. 74.* ſcribit, plures ſe curaſſe, exhibito quotidie *pulvere radicum ononidis*, & impoſito hoc Emplaſtro,

℞. *Gummi ammoniaci*, *Galbani*, *Bdellii an.* ℥ ss. *diſſolutis in aceto adde*
Adipis Anatis ℥ j ss.
Ceræ Citrinæ ℥ ij.
Medullæ Crurum Bovis, *olei Liliorum alborum an.* ʒ x.
Miſceantur in formam Emplaſtri, *quod linteo inductum Scroto applicetur*, *& quarto quoque die renovetur.*

VI. Sin hoc modo Carnoſa Hernia non imminuatur, ſed e contrario augeatur, ſequenti methodo tentari poteſt Curatio. Fiat foramen exiguum in Scroti parte ſuperiore: per hoc petiæ ope medicamenta applicentur ſuppurantia, quo ſic carnoſa hæc ſubſtantia tolli poſſit, quavis deligatione pus expurgando; verum non totum, ad meliorem reliquæ carnoſæ ſubſtantiæ conſumptionem.

Quod ſi nec hæc ſucceſſerint, Teſticulus extrahendus, & ſectione tantum carnoſæ excreſcentiæ tollendum, quantum ſine læſione fieri poteſt; hinc reſtituendus iterum in ſuum locum Didymus, & quod reliquum eſt carnoſæ ſubſtantiæ auferendum.

Quum vero nulla ſpes ſit, dictis modis Sarcocelen tollendi, Didymus, cum adnata ipſi carnoſa ſubſtantia, vel tota ſua ſubſtantia tumefactus exſcindendus eſt.

Cirſocele qualis ſit affectus, &c. VII. Præterea Venæ Spermaticæ in Scroto Varicum ad inſtar dilatantur nonnunquam, & Tumorem in Scroto efficiunt, qui CIRSOCELE ſeu VARICOSA HERNIA nuncupatur. Ea namque nihil aliud eſt, quam *Circa Teſticulos Spermeticæ Venæ dilatatæ*, *& Varicum modo conglomeratæ*, *contortæque.*

VIII.

VIII. Hinc & eadem hujus Affectus Cauſa eſt, quæ Varicum; viz. ſanguis craſſus ac terreſtris, circa valvulas venarum ſpermaticarum ſubſiſtens, atque Varicoſum hujuſmodi Tumorem in Scroto excitans.

IX. Facile quoque manifeſtum fit hoc malum, quod in Scroto ſupra Teſticulum circa Peritonæi Proceſſum venæ turgidæ, conglomeratæ, & capreolorum modo intortæ tangantur; quodque deorſum magis deſcendat Teſticulus.

X. Cura equidem hujus Affectus facilis non eſt. Ea tamen ut abſolvatur, commodo aliquo ſubligaculo, aut faſcia convenienter appoſita Scrotum cum incluſis teſtibus ſubſtentetur; hoc namque tam certum eſt remedium, ut, teſte Fallopio, quidam eo ſolo curatus fuerit, quod teſtes per duos menſes faſcia ſuſpenſos geſtaverit, & quotidie *Aquam e Nucibus Cypreſſi deſtillatam* adhibuerit, eaque Scrotum humectaverit, & per ſe exſiccari ſiverit. *Varicoſæ Herniæ Curatio.*

XI. Alii emollientibus & diſcutientibus Curam moliuntur, ideoque Balneum uſurpant, ſeu Semicupium ex *Radicibus Althææ*, *ſemine Lini*, *ſimilibuſve in Aqua decoctis*, ac deinceps *Oleo Amygdalarum*, vel *quovis alio* locum inungunt. Alii id, quod ſequitur, imponunt Emplaſtrum;

℞. *Picis Navallæ* ℥ vj.
Colophoniæ ℥ iij.
Gummi Ammoniaci, *Bdellii*, *Opopanacis*, *Maſtichis*.
Lithargyri, *Terebinthinæ an.* ℥ j.
Boli Armeni, *Thuris*, *Sanguinis Draconis*, *Sarcocollæ*,
Aloes, *Centaurii*, *Symphiti*, *Gallarum*, *Malicorii*,
Nucum Cypreſſi, *Lumbricorum terreſtr. an.* ℥ ij
Glutinis pellis arietin. diſſol. in Aqua Chalyb. & Aceto q. ſ.
M. F. S. A. Emplaſtrum.

Quod ſi nec iſtis remediis morbus hic curetur, ad Cheirurgiam deveniendum; & vel, apertura in Scroto facta, varicoſæ teſtium venæ inicidantur; vel ſimul cum didymo exſcindantur.

CAPUT XXXII.

De Ani Procidentia.

I. PRolabitur quoque interdum Anus ſive Podex, ac recti inteſtini pars extrema ita, ut poſt conſuetam illam, quæ in egerendis alvi fæcibus accidere ſolet, eminentiam, rurſus ſuum in locum, & intra corpus reduci nequeat, ſed extra promineat, quod malum ANI PROCIDENTIA nuncupari ſolet. *Ani Procidentia qualis ſit affectus.*

II. Accidit autem Ani Procidentia, interdum ex nimio in excernendis alvinis excrementis conatu, quo anus adeo propellitur, ut partem recti inteſtini ſecum ducat, item in difficili ac laborioſo partu. Fit quoque nonnunquam ob magnam irritationem, unde in Dyſenteria, Teneſmo, & Lithotomia ſæpius contingit. Inſuper ob muſculorum, qui poſt alvi egeſtionem anum propulſum retrahere ſolent, imbecillitatem aut reſolutionem quandoque oritur hic affectus; & ex hac cauſa ſymptoma hoc interdum ita adaugetur, ſævitque, ut ſe vidiſſe ſcribat Aquapendens Ani Procidentiam tam longam, ut cubiti menſuram æquaret, ac ita craſſam, ut ambos cubitos ſimul junctos metitur. Atqui hæc muſculorum Ani Levatorum imbecillitas accidit, vel quia frequens & diuturna fuit ani procidentia, vel a ſeſſione ſuper lapide frigido, aut in aqua frigida, adeoque horum muſculorum refrigeratione. Quibus nonnulli & mollitiem ni- *Et quomodo fiat.*

nimiam ac humectationem addunt, qua de cauſa infantibus hoc malum familiarius eſt.

Diagnoſis & Prognoſis. III. Malum hoc per ſe patet, & viſui manifeſtum eſt. Difficilius vero curatur in ſenibus, quam in junioribus. Si ob ſolum conatum vehementem, nulla alia accedente cauſa, podex foras prolabatur, ſponte interdum in locum ſuum repit, vel manus opera facile reducitur. Sin ex dyſenteria aut teneſmo fit Ani Procidentia, vix curatur, niſi ſublata cauſa. Quum autem ab imbecillitate aut reſolutione muſculorum anum retrahentium originem habeat, & quotieſcumque alvus excernitur, procidat, vix aut ſaltem difficulter curam ſuſcipit.

Affectus hic quomodo curari debeat. IV. Igitur Anus ubi prolapſus eſt, molliter manu Ægri vel Cheirurgi intra corpus reponendus: vel, ne facile deinceps prolabatur, inungatur prius *Unguento Adſtringente Fernelii*, aut *Oleo Roſarum & Myrtillorum*, *cui tantillum pulveris adſtringentis additum*, hinc, digitorum aut lintei mollioris ope prolapſum inteſtinum reſtituatur.

Quod ſi intumuerit, atque hinc repoſitio impediatur, fovendus anus *Lacte Dulci tepido*, vel *Decocto Malvæ*, *Althææ*, *Florum Camomillæ*, *Seminum Lini*, *Fœnigræci*, *& ſimilium*.

Vel talis fiat Fotus, præſertim Inflammatio ſi adſit,

℞. *Summ. Abſynthii*, *Hyperici*,
Flor. Sambuci, *Camomillæ*, *Meliloti an.* M ss.
Roſarum Rubr. p. ij.
Coq. in Lacte Dulci, *vel Vino Rubro adſtringente*.

Noxium hic valde externum frigus, ſiquidem Gangræna ſubito accederet, celerrime adeoque Cheirurgus repoſitionis ſeſe accingat, hinc conſervationi vitalis caloris, uſu fomenti præſcripti, calidorumque linteorum, operam omnem impendat.

X. Repoſitus Anus ſuo in loco ut retineatur, adſtringens aliquod fomentum ſpongiæ ope aliquamdiu ei admoveatur. v. gr.

℞. *Cort. Granatorum* ℥ iij.
Fol. Plantaginis, *Quercus an.* M j.
Flor. Camomillæ, *Roſarum Rubr. an.* p. ij.
Balauſtiæ ℥ ij.
Aluminis crudi ℥ iij.
Coq. in aqua ferrata, *vel vino rubro adſtringente ad* ℥ xx.

Interea danda opera, ut laxa ſervetur alvus, fæceſque molliores & ad facile excernendum aptæ reddantur, ne tanto conatu in iis excernendis opus ſit.

VI. Modum adhuc alium, (ridiculum ſane!) prolapſum hoc inteſtinum in ſuum locum reponendi deſcribit Barbette *Cheirurg. part.* 1. *cap.* 9. viz. manu forti aliquoties nates ægri percutit, unde ani levatores muſculi illico rectum inteſtinum in ſuum locum retrahunt.

VII. Quod ſi nec hiſce modis Anus ſuo loco reſtitui queat, jubet Hippocrates, ut ex pedibus pendens Æger concutiatur; futurum enim, ut illa concuſſione remigret hocce Inteſtinum. Atque in hunc fere modum refert Fabritius Hildanus *Cent.* 3. *obſ.* 76. ſe virum quinquagenarium, cui, cum in via publica alvum exonerare vellet, anus prolapſus erat, & ex aere frigidiore maximus in eo exortus dolor, nec non prolapſum inteſtinum ad magnitudinem ovi ſtrutio-cameli tumefactum, curaſſe. Primo hoc applicuit fomentum.

℞. *Fol. & Flor. Verbaſci*,
Flor. Camomillæ, *Meliloti*,
Rad. & Fol. Althææ an. M j.

Sem.

Sem Lini, Fœnigræci an. ℥ j.
Aniſi ʒ j.
Coq. in Lacte Vaccino pro Fotu; qui linteamina duplicata intinxit, & per integram horam calide applicuit.

Deinde toti inteſtino hunc inſperſit Pulverem.

℞. *Flor. Roſarum Rubr. Cort. Granatorum,*
Nucum Cypreſſi, Maſtichis, Thuris,
Croci Martis, Plumbi Uſti an. ʒ j.
F. ex his S. A. Pulvis.

Tandem caput Aegri in terram inclinavit, pedes vero in altum a duobus fortiſſimis viris elevari curavit; mox indice manus deſtera molli linteo involuto, & præſcripto decocto intincto, atque in medium inteſtini prolapſi immiſſo, id ſuum in locum feliciter reduxit; & porro quæ neceſſaria erant, peregit.

CAPUT XXXIII.

De Uteri Prolapſu.

I. QUemadmodum Anus, ita & Uterus quandoque prolabitur; viz. ubi is deorſum tendit, atque interdum extra vulvam propendet. Hic autem Uteri Prolapſus nunc major eſt, ita ut ad dimidium coxarum uſque deſcendat; nunc minor, ut vix extra pudendum promineat. *Uteri Prolapſus qualis ſit affectus, & quomodo fiat.*

II. Prolabitur autem UTERUS, cum ejus ligamenta, parteſque membranoſæ, quibus naturaliter ſua in ſede detinetur, relaxantur: quod aliquando contingit, ob magnos in dejectionibus difficilioribus conatus, vel propter vim partus, nimiam corporis humiditatem, &c.; vel ſi ſaltu, aliave corporis commotione valida ac ſæpius iterata Uterus in ſinum impellatur. Atque hic Uteri Prolapſus prout major vel minor eſt, ſic interdum ad mediam prolabitur vaginam: aliquando ad vulvæ uſque orificium, ut Uteri Oſculum in ſinum pudoris decidat, & vagina inverſa, extra propendeat; nonnunquam denique totus extra vulvam excidit, ac variis modis afficitur.

III. Sed hanc Uteri Procidentiam multi negant, cenſentque laxitatem quamdam vaginæ quæ extra pudendum prominet, hæc ludibria facere. Imprimis Jobus Meekeranus *Obſerv. Chirurg. cap.* 51. & Henricus a Roonhuyſen *Obſerv. p.* 1. *obſerv.* 2. pluribus tum rationibus, tum exemplis probare conantur, Uterum ipſum prolabi nunquam poſſe; ſed relaxationem & procidentiam rugoſæ vaginæ ſubſtantiæ pro utero prolapſo haberi, & curari. Hiſce adſtipulatur Kerckringius *Spicil. Anatom. obſerv.* 20. & Cl. van Horne, qui *Microtechne Sect.* 2. *part.* 2. §. 20. ita ſcribit: „ Circa Uteri Procidentiam hoc monendum „ habeo, vix ac ne vix quidem, imo omnino non, contingere poſſe, ut Uteri „ corpus propendeat extra vulvam; atque proinde non adeo frequentem eſſe „ hunc affectum ac vulgo creditur. Cæterum decipiuntur Obſtetrices, & cum „ iis magna pars Medicorum, a vagina rugoſa uteri, quæ poſt difficilem par„ tum aut etiam ab imperita Obſtetrice, a ſubjectis partibus avulſa, acceden„ te pituitoſorum humorum affluxu ita extenditur, atque in tantum ſæpe au„ getur hoc malum, ut extra vulvam pendula vagina imitetur vaſculum ali„ quod pyriforme, nam quo major eſt prolapſus, eo radix ipſius anguſtior fit: „ ac proinde cum ob Gangrænam abſcindere eam cogimur, parvo admodum „ periculo idem fit. *Vera Uteri Procidentia an detur. Negatur.*

IV. Verum fateamur licet, rugoſam uteri vaginam poſt difficilem partum, aut ab imperita obſtetrice, a partibus ſubjectis avulſam, accedente pituitoſorum humorum affluxu, nonnunquam ita extendi, ut extra vulvam pendeat; hoc tamen non probat, ipſum uterum quoque prolabi non poſſe. Sic legimus apud Carpum, *in Iſagoge Anatomica*, hiſtoriam mulieris, cui Uterus non tantum foras prolapſus, verum etiam exſectus eſt. Habemus apud Paræum *Chirurg. lib.* 23. *cap.* 41. exemplum Uteri prolapſi, & a Paræo exſciſſi, ac poſt mulieris mortem in abdomine non inventi. Similiter apud Hildanum *Cent.* 4. *Obſer.* 60. 61. 62. tria hujuſmodi Uteri prolapſus extant exempla. Et plura deſcribunt Felix Platerus *Obſer. lib.* 3. Th. Bartholinus *Cent.* 2. *obſerv.* 91. *Cent.* 5. *Obſerv.* 9. Dom. de Marchettis, *Anat. cap.* 7. Cl. Diemerbroekius *Anat. libr.* 1. *cap.* 24. Scalpert vander Wiel *obſerv. Anat. & Cheirurg.* 69. aliique. Quandoquidem igitur ratio dictat, humores a toto corpore defluentes Uteri Ligamenta humectare, ac relaxare in tantum poſſe, ut in vulvam is deſcendat; & experientia confirmat, in locis humidioribus hunc morbum ſatis familiarem eſſe de vero Uteri prolapſu amplius dubitare non licet. Imo vero ab eo conatu, quem in Partu mulier adhibet, ſi præſertim ob difficultatem pariendi magna vi peragatur, Uterus cum fœtu in ſinum vaginæ quandoque detruditur. Ita memini me ad mulierem difficulter parturientem vocatum 20. Januarii 1686. in qua cum Obſtetrice, & præſentibus mulieribus obſervavi Uterum cum incluſo Fœtu in vaginam ad vulvæ uſque orificium prolapſum, prominente extra pudendum interno Uteri Oſculo ad duorum digitorum latitudinem.

Aſſeritur.

Hiſtoria.

V. Haud inepte igitur Cl. Blaſius *obſerv. Medic. Part.* 3. *obſerv.* 1. & 2. Uteri Procidentiam diſtinguit in veram, & imperfectam. Vera Uteri Procidentia dicitur, quando ipſe Uterus, membranoſis ejus ligamentis laxatis, deorſum tendit, atque in, vel extra vulvam propendet, foras prominente interno ejus oſculo. Verum imperfecta procidentia nuncupatur, quoties relaxata, & extra pudendum prominens vagina hæc ludibria facit.

Ipſe Uterus an prolabens inverti poſſit?

VI. Cæterum altera hic reſtat difficultas, ſcilicet *an ipſe Uterus inverti poſſit?* huic quæſtioni reſpondemus, in difficili partu, dum placenta firmius utero adhæret & ab imperitis Obſtetricibus nimium protrahitur, id quandoque contingere poſſe, qualia exempla occurrunt apud Petrum de Marchettis *obſerv. Cheirurg.* 61. Scalpert vander Wiel *obſer. Anat. & Cheirurg.* 67. alioſque. In virginibus vero hoc impoſſibile judicamus, propterea quod craſſa & membranoſa Colli Uteri ſubſtantia in illis exiguo tantum foramine pervia ſit.

Diagnoſis.

VII. Uterus vero ſi prolapſus ſit intra vulvam, exiguus apparet tumor, quaſi extenſæ pellis, & pondus veluti ovi majoris circa pudenda percipitur. At quum omnino prolabatur, tumor adeſt ovi anſerini ad inſtar, in cujus ima parte foramen conſpicitur exiguum, quod eſt internum Uteri oſculum. Sin autem rugoſa vaginæ ſubſtantia, relaxata nimium, extra pudendum promineat, id haud difficulter obſervatur.

Prognoſis.

VIII. Equidem affectus hic dum recens eſt, & potius Uteri in vaginam deſcenſus, quam ejuſdem extra vulvam procidentia, facilius curatur. Atqui diutius ſi duraverit hoc malum, in dieſque augeatur, difficulter & non niſi longo tempore ſanatur. Inſuper facilius curam ſuſcipit in junioribus, quam adultioribus; quibus Uterus, etſi reponatur, levi de cauſa interum procidit. Imperfecta quoque Uteri procidentia curatu haud ita difficilis eſt.

Curandi Methodus.

IX. Igitur morbi hujus Curatio (ſive Uteri Procidentia ſit vera, *hoc eſt*, ipſius Uteri Prolapſus; ſive ſit imperfecta, *id eſt*, rugoſæ Vaginæ Uteri ſubſtantiæ relaxatio, & extra vulvam procidentia) repoſitionem ejus quod prolapſum eſt, repoſiti in ſuum locum conſervationem, nec non laxarum

partium adſtrictionem & confirmationem requirit.

X. Sed ante repoſitionem conſiderandum eſt, an Uteri aut Vaginæ relaxatæ procidentia ſit ſimplex, an vero adjungatur ipſi inflammatio, aliuſve tumor. Hiſce namque apparentibus repoſitio tentetur, niſi evanuerunt hæc ſymptomata. Quem in finem pars prolapſa foveatur *Decocto Florum Camomillæ*, *Meliloti*, *Herbarum Calamenthæ*, *Pulegii*, *Roriſmarini*, *Seminis*, *Dauci*, *Leviſtici*, *&c.* Hinc tumore imminuto, evacuatoque per Clyſterem ſtercore, atque urina excreta, (ut undique a compreſſione liber ſit Uterus) Ægra in lecto ſupina collocetur, & coxis elevatis, poplitibuſque reflexis, ac capite quantum fieri poteſt demiſſo. Ipſa baſin tumoris manibus apprehendat, eumque introrſum adigat. Quod ſi ipſa perficere nequeat, Cheirurgus aut Obſtetrix digitum in ejus orificium immittat, ac ſenſim uterum attollat: vel accipiat candelam ceream, ſua craſſitie vaginæ muliebri reſpondentem, & ea citra violentiam omne id protrudat, quod procidit, donec tota moles ſuum in locum reducatur.

Scribit Rodericus a Caſtro *de morbis mulierum libr.2.cap.16.* utile eſſe, ut Medicus vel Cheirurgus ferrum ignitum manu oſtendet, ſimuletque, quaſi eo tangere vellet prolapſum Uterum: ſic enim retrahi Uterum, uti & prolapſa inteſtina. Atque refert Cheirurgum exercitatiſſimum ita curaſſe quemdam, qui vulnus in ventre acceperat, per quod inteſtina egrediebantur: quæ cum nullo remedio reduci potuiſſent, nihil aliud profuiſſe, quam quod magnum ferramentum candens, coram patiente manu tenens, vulneri applicaturum finxit; cujus rei ſubito terrore Inteſtina e veſtigio ſuum in locum redacta fuiſſe.

IX. Poſtquam autem Uterus fuit repoſitus in ſuum locum, uti ibidem contineatur, mulier in lecto reclinetur cruribus extenſis, ita ut unum alteri incumbat, & iſto in ſitu aliquot dies maneat. Interim adſtringens & roborans Fotus Uteri regioni ſpongiæ ope continuo adhibeatur. v. gr.

℞. *Rad. Conſolidæ majoris*, *Rubiæ Tinctorum an.* ℥ iij.
Iridis Florentinæ ℥ ij.
Herb. Matricariæ, *Salviæ*, *Pulegii*,
Fol. Quercus, *Flor. Roſar. rubr. an.* M. j.
Balauſtiæ, *Glandium*, *Aluminis*,
Sem. Cumini an. ℥ ij.
Coq. in ſ. q. Vini Rubri adſtringentis ad ℔ iij. *pro Fotu.*

Regioni Umbilicali nonnulli imponunt *Emplaſtrum ad Rupturam*, vel *Oxycroceum*, vel id quod ſequitur,

℞. *Opoponacis* ℥ ij.
Styracis liquidæ ℥ ß.
Thuris, *Maſtichis*, *Picis*, *Boli Armeni an.* ℥ ij.
Ceræ q. ſ.
F. S. A. Emplaſtrum.

Etiam valde hic laudantur *Suffitus ex cortice*, *vel pulvere Ligni Quercini*, dicto (*kun*, *of Saag meel.*) Alii volunt, ut ſuffimigetur *pelle anguillæ ſale conditæ.*

XII. Interim cura habeatur, ne alvus pigrior ſit, vel laxior. Si enim duræ ſint fæces, Uterus in iis egerendis facile præcipitatur, Lubrica vero alvus membranas Uterum alligantes primum laxat. Inſuper & omnes cauſæ, quæ prolapſum hujus partis excitare valent, tollendæ; atque corpori univerſo, tum Utero ipſi proſpiciendum. Quem in finem multum conducunt *Decocta ex Guajaco*, *Salſaparilla*, *China*, *Saſſaphras*, *additis & iis*, *quæ Uterum roborare valent* continuo uſurpata.

XIII.

XIII. Sin vero nulla perfectæ curationis ſpes ſit; ut tamen a procidentia hac, quæ facile iterum accidit, ſecura ſit fœmina, *Peſſulos*, ſeu potius *Globulos Cereos* in Uterum intrudere, ibidemque relinquere ſolent, de quibus videantur Rouſſetus *de Partu Caſareo ſect. 6. cap.* 34. Paræus *lib.* 23. *cap.* 41. Hildanus *Cent.* 4. *obſ.* 61. Loco peſſariorum in Uteri Procidentia quædam uti ſolent *circulis ex ſubere factis*, *& cera obductis*. Vid. Scultetus *armam. Cheir. Tab.* 17. Verumtamen *ſubligaculum* ſeu *zona* (quæ pro re nata diverſimode parari ſolet) hic potius adhibenda mihi videtur; hac enim munitæ mulieres ſine periculo procidentiæ ambulare, & munera ſua obire poſſunt.

XIV. Atqui prolapſus Uterus quum Gangræna corripiatur, nec ea ſiſti poſſit, quin potius in Sphacelum abeat, eum abſcindendum nonnulli ſuadent; ſed cum periculoſa admodum ſit hæc Cheirurgia, eam non facile inſtituendam cenſeo. Si tamen relaxata nimium vagina extra vulvam procidat, atque ſideretur; ea, vel ſectione, vel ſtrictiore ligatura ſine periculo auferatur, ac porro curetur.

PRAXEOS CHEIRURGIÆ

LIBER SECUNDUS

De Vulneribus.

CAPUT PRIMUM.

Quid Vulnus, quæ ſint illius Differentiæ, Cauſæ, Diagnoſtica.

I. VULNUS ex communi omnium conſenſu nihil aliud eſt, quam *ſolutio continui* ſeu *continuitatis*. Sed ut melius innoteſcat natura Vulneris, videndum eſt, qualis nam ſit hæc continui ſolutio, ad quam pro cognitione Vûlneris nos tranſmittunt Veteres. Enim vero *ſolutio continui*, quæ quibuſdam *ſoluta unitas*, vel *unitatis diviſio* dicitur; eſt *ſeparatio ab invicem partium alicujus membri*, cui ſeparationi contraria eſt unio, & continuitas. Sed cum contrariorum eadem ſit ratio & diſciplina, ſi viderimus, quid ſit hæc partium unitas, ex hac quoque palam fiet, quid erit unitatis ſolutio. *Unio* autem, ſive *Unitas partium* dicitur *conſtitutio ſecundum naturam*, atque *naturalis compaginatio* ſeu *conjunctio*. Quum ergo Unio ſit conſtitutio naturalis, ſolutio hujus unitatis erit habitus præter naturam; unde ſequitur, quod ſit morbus. Equidem non omnis continui ſolutio Vulnus eſt: idem namque dici poteſt de Ulcere, atque Fractura. *Vulnus quid ſit.*

II. Hinc alii ſtrictius definiunt Vulnus, *ſolutionem continui in carne cæſim factam*: quo dicto nec Contuſio, nec Punctio, nec Morſus alicujus Animalis inter Vulnera numerari poteſt; quibus tamen affectibus Vulnerum nomen jam dudum inditum fuit. Unde & nos per Vulnus intelligimus omnem continui ſolutionem, tam cæſim, quam punctim, ſive per contuſionem factam, non ſolum carnis, ſed nervorum, venarum, arteriarum, aliarumque mollium partium. Idque definimus, quod ſit *ſolutio continui recens, cruenta, in parte molli, extrinſecus incidens, ſive ab externo quodam inſtrumento inflicta*. Atque hæc Vulneris definitio ſane perfecta eſt; quippe quæ optime ejus naturam explicat; neque magis, neque minus comprehendit; nec non ab Ulcere, & Fractura manifeſte illud diſtinguit. *Vulneris Definitio.*

III. Sed cum Vulnus dicatur continui ſolutio in parte molli, tam cæſim, quam punctim, & contuſim facta, modo dicendum, qui unaquæque harum continui ſolutionum ſpecies ſit. *Vulnerum ſpecies, ac Differentiæ.*

Inciſio eſt plaga, ſive Vulnus cæſum illatum inſtrumento longioris aciei, ut enſe, cultro, ſimilive.

Pun-

Punctio eſt partis alicujus mollioris perforatio a re acuta, ut ſagitta, pugione, mucrone; aut ab alicujus animalis morſu, ictuve facta.

Contuſio eſt partis carnoſæ ſolutio continui interna, integra manente cute, quæ fit ab inſtrumento gravi ac retuſo, ut ſi quis membrum aliquod in lapidem impingat, aut ligno fortiter percutiat.

Differentiæ porro Vulnerum permultæ ſunt. Enimvero differunt quædam reſpectu partium vulneratarum, unde alia ſunt in carne, alia in tendine, alia in nervo, alia in vena, alia in arteria, alia in capite, alia in collo, alia in thorace, &c.

Quædam differunt ratione Vulneris eſſentiæ, unde vulnera alia ſimplicia ſunt, alia compoſita. Simplicia dicuntur, quæ cutem dumtaxat carniſque portionem occupant, ſine ulla partis deperditione. At compoſita ſunt, quando & cutem & carnem cum ſubſtantiæ amiſſione invadunt.

Alia differunt ratione periculi, & ſecuritatis, vel impedimenti, remanſuri: & ſic quædam lethalia, quædam non lethalia, quædam nullum adferunt poſt ſanationem vel impedita, vel debilitata, vel deturpata relinquunt.

Alia differunt reſpectu inſtrumentorum vulnerantium; & hac ratione quædam cæſim inflicta ſunt, quædam punctim, quædam cum inſtrumentis ſecantibus, quædam diſcerpentibus, quædam contundentibus, & ſic porro.

Denique differunt Vulnera juxta quantitatem, quo pacto quædam magna ſunt, quædam parva, quædam mediocria, quædam rite penetrantia & profunda, quædam lata & ſuperficiaria, &c.

Generales Vulnerum cauſæ. IV. *De Cauſis Vulnerum* multa dicere opus non eſt. Eæ namque ſunt omnia illa, quæ extrinſecus advenientia continuum ſolvere ac dividere poſſunt, incidendo, pungendo, rumpendo, contundendo, perforando, ſic vulneris cæſim facti cauſæ ſunt omnia inſtrumenta, quæ incidendi vim habent, ut enſis, culter, vitrum &c. Puncturæ cauſæ ſunt quæcumque acuta, ut ſagittæ, acus, dentes animalium. Rumpunt quæcumque partem mollem diſtendunt, & in partes contrarias divellunt, ut gravioris ponderis elevatio vel geſtatio, caſus, percuſſio, vociferatio. Contundunt gravia, dura, ac retuſa, ut lapis, lignum, plumbum, &c. Perforant ferrum ignitum, globi plumbei e ſcolpetis emiſſi, &c.

Signa Vulnerum Diagnoſtica. V. Quoad *Diagnoſin*: Vulnus ipſum per ſe ſenſibus manifeſtum eſt, nec Signis, quibus cognoſcatur, opus habet. Verum etſi ſenſui pateſcat, quis in cute locus ſit vulneratus; ſi equidem vulnus ad interiora penetret, quæ intus partes vulneratæ ſint, haud ita obvium eſt. Enimvero vulnera omnia quæ corpus noſtrum lædunt, aut ſunt externa & in partibus continentibus, aut interna, ac penetrantia. Si externa ſunt judicium de iis viſu & tactu fieri ſolet ac poteſt: ſin vero interna & penetrantia; ea quidem ſunt aut in capite, aut in thorace, aut in inferiore ventre, una cum partium contentarum læſione, aut ſine earum læſione.

Si Vulnus in cavitatem aliquam penetret, nec partes, quæ ibi continentur, offendat; ea penetratio dignoſcitur ſpecillo ferreo, aut plumbeo, vel tenui cerea candela; partes autem internæ nullo modo offenſæ videntur, quum nullum grave ſymptoma ſeſe prodat. At ſi penetrando præcipuam quamdam partem contentam læſerit vulnerans inſtrumentum, ejus læſionis ſigna breviter nunc exhibebimus.

Quod

Quod ſi Vulnus igitur in Caput penetraverit, atque Cranium fregerit, (id quod viſu, & tactu judicare debet Cheirurgus) vel Menynges læduntur, vel ipſum Cerebrum offenditur.

Membranarum Cerebri læſarum ſigna ſunt, maximi ac extremi dolores qui repente ſuperveniunt, nauſeæ, vomitiones, nec non ſanguinis per aures, oculos, nareſque effluxus, inſuper mentis accedit alienatio, præcipue ſi punctum vulnus inflictum fuerit. Interdum tamen læſum Pericranium eadem ſymptomata parit. Quod ſi Cerebrum in ſua ſubſtantia læſum ſit, omnia hæc accidentia augentur, magis intenditur febris, atque non raro mutus fit patiens, omnique loquendi facultate prorſus deſtituitur.

Quum vero in Thoracem penetret Vulnus, plerumque offendit aut pulmomonem, aut cor, aut pericardium, aut diaphragma, aut vaſa quæcumque. At Thoracem penetrare cognoſcitur ſpecillo, viſu, tactu, quumque aer e vulnere exeat, aut quum Æger medicamentorum vulneri impoſitorum ſaporem ore percipiat.

Atqui Pulmonem læſum eſſe judicamus, quando tum e vulnere, tum ex ore egeritur tenuis, ſpumoſuſque cruor; nec non ſonora, premens, ac difficilis eſt reſpiratio.

Quum vero lædantur vel ipſum cor, vel magna in thorace vaſa, immodicus fit ſanguinis fluxus, qui totam mox implet capacitatem, extremitates refrigerantur, ſudorque frigidus erumpit, certus mortis nuntius & index.

Quod ſi diaphragma continui ſolutionem recipiat, magna ſpirandi difficultas, acuta febris, aliaque gravia accedere ſolent ſymptomata.

Quum autem in ventrem inferiorem Vulnus penetret, (id quod ſpecillo, viſu, tactu, & vaporibus exhalantibus judicamus) offendit aut jecur, aut lienem, aut ventriculum, aut inteſtina, aut renes, aut vaſa majora, aut veſicam urinariam, aut uterum, ſi patiens ſit mulier.

Ventriculus ſin vulneratus ſit, chylus per vulnus exit, hinc perpetuus vomitus conſequitur, tandem ſingultus, animi deliquium, aliaque plura ſuperveniunt accidentia.

Inteſtina vulnerata eſſe cognoſcimus, quum per ipſum vulnus quoque exeant excrementa, vel magis minuſve craſſa ac fœtentia, prout aut craſſum aut tenue læſum ſit inteſtinum. Cæterarum porro partium vulneratarum ſigna ex antedictis nunc abunde innoteſcent, & ſuis locis tradetur.

CAPUT II.

De Vulnerum Prognoſticis.

I. SED priuſquam Vulneris Curam aggrediatur Medicus, omnino de PROGNOSTICIS ſollicitus eſſe debet. Viz. præcognoſcendum, ſit ne ſanabile vulnus, vel inſanabile. Sin ſanabile, an curatu facile ſit, an vero difficile, atque integra & priſtina ſanitas in Ægrotanti reſtitui queat, vel an ſanatus membri alicujus ſit paſſurus actionem læſam. Atqui inſanabile ſi ſit vulnus, an lethale ſit, & ad mortem vergat, an vero in ulcus curatu arduum ſit degeneratum.

II. Primo itaque diligenter expendendum, *quæ Vulnera ſint lethalia, quæ non*. Etenim quæſtio hæc magni momenti eſt, atque diligenter & accurate Medico penſitanda, ac cognoſcenda. Namque cum in judiciis & foro vita nonnullorum ob vulnera aliis inflicta periclitetur, & a Judicibus Medicorum

ſententia hac de re requiratur, diligens danda opera, ut talem de Vulneris natura ſententiam ferat Medicus, qua innocens non condemnetur, nec reus abſolvatur.

Quæ Vulnera lethalia ſint dicenda. III. Idcirco hic notandum, non omne vulnus, quod mors ſequitur, dicendum eſſe lethale; ſed id ſolum, quod ſuapte natura mortem affert. Atque hoc ſenſu Vulnerum quædam lethalia dicuntur, quædam indifferentia; quod aliquando lethalia ſint, aliquando non, pro Medentis induſtria, Ægri natura, conſtitutione, ætate, robore, & obedientia, pro temporis ratione, regionum qualitate, &c. Lethalium igitur alia abſolute, ſeu ex neceſſitate lethalia ſunt, quod omnino ſemper Ægrum interimant; alia non neceſſario, ſed ut plurimum occidunt.

IV. *Vulnera ex neceſſitate lethalia* ſunt ea, quæ omnem medelam effugientia brevi temporis ſpatio vitam adimunt, uti ex Juriſconſultis notat Farinac. *de homicid. quæſt.* 126. *num.* 5. *Lethalia ut plurimum* ſunt, quorum curatio difficilis eſt, & ſæpius male ſuccedit, non quod ſemper interficiant, adnotante ex ipſis Juriſconſultis Barboſ. *in Collect. Doct. tit.* 12. *cap.* 18. *num.* 7. *tom.* 2. Nam poteſt quidem vulnus eſſe ſecundum plurimum lethale ex ſua natura, & tamen vulneratus ex vulnere convaleſcere; quemadmodum etiam aliqui morbi, tametſi lethales videantur ſua natura nonnumquam curantur.

V. Sunt autem lethalia vulnera judicanda, primo & præcipue *ex natura partis vulneratæ*, dehinc ex vulneris qualitate ex ejuſdem quantitate, ætate patientis, ſexu, temporis conſtitutione, loci conditione, ſtatu ipſius vulnerati, qualitate inſtrumentorum vulnerantium, accidentibus plerumque vulneribus ſupervenire conſuetis, aliiſque nonnullis conditionibus ab extra accedentibus. At, ceu dixi, *natura ipſius partis vulneratæ præcipua cauſa eſt periculi & ſecuritatis vulnerum*. Cætera enim omnia per accidens ad id concurrunt, ut palam eſt; cum hæc, ſiquidem vulnera ex partis vulneratæ natura ſint lethalia, faciant ad mortis accelerationem aut retardationem: aut ſi lethalia non ſint, poſſint ea reddere minoris vel majoris ſecuritatis; facilioris aut difficilioris curationis, ex. gr. vulnus ſimplex in parte carnoſa omnem ſecuritatem, quantum ex ſe eſt, ſolet promittere; quale eſſet vulnus in carnoſa parte bracchi. Quod ſi id ipſum vulnus magnum ſit, ſi accedat aeris conſtitutio contagioſa, ſi æger ſit debilis, ſenex, aut valetudinarius, ſi arma fuerint venenata; hoc ipſum vulnus, quod alias tutum erat, evadet dubium, & lethale.

VI. Hinc ſapienter dictum eſt ab Hippocrate *lib.* 2. *prædict.* quod ex omnibus vulneribus contingit homines mori: quod idem monent Valleſius *comm.* 5. *Epid. text.* 16. Paræus *Chirur.* 8. *cap.* 4. aliique. Quia poteſt vulnus eſſe ſalutare, & tamen vulneratus vel ob morboſum corporis habitum, vel ob occultam quamdam læſorum circumſtantiumque corporum cacoethiam decedere, vel aliis accidentariis ex cauſis. Unde etiam, ſi quoad magnitudinem, vulnuſculum nullo modo conſideretur, ita ut neque vulneris nomine dignetur; reſpectu tamen partis læſæ poteſt eſſe abſolute lethale: ex. gr. ſi cor attigerit, aut ſi ad internas alias nobiliores partes penetraverit, aut ſi acus in nervoſam particulam profundius adacta ſit; quale exemplum habemus apud Hippocratem *lib.* 5. *Epidem. text.* 44. ſutoris ſolearum veteramentarium, qui acu ſeſe pupugit juxta genu, & tertio a vulnere die mortuus eſt; ſic etiam Ariſto apud eumdem Hipp. *lib.* 7. *Epid. text.* 97. ex vulnere digiti pedis, ſuccedente gangrena mortuus eſt, quod forte nervoſam partem læſiſſet. Conjung. Foreſtus *lib.* 6. *obſ.* 49. 50. Hildanus *Cent.* 1. *obſerv.* 21. *Cent.* 5. *obſerv.* 2. 85. Quæ exempla ſatis declarant, vulnus aliquando eſſe quidem reſpectu magnitudinis parvum, ſed par-

partis vulneratæ ratione maximum, quia facillime accerſit.

VII. Ergo partis natura præ cæteris omnibus vulnerum conditionibus venit conſideranda, juxta quam lethalia vulnera Hippocrates ſeptem pronunciat ,, *ſect. 6. Aphor.* 18. Cui perfecta eſt veſica, aut cerebrum, aut cor, aut ſeptum ,, tranſverſum, aut aliquod ex inteſtinis tenuibus, aut ventriculis, aut hepar ,, lethale. Hunc tamen Aphoriſmum tum limitat, tum ampliat *in Coacis Aphor.* ,, 509. *in cod. Fœſii* dum inquit: Ex vulnere fere mors contingit, ſi cui vulne- ,, ratum fuerit cerebrum, ac ſpinalis medulla, aut jecur, aut ſeptum tranſver- ,, ſum, vel cor, aut veſica, aut quædam grandis vena. Mors quoque ſubit, ſi ,, in arteriam & pulmonem inſignes valde plagæ inflictæ fuerint, ita ut per- ,, cuſſo pulmone, minor ſit, qui per os prodit ſpiritus, quam qui per vulnus ,, excidit. Intereunt vero, quibus nervi interiores, ſive tenuis aliquis, ſive ,, craſſus vulnus acceperit ſi plaga tranſverſa fuerit, & magna: quod ſi parva ,, & recta nonnulli periculo eximuntur. Minime autem ab his vulneribus mors ,, impendet, quæ in corporis partes, in quibus hæc non ſunt, aut ab his quam ,, longiſſime abſunt, infliguntur. Etiam C. Celſus *lib. 5. cap. 26.* ſententiam ,, Hippocratis, ad hunc modum expreſſit. Servari non poteſt, cui baſis ce- ,, rebri, cui cor, cui ſtomachus, cui jecinoris portæ, cui in ſpina medulla ,, percuſſa eſt, cuique aut pulmo medius, aut jejunum aut tenuius inteſtinum, ,, aut ventriculus, aut renes vulnerati ſunt, cuique circa fauces grandes ve- ,, næ, vel arteriæ præciſæ ſunt. Vix autem ad ſanitatem perveniunt, qui- ,, bus ulla parte pulmo, aut jecinoris craſſum, aut membrana quæ continet ,, cerebrum, aut lien, aut vulva, aut veſica, aut ullum inteſtinum, aut ſe- ,, ptum tranſverſum vulneratum eſt. Hi quoque in præcipiti ſunt, in quibus ,, uſque ad grandes, intuſque conditas venas, in alis vel poplitibus mucro ,, deſedit. Periculoſa etiam vulnera ſunt, ubicumque venæ majores ſunt, quo- ,, niam exhaurire hominem profuſione ſanguinis poſſunt. Idque evenit non in ,, alis tantum, atque poplitibus, ſed etiam in his venis, quæ ad anum, te- ,, ſticuloſque perveniunt. Præter hæc malum vulnus eſt, quodcumque in alis, ,, vel feminibus, vel inanibus locis; vel in articulis, vel inter digitos eſt, ,, item quodcumque muſculum, aut nervum, aut arteriam, aut membra- ,, nam, aut os, aut cartilaginem læſit. Sed partium harum vulnera ordine nunc conſideremus, & quæ vel abſolute vel ſimpliciter lethalia ſint, quæ non, videamus.

VIII. Igitur inter lethalia referri debent *Vulnera Cerebri*; at non omnia. Vidit namque ipſe Galenus hujuſmodi vulnera curata, uti refert *comm. in Aphor.* 18. *ſect.* 6. & *lib. 8. de uſu part. cap.* 10. Exempla quoque habentur apud Valleriolam *lib. 4. obſerv.* 10. *lib. 5. obſ.* 9 *lib. 6. obſerv.* 4. Hildanum *Cent. 4. obſ.* 1. 2. 3. Et longum catalogum illorum, qui vulnera cerebri ſanata viderunt, recenſet Joh. Andr. a Cruce, *de Vulner. lib. 1. tract 2. cap. 14. de cerebro ſauciato*. Imo obſervatum fuit, particula cerebri amiſſa, Aegrum nihilominus convaluiſſe; cujus rei variæ hiſtoriæ notatæ ſunt a Nicolao Maſſa, Carpo, Fallopio, Chriſt. a Vega, Franciſco Arcæo, Horatio Augenio, Petro de Marchettis, aliiſque præſtantiſſimis practicis. Sunt quoque notatu dignæ hiſtoriæ de periculoſiſſimis cerebri vulneribus, quæ extant apud Cabrolium *obſ* 16. 23. 34. Henricum Petræum, Matthiam Glandorpium, Sennertum, Diemerbroeckium *in Atome Corporis Humani*.

Qualia ſint Vulnera Cerebri.

At non ſolum vulnera cerebri parvi facienda non ſunt: ſed nec leviſſima capitis vulnera umquam negligenda, uti cum Hippocrate monet Horatius Augenius *lib. 9. Epiſt.* 3. Aquapendens *oper. Cheir. lib. 2. cap.* 15. Et ex Juriſconſultis Farinaceus *quæſt.* 116. 128. Habent enim capitis vulnera quid peculiare, ac om-

omnino diverſum a pleriſque vulneribus, quum partium aliarum vulnera, etiam non contemnendæ ſint magnitudinis, negligi totius poſſint, quam leviſſima capitis.

Medulla Spinalis. IX. Quoad *Spinalis Medullæ Vulnera*; cum Spinæ Medulla in partibus ſub cerebro ſitis, cerebri vices gerat, & cum cerebro ſubſtantiam, membranaſque communes habeat, haud ſecus ac cerebri vulnera, ea ſpinalis Medullæ lethalia merito pronunciantur; imprimis ſi ſuperior ejus pars vulneretur: qua læſa, ſpirituum animalium in totum corpus influxus tollitur, hinc omnium capiti ſubjectarum partium ſenſus, motuſque aboletur, adeoque & cæteræ omnes actiones ſilent, & brevi pallida mors ſequitur.

Cordis. X. *Cordis Vulnera* quoque inter lethalia, non ſine ratione, recenſentur ab Hippocrate: namque ea abſolute vel ex neceſſitate ſemper Ægrum interimunt. Et licet nonnulli cum iis per exiguum tempus vixerint, nunquam tamen ſanari potuerunt, imo plerique eo ipſo fere momento, quo vulnus in ventriculos penetrat, tanquam fulmine icti, concidunt, quod ſemel nobis videre contigit, 4. Octobris 1680. Si tamen vulnus admodum exile in ventriculos penetret, tum interdum, etſi raro, accidit, hominem tam ſubito non corruiſſe, ſed paucas horas ſupervixiſſe. Ita vidit Paræus virum in corde vulneratum per ducentos paſſus cucurriſſe. Meminit Scenkius *Obſerv. Medic. lib.* 2. ſtudioſi, qui vulnus punctim per utrumque ventriculum recepit, & tamen plateæ longæ ſpatium curſu confecit, ac mente ſanus fere per horam vixit. Jonſtonus, Henricus ab Heers, Tulpius, & plures alii, varia referunt exempla eorum, qui corde vulnerato aliquot horas, imo diem unum & alterum vixerunt. Hoc & *Obſervatio rara.* nos obſervavimus in quodam Juris ſtudioſo; qui 1688. 9. Julii octava circiter veſpertina enſe vulneratus fuit in ſiniſtro thoracis latere juxta papillam penetrante vulnere inter quartam & quintam coſtam. Hoc poſtquam inflictum fuit, difficulter admodum ſpiravit, ac cruor immodice profluit, adeo ut animo ferme deficeret, & Cheirurgus foramen protinus occludere cogeretur. Quo facto augebatur in horas ſumma ſpirandi difficultas, ut tandem 11. Julii, hora ante meridiem undecima expiraverit. Vocati a Nob. & Ampliſſ. Prætore ac Judicibus cadaver aperuimus, & vidimus ſiniſtram thoracis partem ſanguine ferme repletam, atque penetraſſe gladium per pericardium in ſiniſtrum cordis thalamum, qui prope mucronem penitus perfoſſus fuit; Quod vero inflicto hoc lethali vulnere, ultra triginta octo horas ſupervixerit Patiens, factum fuit quoniam ſingulis cordis conſtrictionibus, mucrone ad baſin aſcendente, ventriculi iſtius vulnera ita fuerunt occluſa, ut nil niſi perquam exigua cruoris portio emanaverit, unde nec Patiens tam ſubito extingui neceſſe habuerit. Fernelius *Pathol. lib.* 5. *cap.* 12. dicit: „ Vulnera cordi inflicta, quæ „ non alte in ventriculos penetrant, non protinus interimunt. In quodam, „ qui ſenſim contabeſcens & liqueſcens, de medio tandem ſublatus eſt, tria „ ulcera in corde reperi non parum cava & ſordida, multo ante jam tem„ pore contracta. Simile quid de cordis ulcere refert Petrus de Marchettis *Obſerv. Chirurg.* 47. de quodam, qui paulatim longo temporis tractu omnino emaciatus, tandem obiit: in cujus diſſecto cadavere invenit magnum ulcus, quod non ſolum cordis capſulam, verum etiam, ſubſtantiæ cordis magnam partem exederat, uſque dum tandem penetraſſet in ſiniſtri ventriculi cavitatem, ægrumque ſic occidiſſet. Sed oppido rarum eſt exemplum, quod habet Cl. Diemerbroeckius *Anat. lib.* 2. *cap.* 6. cujuſdam viri robuſti in corde vulnerati, vulnere penetrante in ſuperiorem partem dextri ventriculi, ſupra valvulas tricuſpides, prope ingreſſum venæ cavæ; qui tamen ultra novem dies ſupervixit. At quoniam anguſtum admodum erat vulnus, & ſupra val-

vulas

vulas inflictum, hinc factum fuit, quod in cordis conſtrictione totus, qui in dextrum ventriculum e cava profluxerat, ſanguis, propter valvularum tricuſpidum impedimenta, per vulnus expelli non potuerit, ſed maxima ejus pars per arteriam pneumonicam, quæ vulnere multo latior erat, in pulmonem fuerit propulſa, atque inde porro ad ſiniſtrum ventriculum; & arteriam aortam, ita ut non niſi pauxillum ſingulis pulſibus e vulnere in pericardium & thoracis cavitatem expelli potuerit, unde etiam vires tardius collapſæ ſunt. Hiſtoria quoque per quam rara militis, qui in corde ſaucius vitam ultra quindecim dies ſuſtentavit, habetur apud Sennertum *Prax. lib. 5. part. 4. cap. 3.*

Verumenimvero vulnera in cordis cavitatem penetrantia non ſolum abſolute, & ex neceſſitate lethalia ſunt; ſed & vulnera ſi cordis ſubſtantiam muſculoſam tantum attingant, omnem quoque medelam effugiunt, atque patienti vitam adimunt, quia quamcumque cordis partem quomodocunque attigerit vulnus, coaleſcere, ob continuum ejus motum, non poteſt; unde & inflammatio, aliaque gravia ſymptomata ſuperveniunt, quæ neceſſario hominem, ſi non ſubito, ſaltem non multo poſt interficiunt. Audite de cordis vulnuſculis non penetrantibus, lethalibus equidem, hiſtoriam, quam Paulus Zacchias *Quæſt. Med. Legal. lib. 5. titul. 2. quæſt. 2.* ita deſcribit: „ Maniacus quidam Sacerdos cum furore ductus ſe primum caſtraſſet, imo univerſum penem cum ſcroto & teſtibus abſcidiſſet, in eodem furore perſiſtens, acubus quibuſdam fortibus pectus ſub ſiniſtra mammilla ſibi transfodit, tandemque poſt nonnullos dies, quinque nimirum aut ſex, ab hiſce vulnuſculis illatis vitam, quam oderat facile amiſit. Aperto cadavere, acus omnes ad cordis ſubſtantiam penetraſſe repertæ, cum quibus tamen potuit per nonnullos dies ſupervivere. Igitur quomodocunque ſit, quod aut eadem hora, ac momento, vel ſubſequenti die, vel etiam poſt duos, treſve, aut plures dies, qualeſcunque cordis vulnus interficiat; ea concluſio rata ac firma maneat, quod *Cordis Vulnera, ſive in ventriculos uſque penetrent, ſive non, neceſſario Ægrum interimant.*

XI. Non minoris jure *Pulmonis Vulnera* inter lethalia refert Hippocrates *in Coacis Prænotionibus.* At vero tam abſolute quæcunque pulmonis vulnera pronunciari nequeunt lethalia, ac ſi nullum huic viſceri inflictum vulnus unquam curetur: quapropter ipſe Hipp. addit limitationem; ſi viz. vulnus ſit magnum, ut Pulmone ſauciato minus ſpiritus per os procedat, quam e vulnere excidat; atque ſi vel vas ſanguineum magnum, vel aſperæ arteriæ ramus lædatur. Enimvero omnia pulmonis vulnera lethalia ſemper non eſſe, docuit nonnunquam experientia, qua conſtat, nonnullos per totum thoracem & pulmonem fuiſſe perfoſſos, & nihilominus convaluiſſe. Videantur Hildanus *Cent. 2. Obſ. 32. Cent. 3. Obſ. 36. Cent. 1. Epiſt. 52.* Sennertus *prax. lib. 5. part. 4. cap. 3.* Valleriola *lib. 4. Obſ. 10.* Nicolaus Maſſa, Franciſcus Arcæus, Fallopius Foreſtus, Tulpius, & alii. *Pulmonis.*

Ea igitur pulmonis vulnera abſolute lethalia non ſunt, in quibus ſaltem pulmonis ſubſtantia, non vero magna vaſa læſa ſunt; neque illa, quæ non adeo magna ſunt, ut nec reſpirationem graviter lædant, nec alia quæcunque gravia accerſant ſymptomata.

E contrario ſi magna ſint pulmonis vulnera, & non ſolum pulmonis ſubſtantia, ſed & magna in eo vaſa vulnerentur, ea pronunciare licet ex neceſſitate lethalia, utpote in quibus ſanguis, ſpiritusque vitalis profunditur & diſſipatur; vel a copia cruoris extra vaſa effuſi pulmo ac cor opprimuntur, & homo ſuffocatur.

Inſuper mortem plerumque afferunt ea pulmonis vulnera, in quibus exulce-

cerari incipit veſiculoſa ejus ſubſtantia, atque Phthiſis excitatur: vel in quibus ſanguis in thoracis capacitatem effuſus, ibi putreſcere incipit, & vel febrem, vel Empyema excitat. Sed quæritur hic, *nonne tale Pulmonis Vulnus, cui Phthiſis ſuccedit, quæ poſtea mortem Ægro affert, dicendum ſit abſolute & ex neceſſitate lethale, & an tali in caſu Reus non teneatur de homicidio?* Quidam ex Juriſconſultis cenſent, vulnus non eſſe dicendum ex neceſſitate lethale, ſi accidentia remittant, ſi vulneratus melius habuerit, ſi poſt triduum e lecto ſurrexerit, & ambulaverit, licet deinde ex recidiva mortuus fuerit; adeoque vulnerans jam ultra non teneri de occiſo, tanquam ſi non præſumatur ex vulnere mortuus. Damhoud. *in Enchirid. rer. crimin. cap.* 77. *n.* 10. Menoch. *de arbitr. caſ.* 275. *num.* 9. Farinaccus *de homicid. quæſt.* 126. 127. Sed nos quod ſpectat, ſententiam hanc omnino improbamus, ea ratione ducti, quod malignæ ægritudines, & ipſa quoque maligna & necantia vulnera aliquando remittant; imo & hoc habeant proprium, teſte Galeno, quod remittere videantur, ac dehinc repente recrudeſcant, hominemque e medio, quaſi inopinato, tollant. Difficultatem vero auget id, quod ipſimet Juriſconſulti ex recidiva conjecturam deſumant, vulnus fuiſſe lethale, & vulneratum ejus culpa deceſſiſſe ob recidivam. Farinac. *loc. cit. quæſt.* 127. *num.* 77. quæ e directo contraria videntur iis, quæ circa hanc conjecturam ex ipſorum ſententia ſuperius allata ſunt. Haud ſecus de vulnere pulmonis, cui Phthiſis ſuccedit, judicandum puto: viz. abſolute id eſſe lethale, & vulnerantem teneri de homicidio, licet poſt longam hebdomadarum ſeriem demum vulneratus moriatur. Phthiſis quidem, non vulnus, proxima mortis cauſa eſt; at vulnus mortis cauſa remota. Et quod in ſano corpore ſe habet, ut cauſa remota, eſt ipſa occaſio mortis: dum namque conſtat, accidentia ex ipſo vulnere originem habuiſſe, & ſemper uſque ad mortem perſeveraſſe, ex vulnere præſumi debet mortuus vulneratus.

Aſperæ Arteriæ. XII. *Aſperæ Arteriæ Vulnera* non lethalia eſſe, verum ſanari poſſe, docet Laryngotomia. Ea nimirum ſanantur, quæ magna non ſunt, & in quibus membranæ ſaltem, quibus Trachææ cartilagines connectuntur, vulnerantur. Scenkius *Obſerv. Medic. lib.* 2. At annuli cartilaginei ſi vulnerantur, ob duritiem pars coaleſcere nequit. Hippoc. *lib.* 6. *Aphor.* 19. *lib.* 7. *Aphor.* 28. Galenus 5. *meth. med. cap.* 7. Hæc igitur vulnera haud inepte lethalia cenſentur. Equidem non ſubitam, ſed lentam mortem afferre ſolent; dum vel ab aere per vulnus confertim ingrediente pulmones alterantur & debilitantur, vel calloſa quædam ſubſtantia vulneri ſuccreſcit, quæ ſpiritum ſenſim intercipiendo tandem hominem jugulat, ita ad octodecim hebdomadas vulnere tali laborantem vidit Barbette, antequam moreretur.

Diaphragmatis. XIII. *Diaphragmatis Vulnera* inter lethalia quoque recenſet Hippocrates. Diſtinguit equidem Galenus *lib.* 5. *meth. med. cap.* 9. inter ea, quæ Diaphragmatis parti tendinoſæ, & quæ carnoſæ infliguntur; atque illa ſtatuit eſſe lethalia, hæc ſanabilia. Scribit porro *comm. in Hipp. Aphor.* 18. *ſect.* 6. nervoſæ Diaphragmatis partis vulnera non ſemper lethalia, ſed magna ſolum: plane enim gravia tum ſuperveniunt ſymptomata, delirium puta, difficilis reſpiratio, febris, convulſio, ſingultus, riſus ſardonius, ut ridendo Ægri moriantur.

Ventriculi. XIV. Haud ſecus *Ventriculi Vulnera* inter lethalia numerantur; & merito, quia in parte hac magis membranoſa ægerrime ſanantur; ac ſi infligantur Superiori ejus Orificio, quod Stomachus nuncupatur, ob nervorum ei inſertorum copiam, convulſionibus & ſingultibus continuis Ægrum occidunt: ſin vero Ventriculi Fundo infligantur, ingeſta alimenta mox effluunt in abdominis cavitatem, illic alia viſcera brevi corruptura.

Verum etſi uſus & ratio illud Hippocratis effatum confirment, hanc tamen regu-

regulam interdum, quamvis raro, exceptionem admiſiſſe, & ſubinde Vulnus Ventriculi ſanatum fuiſſe, obſervatum fuit; cujus curationis hiſtorias ſibi viſas deſcribunt Fallopius *de cap. vuln. cap.* 12. Cornax *in Epiſt. Reſp. ad D. Ægidium Hertogh.* Julius Alexandrinus *annot. ad cap.* 4. *lib.* 6. *Therap. Galeni*. Diemerbroeckius *Anat. lib.* 1. *cap.* 6. & ex aliis collegit Scenkius *obſ. Med. lib.* 3. Sunt quoque admirandæ illæ hiſtoriæ, quæ de duobus Cultrivoris referuntur: quarum alteram deſcribunt Bernardus Svevus *in tract. de inſp. vuln.* Crollius *in præf. Baſilicæ Chymicæ*. Sennertus *prax. lib.* 1. *part.* 1. *ſect.* 1. *cap.* 15. & *lib.* 5. *part.* 4. *cap.* 3. de Ruſtico Bohemo, qui 1602. Pragæ cultrum novem pollicum longitudinis deglutiit; qui poſt ſeptem hebdomadas e ventriculo exciſus, & Aeger ſanitati reſtitutus fuit. Alteram ſibi ipſis viſam enarrant Georgius Lothus, & Rutgerus Gempſingh *in peculiari germanico tractat.* de juvene duos & viginti annos nato, qui Regiomontii in Pruſſia 1635. cultrum longitudine duas tranſverſas palmas excedentem, deorſum deſcendente manubrio, caſu deglutiit, qui poſt ſextam hebdomadam a Cheirurgo exciſus, Aegerque intra menſem ſanatus fuit. Culter hic poſtea a Daniele BecKero Medico Dantiſcano, D. Othoni Heurnio, quondam Lugduni in Batavis Medicinæ Profeſſori, donatus, ibidem inter alia rara in Theatro Anatomico aſſervatur.

Ex allatis igitur hiſtoriis haud immerito concludimus, Vulnera Ventriculi Fundo inflicta non abſolute ſeu ex neceſſitate, verum ſimpliciter lethalia eſſe dicenda; ſed quæ ſuperius ejus orificium ſeu ſtomachum penetrant, omnem medelam effugere, adeoque neceſſario & ſemper Aegrum interimere. Eo namque graviter afflicto, ob maximum cum cerebro & corde conſenſum, lethalia plerumque excitari ſolent ſymptomata.

XV. Ejuſdem naturæ ſunt *Inteſtinorum Vulnera*, quæ ab Hippocrate inter lethalia quoque referuntur. Sunt tamen periculoſiora Vulnera tenuium, quam Craſſorum inteſtinorum; ob ſubſtantiam illorum membranoſam magis, minuſque carnoſam. *Inteſtinorum.*

XVI. Succedunt *Hepatis Vulnera*, quæ inter lethalia etiam non ſine ratione enumerat Hippocrates *lib.* 1. *de morbis*, & *lib.* 6. *aphor.* 18. propterea quod copioſa hæmorrhagia citius Aegrum occidat, quam ſiſti medicamentis poſſit; & ſi forte ſiſtatur, tamen ulcus poſt vulnus relictum tam raro & difficile ſanetur, ut ex tribus millibus ea parte vulneratis vix unus aut alter evadat, & inter miracula fere habendi ſint, qui ſervati ex iis fuerunt. Equidem tradit Paulus Aegineta *lib.* 6. *cap.* 28. vulnerato Hepate, abſciſſaque ejus parte, Hominem ſervari poſſe. Et Hiſpanum Juvenem, cui magna Hepatis portio per ilei dextri vulnus erumpebat, ſanatum fuiſſe refert Cornelius Gemma *Coſmocritic. lib.* 1. *cap.* 6. Et Nobilem poſt inflictum circa Hepatis regionem vulnus, ac particula ex ejus ſubſtantia abſciſſa, extractaque, ſanum evaſiſſe, ſcribit Bertinus *Med. lib.* 13. *cap.* 7. Idem obſervarunt Hildanus *Cent.* 2. *obſ.* 34. Matthias Glandorpius *in Spec. Chirurg. obſ.* 34. Sed hæc ſunt naturæ miracula, qualia in curationibus aliquando contingere, olim Averroes tradidit. *Hepatis.*

XVII. *Lienis Vulnera* eodem fere modo ſe habent, ut Hepatis; atque lethalia ſemper conſervantur. *Lienis.*

XVIII. De *Renum Vulneribus* quæritur, ſintne ea lethalia? Reſp. profunda Renum Vulnera abſolute & ex neceſſitate eſſe lethalia, atque ex centum ita vulneratis vix unum ſanitatem recuperare. Quæ quidem lethalitas non procedit a Renum nobilitate aut præſtantia; ſed a ſymptomatum ſyndrome; uti a magna hæmorrhagia, vaſorum diſſectione, urinæ obſtructione, ejuſve continuo effluxu, inflammatione, dolore, & quidem præcipue, abſceſſu, ac exulceratione ob acris ſeri tranſitum vix curabili, aliiſque, quæ Aegrorum vires ad mortem uſ- *Renum.*

uſque conterunt. Renes quippe licet non ſint partes principes, ſunt tamen tales, quarum uſu carere non poſſumus; quo ſublato, vel graviter ſaltem impedito, vita tollitur. Contigit quidem nonnullos Renibus vulneratos aliquamdiu ſupervixiſſe, & minus peritis ſanatos viſos fuiſſe, ſed tandem tamen ſuperſtites abſceſſus Ægros e medio ſuſtuliſſe. Sic Fallopius, Corn. Gemma, Dodonæus, Foreſtus, Valleriola, aliique, varia referunt Renibus vulneratorum exempla, qui aliquot annos ſupervixerunt; tandem vero ex iſtis vulneribus mortui ſunt. Quod autem alii citius, alii tardius fatis cedant, fit prout illa vulnera magis minuſve profunda, & ſymptomata majora vel minora fuerint.

Veſicæ urinariæ. XIX. Inſuper in catalogo vulnerum lethalium apud Hippocratem reperiuntur *Veſicæ Urinariæ Vulnera*. Diſtinctione tamen hic opus eſt. Nam quod Collo Veſicæ infligitur vulnus ſanari poſſe, docet Litothomia. At Fundo ejus vulnerato, atque penitus perfoſſo, ire ſolet patiens, unde redire negant quemquam.

Venarum, arteriarumque majorum, &c. XX. Tandem occurrunt & *Venarum*, *Arteriarumque Majorum Vulnera*, quæ ſæpius ſunt lethalia. Namque cum ligatura conſtringi nequeant, cruore immodice effuſo, vires ſubito dejiciuntur, & patiens plerumque extinguitur. Equidem cum Chirurgus alius melius alio vulnus claudere poſſit, cauſſa mortis in Vulnerantem non ſemper conjicienda.

Vulnera Nervorum Majorum fere incurabilia ſunt, quandoque lethalia.

Vulnera Venenatis Inſtrumentis aut *Animalibus* inflicta fere ſemper lethalia ſunt.

XXI. Atque hæc ſunt vulnera, quæ Hippocrates lethalia eſſe recte ſcribit. Quorum tamen, ceu dixi, quædam ſunt abſolute vel omnino lethalia, quædam ſimpliciter lethalia. Abſolute vel ex neceſſitate lethalia Farinaceus *tit. de homicid. quæſt.* 125. definit, quæ non requirunt curam & conſilium Medicorum; ſed ſunt talia, e quibus Vulneratus ſtatim moritur, *hoc eſt*, ob quæ, quamvis omni arte & induſtria curentur, Aeger nihilominus moritur. Lethalia ſimpliciter, *id eſt*, non omnino mortalia, vel ad mortem certa, idem Farinaceus deſcribit, ex quibus Vulneratus non ſtatim moritur, & ex quibus quandoque etiam non moritur.

XXII. Quæ igitur vulnera ſimpliciter tantum lethalia ſint, *hoc eſt*, e quibus etſi aliqui interdum convaleſcant, hic vel ille tamen ex iis revera mortuus dici poſſit, ex ſuperioribus abunde patet. Hoc equidem addendum, *ex eventu maxime judicari, an vulnus actu lethale fuerit*. Nam etſi robuſtus aliquis, aut alias exacte ſanus ex vulnere convaluerit; tamen non neceſſarium eſt, ut ex ſimili vulnere ſenex, puer, vel debilis quiſpiam convaleſcat: ſed licet ille a ſimili vulnere ſanatus fuerit, hic ex eo neceſſario mori poteſt. Enimvero ex eo præcedenti ſtatu Vulnerati vulnus accipitur conjectura majoris aut minoris periculi: vulnera namque quæ fiunt in corporibus morboſis, cacochymicis, convaleſcentibus, valetudinariis, magis abſque dubio periculoſa ſunt; & idcirco non male Juriſconſulti voluerunt, Vulnerantem infirmum, ſi ille decedat, teneri de homicidio, etiam vulnere non exiſtente mortali. Nam quamvis vulnus per ſe non mortale poſſit fieri lethale ex corporis vulnerati impuritate, videtur tamen Vulneratus dediſſe proximam cauſam mortis, ut in caſu de quo Manardus *lib. 6. Epiſt. Medic.* 1. in quo cum ſupervenerit Vulnerato, duobus vulneribus læſo non quidem mortaliter, ut ipſe probat, Eryſipelas, ob corporis impuritatem mortuus eſt die quarto decimo; cumque unuſquiſque huic periculo ſubjici poſſit, non videtur ullo modo Vulnerans excuſandus, præſertim ſi deliberato animo occidendi vulneraſſe conſtet, ſi lethalibus non exiſtentibus vulneribus, Vulneratus ex corporis impuritate decedat, ex qua tamen abſque inflictis

ctis vulneribus non deceſſiſſet: qui enim cauſam damni dat, damnum feciſſe videtur; at Juriſconſultis hæc decidenda relinquimus.

XXIII. Inſuper quæritur hic, *an vulnus, quod ex ſua natura nequaquam lethale ſit, poſſit incuria Medentis, vel ipſius Vulnerati, & per accidens, fieri lethale?* Res hæc videtur magni momenti, quia etiamſi quando vulnus eſt abſolute & ex ſua natura lethale, non excuſatur Vulnerans ex malo regimine, aut ex negligentia & imperitia Medicorum, ſed omnino de homicidio tenetur, quod dominetur præſumptio, Vulneratum ex vulnere deceſſiſſe. At vero ſi vulnus fuerit ambiguum tam ad ſanitatem, quam ad mortem, & Vulneratus non adhibuerit Medicum; aut adhibuerit Imperitum; aut ſi ſua ipſius negligentia & inobedientia mortuus fuerit, tunc Vulnerans de homicidio non tenetur, cum ſua ipſius culpa præſumatur mortuus. Semper enim præſumptio militat, quod vulnere non exiſtente ex neceſſitate lethali; Vulneratus ex vulnere non deceſſerit; quoniam mortis præſumptio ex vulnere ſumi debet non ſimpliciter ex vulnere, ſed ex aliis quamplurimis, quæ vulneri conjungi conſueverunt. Sunt autem hæc reducenda vel ad Medicum, vel ad Ægrotum, vel ad Externa.

XXIV. Quoad Medicum, vel Cheirurgum; vulnus non lethale aliquando occidit, ſi ex ignorantia ille non noverit vulneris qualitatem, ut in caſu, de quo Langius; ubi Cheirurgus curaturus ſauciatum in capite Equitem cum cranii fractura, vulneris exiguitati fiſus, cranii fracturæ, nullo modo medicatus eſt, unde Vulneratus eum ob errorem e medio ſublatus, alias forſan non periturus. Haud abſimilem caſum citat Foreſtus *lib. 6. obſerv. 2.* de vulnere non lethali, ex quo tamen Æger Medici culpa interiit. Idem quoque ante biennium a nobis viſum fuit in Ruſtico, qui vulneratus in ſiniſtro Thoracis latere, hinc difficulter ſpirans, a Medico ac Cheirurgo ut Pleuriticus curatus, vulnere fere neglecto, obiit. Namque eadem ratione, ſi Medicus neſciat opportuna adhibere remedia, aut adhibeat contraria, Ægrum perimit. *Obſervatio.*

XXV. Quoad Aegrotum; manifeſtum eſt, ejus culpa id ipſum ſuccedere poſſe, ut ſi Medicum non adhibuerit, aut adhibuerit Imperitum; cum paria ſint, Medicum non adhibere, aut adhibere Imperitum. Farinaceus *de homicid. quæſt. 120 ſect. 4. num. 76.* Imo præſtat Medicum non habere, quam Inexpertum habere. Rod. a Caſtro *Med. Polit. lib. 1. cap. 7* Si item medicamenta opportuna ſibi adhiberi non permiſerit, aut quicquam moliri circa ſe renuerit quod erat ad ſanitatem neceſſarium: ſi contra Medicorum ſententiam aeri ſeſe expoſuerit: aut ſi quomodocunque in uſu ſex rerum nonnaturalium inſigniter peccaverit. Equidem non quilibet error Vulnerati hac in re culpari poteſt, ſed debet eſſe notabilis. Farinac. *loc. cit. quæſt. 126. num. 25.* Et eo inſignior, quo magis leve ac tutum vulnus a peritioribus judicatum fuerit: tunc enim oportet, ut talis ſit negligentia, & tales ſint errores in victu & medela, ut evidenter conſtet, ex eorum vitio Aegrum deceſſiſſe. At tunc quidem debent periti Medici de erratis hiſce judicare, ac nominatim determinare, quod hic error cum vulnere, tametſi non eſſet mortale, potuerit mortem accerſere.

Inſuper ex mala corporis Vulnerati conſtitutione, vulnuſcula aliquando nullius momenti; & e quibus plurimi convaleſcunt, nonnullis poſſunt eſſe lethalia; ſic de Philæ puero ſcribit Hippocrates *lib. 7. Epidem.* quod ex ſola oſſis denudatione in fronte, uno die febre ſuperveniente, & oſſe livore contracto, mortuus fuerit. Idem refert Theodori cujuſdam puerum ex oſſis denudatione nullius pene momenti, die vigeſimo tertio mortuum eſſe. Et magnæ navis Præfectum quemdam, cum anchora manus dextræ indicem & os colliſiſſet, inflammatione ac convulſione superveniente, decimo tertio die vitam cum morte

commutaſſe. Telephanem quoque ex Harpeli liberta filium, plagam in pedis pollice accepiſſe,ex eaque inflammationem, vehementemque dolorem conſequutum fuiſſe, quo remittente, Ægrum in convulſionem incidiſſe, & tertio die mortem obiiſſe. Refert Foreſtus *lib.6 Obſ.Chirurg.50* Conſulem quemdam Alemarinum, cum pedes more ipſi conſueto lavaret, & callum ſub pedis planta cultello abradere & abſcindere ſtuderet,ſe vulneraſſe & ſtatim ſubſequente ſpaſmo extinctum fuiſſe. *Et Obſerv.49.* quendam tibiam ad rem duram alliſiſſe, ipſamque cum contuſione & vulnere læſiſſe, quem deinde ſuperveniens gangræna ſuſtulit. Hildanus quoque *Cent. 5. Obſ. 2.* duo recenſet exempla, unum de Operario, qui ſpina pedem punxit; alterum de Fœmina,quæ ſpina apicem indicis dextri vulneravit, qui ambo ſuperveniente gangræna mortui ſunt. Joh. Matthæus *quæſt.27.* ſcribit,quemdam graſſatorem in humero haud adeo profunde vulneratum, mortuum fuiſſe: alium quoque in Comitatu Oldenburgico in media femoris regione cultello leviter vulneratum confeſtim interiiſſe.Et Horatius Augenius *tom. 1.lib.9. epiſt.2.* plures eorum recenſet hiſtorias; qui ex parvo & levi vulnere perierunt. Atque hujus rei exempla alibi etiam paſſim nota ſunt, in primis apud Jobum Mekeranum *in Obſervationibus Chirurgicis*.

Tanti igitur faciendus morboſus corporis apparatus in vulneribus, ut non ſolum in mediocribus, ſed & in minimis maxima ejus ratio ſit habenda, cum facile ex ejus culpa poſſit minimum vulnus, & ſalutare alioquin, pravitatem contrahere, ex qua deinceps Ægrum perire facillimum eſt.

XXVI. Quoad Externa; multa ſunt, quæ mortem ex non lethali vulnere afferre poſſunt; viz.ipſa armorum qualitas,aer externus, regio, temporis conſtitutio, & alia, de quibus abunde nunc dictum fuit.

Enimvero ſi gladius, vel telum, aut quodcunque quo vulnus inflictum eſt inſtrumentum ſit venenatum, leve etiam vulnuſculum mortem afferre poteſt.

Dein aeris conſtitutio, ac loci proprietas hic peculiarem vim habent. Sic capitis vulnera, quæ in multis locis lethalia non ſunt, in aliis obſervantur lethalia. Scribit Vidus Vidius *libr. 6. de curat. morbor. cap.90.* Florentiæ vulnera capitis pleriſque eſſe lethalia, & cauſam refert in aerem frigidum tenuem;Piſis vero, & Lugduni paucos ex iis interire, cum cœlum ibi ſit craſſius. Amatus Luſitanus *Cent. 5. Curat. 100.* inquit, Florentiæ & Bononiæ capitis vulnera eſſe periculoſa, non ita Raguſæ. Et Ambroſius Paræus teſtatur, Lutetiæ quam Avenioni capitis vulnera eſſe difficiliora. Et ſic de cæteris. Quæ utrum ejus momenti exiſtimanda ſint, ut reum ab homicidio excuſare queant, non leviter dubitandum: illud certum eſt, non eſſe hæc talis ponderis, ut promiſque in quocumque leviſſimo vulnere mortis cauſa eſſe poſſint: in mediocribus tamen vulneribus multum cooperari haud dubitandum, ex quibus Juriſconſulti cætera decidere poſſunt, quæ ad id negotium facere videntur.

CAPUT III.

De Vulnerum Curatione in genere.

I. IN quolibet morbo curando prima Indicatio ab ipſius Affectus eſſentia deſumi ſolet, quæ percipit & oſtendit *Contrarium per ſuum Contrarium eſſe tollendum*. Et hoc eſt, quod innuere videtur Galenus, quum *libr. de Artis Conſtitutione* ſic inquit: „ quare generaliſſimus curandorum morborum ſcopus erit, contraria contrariis remedia eſſe: & particularibus „ particularia contraria.

II. Vul-

II. Vulnus ergo, cum ſit *Solutio Continui*, indicat *Unitionem*, ſicut quælibet alia continui ſolutio. Etenim hæc ſoluta unitas partes, quæ ſejunctæ ſunt, uniendas eſſe præcipit, quatenus quidem Vulnus ſimplex eſt. Si vero alii affectus, ſeu morbi, ſeu cauſæ, ſeu ſymptomata vulneri conjungantur, tot dantur Indicationes, quot ea ſunt, quæ ita affectum compoſitum conſtituunt.

III. Sin aliquid de ſubſtantia carnis amiſſum ſit, duplex datur Indicatio; ſcilicet id quod diviſum eſt, uniendum; quod deeſt, regenerandum. Si cutis & caro contuſæ ſint, quod contuſum eſt in pus mutandum, ut abſcedat. Et ita de reliquis affectibus, quæ vulneri conjunguntur, ſeſe res habet.

IV. Hæc vero Unio, quæ eſt prima & generalis Vulnerum Curandorum Indicatio, ſolius naturæ opus eſt; hujuſque unius opera partes vulneratæ ut & fractæ, disjunctæ iterum coaleſcunt & conglutinantur. Cum autem ad id medium quoddam, & quaſi gluten requiratur, utitur natura ipſa materia, qua partes nutriuntur, ſanguine ſcilicet, continuo in partem propulſo; qui in poris parietum, & labiorum vulneris hærens, in ſubſtantiam parti vulneratæ ſimilem mutatur: atque ita ejus, ceu naturalis cujuſdam balſami beneficio, quæ disjuncta erant, coaleſcunt, & ex duobus unum fit, haud ſecus ac taleolæ arbori inſertæ cum eadem arctiſſime uniuntur. Atque hoc quidem opus etſi ſolius naturæ ſit; Medicus tamen hac in re naturæ miniſter eſt, ac niſi Medicus naturæ ſubſidio veniat, ipſa in multis fine ſuo fruſtratur, nec conglutinationem moliri poteſt.

V. Ea autem quæ Medico hac in re agenda ſunt, ad quatuor capita reduxit Galenus *Art. Med. cap.* 90. ubi ſic inquit: „ coaleſcere facit ea, quæ invicem „ diſtant, & priſtinam unitatem reſtituit ipſa natura; noſtrum vero opus eſt, „ applicare extrema diſtantium partium, atque in unum coacta conſervare, „ & tertio hoc cavere, ne quid labris vulneratis incidat, & quarto ipſam par- „ tis ſubſtantiam ſalubrem conſervare.

VI. Atque ita in Vulnerum Curatione quatuor a Galeno recenſentur Medici officia, idque haud immerito: namque ut Medicus ſuum finem ac intentionem, *hoc eſt*, ſolutæ unitatis unionem, conſequatur, laborandum. 1. Ut omnia ſymptomata vulneri ſupervenientia, quæque unitionem impedire poſſunt, tollantur. Ne quid extranei in vulnere & inter labia ejus hæreat, vel relinquatur. 3. Ut dehiſcentes vulnerum partes conjungantur, conjunctæque ita ſerventur. 4. Ut partis vulneratæ temperies & robur conſervetur.

CAPUT IV.

De Vulnerum Symptomatibus.

I. PRimam itaque Indicationem in Vulneribus curandis diximus, *Accidentium ſive Symptomatum Correctionem*, quæ admodum neceſſaria eſt, cum nullo pacto vulnera perfecte curari ac ſanari queant, niſi Symptomata, quæ ea conſequuntur, abigantur & profligentur; ſuntque aliquando tam magna, ut ad ſe totam trahant curationem. inter quæ primo numeratur *ingens Sanguinis Profuſio*, quæ non ſolum vires dejicit, atque vitam interdum homini eripit, ſed & curationem impedit. Quamdiu namque ſanguinis fluxus continuatur, in curatione nihil proficitur. Accidit autem hæmorrhagia vulneratis arteriis aut venis, vel majoribus vel minoribus.

Hæmorrhagia in Vulneribus ſiſtenda.

II. Igitur Vulnere inflicto, ſi modice ſanguis fluat, permittendum ut tantum effluat, quantum commodum videbitur. Quod ſi immodice cruor profluat,

ut vires dejiciat, quamprimum ſiſtatur. Eum in finem omnia ea præſtanda ſunt, quæ motum ejus impedire ac inhibere poſſunt.

III. Impeditur ſanguinis fluxus, ſi convenientibus remediis & deligatione orificium vulneris occludatur. Occluditur vero vulneris orificium, vel labiorum vulnerati vaſis conjunctione, vel orificii obſtructione. Conjunguntur vulneris labia, vel digitis orificium vulneris tamdiu comprimendo, quouſque ſanguis grumeſcat, ac ita ipſe vaſis orificium obſtruat; vel faſciis vulneris orificia invicem adducendo. Sed tutiſſimum eſt, operam dare, ut orificium vaſis ſanguinem fundentis obſtruatur *Linteo carpto*. Vel ejus loco vulnus impleatur *Fungo iſto Orbiculari*, quem *Crepitum Lupi*, vulgo (*Bovyſt*) appellant.

IV. Equidem ſi huic ſoli fidere non libeat, fiat Pulvis Adſtringens, qui excipiatur Albumine Ovi, atque cum linteo carpto vel ſtupa cannabina vulneri imponatur. Galenus *lib. 5. meth. med cap.* 4. hoc medicamentum ad ſanguinem ſiſtendum præ reliquis commendat, & omnium quæ noverit optimum eſſe ſcribit:

℞. *Thuris* ℥ j.
Aloe ʒ j ß.
M. F. Pulvis, qui miſceatur cum Ovi Albumine, & pilis leporinis, vel ſtupa cannabina excipiatur, ſicque vaſi læſo, totique vulneri imponatur.

Poſſunt & alii Pulveres Adſtringentes eum in finem præſcribi. v. gr.

℞. *Boli Armeni* ℥ ij.
Farinæ Volatilis ℥ ß.
Maſtichis, Thuris, Cap. Mort. Vitrioli an. ʒ j.
M. F. Pulvis, Albumine ovi excipiendus.

℞. *Gallarum* ℥ ij.
Boli Armeni ʒ ij.
Terræ Lemniæ ʒ iij.
Vitrioli Cyprei ʒ ß.
Aluminis crudi ʒ j.
M. F. Pulvis.

Hildanus *lib. de Gangræna & Sphacelo cap.* 19. ſuum pulverem valde extollit, cujus deſcriptionem dedimus *lib.* 1. *cap.* 17. *pag.* 61.

Hiſce ita vulneri impoſitis conveniens ſuperinjicienda ligatura. Neque ab uſu horum medicamentorum deſiſtendum, donec caro quæ gignitur, circa vas ita ſit producta, ut ejus orificium claudat. Hoc enim niſi fiat, ſemper metuenda eſt hæmorrhagia.

V. Quod ſi nec hiſce ſiſtatur ſanguinis effluxus, *Cauſticis* nonnulli utuntur, quæ cruſtam inducunt, cujus beneficio vaſis orificium occludunt. Quo in caſu quidam laudant *Liquorem Stypticum*, momentanea coagulatione miraculoſe ſanguinem ſiſtentem, quem tradidimus quoque *lib.* 1. *cap.* 17. *pag.* 61.

Si ne ſic quidem ſanguinis fluxus ſiſti poſſit, admoveatur *Cauterium Actuale*. Sed de hiſce latior erit dicendi occaſio, ubi de Vulneribus Arteriarum & Venarum ſumus dicturi.

Vulneri ſuperveniens inflamatio.

VI. Non raro quoque vulneribus ſupervenit *inflammatio*, vel quum parum ſanguinis profluxerit, quod ſcribit Hippocrates *lib. de Ulceribus*: „Si ſtatim „pro valetudine ſanguis plus minuſve a plaga fluxerit, & ipſum vulnus, & „quæ juxta ſunt, minus inflammatione premuntur; vel ratione partis læſæ, ut ait Celſus *lib.* 5. *cap.* 26. ſic vulneribus partium nervoſarum ut plurimum inflammatio accedit, cum ob dolorem ſanguinis ad partem affectam affluxus concitetur.

Si

Si ergo ſanguis non ſatis fluxerit, atque inflammatio metuatur, vel jam adſit, Vena ſecanda. & pro viribus Ægrotantis ſanguis evacuandus: quamprimum namque ei occurrendum, cum vulnus ſecari nequeat, niſi inflammatio tollatur.

VII. Sæpiſſime etiam *Dolor* vehemens vulneribus accidit. Etſi enim nullum fere vulnus ſit ſine dolore, equidem non raro ille tolerabilis eſt: interdum vero plane vehemens, id quod ſit maxime, cum nervi, parteſque nervoſæ vulneratæ ſint. Hic quamprimum ſedari debet, cum excitet vigilias, vires dejiciat, nec non humorum in partem affectam affluxus, inflammationis, febris, gangrænæ cauſa ſit. *Dolor.*

Sed quum non ſemper eamdem ob cauſam Dolor accidat, ſi medicamenta acria nimis, & calida illum produxerint, mutentur illico. Si externum aliquid vulneri inhæreat, aut turunda nimis longa vel craſſa ſit, aut oſſis fragmentum vicinas partes pungat, extrahatur. Si a puris retenti copia Dolor proveniat, liber exitus ipſi detur. Inflammatio ſi Doloris cauſa ſit, Vena Secta, imponatur hoc vel ſimile Cataplaſma,

℞. *Herb. Malvæ, Althææ, Violariæ,*
Flor. Sambuci, Camomillæ an. M j.
Coctis in aqua pura ad mollitiem, & contuſis adde,
Farinæ Hordei ℥ j ß.
Fabarum, Lini an. ℥ j.
Pulv. croci ʒ ß.
M. F. Cataplaſma.

VIII. Inter Symptomata quæ vulneribus accidere ſolent, obſervatur & *pruritus*, qui etſi leve videatur ſymptoma, tamen quia hoc etiam Ægrotantem torquet, & ſi partem ſcalpat, vel inter dormiendum fricet, periculum eſt, ne immodice e vulnere profluat cruor, vel doloroſa accedat partis excoriatio, vel humorum ad partem affectam concitetur fluxus; ideo removendus, præſertim quum a saniei acrimonia ut plurimum procedat. Igitur pars affecta aqua tepida perfundatur ac abluatur; vel potius calidum applicetur Fomentum; identidem renovandum, ut apertis poris materia pruritum excitans diſcuti facilius, ac evacuari poſſit: vel illinatur *Unguentum Nutritum*, aut *Album Camphoratum* aut ſimile. *Pruritus.*

IX. Inſigne etiam, & periculoſum Symptoma ſæpe vulneribus accidit, *Convulſio* ſeu *Motus Convulſivus*; qui hic ſit vel a nervorum punctura, eorumque ingenti dolore; vel ab acri humore aut vapore partem nervoſam vellicante: ad quem expellendum inſurgens natura, irregularem ſpirituum in nervos influxum, ceu eorumdem exploſionem excitat, hinc & partium contractionem ſpaſmodicam ciet. Sunt autem ſatis periculoſæ Convulſiones in Vulneribus. Hippocrates *ſect. 5. Aphor. 5. 6.* *Convulſio.*

Qua ratione vero ſpaſmodicæ affectiones ſint curandæ, non hujus loci eſt indagare. In Convulſione tamen vulneri ſuperveniente hoc Unguentum laudat Barbette.

℞. *Olei Limacum, Lumbricorum, Seſamini an.* ℥ j.
Ping. Vulpis, Arietis an. ℥ ß.
Butyri Inſulſi ʒ vj.
Spir. Vini ℥ iij.
Coq. ad ſpiritus Vini conſumptionem, add.
Olei ſpicæ, Roriſmarini, Succini an. ʒ ij.
Miſceantur.

Ad

Ad hæc *Balſamus Sulphuris*, *Balſamus Peruvianus*, *Oleum Terebinthinæ*, *Oleum Petræ*, *Oleum Philoſophorum*, & ſimilia valde commendantur.

Si ab ingenti dolore accedat Convulſio, ejus cauſa tollenda. Verum a nervi, partiſve nervoſæ punctura aut morſu convulſis quomodo ſit ſuccurrendum, in ſequentibus, de nervis, tendinibuſque punctim vel cæſim vulneratis, exponemus.

Hyperſarcoſis. X. Interdum & *Caro* in vulneribus luxuriat *Fungoſa*, & ultra modum excreſcit; quæ efficit, ut cicatrix vel turpis fiat, vel nulla. Accidit autem hoc medentis negligentia, qui minus quam par eſt, ſiccantia medicamenta adhibuit. Quod ergo ſuperfluum eſt, tollendum ut vulnus cicatrice claudi queat. Eſtque hoc opus Medici, qui medicamentis fortiter ſiccantibus, detergentibus, ac ſi opus ſit, etiam nonnihil erodentibus carnem ſuperfluam abſumit. Eum in finem inſpergatur *Pulvis Rad. Iridis Florentinæ*, vel *Pulvis ex æq. part. Ochræ & Sabinæ*, vel *alumen uſtum*, vel *Mercurius Præcipitatus Ruber*. Quidam ſequentia commendant.

℞. *Aluminis crudi*, *viridis Æris an.* ℥ ij.
Coq. in Vini ℥ xviij. *ad quartæ partis conſumptionem*, *colat. add.*
Camphoræ ʒ j.
Miſceantur.

℞. *Gallarum*, *Balauſtiæ*, *Thuris*,
Myrrhæ, *Aluminis Uſti an.* ʒ j.
Ceruſſæ, *Æruginis*, *Sanguinis Draconis an.* ʒ ß.
M. F. Pulvis.

Febris. XI. *Febris*, quæ frequenter admodum vulneribus accidit, plerumque *Symptomatica* eſt, adeoque nec ita metuenda; quippe quæ raro peculiarem ſui curationem requirit.

CAPUT V.

De Rebus Alienis e Vulnere eximendis.

I. DEinde ut Vulnus rite curetur, animadvertendum *ne quid extraneum illud ingrediatur* atque ideo quando *Pili* circa vulnus ſunt, ii tollendi, vel radendi, vulnere prius molli linteo vel filamentis repleto quoniam intra id ſi incidant, atque non extrahantur, glutinationem impediunt. Nonnunquam etiam intra vulnus reperiuntur ſanguinis grumi, pili, oſſis particula aſpera & pungens, calx, arena, terra, vel telum aliquod, ut ſagitta, vel mucro vel ſpina, vel arundo, vel globulus plumbeus, vel ſimile.

II. Ex hiſce *ſi quid intra vulneris labia hæreat, ejus glutinationem impedit, adeoque id totum extrahendum*. Quod ut fiat, vulnus, niſi ſatis hiet, dilatandum, quantum opus fuerit, modo ne magnæ arteriæ aut venæ, nervi, tendineſve ſecentur. Atque ſi adſit *Sanguis in grumos concretus*, is expreſſione, ſuctione, aliove modo auferri debet: ita enim & minus puris generabitur; & ſymptomatum copia minor notabitur. At vero quamdiu hæmorrhagiæ metus eſt, cruor omnis ex vulnere eximi non debet.

III. Quum vero *Pili* vel *Calx*, vel *Arena*, vel *Terra* vel quid ſimile intra vulnus reperiatur, vino calido id abluendum, & abſtergendum.

Oſſicula fracta mobilia ſi ſint in vulnere, prima in deligatione eximantur, niſi hæ-

hæmorrhagia inhibuerit; ſi vero aliis oſſibus adhuc adhæreant, naturæ conatus expectandus, & videndum, an ea iterum cum reliquo oſſe unitura, an ſeparatura ſint.

IV. Sin *Vitrum fractum*, *Spina*, *Feſtuca*, *Sagitta*, *Globus Plumbeus*, vel aliud genus armorum, quo vulnus inflictum eſt, ei inhæreat, leniter ac jucunde, vel digitis, vel volſella, vel forcipe, ſimilive inſtrumento, prout res poſtulare videtur, apprehendi, & evelli debet. Sed priuſquam extractionem hanc tentet Cheirurgus, videatur an Æger extracto tali alieno corpore, vivere poſſit, ne is mortem Patienti accerſiſſe dicatur.

V. Modum vero *Globulos Plumbeos* extrahendi quod ſpectat, primum perpendere oportet, num globulus tam alte carni inſederit, ut oppoſitæ parti magis ſit vicinus, & per cutem, aut ſubjectam quoque carnem exterius tangatur: ſolet enim ad tactum apparere ex duritie & figura, tunc incidere partem oppoſitam oportet, & globulum ita recipere. Quod ſi tam alte non inſederit, ut exitus ejus ex parte oppoſita commode haberi nequeat, tunc ſpecillo per vulneris foramen, & globuli ingreſſum tentetur, globuloque reperto utcumque longum ſit ſpatium, tentanda ejus extractio forcipe, vel volſella, quæ ſerrata extremitate eumdem apprehendit; vel inſtrumento apud Hildanum *cent.* 1. *obſ.* 88. depicto.

Quod ſi globulus ſpecillo non obſervetur, uti non raro evenit in vulnere profundiſſimo, membrum ita collocandum, ut ſuo pondere ſimul cum pure exire is poſſit. Hoc ſi non fiat, vulnus curetur, expectetque Cheirurgus, donec circa cutem ſeſe manifeſtet globulus, quod non raro poſt longam annorum ſeriem demum fieri ſolet. Et ſcribit ScencKius *obſerv. Medic. lib.* 5. Juvenem quemdam æneo tormento ictum excediſſe tribus ſub ventriculo digitis, globulo in viſcera adacto; eumque paucos cis dies, emiſſo per anum globulo, nullaque noxa ullo in viſcere relicta, ſanatum fuiſſe. Simile exemplum refert Paræus, de milite, qui nono poſt inflictum vulnus die glandem per anum excrevit, & plane intra tres dehinc hebdomas convaluit. De globulo plumbeo menſes ſex, nullo ſuperveniente ſymptomate, inter cranium & craſſam menyngem detento, exemplum ſingulare habet Hildanus. *cent.* 2. *obſ.* 2. Idem *cent.* 3. *obſ.* 67. ſcribit, globulum plumbeum, ictu ſcolpeti in vacuum veſicæ immiſſum, triginta poſt annos calculoſa materia, ovi molem adæquante, obductum inventum fuiſſe. Atqui audite eumdem, quum *cent.* 1. *obſ.* 88. ita inquit:
„ Non raro globuli plumbei ſcolpeto projecti per multos annos in parte
„ aliqua corporis ſine dolore, aut alio aliquo incommodo deliteſcere poſ-
„ ſunt. Eſt tamen officium rationalis Cheirurgi extrahere quicquid extra-
„ neum eſt in vulneribus, nec idcirco ullo modo in iis relinquendus eſt globu-
„ lus donec enim vel minima etiamnum feſtuca, aut oſſis fracti ſquamma; vel
„ ſimile quid extraneum parti inhæſerit, vulnus incurabile exiſtit. Globulus
„ vero, ſi nonnumquam ob peculiarem plumbi facultatem in corpore rema-
„ neat, longam & difficilem reddit curationem, propterea quod ægre carne
„ obduci poſſit globulus. Præterea ſi globulus in partem aliquam nervoſam
„ projectus fuerit, & nervum vel tendinem, vel membranam compreſſerit,
„ maximos excitabit dolores; hinc varia & prava accidentia. Si circa ven-
„ tris alicujus regionem lateat globulus, metuendum, ne temporis ſucceſſu in
„ ventrem ipſum penetret; & de novo morbum excitet: mutat enim ſitum &
„ locum propter pondus. Si remanſerit globulus ſubter vaſe quodam, & cal-
„ loſa ſubſtantia fuerit obductus, periculum eſt ne comprimat adjacentia vaſa
„ & membri extenuationem ac interitum producat. Hactenus ille.

VI.

VI. Eodem fere modo extrahuntur *Sagittæ*. Et licet inter Chriſtianos milites hodie non uſurpentur tela: Medici tamen, ac Cheirurgi intereſt ſcire qua methodo in corpus immiſſa extrahi debeant. Hæc rite extrahere ſatis, difficilis eſt operatio, oriturque illa difficultas ex loco potiſſimum, in quem in corpus immiſſa penetraverunt. Modum equidem quæcunque tela e corpore extrahendi accurate tradit Celſus *lib. 7. cap. 5.* „ Omne autem telum extrahi„ tur, aut ab ea parte qua venit, aut ab ea in quam tetendit. Illic viam qua „ redeat, ipſum ſibi fecit. Hic a ſcalpello accipit. Nam contra mucronem „ caro inciditur. Sed ſi non alte telum inſedit, & in ſumma carne eſt, aut „ certe magnas venas & loca nervoſa non tranſiit, nihil melius eſt, quam qua „ venit, id evellere. Si vero plus eſt, per quod telo revertendum, quam quod „ perrumpendum eſt: jamque venas nervoſque id tranſiit, commodius eſt ape„ rire quod ſupereſt, itaque extrahere. Nam & propius petitur, & tutius „ evellitur, & in majore membro ſi medium mucro tranſiit, facilius ſaneſcit „ quod pervium eſt, quia utrinque medicamento fovetur. Sed ſi retro telum „ recipiendum eſt, amplianda ſcalpello plaga eſt, quo facilius id ſequatur, quo„ que minor oriatur inflammatio; quæ major fit, ſi ab illo ipſo telo dum re„ dit, corpus laniatur, &c.

Hoc modo igitur extrahitur telum, vel manibus, ſi foras promineat, & in ſola carne infixum ſit, vel volſella, cum profundius inhæreat; vel aliis inſtrumentis, cujuſmodi ſunt forcipes longæ, denticulatæ, rectæ, incurvæ, extrema parte latæ, rotundæ, quibus recentiores Cheirurgi varia nomina a figura indiderunt, & Roſtrum Corvinum, Gironeæ, Anatis, Anſeris appellarunt, quorum icones habentur apud Joh. Andr. a Cruce, & Ambr. Paræum. Sed de telorum extractione plura videantur apud Celſum *loco citato*, & Paulum Aeginetam *lib. 5. cap.* 88.

VII. Si vero oſſis fruſtulum, vel ſpina, vel feſtuca, vel quid ſimile carni inhæſerit; quod nec manu, nec inſtrumentis extrahi poſſit; id medicamentis hac vi præditis extrahendum multi volunt, qualia dicuntur *Dictamnus*, *Gummi Galbanum*, *Sagapænum*, *Pix*, *Axungia Leporis*, *Mus Vivus diſſectus*, *Muſcæ Vulgares*, *Stercus Anſeris*, *Magnes*, *Fermentum Acre*, *Emplaſtrum Opodeltoch*, & plura alia; e quibus præpararantur Emplaſtra, quæ videri poſſunt apud Fallopium, Peccettum, Sennertum, Barbette, alioſque. Sed talia, utpote parvi momenti, & forſan nullius utilitatis, lubenter negligimus.

VIII. Atqui cum nulla arte telum, vel quicquid armorum eſt, e vulnere extrahi poſſit, totum negotium naturæ committendum, quæ non raro miracula hic præſtat, & præter naturam corpori immiſſa, per vias quaſcumque poteſt, expellit, cujus rei hiſtoriæ paſſim occcurrunt. Sic Hippocrates *lib. 5. Epidem.* cuidam, qui juxta inguen ſagitta percuſſus fuerat, cuſpidem poſt ſex annos eduxit. Et Hildanus cuidam cultrum, qui ſpinæ dorſi infixus erat, poſt biennium extraxit. *Cent. 1. Obſerv.* 62. Simile quid ſe vidiſſe refert Sennertus *prax. lib. 5. part. 4. cap. 5.*

CA-

CAPUT VI.

Modus exponitur, quo Vulneris Labia ſint conjungenda, conjunctaque ſervanda.

I. TErtium, quod in vulnerum curatione neceſſarium pronuntiavimus, eſt, *ut diviſa, ac disjuncta vulneris labia ad ſe invicem adducantur, adductaque conſerventur*, quo poſſit natura, mediante naturali quodam balſamo, eadem arctiſſime unire, haud ſecus ac taleolas arbori inſertas cum eadem coaleſcere videmus.

II. Fit autem *Adductio* hæc vel *Deligatura*; vel *Sutura*, vel *Glutine*, vel *inſtrumento comprimente*: his omnibus vel ſimul, vel ſeparatim uti poſſumus, deligatura, ſutura, & inſtrumentum comprimens, ſunt materiæ antiquitus inventæ; Glutinum vero, ſeu Gluten eſt materia a poſterioribus excogitata.

III. *Deligaturam*, ſeu *Faſciationem*, quod ſpectat; ea nonnunquam ſufficit in vulneribus artuum ſecundum longitudinem factis, & non admodum profundis; atque ubi ſperamus, ſola deligatura vel faſciatione vulneris labia conjungi poſſe, non temere inſtituenda eſt ſutura. Sit autem faſcia linea, nec dura nimis, nec mollis, cujus latitudo ea eſſe debet, ut ſemel injecta non vulnus tantum, ſed & utrinque aliquid ad oras ejus comprehendat. At longius ſi fuerit vulnus, melius anguſta & ſtricta faſcia, *hoc eſt*, trium circiter digitorum, deligatio perficitur. At ligatura hæc nec nimis laxa ſit, nec nimis arcta: ſi enim laxior ſit, non continet adducta vulneris labia; ſin ſtrictior, dolorem, humorum affluxum, atque inflammationem parit. Terminus ergo adſtrictionis bona erit Ægri tolerantia. Sed ut facilior fiat labiorum in magnis vulneribus adductio, adhibeantur inſuper *Splenia* utrinque labia comprimentia. *Deligatura.*

IV. Alterum inſtrumentum quo vulneris labia adducuntur, adductaque conſervantur, eſt *Sutura*; quæ per *Acum* fieri ſolet, optimum foret, Cheirurgum acu nunquam indigere: ſic enim Æger a dolore, vulnus ab inflammatione, ipſeque Cheirurgus a variis moleſtiis liberaretur. Equidem res nonnunquam exigit, potiſſimum in vulneribus tranſverſim inflictis; aut cum faſciationem locus affectus non patitur; aut ubi particula nondum a ſuo continente ſeparata eſt, ſed per tenuem adhuc cutis portionem eidem adhæret. *Sutura.*

V. Ad Suturam igitur rite inſtituendam opus habemus *Acu triangulari*, cujus cuſpis nonnihil incurva ſit; *Filo cera oblito*; & *candi* extrema parte *feneſtrato*, cui vulneris labium innitatur, ne in hanc aut illam partem, dum acus adigitur, commoveatur.

VI. Fit autem ſutura hoc modo: in medio vulneris acu duplex filum ceratum trahente, ſi vulnus ſit magnum, vulneris labia transfiguntur, & facto nodo, filum paulo ſupra nodum reſecatur. Hæc ſuturæ ſpecies uſu venire poteſt in vulneribus ſuperficiariis, quæ cutem non excedunt; eaque *interſciſſa* vocatur, quod poſt ſingulos punctus facto nodo filum abſcinditur.

VII. Sed interdum ſuturam inſtituimus, cum acum unam pluresve in carne relinquimus, iisque filum circumglomeramus; haud ſecus ac mulieres acus in veſtibus fixas aſſervare ſolent; & ita conſuevit fieri in labiis leporinis, aut admodum profundis vulneribus.

VIII. Quandoque pellionum more, acum cum filo ſæpius traducimus & circumvolvimus; qualis ſutura debetur vulneratis inteſtinis, abdomini, & partibus pendulis.

IX. Interim vero notandum, ne nimis rara, ne nimis crebra ſit ſutura: etenim nimis rara non continet; nimis crebra dolores & inflammationes parit. Igitur tale intervallum inter unum & alterum punctum intercedat, ut cutis ducentem quaſi ſubſequatur, & oræ ipſæ ex toto ſe contingant excepta parte exigua, turundæ inſerendæ, inſerviente, ut puri ſuperfluo exitus detur.

Glutinum. X. Atqui faſciatio ubi non ſufficit, & ſutura non neceſſaria eſt, conveniens valde *Glutinum* ſeu *Emplaſtrum Glutinatorium*; idque adhibetur in vulneribus faciei, ad evitandam deformitatem, quam alioquin puncturæ acus afferre ſolent. Inſuper & Glutinis uſus eſt in tranſverſis, & magnis, ſive longis vulneribus.

XI. Quondam fiebant Emplaſtra Glutinatoria ex pannis lineis triangularibus per habenas adductis: viz. lintea comparabantur valida, æqualia, mollia, quadrangularis, triangularis vel alterius figuræ, prout vulneris ſitus, & membri, cui applicari debebant, natura requirebat, quæ in parte, qua vulnus reſpiciunt, complicabantur, aut ſuebantur ſubtiliter, & fila per latitudinem eorum aliquoties trajiciebantur. Iſtis linteis annectebantur anſulæ e filo duplicato vel multiplicato, & contorto, cera oblito, ea diſtantia, quam ſuturæ habere ſolent, aut etiam minore. Linteis iſtis inducebatur Glutinum e medicamentis adſtringentibus & viſcoſis compoſitum: quæ hoc modo Glutine inducta & anſulis ſuis inſtructa, duo utrinque ad latera vulneris, pollicis diſtantia, ita apponebantur, ut anſulæ ſibi recte reſponderent, & tamdiu relinquebantur, donec glutine ſiccato lintea cuti firmiter adhærerent. Linteis cuti jam arcte adhærentibus anſulæ ſeu fila mutuo colligebantur, & conſtringebantur, ut vulneris labia rite unirentur, videantur Joh. Andr. a Cruce *lib.* 2. *tract.* 2. Paræus *lib.* 10. *cap.* 26. Guillemæus *Tab.* 6.

XII. Suturam vero per Gluten applicandi modum peculiarem habet Cæſar Magatus; viz. Ceratum aliquod extendit ſuper linteum, dein ex linteo hoc tot partes longitudine digitum æquantes, vel etiam longiores, latitudine autem ligulam adſtrictoriam, in extremitatibus vero paulo latiores, quot puncturæ in vulnere requiri videntur, abſcindit; primamque in vulneris medio applicat, ita tamen, ut uni ſaltem lateri vulneris dimidia ſui parte adhæreat, reliqua libera ſit. Huic e latere oppoſito etiam applicat; atque ita per vices procedit, unam in dextra: alteram in ſiniſtra parte applicando: poſtea partes quæ liberæ ſunt: nec dum cuti adhærent, unam quidem dextra, alteram ſiniſtra manu apprehendit, & utramque verſus labium oppoſitum contrahit, donec labia ad mutum contactum adducantur. Hinc utramque portionem, quam manu continet, labio oppoſito, cui non adhæret, applicat, utque recte omni ex parte adhæreant, curioſe ſtudet, ſicque in reliquis procedit, ita ut inter unam & alteram tantum ſit intervallum, quantum alias inter acus puncturas ſolet intercedere.

Et ſane ſufficiunt nunc pro Glutine, Emplaſtra digiti minimi latitudine, cuti pertinaciter adhærentia: quæ adeo valide vulneri conglutinantur, ut nec ſanies, nec ſanguis, nec alia quævis humiditas ea ſolvere queat. Quem in finem ſæpe uſurpatur *Emplaſtrum Stipticum Crollii*, vel aliud quoddam Glutinatorium, cujus formulæ variæ ex variis auctoribus peti poſſunt; hic tamen merito excellit *Emplaſtrum Diapalma* rite præparatum.

XIII. Hildanus *lib. de Gangræna & Sphacelo cap.* 19. Gluten ad labia vulneris applicat, ita tamen, ut labia minime attingat, ſed ſpatium minimi fere digiti ſit inter labia vulneris & emplaſtrum. Poſtero die emplaſtro ſiccato, & tenaciter cuti adhærenti, acum filo trajectam inſerit, ſicque vulneris labia haud ſecus conjungit, ac ſi ipſam cutem & carnem perforaſſet. Glutini autem, quo utitur, deſcriptio hæc eſt:

℞. Fa-

℞. *Farinæ volatilis* ℥ j.
Pulv. Roſar. Rubr. Maſtichis, Thuris,
Sang. Draconis, Gum. Tragacanth. an. ℨ ij.
M. F. Pulvis ſubtilis, cui adde Albumen unius Ovi, aquæ Roſaceæ q. ſ. ut mellis ſpiſſitudinem acquirat; ita relinquatur per noctem, & ſi altero die nimis ſpiſſum ſit Glutinum, iterum affunde aquam Roſarum, aut Plantaginis, ac dein utere.

XIV. Inſuper prætermittere hic non debemus *Inſtrumenta* quæ *comprimendo* venæ arteriæque læſæ orificia, ad earumdem conſolidationem non parum juvant; ſive ea ex ligno, ſive ex ferro, ſive ex ære, ſive ex alia quavis materia conficiantur, quorum icones apud Scultetum, alioſque paſſim licet videre. *Inſtrumentum comprimens.*

XV. Denique circa vulnerum deligationem indagandum, an vulnus ſimplex & unicum ſit, an vero duplicatum. Accidit namque interdum, ut licet in cute unum ſit vulnus, in muſculis tamen ſub cute duo ſint, vel tria vulnera. Hoc ſi fiat, & Cheirurgus unum ſaltem vulnus curet, reliquum quod latet, negligat, pus in altero colligitur, atque dolorem, inflammationem, febrem, aliaque gravia excitat ſymptomata: cujus rei hiſtorias notavit Hildanus *Cent.* 3. *obſerv.* 84. 85. ubi etiam docet, qua ratione ſinus ipſe latens poſſit aperiri, ac inſtrumenta ad eam rem idonea depicte exhibet.

CAPUT VII.

De Medicamentis ad Vulnera Curanda neceſſariis,

E T

Partis Vulneratæ ſubſtantia ſalubri conſervanda.

I. ATque hæc Cheirurgi officia ſunt, quæ circa Vulnerum Curationem præſtare debet: ipſa vero partium vulneratarum unio & coalitus opus naturæ eſt; quæ non raro ſine ulla medicamentorum ope (quod præcipue in vulneribus internis accidit) ea, quæ disjuncta ſunt, glutinat.

II. Fit autem unio hæc & coalitus alicujus Glutinis interventu, cujus materia nulla alia eſſe poteſt, quam eadem, ex qua nutriuntur ipſæ partes, ſcilicet ſanguis ſanus, qui ad partes nutritionis gratia delatus in parietibus vulneris, nec non poroſitatibus & tubulis carnium hinc inde roris inſtar reſudans a naturali partis calore elaboratur, & excoquitur, viſcidiorque redditur ac denſatur, ut neceſſario per eum coeant, quæ diſturbant partes.

III. Cum igitur natura ſit efficiens cauſa conglutinationis, ſanguis materia; duo hæc ut recte ſe habeant neceſſe eſt. Et quoad prius; duo ſunt in ſanando vulnere naturæ officia. Primum ut laudabile pus generet. Alterum ut ea, quæ disjuncta ſunt, conglutinet. Namque licet Galenus ejus rei expreſſam mentionem non faciat, cum de vulneribus curandis in genere agat; tamen Rhaſes, Avicenna, & Celſus, pus ex vulnere jam ad ſanitatem ſpectante fluere, primoque pus movendum, hinc purgandum & implendum, tandemque cicatrice vulnus claudendum docent. Atque felix experientia iſtam curandi rationem probavit, & medicamenta, quæ eo fine applicantur, *Digeſtiva* vulgo nuncupantur.

IV. Medicus enim hac in re naturæ ſuccurrere debet, medicamenta admovendo digeſtiva, poſtea Sarcotica ſeu Glutinantia. In praxi equidem hic diſcrepare videntur auctores, dum alii, ſuppurantibus ſeu digeſtivis neglectis, mox ſiccantia adhibent, Balſama ſcilicet vel naturalia, vel artificialia, quibus & vulnus illinunt, quæque in profundum inſtillant, & per turundas imponunt; alii pus moventia ſeu digeſtiva præmittunt. Et ſane αὐτοψία docuit, utramque curandi rationem, finem ſuum aſſequi, Non tamen ſine diſcrimine utraque medicamenta uſurpanda videntur. Digeſtiva enim ſi incaute & nimis diu adhibeantur in ulcus ſordidum non raro degenerat vulnus. Itaque tutiſſimum puto, non ſemper uni medicamento confidere, ſed pro affectæ partis temperatura ea componere, & digeſtiva Sarcoticis ac Glutinantibus miſcere; cum experientia teſtetur, talia longe felicius, quam mera ſuppurantia uſurpari.

Digeſtiva ſeu Pus moventia. V. Parantur autem digeſtiva ſeu pus moventia e *Vitellis Ovorum*, *Melle communi Terebintbina*, *Gummi Elemi*, *Oleo Roſarum*, *Farina Tritici*, *Hordei*, *&c.* v. gr.

R. *Terebintbinæ*, *Mellis an.* ℥ j.
Vitellum unius Ovi, *Farinæ Hordei q. ſ.*
M. F. Digeſtivum.

R. *Olei Roſarum* ℥ ij.
Ceræ Citrinæ ℥ ss.
Thuris, *Maſtichis an.* ʒ j.
Vitellum unius Ovi, *Butyri Inſulſi q. ſ.*
Miſceantur.

VI. Ubi deterſum eſt vulnus, & laudabile pus apparet, proximum eſt, ut quod vulneratum & disjunctum eſt, carne repleatur, ac conglutinetur. Atqui abunde deterſum & mundificatum vulnus eſſe conſtat, quod colore rubro appareant infectæ partes carnoſæ, nervoſæ vero albæ, ac ſplendentes, oſſa itidem candida, vel ſubrubra. Tunc autem Sarcotica appellata medicamenta imponantur. Ea tamen minus ſcite ita dici manifeſtum eſt, cum re vera carnem non gignant, ſed tantum impedimenta removeant; temperando viz. acrimoniam puris acidam, & abſumendo omnem humiditatem, quæ inter agglutinanda ora poſſit eſſe impedimento, quominus vulneris labia inter ſe uniri ac coaleſcere queant.

Sarcotica. VII. Sunt vero Sarcotica dicta medicamenta varia. v. gr. *Radix Ariſtolochiæ Rotundæ*, *Conſolidæ Majoris*; *Sanicula*, *Centaurium*, *Hypericum*, *Pimpinella*, *Plantago*; *ſemen Fænigræci*, *Lini*; *Thus*, *Aloes*, *Bolus*, *Colophonia*, *Reſina Pini*, *Gummi Elemi*, *Maſtix*, *Myrrba*, *Sarcocolla*, *Styrax*, *Terebintbina*, *Cera*, *Ceruſſa*, *Lapis Calaminaris*, *Lithargyrum*, *Plumbum Uſtum*; *Oleum Hyperici*, *Laurinum*; *Unguentum Aureum*, *Baſilicon*; *Balſamum Peruvianum*; *Sulpburis*; *Mel Roſarum*, & plura alia, e quibus compoſita varia pro re nata parari ſolent.

Injectio hæc carnis generationem egregie promovet, & cava, ſinnoſaque vulnera replet;

R. *Balſami ſulpburis Terebinthinati* ʒ ij.
Olei Hyperici, *Camomillæ*,
Styracis Liquidæ an. ʒ j ss.
Mellis Roſacei ℥ ij.
Lactis Dulcis vel *Vini albi Gallici q. ſ.*
Miſceantur pro Injectione.

Alii ſequentia laudant,

R. Te-

℞. *Terebinthinæ, Gummi Elemi an.* ℥ j ß.
Ping. Caſtrati ℥ ij.
Porci antiq. ℥ j.
Liqueſiant ad ignem, & Miſceantur.

℞. *Reſinæ, Ceræ, Terebinthinæ,*
Olei Roſarum an. ℥ ij.
Thuris, Maſtichis, Myrrhæ an. ʒ ij.
M. F. S. A. Unguentum.

Aquapendens *Operat. Cheirurg. part. 2. lib. 2. cap. 7.* tamquam medicamentum præſtantiſſimum, in primis ad partium nervoſarum vulnera commendat id quod ſequitur: additque, ſe ab Hiſpano quodam Sacerdote ejus deſcriptionem accepiſſe; qui retulit in Hiſpania non licere hoc medicamentum componere, quod homines medicamenti viribus confiſi, facile digladientur, inque arenam deſcendant. Eſt autem hoc:

℞. *Olei vetuſtiſſimi* ℥ iv.
Terebinthinæ claræ ℥ viij.
Frumenti integri ℥ j ss.
Florum Hyperici ℥ ij.
Rad. Valerianæ, Cardui bened. an. ℥ j.
Thuris pulveriſati ℥ ij.
Radices & Herbæ craſſo modo contundantur, in olla ponantur, & tantum Vini Albi ſuperaffundatur, ut omnia in vino ſubmergantur, atque per biduum facta infuſione, Oleum & Frumentum adjiciantur, omniaque coquantur ad vini conſumptionem: mox facta forti expreſſione addatur Thus ac Terebinthina, & iterum parum ſinantur bullire, atque in vaſe vitreo ſerventur.

Sanat vulnera, ut ajunt, ſpatio viginti quatuor horarum. Modus autem hic eſt: „ Vulnere prius Vino Albo frigido abluto; ſtatim totum vulnus inun-
„ gatur Oleo hoc calente: quod ſi hoc commode fieri nequeat, per ſiphonem
„ intra vulnus immittatur, & confeſtim vulneris labia ad mutuum conta-
„ ctum adducantur deligatura, aut ſutura, aut glutine; deinde partes adja-
„ centes eodem quoque inungantur Oleo; at ſupra vulneris labia jam reducta
„ linteum imponatur hoc Oleo madens, & ſuper hoc aliud vino nigro im-
„ butum atque expreſſum; mox alia lintea ſicca; dein faſcia circumlige-
„ tur.

Et plura hujuſmodi Olea, Unguenta, & Balſama Vulnerantia ex Sennerto, Cæſare Magato, Peccetto, aliiſque auctoribus peti poſſunt; inter quæ tamen haud infimam laudem merentur, *Unguentum Baſilicon*, *Balſamum Sulphuris Terebinthinatum* vel *Succinatum*, nec non *Balſamum Peruvianum*.

Inſuper Emplaſtra Sarcotica dicta varia a Chirurgiæ ſcriptoribus proponuntur; ſed quoniam ea in curandis vulneribus operculi vicem tantum præbere poſſunt, hinc operæ pretium non exiſtimavi ullas eorum formulas hic exhibere.

VIII. Ubi vulnus carne repletum fuerit, cicatrice claudendum; cutis, ſeu ejus loco cicatrix generanda, ejuſque beneficio ſoluta continuitas plane unienda. Atqui ut in gignenda carne natura eſt opifex, materiam ſanguis ſuppeditat, ita quoque in producenda cicatrice accidit. Medicus namque impedimenta tantum removet, Medicamenta imponendo magis ſiccantia, quæ idcirco Epulotica ſeu cicatricem inducentia dicuntur, talia ſunt: *Radix Conſolida, Myrra, Maſtix, Sarcocolla, Lapis Calaminaris, Litharg rum, Minium, Plumbum Uſtum, Tutia, Unguentum de Tutia, album Campboratum, Diapompholigos,* *Epulotica.*

gos, *Deſiccativum* Rubrum, *&c.* In quibus eligendis partis affectæ temperatura & ſtructura probe conſideranda eſt.

Barbette hoc habet Emplaſtrum:

℞. *Empl. Diapalma, Gryſei, Diapompholigos an.* ℥ j.
Gummi Elemi ʒ ij.
Sacchari Saturni ʒ ss.
Ceræ q. ſ. M. F. S. A. Emplaſtrum.

Sed inter Epulotica dicta medicamenta palmam facile præripit *Mercurii Amalgama*, quippe quod, juſto tempore uſurpatum, citius cicatricem inducit; cujus hæc eſt deſcriptio:

℞. *Plumbi* ℥ j. *liquefacti adde*
Argenti Vivi ℥ j.
Effunde ſuper chartam. Dein exſiccatum, pulveriſatum, Emplaſtro Diapompholigos, vel ſimili miſceatur, ac uſurpetur.

Vulneraria interna. IX. Externis hiſce remediis *Interna* quædam, *Vulneraria* dicta, jungemus, quæ in vulnerum curatione non parum prodeſſe obſervantur. Sunt autem ea leviter adſtringentia ac detergentia, adeoque puris laudabilis generationem promoventia: hinc vulnus mundificantia & conſolidantia; qualia dicuntur *Radix Conſolidæ*, *Gentianæ*, *Ariſtolochiæ*, *Zedoariæ*, *Biſtortæ*, *Pyrola*, *Sanicula*, *Alchimilla*, *Bugula*, *Plantago*, *Millefolium*, *Artemiſia*, *Agrimonia*, *Vinca per Vinca*, *Piloſella*, *Virga Aurea*; *Dictamnus*, *Centaurium Minus*, *Oculi Cancrorum*, *&c.* Ex quibus varia, pro partis affectæ ſtructura & temperatura, præparantur compoſita, imprimis potiones vulnerariæ.

X. Equidem de potionibus vulnerariis diſſentiunt practici. Nonnulli eas quidem admittunt in vulneratis iis partibus, ad quas ejuſmodi potiones pertingunt, quales ſunt gula, ventriculus, inteſtina, renes, veſica urinaria, tuncque ſunt loco topicorum medicamentorum: in partibus vero vulneratis externis eas prorſus rejiciunt, utpote ad quas ob ſitus diſtantiam penetrare poſſe non credunt.

E contrario Joh. Manardus Potiones ejuſmodi ad vulnera nova & antiqua utiles eſſe, ſeque eas non ſemel expertum, atque curaſſe iis ſolis peſſima & deſperata ulcera, teſtatur. Eaſdem uſurparunt & alii, non ſolum Empirici, ſed quoque doctiſſimi Medici ac Cheirurgi, ut Guido, Joh. de Vigo, Nicolaus Maſſa, Joh. Tagaultius, Joh. Andr. a Cruce, Fallopius, Matthiolus *comment. in Dioſcor.* Ambroſius Paræus, Aquapendens, Ludov. Septalius, & plures, quos experientia docuit, potiones haſce ad vulneranda maxime utiles eſſe. Ideoque experientiæ refragari, & medicamenta longo uſu probata rejicere, aut negligere, nefas ſit. Etenim *præſtat ea quæ fiunt, quomodo fiant, quærere; quam, quod fiant, negare.* Galen. 5. *de loc. aff. c.* 3. Et ſane cum ſanguine, ceu vehiculo, arteriarium ductu vulnerariorum medicamentorum ad quarumcunque partium vulnera pervenire poſſe, haud dubitandum; ubi, acrimoniam puris acidam temperando, hinc, & detergendo ac mundificando, eorum conſolidationem non parum juvare queunt.

XI. Non tamen uſurpandæ iſtiuſmodi Potiones in principio, & ubi nihil periculi in vulnere eſt, atque ad integram ſanationem ſola topica ſufficiunt; ſed tum in primis, quum, ob vitioſam partis conſtitutionem, curationem vulnera non facile ſuſcipiunt; hinc non ſolum in vulneribus, ſed & ulceribus ac fiſtulis feliciter uſurpantur. Qua de re Ambr. Paræus ſic ſcribit: „ natura „ tali potione adjuta plane mira feciſſe, mihi non raro viſa eſt in carioſorum „ oſſium correctione, & ulcerum conſolidatione. Hæ namque potiones etſi hu-

„ mo-

„ mores noxios per alvum non expurgent; valde tamen efficaces ſunt deter-
„ gendis ulceribus, & ab omni excrementitiorum humorum colluvie vindi-
„ candis, ſanguini defæcando, & ab ichoribus omnique impuritate repurgan-
„ do, fractis oſſibus, agglutinandis, & nervis unioni reſtituendis. Hæc Me-
„ dicamenta admirabili, & prope divina vi ſua ſic ſanguinem expurgant ut ex
„ eo, tamquam ex materia apta & laudabili, caro, & quævis alia ſubſtantia
„ deperdita prompte reſtitui & reponi juſſit, & pars priſtinæ unioni reddi. Et
„ Matthiolus *comment. in libr.* 4. *Dioſcorid.* ait: ejuſmodi potionibus vidi ego
„ cum thoracis, tum inteſtinorum vulnera ſanari, quæ lethalia, & nullo
„ prorſus auxilio curari poſſe cenſebantur. Plura de Decocto Vulnerario, de-
que ejus uſu ac abuſu, videantur apud Hildanum *in obſervatione ſingulari de Vulnere Sclopeti graviſſimo, operi ſuo poſt Tractatum de Ambuſtionibus inſerta*, & *lib. de Ichore & Meliceria Celſi cap.* 7.

XII. Hujuſmodi vero Decocti Vulnerarii variæ occurrunt formulæ. v. gr.

℞. *Rad. Conſolidæ Maj.*
Ariſtolochiæ Rotund. an. ℥ vj.
Herb. Bugulæ rec. M ij.
Pyrolæ Saniculæ, *Alchimillæ an.* M j.
Coq. in aquæ comm. part. ij. *Vini Rubri part.* j. *ad* ℥ xxx.
Colatura detur uſui.

℞. *Herb. Alchimillæ*, *Saniculæ*, *Artemiſiæ*,
Conſolid. Saracen. Hæderæ terreſt. an. M j.
Vini Albi Gallici ℔ ij.
Coquuntur in vaſe concluſo, & colentur.

℞. *Raſuræ Ligni Guajaci* ℥ iv.
Rad. Salſæparillæ ℥ j ß.
Santali Citrini ℥ ß.
Contuſa macerentur per noctem in aquæ puræ ℥ Lxx.
dein ſ. a. coq. add.
Herb. Pyrolæ, *Saniculæ*, *Fragariæ*,
Summ. Hyperici an. M j.
F. S. A. Decoctio ℥ xxxx.

Barbette ſequens extollit;

℞. *Rad. Ariſtolochiæ Rot.* ℥ j ß.
Cyclaminis ℥ j.
Herb. Prunellæ, *Geranii Robbert. an.* M j.
Sabinæ ʒ iij.
Mumiæ, *Galangæ an.* ʒ ij.
Oculor. Cancror. ℥ ß.
Contuſa & Conſciſſa coq. in Vino Rubro ad ℔ iij.
colatura add. Syrupi de Symphito Fern. ℥ iv.
Miſceantur.

Alii laudant Decoctum D. Freydachii viz.

℞. *Rad. Conſolidæ Maj* ℥ ij.
Herb. Saniculæ, *Pyrolæ*, *Ambroſianæ*, *Meliſſæ*,
Veronicæ, *Artemiſiæ*, *Hyperici*, *Cent. min. an.* M j.
Ocul. Cancror. Pulv. ʒ j.
Coq. in Cereviſiæ melioris notæ ℔ vij. *ad* ℔ iv. ß.
Colatura uſurpetur.

Nonnulli extollunt ſequentia:

℞. *Ocul.*

℞. *Ocul. Cancror. crud. pulv.* ℥ j.
Aceti Vini fortiſſ. ℥ xiv.
Digerantur ſimul, atque bis terve quotidie vulneratus ſumat circiter unum cochlear.

℞. *Ocul. Cancror. crud. pulv.*
Rac. Zedoariæ an. ℥ ß.
Herb. Saniculæ virid. M ij.
Coq. in Vini Rhenani ℔ j. *aquæ puræ* ℔ j. *dein colentur.*
Bibat patiens. mane & veſperi ℥ v. *aut circiter.*

Vel quotidie exhibeatur Vulnerato *pulvis ex Oculorum Cancrorum* ʒ ß. *vel* ℈ ij.

Diæta Vulneratorum &c. XIII. Cæterum ut partis vulneratæ ſubſtantia ſalubris conſervetur, rerum quoque nonnaturalium uſus conveniens ſit temperaturæ Vulnerati in genere, & in ſpecie parti læſæ accommodatur. *Aer* nec frigidus ſit nec calidus valde; verum *temperatus* potius, ſeu *tepidus*. *Cibus* & *Potus* tales ſint, e quibus ſanguis generetur laudabilis, quique pravis ſymptomatibus occaſionem præbere nequeant. *Quies* Vulneratis convenit in primis parti vulneratæ. Recta præterea inſtituatur *Somni* & *vigiliarum* ratio. *Animi* quoque *Motus nimii* ſunt vitandi. *Ira* præſertim, ut id exemplis confirmat Hildanus *cent.* 1. *obſerv.* 17. 18. Et Fallopius *tract. de vulner. in genere cap.* 16. ait: „ quandoque in vulneribus puerorum noxia quædam „ eſſe concedenda, ne fiat fletus, qui maxime nocet puerulis vulneratis, „ & ne alia pejora ſuccedant incommoda. Inſuper & *veneris uſus* nocet Vulneratis: *Alvus* autem ſi non reſpondeat, aperta ſervetur Clyſtere potius, quam Medicamento exhibito purgante.

Denique ſi ſanguis in corpore Vulnerati abundet, ut metuatur ejus ad vulnus defluxus, hinc & varia metuenda ſint accidentia, *venæſectio* ut inſtituatur; niſi antea cruor multum fluxerit, ſummopere neceſſarium erit.

CAPUT VIII.

De Particulari Vulnerum Curatione.

ET PRIMUM,

De Vulnere Carnis ſimplici, & profundo.

I. IGitur in genere de Vulnerum Curatione, nec non de Methodo, qua eorum ſymptomata aut impediri aut moderari debeant, abunde dictum fuit: nunc geſtit animus, quonam ordine ad ſpecialem uniuſcujuſque vulneris curationem ſit procedendum, exponere. At vulnera, quæ externas dumtaxat corporis partes occupant, ſunt aut in cute, aut carne, cum vel ſine contuſione, aut in carne cum continuitatis ſolutione in venis, arteriis, aut nervis, partibuſve nervoſis: de hiſce primum; deinde de partium compoſitarum (capitis puta, thoracis, abdominis, &c.) vulneribus agere conſtitui.

II. Communiter autem per *Carnem* intelligitur Cuticula, Cutis, Pinguedo, Panniculus Carnoſus, ac ſubjecta Muſculorum Caro. Eſtque hujuſmodi CARNIS VULNUS, quod incidendo contingit, aut ſimplex & ſine ſubſtantiæ deperditione, aut cum deperditione vel amiſſione ſubſtantiæ. Atqui quod ſimplex eſt, & abſque ſubſtantiæ amiſſione, aliud eſt in ſuperficie, & in ſummo reſidens,

ſidens, aliud profundum: aliud magnum, aliud parvum, aliud mediocre. Quod vero eſt cum ſubſtantiæ deperditione, aliud cum ſubjectæ quoque carnis amiſſione.

III. Vulnus vero cuti dumtaxat & carni inflictum, ſi leve ſit & ſimplex, curari non raro ſolet naturæ ipſius beneficio, ſola adhibita ligatura, aut levi quopiam impoſito remedio. Enimvero cum in ſimplici vulnere ſuperficialis tantum adſit diviſio, hinc Medici intentio ſimplex & unica eſſe ſolet; viz. id quod diviſum eſt, reuniri debet. Sed priuſquam hoc fiat, ſi quid extraneum inter vulneris labia hæreat ut ſanguinis grumi, pili, pulvis, vel quid ſimile, id in primis removendum; nec non immodicus cruoris effluxus, ſi adſit, cohibendus. Quo ſuppreſſo, atque deterſo, mundatoque vulnere, labia ad ſe invicem adducenda, ſimulque unienda, & unita ſervanda; nec non petiæ ex linteo diſcerpto, *Balſamo Peruviano*, aut *Italico*, ſimilive ſeu naturali ſeu artificiali, imbutæ imponendæ, ac ſuperponendum *Emplaſtrum Diapalmæum* vel *Defenſivum*, vel *Opodeltoch*, ut poſſit natura, mediante naturali partis læſæ nutrimento, disjuncta vulneris labia denuo reunire. *Vulnus Carnis ſimplex.*

IV. Sed Vulnus Carnis quum profundum ſit, citra ſubſtantiæ amiſſionem, tunc in primis animadvertendum, quo ſpectet vulneris orificium, ejuſque fundum. Si deorſum ſpectet orificium, ſicut ſanies libere effluere poſſit, decenti ligatura, & ſutura quoque, ſi opus fuerit, admotis inſuper ſarcoticis ac glutinantibus, facillime curam ſuſcipit. *Vulnus Carni profundum.*

Sin vero ſurſum ſpectet vulneris orificium, deorſumque fundum, atque in cavitate ejus ſanies detineatur, tum videndum, utrum partem vulneratam commodo ſitu ita collocare queamus, ut deorſum orificium, ſurſumque fundum ſpectet, adeoque libere exeat purulenta materies; tunc enim expulſiva ligatura, nec non convenientibus impoſitis medicamentis, cito curabitur, nec nova opus erit ſectione.

Atqui niſi deorſum ſpectet vulneris orificium, neque conveniente ſitu & figura pars vulnerata ita collocari poſſit, ut orificium vulneris deorſum, ejuſdemque fundum ſurſum tendat, ac ſanies in fundo contineatur, ibidem apertio facienda, ut Puri exitus detur: vel tota cavitas, *hoc eſt*, ab orificio ad fundum uſque ſecanda. Facta ſectione pro primo apparatu petiæ ex linteo diſcerpto immittendæ, ſanguiniſque fluxus ſiſtendus; dein conveniente Digeſtivo vulnus detergendum, hinc Medicamentis utendum Sarcoticis & vim conglutinandi habentibus, tandemque Epuloticis ſeu cicatricem inducentibus.

V. Interim ſi vulnus profundum ſit & anguſtum, adeoque inciſione dilatandum, cavendum ne nervi, aut venæ arteriæve majores lædantur: aliter petiis immiſſis craſſioribus curandum, ut vulneris orificium non conſolidetur, niſi bene deterſum; & carne impletum fuerit; quo facto paulatim eſt imminuenda, tandemque reliquenda petia, & vulnus impoſito Emplaſtro ad cicatricem perducendum. Vel quum dilatare anguſtum vulnus inciſione non audeat Cheirurgus ob vicina vaſa majora, & ob ſubjectas nervoſas tendinoſaſque partes, vulneri immittatur *Medulla Sambuci*, aut *Turunda ex Radice Gentianæ*, vel *Spongia præparata*, qua intumeſcente & vulnus ex voto Medentis ampliatur.

Præparari autem Spongia ad vulnera dilatanda ita ſolet:

℞. *Spongiam novam*,
Ceræ flavæ q. ſ.

Ceræ liquefactæ immittatur Spongia, quæ dein inter duo linteamina Oleo madefacta in torculari exprimatur, hinc exſiccentur, & uſui ſervetur.

CAPUT IX.

De Vulnere Carnis compoſito, ſeu Cavo, & cum Subſtantiæ deperditione.

I. SImplici *Carnis Vulneri* CAVUM ſuccedit; viz. tum illud, in quo aliqua adeſt ſubſtantiæ deperditio, ut cutis, eique ſubjectæ carnis muſculoſæ; tum id, in quo etſi nulla adſit ſubſtantiæ deperditio; atque ex ſimplici inciſione factum fuerit, equidem labia vulneris ob ejus magnitudinem, & nimiam inter ſe diſtantiam ad mutuum contactum adduci in fundo nequeunt, atque ideo cavitas ibidem remanet; quæ ut impleatur, utque disjunctæ partes ſimul uniantur, nova carnis generatione opus eſt. Enimvero hujuſmodi vulnere cum duo ſuccurrant, ſcilicet *Unitatis Diviſio*, & *Cavitas*; ideo duplex ejus curationis ſcopus erit. Quod namque diviſum eſt, *Unionem*, & cavitas *Repletionem* deſiderat. At quum partes a ſe invicem diviſæ hic uniri nequeant, niſi prius impleatur cavitas; ideo prima Indicatio Curativa erit novam carnem generare, dehinc cavitatem replere.

II. Quia vero in tali vulnere materia quædam præter naturam ſemper continetur, quam pars læſa expellere nequit; idcirco hæc prius digerenda erit, & detergenda. Quem in finem Digeſtiva & Detergentia ſimul miſceantur; ita tamen, ut Digeſtiva primum; deinde Detergentia prævaleant: utendum vero Digeſtivis, quouſque bonum Pus appareat, *hoc eſt*, quod ſit album, leve, æquale, & minime fœtidum: tunc enim ſi Digeſtivis porro uteremur, in ſordidum Ulcus hujuſmodi vulnus commutaretur.

III. Conveniens autem Digeſtivum ſeu Suppurationem movens Medicamentum paratur ex *Terebinthina*, *Melle*, & *Ovi Vitello*. At ſi Digeſtiva ac Detergentia miſcere cupimus, hoc vel ſimile conficiatur.

℞. *Mellis Comm.* ℥ j ß.
Terebinthinæ ℥ j.
Farinæ Hordei ʒ vj.
Pulv. Aloes,
Myrrhæ an. ℈ ij.
Croci gr. xv.
Vitellos duorum Ovorum,
Spir. Vini ℥ ß.
Fiat ex his S. A. Digeſtivum.

Suis quoque laudibus hic meretur *Mundificativum ex Apio*.

Verum enim vero anguſtum ſi ſit vulnus, ſimulque profundum, *Injectio* conducit *ex Vino Gallico, vel Spiritu Vini, cum Pulvere Myrrhæ & Aloes*. Vel

♃. *Herb. Malvæ, Violariæ, Artemiſiæ,*
Summ. Hyperici, Centaur. min.
Flor. Camomillæ an. M. j.
Coq. in aqua pura ad ℥ xvj. *colat. add.*
Mellis Roſacei ℥ ij.
Spir. Vini ℥ iij.
Miſceantur pro Injectione.

IV. Poſt-

IV. Poſtquam vulnus abunde deterſum, & rite mundatum eſt, imponenda ſunt Sarcotica ſeu carnem gignentia: quæ quidem carnem non generant, ſed carnis gignendæ impedimenta tollunt, ut dictum ſupra, *Cap. 7.* Talia ſunt *Unguentum Baſilicon*, *Unguentum Aureum*, *Balſamum Peruvianum*, *Balſamum Sulphuris*, &c. quæ vel ſola, vel inter ſe, & cum aliis mixta utiliter uſurpari ſolent.

Impoſitis Sarcoticis ſuperponendum *Emplaſtrum Diapalma*, vel ſimile, tum ad detinenda impoſita medicamenta, tum ad vulnus ab acre frigido defendendum. Alii Emplaſtri loco utuntur *linteis expreſſis in Vino Calido*, *vel Fomento conveniente*, ad partem vulneratam corroborandam.

V. Vulnere carne fere repleto ab uſu Sarcoticorum deſiſtendum, & cicatrix inducenda impoſitis Epuloticis, *hoc eſt*, Medicamentis Exſiccantibus & leviter Aſtringentibus: qualia ſunt *Unguentum de Tutia*, *de Ceruſa*, *Diapompholigos*, *Emplaſtrum Gryſeum*, *de Minio*, & alia ſuperius expoſita.

VI. Cæterum etſi carnis generatio ſit naturæ opus; tamen non raro ex Medentis negligentia ſupercreſcens Caro in vulneribus enaſcitur: quando non, uti decet, Exſiccantia Medicamenta appoſuit, & diu nimis Sarcoticis fuit uſus. Quamobrem cum caro ad juſtam magnitudinem & altitudinem excreverit, imponenda *Carpia Sicca*. Sin nihilominus ultro excreſcat, abſumenda eſt eo modo, ut *Cap. 7.* expoſuimus.

CAPUT X.

De Vulneribus Vaſorum, hoc eſt, *Venarum & Arteriarum*.

I. VENARUM ET ARTERIARUM MAJORUM VULNERA totam ad ſe trahunt Curationem, idque non vulneris ratione, quod facile uniri poteſt; ſed ob gravius ſymptoma, quod nunquam non iſtiuſmodi vulneribus ſupervenit; viz. ſanguinis profuſionem, quæ animi deliquia, atque ſimilia excitare ſolet accidentia. Sed cum ſanguis fluat vel ex venis, vel ex arteriis, & quidem nunc majoribus, nunc minoribus; qui e venis profluit cruor, craſſior eſt, nigrior, obſcurior, atque ſine pulſu æqualiter effluit, qui vero ex arteriis prodit, tenuior apparet, ſpumoſior, & coccinei coloris, nec non cum pulſatione exilit. Si majus vas ſit apertum, majore copia & impetu ſanguis profunditur; minore autem, ſi minus vas ſit vulneratum. Inſuper ab Anatomes Perito e ſede, locoque vulneris haud difficulter, cognoſcitur num ſit in parte, per quam venæ & arteriæ, vel majores, vel minores tranſeunt.

II. Horum vero Vaſorum Vulnerum Curatio dirigenda eſt, & ad immodicum cruoris effluxum cohibendum, & ad apertum vas occludendum. Atque hinc, etſi vulnus vaſi nondum coaluerit, ut ſanguinis fluxus prohibeatur, omnia ea ſunt facienda quæ ejus motum impedire ac inhibere poſſunt. Impeditur ſanguinis fluxus, ſi convenientibus remediis, & deligatione orificium vulneris occludatur, ut *Cap. 4.* abunde docuimus.

Hujuſmodi Vaſorum Vulnera quomodo ſint Curanda.

III. Quoad aperti vaſis occluſionem; ea fieri poteſt, vel labiorum ſimul adductione, & conjunctione, vel orificii obſtructione. Adducuntur labia nonnunquam ſua ſponte, interdum Medici opera. Spontaneo motu ad ſe invicem accedunt, quando ob nimiam ſanguinis profuſionem tunicæ vaſorum concidunt, ſicque labium ſuper labium cadit. Medicus vero id facit manuum opera; viz. vel digitis vulneris labia & vaſis orificium eouſque comprimendo, ac detinendo ut ſanguis grumeſcat, atque vas vulneratum obſtruat; vel faſciis

liquore adſtringente madefactis, & aliquoties ſupra vulnus revolutis, vulneris labia comprimendo; vel ſutura vulneris labia ſimul adducendo.

IV. At ſi non ſperamus hæmorrhagiam ſedari poſſe, adducendo ad mutuum contactum vulneris labia, vel digitis, vel deligatura, vel ſutura, *Vas Vulneratum filo vinciatur*: volſella ſeu alio quopiam adunco inſtrumento vas apprehendatur, paululum elevetur, dein filum undique obvolvatur, & ſtringatur. Quo facto Sarcoticum ac Sanguinem ſiſtens Medicamentum imponendum, & vincula non removenda, donec ex ſe cadant, atque apertum vas penitus occluſum ſit. Sed hic ſanguinem ſiſtendi modus in primis locum habet in Arteriarum vulneribus.

Sin vero apertum vas vinculo ligari nequeat, ob Venæ Arteriæve profundiorem ſitum, tunc integrum vas oblique præcidendum; ut hoc modo vaſis diſſecti extremis retractis, & ſub carne abſconditis, hinc & occluſis, ſanguis ſupprimatur.

V. Scultetus *in Armament. Chir. Tab.* 18. *Fig.* 4. deſcribit atque depingit Inſtrumentum ad Carpi Arteriam, conſulto aut fortuito apertam, comprimendam; idque in Arteriarum Carpi Vulneribus utiliſſimum eſſe, ait *in explicatione Tab. ultim. pag. mihi*, ubi etiam refert Patavii ſuo tempore fuiſſe exercitatiſſimum Arteriotomum, qui ex conſilio Medicorum Arteriam in Carpo nonnunquam incidebat, factaque ſanguinis evacuatione hoc inſtrumento vulnus ita comprimebat, ut ne gutta quidem ſanguinis citra Cheirurgi voluntatem profunderetur, neque ullum ex compreſſione ſymptoma eveniret. At qua ratione hoc ſuo inſtrumento vulneratam in Carpo Arteriam compreſſit, ſanguinemque ſuppreſſit, videri poteſt *poſt Armament. Chir. obſer.* 89. Inſuper & alia inſtrumenta nunc paſſim habentur, quæ vulneratam in Carpo Arteriam tuto comprimere, hinc & curare queunt.

VI. Atque hi omnes ſanguinem ſupprimendi modi præcipua in vulneribus abſque ſubſtantiæ deperditione, & ab inſtrumento incidente factis conveniunt. Verum ſi portio quædam ſubſtantiæ ipſius vaſis ſit deperdita, tunc vulneris labia ad invicem ducenda non ſunt; ſed obſtruendo vaſis aperturam, ſiſtenda ſanguinis profuſio. Hæc autem obſtructio fit per ſanguinem intus concretum: digitus enim fiſſuræ imponitur, ac tamdiu detinetur, donec circa digitum ſanguis concreſcat. Quo facto, prudenter digitus auferendus, &, ſi opus videatur, alia medicamenta imponenda; ſin minus, relinquendus eſt grumus, donec ſponte decidat. Et hoc fuit conſilium Leonardi Botalli, uti refert Illuſtris Satrapa Hooffdius *in Hiſtoria Batavia lib.* 19. vulneratam venam jugularem in collo Celſiſſimi Principis Auriaci Gulielmi Primi, impoſito ſupra eam digito obturatam, atque ſanguinis ex eadem fluxum inhibitum fuiſſe.

VII. Niſi hoc modo ſuccedat, extrinſecus vaſis orificium obſtruendum; vel reducendo vulneris partes carnoſas; aut cutem ſupra vulneris oſculum; quod cum fieri poſſit, optimum eſt, quoniam haud difficulter ea conglutinantur. At ſi vulneris figura hoc non patitur, ſicco linteo diſcerpto vulnus implendum, aliiſve conglutinantibus medicamentis utendum.

VIII. Sin vero nec his auxiliis ſanguis ſiſti poſſit, ut quando magna vaſis portio eſt ablata, ad Cruſtam vel Eſcharam inducentia eſt deveniendum. Quæ tamen curatio admodum tuta non eſt: nam ſi forſan contingat, ut, priuſquam ſanguinis profuſio ſiſtatur, cruſta cadat, augetur utique hæmorrhagia; quod ex vaſis uſtione amplius factum ſit orificium. Quapropter hujuſmodi remediis non utendum, niſi reliqua fruſtra fuerint experta. Efficiunt vero Ferramenta Candentia, aut Cruſtica Medicamenta, quibus, præter vim erodendi, facultas adſtringendi ſit conjuncta.

IX. Inducta eſcara, quam citiſſime carnis generationi danda opera, ut priuſquam cruſta cadat, vas carne occluſum ſit. Hinc eſcaræ caſus feſtinandus non eſt, quoniam majus fieret ſanguinis profluvium; verum curandum potius, ut diutius adhæreat.

CAPUT XI.

De Vulneribus Nervorum, & Nervoſarum Partium.

I. VULNERIBUS NERVORUM etiam ea quæ TENDINUM ſunt comprehendimus, eo quod in Curatione nullum occurrat diſcrimen. Sunt vero *Nervorum* vel *Tendinum Vulnera duplicia*; viz. *Punctura* aut *Inciſio*, prout inſtrumentum vulnerans punctim, vel cæſim vulnus iufert. *Nervorum & Tendinum Vulnera dupliciter ſint conſideranda.*

II. Cognoſcitur autem Nervum vel Tendinem eſſe vulneratum, ex loci vulnerati conſideratione, & ex Anatome, quæ quibus membris Nervi, Tendineſve inſerantur docet: dein ex dolore vehementi, qui ſtatim poſt inflictum vulnus Ægrum infeſtat, quemque pulſatio, inflammatio, convulſio, & ſimilia plura ſequuntur accidentia; niſi nervus tranſverſim totus ſit diſſectus. Enimvero habent nervi ſenſum exquiſitiſſimum, & propterea iis vulneratis ſtatim in parte vulnerata gravia hæc ſymptomata oriuntur; quod fibrillis quibuſdam in nervo diſſectis, reliquæ, integræ adhuc, tanto magis patiantur a tenſione continua, per vehementiorem ſpirituum animalium influxum producta. Inſuper Nervum vel Tendinem *Punctim* vulneratum eſſe, cognoſcitur ex ipſo Teli genere, & vulneris conditione; ſi nimirum id anguſtum ſit, & nihilominus gravis mox ſubſequatur dolor, atque hinc pulſatio, inflammatio, febris, convulſio, &c. *Quibus iſtiuſmodi Vulnera cognoſcantur.*

Atqui ſi Nervus vel Tendo non punctim, ſe *Cæſim* vulneratus ſit, indagandum, an ſecundum longitudinem, an vero per tranſverſum, & quidem an Nervus vel totus diſſectus, vel ex parte tantum vulneratus ſit, & quantum cutis ſuperjacentis ſit diviſum; cum hujuſmodi horum vulnerum differentiæ non parum curationem varient. Si itaque Nervus ſit cæſim vulneratus, verum non totus diſſectus, ſymptomata haud ita gravia ſunt, ac ſi punctim vulneretur. Si ſecundum longitudinem Nervus vel Tendo ſit vulneratus, convulſionis metus tantus non eſt, cum fibræ non ita afficiantur. Sin totus diſſectus ſit, equidem tantum periculum non affert, nec ullus convulſionis metus eſt: aliud tamen incurabile malum ſubſequitur, partis ſcilicet, cui nervus vel tendo inſeritur, debilitas in ſenſu & motu; cum ſpiritus animales eam in partem amplius deferri nequeant.

III. Cæterum omnia Nervorum vulnera quamquam ſint periculoſa, Punctura tamen periculoſior eſt, quam Sectio. Tendinum vulnera minus periculoſa ſunt, quam Nervorum. Vulneri ſuperveniens Convulſio, lethale ait Hippocrates *Aphor. 1. Sect. 5.* quod potiſſimum de Partium Nervoſarum vulneribus intelligendum cenſemus. *Horum Vulnerum Prognoſtica.*

IV. Quoad *Curandi Methodum*: in omni Nervorum atque Tendinum vulnere cum dolor valde affligat, & inflammatio immineat, danda opera, ut dolor leniatur, ac inflammatio prohibeatur, quem in finem *Venæſectio* adeo conducit, ut ab ea oporteat Medicum vulnerum horum curationem ſemper auſpicari. *Curatio.*

Specialis vero Curatio ab aliorum vulnerum curatione differt, propterea quod alia conſolidari debeant, hæc vero dilatari; quorum eſſentia conſideranda

da eſt, & ſpecies. Nam inciſus omnino ſi Nervus fuerit, minora toti corpori infert ſymptomata, quam ſi aliqua tantum ex parte ſectus ſit; ſed affert impotentiam, membrum actione privans. Si inciſio in longum fuerit, minus incommodi parit, quam quum in tranſverſum. At punctio omnium deterrima eſt, ob extremum dolorem nec non graviſſima ac periculoſiſſima accidentia, quibus prompte ac diligenter occurrendum eſt.

In Nervi Tendiniſve Punctura quid agendum, &c.

V. Igitur Nervus vel Tendo ſi *punctim* vulneratus fuerit, conſiderandum num *Punctura* ſit cæca, vel aperta. *Cæca* fieri ſolet ab acu, ſagitta, pugione, aut ſimili inſtrumento: quo in caſu cutis incidenda eſt, vulnuſque dilatandum ad ſubjectum uſque nervum vel tendinem, ut ſanies exire, & medicamentorum particulæ ad puncturam penetrare queant.

At Punctura ſi Cæca non ſit, verum *Aperta*; patens tale vulnus ſervandum, &, ſi opus ſit, latius quoque incidendum: hinc imponenda medicamenta ſiccantia, calida, tenuium partium, ut nervus punctus roboretur, dolor mitigetur, qualia ſunt *Terebinthina*, *Cera*, *Gummi Elemi*, *Tacamabaca*, *Caramna*, *Opobalſamum*, *Balſamum Gopaivæ*, *Balſamum Peruvianum*, *Balſamum Sulphuris*, *Spiritus Vini*, *Oleum Terebinthinæ*, *Oleum Ceræ*, *Oleum Succini*, & ſimilia: etenim in partium nervoſarum vulneribus, ubi nervus vel tendo eſt denudatus, nec Unguentum, nec Oleum pingue unquam admovendum; quippe quod vehementem mox excitare ſolet inflammationem.

Fallopius inter omnia medicamenta principem locum *Euphorbium* tenere ait, idque in Nervi Tendiniſve Punctura *Sacram Anchoram* appellat.

Galenus piſcatoribus, qui continuo a ſpinis piſcium pungebantur, ſingulare excogitavit remedium; viz. *Terebinthinam*, quam calidam in Puncturam inſtillabat. Et ſane præſtantiſſimum ac præſentaneum remedium eſt *Oleum Terebinthinæ*; quod nervo aut tendinis denudato actu calidum ſit admovendum, ut ipſius particulæ in majori motu poſitæ facilius & altius penetrent: inſuper imponenda petia hoc vel ſimili Digeſtivu illita,

℞. *Terebinthinæ* ℥ j ss.
Mellis, *Unguenti Baſiliconis*, *Olei Terebinbinæ an.* ℥ ij.
Pulv. Myrrhæ ℥ j ss.
Vitellum unius Ovi,
M. F. S. A. Digeſtivum.

Scultetus *poſt Armam. Chir. Obſ.* 64. in Nervi Punctura vehementer extollit id quod ſequitur;

℞. *Terebinthinæ* ℥ ss.
Pulv. Euphorbii ℈ j.
Ceræ parum.
M. F. Unguentum.

VI. Notandum ergo, nulla medicamenta nervo vel tendini vulnerato eſſe admovenda, niſi actu calida, imo & fervida nonnunquam. Et ſi in nervi, tendiniſve punctura, impoſitis dictis medicamentis, dolor non ſedetur, quin exacerbetur potius, cum affectæ partis inflammatione, labiorum vulneris tumore, & ſeroſæ, tenuis, atque virulentæ ſaniei exudatione, *Spiritus Vini* vel *Oleum Terebinthinæ fervens* inſtillandum, eoque imbuto linteo ſpatulæ extremo alligato aliquoties contingenda non modo vulneris ſuperficies, ſed & ima ejus pars. Hoc enim, ceu Cauterio, inuſto nervo vel tendine, ſenſus adimitur, proindeque dolor ſedatur. Hac methodo Ambroſius Paræus Carolum Nonum Galliæ Regem (cui loco vere Nervus fuit punctus) curavit: *inſtillato* ſcilicet *in vulnus fervente Oleo Terebintibinæ cum Spiritu Vini*, *& applicito ſuper totum brachium Emplaſtro Diapalmæ in Aceto & Oleo Roſaceo diſſoluto*, *obvoluta inſuper faſcia*

ex-

expulſiva, quæ a carpo ducto initio, in ſummum humeri articulum deſinebat.

VII. Ad *Dolorem* ſedandum, *Cataplaſma ex Mica Panis; lacte, & Croci tantillo*, parti affectæ utiliter applicetur. Vel,

℞. *Micæ Panis Albi* ℔ ß.
Farinæ Althææ ℥ j ß.
Flor. Camomillæ,
Anethi an. M j ß.
Coq. in Lacte Dulci ad mollitiem, & dein contund. pro Cataplaſmate.

Quum autem Dolor non tantum, ſed magna inſuper adſit *Inflammatio*, uti non raro contingit, hoc vel ſimile applicetur:

℞. *Micæ Panis Albi* ℔ j.
Farinæ Hordei ℥ ij.
Fol. Scordii, Rutæ,
Flor. Sambuci an. ℥ j.
Summ. Abſynthii ℥ ss.
Fiat Pulvis, ex eoque cum ſ. q. Vini Gallici vel Lactis Dulcis S. A. Cataplaſma.

Dolor vero ſi vehemens ſit, & Inflammatio inſignis, adeoque *Convulſio* imminere videatur, Nervus omnino ſecandus eſt, quo ea impediatur. Nec refert, ſi ex eo membrum futurum ſit paralyticum: ſatius enim eſt, motum alicujus partis perire, quam totum hominem.

VIII. Denique in Nervi Tendiniſve Punctura quoque animadvertendum, ut vulnus non conglutinetur, priuſquam optime fuerit purgatum, quod ex doloris ſedatione, aliorumque ſymptomatum imminutione dignoſcitur. Interim tamen induſtrius ſit Cheirurgus in ambiente frigido aere arcendo, quandoquidem ille *acidum acre* in ſe continet, cujus ratione nervis ſit inimicus. Hippocrates *Aphor.* 18. *ſect.* 5.

Notatu digna porro Nervi Puncturæ exempla videantur apud Jobum Meekeranum *obſer. Cheirurg. cap.* 62.

IX. Haud ſecus procedendum, ſi Nervus vel Tendo *Cæſim* vulneratus fuerit. Ut ſi totus ſit inciſus, ſuadet M. A. Severinus *Efficacis Chirurg. lib.* 2. *cap.* 123. ut Nervus, & præſertim Tendo diſciſſus conſuatur. Hoc tamen minime admittendum, quoniam ſi ſuendo pungeretur, eadem ſymptomata acciderent, quæ alias in Nervorum Punctura oriri ſolent. Idem affirmat Petrus de Marchettis *obſ. Chirurg. lib.* 63. ubi addit, ſe obſervaſſe, incaute nervos, aut tendines a quibuſdam Barbitonſoribus fuiſſe conſutos, ſequuta convulſione, & morte Ægrotantium.

CAPUT XII.

De Vulnere cum Contuſione.

I. CÆterum differunt vulnera non ſolum partium læſarum ratione; ſed & inſtrumenti, quo vulnus infligitur, conditio vulneris aliquam affert differentiam. Etenim vulnera alia inſtrumentis infliguntur acutis, alia obtuſis; quod non parum curationem variat. Atque ideo quum de vulneribus punctim aut cæſim inflictis hactenus dictum ſit, nunc de iiſdem obtuſis inſtrumentis illatis agamus, ordo hujus Tractatus expoſtulare videtur.

II. Solutæ igitur unitatis illa ſpecies, quam inſtrumenta obtuſa in parte molli efficiunt, CONTUSIO appellatur. Fit autem *Contuſio in Vulneribus*, quando telum aut inſtrumentum, quo vulnus infligitur, non ſolum incidendi, & ſe- *Vulnus cum Contuſione quale ſit.*

can-

candi, ſed quoque contundendi vim habet: id quod fit, quum iſtiuſmodi vulnerans inſtrumentum retuſum ſit, aut grave; quo modo & ſine vulnere, & cum vulnere mollis pars contundi, & quaſi comminui poteſt.

Quomodo cognoſcatur, &c. III. Cognoſcitur autem vulnus cum contuſione ex inſtrumento, quo vulnus inflictum fuit; ſi ſcilicet obtuſum, & grave id fuerit: dein ex dolore, & livido partis læſæ colore. Atque tale vulnus periculoſius, & difficilius curatu eſt, quam quod eſt ſine contuſione: præſertim quod pars contuſa, & ſanguis ex dilaceratis vaſis effuſus, ſi putreſcere incipiat, Gangræna non raro oriatur.

Curandi Methodus. IV. Atqui in vulneris hujus curatione cum duo occurrant, vulnus nimirum, & contuſio: hinc intentiones curativæ duæ ſunt; quarum altera ad vulnus, altera ad contuſionem ſpectat. Enimvero cum id quod contuſum eſt, in integrum reſtitui nequeat, & ſanguis e vaſis effuſus in parte contuſa hæreat, adeoque facile corrumpatur; danda opera, ut utrumque vel diſcutiatur, vel potius in pus mutetur, docente id Hippocrate *Libr. de Ulceribus*: „ Si quid carnis colliſum, attritumque a Telo fuerit, ita curandum eſt, ut quam celerrime ſuppuretur: nam & minus inflammatione præhenditur, & neceſſe eſt colliſam detritamque a Telo carnem in pus converſam tabeſcere, deinde novam creari. Duæ igitur indicationes in contuſo vulnere curando nobis ab Hippocrate proponuntur; ſuppuratio nimirum, & novæ carnis generatio. Quibus ſcopis ut ſimul ſatisfiat, vulneri cum petiis immittatur hoc, vel ſimile Digeſtivum:

℞. *Terebinthinæ* ℥ j ſs.
Mellis, Unguenti Baſiliconis, Olei Roſacei an. ℥ ſs.
Pulv. Croci ℈ j.
Vitellum unius Ovi.
M. F. S. A. Digeſtivum.

Partes vero contuſæ dolorem lenientibus, ac leviter reſolventibus inungendæ. v.gr.

℞. *Olei Roſarum, Camomillæ, Trifolii odorati an.* ℥ ſs.
Ceræ ℥ j.
Miſceantur pro Litu.

At magna ſi ſit contuſio, inſuper admoveatur Fomentum.

℞. *Herb. Malvæ, Althææ, Rutæ, Artemiſiæ,*
Scordii, Abſynthii,
Flor. Camomillæ, Meliloti an. M. j.
Coq. in ſ. q. Cereviſiæ Tenuis ad ℥ xxx.
Colatura ſit pro Fotu.

Vel, quoniam quæ contuſa ſunt, quam citiſſime ſuppurari debent, ejus loco calide imponatur, & identidem renovetur Cataplaſma:

℞. *Rad. Lilior. Albor. rec.* ℥ iij.
Fol. Malvæ, Althææ,
Flor. Camomillæ, Meliloti an. M. j.
Caricarum pinguium N. viij.
Coctis in aqua pura ad mollitiem, & minutim contuſis, add.
Farinæ Hordei,
Sem. Lini an. ℥ j ſs.
Unguenti Baſiliconis ℥ ij.
Pulv. Croci ʒ ſs.
Vitella duorum Ovorum.
M. F. S. A. Cataplaſma.

V. Vulnere abunde ſuppurato, ad detergentia deveniendum; qualia ſunt

Un-

Unguentum Baſilicon, *Unguentum Aureum*, *Unguentum Apoſtolorum*, *Mel Roſaceum*, & ſimilia; quibus penicilli, ſive turundæ ex filamentis factæ imbuendæ & vulneri immittendæ, ac deſuper ſicca linamenta, vel aridæ ſtupæ imponendæ, & contentiva faſcia continendæ. Purgato vero, ac deterſo vulnere, impoſitis Sarcoticis vulnus carne implendum; quod facilius conſequemur, turundas in dies imminuendo: hinc ad cicatricem perducendum.

Contuſio & Ecchymoſis ſine Vulnere.

VI. Equidem non ſemper contuſioni adeſt vulnus, ſed effunditur quandoque ſanguis, integra manente cute, in ſpatia partium unde oritur affectus, qui ἐκχύμωμα καὶ ἐκχύμωσις appellatur; Latini *Effuſionem*, *Suffuſionem*, *Sugillationem* verterunt. Eſt autem ECCHYMOSIS nihil aliud, quam *Cruoris in vicina ſpatia*, *ob vaſorum apertionem Effuſio*, ſi nimirum, cute illæſa, vaſa ob contuſionem lacera ſanguinem effundant. Etſi vero ſæpius pars in tumorem non attollitur, ſed ita ſanguis effuſus in ſpatia partium ſeſe inſinuat, ut nullus tumor appareat; interdum tamen pars intumeſcit ſi extravaſati cruoris copia ſit: imo interdum tanta in copia ſanguis effunditur, ut ſub cute inter muſculos collectus ſinum efficiat, atque partem in tumorem attollat; hinc inflammationis, & tandem Gangrænæ cauſa evadat. At quam periculoſæ ſint magnæ contuſiones, & quam facile in Gangrænam degenerent, exemplo docet Hildanus *Cent.* 2. *obſ.* 83.

Qua ratione curari debeat.

VII. Itaque facta contuſione, ſanguinis in locum affectum fluxus præcavendus, ne inflammatio excitetur: id optime fiet per *Venæſectionem*. Qua de cauſa Galenus jubet, ut in caſu ab alto, & percuſſionibus, mox vena aperiatur. Deinde parti contuſæ applicetur *ſpiritus Vini*, vel *ſimplex*, vel *Campboratus*, aut illinatur *oleum ceræ*; ac ſuperponatur *Emplaſtrum de Cumino*, vel *Emplaſtrum de Spermate Cœti*, cujus hæc eſt deſcriptio:

℞. *Ceræ Albæ* ℥ iv.
Spermatis Cœti ʒ ij.
Gummi Galbani in Aceto ſoluti ʒ j.
Fiat ex his S. A. Emplaſtrum.

At contuſio ſi magna ſit, ~~Emplaſtri loco~~, calide applicetur Fomentum, identidemque renovetur:

℞. *Fol. Malvæ*, *Altbææ*, *Rutæ*, *Artemiſiæ*, *Calamentbæ*, *Scordii*, *Dictamni*,
Flor. Roſar. Rubr. an. M j.
Camomillæ M ij.
Sem. Cumini ʒ j.
Inciſa & contuſa coq. in Cereviſia Tenui, *vel Vino Gallico ad* ℔ iij. *pro Fomento.*

VIII. Hiſce vero ſi nulla fiat reſolutio, ſive contuſio non ſit valde magna, locus affectus incidendus, dein detergendus, tandemque more aliorum abſceſſuum curandus. Cum autem Suppurationis notæ adſint, utpote cum locus affectus nonnihil intumeſcat, ad tactum mollis appareat, dolor quidam pulſatilis & rubedo circum apparere incipiat, promovenda eſt ſuppuratio. Facta ſuppuratione, abſceſſus aperiendus, dein Ulcus purgandum, & detergendum, hinc carne implendum, tandemque cicatrice claudendum.

CAPUT XIII.

De Vulneribus Morſu Animalium illatis, aliiſque Venenatis.

Vulnera Morſu Animalium illata, qualia ſint.

I. AD Vulnera cum Contuſione pertinent EA, quæ ANIMALIUM MORSU inferuntur. Sunt autem Hæc vel *Venenata*, vel *Veneni expertia*. Enimvero accidit interdum, ut homo a cane, ſimia, equo, aſino, aliiſve animalibus non rabidis, vel etiam ab alio homine mordeatur. Nihilominus tamen omnem feræ morſum quoddam virus habere, ſcribit C. Celſus *lib. 5. cap.* 27. Id quod de feris, iratis præſertim, facile negari non poteſt. Et quamvis nulla omnino virolentia ſit in vulnere morſu animalis inflicto; contuſio equidem, quæ omnia vulnera periculoſiora & curatu difficiliora reddit, vulnera hæc graviora facit. Nam cum animalium dentes non ita acuti ſint, ut gladius, vel culter, vel aliud armorum genus, dum vulnerant, ſimul contundunt.

II. Quam periculoſa autem ſint vulnera etiam Hominis morſu illata, docet Jobus Meekeranus *Obſerv. Chirurg. c.* 64. exemplo cujuſdam furis, qui lictorem morſu in pollice dextræ manus ita excepit, ut in plures particulas os comminutum, & mors ſequuta fuerit. Affirmat idem tribus exemplis Hildanus *Cent.* 1. *Obſ.* 84. 85. Quorum primum eſt Mercatoris, inter pocula morſu alterius in apice dextri indicis vulnerati; cui ex morſu tota manus fuit inflammata, & gangræna ſequuta, cum convulſionibus, febre ardente, ſyncope, & maxima inquietudine. Alterum eſt de Medico, a phrenetica, cum incaute, linguæ explorandæ, gratia, digitum in os mulieris immitteret, demorſo; cui vehemens dolor, non ſolum in digito, ſed & toto in brachio ſtatim exortus fuit. Tertium eſt viri, ab alio furioſo ad primam pollicis articulationem graviter morſi; cui itidem dolor vehemens per totum brachium mox exortus eſt, febriſque ſequuta, & ſyncope. Haud abſimilem hiſtoriam recenſet Matthias Glandorpius *in Speculo Cheirurg. Obſ.* 49. de viro, qui dentibus alterius irati in pollice circa primum articulum ſauciatus fuit; unde dolor maximus, totius manus inflammatio, febris, corporis inquietitudo, leipothymiæ frequentes, & intenſus capitis dolor exortus eſt. Et ſane vulnera hæc periculoſa ſunt, tum ex ſe propter contuſionem, tum quod ſaliva iratorum animalium Venenati, aliquid conjunctum habeat, & eo magis periculoſa ſunt, ſi partes nervoſæ mordeantur.

Quomodo curari debeant.

III. Igitur cum in vulnere morſu animalium illato adſit contuſio, nunc major, nunc minor, prout dentes animalis ſunt magis minuſve acuti, & ex contuſione magnus inferatur dolor, præſertim quum virulentia quædam morſui adſit, ideo diverſam curationem hujuſmodi vulnera ab aliis requirunt; atque tum contuſionis, tum malignitatis, tum doloris habenda eſt ratio. Quapropter ſanguis primum diligenter e vulnere exprimendus, idque abluendum *Aceto acerrimo*, vel potius *Spiritu Vini*, aut *ſimplici*, aut *Camphorata*, ſeu *Spiritu Vini, in quo diſſoluta Theriaca*: hinc imponendum hoc vel ſimile Digeſtivum;

℞. *Unguenti Baſiliconis* ℥ j.
Mellis, *Terebinthinæ an.* ℥ ß.
Theriaces, *olei Scorpionum an.* ʒ vj.
Vitellum unius Ovi.
Miſceantur pro Digeſtivo.

In-

Interim ad malignitatis Virus per corporis habitum expellendum, & ſymptomata graviora præcavenda, mixtura continuo utatur Patiens ſudorifera & alexipharmaca, ex *Aqua Meliſſæ*, *Cardui benedicti*, *Confectione Hyacinthorum*, *Sale Abſynthii*, *Oculis Cancrorum*, *&c.* At a venæſectione, & purgatione, quas multi hic nimis temere proponunt, omnino abſtinendum.

Ad inflammationis, & doloris ſedationem admoveatur Cataplaſma: v. gr.

℞. *Farinæ Avenaceæ*, vulgo (*Haver-gort*,) ℥ xij.
Pulv. Fol. Rutæ, *Scordii*,
Flor. Sambuci an. ʒ vj.
Coctis in Cereviſia tenui ad pultis conſiſtentiam add.
Butyri rec. ℥ ij. *aut* ℥ iij.
M. F. Cataplaſma.

Dolore ſedato, morſuque probe digeſto, vulneri imponatur Mundificativum v. gr.

℞. *Mellis* ℥ ij.
Terebinthinæ ℥ j.
Theriaces, *Farinæ Hordei an.* ʒ v.
Pulv. Aloes, *Myrrhæ*, *Ariſtoloch. Rot. an.* ʒ j.
Croci gr. xv.
Spir. Vini ℥ j.
Vitellum unius Ovi.
M. S. A. pro Mundificativo.

Deterſo tandem, & mundificato vulnere, carne id replendum; & cicatrice claudendum, ut alias fieri ſolet.

Sin Gangræna imminere videatur, pars affecta ſcarificanda, & porro tractanda, ut *Lib.* 1. docuimus.

IV. Denique & curationem VULNERA VENENATA; ſive Venenum globis, ſagittis, telis, aut quocumque armorum genere, ſive animalium, ut canis vel lupi rabidi, vel alterius venenoſi morſu, ſive ictu ſcorpionis, aſpidis, vel alius venenati inſecti inferatur. *Vulnera venenata, quænam ſint.*

V. Hujuſmodi autem venenata vulnera ab aliis minus venenatis, haud ita difficulter dignoſcuntur. Si namque ab animalibus venenoſis inflicta ſint, ex Ægri relatione innoteſcunt. Verum a globulo plumbeo, vel telo, alio armorum genere ſi vulneratus ſit Patiens, cognoſcitur id ex eo, quod in loco vulnerato ſenſus doloris & punctionis major ſit, partis vulneratæ color naturalis mutetur, & in lividum ac nigrum degeneret, moxque ſymptomata præter rationem vulneris gravia ſequantur; viz. toto in corpore nunc ardor, nunc obſtupeſcentia & præcordiorum anguſtia, interdum & tremor ac leipothymia percipiatur. Quamprimum enim venenum per venas & nervos receptum eſt, ſeſe in ſanguinem & ſpiritus diffundit, quibus infectum admodum eſt; unde gravia hæc excitantur ſymptomata. Quæ quidem generalia venenati vulneris ſigna ſunt, quibus tamen plurima alia pro veneni cujuſque natura accedunt ſymptomata.

VI. Cæterum omne vulnus, quod venenato armorum genere vel a venenoſo animali inflictum eſt, longe gravius, & periculoſius eſt, quam quod veneno caret; adeo ut vulnus etiam exiguum venenatum mortem adferre poſſit, cum magna etiamnum vulnera ſanari queant.

VII. Quoad *Indicationes Curativas*: vulnus, quatenus vulnus, quomodo curandum ſit, nunc abunde expoſuimus. Sed ſi ſpectetur ut venenatum, danda opera, ne altius in ſanguinem & ſpiritus penetret venenum; dein ut ejus vis infringatur Alexipharmacis. *Qualis curatio ipſis competat.*

Primum ergo attendendum, an telum venenatum adhuc intra vulnus hæreat: omnis ſiquidem fruſtra tentetur curatio, niſi id extrahatur; atque ideo, ut manus opera quamprimum eximatur, laborandum.

Deinceps venenum ipſum extrahendum, & ad exteriora evocandum. In quem finem Veteres adhibeant *Suctiones*, & qui id præſtabant *Pſylli* appellabantur, exiſtimabantque, eos proprietatem quamdam habere venenum ſuctione extrahendi; eidemque reſiſtendi; cum tamen id ſaltem audacia præſtarent. De hiſce Celſus *lib.* 5. *cap.* 27. ita ſcribit: „Si ne id quidem eſt, homo adhiben-„dus eſt, qui vulnus exugat. Neque hercules ſcientiam præcipuam habenti hi „qui Pſylli nominantur, ſed audaciam uſu ipſo confirmatam. Nam venenum „ſerpentis, ut quædam etiam venatoria venena, quibus Galli præcipue utun-„tur non guſtu, ſed in vulnere nocent. Et *paulo poſt:* „Ergo quiſquis exem-„plum Pſylli ſecutus, id vulnus exuxerit, & ipſe totus erit; & tutum homi-„nem præſtabit. Illud, ne intereat, ante debebit attendere, ne quod in gin-„givis, palatove, aliave parte oris ulcus habeat. Hic modus, venenum e vulneribus & ictibus venenatis educendi in India Orientali nunc etiamnum familiaris eſt, ut ſæpius mihi narravit Nob. ac Illuſtr. D.D. van Rheede tot Draakeſtein. oculatus teſtis; ubi hoc curationis genere multi victum & amictum ſibi quærunt: viz ex ictibus, morſibuſve ſerpentum, aut aliorum venenoſorum animalium venenum ſuctione extrahendo; dum interim ore identidem colluto ac deterſo *Limonum Succo*, ſeſe præmunire, ac tutos reddere norunt ad acrimoniam & malignitatem exucti veneni.

VIII. Alii venenum e vulneribus venenatis, præſertim e morſibus ictibuſque venenoſorum animalium, extrahunt *Cucurbitulis*, quæ eo potentius operantur, ſi profundiores adhibeantur ſcarificationes. Amotis cucurbitulis gallinam vel columbam vivam deplumato podice, vel per medium ſectam, vulneri imponunt.

Alii ſi locus affectus nervoſus non ſit, in venenatis vulneribus, carnem undique exſcindunt, vel partem læſam abſcindunt: Et refert Galenus, vinitorem quemdam, a Vipera morſum, confeſtim læſum digitum falce abſcidiſſe; atque ita omne periculum evaſiſſe.

IX. Abluere quoque vulnus utile erit *Aceto acerrimo*, aut *Spiritu Vini ſimplici*, vel *Camphorato*, aut *Aqua contra Gangrænam*, aut *Spiritu Vini in quo Theriaca diſſoluta*.

Nonnulli, ſi vulnus non ſit in parte nervoſa, ceu efficaciſſimum remedium, laudant *Actuale Cauterium*, quod vi ignis & venenum abſumere, & ne ad interiora penetret prohibere valet: atqui curandum, ut cito decidat cruſta; quod niſi fiat, ſcalpello ſeparanda, nec ulcus ſtatim conglutinandum, aut diu apertum ſervandum, tandemque ſenſim curandum. Ipſi autem vulneri imponunt *Cæpam cum Sale*, vel *Allium Sylveſtre*, vel *Rutam cum Theriaca aut Stercore Columbino contuſum*, vel tale Emplaſtrum;

℞. *Cæparum coctarum* ℥ iij.
Theriaces ℥ ß.
Stercoris Caprilli ℥ j.
Pulv. Rad. Angelicæ ℥ j ß.
Olei Scorpionum ℥ j ß.
Mellis & Ceræ q. ſ.
M. F. S. A. Emplaſtrum aut Cataplaſma.

Barbette ex Guidone proponit, & laudat hoc quod ſequitur:

℞. *Gummi, Galbani, Sagapœni, Opoponacis, Myrrhæ, Aſæ Fœtidæ, Piperis, Sulphuris an.* ℥ vj.

Ster-

Stercoris Columbini, *Anatis an.* ℥ j.
Mumiæ ℥ ß.
Pulv. Rad. Conſolid. maj. ʒ iij.
Olei Hypericonis q. ſ.
M. F. S. A. Emplaſtrum.

X. Interea dum hæc fiunt, & quidem ſtatim accepto vulnere, exhibenda ſunt antidota, quæ veneno reſiſtunt, idque per latum cutis ſpiraculum, excitato ſudore, expellunt, qualia ſunt *Theriaca*, *Mithridatium*, *Diaſcordium*, *Confectio Hyacinthorum*, *Lapis Bezoar*, *Cornu Cervi*, *Antimonium Diaphoreticum*, *Bezoardicum Minerale*, *Unicornu*, *&c.* At venæſectio, & purgatio nocent ſummopere.

Atque hæc in genere ſufficiunt de vulneribus venenatis. In ſpecie de morſu canis rabidi, & de variorum animalium venenoſorum, Viperæ puta, Scorpionis, Aranei, Apis, Muſcæ, &c. Morſibus, Ictibuſque agere, animus non eſt. De quibus videri poſſunt C. Celſus *lib. 5. cap. 27.* Sennertus *Prax. lib. 1. part. 2. cap. 16.* & *lib. 6. part. 8.* Hildanus *Cent. 2. obſ. 88.* & plures alii.

CAPUT XIV.

De Vulneribus Sclopetorum.

I. INſuper ad Contuſa Vulnera non ſine ratione referuntur EA, quæ SCLOPETIS infliguntur. Etenim vulnus a Glande Sclopetorum factum non ſimplex eſt vulnus, ſive ſimplex continui ſolutio; ſed eſt vulnus cum contuſione, & laceratione plerumque muſculorum, vaſorum, partium nervoſarum, ac non raro quoque cum oſſium fractura conjunctum.

II. Igitur Vulnera Sclopetorum globis inflicta differunt a vulneribus acuto telo illatis, partium, quas Globus pertranſiit, contuſione & dilaceratione. Equidem differunt hujuſmodi vulnera inter ſe, quod alia magna ſint, alia parva, alia profunda, alia minus profunda; interdum Globus ex ſclopeto emiſſus partem pertranſierit, interdum in parte adhuc hæreat; interdum ſolus globus in corpus penetraverit; interdum armaturam, vel alias res, per quas tranſiit; ſecum in corpus rapuerit. *Vulnera Sclopetorum in quibus ab aliis vulneribus differant.*

III. Signa, quibus hæc vulnera in genere cognoſcuntur, tradere opus non eſt; cum ſufficiat, cognitum habere, aliquem a globo e bombarda emiſſo vulneratum eſſe. Quæ autem partes vulneratæ ſint, vel ſtilo immiſſo explorandum, vel e partium ſitu, per anatomen noto cognoſcendum. *Horum vulnerum Diagnoſis.*

IV. At ſclopetorum vulnera, quoniam inſignem conjunctam habent contuſionem, ſunt longe periculoſiora, quam ea, quæ gladio aut telo infliguntur. Atque ideo ex quibus vulneribus gladio illatis multi ſanantur, puta ventriculi, inteſtinorum, veſicæ, &c. ex iiſdem ſclopetorum glande factis raro quis convaleſcit. Sed quamquam hæc vulnera ſint periculoſiora vulneribus inſtrumento acuto inflictis; non tamen facile Æger deſerendus, cum hic natura ſæpe miracula faciat, & eos, qui ſepulturæ tradendi videbantur, convaluiſſe obſervatum ſit. Cujuſmodi hiſtoriæ paſſim notæ ſunt, ac ſingularem iſtiuſmodi obſervationem & curationem operibus ſuis quoque ſubjicit Fabritius Hildanus *poſt Librum de Combuſtionibus pag. mihi 935. ad 949.* in qua multa lectu digna narrantur. *Prognoſis.*

Cæterum quo plures partes & nobiliores ſunt vulneratæ, contuſæ, & dila-

ceratæ, ac in primis ſi oſſa ſimul fracta & comminuta ſint, eo vulnus eſt periculoſius, & curatu difficilius.

Sclopi curationis. V. Indicationes curativas horum vulnerum quod ſpectat: eæ tres ſunt. Prima eſt, globi, ſi adhuc parti vulneratæ inhæreat, extractio. Secunda, contuſæ carnis in Pus mutatio. Tertia, quæ reliquis vulneribus communis eſt, ut vulnus carne impleatur, ac porro cicatrice claudatur.

VI. Primum ergo quæcumque extranea in vulnere fuerint, ut indumentorum fruſtula, globi oſſium, fragmenta ſeparata & pungentia, ac alia quæ conſervari nequeunt, ut ſanguis extravaſatus, caro contuſa ac lacera, pus & ſimilia, ſi abſque maximo dolore fieri poteſt, extrahenda: & hoc faciendum vel digitis, vel volſellis, aut tenaculis, aut forcipibus denticulatis ac roſtri inſtar aduncis, aliiſve ſimilibus inſtrumentis, uti Cap. 5. latius expoſuimus.

VII. Deinde curetur, ut id quod contuſum eſt, in pus mutetur, & a carne ſana, partibuſque ſanis ſeparetur. Atqui cum contuſæ partes, facile putreſcant, & hinc gangrænæ periculum immineat, vulgata illa in aliis vulneribus digeſtiva & ſuppurantia hic ſimpliciter locum non habent; præſertim ſi partes nervoſæ contuſæ ſint, quæ hujuſmodi humida & pinguia non tolerant, ſed ſicciora requirunt. Hinc in Sclopetorum vulneribus a multis laudatur hoc *oleum Catellorum*; cui mira eſt dolorem ſedandi & ſuppurandi, ſi calidum vulneri inſtilletur.

℞. *Olei Violarum* vel *Lilior. alborum* ℔ iv. *in eo coquantur Catelli duo nuper nati, ad oſſium diſſolutionem addendo interim,*
Lumbricor. terreſt. in Vino lotor. ℔ j.
Coq. ſimul, & ſine forti expreſſione colentur. In colatura liqueſiant,
Terebinthinæ Venet. ℥ iij.
Spiritus Vini ℥ j.
Miſceantur.

Utilia ſunt & hæc;

℞. *Olei Sem. Lini, Lillorum alborum an.* ℥ iij.
Unguenti Baſiliconis ℥ j.
Miſceantur.

℞. *Terebinthinæ* ℥ iv.
Thuris, Maſtichis an. ʒ iij.
Myrrhæ ʒ j.
Olei Hypericonis ℥ ij.
Vitellos duorum ovorum.
Pulv. Croci ℈ j.
Miſceantur S. A.

Barbette in Sclopetorum Vulneribus ſequens extollit:

℞. *Terebinthinæ, Galbani, Picis Liquidæ an.* ℥ ij.
Maſtichis, Thuris, Nitri, Salis Armoniaci an. ℥ ſ.
Aluminis ʒ ß.
Viridis Æris, Vitrioli Albi, Camphoræ,
Pulv. Lumbricorum an. ʒ j.
Olei Lini, Roſarum an. ℥ ij.
Olei Lumbricorum, Terebinthinæ an. ʒ j.
M. F. S. A. Mundificativum.

Interim hic laudandum non videtur conſilium Jouberti, Quercenati, alio-

aliorumque, qui Sclopetorum vulneribus per aliquot primos dies imponi volunt *Mercurium Præcipitatum Rubrum cum axungia Porci*, *aliave Pinguedine mixtum*. Mercurius namque Præcipitatus, præterquamquod contuſioni non proſit, parti vulneratæ gangrænoſam conſtitutionem addet. Hinc aliquod ex propoſitis digeſtivis potius uſurpetur; vel poſt tertiam, quartam, aut quintam deligationem, haud inutile erit hoc:

℞. *Terebinthinæ Venet.* ℥ iv.
Olei Roſarum ℥ j.
Mellis Roſacei ℥ iij.
Pulv. Myrrhæ, *Aloes*, *Maſtichis*, *Ariſtoloch. Rot. an.* ʒ j ß.
Farinæ Hordei ℥ iij.
Vitellos duorum ovorum.
Fiat ex his S. A. Digeſtivum.

Inſuper parti ſanæ ad dolorem ſedandum cogimur quandoque imponere Anodynum Cataplaſma. v. gr.

℞. *Herb. Malvæ*, *Althææ*, *Hyperici*, *Abſynthii*,
Flor. Camomillæ, *Meliloti an.* M ß.
Coctis in Lacte Vaccino ad mollitiem, *& minutim contuſis*, *add.*
Farinæ Althææ, *Fabarum an.* ℥ j ß.
M. F. Cataplaſma.

Circa applicationem vero medicamentorum & hoc monendum; ne turundæ ſint nimis craſſæ, ut ſaniei exitum prohibeant, & ſic inflammationem, aliaque gravia inducant ſymptomata; vel ne nimis longæ ſint, ut pungant; vel duræ nimis, ut lacerent. Ad hæc ſi globus totum membrum penetraverit, ut vulnus utraque parte pateat; utrique foramini turunda immittatur. In principio etiam una deligatio quovis die ſufficit: vulnera enim Sclopeto inflicta raro ante diem tertium aut quartum pus exhibent: deinceps puris copia aut acrimonia ſatis ſemel, an bis, terve, de die deligatio ſit inſtituenda, determinabit.

XIII. Poſtquam abunde digeſtum eſt vulnus, atque id quod contuſum eſt; maxima ex parte, in pus mutatum, vulnus abſtergendum, carne implendum, ac cicatrice claudendum. Et quidem ubi vulnus purum fuerit, neceſſaria omnino eſt carnis generatio; cum contuſa caro in pus mutetur, & vulnus omnino cavum fiat.

Ad abſtergentia vero quod attinet; ea mitiora vel fortiora eſſe debent, prout major vel minor Puris copia adeſt, & vulnus vel purius vel ſordidius eſt, quem in finem conducunt *Unguentum Aureum Apoſtolorum*, & alia in ſuperioribus propoſita. Quædam autem Vulnerum Sclopetorum globis inflictorum exempla lectu digna, videri poſſunt apud Scultetum *poſt Armament. Chirurg. obſ* 27. 53. 58. 94.

IX. Sed in Sclopetorum vulneribus non raró contingit, ut *Facies pulvere Pyrio comburatur*, *& nigris maculis inficiatur*. Et quidem, exploſa bombarda, duobus modis per pulverem pyrium facies læditur, atque aduritur: nimirum, aut a pulveris flamma, ſi prope hominem accendatur; vultumque contingat; aut citra flammam ab ipſo pulvere, qui dum in faciem e ſclopeto proſpergitur, cutem per vim trajicit, nigraſque maculas ac vibices producit, ut adeo fœdum in modum facies deformetur: ſi namque grana hujus pulveris integra profunde cuti inhæreant, & non eximantur, maculas iſtiuſmodi pariunt nigricantes, & lividas.

Facies pulvere pyrio aduſta, & maculata quomodo curanda.

X. Quum

X. Quum igitur facies a pulveris pyrii flamma aduratur, nihilque pulveris cutem trajecerit, omnes jam factæ veſiculæ forfice ſunt incidendæ, ut acris humor effluat. Sed cum tali in caſu oculi plerumque afficiantur, pluriumque interſit oculorum, ſumma viſui conſervando adhibenda eſt diligentia; quare ſæpius *Lac Muliebre, vel Vaccinum recens ac tepidum* oculis inſtilletur, eoque linteamina duplicata, vel triplicata imbuentur, oculiſque imponantur. Loco lactis recentis ac tepidi, oculis inſtillari & admoveri poteſt *aqua Roſacea, in qua tantillum Seminis Cydoniorum & Fœnigræci maceratum eſt*. Dolor vero ſi admodum vehemens ſit, imponatur inter duo linteamina, hoc vel ſimile Cataplaſma:

℞. *Pulpæ Pomorum Acidul. repurg.* ℥ iv.
Coq. in ſ. q. aquæ roſarum & Fœniculi, dein conter. & add.
Mucilag. Sem. Fœnigræci ℥ j ß.
Lapid. Hæmatitid. præp. ʒ j ß.
Albumen unius ovi.
Fiat ex his S. A. Cataplaſma.

Partibus vero faciei ambuſtis admoveatur Unguentum dolorem leniens, cutem combuſtione induratam emolliens, ac cicatrices impediens. Quem in finem Hildanus *in Tract. de Sclopetaria Curatione cap.* 3. hoc commendat.

℞. *Gummi Elemi puriſſimi* ʒ j.
Olei ovorum, Amygdalar. Dulc.
Ping. Urſinæ, Humanæ an. ℥ ß.
Mucilag. Sem. Cydonior. in aq. roſ. extract. ʒ ij.
M. S. A. pro Linimento, quo tota Facies illinatur.

Scultetus *poſt Armament. Chirurg. obſer.* 33. ſequens valde laudat:

℞. *Butyri rec. ſæpius liquefacti, & in Ad. Sperniolæ loti* ℥ iij.
Olei e Vitellis ovorum ℥ j.
Miſceantur pro Linimento.

XI. Si vero pulvis ſclopetarius cuti infixus fuerit, is confeſtim acu, aliove acuminato inſtrumento, quantum fieri poterit eximendus; quodque hoc modo auferri nequeat, id ſpongia aqua calida imbuta eluendum, neque deſiſtendum, niſi omni omnino pulvere exterſo: dein facies aliquo ex ſupraſcriptis Linimentis inungenda. At vehemens ſi urgeat dolor, linteum *aqua roſacea & Plantaginis, in qua tantillum ſeminis Cydoniorum & Fœnigræci ſit maceratum*, imbutum calide prius imponendum.

Nitratus item pulvis oculis inſperſus diligenter quoque parva ſpongia Lacte calido madefacta eluendus; dein acquieſcendum, omnique alio, vel aciculæ, vel cæterorum inſtrumentorum uſu, cui extra oculos locus eſt, ſuperſedendum, ne patiens de viſus, vel Cheirurgus de exiſtimationis diſcrimine laboret. Etenim pulvis hic ſi pupillæ fuerit infixus; vulneratus de viſu, ut plurimum periclitatur.

CAPUT XV.

De Partium Compoſitarum Vulneribus.

De Vulneribus Capitis.

I. VULNERARI poteſt CAPUT pluribus modis : vel enim tantum Cutis afficitur ; vel Cutis & Pericranium ; vel cum his etiam Cranium, &c. *Vulnerum Capitis differentiæ.*

Vulnera quæ ſunt in Cranio, vel totum Cranium penetrant, vel non: quæ penetrant, vel ſunt cum Craſſæ Menyngis læſione, vel ſine ea : ſi læditur Craſſa Menynx, ea vel ſola vulneratur , vel ſimul cum Tenui Menynge, nonnumquam & incluſo quoque Cerebro.

II. Species vero Solutæ Unitatis, quæ in Cute & Pericranio fieri poſſunt *Inciſio*, *Punctio*, *Contuſio*. At in Cranio quinque recenſeri ſolent; viz. *Fiſſura*, *Contuſio*, *Depreſſio*, *Sedes Teli*, & *Contrafiſſura*.

III. FISSURA ſeu RIMA eſt *diviſio quædam continui in Cranio tenuis & ſubtilis, quæ ut plurimum habet circumpoſitum os colliſum & contuſum.* Accidit autem Fiſſura, cum ab inſtrumento gravi ac contundente, ut lapide, ligno , caſu ab alto , & in rem duram impulſu , Cranium ita læditur, ut vaſis teſtacei in modum findatur, ſeu rimam contrahat. Et ſemper quidem a re gravi & contundente Rima provenit, nonnumquam tamen ſimul ab incidente & acuta, ut gladio acuto ſimul & gravi. Atqui ex Fiſſuris aliæ utramque cranii laminam non penetrant , aliæ totum cranium penetrant; ubi ſcilicet utraque lamina ad craſſam uſque menyngem finditur; cui Fiſſuræ interdum & hoc accidit, quod menynx ab interna calvaria ſeparatur , unde vaſa divulſa ſanguinem effundunt , qui ſub cranio collectus, niſi via ipſi ad exitum patefiat , Ægrotanti extremum diem affert. Vel ubi utraque cranii lamina ad menyngem uſque finditur, non raro cranii fruſta abſcedunt, quæ menyngem comprimunt, pungunt, & variis modis afficiunt, unde gravia , imo lethalia ſuccedunt accidentia. Equidem externa cranii tabula finditur quandoque, illæſa interna. Vel interna Rimam ſeu Fiſſuram contrahit , tabula externa manente integra, cujus rei exempla citant Fallopius *in libr. Hippocr. de Vulner. capitis cap.* 13. Scultetus *poſt Armament. Chirurg. obſerv.* 14. Tulpius *obſerv. Med. libr.* 1. *cap.* 2. Atque in interna hac cranii lamina , externa remanente integra, Fiſſura oriri poteſt, quando exterior lamina cum duriſſima ſit, cumque propter ſummam ejus duritiem in ſe cedere non poſſit, Rimam contrahit.

IV. Secunda ſolutæ unitatis in Cranio ſpecies eſt CONTUSIO ſeu COLLISIO, cum ſine rima & fiſſura , ab irruente & illiſo extrinſecus violenter, aut obſtante aliquo duro & obtuſo corpore , os ita contunditur, ut, etſi externa ejus facies ad ſenſum permaneat integra : in profundo tamen ſit continui ſolutio, dum intus deprimitur, & in ſe cogitur Cranium; ut idem fere ei contingat, quod carnibus , dum a re dura & gravi læduntur, accidere ſolet.

V. Tertia differentia eſt DEPRESSIO ſeu INTROCESSIO, cum finditur Cranium, ſed non, ut in ſimplici fiſſura, in ſuo loco manet; verum intro cedit:

dit: id quod fit ex validis obtuſorum telorum, lapidum, fuſtium ictibus, vel capitis ex lapſu ad rem duram obtuſam vehementiore alliſione. Equidem deprimitur interdum Cranium ſine rima & fiſſura, quod in puerorum capitibus quorum oſſa ſunt molliora, fere accidit. In adultis vero Rimam introducendo plerumque contrahit; quorum enim oſſa ſunt duriora, in iis vix deprimi poteſt Cranium, quin ſimul frangatur.

VI. Quarta eſt SEDES, SESSIO, VESTIGIUM, cùm a Telo Acuto Cranium læditur, ita ut aciei Teli impreſſum veſtigium, & ſedes, qua parte Telum inſedit, manifeſte appareat.

VII. Quinta & Ultima ſolutæ unitatis in Cranio Differentia vulgo cenſetur CONTRAFISSURA, qua findi Cranium dicitur in parte oppoſita illi, in qua ictus fit, hanc Hippocrates videtur deſcribere *lib. de Vulneribus Capitis*; cum ſic ait; „ os ſub vulnere frangitur alia capitis parte, quam qua vulnus eſt, & os nudatum eſt. Atque ex hoc Hippocratis loco plurimi de hac Fiſſuræ ſpecie non dubitarunt; eamque Nic. Fontanus *annot. in cap. 1. Epitom. Veſalii*, etiam confirmare nititur exemplo pueri, qui e muro quindecim pedes alto ceciderat, in quo Fractura cum multis Fiſſuris mox deprehenſa fuit circa Muſculum Temporalem; ſed ſecto poſt mortem Cranio, adhuc duæ aliæ Contrafiſſuræ in latere oppoſitæ repertæ ſunt. Equidem haſce Contrafiſſuras Fallopius *de Vulneribus Capitis, cap. 13.* Galenus, Paulus Ægineta, & plures alii ſtrenue negant; quibus & nos calculum noſtrum addimus. Enimvero Fiſſura in Cranio contingens ſe non extendit alterius, quam per unum os, & ad proximam ſuturam ſiſtitur.

Quantum ad citata Hippocratis verba; ille non loquitur ibi de Contrafiſſura, ſed docet, interdum pus ſub cranio alia parte colligi, quam quæ os fractum eſt; aut ſaltem non dicit in parte oppoſita ſemper Cranium frangi; ſed alio loco, quam quo vulnus eſt, oſque nudatum fuit; & addit, non ſcire poſſe Medicum, ubinam malum hæreat, & quanam parte vulneratus ſit Æger: cum tamen facile id ſciri poſſet, ſic in contraria parte ſemper læſio eſſet.

Signa Vulnerum Capitis Diagnoſtica.

VIII. *Diagnoſtica Vulnerum Capitis Signa* quod ſpectat: Ea partibus Cranio ſuperpoſitis accidunt, & *Cutis*, *Carniſque Vulnera* dicuntur vel ipſo intuitu, vel ſaltem ſpecilli indagine patefiunt. At *Pericranium* ſi ſimul vulneretur, graviora accedunt ſymptomata, præſertim quum incaute de Barbitonſore pinguia admoveantur medicamenta; qualia ſunt dolor vehemens, capitis totius inflammatio, febris continua, ſopor, &c. Cæterarum vero partium læſiones non ita facile innoteſcunt; eæque petuntur primum ab effectibus ſeu ſymptomatibus, quæ plagæ ſupervenire ſtatim ſolent. Ipſa Calvaria cum oſſea plane ſit, ſenſuſque per ſe expers, neque dolorem, neque aliud grave ſymptoma excitare poteſt; ſed tantum ex Menyngum & Cerebri compreſſione, punctura, lancinatione mala accidentia oboriri ſolent: de quibus C. Celſus *libr. 8. cap. 4.* „ pertuſa calvaria, protinus requirendum eſt, num bilem is homo vomuerit, „ num oculi ejus obcæcati ſint; num obmutuerit, num per nares aureſque „ ſanguis ei effluxerit; num conciderit, num ſine ſenſu quaſi dormiens jacue- „ rit. Hæc enim non, niſi oſſe fracto, eveniunt. Quibus addi poteſt oculorum rubedo, vertigo tenebricoſa. Augetur ſuſpicio, ſi Æger in percuſſionis actu ſtridorem quaſi fracti oſſis perceperit. De his etiam loquitur Hippocrates *Sect. 6. Aphor. 50. Sect. 7. Aphor. 14. 24. 58.*

Verum Signa hæc etſi propria, equidem inſeparabilia ſemper non ſunt; atquæ accidere poteſt, ut fracto etiamnum Cranio nihil iſtorum appareat; ſi ſcilicet fractura ſit parva, & caput robuſtum. Teſtatur quoque Paræus, ex enumeratorum ſignorum abſentia non uſque adeo firmiter illæſam eſſe calvariam pro-

pronunciari poſſe, dum multis Cranium fractum fuiſſe fatetur, quibus nihil tale ab ictu ſupervenerit. Memorabile exemplum narratur ab Hildano *Cent.* 5. *Obſerv.* 24. de ruſtico in capite vulnerato, cum fractura cranii, & læſione atque effluxu cerebri ſubſtantiæ, in quo viro nihil plane illorum ſignorum, quæ auctores requirunt, apparuit, toto morbi decurſu, præter ſymptomaticam febriculam, quæ brevi ceſſavit.

Equidem horum ſymptomatum quædam ut plurimum ſtatim invadunt; viz, ſubitus in terram lapſus, vertigo, oculorum caligo, vomitus bilioſus, ſanguinis naribus, auribuſve, aut ore fluxus, aphonia; quædam poſtmodum superveniunt, ut convulſio, febris, delirium, ſopor, paralyſis.

IX. An hæc Signa quoque deſumenda ſunt ab omnibus iis, quæ ad contuſionem efficiendam concurrunt. Percunctandum igitur, num facta ſit percuſſio lapide, ligno, aut ferro, & num levi vel ponderoſo, aſpero vel levi, vehementer aut leviter, num Patiens ſit juvenis vel ſenex, robuſtus vel debilis, num habuerit caput ſanum, an male diſpoſitum, &c.

X. Verumtamen ipſe Senſus fideliſſimus teſtis, Fracturas detegit, & hic Hippocrates jubet, ut Medicus, priuſquam aliquid tentetur, quo Ægrum & adſtantes ſibi confidentiores reddat, primo capillos conſideret. Si enim hi Telo ſunt diſſecti, & ipſo in vulnere continentur, oſſis denudati & læſi ſignum id eſſe docet. At certior explorandi modus eſt, qui fit per ſpecillum.

C. Celſus ſpecillo contentus non eſt, & licet nec minima Rima appareat; tamen ſi ex Teli vel Ictus conditione, & supervenientibus ſymptomatibus de Cranii Fractura ſuſpicio ſit, oſſi atramentum ſcriptorium inducere jubet & poſtea os radere. Quod enim fiſſum eſt, quia nigrum colorem in ſe recepit, nigrum manet, rel quum vero raſura album fit, & naturalem colorem acquirit. Atque repertam hoc modo Fiſſuram porro radere ſecundum profunditatem opportet: ſi enim raſione omnis nigredo eximatur, indicio eſt Fiſſuram minorem eſſe; ſin deleri nequeat, profundius penetrat.

Quidam præter hæc ſigna, etiam his utuntur: ſumunt *Thuris*, *Ceræ*, *Ladani an.* ℥ ij. *Terebinthinæ*, *Aceti*, *Farinæ Fabarum an.* ℥ j. Hæc mixta imponunt capiti deraſo, in loco contuſo, & ſequenti die auferunt: ſique medicamentum in una parte magis, quam in alia ſiccatum appareat; ibi os fractum ſubeſſe dicunt.

Alii volunt, ut Patiens in una extremitate filum dentibus apprehendat, in altero extremo manu teneat, idque dein baculo vel digito percutiatur: hinc ſi Æger in aliqua capitis parte dolorem ſentiat; ibi os fractum eſſe putant.

Nonnulli ſuadent, ut Aeger dentibus amygdalam vel nucem frangat, & ubi dolor ſentitur, ubi os fractum cenſent. Sed incerta eſſe ultima hæc ſigna, exemplo docet Scultetus *poſt Armament. Chir. Obſer.* 19. Scribit quoque Paræus, etſi utrumque ſæpius tentaverit, horum tamen ſignorum veritatem experientia non potuiſſe comprobare.

Inſuper Calvaria interdum non frangitur in loco contuſo, ſed in parte vicina; & talis Fractura in principio cognoſci non poteſt, verum in progreſſu ex accidentibus, ut ſunt bilis vomitus, vertigo, obcæcatio, &c. demum conſtat. Hiſce enim præſentibus, ſi in loco, ubi cutis diſciſſa eſt, Fractura non appareat, alia in parte conſiderandum, num locus ſit mollis, num tumeat, num doleat: hæc ubi apparuerint, cutis protinus incidenda, ſub qua os fractum non raro reperitur.

XI. Quoad *Prognoſin*: quæ vulnera etſi per ſe periculoſa non ſint, præcipue cuti & panniculo carnoſo inflicta, nemoque ex iis, ſi recte tractentur, moriatur; tamen nec illud male dicitur, *nullum Capitis Vulnus contemnendum* *Capitis Vulnerum Prognoſtica.*

eſſe, quod monuit Hippocrates *in proemio libr. de Vulner. Capitis*. Atque ideo in iis curandis, quam in aliarum partium cutaneis, & non profundis vulneribus, plus diligentiæ adhibendum; cum, ſi quid negligatur, magnum ſæpe accerſatur periculum.

XII. Si Cranium quocumque modo læſum ſit, periculo non vacat, nec vulnus contemni debet; etiam ubi omina bene ſe habere videntur: ſcribitque Paræus, & a veteribus proditum, & experientia confirmatum eſſe, in Cranii Fractura neminem extra periculum poſitum cenſeri debere, niſi poſt centeſimum diem. Minus tamen periculi eſt, ſi externa ſaltem tabula læſa ſit; & minus adhuc, ſi inciſa ſolum: contuſio vero majus conjunctum habet periculum.

Si vero utraque lamina diviſa ſit, totaque aperta calvaria, majus adeſt periculum: minus, ſi ſit Sedes Teli, aut lata & ampla Fiſſura: majus, ſi Fiſſura ſit anguſta: adhuc majus, ſi ſit Contuſio & Rima ſimul; ac imprimis ſi Rima illa ſit anguſta: maximum periculum eſt, ſi Rima ſit in alia parte ab ea, quæ ictum excepit.

Augetur periculum ſi præter Cranium & Craſſa Menynx, ac præſertim ſi ſimul Tenuis Menynx, & ipſum Cerebrum læſa ſunt: & quo vulnus profundius penetrat, eo periculoſius eſt.

Inſuper & hic conſideranda ſunt aeris ambientis, regionis, ipſius vulneris conditio, aliaque accidentia. Atque hinc æſtate capitis vulnera ſunt periculoſiora, ob imminentis inflammationis metum: hyeme quidem etiam ob frigus: quod tamen aere igne temperato facile evitari poteſt. Etiam in humida regione capite vulnerati plus periclitantur, quam in ſicca.

XIII. Cæterum in occultis Rimis & Contuſionibus ſumme periculoſum, ſi inter duas cranii tabulas diploe compreſſa ſit, ſanguiniſque aliquid effundat; qui eo loci putreſcens oſſis corruptionem affert, ut interdum non ſolum aliquot poſt acceptum ictum hebdomadibus, ſed & menſibus, nihil mali ſuſpicans Æger moriatur; cujus rei notabile exemplum habet Petrus Pavius *in comment. ad Hipp. de Vulner. Capit.* de quodam, poculo ſtanneo in capite percuſſo, in quo nulla fiſſura deprehenſa fuit; & vulnere conſolidato Æger bene ſe habere putans, poſt decimum menſem inter deambulandum vertigine correptus concidit, neque diu poſt obiit. Aperto Cranio deprehenſum eſt, os in loco ictus plane corruptum fuiſſe: & Menyngem in conſenſum traxiſſe. Haud abſimilem hiſtoriam refert Scultetus *poſt Armament. Chirurg. Obſ. 7.* cujuſdam ruſtici, qui ab aliis pugnis exceptis, valide in nudo capite percuſſus fuit, crebroſque ac vehementes ictus ſuſtinuit; quod tamen magni non æſtimavit, & per aliquot dies conſueta munia obiit, quamvis dolores non parvos ex percuſſione ſenſerit. Quid fit? ingraveſcentibus poſtmodum ſymptomatibus, ruſticus hic centeſimo demum die, ob intermiſſum trepani uſum ivit unde redire negant quenquam.

XIV. Porro vulnera in media capitis parte periculoſiſſima cenſentur; in occipitio contra ſeſe res habet; in parte anteriore, *hoc eſt*, in fronte medio modo ſe habent. Item quæ ad Suturas fiunt plagæ ſunt periculoſæ cum propter Cranii eo loci imbecillitatem, tum propter Craſſam Menyngem, quæ fibris ibi annectitur.

Simplex Capitis Contuſio quomodo fiat & qua ratione curari debeat.

XV. Igitur Capitis Vulnerum Differentiis, Diagnoſticis, & Prognoſticis abunde expoſitis, ordo nos ducit ad eorundem Curationem, tum generalem, tum ſpecialem. Enimvero varia & diverſimoda quum ſint capitis vulnera, diverſæ quoque erunt illorum Curationes, quas ſingulatim deſcribere oportet, initium ducendo a *Simplici Capitis Contuſione*. Eſt autem *Contuſio* interna alicujus partis ſolutio continui, & colliſio, cute plerumque manente integra, quæ ſit

ſit a re gravi, dura, & obtuſa, quam ſequitur ἐκχύμωσις ἢ ἐκχύμωμα, *ſanguinis* ſcilicet *ſubter cutem effuſio*. Hæc in Capite fit, cum vel fuſte, vel alia re obtuſa id percutitur, vel ex caſu rei duræ ac non acutæ alliditur, &, cute plerumque integra, exigua ſubcutanea vaſcula aperiuntur, ſanguiſque ex iis effunditur; unde *Tumor mollis, lividus abſque magno dolore* excitatur. Qui ſi rite tractetur, omni vacat periculo. At ſi vel *Pericranium* vel *Cranium* afficiatur, vel ſi *Muſculi Temporales* contundantur, non raro gravia, imo & lethalia quandoque ſuccedunt ſymptomata, puta delirium, paralyſis, convulſio, &c. qualia exempla habet Glandorpius *in Spec. Chirurg. cap.* 10. 11. 12.

XVI. Ut autem *Curetur ſimplex capitis contuſio*, humorum affluxus eſt prohibendus, dolor ſi adſit mitigandus, & ſanguis ſub cutem effuſus evacuandus. Eum in finem nonnulli Repellentia & Adſtringentia adhibere ſolent, locumque affectum *oleo Roſaceo* inungunt; deinde *Ovi Albumen bene conquaſſatum, vel ſolum, vel aqua & aceto Roſarum mixtum, & ſtupa exceptum* imponunt, & iſtiuſmodi plura applicant. Sed ut ut fatear, non video quo jure talia prodeſſe poſſunt; quandoquidem poros obſtruendo, hinc exalationem impediendo, humorem extravaſatum in parte affecta detinent magis, quapropter Diſcutientia & Reſolventia, ſimulque partem affectam Roborantia potius uſurpentur. Et quidem, ſi Contuſio magna ſit, calide admoveatur hoc, vel ſimile Fomentum, ac identidem renovetur:

♃. *Fol. Betonicæ* M ij.
Roriſmarini, Majoranæ, Menthæ, Rutæ,
Flor. Anethi, Camomillæ an. M j.
Roſar. Rubr.
Stæcad. Arab. an. M ss.
Bacc. Lauri, Juniperi an. ℥ ss.
Sem. Cumini ℥ iij.
Vini Gallici ℔ iv.
Coq. S. A. in Diplomate, pro Fomento.

Foreſtus *lib.* 9. *obſer.* 32. laudat Cataplaſma Helidei, quod mirum in modum humiditatem in contuſionibus diſcutere ait;

♃. *Herb. Abſynthii, Betonicæ,*
Flor. Camomillæ,
Roſar. Rubr. an. M j.
Coctis ad mollitiem, & dein contuſis, add.
Farinæ Fabarum ℥ iij.
Olei Roſacei, Vini Nigri ſtiptici an. q. ſ.
M. F. S. A. Cataplaſma.

Jacobus a Roonhuyſen ad omnes capitis contuſiones hoc ſuum Emplaſtrum admodum extollit:

℞. *Ceræ Flavæ,*
Emplaſtri Diachalciteos an. ℔ ss.
Olei Myrtillorum,
Roſarum an. ℥ iij.
Laurini ℥ ij.
Pulveris Myrtillorum ℥ ij.
Sem. Cumini ℥ vj.
Fiat ex hiſce Emplaſtrum.

Si Contuſio nimis magna non ſit, mox ab ictu locus affectus inungatur *Oleo Ceræ*, ac imponatur *Emplaſtrum e Cumino*, aut *de Spermate Cœti*, aut, ſi affluxus humorum metuitur, *Emplaſtrum Defenſivum*. Et ſane hoc modo Contuſiones

ſiones ingentes, quæ pueris ex caſu contingunt, non raro ſanantur, Loco olei ceræ utitur nonnumquam Foreſtus *oleo aniſi*.

a XVII. Si vero ob ſanguinis extra vaſcula effuſi copiam, in totum diſcuti nequeat, & ſuppuratio impediri non poſſit, tumor ſtatim incidendus, & contentus intus humor educendus, ne pericranium eique ſubjectum cranium corrumpat; uti obſervavit Scultetus *poſt Armam. Chirurg. obſ.* 16. in puero, qui ex capitis contuſione, tribus menſibus, inſtante novilunio, convulſionibus vexatus fuit: a quibus tamen, capitis ſectione ad cranium uſque facta, & evacuata materia ibidem hærente, nec non cranio nigro ac aſpero debite deraſo, curatus fuit. Sed & magna Capitis Contuſio in prima curatione non raro aperiri debet, cum ſubjectum Cranium nonnumquam fractum ſit, ejuſque fragmenta Craſſam Menyngem vellicent, atque ideo eximenda; cujus rei notatu dignum deſcribit exemplum Jobus MeeKeranus *obſ. Chirurg. cap.* 1.

Curatio vulneris capitis ſimplicis, hoc eſt, ſine cranii menyngum, & cerebri læſione.

XVIII. At vero vulneratur quandoque Caput ſimpliciter, *hoc eſt*, cranio manente integro: *viz. ubi ſolummodo cutis, panniculus carnoſus, muſculi, nonnumquam & pericranium læditur*. Quo in caſu indagandum, quouſque tale vulnus penetret. Si namque ſola Cutis ſit læſa, nulla alia curandi ratio eſt, quam quæ cæteris cutaneis debetur vulneribus. Nimirum ſanguis, ſi vehementer fluat, ſiſtendus, capilli circa vulnus abradendi, & vulneris labia uniendà, unitaque ſervanda aut ſutura, aut potius medicamento agglutinante. Reliqua autem capitis vulnera, quæ ſunt cum Pericranii læſione, tuto non conſuuntur, nec agglutinantur; ſed per carnis generationem curari debent.

XIX. Cum igitur prima læſionis hora ad Vulneratum, ex ſola Pericranii inciſione, vocatus fuerit Medicus, vulnus ſtatim carpia ſicca impleatur, quo ſanguinis fluxus comprimatur, ac diſjuncta teneantur vulneris labia; capiti vero mappis lineis imponatur Fomentum in contuſionis Curatione propoſitum; Vel,

℞. *Herb. Betonicæ* M ij.
Roriſmarini, Majoranæ, Menthæ an. M j.
Flor. Camomillæ, Stæchad. Arab. an. M ß.
Bacc. Juniperi ℥ ß.
Vini Albi ℔ iij.
Coq. S. A. in Diplomate, pro Fomento.

Altero die, ſanguine cohibito, capilliſque in ambitu deraſis, vulneri imponantur petiæ Digeſtivo *ex Terebinthina, Ovi Vitello, ac Mellis Roſacei & Spiritus Vini tantillo* illitæ, deſuper applicandum *Emplaſtrum Diapalma*, vel ſimile, & ſuperponendum Fomentum: atque ita pergendum, donec Pus appareat bonum; quod eſt album, & non fœtidum. Quo apparente, pro vulneris mundificatione Digeſtivo aliquod *Detergens* admiſceatur, donec omnino deterſum ac mundatum fuerit, tuncque carnis generationi ſtudeat Cheirurgus, quapropter Unguentum Baſilicon, Balſamum Perugianum, ſimileve Sarcoticum, filamentis aridis inductum, apponat, deſuper Emplaſtrum, deinde Fomentum, convenientemque faſciam. Atque hiſce utendum ad perfectam uſque carnis generationem; hinc vulnus cicatrice obducendum.

Hiſtoria vulneris, in quo capitis cutis ad Pericranium uſque divulſa erat, ſic ut tota ab occipitis initio in frontem & faciem dependeret, curatio habetur apud Paræum *lib.* 10. *cap.* 15. Haud abſimile exemplum citat Petrus de Marchettis *obſ. Chir.* 16. pueri ſeptem annorum, cui capitis cutis urſi unguibus cum Pericranio, ad ſuturam uſque lambdoidalem diſcerpta erat, ſuccreſcente in ejus locum alio tegmine; priori analogo, cum capillis.

XX.

XX. Quod ſi detectum ſit Cranium, atque ab aere ambiente vel alteretur tantum, vel etiam nigreſcat, undique tunc abradendum vel ad coloris mutationem, vel donec ſanguis ex eo dimanet: oſſi vero deraſo *Sicca carpia* imponenda, ac vulnus porro, ut artis eſt, tractandum.

At Cutis & Pericranii vulnus ſi ſit cum Contuſione, & valde anguſtum, inciſione dilatandum eſt; ſique poſt vulneris dilatationem Inſtrumenti Sedes in Crania appareat, Scalpris abradatur.

XXI. Sed quum vulneratur Cranium ipſum; vel læditur ab inſtrumento incidente aut perforante, idque fieri non poteſt, niſi cum vulnere ipſius cutis; vel ab inſtrumento contundente, & hoc fieri ſolet aliquando ſine cutis vulnere, nonnumquam cum ejus apertione. Præterea Fractura ſeu Rima vel totum apprehendit, frangitque Cranium, vel deſinit in aliqua Cranii parte. *Curatio ſolutæ unitatis in cranio, ſine menyngum & cerebri læſione.*

XXII. Si igitur Medicus ad curandum vulnus capitis cum denudatione Cranii fuerit vocatus, quamprimum capillos abradat, & oſſi ſtatum vel ſtilo exploratorio, vel oculis, vel utriſque ſimul quam diligentiſſime perquirat; ſique Fracturam vel Rimam invenerit, aut ex antecedentibus & præſentibus ſymptomatibus fracturæ ſuſpicionem habuerit, aut ſaltem de fractura dubitaverit, vulnus ſtatim in formam crucis aut trianguli dilatet, ut denudatum Cranium neceſſarias manuum operationes per Scalpra aut Terebram admittere poſſit.

XXIII. Vulnere ſatis dilatato, Cheirurgus quamprimum ejus labia & ipſum Pericranium, vel obtuſo aliquo inſtrumento, vel unguibus a Cranio ſeparet, ſuper os filamenta arida ponat, ac reliquum vulnus carpia ſicca impleat; non ſolum ut ſanguinis fluxus ſiſtatur; verum etiam ne vulnus concidat, utque in proximum diem abunde pateat. Atqui Rima ſi tunc appareat, Scalpris Cranium abradendum, donec Rima ſi penitus deleta ſit, uſque ſub ea album & ſanum appareat; quod certiſſimum ſignum eſt, Rimam non penetraſſe. *Rima ſeu Fiſſura non penetrans ſi ſit in Cranio, quomodo deleri debeat.*

Oſſi deraſo filamenta arida ſunt imponenda, labiiſque Digeſtivum, vel Sarcoticum aliquod Unguentum, deſuper Fomentum, & conveniens Faſcia.

XXIV. Quod ſi Medicus, dum ſic Scalpris operatur, inveniat Rimam Cranii utramque laminam penetrare, eamque gravia comitentur Symptomata, quæ collectam inter Cranium & Craſſam Menyngem materiam arguunt, remotis ſcalpris, mox Trepano Cranium eſt perforandum, juxta Hippocratem *text. 2. de Vulner. Capit.* „ poſtquam ſcalpro os deraſeris, ſi tibi exigere ſectionem videtur, ſecare debes, neque pati, ut res tertium diem excedat, priuſquam ſeces; ſed intra id ſpatium ſecabis. Ab initio enim neglecta perforatione, propter compreſſionem, aut punctionem Menyngum ab oſſiculis factam, augetur dolor, & membranæ inflammatione corripiuntur: hinc febris, delirium, vomitus, ſpaſmus, paralyſis, aliaque accidentia, imo & mors ipſa, celerrime ſupervenire conſuevere. Hildanus *Cent. 4. obſ. 4.* *Fiſſura ſi utramque Cranii laminam penetret, quid agendum.*

Nonnulla circa Capitis Vulnera, cum Cranii Fractura, obſervanda, magni momenti, & notatu digniſſima, habet Petrus de Marchettis *obſ. Chir. 15.* ubi inter cætera docet, ſi Rima, vel Sedes Inſtrumenti deſcenderit ad Diploen, omnino deveniendum eſſe ad Terebrationem, nullo licet alio præſente ſymptomate. Quod idem affirmat Scultetus *obſ. 2.*

XXV. Sin plaga in Sutura contigerit, quæritur. *an Cranium in ipſa Sutura liceat perforare?* Hildanus negat, atque varias pro ſua ſententia affert rationes *in Epiſtola a Joh. Fredr. werdenburgio M. D. poſt obſ. 8. cent. 2.* inſerta. *Quæſtio.*

Joh: Baptiſta Corteſius *comm. in Hippocr. de Vulner. Capit.* inquit: „ caſu ita „ expoſtulante verendum non eſt, ad perforationem ſupra Suturam deve- „ nire: majus enim incommodum accidit Vulneratis ex dilatatione atque ſe- „ ctione cutis, & Pericranii a ſubjecto oſſe ſeparatione, quam ex operatione in

„ ſu-

„ ſuturarum regione. Huic adſtipulatur Jacobus Berengarius *de Cranii Fractura cap.* 36. ubi teſtatur, ſe aliquoties operationem hanc feciſſe. „ Nec „ eſt (porro inquit) tam grande periculum in commiſſuris operari, ſicut „ aliqui dicunt: videmus enim cauteria fieri in commiſſuris: & tamen nullum ſequitur nocumentum.

E contrario Cæſar Magatus *de rara Vulner. Medicat. lib.* 2. *cap.* 33. ait: „ ſi Rima ad Suturas facta fuerit, os perforare oportet utraque ex parte ſuturæ, in ſutura vero fugienda eſt terebratio, ſicut & abraſio. Fallopius quoque *in Hipp. de Vulner. Capit. cap.* 19. vult, ut prope ſuturas Cranium trepano perforetur, non in ſuturis.

Petrus de Marchettis *obſ. Chir.* 16. non tantum vult ab hac perforatione ſupra ſuturas cavendum eſſe, ſed etiam juxta ipſas, utpote pernicioſa. Quinimo ſi vulnus fuerit inflictum ſupra ſuturas, cum levi earumdem labe, lethale plerumque eſſe ait.

Joh. de Vigo *Pract. part.* 2. *lib.* 1. inquit: „ ſi percuſſio ſupra commiſſuram „ evenire contigerit, dico utramque partem oſſis eſſe perforandam; viz. in „ dextra & ſiniſtra parte commiſſuræ, & hujuſmodi inſtrumento ſemper „ commiſſuram intactam relinquendo. Et ſane ſi plaga ad Suturam contingat, ſic ut Cranium ibidem deprimatur, & quandoque etiam findatur adeoque, & Trepano particula oſſis exſcindenda ſit; numquam in ſutura, verum ab utraque parte juxta ſuturam Cranium erit perforandum, ne Craſſa Menynx, quæ ipſis commiſſuris inhæret, laceretur.

XXVI. Quando igitur ictus ratione, ex inſtrumenti qualitate, & ſupervenientibus ſymptomatibus, certum, eſt fiſſuram penetrare; tunc magna ſane diligentia explorandum, *an Rima ſit ſatis lata pro evacuatione materiæ, quæ per ipſam ad Craſſam Menyngem defluxit, nec ne?* non ſatis lata Cheirurgiam per *Trepanum* inſtituendum expeti, quo per factum in cranio foramen exire poſſit & evacuari tum ſanguis, tum ſanies, quæ præter naturam ſub eo continetur. Igitur, deraſis capillis, cutis una cum pericranio novacula eſt incidenda (niſi a vulnere diviſa fuerit) in formam crucis aut trianguli. Hoc facto, pericranium a ſubjecto cranio unguibus, aut *Separatorio* inſtrumento diducendum: ne vero vulneris labia iterum ad ſe invicem accedant, & nudatum os tegant, impoſitis plumaceolis diducta ſunt ſervanda. Hinc altero die, ſituato ut decet Ægro, miniſtrorum unus caput teneat quam firmiſſime, ne vacillet; tum cranium aperiendum, & trepano prope rimam, in loco decliviore, pro faciliore exitu materiæ ſupra craſſam menyngem collectæ, perforandum. Primo nimirum adhibendus *modiolus mas*, in cujus medio *elevatus* eſt, & debite circumvolvendus, donec tale cranio impreſſerit veſtigium, ut ei modiolus fœmina firmiter inſiſtere poſſit. Dein remoto mare, trepani vertibulo *modiolus fœmina* dictus eſt adaptandus, qui fortiter & æqualiter quoque circumvolvendus, & per intervalla ab oſſe auferendus, tum ut ſcobs e crenis modioli auferri poſſit; tum ut queamus examinare: quouſque penetraverit inſtrumentum. Signum autem certiſſimum, ad Diploen ſeu Meditullium nos perveniſſe, ſanguis præbet ex ejus arteriolis erumpens; unde jam valde prudenter, & ſuſpenſa manu perforatio eſt continuanda, ne craſſa menynx a demergente modiolo offendatur. Ubi vacillare incipit oſſiculum, non ſolum cautius & mitius terebra comprimatur, verum etiam ſæpius eximatur, ad conjectandum, quantum oſſis perforandi adhuc ſuperſit; quum autem undique æqualiter modiolum penetraſſe *ſpecillo lato* cognoverimus, tentandum eſt, an blanda vi oſſiculum *volſella* auferre poſſimus. Quo facto, foraminis in ambitu aſperitas læviganda *Lenticulari* inſtrumento. Atqui ut ſanies exire commode poſſit, *Decuſſorio* dicto eſt deprimenda

Modus Cranium Trepano perforandi exponitur.

craſ-

craſſa menynx, Ægerque interea clauſis ore & naribus ſpiritum contineat, ſic ut materia inter cranium & menyngem profundius contenta egredi poſſit.

Hiſce ita peractis, ſupra craſſam menyngem per foramen dimittatur linteolum ex ſerico rubro, vel lineo albo, inſtar orbis rotundum, filo alligatum, ut extrahi poſſit, & *Melle Roſaceo, addita tertia vel quarta parte Spiritus Vini*, immerſum; ut membranam mundam ſervet, eamque ob pulſationem ab alliſione oſſis defendat linteo immiſſo, foramini globulus ex aridis filamentis inſerendus, ne pus in vulnere genitum ad menyngem deſcendat: oſſi denudato linamenta arida, at labiis digeſtivo quodam illita adhibenda; tandem conveniens faſcia ſuperliganda.

Alii loco Mellis Roſacei cum Spiritu Vini craſſæ menyngi cum linteolo imponunt *Balſamum Peruvianum*, quod hoc in caſu valde laudant.

Fiſſura ſi admodum lata ſit, quomodo tractanda.

XXVII. At fiſſura ſi hiat ita, ut pus per eam libere poſſit expurgari, neque perforatione cranii, neque dilatatione vulneris per ſcalpellum opus eſt: unde eos animadverſione & reprehenſione dignos merito judicat Chalmetæus, qui non tantum in parva cranii fiſſura, verum etiam in maxima rima ſatis audacter modiolum adhibent quo errore curatio in longum tempus protrahitur, cum ſummo Ægrotantis damno, & Medici fama detrimento.

Cranium quum fiſſum ſit ſub muſculo temporali, quid faciendum.

XXVIII. Cum vero cranium ſub muſculo temporali rimam contraxerit, haud ſecus procedendum, modo inciſio in muſculo temporali fiat ad ductum fibrarum. Ita Petrus Pavius *in Hipp. de Vulner. Capitis*, ſi neceſsitas expoſtulet, etiam tempora dividere, & Ægrum omni ope non deſtituere, jubet: refertque ſe vidiſſe ala molæ puero ita contuſum tempus dextrum, ut aliquot pertuſi oſſis fragmenta per vulnus eximerentur; nihil tamen incommodi toto curationis tempore patiente puero: imo tempora aperiri manu Cheirurgi non ſemel vidiſſe abſque ullo ſymptomate. Sed duo hic monet: primum, ut nonniſi ſumma urgente neceſſitate tempora dividantur, deinde, ut novacula ſemper ſecundum ductum fibrarum muſculi temporalis ducatur.

Exemplum vulneris capitis in muſculo temporali cum rima cranii latiſſima, & duræ matris inflammatione, curati, videre eſt apud Scultetum *poſt Armam. Cheirurg. obſ.* 3.

Punctura ſeu Sedes Inſtrumenti in Cranio qua ratione ſit tollenda.

XXIX. Sin punctura ſeu ſedes inſtrumenti ſit in cranio, eaque non penetrans utramque laminam, cranium abradendum, quouſque punctura penetret, uti in cranii fiſſura capillari & non penetrante fieri ſolet: vel *Terebra triformi* punctura amplietur, & deleatur ejus veſtigium Calvariæ impreſſum. Quum vero utramque perforet laminam, cranium aperiatur modiolis, adhibendo ipſi puncto clavum modioli maris, donec veſtigium aderit, cui modiolus fœmina inſiſtere poſſit.

XXX. Interdum quoque accidit, ut cranium, integra manente cute, patiatur depreſſionem, nonnumquam ſimplicem & citra rimam, interdum cum rima ſeu fiſſura depreſſio citra fracturam in ſolis pueris contingit; at in adultis introceſſio vix unquam fit ſine fiſſura propter ſummam cranii duritiem.

Depreſſio Cranii ſine Rima in pueris, quomodo curanda ſit.

Igitur cranium in pueris ſub illæſis integumentis ſi depreſſum ſit, ita ut tangentibus vel intuentibus fovea mediocris, quam nulla prava ſequuntur ſymptomata, apparet, ab omni Cheirurgia abſtineatur: at capilli circa depreſſionem tantum abradantur, & fomentum aliquod Cephalicum calide cum pannis laneis applicetur, identidemque renovetur; quo ſolo in pueris ſimplex cranii depreſſio ſine rima, plerumque curari ſolet hac de re Cæſar Magatus *de rara Vulnerum Medicatione lib. 2. cap.* 19. ſic loquitur: „ Compertum eſt etiam ex-
„ perientia, non ſemper ad oſſis introceſſionem ſequi prava ſymptomata. Ha-
„ bui ego præ manibus puellam, annum circiter decimum agentem, cui ex caſu

„ in ſinciput verſus latera os introceſſit ad unguis minoris digiti quantitatem, „ & nullum ſupervenit ſymptoma. Adultum etiam vidi ab oſſis introceſſione „ in fronte convaluiſſe, licet minime elevatum fuerit os depreſſum & fovea „ remanſerit. Quo fit, ut exiſtimem non ſupervenire mala ſymptomata, niſi „ compreſſioni adjunctum ſit aliquid, quod membranam pungat, aut quando „ etiam ſanguis ſupra membranam effuſus ſit, aut compreſſio fuerit inſignis, „ ita ut cerebrum comprimatur. Haud ſecus Petrus de Marchettis *Obſerv. Chir.* 8. refert, ſe puerum ſeptem annorum curaſſe, cum inſigni depreſſione in fronte, quam attollere non potuit; ſed rimam, quæ aderat, ſcalpro deraſorio dilatavit, & cætera lege artis peregit. Et *Obſ.* 9. ſcribit de quadam puella, quæ in poſtica capitis parte inſignem oſſis depreſſionem paſſa eſt, & tamen ſanata fuit, ſuperſtite inſigni fovea, ſine ulla noxa. *Non proinde*, ait, *metuendum admodum pueris hoc modo contuſis, ob mollitiem ipſius Cranii.* At rarius eſt quod habet Scultetus *poſt Armament. Chirurg. Obſ.* 37. de introceſſione Cranii minime fiſſi in ancilla triginta annorum, ejuſdemque curatione, nullius ſupervenientibus ſymptomatibus.

Depreſſio Cranii cum Rima, in adultioribus quomodo tractanda.

XXXI. Enimvero in adultioribus hujuſmodi depreſſiones ſub integra cute rariſſime ſine fiſſura in cranio reperiuntur. Atqui diſſecta cute, ſi rima in exteriore cranii lamina non appareat, timendum erit, ne interior tabula patiatur fiſſuram, per quam materia ad menyngem quidem deſcendere, ſed iterum per eam evacuari minime poſſit. Qualem fracturam obſervavit Scultetus in milite, qui ob depreſſionem cranii ſecundo die mortuus eſt. Quoties igitur in adultorum capitibus talis apparet fovea, ſtatim cutis ſcalpello in trianguli, vel crucis formam incidenda, pericranium a cranio ſeparandum, ac vulnus hians carpia ſicca ſervandum, non ſolum ut Medicus certior fiat, an fiſſum vel depreſſum ſit cranium, verum etiam ut, re exigente, trepano commode perforari id poſſit. Quod ut plurimum ad latus depreſſionis fieri ſolet, nonnumquam duobus in locis modiolis cranium excidendum eſt, dein foraminum interſtitium ferrula auferendum, ut oſſicula, quæ interdum ab interna cranii tabula ſeparantur, & aculei inſtar craſſam menyngem pungunt, volſella eximi queant. Teſtatur Marchettis *Obſerv.* 5. quod viginti intra dies quatuor molitus ſit perforationes, ob gravia permanentia ſymptomata, ſcilicet paralyſin linguæ & brachii ſiniſtri; atque in quarta perforatione impegerit modiolo in oſſis fruſtulum, membranas & cerebrum pungens: quo educto, non diu poſt motum linguæ & brachii patiens receperit.

An dura mater poſſit aperiri?

XXXIII. Idem Marchettis *Obſ.* 14. quæſtionem movet; ſcilicet, *num craſſa menynx liceat ſecare, quo exitus pateat purulentæ materiæ, ſupra piam matrem & cerebrum collectæ*: & tandem concludit; quando certo conſtat, materiam inter menynges eſſe collectam, tum tuto poſſe deveniri ad hanc operationem, utcunque periculi non expertem, cum alioquin, nullo adhibito remedio, certa mors immineat, atque ex Celſo præſtet anceps experiri remedium, quam nullum, impiumque ſit relinquere Ægrum remediis deſtitutum.

Coiter *in Obſ. Anatom. & Chir.* de hac quæſtione ſic ſcribit: „ Niſi metuerem „ reprehenſionem & calumnias, in gravibus & periculoſis capitis vulneribus, „ ubi vel contuſionis cerebri, vel vaſis perrupti ſub membrana, manifeſta ha„ berem ſigna, auderem duram cerebri membranam perſcindere; etenim ut in „ omnium, ſic in horum vulnerum curatione præcipuum eſt, perficere, ut vul„ nera optime expurgentur, nam omne quod tangitur a putrido putreſcit.

Fallopius *in libr. Hipp. de Vuln. Capit. cap.* 43 aperire menyngem, & materiei exitum dare ſuadet, licet fateatur, ſe nunquam feciſſe.

Paræus quoque vult, ſi conjectura ſit puris concluſi, ſcalpello eſſe aperiendam

dam craſſam menyngem; idque in multis Ægris ſe fortuna varia feciſſe inquit *lib.* 10.*cap.* 21. Hinc ut concludendum omnino videatur craſſam menyngem, ſi neceſſitas id poſtulet, potius aperiendam eſſe, quam permittendum, ut Aegr ſine auxilio moriatur. Cujus rei hiſtoria habetur apud Glandorpium *in Speculo Chirurgiæ Obſ.* 4. de quodam pugili, cui cum graviter in capite vulnerato tertio die gravia ſymptomata ſupervenirent, ut ſuſpicio eſſet, materia ſub cranio collectam eſſe, cranium apertum eſt; verum nihil effluxit, ſed dura mater in tumorem elata in conſpectum venit; quæ cum ſcalpello incurvato, ne ipſum cerebrum læderetur, aperiretur, maxima copia ſaniei effluxit, quæ non inter cranium & duram matrem, ſed inter duram & piam matrem latuerat; qua evacuata; & idoneis adhibitis medicamentis Aeger ſanitatem recuperavit.

XXXIII. Verumtamen quum tam alter penetret capitis vulnus, ut & craſſa menynx lædatur, adeoque ſanguis copioſe profundatur, & dolor in parte hac membranoſa valde urgeat; os, niſi antea ex vulnere pateat, ſtatim aperiendum, fragmenta cranii fracti, ſi adſint, eximenda; hinc membrana detergenda, eique imponenda, ad cohibendam cruoris profuſionem *carpia ſicca*. At in ſecunda deligatione imponatur *Mel* vel *Syrupus Roſarum, cui vel tertia vel dimidia pars Spiritus Vini mixtus eſt*: aut ejus loco applicetur *Balſamum Peruvianum*. Quorum medicamentorum applicatione dura mater læſa uniri ſolet per carnis, aut ſubſtantiæ ei analogæ generationem. Hoc in caſu Joh. Andr. a Cruce ſequens laudat; *Curatio cranii fracturæ, cum Menyngum, & cerebri læſione.*

♃. *Olei Terebinthinæ, Spiritus Vini,*
Syrupi de Roſis ſiccis an. ℥ j.
Miſceantur.

XXXIV. Sed tenuis menynx, ſeu pia mater, quoniam tenuis omnino eſt, & cerebro prorſus adhæret, vulnerari nequit ſine cerebri ipſius læſione. Atque hujuſmodi capitis vulnera, in quibus non ſolum cranium; & craſſa menynx, ſed ſimul tenuis menynx & cerebrum læſa obſervantur, valde periculoſa ſunt; & quo profundius penetrant, eo periculoſiora merito haberi ſolent. Equidem in cerebri ſubſtantia abſceſſum fieri poſſe, vel quemquam cerebri portione abſciſſa poſſe convaleſcere, ſuperius Cap. 2. abunde probavi, idque Paræus *lib.* 10.*cap.* 23. auctoritate veterum, ac propria experientia quoque affirmat. Videatur etiam Petrus de Marchettis *Obſer. Chir* 1. 2. 3. 4. 5.

Itaque in hujuſmodi vulneribus curandis abſtinendum omnino ab oleoſis, & pinguibus, ob quæ craſſa menynx facile inflammationem, & cerebri ſubſtantia putredinem concipere ſolet. Verum, ceu diximus, admoveantur *Mel* vel *Syrupus Roſarum, cui tertia circiter pars Spiritus Vini, vel Aquæ Theriacalis, vel Aquæ contra Gangrænam admiſceatur*. Etiam conducit *Balſamum Peruvianum*, ſi cum plumaceolis tepide imponatur.

Interim dum vulnus ſolvitur & medicamenta mutantur, multi ſartaginem ignitam ſupra caput patientis ſuſpendunt ad aeris frigus temperandum; verum id æſtivo tempore minime neceſſarium eſt: hyberna tempeſtate cubiculi aer ab extructo foco calefactus ſit, & ſubinde linteum calefacere, ac loco vulnerato imponere ſufficiat.

XXXV. Porro ex vulneratis cerebri membranis interdum caro quædam mollis, & fungoſa pullulat, quæ idcirco *Fungus cerebri* appellatur. Ut enim per arborum cortices humor quidam vitioſus quandoque exſtillat, qui in fungum concreſcit; ita ſi cerebri membranæ vulnerentur humor exudans in mollem ac carnoſam ſubſtantiam, quæ fungi inſtar eſt, mutatur ac brevi temporis ſpatio magnum ſæpe incrementum ſumit, ut ſupra cranium & cutem nonnunquam emineat. *Fungus Cerebri quid ſit, & quomodo tolli debeat.*

Sunt vero hi cerebri Fungi periculoſi, & non raro lethales; cum ob vitioſi humoris ad cerebrum affluxum proveniant, tandemque putreſcentes gangrænam minentur. Atque hinc quam primum tollendi, & abſumendi ſiccantibus medicamentis. Acriora namque hic vitanda exciſio autem quæ ferro fit: ut & ligatura ac filo ſerico, adeo tuta non eſt; cum gravia ſupervenire ſoleant ſymptomata. Si tamen nimium increſcat Fungus, filo ſerico arctius ad radicem ligandus, ut decidat; reliquum medicamentis ſiccantibus abſumendum. Quem in finem Paræus inſpergit hunc Pulverem:

℞. *Sabinæ* ℥ ij.
Ocbræ ℥ j.
M. F. Pulvis.

Sed hoc in caſu utiliter aliquando uſurpatum vidimus *Pulverem ex Scœnantbo & Spica Nardi.* Quo remedio Petrus de Marchettis ſæpius iſtiuſmodi Fungos etiam ſanavit, quodque proinde tamquam Arcanum proponit *obſ. Cbir. 6.*

CAPUT XVI.

De Vulneribus Faciei.

Faciei vulnera quomodo curanda. I. FACIEI VULNERA nihil ab aliorum vulnerum curatione differunt, niſi quod faciei forma & pulchritudo conſervanda ſit, dandaque in primis opera, ne relinquatur cicatrix: id quod fiet, ſi vulneris labia aut ſutura, aut deligatura aut glutinante medicamento rite colligentur, ac inter ſe uniantur. Sutura vero in faciei vulneribus prudenter facienda eſt, nec magna carnis cutiſque craſſities capienda: illa namque per ſe ſatis uniuntur quod cutis carni ſic adhereſcat, ut alterum alteri facile conglutinetur & coaleſcat. Quod ſi Emplaſtrum glutinans per ſe ſatis fuerit efficax, eo utendum. Etenim faciei vulnera per ſuturam curari non debent, ſi aliter fieri poteſt, ne cicatrices eam deformem reddant: ſin minus, communis uſurpanda erit ſutura, & puncta punctis propius adjungenda.

Sed quum magnum ſit, ac profundum vulnus, multumque a ſe diſtent ejus labia, nec glutinis, nec vulgari ſuturæ vix ullus uſus eſt. Quare acubus utendum triangularibus, vel quadrangularibus, quo in carnem promtius & facilius ſubeant, filum cera obductum ducentibus: hiſque vulneris labra tranſmittere, &, quoad vulnus perfecte agglutinatum fuerit, acus in eo relinquere oportet, ſæpius circa eaſdem filum glomerando; haud ſecus ac mulieres acus veſtibus infixas aſſervare ſolent.

Vulnus. Frontis. II. Cæterum ad vulnera faciei referri ſolent vulnera frontis, ſuperciliorum, palpebrarum, genarum &c. Atque in FRONTE ſi vulnus inflictum ſit, idque *cum oſſis læſione*, tum decori non eſt ſtudendum, ſed ſecuritati, quia periculoſum eſt vulnus, & curari debet ſine ſuturis, vel aliis inſtrumentis, quæ poſſunt vulneris labia unire; quin imo vulnus apertum ſervare oportet: os deradere, & porro eam adhibere curationem, quæ fieri ſolet in vulneribus capitis cum cranii fractura vel depreſſione. At quum frontis vulnus ſit *ſine oſſis læſione*, quantum fieri poteſt, venuſtati eſt attendendum, idque curandum ut vulnus capitis ſimplex, *hoc eſt*, ſine cranii, menyngum, & cerebri læſione.

Vulnus ſupercilii. III. Haud ſecus procedendum ſi vulnus in SUPERCILIO contingat ſecundum *longitudinem.* Si vero *tranſverſum* fiat; vulnus hoc, niſi diligenter cu-

curetur, ſequitur caſus ſupercilii, adeoque & palpebræ ſuper oculum: unde quantum poſſibile, exacte tale vulnus eſt glutinandum. In quo caſu a ſuturis, & quidem profundioribus abſtinendum non eſt, ut labiorum ſuperficies adamuſſim ſe mutuo contingant. Quod ſi vulnus hoc ſit cum deperditone ſubſtantiæ, caute admodum procedendum, ne relinquatur cicatrix ita dura, ut ſurſum retrahat palpebra, & impediat, quominus ea oculum tegat.

IV. Verum PALPEBRA ſi vulnerata ſit, abſque ulla oculi offenſione, non magnopere quidem mutuendum, cum non difficulter hujuſmodi vulnus ſanetur. Quum tamen vicinarum oculi partium vulnera, ob materiæ affluxum, cæcitatem aliquando induxiſſe obſervatum ſit, palpebrarum vulnera parvi facere non ſemper debemus. Refert Fabritius Hildanus *Cent. 5. Obſ. 17.* Quemdam vulnus exiguum acie pugionis ad radicem frontis, & quidem in ipſam palpebram ſuperiorem accepiſſe, idque ab initio ob ſui exiguitatem, neglectum fuiſſe: at paulo poſt, exortus eſt dolor graviſſimus totius capitis, cum tanta oculi intumeſcentia, ut ad ovi circiter magnitudinem extra orbitam ſuam promineret, cum corneæ tunicæ ruptura, humorum oculi effluxu. Hildanus medicamentis tum internis, tum externis Aegrum quidem reſtituit; viſum tamen ob membranarum rupturam & humorum deperditionem, nunquam recuperavit. Idem *Cent. 6. Obſ. 6.* ſcribit, puero cuidam quatuor annorum, jactu bacilli ex una parte acuti, vulnus ad Palpebram ſuperiorem ſiniſtram inflictum fuiſſe. Cecidit mox in terram puer, cibumque indigeſtum evomuit, nec quicquam cibi & potus in tertium diem uſque retinere potuit. Accedens Barbitonſor fruſtulum pinguedinis extra vulnus propendens reperit, quod filo ſerico ligatum poſt dies aliquot forfice abſcidit, vulnuſque quindecim intra dies, nullis immiſſis turundis, cicatrice obduxit. Menſibus aliquot elapſis, puerum hunc cæcum eſſe altero oculo obſervatum fuit; interim tamen extimæ omnes oculi partes illæſæ erant, imo ne motus quidem depravatus fuit: quibus Hildanus ſuſpicatur, vulnus hoc inter cranium & oculum ad nervum opticum uſque penetraſſe; unde ille vel læſus fuit, vel a materia aliqua cruda eo confluente compreſſus, aut obſtructus.

Vulnus Palpebrarum.

V. Igitur palpebræ vulnus ſi ſit ſimplici inciſione factum, & quidem *tranſverſum*, conſui non poteſt, quoniam muſculi orbicularis fibræ ſunt inciſæ, unde ſuturæ non tenent niſi ſubjecta membrana ſimul conſuatur, quod fieri non debet, quoniam oculi bulbum filum attingeret, ipſumque offenderet, & inflammaret. Quapropter hoc in caſu ſutura ſicca, *hoc eſt*, Emplaſtro glutinatorio magis utendum eſt.

Quod ſi vulnus per *longitudinem* palpebræ fiat, neque per ſubjectam membranam penetret, ſutura uti poſſumus, & ſæpe debemus; quæ fiat acu & filo tenuiſſimo, cera oblito. Sive aut ſutura fiat, ſive imponatur glutinatorium Emplaſtrum, & ita labia adducantur, adductaque ſerventur, medicamentum imponendum eſt, quod citiſſime poſſit palpebram glutinare; quale eſt *Balſamum Sulphuris*, aut *Peruvianum*, ſimileve.

VI. Palpebrarum vulnera ſequuntur proxime VULNERA GENARUM; de quibus Fabritius ab Aquapendente *Oper. Chir. part. 2. lib. 2. cap. 31.* ita ſcribit: „ In Genarum vulneribus illud peculiare obſervavi, talia vulnera eſſe obno-„ xia ſanguinis profuſioni, propter venas & arterias ſurſum per genas excur-„ rentes; quæ ſanguinis profuſio vulneris glutinationem impedit; adeoque il-„ li primum eſt occurrendum medicamentis, & modis, in vulneribus vena-„ rum propoſitis, poſtea labiis adducendis, & vulneri glutinando incumben-„ dum eſt. In hujuſmodi vulnere illud non eſt ignorandum, ſcilicet non „ oportere vulneratum maſticare, neque loqui, neque buccas inflare, neque

Vulnus Genarum

ridere, neque flere, neque inclinato corpore ſtare, neque ſpiritus cohibi-
„ tione uti. Memini namque juvenem quemdam in gena vulneratum, in-
„ flata bucca, focum accendere voluiſſe, & ſtatim tanta copia ſanguinis
„ profuſa eſt, ut fere perierit.

„ Hæc Genarum Vulnera aliquando adeo profunda fiunt, propter mu-
„ ſculos & multam pinguedinem, quæ oſſi ſuperſtant: ut cum non poſ-
„ ſint labia in profundo exacte committi, neceſſarium ſit ſinum quemdam
„ intercedere; & ſic vulnus quicquam in compoſitum degenerat, ut car-
„ nis generatione indigeat. Quod ubi accidit, omnino venuſtati cicatri-
„ cis eſt attendendum, quia gena eſt pars ſpectatiſſima; unde in propo-
„ ſito caſu, primo labiis glutino adductis, opportunum fuerit foramen in
„ parte inferna parare, quod immiſſa turunda apertum ſervetur, ut inde
„ profunda pars vulneris expurgetur; quod eſt efficiendum, quando vul-
„ nus genæ in barbam deſinit, unde cicatrix ex adventu barbæ occulta-
„ tur. At ſi vulnus totum extra barbam ſit, vel labia vulneris non ſunt
„ adamuſſim auſulis adſtringenda, ſed quatenus amplectenda, ut per ipſa
„ ſanies poſſit exire, potiſſimum id præſtandum eſt circa partem infer-
„ nam: Aut, quod melius eſt, oportet faſciis ita vulnus ligare & com-
„ primere, ut ſinus vitetur, & ita generatio, collectioque ſaniei.

Si autem tota Gena fuerit diſſecta, uti nonnumquam contingit, quoniam ab interna parte tegumentum apponere haud poſſumus, & continua humiditate os ſcatet; optimum eſt medicamentum, quod palato arridet, vulneri quoque per os admovere; quale eſt *Mel Roſarum, vel ſimplex, vel cui tantillum Spiritus Vini, aut Tincturæ Saturni admixtum eſt.*

Exemplum vulneris faciei prope naſum inflicti, in quo vaginæ gladii vinculum relictum fuit, tandem poſt quatuor annos extractum, nec non ejuſdem curatio, videri poteſt apud Hildanum *cent. 3. obſ. 24.*

Ex aperto in vulnere Genarum ductu ſalivali ſuperiore orta Fiſtula quomodo curanda.

VII. Cæterum & hoc in Genarum Vulneribus obſervandum; quotieſcunque vulnera prope aures contingunt, viz. eo loci ubi ſuperior ductus ſalivalis excurrit, exiguum quoddam remanere foraminulum, per quod, potiſſimum ubi manducare ſolent patientes, magna limpidæ aquæ ſeu humoris ſalivalis copia continuo extillat; qui fluxus non raro per plures menſes durat, ac magnas medenti parit moleſtias. Solet vero curari hujuſmodi ſalivalis humor per exiguum hoc, & mere fiſtuloſum foraminulum, ſtillicidium per impoſita medicamenta valentia exſiccantia & conſtringentia, inter, quæ laudem meretur *Pulvis Oſſis Sepiæ*, qui foramini inſperſus, & digeſtivo mixtus, non raro moleſtum hoc ſymptoma tollit.

Sed nonnumquam hoc lymphæ profluvium, ut cohibeatur, acria & exedentia requirit, quibus, ceu potentiali cauterio, fiſtuloſum hoc foraminulum eroditur & ampliatur, hinc denuo conſolidatur, adeoque limpidi humoris continuum ſtillicidium coercetur. Quo in caſu aliquando uſurpavimus *turundam exiguam, ex Mercurio Præcipitato Rubro cum Spiritu Vitrioli ſubactam*; quæ aperturæ ductus ſalivalis immiſſa, tamquam corroſivum, indurata ac calloſa ejus latera erodendo undique abſtulit, & paucos intra dies moleſtam hanc fiſtulam penitus ſanavit.

CA-

CAPUT XVII.

De Vulneribus Oculorum.

I. OCULORUM VULNERA ad ſenſum ſatis patent. Ea vero ſpernenda non ſunt, ſiquidem propter partis læſæ nobilitatem & ſtructuram, ſenſumque exquiſitum, quæ in aliis partibus parva ſunt, in Oculis magna merito cenſentur. Enimvero facile concitantur defluxiones, hinc dolores acerbiſſimi, inflammationeſque accedunt. Adhæc cæcitatis periculum ex quovis, tametſi exiguo, Oculi vulnere imminet, cum propter continuas defluxiones, tum propter aquei humoris effuſionem. *Oculorum Vulnera quæ, & qualia cenſenda ſint.*

Alterum oculis vulneratis imminet, periculum ex collectione materiæ purulentæ, qua humores inficiuntur, tunicæque eroduntur. Quamobrem vulnera hæc ita tractanda ſunt, ut omni ſtudio occurratur fluxioni, & quamprimum agglutinentur citra puris generationem.

II. Atque ideo ſimplex quum ſit oculi vulnus, ut tantum cornea, vel conjunctiva tunica incidatur, vulnus tamen non penetret, & ſine humoris effluxu, curatur inciſionem glutinando, dolorem leniendo, ac inflammationem cohibendo. Quapropter abluendus oculus *Lacte recenti tepido*, cui & *Aqua Roſacea* addi poteſt; dein admoveatur *Aqua Roſacea*, *in qua maceratum eſt Semen Cydoniorum & Fænigræci* diligenter interim oportebit inſpicere, an aliquid corporis ferientis relictum ſit, nec ne; ut particula ferri, aut vitri feſtuca, vel ſimile. Namque ſi particula quædam relicta ſit, auſpicanda eſt cura ab extractione illius, modo appareat, quod præter naturam inhæret. *Qua ratione curari debeant.*

Scribit Fabritius Hildanus, *cent.* 4. *obſ.* 6. de fabro ferrario, cui fruſtulum ſcoriæ, cum impetu in oculum proſiliens, infixum fuit. Expertus hic Cheirurgus poſt aliquot dies vocatus, ex inferiore parte pupillæ, ubi iris apparet, ſcoriam reperit: ſed quamvis omnem diligentiam adhiberet, & extractionem tentaret, oleum tamen & operam perdidit; unde & totum negotium naturæ, impoſitiſque medicamentis committere coactus fuit. Igitur corpore purgato, anodynum, & nonnihil repellens applicuit, venam in brachio ſecavit, cucurbitulaſque ſcapulis impoſuit; at fruſtraneo eventu: etenim dolor & infixa ſcoria remanſerunt; tandem hoc ſacculo applicato penitus convaluit Æger:

℞. *Rad. Althææ minutim inciſ. & contuſ.* ℥ ij.
Fol. Betonicæ, *Euphraſiæ*.
Flor. Camomillæ, *Meliloti an.* M ß.
Roſar. Rubr. M j.
Seminis Fænigræci ℥ ß.
Inciſa & contuſa dentur in ſacculis ejus magnitudinis, ut totum oculum tegere poſſint; hoſque ſacculos in Lacte Dulci tepido maceratos identidem Oculo Affecto applicuit.

Idem refert *cent.* 4. *obſ.* 18. puerum quemdam liquefactum plumbum imprudenter, & nimis velociter in aquam frigidam projeciſſe, idque eo impetu in altum reſiliiſſe, ut non ſolum pileo, verum etiam oculo ſiniſtro infigeretur. Parens accurrit, puerumque ſtatim ad Hildanum deduxit; qui cum oculum inſpexiſſet, granum unum plumbi ad lentis fere magnitudinem palpebræ ſuperiori, ubi crines erumpunt, alterum tunicæ adnatæ infixum reperit, adeo profunde, ut volſellis vix extrahi poſſit. Tandem

extra-

extracto plumbo, oculo collyrium anodynum & repellens inſtillavit atque applicuit, oculumque faſcia clauſit, ſicque paucos intra dies patiens convaluit. Et *obſ.* 21. narrat, ruſticum quemdam, cum chalybem emeret, & fruſtum ad fruſtum allideret, ſcintillam ipſi in illam corneæ tunicæ partem, ubi iris conſpicitur, proſiliiſſe, eique membranæ firmiter inhæſiſſe, maximo cum dolore. Quum vero adſtantes per plures dies omnem adhibuiſſent diligentiam, dolores quin etiam, ac inflammationes vehementer auctæ fuiſſent, Fabritius corpore purgato, ac inſtituta phlebotomia, inſtrumentis ſcoriam extrahere tentavit; ſed adeo exigua fuit, ut extrahere iiſdem non potuerit. Quapropter beneficio ſacculi, cujus ſtatim mentio facta eſt, extrahere illam conſtituit; ſed fruſtra. Tandem aliud remedium excogitavit: interim enim dum Hildanus ambabus manibus palpebras aperit, alter magnetem oculo, quam proxime Æger id ferre potuit, admovet. Id cum aliquoties feciſſent, tandem ſcoria ex oculo in lapidem proſiliit. Deinceps applicato collyrio anodyno brevi convaluit. Denique *Cent.* 5. *obſ.* 15. vulneris oculi ſiniſtri graviſſimi, cum corneæ tunicæ ruptura, & aquei humoris effluxu, hiſtoriam quoque deſcribit.

Vulnus interno oculi cantho inflictum manubrio flabelli, cujus ſuborto poſt tres menſes tumore, ex palato fracta portio educta eſt, & tamen ſanatum videre eſt apud Petrum de Marchettis *obſ. Chir.* 23. Graviſſimi quoque vulneris oculi, cum infixo fuſi aculeo, curati, exemplum affert Scultetus *poſt Armam. Chir. obſ.* 20.

III. Itaque eductis ex oculo vulnerato peregrinis corpuſculis, curandum, ut quam primum vulnus glutinetur. Sed quoniam pars eſt acutiſſimi ſenſus, tractanda erit medicamentis minime acribus, ac iis, quæ ſpecifice oculis conducunt, quæque vim habent dolorem leniendi, & inflammationem arcendi. Quem in finem oculo inſtilletur & admoveatur hoc, vel ſimile Collyrium:

℞. *Aq. Roſarum, Plantaginis, Chelidonii maj. an.* ℥ j.
Vini Rubri Adſtringentis ℥ ß.
Troch. Alb. Rhaſis ſubt. pulv. ℈ ij.
Tutiæ præp. ʒ ß.
Saccar. Saturni gr. v.
Miſceantur.

Foras vero applicetur Anodynum Cataplaſma. v. gr.

℞. *Pulpæ Pomorum repurg.* ℥ vj.
Coq. in Aqua Roſarum & Fœniculi ad mollitiem, dein conter. & add.
Mucilag. Sem. Fœnigræci ℥ ij.
Pulv. Cort. Granatorum, Lapid. Hæmatit. præp. an. ʒ ij.
Croci ℈ j.
Albumina duorum Ovorum.
Lactis Dulcis rec. q. ſ.
M. F. Cataplaſma, inter duo linteamina Oculo calide applicandum.

Ab oleoſis & pinguibus omnibus abſtinendum in oculorum vulneribus; quippe quæ facile in partibus membranoſis excitant inflammationem.

At detergentibus & ſarcoticis quum opus ſit, præſcribatur hoc modo.

℞. *Aquæ Roſarum* ℥ iij.
Mellis Deſpumati ʒ iij.
Pulvis Aloes ʒ ß.
Miſceantur pro Collyrio.

In

Interim maxima diligentia ſervandi ſunt Aegri, ne lumen videant, neque maneant in loco valde calido, ob dolorem & inflammationem.

Obſervandum præterea, ut uno oculo vulnerato, ambos faſcia obvelemus: nam ſi ſanus oculus maneat apertus, Patiens, eumdem ſæpe movet, eodemque videt. Atqui motus ille externus oculi ſani vix contingit, quin ſimul moveatur oculus vulneratus. Inſuper quum ſanus oculus occluſus non ſit viſu multa objecta continuo attingit, id quod fieri nequit, quin ſimul motus de novo producatur in fibrillis nervi optici; atque ne in minima quidem fibrilla nervi optici in oculo ſano moveri poteſt, quin eodem tempore moveatur etiam fibrilla ejuſdem ordinis in nervo optico oculi læſi; cum natura comparatum ſit, non poſſe unum oculum vel extrinſecus vel intrinſecus moveri, quin alter ſimiliter moveatur: quantum autem motus ſanationi contrarietur, & quam facile dolorem ac inflammationem excitet, is haud difficulter conjiciet, qui aliquando expertus eſt, quo cum dolore, ac quanto cum emolumento manus aut pes inflammatus, vel vulneratus de loco in locum moveatur.

IV. Quod ſi majus ſit vulnus, & Corneam Tunicam penetret, hinc & effluat Aqueus Humor; globoſa tunica cornea mox corrugatur, ac in ſe concidit, adeoque viſus deperditio ſuccedit, uti non ſemel in praxi obſervavimus.

Hoc in caſu oculo vulnerato cum linteis imponatur Collyrium Adſtringens & Emplaſticum. v. gr.

℞. *Albuminis Ovi* ℥ j.
Aquæ Roſarum ℥ j ß.
Simul agitentur & conquaſſentur, add.
Pulv. Boli Armeni ʒ ß.
Miſceantur.

Dein cum nullus ſuperſit inflammationis metus, imponatur hoc vel ſimile.

℞. *Aq. Roſarum* ℥ ij.
Chelidonii maj. ℥ j.
Pulv. Troch. Alb. Rhaſis ʒ j.
Tutiæ præpar. ʒ ß.
Camphoræ, Sacchar. Saturni an. gr. iv.
Miſceantur pro Collyrio; cui, re exigente, addi poſſunt *Myrrha*, & *Sarcocolla lacte nutrita.*

Sin adhuc majus & profundius ſit oculi vulnus, ſic ut omnes Humores elabantur, ad inflammationem, & dolorem ſedandum, ſi adſint, ea conducunt, quæ nunc propoſuimus: reliqua intentio erit, vulnus carne implere, & quam citiſſime cicatricem obducere, quia in hujuſmodi vulnere ſemper deperdita eſt viſio. Hinc decori incumbendum; quod fiet, ſi oculum amiſſum compenſemus oculo vitreo picto: qui aliquando ita ſimilis apparet ſano, ut etiam peritis videatur verus oculus. Tales arte factos vitreos oculos in muſæo noſtro ſervamus.

V. At ſi cum oculi globo etiam Palpebra vulnerata ſit, cavendum, ne inter curandum Palpebra cum oculi globo conglutinetur, ſicque impediatur motus ipſius oculi. Ad id evitandum, danda erit opera, ut Aeger quotidie inter deligandum aperiat oculum, & in partem oppoſitam volvere tentet, &, ſi poſſit, volvat.

CAPUT XVIII.

De Naſi Vulneribus.

Naſi vulnera quæ, & qualia ſint.

I. NAſus ubi vulneratur, vel cutis tantum inciditur, vel una cum cute oſſa & cartilagines læduntur, potiſſimum in parte inferiore; quo in loco quandoque tam vehementer vulneratur cartilago, ut Naſi Globus, & portio Pinnæ amputetur, ac decidat.

Quomodo ea ſint curanda.

II. Si Cutis tantum ſauciatur, ſive in ſuprema, ſive in inferna parte, vulneris labia ad ſe invicem adducenda non ſunt per Suturam, verum per Glutinatoria Emplaſtra, ut cicatricis veſtigia evitentur.

Quod ſi factum ſit Naſi Vulnus in parte ſuperiore, cum Oſſis Fractura, prima intentio eſt, Fracturam conformare, dein Vulnus unire. Immiſſa igitur in nares ſpatulæ cauda, vel idoneo intruſo bacillo, ſtupis, bombace, vel linteo obvoluto depreſſa oſſa nativæ ſedi & figuræ ſunt reſtituenda; dein vulneris labia ad mutuum contactum Emplaſtris Glutinatoriis adducenda; nec non naribus immittendi tubuli, non quidem exacte rotundi, ſed quodammodo lati & depreſſi, quorum beneficio oſſa naſi ſuo in ſitu contineantur, & exitus ſaniei, ac inſpirationi exſpirationique via pateat: tandem conveniens injicienda ligatura, quæ non nimium premat, ne ſimus reddatur naſus.

Vulnus Naſi cum Oſſis Fractura, idque a Sculteto curatum, videre eſt *poſt Armam. Chir. Obſ.* 22. Refert quoque Petrus de Marchettis *Obſ. Chir.* 26. hiſtoriam graviſſimæ Naſi Contuſionis, cum Oſſis Fractura & Comminutione feliciter ſanatæ.

III. Quum vero particula Naſi abſciſſa ſit, nunquam reunitur, etiamſi vel recentiſſimum ſit vulnus: eadem ſi adhuc illi cohæreat, acus ope eidem jungatur. Etenim ima Naſi pars, cum ſit cartilaginea, quaſſari quidem, deprimi, & contorqueri poteſt; at non frangi, ut ſuperior, quæ oſſea eſt.

Itaque Naſi portio ſi omnino abſciſſa fuerit, adeoque nullo pacto poſſit reſtaurari, deperdita illa particula fabricetur ex laminis argenteis, naturali naſi colore pictis. At ex brachii cute nares denuo efformandas eſſe, docuit Taliacotius, qui de hujuſmodi curatione magnum volumen orbi erudito exhibuit.

CAPUT XIX.

De Vulneribus Labiorum, Aurium, & Linguæ.

Labiorum Vulnera.

I. LABIA quum ſauciantur, ut plurimum per longitudinem reſcinduntur. Et hujuſmodii Labii Vulnus ſi ſit abſque ulla ſubſtantiæ deperditione, ejus labra diligenter ſunt conſuenda, decenterque adaptanda; ut nulla adſit eminentia, omniſque deformitas vitetur; ac vulnus porro per primam intentionem curandam, conglutinandum.

II. In inſtituenda vero hac Sutura, nonnulli ea utuntur, quæ fit acu per utramque labii diviſi partem tranſmiſſa, facto deinde puncto, quale ſuturæ genus in aliis partibus vulneratis plerumque inſtitui ſolet: ſed oportet acum a labii diviſione longius tranſmittere, quo valentius teneat filum, & non abrumpatur. Vel ob fili facilem eroſionem, & deformem cicatricem, potius una, duæ, treſve acus per utramque labii diviſi partem ſunt tranſmittendæ, & in

carne

carne relinquendæ, filium ſæpius circa eaſdem glomerando, uti curandis leporinis labiis fieri ſolet.

Facta diviſi labii adductione, & per Suturam ad mutuum contactum conjunctione, imponatur foras linteum *Ovi Albumine* madefactum, ſimileve Exſiccans Glutinatorium; intus vero adhibeatur *Mel Roſarum*, *vel ſimplex*, *vel cui Spiritus Vini aut Tincturæ Saturni tantillum admixtum ſit*: etiam infixæ ſerventur acus; quouſque facta ſit labiorum proba conglutinatio; quod circa finem ſecundæ hebdomadæ plerumque contingit, quo tempore licet acus auferre.

Vincula in hiſce partibus, ubi opus fuerit, tantum ad medicamenta continenda conveniunt. Etenim vulnera labiorum, ut & Aurium Externarum, plus boni ab acu, quam a ligaturis expectant.

Cæterum in ſutura adhibenda, & poſt ipſam adhibitam, omnino ab omni labii motu eſt abſtinendum, qui vel mandendo, vel loquendo, vel ridendo fit; quod impoſſibile ſit tunc vulneri labra conjungere, aut conjuncta ſervare.

De iſtiuſmodi vulneribus Chalmæteus *Enchir. Chirurg. lib. 2. cap. 18.* ſic loquitur: „ Labiorum Vulnera ſuturam decentem requirunt, ac appoſitionem eo- „ rum, quæ glutinant, atque ob frequens ſputum, quod humectat, diligen- „ tius eſt exſiccandum & adſtringendum: Ligaturam hujuſmodi vulnera non „ admittunt, niſi ad medicamenta, quæ apponuntur, retinenda.

III. Non raro quoque vulneratur AURIS EXTERNA, ſive omnino abſcindatur, ſive aliqua ejus portio ſaucietur. *Vulnera Aurium.*

Externa Auris ſi ita abſcindatur, ut portio inciſa conjuncta ſit ſanæ, hanc Sutura cum ſana conjungere oportet; quæ fit filo continuato, & acu tranſmiſſa per utrumque labium, dein ſupra vulnus revoluta, rurſus ex eodem latere tranſmiſſa & revoluta, quouſque tota ſutura facta ſit; in qua facienda, ſubjectam cartilaginem evitare oportet, quia puncta inflammantur, aliterve male afficiunt.

Aliquando tamen ubi Externæ Auris portio ita abſcinditur, ut reliquæ ſit conjuncta, a Sutura abſtinere poſſumus, atque ita vitare doloris ac inflammationis occaſionem; & ad vulneris labia ad mutuum contactum adducenda ſæpe Emplaſtra ſufficiunt Glutinatoria.

Quibus vero Auris tota penitus abſciſſa ſit, iis nihil aliud reſtat, niſi ut infortunii ſui deformitatem cura palliativa quantum quidem poſſibile, ſuppleant, & aurem mutilatam ex papyro craſſiore, vel corio picto reſarciant.

IV. Porro LINGUA etſi intra os conſiſtat, dentium ſepto munita, atque ab injuriis omnibus tuta ſatis videatur, accidit tamen quandoque eam vulnerari: quoniam ubi genæ & buccæ inciduntur & perforantur, ſolet quoque Lingua nonnumquam ſauciari; imo dentibus ſæpe propriis reſcindi, uti in Epilepſia, aut Caſu graviore non raro contingit. Atque hæc vulnera fiunt vel cum abſciſione Linguæ fere totius, vel alicujus ejuſdem portionis. *Vulnus Linguæ.*

Subſtantiæ jactura reſarciri nequit, quia pars omnis a corpore vivente, a quo vitam ducebat, diſtracta & avulſa vivere deſinit. Paræus tamen mentionem facit cujuſdam, cui inſignis linguæ portio erat ablata; qui nihilominus ope lignei inſtrumenti, quod ore detinebat, voces edebat articulatas. Sic factitiis ligneis cruribus utimur ad incedendum, & ex ferro fit inſtrumentum brachio applicandum, quo in manus defectu, apprehenſio quadantenus exerceri poteſt.

V. Quod ſi Linguæ portio abſcindatur, ita tamen ut corpori linguæ adhuc cohæreat, vitanda eſt omnimoda ejus abſciſſio. „ Quod præceptum, inquit „ Aquapendens *oper. Chir. part. 2 libr. 2. cap. 3* perpetuum eſſe volo, non modo *Curandi Methodus*

 „ in

„ in lingua, ſed in omnibus faciei partibus, naſo, digitis, & iſtiuſmodi, „ quoniam ſæpe præter Medicorum ſpem partes agglutinantur, quæ mens non concipit glutinari poſſe.

Ubi igitur diſſectio Linguæ contigerit, vulneris labia ad ſe invicem ſunt ducenda; atqui alia nulla datur via ea adducendi, adductaque ſervandi, quam per Suturam, idque propter ſitum partis vulneratæ, & continuo affluentem humiditatem. Sed quoniam Lingua propter ſalivalem humorem lubrica eſt, & ex manibus facile elabitur, a ſolerti miniſtro arcte continenda; interim acu, ut decet, conſuatur, ac injectis nodis filum juxta nodum ſecetur: nam ſi longius relinquatur, inter maſticandum in dentium interſtitiis implicatur, & lacerantur puncta.

Adductis labiis, quoniam ſitus linguæ, atque humiditas ſalivalis impedimento ſunt ne partem vulneratam, uti decet, tegere queamus, ſatis erit, ſi Patiens ore contineat Agglutinantia, quæ palato haud valde ingrata ſunt.

Linguæ v. gr. adhibeatur *Syrupus de Roſis Siccis*, aut *Mel Roſarum, vel ſimplex, vel cui admixta Tinctura Saturni*; atque identidem os colluat Aeger hoc vel ſimili Gargariſmate,

℞. *Aq. Plantaginis* ℥ vj.
Mellis Roſacei ℥ j ß.
Tinct. Saturni ʒ j ß. *vel* ʒ ij.
Miſceantur.

Vel,

℞. *Fol. Liguſtri, Plantaginis, Quercus,*
Flor. Roſarum Rubr. an. M j.
Balauſtiæ,
Cort. Granatorum an. ʒ ij.
Coq. in Aqua Pura ad ℥ xx. *Colat. add.*
Mellis Roſarum ℥ iij.
Miſceantur.

Si vero a re pungente ſaucia, aliterve transfoſſa fuerit Lingua, adeoque nec labia diſſideant, nec portio quædam abſciſſa ſit, ſatis erit parti læſæ admovere *Mel Roſarum, cui Spiritus Vini aut Tincturæ Saturni tantillum* additum ſit; reliquum *Saliva* glutinare ſolet. Interea abſtineat Patiens ab omni locutione, & maſticatione forti, ut vulneratum hoc organum quieſcat.

Linguæ Vulnus tranſverſim factum, ejuſdemque Curatio, habetur apud Hildanum *Cent.* 1. *obſ.* 28. Raram quoque hiſtoriam linguæ, ex male curato ſclopeti vulnere, partibus ſubjectis arcte coaleſcentis, cum impedita locutione, periculoſa & perita ſectione ſeparatæ, ac reſtitutæ, habet Petrus de Marchettis *obſ. Chir.* 32.

CAPUT XX.

De Vulneribus Cervicis, Colli, Gutturis, Vaſorum Jugularium, & Medullæ Spinalis.

Colli Vulnera quæ, & qualia ſint, &c.

I. FAciei Vulneribus ſuccedunt VULNERA COLLI & CERVICIS. Dicitur autem *Collum* ea pars, quæ capiti proxime ſubjacet, & faciem inter pectuſque collocatur: figura rotundum; ita dictum, quod caput ſeu columna ſuſtentet. Hoc quum pluribus ex partibus componitur, plu-

res

res in eo contingunt vulnerum ſpecies, prout hæ vel illæ in Collo exiſtentes partes ſaucientur; quales præter *Cutem*, eique ſubjectos *Muſculos*, ſunt *Arteria Aſpera*, *Gula*, *Venæ Jugulares*, *Spinæ Medulla*, &c.

II. Hinc fit, ut ex Vulneribus hiſce alia ſint inſanabilia, alia difficulter, & non niſi maximo cum vitæ periculo ſanentur; atque ex iis quæ ſanantur, alia fandi potentiam demant, vel perpetuo lædant; alia partis vulneratæ motum vitient, prout ex dictis partibus una vel plures, & magis vel minus fuerint læſæ: attamen quæ citra læſionem ſunt dictarum partium, atque in cute & carne dumtaxat, nullum afferunt periculum. Nam, ut ait Aquapendens *Oper. Chir. part. 2. libr. 2. cap.* 35. „ Generaliter nullum colli vulnus periculoſum eſt, etiamſi totum collum pertranſeat ab una ad alteram partem, niſi aliqua prædictarum partium vulneretur: in quo caſu vel vulnus eſt mortale, vel periculoſum.

III. Igitur ſimplex ſi ſit Colli Vulnus, primum cruoris profuſio erit cohibenda, dein ſutura adhibenda, ac porro per primam intentionem, ut ſimplex carnis vulnus, id curandum.

Quod ſi Vulnera Colli punctim inflicta fuerint, nec ſtatim mortem afferant, pro ſigno habendum eſſe vult Marchettis *obſ.* 37. Venas Jugulares & Arterias Carotides illæſas eſſe. Qui propterea iſtiuſmodi vulnera hoc modo curare ſolet: viz. turundam immittit breviſſimam, & non craſſam, integumenta haud excedentem, *Ovi Albumine* imbutam, ſuperjecto linteolo duplicato per totum collum, quoque *Ovi Albumine Bolo Armeno* & *Sanguine Draconis* intincto; omni denique arte prohibere ſtudet puris generationem, utpote quod venas & arterias corrodit, cum mortis præſenti periculo. Duobus tribuſve elapſis diebus, turundam removet, applicatque linteolum *Cerato ex Ceruſa* inductum, ſicque octo vel decem dierum ſpatio vulnera hæc ſanare conſuevit.

Quod ſi vulnus trajiciat totum Collum, utrinque imponit turundam breviſſimam eodem modo. Obſervavit præterea, hæc vulnera ſpecillo numquam eſſe tentanda, ne lædantur venæ vel arteriæ, cum ſummo vitæ periculo.

IV. Sed & OESOPHAGUS & ARTERIA ASPERA in Collo nonnumquam vulnerantur. Et quidem *œſophagus* ſi vulneretur, ſanguis ſcreando per os rejicitur, & cibus potuſque per inflictum vulnus exit. Verum *Arteriæ Aſperæ Vulnera* innoteſcunt ex ſitu, & aſſidua cruoris per os cum tuſſi rejectione, voce vel abolita vel imminuta, nec non aeris per vulnus exitu in exſpiratione, & ingreſſu in inſpiratione, præſertim ſi ore naribuſque occluſis Patiens reſpirare tentet. *Gulæ, & Arteriæ Aſperæ Vulnera.*

V. Hujuſmodi Aſperæ Arteriæ Vulnus, quoniam exanguis ea eſt, & in continuo ob reſpirationem, locutionem, & deglutitionem exiſtit motu, ſumme periculoſum, & non raro lethale eſt. Exemplum tamen vulneris Aſperæ Arteriæ ſanati, lectu dignum, habet Tulpius *obſ. Medic. libr.* 1. *cap.* 50.

Idem pronunciare licet de Oeſophagi Vulnere: præſertim quod hæ partes rariſſime ſaucientur, niſi ſimul vulnerentur venæ jugulares, aut arteriæ carotides, aut nervi vel recurrentes vel paris vagi, unde ingens ſanguinis mox accedit profuſio, & graviſſima alia ſuperveniunt ſymptomata. Experientia nihilominus compertum eſt, nonnullos ex Gulæ vulnere ſupervixiſſe: & citat Schenkius *obſ. Med. lib.* 3. hiſtoriam vulneris in collo, per quod alimenta egrediebantur, ſanati. Inſuper Gulæ vulnera ſanabilia quandoque eſſe, exemplo probat Pigræus *Prax. Cheir. lib* 4. *cap.* 12. ubi etiam docet, ſutura valida & tenaci iſtiuſmodi vulneris labia eſſe adducenda, præcipitque ut reſupino collo bibant, &

liqui-

liquidum alimentum ſumant, ſic ut præcaveatur, ne per vulnus cibus potuſve egrediatur.

VI. Igitur perſciſſa penitus ſi ſit Aſpera Arteria, quamvis deſperatus ſit caſus, quoniam tamen multum refert, num Ægrotans loqui poſſit, diligenter conſuendum erit vulnus, ac deinceps tegumento idoneo tegendum, ut inſpiratus aer per vulnus exire nequeat: quo facto, niſi magna cruoris profuſio ſimul adfuerit, amiſſam loquendi poteſtatem Patiens recuperabit, reſque ſuas diſponere poterit. At ſi penitus diſciſſa non ſit, aliqua conglutinationis ſpes eſt, atque ideo vulnus conſuendum, ejuſque labia ad mutuum contactum adducenda; hinc imponendum medicamentum, quod ita valet glutinare, ne ſanguis & ſanies in aſperam arteriam cum periculo ſuffocationis illabantur. Eum in finem Aquapendens *Oper. Chir. part. 2. libr. 2. cap.* 36. hoc commendat Digeſtivum:

℞. *Terebinthinæ lotæ* ℥ j.
Pulv. Maſtichis ℨ j ß.
Olei Hiperici ℨ iij.
Albumina cum Vitellis Ovorum quot ſufficiunt ad efficiendum Unguentum.

Ut vero facilior fiat conſolidatio, in ore continenda erunt, quæ agglutinandi vim habent; cujuſmodi ſunt, quæ liquari poſſunt, quo paulatim liquefacta in aſperam arteriam ferantur, ut *Saccharum Althææ*, vel *Tabellæ ex Specie Diatragacantha*, *&c.* vel *Linctus ex Melle Roſaceo*, *Syrupo Althææ*, *de Symphito cum Specie Diatragacantha*, *&c.* vel *Gargariſma ex Radice Conſolidæ*, *Tormentillæ Foliis Plantaginis*, *Quercus*, *Saniculæ*, *& ſimilibus decoctis*; *addito colaturæ Melle Roſaceo*, *aut Syrupo de Roſis Siccis*.

Si autem Vulnus cum deperditione ſubſtantiæ Aſperæ Arteriæ contigerit, quoniam nullus poteſt eſſe ſanationis locus, niſi Chriſtiana pietas aliter ſuaderet, facto Prognoſtico foret diſcedendum. Huic ergo vulneri latum linteum denſo medicamento illitum applicandum eſt, ne tam linteum, quam medicamentum ad aſperæ arteriæ cavitatem, dum ſpiritum ducit Patiens, moveatur; atque in ore contineat, quæ hujus partis vulneribus conducere nunc diximus.

VII. Pari ratione curandum erit Oeſophagi Vulnus. Erunt quoque hic paulatim deglutienda idonea medicamenta, quæ ſenſim, & tamquam aqua per parietem defluens, ad partem affectam perveniunt, quod facile ſupino ſitu aſſequimur, cujuſmodi eſt Electuarium ex *Conſerva Roſarum Rubrarum*, *Specie Diatragacantha*, *Bolo Armeno*, *Terra Sigillata*, *Syrupo de Symphyto*, *&c.* Huc inſuper faciunt Linctus, Gargariſma, & cætera nunc laudata; quorum particulæ ſenſim deſcendentes perfundere, & tandem conſolidare valent partem vulneratam. Utque vulneris conglutinatio ſuccedat eo facilius, Patiens nihil eorum, quæ deglutitur difficilia ſunt, devoret; ac omni ratione vomitum præcavere ſtudeat, utpote quo violenter nimis agitatur gula.

Vulnera Vaſorum Jugularium.

VIII. Cæterum Colli Vulnera ſi magis a lateribus fiant, quandoquidem ibi excurrunt *Venæ Jugulares & Arteriæ Carotides*, ideo, læſis iſtis vaſis, lethalis non raro fit ſanguinis profuſio. Exiguum vero colli vaſis inflictum vulnus, ſi Cheirurgus tempeſtive accedat, non raro curatur. Etenim INTERNÆ JUGULARES VENÆ vel ARTERIÆ CAROTIDES ſi fuerint vulneratæ, in maximo periculo verſatur Patiens, ob nimiam ſanguinis profuſionem, cui ſuccurri non poteſt earum conſtrictione, eo quod Jugulum conſtringi non patiatur citra periculum ſtrangulatus & ſuffocationis: quod ſi non conſtringatur, immedicabilis ſuccedit hæmorragia.

IX. Quum igitur Vaſa hæc Jugularia fuerint ſaucia, omni ratione occurren-

rendum ſanguinis profluvio. Sed caute admodum hæc vulnera erunt tractanda nec in detergendis grumis, aut vulnere mundificando, nimis diligentes eſſe oportebit. Et ſi medicamentis, in ſuperioribus abunde propoſitis, Cheirurgus ſanguinem ſiſtere nequeat, mox hamulo vulneratum vas apprehendere debet, & attollere, deinde partes utrinque ligare, totumque vas tranſverſim præſcindere; ſi forſan cruoris profuſio cohiberi, & ita Æger ſervari poſſit.

Nonnulli vulnerata Vaſa Jugularia obſtruere norunt, digito vas apertum aliquamdiu comprimendo, donec ibidem ſanguis concreſcat, atque concretus vulneris orificium obſtruat, adeoque amplius non permittat cruorem profluere. Et habet Chalmæteus *Enchir. Chir. lib.* 2. *cap.* 19. exemplum cujuſdam, in Vena Jugulari Externa vulnerati, qui familiarum opera, viciſſim vulneri digitum per tres dies admoventium, evaſit. Atque haud abſimili modo vulneratam jugularem venam in collo Celſiſſimi Arauſionum Principis Gullielmi Primi obturatam, ſanguiniſque ex eadem fluxum inhibitum fuiſſe, ſuperius de Venarum & Arteriarum Vulneribus narravimus.

X. Atqui Collum ſi in parte poſtica, ſeu Cervice vulneretur, nonnumquam læditur SPINÆ MEDULLA, ſive punctim aut cæſim ea ſauciatur, ſive tota per tranſverſum diſcinditur. Hoc ſi contingat, oboritur convulſio vel paralyſis in partibus plagæ ſubjectis, nec non urinæ & alvi fœcum citra voluntatem excretio, aut omnimoda ſuppreſſio. De hoc vulnere Hippocrates 2. *prædict.* ita inquit: „ ſi Spinalis medulla aut ex caſu „ aut ex alia quapiam cauſa externa, aut ſua ſponte laborarit, & crurum impotentiam facit, ut ne tactum quidem percipiat Æger, & ventris, & veſicæ adeo ut primis quidem diebus ſtercus aut urina non niſi „ coacte reddatur. Quod ſi morbus invaluerit, & ſtercus & urina, Aegro „ inſcio, prodit, tandemque non longo poſt intervallo perit; Addit Celſus *lib.* 5. *cap.* 26. „ ſervari non poteſt, qui in Spinæ Medulla percuſſus eſt. Et refert Tulpius *obſ. Medic. libr.* 3. *cap.* 24. hujuſmodi Spinalis Medullæ vulneris exemplum, quod tertio die mortem attulit. *Spinæ Medullæ Vulnera.*

XI. Quia vero ſuccurrendum eſt miſeris Aegrotantibus, eadem hic erunt imponenda, quæ in vulneribus nervorum nervoſarumque partium. Atque hinc admoveatur *Oleum Terebinthinæ actu calidum*, vel *Balſamum Peruvianum*, vel *Balſamum ſulphuris Terebinthinatum*, vel *Oleum Ceræ*, vel quod ſequitur:

℞. *Spir. Vini* ℥ ij.
Mellis Roſarum ℥ j.
Pulv. Aloes,
Myrrhæ an. ʒ j.
Miſceantur.

Et ſuperponatur Digeſtivum. v. gr.

℞. *Mellis*, *Terebinthinæ Venet. an.* ℥ ß.
Theriaces ʒ ij.
Vitellum unius Ovi.
Pulv. Myrrhæ ʒ ß.
M. F. Digeſtivum.

Interim in hujuſmodi vulneribus curandum, ut ſanies effluxum habeat, ne retenta dolores, inflammationes, & graviora alia excitet ſymptomata. Atque ideo ſi ſatis patens non ſit vulnus, erit dilatandum, ut ichor expurgari poſſit: ſi vero vicinæ partes non permittant, ut vulnus dilatetur, plerumque deſperatus

ratus eſt caſus. De vulneribus hiſce Joh. de Vigo ſic inquit: „ quæ vulnera „ ipſius medullæ eodem modo tractanda ſunt, ſicuti vulnera cerebri; quare „ ſemper Medicus debet eadem ratione curare,& vulnera ſpinalis medullæ,& „ vulnera cerebri.

CAPUT XXI.

De Vulneribus Thoracis, & Partium intus Contentarum.

Vulnerum Thoracis Differentia. I. THORACIS VULNERA alia ſunt *non Penetrantia*, in quibus ſcilicet membrana pleura adhuc integra eſt; alia *Penetrantia*, in quibus non ſolum thoracis muſculi, ſed & pleura perforatur, ita ut vulnus in ipſam penetret Thoracis cavitatem.

Penetrantia Vulnera rurſum ſunt, vel ſine partium in Thorace cotentarum, vel cum earumdem læſione; puta pulmonis, pericardii, cordis, diaphragmatis, venæ cavæ, arteriæ aortæ, &c.

Simplex Thoracis Vulnus. II. Simplex ſi ſit Thoracis Vulnus, neque in cavitatem ejus penetret, & alius nullus conjungatur affectus, nihil peculiare ad ſui curationem deſiderat præter reliqua vulnera.

Si autem detecta ſit Coſta, ea abradenda eſt ad meditullium uſque, dein, vulnus ut ſimplex conſiderandum. Quum vero fracta ſit, ea ſuum in locum reſtituenda, ac porro curanda; ut inferius de Fracturis ſumus dicturi.

Cæterorum Thoracis Vulnerum Diagnoſtica. III. At profundius cum ſit vulnus, diligenter indagandum, an penetret uſque in thoracis cavitatem, an non, in thoracis cavitatem penetraſſe inſtrumentum vulnerans, indicat aer per vulnus exiens; qui potiſſimum deprehenditur, ſi vulneris orificio tenuis admoveatur cerea candela, aut lana tenuiter carpta vel goſſypium eidem imponatur: ſæpius namque candela extinguitur, vel ſaltem flamma ejus nutare videtur, & lana vel goſſypium quaſi vento agitari conſpicitur. Verum hic aeris e vulnere thoracis egreſſus in primis obſervatur, quoties Ægri tuſſiunt, vel ore naribuſque occluſis vehementer conantur exſpirare.

Sed hæc per aerem egredientem exploratio fallere poteſt, ſi vulnus obliquum vel tortuoſum ſit; aut muſculi thoracis ſitu Patientis ab eo, quem habebat dum vulnus accepit, varient atque vulneris aperturam tegant; vel plagæ orificium,ob non immiſſam turundam, ſit conglutinatum: tum enim aer egredi non poteſt, imo nec ſpecillum vel ſtilus intromitti. Ideoque Ægrum, dum vulnus explorandum eſt, eo ſitu collocare oportet, in quo erat, cum inflictum fuit.

In penetrantibus quoque & amplis thoracis vulneribus reſpiratio interdum læditur, & voce Æger privatur vulnere patente; eo tamen occluſo redit vox, & reſpiratio liberius peragitur. Inſuper dum ſanguis in pectore congeritur, & alia accedunt; viz. febris, tuſſis moleſta, ſputum cruentum, lateris dolor, pondus & gravitas circa coſtas nothas, &c. Et ſi contentæ intus materiæ, aut contentæ alicujus partis vulneratæ adſint indicia, certiſſimum erit vulnus penetrare, tametſi ipſum aſſequi ſpecillo non liceat. Partium vero thoracis contentarum vulnera quibus ut plurimum innoteſcant Cap. 1. diximus.

Prognoſtica. IV. Cæterum quæ in Thoracis anteriore parte, atque a lateribus contingunt vulnera, neque ad interiora penetrant ex ſe omni periculo vacant, etiamſi ſecundum propriam eſſentiam ſint magna. At quæ in Thoracis parte poſtica ſunt, magis ſunt periculoſa, quia plures ibi, majoreſque adſunt nervi, & tendines.

dines: periculoſiora redduntur, ſi dorſi medulla vulneretur, propter gravia, imo & lethalia accidentia,

Quæ vero intra Pectoris cavum penetrant, nullum licet ex contentis viſceribus lædatur, longe periculoſiora ſunt; quod aer externus per vulnus non alteratus ingrediatur, internaſque partes offendat; hinc dolor, tuſſis, inflammatio, febris, & cætera procedunt ſymptomata.

Adhuc tamen periculoſiora cenſenda ſunt, ſi inſuper ſanguis in Thoracis cavitatem fuerit effuſus, qui ibidem putreſcere, & graviſſima excitare accidentia potis eſt.

Sed periculoſiſſima ſunt, ſi quæ ex contentis partibus fuerint ſauciæ, quapropter haud abs re inquit Galenus 4. *Meth.* 6. „ vulnus, quod intra thoracem „ vel peritonæum penetrat, non parvum periculum affert, præcipue ſi quid in- „ ternorum una ſi vulneratum. Equidem de vulnerum contentarum in thorace partium prognoſticis in ſpecie cap. 2. abunde egi.

V. Quoad *Curandi Methodum*: hujuſmodi vulnus non diſſimilem quidem poſtulat curam a reliquis vulneribus in parte carnoſa exiſtentibus; ſi nempe in thoracis cavitatem haud penetret. At ſi penetret in pectoris cavum, fueritque citra contentarum partium læſionem, neque in thorace materia quæpiam contineatur, vulnus quamprimum eſt occludendum, ut aeris externi ingreſſus prohibeatur; hinc protinus conglutinandum. ***Vulnerum Thoracis Curatio.***

VI. Si vero contineri intus materiam ſuſpicemur, per dies aliquot vulneris orificium patens eſt ſervandum, ut expurgari ea poſſit; & ſi ob plagæ aperturam minus patentem probe effluere nequeat, ſcalpello plaga eſt dilatanda: utque facilius profluat, ſupra vulnus Vulneratus decumbat. Inſuper, niſi vulnus per ſe ſatis pateſcat, plagæ intra oſculum immittatur tubulus argenteus vel plumbeus, per quem ſanguis: aliave contenta materies commode expurgari queat. Deinceps vulnus libere erit occludendum. At vulnerum in thoracis cavitatem penetrantium veram & ſuccinctam curandi methodum tradit Petrus de Marchettis *Obſ. Chir.* 41.

VII. Haud ſecus ratiocinatur Fabritius Hildanus *Cent Obſ.* 37. „ Vul- „ nera pectoris, ſi ſanum eſt corpus, vulnuſque recenter inflictum neque ſan- „ guis; aut pus ullum in pectore collectum, vulnus ut diu apertum maneat, „ minime opus eſt. In cacochymicis vero corporibus alia ratio eſt; in iis „ enim vulnerum & ulcerum pectoris conſolidatio, donec natura ſe probe exo- „ neraverit, minime acceleranda eſt. Scultetus quoque *in Armam. Chir. Tab.* 37. monet, ne vulnus thoracis penetrans unquam conſuatur, aut per primam intentionem curetur, ne materiæ, quæ in thoracis cavitatem effuſa eſt cum Ægrotantis periculo præcludatur exitus: vult autem, ut primo immittatur turunda filo alligata, ad apertum vulnus ſervandum. Quod ſi materies intra thoracem collecta fuerit craſſa, atque ad exitum per plagam inepta, illa attenuetur injectis per aliquod dies *Lavacris ex Decoctione Hordei*, *Paſſularum*, *addito Melle Roſaceo*, ac vulneri immittatur cannula ut pus, injectaque decoctio ſenſim denuo expurgetur. At plura huc ſpectantia idem habet *poſt Armam. Chir. Obſ.* 32. 45. 59.

VIII. At tamen ſcribit Joh. de Vigo *lib.* 3. *tract.* 1. *cap.* 10. controverſum inter Cheirurgos eſſe, de penetrantium thoracis vulnerum conſolidatione. Quibuſdam enim videri ejuſmodi vulnera quamprimum claudenda, & cicatrice obducenda eſſe, ne aer frigidus in cor ſubeat, ac ſpiritus vitales exiliant & diſſipentur. Alii e contrario cenſent, talia vulnera diutius aperta eſſe ſervanda: imo ſi per ſe non ſatis pateant, Chirurgia amplificanda, quo ſanguini in thoracis ſpatium effuſo exitus pateat, alioquin cunctando putredinem contra-

ſturo, unde febris incrementum, ſinus fiſtuloſus, aliaque periculoſa acciden-tia.

Priorem ſententiam amplectitur Theodoricus *lib.2.cap.16.* ubi in quacumque parte thoracis fiat vulnus, in continenti labia conjungi vult.

Poſteriori ſubſcribunt Joh. de Vigo *loco citato*. Brunus *Chir.Mag. lib.1.cap.4.* Rolandus *lib. 2. cap. 19.* Lanfrancus *tract. 2. cap. 5.* Gulielmus de Saliceto *lib. 2 cap. 12.* Rogerius *cap. 23.* Chalmethæus *in Enchiridio Chirurgico.* Item Paræus de hac quæſtione ſic inquit: „ Prior quidem ſententia ratione & veritate ni-„ titur, modo nihil aut parum ſanguinis in thoracis capacitatem effuſum: „ Poſterior vero locum habet, cum magna vis ſanguinis in thoracis ſpatium ſe „ effudit. Atque hyſtoria utramque ſententiam comprobat, docetque vulnus thoracis penetrans ad duos treſve dies apertum eſſe ſervandum: at cum animadvertimur Ægrum nullo, aut ſaltem exiguo dolore vexari, nullo pondere diaphragma premi, ſpirandi libertatem adeſſe, adeoque detrahi periculum, quam citiſſime fieri poterit, ad cicatricem vulnus perduci vult. Eadem diſtinctione utitur Pigræus *Prax.Chirurg.lib.4.cap.14.* ubi inquit: „ ſi parva ſanguinis copia „ in thorace fuerit contenta, eam diſſipari, & evacuari tuſſiendo & ſcreando.

Si ergo certa contentæ in thorace materiæ indicia ſeſe offerant, materia illa ut educatur poſtulat. Educitur autem per tres vias, vel per vulneris orificium, vel per os tuſſiendo, vel nonnunquam per urinæ viam rarum eſt, pus ex thoracis vulnere, in cavitatem ejus effuſum, per alvum expurgari, quod ſe obſervaſſe ſcribit Marchette *obſ.* 43. At rarius coſtæ fractæ fragmentum per anum fuiſſe excretum, quod ſe vidiſſe nobis narravit Cl. Diemerbroekius in collegio ſuo Chirurgico, cum ſub ejus auſpiciis quondam Medicinæ ſtudio operam darem, atque ipſum illud coſtæ fragmentum quoque exhibuit.

IX. Curandum igitur, ne præpropere, & priuſquam materia fuerit expurgata, vulneris orificium occludatur: verum apertum id ſervandum, beneficio turundarum, ſicut non facile externus aer ingredi queat. At ſi copioſa materies intus contineatur, periculum eſt, ne ſuo contactu partibus contentis male afficiat; in primis quum inter unam & alteram inſpectionem nimis longum tempus intercedat. Quapropter utile eſt inſtrumentum, quod & apertum ſervat foramen, & materiæ exitum continuo præbet; quale eſt cannula plumbea, vel argentea, aut linteum cera alba oblitum & in cannulæ formam redactum.

X. Sed notandum in vulneribus thoracis; tum turundæ, tum cannulæ filum ſemper alligandum eſſe ſatis longum; ne ea, ob perpetuum thoracis in reſpiratione motum, incidat in pectoris cavitatem, mortiſque cauſa fuit. Tale exemplum refert Hildanus *Cent. 1. Obſ. 46.* cujuſdam, qui duas turundas in cavitatem thoracis delapſas poſt tres menſes tuſſi rejecit. Et *Cent. 3. obſ. 36.* aliam narrat hiſtoriam de quodam in pectore vulnerato, qui duas turundas ſatis longas ultra biennium ſecum geſtavit, a quibus tandem, ne gry quidem alteratis, caſu potius, quam arte fuit liberatus, atque ita ſanitati reſtitutus. Tulpius quoque *obſ. Med. lib. 2. cap. 15.* meminit cujuſdam nobilis Dani, qui poſt menſem ſextum turundam in thoracis cavitatem per Cheirurgi imprudentiam delapſam, per os excreavit. Rarum etiam eſt, quod habet Pigræus *Prax. Chir. lib. 4. cap. 14* de milite, qui ſclopeto in thorace vulneratus, tribus quatuorve a ſanatione menſibus, per arteriam aſperam ſatis craſſum, tribuſque ad minimum digitis longum, coſtæ fragmentum excrevit, atque ab eo tempore nullum amplius incommodum perſenſit.

XI. Inſuper circa turundæ aut cannulæ uſum vulneribus thoracis notandum, eas oblinendas eſſe medicamento digeſtivo. Etiam ne nimis longæ ſint turundæ, ut pulmonem lædant.

Impoſita hoc modo cannula, fiat tegumentum, quod injurias aeris ambientis arceat. Et ſupra plagam Patiens plerumque decumbat; quo materies proprio pondere ad vulnus feratur. Per intervalla quoque ore naribuſque occluſis ſpiritus comprimatur, quo pulmo intumeſcat, diaphragma contrahatur, ſicque ad vulnus contenta materia exprimatur.

XII. Sed materies hæc ut facilius educatur, & partim etiam abſumatur, nonnulli detergentes & exſiccantes liquores per vulnus in thoracis cavitatem quotidie immittere ſolent: quales ſunt *Hydromel* & *Aqua Hordei*, cum *Melle Roſaceo*, aut decoctio leviter abſtergens & attenuans, ex *Agrimonia*, *Veronica*, *Hyperico*, *Radice Ariſtolochiæ Rotundæ*, *&c.* addito *Melle Roſaceo*, nonnumquam & *Spiritu Vini*. Quibus ſiphonis ope in thoracem injectis, obturatoque vulnere, jubent ut Patiens modo in hoc, modo in iſtud latus ſeſe volvat, quo materia ab omnibus partibus eluatur, hinc per plagæ aperturam una cum injectione educatur: obſervandum interea, ne quid lotionis intra thoracem maneat, eo quod ipſa ob admixtam purulentam materiam corrumpatur, & prava invehat ſymptomata. Atque hoc modo procedunt, donec materia amplius per vulnus non exeat, & nulla appareant contentæ materiæ ſigna, jubent præterea, ut Patiens tuſſiat, quo materies fortius expellatur ad vulnus, & per os quoque portio ejus educatur.

Monet etiam Scultetus in *Armam. Chir. Tab.* 37. in vulneribus thoracis cum parva pulmonis & diaphragmatis ad partem carnoſam inciſione, ut non ſolum promoveatur materiæ per vulnus ex ſe latum, aut ſcalpello dilatatum, aut per novum foramen, aut per urinarias vias excluſio; verum etiam, ut per ſiphonem in thoracem infundatur. 1. Decoctum vaſa ſanguinem fundentia conſtringens, 2. materiam craſſam attenuans, 3. internum vulnus detergens, 4. illud conſolidans.

Si vero ob plagæ anguſtiam contentæ materiæ non ita pateat exitus, congrua ſectione vulnus eſt dilatandum. At ſi vulnus ſit in ſuperiore pectoris parte, potius in imo thoracis loco, viz. inter ſeptimam & octavam coſtam apertio eſt facienda.

Purulentæ materiæ qualitas etiam exploranda immiſſo ſpecillo; idque illico extractum ſi nigrum ſit vel fiat, Ægrotum vix evaſurum indicat.

XIII. Atqui ubi receſſerint ſymptomata, detrahendus tubulus, quumque materia minui incipiat, ſenſim turunda imminuenda, & carnis generationi incumbendum, ut foramen claudatur: ſi enim vulnus fiat inveteratum, evadit fiſtuloſum, & non, aut ſaltem difficulter glutinari poteſt.

Foras vero applicetur medicamentum vulneri idoneum; viz. exſiccans, ſimulque carnem gignens, ac conſolidans. v. gr.

℞. *Terebinthinæ Venet.* ℥ j.
Mellis Roſacei, *Olei Hypericonis an.* ℥ ß.
Miſceantur.

Alii in hujuſmodi vulneribus iſtud laudant;

℞. *Reſinæ Pini claræ & odoræ* ℥ xij.
Terebinthinæ, *Olei Laurini an.* ℥ ij.
Gummi Elemi ℥ iij.
Reſina & Gummi ad ignem liqueſcant, dein addantur Oleum, & Terebinthina, parum bulliant, donec Unguenti craſſitiem acquirant tandemque colentur.

Interim a tuſſi, quantum fieri poteſt, Æger abſtineat. Enimvero totus thorax quum exagitetur tuſſi, fieri nequit, quin vulneratæ partes denuo laceren-

tur, adeoque conſolidatio impediatur. Si tamen tuſſis infeſtet, eo quod ad pulmonem pars contentæ materiæ tranſmittatur, in ore contineat, quæ vim habent leniendi, attenuandi, expectorandi; cujuſmodi ſunt *Syrupi varii Pectorales* aliaque pro arteriæ aſperæ & Oeſophagi vulneribus laudata. Hic quoque conducit Decoctum pectorale, quod ſimul vulnerarium fieri poteſt. v. g.

℞. *Rad. Conſolidæ Maj.*
Liquiritiæ raſæ an. ℥ j.
Ariſtolochiæ Rot. ʒ v.
Herb. Tuſſilaginis, Capill. Ven.
Fragariæ, Saniculæ an. M j.
Caricarum, Paſſular. Enucleatur. an. ℥ ij.
Coq. in Aqua Hordei ad ℥ xxx.
Sumat Patiens ter quaterve ℥ iij. *Vel* ℥ iv. *quotidie.*

XIV. Sin *interna aliqua pars fuerit ſaucia* quantum ad apparens vulnus attinet, eadem omnino curatio convenit; adeoque nec opus eſt, ut aliquod præter hæc quæ propoſuimus, medicamentum plagæ immittatur. Attamen in *Pulmonis vulneribus* danda opera, ut primum ſanguinis profuſio, quæ ob inſignia hujus viſceris vaſa accidere ſolet, ſiſtatur, & inflammatio, cui pars hæc obnoxia eſt, prohibeatur, tandemque vulnus conglutinetur: ſanguis vero, qui in thoracis cavitatem effuſus eſt, evacuetur. Itaque ut inflammatio prohibeatur niſi nimia cruoris profuſione vires ſint dejectæ *Vena ſecetur*. Si vulnus ſit anguſtum, hinc ut exitus extravaſato ſanguini non pateat, ſcalpello ampliandum. In operatione vero Æger vehementer exſpiret, quo pulmo collabatur. Deinde medicamenta adhibenda adſtringentia, & emplaſtica. ſive ea ſint, quæ in cavitatem thoracis infunduntur; ſive interna, quæ ore ſumuntur. Talia ſunt *Bolus Armenus*, *Terra Sigillata*, *Thus Maſtix*, *Balauſtia*, *Gummi Arabicum*, *Tragacantha*, ex quibus injectiones, pulveres, & ſimilia præparari poſſunt, ſed ut pulvis pulmoni vulnerato applicetur, jubendum ut Æger ſpiritum ducat, quo veſiculoſum hoc viſcus infletur, aeremque eo uſque contineat, ut vulnus pulvere ſit conſperſum. Interna autem, & quæ per os ſunt exhibenda, alibi, ac præſertim Cap. 7. expoſuimus.

Quum vero quædam pulmonis pars e vulnere emineat, & liveſcere, ac nigreſcere incipiat, atque ita corruptionis notas exhibeat, ea ferro eſt abſcindenda, uti ex variis Cheirurgiæ ſcriptoribus in præcedentibus notavimus.

Diaphragma quum in parte carnoſa ſit vulneratum, eædem ſunt indicationes curativæ. At *tendinoſa pars ſi vulneretur*, vulnus lethale eſt.

CAPUT XXII.

De Vulneribus Abdominis, & Internarum Partium.

I. VUlneribus thoracis ſuccedunt ABDOMINIS VULNERA. Per *Abdomen* autem intelligimus totum illud ſpatium, quod a coſtis ſpuriis, lumbis, & oſſibus innominatis comprehenditur: conſtans cuticula, cute, adipe, membrana carnoſa, decem muſculis, quibus partibus peritonæum ſubjacet includens viſcera in infimo ventre contenta.

Abdominis Vul- Hinc varia exiſtunt *Abdominis Vulnera*. Aut enim ſunt *non penetrantia*, quum exteriores ſaucientur partes; puta, pinguedo, membrana carnoſa, hiſque ſubjecti

nerum differentiæ.

jecti muſculi, intacto peritonæo: aut ſunt *Penetrantia*, ubi peritonæum quoque vulneratur. Cæterum penetrantia abdominis vulnera ſunt, aut *cum* aut *ſine* partium internarum læſione: Vulnus penetrans cum læſione partium internarum, tot habet differentias quot ſunt partes in infimo ventre contentæ: unde alia vulnera ſunt cum læſione jecoris, vel lienis, ventriculi, inteſtinorum, veſicæ, renum, &c. Rurſus vulnera abdominis penetrantia ſunt quandoque cum omenti, ac inteſtinorum exitu, nonnumquam citra eum.

Diagnoſtica.

II. An autem vulnus penetret in abdominis cavitatem; an non penetret, indagandum. Penetrans vulnus a non penetrante dignoſcitur immiſſione ſtili vel cereæ candelæ; ſi enim multa portio ingreditur, ſignum eſt plagam penetrare. Advertendum tamen, ne decipiamur: nam fieri poteſt, ut foramine exiſtente obliquo, retorto, aut a ſuperjacentibus partibus occluſo, minima ſtili vel cereæ candelæ portio in ventrem ingrediatur, tametſi penetret vulnus: & e contrario, multa ſtili aut candelæ portio oblique inter muſculos progrediatur, etiamſi plaga non ſit penetrans.

Addunt nonnulli: ſi vinum intra orificium vulneris immittatur, in penetrante id ingredi in ventris cavitatem, in non penetrante retro egredi per plagam. Sed hunc explorandi modum haud immerito rejicit Cæſar Magatus *lib.2.cap.69*.

Certius vero penetrantis vulneris indicium eſt, ſi inteſtinum aut omentum exeat. Quinimo ſi plagæ magnitudo conferatur cum vulnerante inſtrumento, non raro conjectura aſſequi poſſumus, vulnus num penetret, nec ne.

III. An non ſatis eſt, dignoſcere plagam penetrare, ſed inſuper noſſe oportet, num aliqua contentarum partium ſit ſaucia; id quod petendum ex Celſo *lib. 5. cap. 26.*

Sic *Hepar vulneratum* indicare ut plurimum ſolent, vulnus in dextro hypochondrio ad coſtas nothas, copioſi ſanguinis per vulnus exitus, vomitus bilioſus, cruentæ dejectiones, acerbi dolores & punctiones in partibus vicinis & propinquis, febris. Quod ſi hujuſmodi vulnus profundius ſit, parit animi deliquium, ſudorem frigidum, ac mortem brevi infert.

Lienem vulneratum ſignificant, vulnus in hypochondrio ſiniſtro penetrans ſub coſtis nothis, copioſi ſanguinis nigricantis per plagam effluxus, ſitis, febris nonnumquam & reſpiratio lædi ſolet; affectu per coſenſum diaphragmate.

Ventriculum Vulneratum eſſe ſuſpicamur, ſi abdomen ſit ſaucium e regione ventriculi; ſi præſertim ſingultus accedat, & cibus potuſque aſſumptus vomitu rejiciatur. Et quandoquidem ita læſus ventriculus nec appetere cibum, nec continere, nec fermentare rite poteſt: interdum crudus cibus & potus, interdum ſemidigeſtus chylus per vulnus exit. Inſuper animi daliquium frequenter vulneratum corripit, potiſſimum ſi ſuperius ejus orificium ſeu ſtomachus ſaucietur, unde & frigidi erumpunt ſudores, aliaque gravia, imo lethalia plerumque accedunt ſymptomata.

Eadem fere eveniunt, ſi *vulneretur tenue Inteſtinum*: exit namque per vulnus nondum perfectus chylus, hypochondria tenduntur ac vomitus non raro accedit. Denique & maximi ventris cruciatus vulneratum corripiunt, ut plurimum cum febre ſatis valida. At *Craſſum Inteſtinum*, ſi *vulneretur* egrediuntur per vulneris orificium fæces, vel ſaltem ſtercoris odor inter deligandum percipitur, cruruorentaque per alvum dejiciuntur.

Renes Vulneratos eſſe exiſtimamus ex loco affecto, præſertim quum urina cruenta ſit, & difficulter reddatur, dolorque gravis partem affectam affligat, qui ad inguina teſticuloſque ſæpe extenditur; cumque latum ſit vulnus, aquoſus per id egrediatur.

Sin *Veſica Urinaria ſit vulnerata*, urina per plagam exit, eaque reddi ſolet

cruen-

cruenta: pecten tenditur, dolorque, dolent & ilia, nec non febris ut plurimum accedit.

Venam Cavam aut *Aortam Arteriam hic vulneratam* conjectamus ex inſigni ſanguinis profuſione, quam ſtatim mors ſequitur.

Summatim quæ pars in infimo ventre ſit ſaucia, conjicimus primum ex ſitu partis, deinde ex actione læſa, denique ab excreto.

Prognoſtica. IV. Cæterum vulnera abdominis non penetrantia, ſi rite curentur, abſque ullo ſunt periculo, niſi ſint valde magna. Periculoſiora tamen merito cenſentur, quæ in media abdominis parte, quam quæ in lateribus ſunt, propter concurrentes ibidem loci abdominis muſculorum tendines.

At penetrans abdominis vulnus, licet non lædantur partes internæ, periculoſius tamen eſt; præſertim magnum ſi ſit, & profundum, eo quod inteſtina facile excidant, quæ difficulter poſtea ſuo loco reſtituuntur. Etiam anguſta hujuſmodi vulnera, ſi inteſtina excidant, periculo non vacant. Niſi enim id quod excidit ſtatim in ſuum locum reponatur, intumeſcit ac inflatur, ut poſtea per anguſtum foramen reſtitui nequeat; hinc ab aere externo alteratur, corrumpitur, & malum ſæpius evadit lethale.

De vulneribus vero abdominis penetrantibus, cum contentarum intus partium læſione, quid judicandum ſit Cap. 2. abunde diximus.

Vulnerum infimi ventris curatio. V. Vulnera porro abdominis *non penetrantia* eamdem requirunt curandi methodum, quam reliquarum carnoſarum partium vulnera.

Si vero *Penetrent, citra tamen egreſſum vel læſionem internarum partium, ac citra ſubſtantiæ deperditionem*, quamprimum ſunt glutinanda: viz. disjuncta vulneris labia manuum opera adducenda, adductaque ſervanda idonea ſutura. Glutine ſiquidem in talibus vulneribus uti non poſſumus, eo quod peritonæum, utpote exanguis membrana, mutuo agglutinari nequeat; quo dehiſcente, in poſterum inteſtina excidere ſolent. Id ergo ne contingat, ita vulnus erit conſuendum, ut hinc inde muſculis agglutinetur peritonæum. Ita quoque Guido de Cauliaco, Fallopius *tom. 2. tract. 7. cap. 17.* & plerique alii docent: viz. vulnera in abdominis cavitatem penetrantia, abſque læſione internarum partium, nullo modo aperta eſſe ſervanda, ſed protinus conſuenda & agglutinanda.

VI. At *Inteſtinum ſi ſit vulneratum*, tamdiu vulnus apertum ſervari volunt nonnulli, quouſque conglutinatum ſit inteſtinum, tumque vulnus conſuere jubent. Lanfrancus *Chir. Magn. tract. 2. cap. 7.* Rolandus *lib. 3. cap. 26.* Gulielmus de Saliceto *lib. 2. cap. 15.* Rogerius *lib. 3. cap. 29.*

Chalmæteus *Enchir. Chir. lib. 2. cap. 23.* omnia abdominis vulnera unienda & conſuenda eſſe vult. Neque ex ſanguine in infimi ventris cavitatem effuſo magnum damnum imminere inquit, ſi illic quoque retineatur; cum natura ipſum in inguina tranſmittet, atque tumorem excitabit, qui curabit, ut abſceſſus.

Atqui vulnus abdominis penetrans, citra tamen læſionem vel egreſſum contentarum partium, ſi ob anguſtiam ejus ſutura non egeat, glutinatio medicamentis, in ſuperioribus abunde propoſitis, quamprimum adjuvanda; dein conveniente faſciatura vinciendum, ita tamen, ut dolorem non inferat.

VII. Sed in curatione *penetrantium Vulnerum abſque internarum partium læſione, verum cum exitu Inteſtini aut Omenti*, non alium præceptorem imitari neceſſum eſt, quam Galenum, qui *lib. 6. Method. Med. cap. 4.* hujuſmodi vulneris Curam ita deſcribit: „ Primum itaque id agendum eſt, ut inteſtina quæ „ exciderunt, in ſuum recondantur locum. 2. Ut vulnus conſuatur. 3. Ut „ medicamentum apponatur. 4. Ut proſpiciamus, ne præſtantior quæpiam „ pars ſimul afficiatur.

VIII.

VIII. Quoad primum: ſi mediocre fuerit vulnus, & *recens exciderit inteſtinum*, manibus & digitis impellendo eſt recondendum: id quod difficulter non raro peragitur; quoniam per exiguum vulnus paulatim, & multum exit, inflatur, intumeſcit, ventoque repletur. Quo in caſu prolapſum inteſtinum Fotu calido, ex *Abſynthio*, *Scardio*, *Ruta*, *Malva*, *Floribus Camomillæ*, *Meliloti*, *Semine Cumini*, *ſimilibuſque in Cereviſia aut Vino decoctis*, continuo foveatur, ſi forſan flatus ita diſcuti poſſint.

Diſſipatis flatibus tentanda erit inteſtini reductio, quæ ut facilius ſuccedat, oportebit patientem ita decumbere, ut plaga ſurſum ſpectet, & contenta intus inteſtina contrariam in partem ferantur.

Quod ſi nec hoc modo inflatio ceſſerit, adeoque reponi nequeat inteſtinum vulnus tantum ampliandum, quantum ad inteſtini repoſitionem opus eſt. Quod ut dextre fiat, vulneri digitum imponat Cheirurgus, ne forte inteſtinum ferro attingatur: vel utatur ſcalpello incurvo, altera tantum parte aciem habente, in cujus extremo adſit globus ne inteſtinum mucrone ſaucietur. Facta idonea ſectione introducatur inteſtinum, vulnus conſuatur, ac conveniens medicamentum apponatur. At ne præſtantior pars ſimul afficiatur, animadvertere oportet, priuſquam fiat reſtitutio, num ſanguine fœdatum ſit, aut alia re conſpurgatum inteſtinum, vel ipſi adhæreat peregrinum aliquod corpuſculum, tunc enim prius ſedulo ab omni ſorde, & peregrinis corpuſculis eſt abluendum.

IX. Verum *omentum ſi extra labatur*, nondum tamen fuerit refrigeratum, neque colorem mutaverit, quamprimum intromittendum, cum citiſſime ab aere alteretur & corrumpatur. Sed ſi refrigeratum, hinc & alteratum fuerit, tunc, ex Hippocratis præcepto *Aphor.* 58. *Sect.* 6. ligabitur ea parte, quæ calidæ parti eſt proxima, portioque corrupta amputabitur. Ligari autem Omentum hic debet, ne ipſius vaſa aperta cruorem intra abdominis cavitatem effundant: qualem caſum deſcribit Marchette *obſ.* 51.

X. Alter ſcopus eſt *vulnus conſuere*, ne inteſtinum vel omentum denuo prorumpat. Collocetur igitur, ac decumbat patiens in partem plagæ oppoſitam, ut eo minus ad aperturam impetum faciant inteſtina. Interim miniſter manibus apprehendat vulneris labia, & Cheirurgo tantam porrigat vulneris partem, quanta ad conſuendum eſt neceſſaria. Dein conſuatur vulnus eo modo, ut quoniam peritonæum peritonæo non agglutinatur, tamen agglutinetur muſculis; idque aſſequi poterimus, ſi inter conſuendum hinc inde peritonæum muſculis ipſis adducatur: ſcilicet acus duplicatum filum ceratum ducens, primum ab externa vulneris parte ita trajiciantur, ut & cutis & muſculi & peritonæum ſimul trajiciantur; ex oppoſito vero a parte interna vulneris, intacto peritonæo, muſculi cum cute trajiciendi: ab eadem parte ſemidigiti inteſtitio extrinſecus poſtmodum infigatur acus ſic, ut partes continentes omnes ſimul cum peritonæo trajiciantur; ſed in oppoſita parte ab internis extrinſecus infigenda acus, ut, intacto peritonæo, cætera infimi ventris integumenta trajiciantur, & ſic deinceps, donec tot injecta fuerint puncta, quot erunt neceſſaria. At quoniam puncta hæc non leve onus ſuſtinent, ne ab ipſis ſcindatur caro, procul a vulneris ore fere per digitum ſunt injicienda.

Hunc ſuendi modum comprobavit ac explicavit Galenus *Meth. Med. lib.* 6. *cap.* 6. Et ſane alium nullum licet reperire, quo agglutinari muſculis queat peritonæum trajiciamus vel intactum omnino relinquamus, id non conglutinabitur; atque ſi poſt ſanationem vulneris omentum aut inteſtina prorumperent, & inemendabilis herniæ cauſa eſſent.

Si vero hujuſmodi vulnus fuerit cum deperditione ſubſtantiæ, uti contingit, ſi ſclopeto infligatur, nequaquam ejus labia ſunt adducenda; ſiquidem curari

rari id oportet, ſicut vulnus cavum, per carnis generationem.

XI. Si tamen *Inteſtina ſint vulnerata*, priuſquam introducantur, idonea ſutura, ut ait Celſus *lib.* 8. ſunt conſuenda. Quod ſi fuerint ſaucia, verum extra vulnus non prociderint, ampliore reddito vulnere; eadem extrahere oportet, modo commode fieri poſſit; atque conſuere eo prorſus modo, quo pelles conſui ſolent.

De Vulneratorum Inteſtinorum Curatione diligenter quoque agit Galenus *lib. 6. Meth. Med. cap* 4. ubi docet vulneratum inteſtinum primo, ſi fieri queat, eſſe conſuendum. 2. applicanda ei medicamenta. 3. ſi prolapſum quoque ſit; ſuum in locum reponendum. 4. curandum, ne fæces in tranſitu ipſi noceant: tandemque abdominis vulnus claudendum.

Primum ergo ſi vulnus amplum ſit, & vulneratum inteſtinum prolapſum, mox id ſuendum, & priſtinæ ſedi reſtituendum. Niſi enim hoc ſtatim fiat, ab aere ambiente alteratur, ac lividum evadit, omniſque curationis ſpes præciditur. Quod ſi prolapſum non ſit, paulatim & placide foras trahendum, deinde vulneris labia ſimul adducenda, & adducta conſuenda acu ſubtili, brevi, ac rotunda, & filo linteo, forti, æquali, ceraque oblinito, eo ferme modo, quo pelliones pelles, & mulieres lintea-na vulgo conſuere ſolent. Facta ſutura vulneratum inteſtinum abluatur *Lacte recenti calido*, ſeu potius *Vino*, vel *ſimplici*, vel *in quo Roſæ*, *Chamæmelum*, *abſynthium*, *Scordium*, *&c. ſimilia ſunt decocta*? eique illinatur *Balſamum Sulphuris Terebinthinatum*, vel *Peruvianum*, vel aliud quodvis Sarcoticum ac Glutinans Balſamum ſeu Oleum: nec non modice inſpergatur Conſolidans Pulvis. v. gr.

℞. *Aloes*, *Maſtichis*, *Thuris*,
Mumiæ, *Sanguinis Draconis an.* ℥ j.
M. F. Pulvis ſubtilis.

His factis, inteſtinum paulatim & leniter in naturalem locum eſt reducendum; dein abdominis vulnus conſuendum, ac porro ut artis eſt curandum. Sed peracta vulnerati inteſtini ſutura, filum ne abſcindatur; verum utraque ejus extremitas extra plagam propendeat, ut ſuo tempore extrahi poſſit.

Interim ut facilius Inteſtinorum Vulnus conſolidetur, Medicamenta uſurpanda Conſolidantia. Et quidem ſi plaga in Tenue inciderit Inteſtinum, exhibendum quoque *Decoctum ex Radicibus Conſolidæ*, *Tormentillæ*, *Herbis Pyrola*, *Sanicula*, *Plantagine*, *Hyperico*, *&c. ſimilibus*, *in Aqua Pura vel Chalybeata decoctis*: nec non *Electuarium ex Conſerva Roſarum Rubrarum*, *Bolo Armeno*, *Terra Lemnia*, *Gummi Arabico*, *Tragacantha*, *Syrupo de Symphito*, *&c.* Quum vero Craſſum Inteſtinum ſit ſaucium, ano per fiſtulam injiciatur *Vinum Rubrum Adſtringens*, vel laudatum nunc *Decoctum Vulnerarium*; vel *Clyſter* fiat *ex Lacte Dulci cum Terebinthina Veneta*, *Ovi Vitello diſſoluta addito Melle Roſaceo*, *&c.*

Atqui *Inteſtinorum Vulnus ſi fuerit cum ſubſtantiæ defectu*, ut contingit, quando ictus ſclopeto infligitur, aggredi curam non debemus niſi coacti, & cum prognoſtico: caſus enim plerumque eſt deſperatus.

Cæterum non poſſum hic non meminiſſe admirandæ hiſtoriæ cujuſdam adoleſcentis, enſe paulo ſupra umbilicum vulnerati, de quo refert Hildanus *Cent.* 5. *obſ.* 74. quod non tantum magnam concreti, nigricantiſque & putreſcentis ſanguinis copiam per alvum excreverit; (non obſcurum vulneratorum inteſtinorum argumentum) verum etiam circa ani finem ab accepto vulnere, alvum exoneraturus, inflicti enſis extremum apicem excluſerit.

XII. *Ventriculi Vulnera* probe ſunt conſideranda, an penetrent intra cavitatem

tem ejus, nec ne, & in qua ejus parte ſint; *hoc eſt*, an in orificio, vel in fundo. Quibus perſpectis; *ſi Ventriculi Vulnus penetrans non ſit*, conſuatur plaga Abdomini illata, & protinus curetur, atque Ventriculi Vulnus naturæ beneficio relinquatur.

Si penetret, quamvis tunc ut plurimum lethale ſit, non tamen ſine medela Æger eſt relinquendus, cum præſtet anceps experiri remedium, quam nullum, & multa præter Medentis opinionem eveniant.

Quum igitur *Telo Scindente Vulnus inflictum ſit Ventriculi Fundo*, & totus promineat Ventriculus, vulnus conſuendum eſt eo prorſus modo, quo ſaucia Inteſtina conſui ſolent; hoc conſuatur Abdomen, ac eadem porro inſtituatur curatio, ac in vulneratis inteſtinis. Si vero non promineat Ventriculus, vel parvum ſit vulnus, ac anguſto & perforante inſtrumento factum, adeoque conſui nec poſſit, neque opus ſit vulnus abdominis ita conſuendum, ut in vulneris inferiore parte relinquatur orificium, quo pus expurgari poſſit, atque intra hoc orificium immittenda turunda, quæ intra ventriculi vulnus nequaquam ingredi debet, ſed ut ſaltem ad id perveniat ſufficit; eaque inungatur *Balſamo Sulphuris*, vel *Peruviano*, vel *Unguento Aureo*, vel *Baſilicone*, vel digerendum plus ſit,

℞. *Terebinthinæ Venet.* ℥ ß.
Olei Hypericonis ℥ j.
Vitellum unius Ovi.
Miſceantur pro Digeſtivo.

Alii hic laudant hoc Linimentum;

℞. *Olei Maſtichini.*
Abietini an. ℥ j.
Thuri ʒ ij.
Pulv. Rad. Tormentillæ.
Conſolidæ an. ʒ j.
Croci ℈ j.
Lumbricorum Terreſtr. Num. 5.
Vini Albi ℥ ij.
Coq. ad Vini conſumptionem, dein colentur pro Linimento.

Sed plurimum ad hujuſmodi vulnerum conſolidationem juvant aſſumpta, eo quod longam in ventriculo moram trahant; hinc & Decocta, & Electuaria in Vulneratis inteſtinis laudata apprime hic conducunt. Enimvero in pharmacis ore ſumendis, nec non in victu, præcipua curationis pars conſiſtit: quapropter parce admodum comedere debet Patiens, ne ex cibi copia diſtendatur ventriculus, verum corrugatus maneat, ſicque facilis vulnus uniatur ac conglutinetur.

Si autem hujuſmodi Vulnus ſit *cum ſubſtantiæ amiſſione*, deſperatus plerumque eſt caſus. Uti & quum *in orificio Ventriculi ſuperiore ſeu Stomacho* plaga contigerit. At vulnus thoracis penetrans per ſeptum tranſverſum in ventriculi fundum, ejuſdemque curatio, videri poteſt apud Scultetum *poſt Armam. Chir. Obſ.* 47.

XIII. *Hepatis* & *Lienis Vulnera* licet ut plurimum ſint lethalia, parva tamen & ſuperficiaria aliquando ſanari ſolent, atque ideo Æger non eſt derelinquendus. Si ergo magnum ſit Abdominis vulnus, & per id viſcera hæc erumpant, quamprimum intromittenda, ne ab aere alterentur, dein vulnus conſuendum, & in inferiore ejus parte orificium relinquendum, in quod turunda, ſupraſcriptis medicamentis inuncta, immittenda, & glutinatio naturæ com-

mittenda. Interea decumbat Vulneratus, quo diutius citra moleſtiam poteſt, ſupra partem vulneratam, quo facilius ad plagam materia feratur.

Cæterum ſollicitos nos eſſe oportet, ne inflammatio accedat, atque ideo revulſioni potiſſimum ſtudendum, tum per *Venæſectionem* in brachio, tum per *Clyſteres Lenientes & Abſtergentes* ſubinde injectos.

Hic quoque locum habent *Decocta Vulneraria & Conglutinantia*. Et ſi pus per urinæ viam Medicus obſervet, *Diuretica* illiuſmodi Decoctis addantur.

XIV. Si *Renes Vulnerentur*, attendendum, num effluat per plagam purum lotium, vel ſanguis ſeroſus: quoniam ſi non exeat talis materies, quin potius purus effundatur cruor, hujuſmodi vulnus ad ipſam Renum cavitatem non penetrare; verum ſuperficietenus, *hoc eſt*, in parenchymate tantum Organa hæc ſaucia eſſe indicio eſt. Quo in caſu infundatur intra vulnus conſolidans aliquod medicamentum; puta *Oleum Terebinthinæ calidum*, vel *Balſamum Sulphuris Terebinthinatum*, vel *Balſamum Peruvianum*, vel *Unguentum Sanctum*, ab inſigni affectu ita appellatum, quod Joh. Andr. a Cruce *in ſua Chirurgia* ita deſcribit:

℞. *Reſinæ Pini claræ & odoræ* ℥ xij.
Terebinthinæ, Olei Laurini an. ℥ ij.
Gummi Elemi ℥ ix.
Fiat ex his S. A. Unguentum.

Hoc facto Abdominis plaga conſuatur, ac porro conſolidetur, & Vulnus Renis naturæ relinquatur.

Atqui profundius quum ſit Renum Vulnus, ſic ut urina pura vel ſanguis ſeroſus egrediatur, tunc Abdominis plaga non conſuatur, ſed intra eam per ſiphonem injiciatur *calidum Vinum Rubrum Adſtringens*, vel *abſtergens & conſolidans Injectio, ex Radice conſolidæ, Tormentillæ, Herbis Plantagine, Alchymilla, Hyperico, Roſis Rubris, Balauſtia, in aqua ferrata vel Vino Rubro Adſtringente decoctis, addito Melle Roſaceo & tantillo ſpiritus Vini*; ac dein vulneri imponatur aliquod Conſolidans Balſamum vel Unguentum, idque quotidie ſemel vel bis renovetur, uſque dum vulnus ſanatum ſit.

Patiens interim utatur *Decocto Vulnerario ſimul & Diuretico, ex radicibus Conſolidæ, Ariſtolochiæ Rotundæ, Glycyrrhyzæ, Herbis Althæa, Malva, Alchymilla, Sanicula, Hyperico, Fructibus Alkekengi, & ſimilibus, iu Aqua Pura vel Ferrata decoctis, addito Syrupo Papaveris Rhœados vel Althææ Fernelii*. Pro potu ordinario bibat *Ptiſanam* vel *Emulſionem ex Hordeo Mundato, Semine Melonum, Cucumeris, &c.*

Quod ſi in hujuſmodi vulneribus ſupprimatur urina, ob ſanguinem grumefactum urinæ viam obſtruentem ac obturantem, ſumat Patiens mane & veſperi decem aut duodecim harum Pilarum;

℞. *Terebinthinæ Venet. ad conſiſt. pilular. coct.* ℥ j.
Pulv. Troch. Alkekengi ʒ ij.
Oculorum Cancrorum crud.
Cretæ Albæ an. ʒ j.
F. S. A. Pilulæ magnitudinis Cicerum.

XV. Quoad *Veſicæ Urinariæ Vulnera*: Ea *quæ Fundo ejus ſunt inflicta*, raro ſanantur, præſertim cum urina in abdominis cavitatem continuo effluat. Quæ vero in *Collo ſeu Cervice ſunt*, curari ſolent, haud ſecus ac vulnera pro extrahendis calculis a Lithotomis facta: & quidem pro eorum curatione eædem habendæ ſunt indicationes, ac in vulneribus Renum.

CA-

CAPUT XXII.

De Vulneribus Articulorum.

I. SED & in brachiis & cruribus, præter ea quæ in parte carnoſa contingunt, occurrunt ARTICULORUM VULNERA; quæ peculiarem requirunt curandi methodum.

II. Eſt autem *Articulus*, ex Galeno *lib. de oſſibus in principio*, oſſium compoſitio ad voluntarium motum comparata. Quæ compoſitio fit ex duobus oſſibus, nec non ex ligamentis, tum orbiculati, tum tereti, oſſa hæc ita alligantibus, ut ſe mutuo contingant. Inſuper profundiores obtinet partes hæc conjunctio: etenim ſunt in Articulo tendines, ligamenta, venæ, arteriæ, nervi, &c. Hinc & hujuſmodi vulnera non modo curatu difficilia, ſed quoque periculoſa, imo lethalia nonnumquam obſervantur. Adhuc tamen periculoſiora ſunt, ſi *Luxatio* adſit. Neque enim ſine vitæ periculo Articulus tum reponi poteſt, ob dolores hujuſmodi vulnera perpetuo comitantes. Quapropter Prognoſtico ſe munire debet Medicus, ne apud vulgum male audiat: alias enim ſi Articulum reponat, iſque repoſitus maneat, mortem affert Aegrotanti, videturque non raro ad exiguum vulnus mors ſequuta. Verum de hiſce *lib.* 5. latius ſumus dicturi. *Articulorum Vulnera qualia ſint.*

III. Cæterum horum vulnerum alia ad Articuli cavitatem pertingunt, alia non. Quæ eouſque non perveniunt, dici poſſunt *Vulnera ſupra Articulos facta*, quoniam ad ipſam oſſium conjunctionem non penetrant; in quibus tamen ſi Tendines aut Nervi vulnerentur, curari debent ut vulnera nervorum, nervoſarumque partium: ſin Venæ aut Arteriæ ſaucientur, oportet talia vulnera tractare, ut *ſuo loco* dictum eſt. *Horum Vulnerum Curatio.*

IV. Sola autem ea cenſenda ſunt *Articulorum Vulnera*, quæ ad Articuli cavitatem deſcendunt, in quibus adeo conjunctionis ligamenta inciduntur. Hæc vulnera ut curentur, ab externi aeris injuriis probe ſunt defendenda; aeris quippe acrimonia acida vulneratis articulorum partibus nervoſis ſummopere nocet. Labia quoque vulneris ad ſe invicem adducenda quidem, non tamen penitus, ſi profundior plaga ſit, ſaniei, quæ tenuis ſimul & acris hic colligitur, exitus continuo pateat: deinceps eadem imponenda, quæ in nervorum, partiumque nervoſarum vulneribus conducere *ſuo loco* docuimus; inſuper & ſuperponatur, ac identidem renovetur Fomentatio calida, *ex Abſynthio*, *Ruta*, *Scordio*, *Artemiſia*, *Floribus Sambuci*, *Camomillæ*, *Roſis Rubris*, *&c. in Cereviſia aut Vino coctis*; vel ejus loco admoveatur Cataplaſma. v. gr.

℞. *Pulv. Fol. Rutæ*, *Scordii*, *Farinæ Sem. Lini*, *Fœnigræci an.* ℥ j.
Flor. Camomillæ, *Sambuci an.* ℥ j. *Althææ* ℥ j.
Coctis in Cereviſia ad pultis conſiſtentiam add.
Pulv. Croci ʒ ß.
M. F. S. A. Cataplaſma.

Multum quoque refert, quod membrum rite collocetur, ut ejus actio conſervetur, nec non dolor & humorum affluxus præcaveatur: propterea & Vena ſecanda, & totum corpus diligenter evacuandum, ut de nervorum, nervoſarumque partium vulneribus abunde dictum fuit.

V. Si ergo antica Humeri pars fuerit ſaucia, alæ complicatum aliquoties linteum ſubjiciatur, & aliquo involvatur, quod cubitum ſuſtineat, & caput humeri altius impellat; proprio enim pondere deorſum tractum humeri caput facit, ut vulnus tardius ſanetur. At ima pars quum vulnerata ſit, ſimul ac coaluit

plaga imperandum Ægro, ut brachium huc & illuc per intervalla moveat, ne, inducta cicatrice, læſio in motu contingat, quaſi obligato per cicatricem articulo, vel ipſo in articulo callus gignatur, liberum humeri motum impoſterum impediturus. Hiſtoriam vero vulneris ſclopeti in articulatione humeri cum ſcapula, ſanati, decem annos incolumi Ægro, a quibus oborto in eadem parte tumore, totum acromium corruptum volſella eductum fuit, tradit Marchette *obſ.* 40.

VI. Sin Cubiti articulo inflictum ſit vulnus, brachium neque extenſum ſervandum, neque inflexum nimis; illa enim figura contractionem, ſanato vulnere, ſolet impedire; hæc liberam extenſionem; quocirca media collocandum figura, quæ angulum obtuſum refert.

VII. At in manu vulneratis Carpo, Digitorumque articulis, manus ſemiflexa eſt continenda, atque digiti non extendendi, ne inducta cicatrice, rigidum permaneat hoc organum. Hiſtoriam quoque lectu dignam juvenis, cui morſu equi fuerit detruncatum tertium pollicis internodium, cum evulſione tendinis muſculi id flectentis, hocque ex voto ſanatum, refert Marchette *obſ.* 62.

VIII. Sed Femoris articulus quum ſit ſaucius, ſupinus Æger decumbat, & idoneis pulvillis ac deligationibus caput iſtius oſſis ſuo in acetabulo contineatur; & dum cicatrix inducitur, Ægro imperandum, ut interdum huc atque illuc femur moveat, ne, inducta cicatrice, motus læſio accidat.

Genu vulneratum recta figura eſt extendendum, & ita collocandum, ut claudicatio evitetur. Atque ſic de cæteris vulneratis articulis erit dicendum.

PRA-

PRAXEOS CHEIRURGIÆ
LIBER TERTIUS
De Ulceribus.

CAPUT PRIMUM.

De Ulceribus in genere.

I. AT quandoquidem cum Vulnus, tum Ulcus ſint continui ſolutio in eodem ſubjecto, nimirum in parte corporis molli; & in utriuſque curatione eumdem quoque finem ac intentionem habere ſoleamus; viz. unire ſeu agglutinare; haud abs re erit, perſpectis Vulneribus, de Ulceribus nunc verba facere.

Hippocrates tam late Ulceris nomen extendit, ut ſcriptum reliquerit *omnem morbum eſſe ulcus*. Strictius tamen Galenus 3. *Meth. cap. 1.* Ulcus accipit pro *quarumcumque partium carnoſarum continui ſolutione a quacumque cauſa facta*. Adhuc ſtrictius Ulcus ipſi, *libr. de artis conſtitutione*, dicitur *continui ſolutio carnoſarum ab eroſione orta*. *Ulcus quid ſit.*

II. Et ſane non male ULCUS definitur *ſolutio continui, cum imminuta magnitudine, in parte molli, a materia erodente ortum habens*. Quæ Ulceris definitio cæterarum omnium videtur perfectiſſima; quoniam hæc Vulnus & Ulcus exacte inter ſe diſtinguit. Enimvero in Vulnere tantum eſt ſoluta unitas, nihil vero ex neceſſitate de parte affecta amiſſum eſt: in Ulcere autem ſemper aliquid de parte imminutum & amiſſum obſervatur. Cum namque Ulcus ſit a cauſa erodente, fieri non poteſt, quin aliquid a parte affecta auferatur. Et ſic Vulnus Profundum & Cavum, præſertim ſi ſit cum ſubſtantiæ deperditione, cujus curatio diu nimis protrahitur in verum Ulcus non raro commutatur. *Ulceris Definitio.*

III. *Differentiæ* porro *Ulcerum* ſunt vel Eſſentiales, vel Accidentales.

Eſſentiales Ulcerum Differentiæ ſunt, quæ ab ulceris ipſius forma; ſubjecto, & cauſa efficiente ſumuntur. Ab *Ulceris forma* quæ ſumuntur petuntur ab ejus figura, magnitudine, æqualitate, & inæqualitate; & ſic ulcera alia ſunt magna, parva, longa, brevia, lata, anguſta; alia recta, obliqua, intorta, fiſtuloſa, &c. *A Parte Affecta* ulcera ſunt externa; interna ſuperficiaria, profunda; & quidem in hac vel illa parte. *Ratione Cauſæ Efficientis* differunt ulcera, quod alia ab interna, alia ab externa proveniant cauſa, uti ex iis, quæ de Ulcerum Cauſis ſumus dicturi, palam fiet. *Ulcerum Differentiæ.*

Accidentales vero *Ulcerum Differentiæ* deſumuntur ab iis, quæ ſunt extra ul-

ulceris naturam & conſtitutionem; quales ſunt, quæ petuntur ab ulceris ſitu, tempore, nec non cauſis quibuſvis accidentalibus, & ſymptomatibus: hinc ulcerum quædam recentia ſunt, quædam antiqua, alia pura, ſordida, depaſcentia, maligna, verminoſa, &c.

Generales ulcerum cauſa. IV. *Proxima Ulcerum Cauſa* eſt quævis materies erodendi vim habens, quæ ſub ſe non ſolum acres in corpore genitos humores, verum & cauſas externas erodendi vim habentes comprehendit. Enimvero acris, ac erodens humor in corpore genitus, ubi conſiſtit in parte affecta, Continens evadit Ulceris Cauſa: ubi autem in toto redundat, Cauſa Remota tantum dici poteſt. Inſuper ab igne, aqua, oleo, aliiſque ſuccis ferventibus, nec non a cauſticis admotis Ulcera quandoque excitari haud infrequenter obſervamus. Sed quæ ulcerum in ſpecie ſpeciales ſint cauſæ, ſuis locis exponemus.

Diagnoſis. V. Cæterum Ulcera manifeſtis ſatis innoteſcunt *Signis*. At licet externa ulcera ſenſibus expoſita ſint, nec Signis, quibus cognoſcantur, opus habeant: interna tamen, & latentia cognoſcuntur ſpecillo, ſi ad ea aditus pateſcat; item tactu, excrementis, dolore, denique & actione læſa. Enimvero partem affectam excrementa indicant; & ſi per quemcumque corporis meatum, ſive anum ſive veſicam, ſive nares, ſive aures, pus aut ſanies effluat; vel vomitu; aut tuſſi, & ſputo ejiciatur, ulcus aliquod intus latere indicio eſt. Sed qua in parte lateat, doloris proprietas & ſitus, ac partis læſæ actio indicabunt.

An vero ulcus magnum vel parvum, rectum vel obliquum, vel alterius figuræ ſit, uti & reliquæ differentiæ, cum ſpecillo tum viſu cognoſcuntur in ulceribus externis: at in internis facile cognoſci non poſſunt. An tamen ulcus magnum vel parvum ſit, puris copia ſignificabit. Quod ſit cum humorum affluxu, ſigna cacochymiæ in toto docebunt. Specialium vere ulcerum ſigna quoque ſuis locis trademus.

Prognoſis. Quoad *Prognoſin*: periculoſa fiunt ulcera ob loci affecti, *hoc eſt*, partis ulceratæ præſtantiam; qua ratione ulcera externa, de quibus potiſſimum nos agimus, minus periculoſa ſunt. At quanto profundius eſt ulcus, & quo affecta pars cute nobilior eſt, eo difficilius curatur.

Dein magnum ulcus, cæteris paribus, longiore tempore pro ſui curatione eget, quam parvum. Item anguſtum & oblongum ulcus facilius, rotundum difficilius curatur. Etiam ſi ulcus longo tempore non curetur, aut ſi cicatrice obductum recrudeſcat, in oſſe ſubjecto corrupto cauſa eſt.

Denique & periculoſum redditur ulcus ob malignam qualitatem, hinc ut omnibus decenter factis, vix tamen, aut omnino non ſanari poſſit; qualia ſunt ulcus putridum, ſordidum, fiſtuloſum, &c. Quapropter Hippocrates *Aphor.* 4. *Sect.* 6. oſtendendo ulcerum malignitatem, ait: *ulcera circumglabra maligna*. Ratio eſt, quod, ubi pili decidunt e parte ulcerata, vitioſi admodum, ac erodentes humores in affecta parte abundent.

Si corpus purum ſit, & viſcera bene ſint conſtituta, parſque affecta recte ſe habeat, de facili ulceris curatione ſpes eſt. E contrario, ſi corpus ſit cacochymicum, viſcera male affecta, parſque ulcerata debilis, diuturnum ulcus futurum merito conjicitur. Dehinc quæ aliis morbis ſuccedunt ulcera, difficulter curantur, cum natura vitioſos in toto redundantes humores eo tranſmittat.

Ulcera porro diuturna & inveterata non ſine periculo curantur, niſi diligenter corpus purgetur, & bona victus ratio obſervetur, cujus rei exemplum recenſet Hildanus *Cent.* 3. *obſ.* 3., de viro, qui cum ipſi ulcus inveteratum in crure ſini-

ſiniſtro ab Empyrico ἀμειϑίδα; curatum fuiſſet, poſt menſes aliquot Pleuritide in ſiniſtro latere correptus, atque ex ea mortuus fuit; at morbo durante, talia exſpuit, qualia ante ex ulcere fluere ſolebant.

VII. Ad *Univerſalem* vero *Ulcerum Curationem* quod attinet: cum eſſentia ulceris in ſoluta unitate, & imminuta partis affectæ magnitudine conſiſtat, ſoluta unitas conjunctionem; id quod amiſſum & imminutum eſt, ſui inſtaurationem indicat. Ulcus nimirum, ut ulcus, replendum carne, & uniendnm, denique & cicatrice claudendum. **Ulcerum Generalis Curatio.**

VIII. Sed quibus mediis indicationes haſce exequi in ſimplicibus ulceribus oporteat: omnes concordes ajunt *Exſiccantium Medicamentorum ope Ulcera Curari ac Uniri*. Et profecto ſanari nequit ulcus, niſi prius fuerit exſiccatum: nam quamdiu humidum manet, aut ſordidum, non conſolidatur. Propterea ulcera hydropicorum conſentur inſanabilia, quia exſiccari nequeunt. Hinc Hippocrates ſcribit, *in princip. Lib. de Ulceribus*, quod ſiccum eſt ad ſanum, ſanum, quod madet, ad vitiatum propius accedit; atque ſiccantibus ſemper Ulcera Curari jubet.

IX. Practici in Ulcerum Curatione quatuor obſervant ſcopos, 1. imponunt pus moventia ſeu digeſtiva. 2. detergentia ſeu mundificantia. 3. carnem gignentia. 4. cicatricem inducentia. Haud ſecus ac *libr. 2. cap.* 3. *&* 7. de Generali Vulnerum Cura, abunde dictum fuit.

Si vero cum ulcere aliquis alius affectus fuerit complicatus, a quo ulcus fuerit genitum vel foveatur, vel magnum aliquod ſymptoma ſit conjuctum, quod cauſæ rationem habeat, vel propria ulceris cauſa adhuc permaneat, ſine quorum ablatione ulcus curari non poſſit, in primis hæc omnia auferenda. Quoad cauſam adhuc permanentem, ſine cujus ablatione ulcus perfecte ſanari nequit; ſi externa adhuc adſit, ne amplius ulcus foveat, amovenda: ſi interna, ut eſt fluxio acrium, erodentium humorum, qui vel totius corporis vel præcipuæ alicujus partis vitio, vel ex illegitimo rerum nonnaturalium uſu gignuntur, plures intentiones habere debemus; quemadmodum in ſpecialium ulcerum curatione ſuis locis ſumus dicturi.

X. Et in ſpecie ſi Ulcera conſiderare velimus, primo loco occurrunt SIMPLICIA dicta; quibus, præter uniatis ſolutionem ab eroſione factam, non copulatur morbus, cauſa, vel ſymptomata Atque hæc, ſi tantum amiſſa ſit cutis cum inſtrata ſibi cuticula dicuntur PLANA & ÆQUALIA: ſi vero ſubjectæ carnis portio quoque amittatur, appellanur ULCERA CAVA. ***Simplicia Ulcera qualia ſint, & quomodo curari debeant.***

XI. In hujuſmodi Cavo Ulcere Curando, cum affectus ſit complicatus ex ſoluta unitate & cavitate, indicatur unio, carnis generatio, & cicatricis inductio: quæ operationes quidem a Natura fiunt: Medici tamen auxilio ea eget, non alia de cauſa, quam propter ulceris excrementa, quæ id reddunt δύσκρατον cacochymum, doloroſum. Quare ſi ea ſint bona, *id eſt*, ſi pus ſit album, leve, paucum, craſſum, non fœtidum, ſignificant ulcus poſſe carne impleri. E contrario. ſi mala, *hoc eſt*, ſi pus ſit fuſci coloris, inæquale, grumoſum, fœtidum: indicant non poſſe ulcus carne impleri, niſi materia hæc Suppurantibus corrigatur, dehinc expurgetur. Enimvero cum fieri vix queat, quin in partium poroſitatibus ſanguinis e vaſis effuſi aliquid hæreat, ut illud digeratur & in pus mutetur, Digeſtiva ſeu Suppurantia ſunt uſurpanda. Ut vero ulcus mundum reddatur, quando pus apparere incipit, ſuppurantibus admiſcenda Detergentia, ut ab omni eo, quod præter naturam ibidem continetur, ulcus expurgari poſſit. Iſtiuſmodi medicamenta, pro diverſa corporum temperatura, diverſimode parari poſſunt. v. gr.

♃. Te-

℞. *Terebint. Venet.* ℥ iij.
Olei Roſacei ℥ vj.
Vitellum unius ovi.
Miſceantur.

℞. *Mellis, Terebinthinæ an.* ℥ v.
Vitellum unius Ovi.
Miſceantur.

Si majore abſterſione opus ſit;

℞. *Mellis Roſacei* ℥ j.
Terebinth. Venet. ℥ ſs.
Farinæ Hordei ℥ j ſs.
Vitellum unius Ovi.
Pulv. Croci ℈ j.
Spir. Vini ℥ iij.
Fiat ex his S. A. Digeſtivum.

Applicentur vero Suppurantia ac Detergentia, quouſque laudabile pus appareat; nam ſi diutius, quam convenit, Suppurantia imponantur, ſordidum evadit ulcus.

XII. Verum deterſo, ac purgato ſatis ulcere, uſus obtinet, ut id carne impleatur per impoſita Sarcotica. Sunt autem Sarcotica Medicamenta talia, quæ modice abſtergendo, nec non Puris acrimoniam acidam corrigendo, & exſiccando impedimenta carnis generationis removent: qualia ſunt *Unguentum Aureum*, *Baſilicon*, & cætera plura; inter quæ haud infimum locum meretur *Balſamum Sulphuris Terebinthinatum* vel *Succinatum*; quod vel ſolum, vel Unguento Baſiliconi permixtum ſi ulceri imponatur, ad ejus mundationem ſeu conſolidationem admiranda non raro præſtat.

XIII. At carne ubi repletum fuerit ulcus, cicatrice claudendum; cutis ſcilicet, ejuſve loco cicatrix gignenda, cujus beneficio unitas ſoluta erit unienda. Efficiunt hoc medicamentum plus, quam Sarcotica dicta Exſiccantia; qualia ſunt *Tutia*, *Plumbum Uſtum*, *Minium*, *Bolus Armenus*, *Terra Lemnia*, *Sanguis Draconis*; *Unguentum de Minio*, *de Ceruſa*, *de Tutia*, *Diapompholigos*, *Deſiccativum Rubrum*, *Fac Totum Magiſtri Chriſtiani*; *Emplaſtrum Diapalma*, *Gryſeum*, *&c.* in quibus eligendis, ulceris conſtitutio probe eſt conſideranda.

Tempus autem Epulotica apponendi eſt, quando ulcus carne non omnino erit repletum, ſed parum deeſt, & hoc faciendum, ne cicatrix cute circumpoſita eminentior ſit. Sed hæc omnia prolixius *lib.* 2. *cap.* 7. expoſuimus.

CAPUT II.

De Ulcere cum vitioſi humoris affluxu, ac proinde difficulter cicatricem admittente.

I. ULcera vero quibus conjungitur vel morbus, vel morbi cauſa, vel ſymptoma, non ita facile Curam ſuſcipiunt. Etenim cum in omni ulcere requiratur, ut natura carnem cutemque gignat per craſin partis ulceratæ, e ſanguine laudabili ſatis in copia affluente; proinde ſi partis affectæ craſis illæſa ſit, ſique temperatus cruor in quantitate ſufficiente accedat, haud diffi-

cul-

culter ulcera ſanantur: atqui partis ulceratæ dyſcraſia ſi adſit, vel ſi ſanguis qualitate peccet, non niſi cum difficultate caro generari, ac ulcera ſanari queunt.

II. Occurrunt igitur hujuſmodi ægre curabilium ulcerum duæ potiſſimum ſpecies. Quando enim ulcus oritur ex humorum vitioſorum affluxu, atque in parte ulcerata dyſcraſia non adeſt, dicuntur *Ulcera Dyſepulota*. Sed quum vitium ſit in parte affecta, (ſive vitioſorum humorum affluxus adſit, ſive non) *ulcera* nuncupantur *Maligna*, *Erodentia*, *Depaſcentia*.

Simili prorſus modo ulcera ægre curabilia duplicia conſiderat Georgius Faber, qui in *Epiſtola ab Hildano Cent. 4. obſ. 79. recenſita* ſic ſcribit: „Quemad-„modum ligna quædam propter nodorum abundantiam ex naturali defectu & „corruptela adeo degenerant, ut findi nullo modo poſſint, ita etiam in qui-„buſdam naturis (proprietatibus peculiaribus præditis, ad ſanationem ini-„doneis) ſæpius fruſtra inſtituitur ſanatio, ubi præexiſtente inſigni cacochy-„mia, & pr.. orum humorum abundantia, Mumia illa innata Medicina eſſe „nequit. Quandoque etiam intemperies alicujus particulæ in cauſa eſt, quo „minus ulcera conſolidationem recipiant.

Ulcus Dyſepuloton quale ſit, & quomodo cognoſcatur.

III. Ulcus igitur difficulter cicatricem admittens DYSEPULOTON dicitur: alii tamen ULCUS FLUXIONE VEXATUM; quod affluens vitioſus humor in cauſa ſit, tale ulcus ægre ſanari.

Cognoſcuntur autem Ulcera cum Humorum Affluxu 1. ex tumore, qui non ſolum in labiis, ſed & vicinis partibus apparet. 2. ex dolore, qui non raro moleſtus eſt Ægro. 3. ex copia excrementorum, quæ major, quam pro magnitudine ulceris eſſe ſolet. Denique, licet omnia ad curationem neceſſaria adhibeantur, ſanatu quoque difficilia ſunt; cum affluentes perpetuo humores ſanationem impediant.

Qua methodo curari debeat.

IV. Atque ideo in hoc ulcere, cum ſit duplex affectus, nimirum ulcus & fluxio, duplex quoque oritur intentio curationis; viz. & ſanandi ulceris, & removendæ fluxionis. Primum igitur, cum ulcus curari non poſſit, niſi fluxio tollatur; fluxio ipſa, ejuſque cauſa tollenda, ac proinde vitioſi humoris generatio prohibenda, humorque affluens rite præparandus & evacuandus. Et quidem externæ cauſæ, ſi ulcus & fluxionem adhuc ſovent, emendandæ *Rebus Nonnaturalibus rite uſurpatis*. Cauſa vero interna, quæ conſiſtit in vitioſorum humorum redundantia, ut emendetur; eorum generatio prohibenda, affluenteſque humores præparandi & evacuandi, tum *Venæſectione*, tum *repetita corporis Expurgatione per Sudores*, *urinas*, *ac potiſſimum per Alvum*. Quem in finem hic merito laudamus *Decocta ex Guajaco*, *Saſſaphras*, *Salſaparilla*, *China*, *&c. additis Liquiritia*, *Sanicula*, *Pirola*, *Veronica*, *Virga Aurea*, *& ſimilibus*: quorum uſu continuo acres vitioſi humores temperantur, nec non inſenſibiliter abſumuntur cum per tranſpirationem, tum per urinas, nonnumquam & per leviter excitatos ſudores. Vel ſi craſſiores & viſcidiores per alvum quoque educere velimus humores, incoctis ſimul Catharcticis, eadem Decocta id efficient. v. gr.

℞. *Raſuræ Ligni Guajaci* ℥ iv.
Saſſaphras ℥ vj.
Rad. Salſæparillæ ℥ j ss.
Chinæ ℥ j.
Macerentur per noctem calide in Aquæ Puræ ℔ v. *dein*
S. A. vaſe clauſo coquantur, add.
Rad. Polypodii querc. ℥ j ss.
Turbith Gummoſi ℥ v.

Herb.

Herb. Saniculæ, Pirolæ, Veronicæ an. M j.
Pulpæ Colocynthidis ℨ j.
Liquiritiæ raſæ ℨ vj.
Fiat Decoctio ad ℔ iij. *Bibat Patiens quotidie ſemel vel bis cyathum, prout magis vel minus operatur.*

Inſuper ad humores, ne in partem affectam fluere continuent, revellendos ac per alium locum evacuandos, in primis hic locum habent *Fonticuli*, in parte contraria excitati: qui in ulceribus diuturnis ſæpe ita neceſſarii ſunt, ut non raro abſque iis curatio abſolvi nequeat.

V. Ipſi vero Ulceri imponenda Medicamenta admodum Siccantia: nam & propter ichoroſa in hujuſmodi ulcere ſecreta excrementa, & propter affluentem continuo humorem, validius utique exſiccare hic oportet. Quem in finem conducunt *Plumbum uſtum & Lotum*, *Tutia Præparata*, *Bolus Armenus*, *Os Sepiæ Oſtreorum Teſtæ Calcinatæ*, *unguentum de Ceruſa*, *de Tutia*, *Diapompholigos*, *&c.* Igitur Sarcotica hic eſſe debent validiora, quam in ulcere ſimplici & fluxione non tentato, ut humorem in partis ulceratæ poris hærentem exſiccent magis; citra mordicationem tamen, ne dolor excitetur, fluxioneſque proritentur.

VI. Enimvero tale ulcus in primis Detergentibus, quæ partem minime mordicant, purum reddendum: dein propter influxos humores, hinc & excrementorum copiam, validius exſiccandum. Cui indicationi ut ſatisfiat, ſi præſertim profundum & ſinuoſum ſit ulcus, conducit *Injectio*, *ex Abſynthio*, *Artemiſia*, *Ruta*, *Centaurio*, *Hyperico*, *in aqua pura decoctis*, *additis colaturæ Melle Roſaceo & Spiritus Vini tantillo*. Petiis vero imponatur Digeſtivum. v. gr.

℞. *Terebinthinæ* ℥ j.
Mellis ℥ ß.
Pulv. Oſſis Sepiæ, *Tutiæ præparatæ an.* ℈ j.
Plumbi uſti & Loti ℨ j. *vel* ℈ iv.
Vitellum unius ovi.
Fiat ex his S. A. Digeſtivum.

Cui aliquid *Thuris* nonnumquam utiliter addi poteſt.

De forma vero medicamentorum hic obſervandum, ne ſint conſiſtentia nimis humida, neque oleoſa & pinguia, cum partem ulceratam laxent magis, & humectent, adeoque ſordidum ulcus reddant.

Notandum quoque, non ſemper hic in eodem medicamentorum genere eſſe perſiſtendum. Sæpius enim accidit, ut quod ſemel atque iterum profuit; poſtea, humore quodammodo exſiccato, amplius utile non ſit, ſed mordicationem excitet; atque ideo tum medicamentum mutandum, & mitius adhibendum.

VII. Ulcere carne repleto, cicatrix inducenda Epuloticis ſiccioribus, e quibus hoc vel ſimile confici poteſt:

℞. *Plumbi uſti & Loti*,
Pulv. Teſtarum Oſtreorum Calcinat.
Rad. Iridis Florent. an. ℨ j.
Unguenti Diapompholigos, *de Tutia an. q. ſ.*
Miſceantur exacte pro unguento, *vel Emplaſtro.*

Guido hujuſmodi ulceribus imponit *tenuem Plumbi laminam perforatam*. Cenſet namque refrigerare Plumbi laminam, atque ulceribus hiſce curandis utilem eſſe, ſi commoda accedat ligatura; qua humor e parte ulcerata exprimatur,

tur, ejuſdemque in eam defluxus prohibeatur.

Hyperſarcoſis huic ulceri ſi accedat, quid agendum.

VIII. At vero in ulcerum horum curatione non raro luxuriat Caro, eaque nimis cum par eſt excreſcit, quod malum ὑπερσάρκωσις nominatur. Hoc ſi contingat, impedimento eſt, nec cicatrice ulcus occludi queat. Accidit autem id, haud infrequenter ob impoſita Sarcotica & Epulotica nimis debilia, & minus quam oportet exſiccantia, atque hinc excreſcens hæc caro non ſolida, verum laxa & ſpongioſa eſt. Auferri autem ſolet medicamentis adhibitis exſiccantibus, ac erodentibus, uti *Libr. 2. Cap.* 4. dictum fuit.

Ulceris labra dura ac calloſa quomodo tollenda.

IX. Inſuper contingit interdum, ut ulceris hujus cura diutius protracta, partis ulceratæ labia dura & calloſa evadant; tuncque ulcus curari nequit, nec cicatrice occludi, niſi calloſitas hæc tollatur, & pars affecta ad naturalem ſtatum reducatur. Quapropter minor ſi ſit durities, uſurpanda Emollientia, *ex Mucilagine Seminis Lini & Fænigræci, Oleo Amygdalorum, Lumbricum, Pinguedine Gallinæ, Anatis, &c.* Quum vero major fuerit calloſitas, hinc ut Emollientibus non cedat, tutiſſimum eſt *Labia præſcindere, & forfice, Calloſitatem in totum auferre ad partem uſque ſanam.* Ita etiam Joh. de Vigo *in Chirurgia Parva* inquit: „ ulcera dura non ſanantur, niſi prius eorum calloſitas, & labia „ dura auferantur. Atque eadem eſt Hippocratis ſententia, quando ait: *mor-* „ *bos antiquos prius recentes facere oportet.* Horum quoque conſiliis ſuffragatur „ Galenus 4. *Meth.cap.* 1. ubi ſic ſcribit:„ Cum labra tantum ulceris decolora- „ ta durave pluſculum fuerint, excidenda ea ſunt ad ſanam uſque carnem. Cum „ vero amplius progreſſus ejuſmodi affectus eſt, deliberatio incidit, exciden- „ dum ne omne id ſit, quod præter naturam viſitur, an ſpacio potius curan- „ dum. Proculque dubio eſt, Ægri animum hoc in caſu conſulendum eſſe. „ Alii enim longiori tempore curari citra ſectionem malum: aliqui quidvis „ ſubire, dummodo citius ſanentur parati.

Ulcera ſordida, &c.

X. Cæterum Ulcera hæc, quæ ſunt cum Umorum Affluxu, ſi inter curandum male tractentur, SORDIDA non raro evadunt; cum nimirum illud craſſum & mucoſum excrementum, quod *Sordes* in ſpecie appellatur, copioſe affluat: & PUTRIDA ſi gravem ac cadaveroſum odorem idem ſpiret; adeo ut *Scordida & Putrida Ulcera* gradu tantum videantur differre. Sed quandoquidem hæc vix diſtinguuntur ab iis, de quibus nunc diximus, & eamdem cum iis curam habent, plura ſuper addere operæ pretium non duximus.

CAPUT III.

De Ulcere Maligno, Depaſcente, Phagedæna, Cacboete, &c.

I. ENimvero Ulcera Dyſepulota ſeu ægre ſanabilia in genere dicuntur omnia ea, quæ ægre ſanationem recipiunt, & difficulta cicatrice clauduntur. Quoniam tamen horum alia propter ulceratæ partis diſcraſiam, alia ob affluentem humorem talia fiunt: hinc Galenus inter ulcera δυσεπούλωτα ſeu quæ vix ad cicatricem perducuntur, & κακοήθη ſeu maligna haud uſque ratione diſtinguit, atque *Dyſepulota* ea nuncupat, quæ ex acrium humorum confluxu oriuntur & foventur; quæ vero partis ulceratæ dyſcraſiam tantum agnoſcunt, dicit *Cacboethe* ſeu *Maligna*.

Chironium Ulcus quale ſit.

II. CHIRONIA ſeu TELEPHIA ULCERA quod ſpectat: χειρώνιον ἕλκος a Chirone Centauro nomen accepit; nominis tamen rationem, alii aliam tradunt. Cenſent nonnulli, Chironem ictum ab Hercule plagam in pede acce- piſſe inemendabilem, unde perierit, ut ita immedicabilia ulcera *Chironia* di-

 can-

cantur. Alii ab Hercule vulneratum Chironem non putant, ſed Chironi hoſpitio ab Hercule excepto forte ſagittam Herculis in pedem incidiſſe, ipſique vulnus periculoſum & venenatum intuliſſe, & *Centaurea*, quæ inde a poſteris Chironium dicta fuit, Chironem ſemetipſum ſanaſſe; atque eum fuiſſe Cheirurgiæ inventorem. Ut adeo Chironium Ulcus dicatur: *Ulcus contumax & malignum, quod ob contumaciam Chirone aliquo in curando opus habeat, quodque a Chirone primo curatum ſit.* Celſus *libr.6. cap.28.* definit *Chironium Ulcus*, ,, quod ,, magnum ſit, habeatque oras duras, calloſas, tumentes. Exeat ſanies non ,, multa, ſed tenuis. Odor malus neque in ulcere, neque in ejus tumore ſit; ,, nulla inflammatio, dolor modicus ſit; nihil ſerpat, ideoque nullum periculum afferat; ſed non facile ſaneſcat. Interdum tenuis cicatrix inducatur, ,, deinde iterum rumpatur, ulcuſque renovetur. Fiat maxime in pedibus & ,, cruribus.

Quænam Telephia Ulcera dici ſoleant. III. Sed præter Chironia hæc Ulcera inſuper recenſentur *Telephia*; vel potius eadem, & Chironia & Telophia, habentur Ulcera. Ita ſcribit Paulus Aegyneta *lib. 4. cap. 46.* ,, Inveterata & quæ vix cicatricem recipiunt Ulcera, non- ,, nulli Chironia nominarunt, tamquam Chirone ipſo ad ſanitatem indigentia: alii Telephia, propterea quod Telephus in tali ulcere diutius perſeveravit. Et ſane Telephia Ulcera eadem ſunt cum Chironiis, ita dicta a Telepho, qui tali ulcere longo tempore afflictus fuit. In genere equidem MALIGNA vocamus

Ulcera Maligna quæ ſint dicenda. ULCERA, quæ malitia ſua partem, quam jam occcupaverunt, erodendo, ac interdum eſcaram gignendo; majora atque ampliora in dies fiunt; hinc & VIRULENTA & CORROSIVA nominari poſſunt. Quod ſi hujuſmodi Ulcus adeo creſcat, ut non modo ulceratas atque corruptas carnes, ſed quoque ſanas abſumat & depaſcatur, NOME ſeu ULCUS DEPASCENS appellatur: cujus ſpecies cenſetur PHAGEDÆNA ſeu ULCUS AMBULATORIUM; quod huc atque illuc ſerpendo, cutem eique ſubjectam carnem exedat, erodat, atque in penitiora nonnumquam penetret.

Ulcerum Malignorum cauſa. IV. Cæterum oriuntur Maligna hæc Ulcera *ab humore acri-ſalino, nec non ſubacido, aliterve depravato, & quodammodo glutinoſo*; qui partis ulceratæ poris pertinaciter inhærens, albentem pro nutritione ſanguinem omnem in humorum ſui ſimilem convertit; ſicque talem in parte affecta efficit dyſcraſiam, ut non ſolum iſtiuſmodi ulcus magis in dies depaſcatur, erodatque vicinas partes, ſed & nonniſi difficulter admodum ſanari queat.

Diagnoſis, & Prognoſis. V. Ulcus vero Malignum eſſe ſuſpicamur, quod labia ejus ſunt male colorata, nec non rubent ac pruriunt; & licet leviter ſaltem abſtergatur, aliterve tractetur, dolet; tument quoque vicinæ partes, ulcuſque in dies dilatatur, atque cutis non tantum, ſed & ſubjecta ei caro continuo exeditur magis, eroditurque. Hinc & contumax eſt, & curatu difficillimum quodvis vere malignum ulcus.

Curandi Methodus. VI. Ulcerum horum Curatio vix differt a curatione ulceris dyſepuloti Viz. ratio totius habeatur, ſi forſan dyſcraſia partis ulceratæ quoque a ſanguine intemperato, viſceribuſque male conſtitutis fovetur. Ipſi autem Ulceri applicentur leviter abſtergentia, exſiccantia, adſtringentia, nec non acri-ſalinos, acidoſque humores temperantia; qualia ſunt *Plantago, Acrimonia, Scordium, Roſæ Rubræ, Balauſtia, Thus, Maſtix, Tutia, Ceruſſa Litbargyrum; Minium, plumbum Uſtum, Mercurius, Unguentum Fuſcum Felcis wurzii, Diapompoligos, Deſiccativum Rubrum de Minio, Album Campboratum, &c.*

Primo igitur ulcus abluatur & foveatur hoc vel ſimile Decocto.

℞. *Herb. Plantaginis, Acrimoniæ, Scordii an.* M j.

Flor.

Flor. Roſarum Rubrarum, *Balauſtiæ an.* M ſ.

Coq. in ſ. q. Aquæ Fabrorum ad ℥ xv. *Dein colentur.*

Utiliter quoque hic uſurpatur *aqua pura*, *in qua Sal Commune & Vitriolum Album*, *modica in quantitate*, *ſunt diſſoluta*. Qua frequenter, ad iſtiuſmodi ulcera ſananda, in Xenodochio noſtro utuntur Cheirurgi, & *aquam noſtram* dicunt. Cætera peragantur, ut ſuperiore capite expoſuimus.

VII. Teſtatur Galenus, *Plumbum* ulceribus malignis & inveteratis eſſe utile remedium. Quin & hujuſmodi *Laminas Plumbeas*, *Hydrargyro oblitas*, malignis ulceribus, quæ cæterorum remediorum vires eludunt, vel quoddam alexipharmacum eſſe, quo ipſorum malitia dometur & abſumatur. Guido, lavato ulcere cum *Aqua Aluminoſa*, laminam plumbi tenuem deſuper apponit, & ſtricte ligat; quæ in omni ulcere maligno & cancroſo admiranda ſæpe præſtat. Inſuper laudandum hic eſt *Mercurii Amalgama*, ſi aliis medicamentis prudenter admiſceatur. Sed quoque circa horum ulcerum curationem notandum, medicamenta externa ſingulo triduo aut quatriduo mutari quodammodo debere; natura enim etiam optima diutius juſto applicata reſpuit.

CAPUT IV.

De Ulcere Verminoſo.

Ulcera Verminoſa quæ, & qualia ſunt.

I. NOnnunquam etiam ulceribus innaſcuntur VERMES, potiſſimum cavis, ſinuoſis, ſordidis, quæ rite non mundantur, neque a ſanie & pure purgantur; in primis æſtate, & aere exiſtente præcalido ac humido. Atque ulcera hæc ſi patientia ſint, Vermes haud difficulter conſpiciuntur: & ſi ob ſinus anguſtiam vel profunditatem videri nequeant, aliis ex ſignis non raro dignoſcuntur; viz. ex punctione, morſu, & motu undoſo, qui in ulceribus ab Ægrotantibus perſentitur: ſæpe inſuper adeſt magnus fœtor, ob immunditiem atque putredinem inſignem.

Ulcerum horum cura qualis eſſe debeat.

II. Curandi ratio in eo conſiſtit, ut vermes tollantur, atque ulceris putredo inhibeatur. Quapropter ſi in propatulo ſint vermes, ſpecilli cuſpide, vel exigua volſella, aliove idoneo inſtrumento ſunt extrahendi. Sin lateant, aut pertinaciter parti ulceratæ adhæreant, necandi pharmacis, quæ ſimul loci affecti immunditiem ac putredinem tollere poſſunt: quod præſtant medicamenta amara & abſtergentia, qualia ſunt *Abſynthium*, *Marrubium*, *Centaurium*, *Scordium*, *Dictamnus*, *Gentiana*, *Helleborus Albus*, *Aloe*, *Myrrha*, *&c.* Hinc ulceri per ſiphonem injiciatur hujuſmodi Decoctio, qua diligenter quoque ulcus abluatur; v. gr.

♃. *Herb. Abſynthii*, *Marrubii*, *Centaurii Min. an.* M j ss.
Rad. Hellebori albi ℥ ss.
Coq. S. A. in aqua pura ad ℥ xvj.

Deinceps imponantur ex linteo diſcerpto penicilli imbuti *Spiritus Vini*, *cui permixtus eſt Pulvis Aloes & Myrrhæ*. Vel uſurpetur Digeſtivum v. gr.

♃. *Aloes*, *Farinæ Lupinorum an.* ʒ ij.
Myrrhæ, *Floris Æris an.* ʒ j.
Fellis Taurini ʒ ss.
Mellis q. ſ.
Miſceantur.

♃. *Myrrhæ*, *Aloes an.* ʒ j.
Terebinthinæ ʒ vj.

Un-

Unguenti Apoſtolorum ℥ iij.
Vitellum unius Ovi.
Miſceantur.

Vermibus interfectis & ablatis, ulcus rite detergendum ac porro curandum.

CAPUT V.

De Ulcere cum Oſſis Corruptione.

Oſſis Caries quid ſit. I. ACcidit quoque interdum, *ut Ulceri ſubjectum ſit Os Corruptum ſeu Carioſum*; quæ oſſis corruptio in cauſa eſt, ut ulcus ſanari nequeat, quoniam ad cicatricem ſi nonnumquam perducatur, iterum poſt breve temporis intervallum rumpitur, & ulcus denuo renovatur. Idque quod ab oſſe corrupto purulenta materies continuo prorumpat, quæ obiter conſolidatum ulcus denuuo exedat, erodat. Etenim OSSIS CARIES nil aliud eſt, quam *ejus corroſio, ſeu exulceratio:* atque idem quod in parte molli ſeu carne dicitur *Ulcus*, in parte dura ſeu oſſe *Caries* nuncupatur.

Unde fiat. II. *Corrumpuntur* autem *Oſſa*, & *Cariem* contrahunt, in primis ab affluentis humoris *acrimonia acida*, quæ fibrillas perioſtei, ac ipſius quoque oſſis diſcindit; ejuſque ſalem volatilem (qui magna copia ibidem reperitur) plane corrumpit; hinc & reliquam oſſis ſubſtantiam penitus exedit, exulceratque.

Corrumpitur quoque *Os, & Cariem* contrahit, inquit Hildanus *Cent.* 4. *Obſ.* 95. ſi *Oleoſa, Putrefacientia, & Acria Medicamenta* fuerint applicita.

Adhæc *ambiens Aer* denudato oſſi facile *Cariem* affert. Sed aer licet maxime inimicus ſit, denudatis oſſibus; tamen ut ab ipſo oſſa alterentur, & corrumpantur, non ſemper ſequitur, præſertim ſi diligentem curam Cheirurgus vulnus vel ulcus adhibuerit, nec quicquam acre applicuerit, uti nos praxis non ſemel docuit.

Quibus Signis os Carioſum cognoſci poſſit. III. *Signa* vero *Oſſis Corrupti* varia ſunt. Enimvero oſſis corruptio facile patet, ſi in propatulo id ſit, quia, ut ait Celſus *lib.* 8. *cap.* 2. quod vitiatum eſt fere ſit pingue, dein flavum, poſt nigrum & inæquale. Atqui ſi lateat os, cariem adeſſe judicant Cheirurgi, 1. ſi fiſtula præceſſerit, aut diuturnum ulcus adfuerit. 2. quod ulcera talia ad cicatricem quidem perducantur, ſed paulo poſt iterum renoventur, rupta cicatrice. Humor namque & ſanies, quæ ex oſſe corrupto promanat, cicatricem erodit, ulcuſque renovat. 3. ſi caro ſuperſtrata fiat flaccida, ſpongioſa, pallida, livida. 4. ſi ulceri ſpecillum ad os uſque immittatur, idque non glabrum, leve, & durum, ſed inæquale, aſperum ac molle deprehendatur. 5. ſi pus effluat copioſum, tenue, ac fœtidum. Addit Fallopius *ſi linamentum fictum in vulnus infigatur, ut os contingat, & amotum altero die valde fœteat, os corruptum arguere.*

Affectus hujus Prognoſis. IV. Igitur oſſis caries curationem ulceris impedit, nullumque ulcus perfecte ſanari poteſt, cui os corruptum ſubeſt. Inſuper ex oſſe ægrotante caro livida malum. Hipp. *Aphor. Sect.* 7. Enimvero, ut Galenus addit *in comment.* non mediocrem oſſium labefactationem, ſed inſignem corruptionem ſignificat. Porro ſi prope partes nervoſas & tendinoſas, ut in manibus pedibuſque, vel in juncturis ac magnorum, oſſium capitibus, oſſium caries ſit, non facile curatur, & fere tendines parteſque nervoſæ ſimul corrumpuntur. Atque ſimiliter ſeſe res habet circa majores arterias, venaſque.

Ulcus cum oſſis V. Cæterum præter indicationes curativas quas ulcus præbet, Oſſis caries monet, id, quod corruptum eſt, eſſe auferendum. Neque enim quod in oſſe emor-

emortuum eſt, corrigi & emendari poteſt. Sed ut tolli poſſit os corruptum, primo detergendum & denudandum eſt, ſi carne operiatur, ulcere dilatato vel per ſectionem, vel immiſſa turunda ex *Radice Gentianæ* aut *Spongia præparata*. *corruptione qua ratione curari debeat.*

VI. Os vero corruptum, ubi detectum fuerit, auferendum vel Cheirurgia utendum, quando oſſis corruptio eſt profundior, aut quando celeriorem deſideramus curationem. Idcirco ſi caries oſſis ſuperficiem dumtaxat occupaverit, cumque os detectum fuerit, & carne nudatum; tum ſatis erit *id abradere ad partem uſque ſanam*: quod cognoſcitur, quando os album apparet, & aliquantulum cruentum. Quo facto *oſſi imponatur Carpia Sicca*, donec caro viva & laudabilis renaſcatur.

Sed quoniam ſeparatio oſſis corrupti a ſano ſolis medicamentis adhibitis non raro ſuccedit, hac oſſis abraſione ſemper opus non eſt. Verum inſpergatur pulvis ex valide ſiccantibus, & rodentem acrimoniam acidam mitigantibus; quæ idcirco *ſuperfluas in oſſe carioſo rodentes humiditates abſumere, hinc & os corruptum a ſano ſeparare, ſanum vero a corruptione præſervare valent*. Talia ſunt *Radix Ariſtolochiæ Rotundæ*, *Iridis Florentinæ*, *Aloe*, *Myrrha*, *Sabina*, *Sarcocolla*, *Pumex uſtus*, *&c.* Inter hæc equidem ſummopere laudandum cenſemus *Euphorbium*, quod multum ſalis volatilis, & quidem acerrimi, continet, cujus ratione citius os corruptum tollit, uti prolixius refert Hildanus *Cent.* 2. *obſ.* 92. *Cent.* 4. *obſ.* 96. *Cent.* 5. *obſ.* 22. *Cent.* 6. *obſ.* 3. item *lib. de Ichore & meliceria Celſi cap.* 29. ubi inter alia hæc habet: „ Nonnulli oſſi carioſo *Oleum Vitrioli* vel *aquam fortem* applicant. Maximam enim exſiccandi vim habere referunt; quod quidem „ verum. Cariem tamen oſſis non corrigere, ſed partes adjacentes deſtruere obſervavi. Quapropter caveant ſibi Cheirurgi, ne hujuſmodi medicamenta oſſi applicent; ſunt enim ſubtiliſſimarum partium, ita ut ad „ proximas partes longe lateque perfluant, & quæ ſana ſunt, deſtruant. „ Requirit quidem os carioſum medicamentum, quod inſigniter exſiccet, „ ſed neceſſe eſt, ut ſimul ſit craſſarum partium, quale eſt *Euphorbium*, „ quod cariem oſſis corrigit, carnem tamen non adurit, aut inflammationem excitat; quapropter *Eo* etiam in puris uti poſſumus.

Igitur ex ſimplicibus hiſce medicamentis compoſita fiant, quæ vel forma pulveris, vel addito *Melle Roſaceo* unguenti ſpecie applicentur v. gr.

℞. *Rad. Ariſtolochiæ Rotundæ*, *Iridis Florentinæ an.* ℥ ß.
Euphorbii ℈ ij. *vel* ʒ j.
M. F. Pulvis ſubtilis.

Ex quo addito *Melle Roſaceo*, Linimentum confici poteſt, ope diſcerpti lintei oſſi corrupto applicandum.

℞. *Rad. Ariſtolochiæ Rotundæ* ℥ ß.
Sum. Abſynthii, *Centaurii Min. an.* M j.
Fol. Sabinæ M ß.
Coq. in aqua pura ad ℥ x. *Colaturæ add.*
Spir. Vini ℥ iij.
Pulv. Aloes, *Myrrhæ an.* ʒ j ß. *aut* ʒ ij.
Miſceantur pro injectione.

Atque iſtiuſmodi medicamentotum uſui inſiſtendum eſt, donec os carioſum a ſano ſeparatum ſit.

VII. Docet tamen Marchette *obſ.* 57. quandoque a medicamentis valide exſiccantibus & oſſa adurentibus eſſe abſtinendum, quia illorum uſu nonnumquam prohibetur corrupti oſſis abſceſſio. Nimia enim exſiccatione alimentum oſſi nutrien-

triendo accedens ita abſumi putat, ut carnem ſupra os ſanum gignere nequeat, corruptum os extrudentem. At eo in caſu totum os corruptum ſcalpro potius abradi vult, donec ex ipſo ſanguis exſudet.

VIII. M. A. Severinus *Pyrotbech. lib. 2. p. 1. cap.* 4. de carie oſſis curanda ſic ſcribit. „ Procurabimus oſſis abſceſſionem per exſiccantia remedia valentiora, „ quæ teſtulas oſſis perinde, ut fermentando vehementi quadam facultate ſublevent & elidant, quale eſt *Bupborobium* & *ejus Oleum*. Quæ ſi neque diu „ adhibita plurimum præſtiterit; nil melius, neque Medico generoſo dignius: „ quam vitiatum os *Ferro Candente* perurere. Et ſane ſi tanta ſit oſſis corruptio, ut tota medicamentis tolli nequeat, *Chirurgia* opus eſt; & vel *Abraſione*, ſi denudatum ſit os, levior que corruptio; vel, ſi profundior ea fuerit, *Actuali Cauteriſatione* os corruptum tollatur. Enimvero ignitum ferrum ſi oſſi carioſo admoveatur, acri acidos ibidem ſuperfluos humores domat non tantum, ſed & exſiccando ita abſumit, ut ſeparatio corrupti oſſis a ſano brevi ſuccedat. Sed ne in uſtione hac caro vicina ſimul aduratur, ignitum ferramentum per canulam immittatur, qua circumſitæ partes optime defendantur.

At circa actualem cauteriſationem Joh. de Vigo *in Chirurgia parva* hoc monet: „ ſi contigerit corruptio in oſſe ſpongioſo, veluti eſt os calcanei, tunc re- „ motio oſſis corrupti in illo loco non debet fieri cum igne: quia in oſſe ſpon- „ gioſo cauteriſatio ignis raro facit ſeparare os corruptum ab incorrupto; „ quamvis in aliis corporis partibus egregia ſit medicina.

IX. Cæterum aduſto per ferramentum ignitum oſſi Cheirurgi vulgo inſpergunt *Pulverem aliquem exſiccantem*; ſed male: potius namque imponantur *Pinguia quæcumque*, ut corruptum os eo citius ſeparetur & abſcedat. Facta oſſis carioſi a ſano ſeparatione, ulcus carne replendum, & tandem cicatrice claudendum.

Interim tamen poſt cauteriſationem, ad inflammationem arcendam, & dolorem leniendum, partibus uſtioni vicinis imponatur, *Aqua Roſacea cum Ovi Albumine agitata*, vel *Oleum Roſaceum cum Ovi Vitello*, vel *Butyrum recens cum Melle Roſaceo*. Verum de oſſis carie, & qua ratione ſit curanda, legi meretur Celſus *lib. 8. cap. 2.* ubi præclare hac de re agit. At de oſſium tibiæ & cubiti ad medullam uſque corruptione, inſpiciatur Scultetus *Armament. Chir. Tab.* 27. De ſcapula carioſa & curata, videatur. Idem *Obſ.* 62. Et *Obſ.* 81. de tibia corrupta ejuſdemque fere uſque ad inferius caput ablatione, & curatione caſum refert lectu dignum.

CAPUT VI.

De Ulcere Profundo, Sinuoſo, ſeu Cavernoſo.

Sinuoſum ſeu cavernoſum ulcus quale ſit.

I. SI vero pus aut ſanies diu in apoſtemate aut abſceſſu contineatur, atque acris ſit, vel ob moram talis evadat, cuniculos quaſi agit, & ſinum, Græcis κόλπον dictum, efficit: quale ulcus *Sinuoſum Cuniculoſum*, ſeu *Cavernoſum* dicitur, & a quibuſdam male *Fiſtuloſum* nuncupatur; cum citra calloſitatem ac duritiem ſit: ulcus namque fiſtuloſum ſemper eſt cum duritie ac calloſitate.

Eſt igitur SINUOSUM, ſeu CAVERNOSUM ULCUS *cujus orificium anguſtum, & profunditas magna ſimul & occulta, quodque multos anfractus ſeu cuniculos hinc inde extenſos; citra tamen duritiem ac calloſitatem, habet.*

II. Sunt autem plures ſinuum ſeu cuniculorum ſpecies, ac differentiæ, quæ ſu-

ſumuntur in primis a cavernarum magnitudine, ſitu, numero, figura: ſic alii ſinus ſunt breves, alii profundi & alte penetrantes, alii ſurſum, alii deorſum, vel ad latera tendentes, alii ſimplices, alii duplices, vel triplices; alii recti, alii flexuoſi, &c. *Sinuum differentiæ.*

III. At ſinuoſum ſeu cavernoſum redditur ulcus a ſanie aut pure, quod acrem ac erodendi facultatem, ob longam in parte affecta moram, contraxit. Quoties enim in abſceſſibus pus diutius moratur, ſive quod tardius aperti, ſive quod negligentius expurgati fuerint, mora longiore corrumpitur, vicinaſque carnes exedit; hinc ulcus fit ſinuoſum cavernoſum. *Hujuſmodi ulcus quomodo fiat.*

IV. Cæterum ſinuoſum ſeu cavernoſum ulcus eſſe dignoſcitur, quod foris parvum appareat, & anguſtum habeat orificium, atque major puris copia excernatur, quam pro ulceris magnitudine: inſuper ex blanda plumbei ſpecilli vel cereæ candelæ intromiſſione haud difficulter ſinus percipiantur, eorumdemque differentiæ deprehendi poſſunt. *Diagnoſis &c.*

V. Curationis ſcopi ſunt, ulcus replere, agglutinare, cicatrice obducere. Sed quoniam cavitas carne impleri nequit, niſi mundum prius & diligenter deterſum ſit ulcus; imprimis id fiat detergentibus injectionibus. Pus facile evacuatur ſinu declivi, acclivi vero difficillime. Tum, ſi forte ſinus non admodum magnus ſit & profundus forcipe aut cultello ſecundum ulceris longitudinem tota cutis incidatur, atque ita totum ulcus aperiatur. Sic enim fiet, ut libere pus effluat, & facile ulcerata pars repleatur. Quod ſi commode fieri non poſſit ob vicina vaſa, adjacenteſque partes nervoſas, aut ſinus ſit valde profundus, aperiatur in fundo, ut ſic ſanioſa materies per utrumque orificium libere exire queat. *Curatio.*

Quod ſi conſtitutio partis affectæ non permittat, novam inciſionem fieri, exprimente ligatura puris excretio erit molienda: ſinus prope fundum arcte ligandus & comprimendus; at orificium verſus ligatura paululum relaxanda, ut hoc modo pus veluti elidatur.

Felicem ſinuoſi ſimul ac periculoſi ulceris curationem licet videre apud Valeriolam *Obſ. Med. l.* 5. *obſ.* 1. & aliam *obſ.* 7. Sed plura quæ de ulcere ſinuoſo ſeu cavernoſo forent addenda, palam fient ex iis, quæ de fiſtulis nunc ſumus dicturi.

CAPUT VII.

De Fiſtulis.

I. IGitur ab ulcere ſinuoſo ſaltem differunt *Fiſtulæ*, quod præterea calloſæ & duræ ſint. Namque celeriter, ſi non curetur ſinus, pus cuniculos porro agit, pars ulcerata callum contrahit, duriorque efficitur, ſic ut agglutinari nequeat quod malum tunc *Fiſtula* nuncupatur. Enimvero eſt FISTULA, *Sinus Anguſtus & Oblongus*, ſeu *Ulcus Sinuoſum Anguſtum*, *ſimulque Calloſum*, *ac proinde curam non facile ſuſcipiens*. Id quod fit, quoniam orificio exiſtente anguſto, fundo autem lato & calloſo, copioſa ſimul & virulenta ſanies ibidem colligitur, indeque continuo emanat. *Fiſtula quid ſit.*

II. Sunt autem plures *Fiſtularum Differentiæ*, quæ deſumuntur a magnitudine, numero, figura, ſitu. Aliæ enim breves ſunt, aliæ longæ & altius penetrantes; aliæ unum dumtaxat orificium, unamque tantum cavitatem; aliæ vero plures ſinus, diverſaſque cavitates habent; aliæ ſub cute extenſæ; aliæ in altius penetrant, aliæ in carnem deſinunt, aliæ ad oſſa, vel ad nervos, vel ad venas aut arterias pertingunt. *Fiſtularum differentiæ.*

Cauſæ. III. *Cauſæ Fiſtularum* haud immerito cenſentur omnes illæ, quæ ſinum efficere poſſunt. Quandoquidem enim fiſtula a ſinu tantum differt calloſitate & duritie; facile datur intelligere, in fiſtulam ſinum degenerare, quum mala ſinus curatione callus circa ipſum obducatur, ac tandem durus evadat.

Diagnoſis. IV. Cognoſcuntur vero fiſtulæ in primis ſtylo in ſinum immiſſo; quo & quo tendat, & quam alte pertingat obſervamus. Quod ſi obliqua fuerit fiſtula, ut ſtylus recta adigi nequeat, ſpecillum plumbeum, aut potius cerea candela, quæ flecti poteſt, immittatur. Inſuper caro, quæ fiſtulam circumdat, alba apparet, ſicca, dura, ſine aut cum parvo dolore, niſi ſit juxta nervum, partemve nervoſam. Sed an unus, an plures ſint ſinus, ſpecillo vel candela cerea explorandum eſt, idque pus etiam, quod effunditur, non raro teſtatur. Enimvero ſi plus puris, quam probabile ſit unico in ſinu contineri & generari, effluat; aut ſi, ubi Æger ſitum mutaverit, pus, quod prius ſubſtiterat, denuo fluere incipiat, plures ſinus adeſſe, altiuſque fiſtulam penetrare indicio eſt. At plura ſi fiſtulæ orificia, per ſtylum non ita facile facile explorari poteſt; ſed potius per ſyringam uni orificio liquor iniiciatur, ſicque per omnia orificia is effluat, una eſt fiſtula: ſin per omnia non reddatur, plures fiſtulæ adſunt.

Prognoſis. V. Cæterum omnes fiſtulæ difficulter ſanantur. Recentes tamen, ſimplices, quæque in partibus ſolum carnoſis ſunt, non profundæ, in corpore juvenili & boni habitus, facilius curantur: difficilius vero, in quibus plures partes ſunt eroſæ, quæque antiquæ ſunt, ſenſu non præditæ, profundæ, flexuoſæ, & varios ſinus habentes, membris nobilibus vicinæ, in corpore ſenili, emaciato, cacochymico. Imo quædam fiſtulæ ne quidem curari debent, quoniam antiquæ ſunt, & a partibus nobilibus remotæ, per quas ſuperflui ac vitioſi humores expurgari jamdiu conſueverunt.

Sicut & eæ difficulter curantur, ac fere inſanabiles ſunt, quæ ad muſculorum principia, venas, arterias, nervos, oſſa, articulos dorſi vertebras pertingunt, quæ ad thoracis vel abdominis cavitatem, aut ad contenta intus viſcera penetrant. Tales enim fiſtulæ vel medicamenta non ferunt, vel ad eas medicamenta pervenire non poſſunt. Hinc Celſus *libr. 5. cap.* 28. inquit: „ expedita curatio eſt in fiſtula ſimplici, recenti, intra carnem; adjuvatque ipſum „ corpus, ſi juvenile, ſi firmum eſt. Itemque ſi fiſtula os, vel cartilaginem „ vel nervum, vel muſculos læſit, ſi articulum occupavit, ſi vel ad veſicam, „ vel ad pulmonem, vel ad vulvam, vel ad grandes venas, arteriaſve vel „ ad inania, ut guttur, ſtomachum, thoracem penetravit. Ad inteſtina quoque „ eam tendere ſemper periculoſum, ſæpe peſtiferum eſt. Quibus multum „ mali accedit, ſi corpus vel ægrum, vel ſenile, vel mali habitus eſt. Et Pau„ lus Aegineta *lib. 4. cap.* 49. ait: ſi fiſtula ad os uſque decumbat, curari hanc „ abſque manus opera impoſſibile eſt, niſi temporis ſpatio ſua ſponte ſquam„ ma, vel os abſcedat.

Generalis Fiſtularum Curatio. VI. Quoad *Curandi Methodum*; duplex occurrit fiſtularum curatio; una vera & perfecta; altera palliativa ſeu imperfecta, qua nimirum fiſtula exſiccatur intus, & foras conſolidatur, manente nihilominus ſinu. Hanc curam innuit Galenus *lib. de tumoribus præt. nat. cap.* 4. ubi hæc habet: „ coercetur tamen ſinus ſiccatus a medicamentis, ut habere ſanitatem irreprehenſibilem „ pars videatur: ſiquidem perpetuo quis accurato victu utens, ſalubre fere, „ & ſuperfluitatibus vacans corpus habet, cohibitus manet ſinus. Superfluita„ te vero aliqua collecta rurſus repletur, interumque fit qui ab initio fuit ab„ ſceſſus: rurſus vero, ut convenit, medicamentis evacuatur, ſiccaturque & „ coercetur, & ſemper longe faciliora ei hæc omnia fiunt, quam iis quæ pri„ mo abſcedunt. Namque enim quæ divelluntur dolent partes: etenim jam

„ di-

„ diſtant, celerrimeque replentur, facile fluorum ſuſcipiente ſinu. Atque „ iſtam curationem non omnino ſpernendam eſſe exiſtimat Aquapendens, & interdum bene ſibi ſucceſſiſſe ſcribit, etſi non ſemper perficitur autem hæc cura *legitimo rerum nonnaturalium uſu*, nec non *purgato per intervalla Corpore*; dehinc *Fiſtulæ Sinui immiſſis valide ſiccantibus*. Hoc enim modo coaleſcit orificium, ut ſana videatur fiſtula; quæ quidem interdum plane coaleſcit, ut plurimum tamen tamdiu clauſa ſolummodo manet, quamdiu ſuperflui in corpore non colliguntur humores. At poſtquam aliquid humoris denuo in ſinu colligitur, fiſtula quoque iterum aperitur.

VII. Altera autem fiſtularum curatio vera eſt, atque hoc modo perficitur. Primum, conveniente inſtituta Diæta, vitioſi in corpore redundantes humores emendandi ac expurgandi, uſurpatis tum vulnerariis dictis, tum humoribus iſtis evacuandis aptis Decoctis, *præced. cap.* 1. nec non *lib.* 2. *cap.* 7. abunde traditis.

Deinceps danda opera, ut callus removeatur. Sed cum medicamenta callum abſumentia rite applicari nequeant propter fiſtulæ orificii anguſtiam, *iſtud dilatare* neceſſe erit. Id vero fieri poteſt vel *per Sectionem*, vel commodius & abſque dolore *per immiſſas turundas ex Radice Gentianæ, aut Spongia præparata*. Hæ enim fiſtulæ ſinui immiſſæ humiditates imbibunt, & craſſiores redduntur, atque ita pedetentim abſque dolore orificium dilatant: quæ interdum quoque, cum callus dilationem impedit, imbuuntur & illinuntur medicamentis, quæ callum auferre apta nata ſunt.

VIII. Sed dilatato quantum ſatis eſt fiſtulæ orificio, callus removendus. Fit autem hoc vel medicamentis, vel ferro, vel igne. Medicamentis aufertur callus in iis præcipue, qui neque inciſionem, neque uſtionem ferre volunt, ubi recens eſt fiſtula, & callus non admodum durus: hujuſmodi antem medicamenta acria & erodentia eſſe debent, & eo acriora vel minus acria, quo callus craſſior vel tenuior fuerit.

Ad removendum fiſtulæ callum Scultetus *poſt Armament. Chir. obſ.* 75. hoc laudat unguentum:

℞. *Aluminis uſti, Mercurii Præcipitati,*
Viridis Æris, Salis Nitri an. p. æq.
Album. Ovorum q. ſ.
F. S. A. unguentum.

Barbette iſtud commendat.

℞. *Pulv. Rad. Brioniæ* ℨ j.
Thuris, Myrrhæ an. ℨ ij.
Æruginis ℨ ss.
Salis Armoniaci ℈ j.
Olei Olivarum, Axungiæ Porci an. q. ſ.
Miſceantur pro unguento.

Vel quod magis efficax:

℞. *Vitrioli Albi* ℨ iv.
Aluminis, Æruginis an. ℥ ss.
Aceti fortis ℥ vj.
Calcinentur, & fiat exinde Pulvis, qui miſceatur cum unguento Ægyptiaco pro Litu, eoquæ inungatur turunda fiſtulæ inſerenda.

Eum in finem quoque conducit *unguentum fuſcum felicis wurtzii*.

Vel fiat acris injectio, quæ fiſtulæ callum erodat v. gr.

℞. *Aquæ Aluminoſæ* ſeu *Mercurialis* ℥ j ss.
Plantaginis ℥ iij.

Roſarum ℥ j.
Unguenti Ægyptiaci ℥ ss.
Miſceantur pro Injectione.

Fiſtula vero poſt injectionem bombace, cera, vel emplaſtro occludatur; ut quod injectum ſit intus maneat: atque talis injectio quotidie ſemel fiat, aut bis pro re nata.

IX. Sed cum ſemper calloſitas fiſtulæ medicamentis non cedat, atque, interdum hac in re plus auxilii & commodi afferat manuum opera, nonnumquam etiam ad ferrum & ignem accedendum. Aperiendus nimirum totus ſinus eſt, dehinc actuale cauterium adhibendum.

X. Ablata tandem omni calloſitate, ſinus detergendus eſt, ac purus reddendus, ut caro regenerari, hinc & ſinus conglutinari poſſit. Hoc vero fiat adhibito *unguento Aureo*, *Baſilicone*, aut *Digeſtivo cui Aloe*, *Myrrha*, *ſimiliave Sarcotica ſint addita*. Vel huic intentioni ut ſatisfiat, uſurpetur Injectio *ex Abſynthio*, *Agrimonia Centaureo*, *Radice Ariſtolochiæ Rotundæ*, *in Aqua Pura decoctis*, *addito Spiritu Vini cum Pulvere Myrrhæ*, & *Aloes*, qua & ſinus apertus probe abluatur.

Fiſtulæ autem perfecte curatæ cognoſcuntur: ſi humor emanans ſit paucus, craſſus, coctus; item ſi locus affectus ſine tumore, dolore, & omnino ſiccus ſit.

CAPUT VIII.

De Ambuſtione.

I. AD particularia vero priuſquam deſcendamus ulcera, de *Ambuſtione* quoque dicendum videtur, quæ etiam ulcera excitat. Enimvero non raro contingit, ut caſu fortuito vel aqua, vel oleo fervente, vel liquefacto metallo membra perfundantur, vel in ignem, aquam ebullientem, aut oleum fervens aliquis incidat: quod ſi contigerit, dolor, veſiculæ, exulcerationes excitantur.

Ambuſtionis definitio. Sed Ambuſtio tametſi affectus ſit omnibus notiſſimus, clarioris tamen doctrinæ gratia eum ſic deſcribemus: AMBUSTIO *continui ſolutio eſt cuticulæ, & cutis ut plurimum, nonnumquam & carnis muſculoſæ, venarum, arteriarum, nervorum, cæterarum partium ſubjectarum, vi ignis impreſſa.* Hanc autem Ambuſtionem ſequuntur mox dolor acerbiſſimus, inflammatio, puſtulæ: & ſi combuſtio profundior, corpuſque cacochymicum fuerit, in ſordidum ac difficulter ſanabile ulcus non raro degenerat. *Ambuſtio quomodo fiat.* Etenim in leviore combuſtione, particulæ igneæ cuticulam abſque continui ſolutione penetrantes, cutem ipſam, ubi venarum, arteriarum, nervorum, ac lymphæ ductum extremitates terminantur, ſubeunt; ibidemque has a poſitione ſua alterantes, varie contorquent, & totius texturæ cutaneæ conformationem pervertunt: in tantum ut e vaſis omnibus ſumme irritatis humor aqueus igneis particulis imbutus in magna copia expuatur: Lympha iſthæc, quia cuticulam pertranſire nequit, eam a cute ſeparat, atque in puſtulas veſiculares attollit; e quibus demum ſponte, aut occaſionaliter diſruptis effluit. Sed gravior ſi ſit combuſtio, particulæ igneæ altius penetrantes cutem non tantum, ſed & ejuſdem vaſa, eique ſubjectas partes corrugari ac conſtringi faciunt, atque eſcaram inducunt, ſic ut ſanguis, aliique continuo affluentes humores retineantur, & ſub cute illa indurata quaſi incarcerentur: hinc magis incaleſcant, efferveſcant, tandemque ſua acrimonia locum affectum erodant, & magnum ulcus efficiant.

II. No-

II. Notandum autem, multiplices & diverſas occurrere materias, quibus vim & qualitatem ſuam ignis imprimit; quæ ut ſubſtantia differunt, ſic etiam una multo vehementius urit quam altera. Sed quamvis combuſtio a diverſis fiat materiis, nihil tamen, vel parum ad curationem id facit. Atque adeo nulla deſumenda eſt indicatio curativa a materia ignita, ſed potius ab effectu, quem communicavit. Ut vero curatio rite inſtituatur, omnes Ambuſtiones, a quacumque fuerint factæ materia ignita, diſtribuemus in tres gradus ſeu ſpecies; viz. in leviſſimam, mediocrem, inſignem.

III. Enimvero materia quæ urit ſi non diu adhæſerit corpori, & levis fuerit; ut ſtramen, linum, ſtupæ, aut leve aliquod lignum, vel aqua quæ cito defluit, ſolumodo puſtulæ ſeu parvæ veſiculæ elevantur: eſtque hic primus gradus ſeu ſpecies; cujus idcirco indicia ſunt, cutis rubicunda, dolor pungitivus, & niſi ſtatim remedia adhibeantur, cuticulæ a vera cute ſeparatio, cum veſicularum eruptione, in quibus limpida aqua continetur. *Ambuſtionis Gradus primus.*

IV. Secunda Ambuſtionis ſpecies cenſetur, ſi materia urens diutius corpori adhæſerit, aut violentiore calore imbuta fuerit, quemadmodum ferrum ignitum, aut liquefactum aliquod metallum, lignum duriſſimum, pix, oleum, cera, vel ſimile: tunc enim non ſolum elevantur puſtulæ, verum & cutis ipſa aduritur, exſiccatur, contrahitur; nondum tamen facta eſt cruſta vel eſcara. *Secundus*

V. Tertius gradus excitatur, ſi res ignita diutiſſime adhæſerit, & violentiſſimum in ſe continuerit calorem: tunc enim non ſolum cutis, verum & caro, venæ, arteriæ, nervi, & cæteræ partes ſubjectæ comburuntur, contrahuntur, & in eſcaram ſiccantur. Hujus ſignum eſt, ſi ſubjecta cutis nigra, vel ſaltem livida conſpiciatur, & cum ſcalpello pungatur obtuſe ſentiat; dura nimirum, & exſiccata exiſtente cruſta, quam demum deciduam ulcus excipit profundum, putridum. *Tertius.*

VI. Cæterum levis combuſtio, ubi ſolummodo cutis læſa eſt quamvis dolorifica, facile tamen & brevi ſanatur, vixque cicatrix apparebit, modo recta & methodica inſtituta fuerit curatio. E contrario inſignis Ambuſtio difficulter ſanatur, imprimis quæ, ob cutis contractionem & deperditionem, rugoſam relinquit cicatricem. *Combuſtionis Prognoſtica.*

Combuſtiones capitis & faciei, ſi magnæ & profundæ fuerint, glabras relinquunt cicatrices, quandoquidem adeo arefacta & contacta ab igne cutis eſt, porique ita ſunt occluſi, ut dehinc pili erumpere nequeant.

Oculorum combuſtio, in primis ciliorum, ac tunicarum adnatæ, & corneæ, quantumvis leviſſima ſit, periculoſa tamen eſt, facillimeque viſus depravatio, aut ſaltem imbecillitas ſequitur, palpebræque invertuntur.

Periculoſæ item ſunt combuſtiones inguinum atque Abdominis, & difficulter ſanantur. Periculoſa quoque eſt Ambuſtio a Fulmine, & plerumque lethalis.

Ad vaſa majora quæ penetrat Ambuſtio pericula eſt, profunda imprimis ſi fuerit, atque Gangrænam non raro accerſit.

VII. Quoad *Curandi Methodum*: quamvis paſſim infinita ad Ambuſtiones in uſu ſunt remedia, omnia ad hunc finem tendentia, ut empyreuma ſive particulas igneas in parte combuſta relictas aut ſuffocent, aut reſolvant, diſſipentque: docet tamen praxis, frigida ambuſtiones non curare; ſed iiſdem igneis particulis intro retruſis, dolorem ſummopere augeri, nec non inflammationem, gangrænam, imo & ſphacelum quandoque excitari: calida vero, quæ empyreuma evocant, ſolummodo prodeſſe; unde & plebeis æque ac practicis haud ignotum eſt; partes combuſtas non frigide immeregendas, ac potius igni admovendas eſſe. *Curandi methodus.*

VIII. Ut igitur methodica inſtituatur ambuſtionis curatio, diligenter exami-

In primo ambuſtionis gradu quid agendum ſit.

minandi & inſpiciendi ſunt omnes ejus effectus & accidentia, ut remedia pro re nata applicentur, & mutentur. In primis autem, ſi nondum elevatæ fuerint puſtulæ, evocetur empyreuma, *hoc eſt*, igneæ in parte affecta relictæ particulæ reſolvantur, diſſipentur, parte læſa igni admota, vel calidæ aquæ immerſa: aut, ſi fieri id nequeat, intingatur ſpongia aut linteum reduplicatum aquæ calidæ, & loco ambuſto applicetur; vel imponatur *Sapo Vulgaris*, ſeu *Flores Cereviſiæ* admoveantur; *Cæpæ* quoque *in mortario cum Sale contuſæ*, & loco combuſto applicatæ, igneas particulas edunt, nec ſinunt ut puſtulæ eleventur. Enimvero ſi præcaveri poſſit, ne puſtulæ oriantur, non eſt, quod patiens deinceps ullam moleſtiam vereatur.

Eumdem in finem Hildanus *lib. de Combuſt. cap.* 6. hoc laudat Unguentum:

℞. *Cæparum* ℥ j ß.
Salis, *Saponis Veneti an.* ℥ ſ.
Simul in mortario contundantur, &, addito Oleo Roſaceo & Amygdalarum Dulcium, fiat unguentum.

Laudibus ſuis quoque merentur ſequentia.

℞. *Saponis Veneti* ℥ iij.
Cæparum ʒ j ß.
Salis ʒ vj.
Olei Ovorum ℥ ß.
Roſarum, Amygdal. Dulc. an. ℥ j ß.
Mucilaginis Seminum Cydoniorum ℥ j.
M. F. unguentum.

℞. *Ceræ Citrinæ*, *Reſinæ*,
Adipis Ovilli, *Olei raparum an.* ℥ j.
Miſceantur S. A. pro unguento.

Barbette ad omnis generis Ambuſtiones valde extollit ſequens Unguentum, ſi liquefactum parti combuſtæ ſæpius illinatur, dehinc *recens Folium Braſſicæ*, *Betæ*, aut *Plantaginis* ſuperimponatur.

℞. *Fol. Salviæ rec.* M j.
Plantaginis M ij.
Butyri recentis inſulſi ʒ vj.
Stercoris Gallinæ rec. albiſſ. ℥ iij.
Frixentur per horæ quadrantem, & expreſſio ſervetur uſui.

Paræus in Xenodochio Pariſienſi hoc feliciter uſurpari ſcribit:

℞. *Lardi Conciſi* ℔ j.
Liqueſiat in Aqua Roſacea, & coletur per linteum rarum; hinc quater Aqua Plantaginis lavetur, tandem add.
Vitellos trium Ovorum.
M. F. Linimentum.

Alii iſtud commendant:

℞. *Tincturæ Saturni*, *Olei Roſarum an.* ℥ j ß.
Agitentur probe pro Linimento.

De omnibus tamen Unguentis hoc notandum, ita comparata eſſe debere, ut tenaciter parti combuſtæ non adhæreant, ſed facile abſtergi & removeri poſſint. Neque enim ulcera hæc ferunt, ut fortiter abſtergantur, at fere linteo ſubtiliſſimo parti admoto a pure mundari debent.

No-

Notandum quoque, pleraquæ hæc non convenire *Ambuſtioni oculorum*, neque iis eſſe adhibenda; quin potius imponendum collyrium, *ex Aqua Roſarum & Plantaginis, cum Mucilagine Seminis Cydoniorum, Fœnigræci, &c.*

Veſiculæ aut puſtulæ ſi adfuerint, nec malum idcirco ſit gravius, non ſtatim aperiendæ. Si enim mox aperiantur, ob denudatam cutem excitatur dolor, & tardius curatio abſolvitur. Verum tertio circiter die, ubi cuticula regenerari jam incipit, aperiendæ, quin & diutius apertio non protrahenda, ne contentus humor acrior fiat, cutemque porro erodat, exedat.

Cæterum ad primum hunc Ambuſtionis gradum pertinet ea, quæ a pulvere tormentario fit, de qua *lib.* 2. *cap.* 13. dictum fuit.

IX. Atqui Ambuſtio ſi tam alte penetraverit, ut non ſolum puſtulæ eleventur, verum & cutis combuſta, ſiccata, & contracta fuerit, tunc neque *Cæpa*, *Sapo*, *Sal*, & quæ ſunt hujus generis medicamenta, ſunt applicanda; ſed imponantur ea, quæ combuſtam & corrugatam cutem emollire ac lubricam reddere queant, quæque humida & temperate calida ſint. ***Secunda ambuſtionis ſpecies quomodo curanda.***

Igitur puſtulæ omnes forcipibus in primis incidantur, quo lympha particulis igneis imbuta effluere poſſit. Cuticula quoque, ubicumque ſeparata eſt, a vera cute abſtrahatur, ne ſanioſa materies ſub ipſa colligatur. Dehinc parti combuſtæ imponatur nunc laudatum Unguentum, ex *Oleo Raparum*, *Reſina*, *Cera Citrina*, & *Adipe Ovillo*.

Vel,

℞. *Olei Roſacei, Liliorum Alborum an.* ℥ ß.
Unguenti Baſiliconis ℥ j.
Vitellos duorum Ovorum.
M. F. unguentum.

℞. *Butyri rec. inſulſi, Pingued. Gallinæ rec. an.* ℥ j.
Ceræ Citrinæ, Olei Liliorum Albor. an. ℥ ß.
Simul liqueſiant, & in mortario admiſceantur.
Croci pulv. ℈ j.
Mucilag. Sem. Cydoniorum ℥ j.
Pro unguento.

Hildanus hoc laudat Unguentum emolliens, dolorem leniens, & paulatim cicatricem inducens.

℞. *Butyri rec. & loti Aqua Roſacea* ℥ iij.
Olei Violarum, Ovorum, Amygdal. Dulc. an. ℥ ß.
Farinæ Hordei ℥ j ß.
Pulveris Croci ℈ j.
Mucilag. Sem. Cydoniorum ℥ j.
Ceræ q. ſ.
Miſceantur S. A. in Mortarjo pro unguento.

Proderit item, impoſito uno ex præſcriptis Unguentis, cum reduplicatis linteaminibus, deſuper applicare *Muriam, in qua Mala Limonia conſervantur, modice calefactam*, quæ mirum in modum empyreumati adverſatur. In facie tamen hujuſmodi medicamenta, quæ *Acetum* aut *Sal* recipiunt, propter oculos, non ſunt applicanda.

Emollita & ſatis lubrica facta cute combuſta, doloreque mitigato, nonnulli medicamentis exſiccantibus, veluti *unguento de Tutia*, *Diapompholige*, ſimilibuſve, cicatricem inducendam eſſe volunt. Sed ut fatear, quoniam hujuſmodi exſiccantia cutem contrahunt, hinc & turpes non raro efficiunt cicatrices, horum uſus ſemper tutus non eſt. Præſertim quum ſupraſcriptis emollientibus, ad

finem

finem uſque curationis uſurpatis, voti ſui compos plerumque fieri ſoleat Cheirurgus.

Interim quia Ambuſtiones, præſertim quæ in cutis ſunt ſuperficie, ut plurimum vehementer dolent, obſervent Cheirurgi, ut blande ulcera hæc abſtergant. Hildanus, ne abſtergendo ulcera excitet dolores, tela ſubtiliſſima, qualis eſt Cambriacenſis, aut ſyndone cooperire ſolet totam partem ambuſtam, nec illam removet, donec ulcera ſint ſanata; teſtaturque, per hanc telam pus facillime effluere, & virtutem medicamentorum ad ulcera ſatis pervenire noſſe.

Tertius ambuſtionis gradus quomodo tractari debeat.

X. Sed periculoſior eſt tertius ambuſtionis gradus; propterea, quod in gangrænam & ſphacelum nonnumquam ſoleat degenerare. Enimvero graviore illa combuſtione cutis vaſa, parteſque ei ſubjectæ corrugantur, ac ita conſtringuntur, ut tum ſanguis affluens, ſpiritus influentes libere permeare, atque per partem ambuſtam radiare, eamque vivificare amplius nequeant: hinc ſuffocato extinctoque nativo calore, pars emoritur, corrumpitur.

XI. In hac ambuſtionis ſpecie puſtulæ omnes veſiculares primum ſunt incidendæ, ut acre, urenſque ſerum effluere poſſit. Deinde eſcara leviter eſt ſeparanda, aut ſaltem diverſis in locis ad ſanam uſque carnem incidenda, quo acris ſub cruſta retenta lympha effluere, medicamentum penetrare, & quicquid a combuſtione induratum eſt, emolliri poſſit.

Hæc autem eſcaræ ſeparatio primo aut ſecundo die fieri debet, priuſquam affecta pars infletur; eſtque hoc Unguentum ſtatim ab initio adhibendum:

℞. *Butyri rec. inſulſi* ℥ iij.
Unguenti Baſilicunis ℥ j ss.
Olei Liliorum Alborum, Amygdalar. Dulc. an. ℥ ss.
Vitellum unius Ovi.
M. F. unguentum.

Dehinc linteum reduplicatum ſequenti emulſione imbutum, tepide ut applicetur, ſuadet Hildanus.

℞. *Sem. Cucurbitæ* ℥ ij.
Cydoniorum ʒ ij.
Fœnigræci ʒ j.
Contund. in mortario & emulg. cum aquæ puræ ℔ vj. *in colatura ſolvatur Saponi Veneti* ℥ ss.

Sed in facie ſi fuerit Ambuſtio, *Sapo* minime eſt addendus, propter oculos; ſed ejus loco admiſceatur *Aqua Roſarum & Plantaginis.*

Vel loco Emulſionis ad mitigandum dolorem, cutem emolliendam, & digeſtionem promovendam imponatur Fomentum v. gr.

℞. *Rad. Althææ* ℥ j ss.
Sem. Cydoniorum, Fœnigræci an. ℥ ss.
Fol. Malvæ, Althææ,
Flor. Camomillæ, Meliloti an. M j.
Coquantur in aqua pura, aut, ſi dolor vehemens fuerit, in Lacte Dulci, & Colatura ſit pro Fotu.

Ubi eſcara, & quod combuſtum eſt ſeparatum fuerit, ulcus mundificandum, carne implendum, & cicatrice occludendum. Verum Cicatriſantia non nimis ſicca ſint, ne turpis & rugoſa fiat cicatrix. Atque ideo hic ab Hildano hoc laudatur Emplaſtrum,

℞. Em-

℞. *Emplaſtri Diapalmai* ℥ ij.
Ping. Gallinæ, *Anſeris an.* ℥ ß.
Liquefiant ſimul; *hinc admiſceantur*
Aluminis Uſti, *Plumbi Calcinati*,
Lithargyri, *Lapidis Calaminaris an.* ʒ j.
Agitentur in mortario plumbeo, *& addendo*.
Mucilag. Sem. Cydoniorum & Fœnigræci q. ſ.
Fiat S. A. unguentum.

At ſi adeo magna fuerit combuſtio, ut in gangrænam & ſphacelum commutetur, curetur eo modo, ut *lib.* 1. *cap.* 17. docuimus.

Superciliorum, labiorum, ac digitorum Ambuſtio.

XII. Si vero ad ſupercilia, labia, aut in digitis facta fuerit combuſtio, diligenter ea curetur, neque partes hæ contrahantur, & ad invicem conglutinentur; quin potius linteamina, filamenta, aut laminæ plumbeæ tenuiſſimæ partibus, ubi conglutinationis periculum eſt, interponantur.

Oculi ſi comburantur, &c.

XIII. Oculi ſin Ambuſtione læſi ſint, ſtatim inſtilletur *Lac Muliebre vel Vaccinum recens ac tepidum*; idque vel *ſolum*, vel *mixtum Aqua Roſacea*, *in qua parum Croci integri maceratum fuerit*. Linteum item reduplicatum, & hoc lacte imbutum oculis tepide imponatur, & quotieſcumque ſiccum fuerit renovetur. Aut loco lactis uſurpetur collyrium: v. gr.

℞. *Aquæ Roſarum* ℥ iij.
Plantaginis ℥ j.
Sem. Cydoniorum Fœnigræci an. ʒ ß.
Croci integri ℈ j.
Macerentur quatuor horas, *& Colatura ſit pro Collyrio*; cui *Lac Muliebre vel Vaccinum recens* admiſceri poſſit.

Dehinc inter duo tenuia linteamina calide applicetur Cataplaſma.

℞. *Pulpæ Pomorum repurg.* ℥ iv.
Coctæ in Aqua Roſacea & Fœniculi ad mollitiem, *& minutim contritæ add.*
Mucilag. Sem. Fœnigræci ℥ j ß.
Pulv. Croci gr. xij.
Albumen unius Ovi.
Lactis Dulcis recr. q. ſ.
M. F. Cataplaſma.

Atque horum medicamentorum uſui eſt inſiſtendum, donec ab inflammatione & dolore immunis ſit oculus. Tunc enim applicetur collyrium magis exſiccans, & viſum roborans.

℞. *Aquæ Roſarum*, *Plantaginis*, *Fœniculi an.* ℥ j ß.
Troc. Albor. Rhaſis ſubt. pulv. ʒ j.
Tutiæ præpar. ℈ ij.
Sacchari Saturni gr. v.
Miſceantur pro Collyrio.

Curandum quoque diligenter, ne Palpebræ retrahantur: id enim maximam affert deformitatem. Hoc tamen ſi contigerit, ſicque cutis prope oculos indurata fuerit; Emolliente aliquo Unguento affecta pars inungatur; vel illinatur identidem loco combuſto *Pinguedo Anguillæ Aſſatæ*, ut indurata ac retracta cutis ita emolliatur, & lubrica reddatur.

Inguina ſi comburantur, quid agendum. XIV. Inguina ſi comburantur, quum ſint loca humida, laxa, adeoque humorem affluxui obnoxia remedia uſurpentur magis ſiccantia, quam in partium aliarum ambuſtionibus. Atque ideo ſi puſtulæ nullæ eruperint, medicamenta ex *Sapone*, *Cæpis*, ſimilibuſque parata utilia ſunt. Quod ſi elevatæ ſunt puſtulæ, ſtatim aperiantur; ut acris effluere poſſit humor. Dein applicetur Unguentum. v. gr.

℞. *Unguenti Roſacei* ℥ j.
Baſiliconis ʒ vj.
Olei Ovorum, *Amygdalarum Dulc. an.* ℥ ß.
Liquefactis admiſceantur.
Pulv. Aloes, *Myrrhæ an.* ʒ j.
Pro unguento, cum tenuibus filamentis applicando.

Inſuper totam partem affectam Hildanus cooperuit hoc Cataplaſmate;

℞. *Farinæ Hordei*, *Fabarum an.* ℥ iij.
Pulv. Roſarum Rubrarum ℥ ß.
Fiat ex his cum ſ. q. Oxymellis. S. A. Cataplaſma, quod calide applicetur.

Articuli ambuſti quomodo curandi. XV. Sed vero Articuli ſeu Juncturæ ſi comburantur, cum partes ſint excarnes, nervoſæ, ac magno ſenſu præditæ, ne humorum affluxus fiat, hinc & gravius malum excitetur: medicamenta ex *Sapone*, *Cæpis*, & hujuſmodi acrioribus (niſi combuſtio levis fuerit) minime ſunt applicanda; ſed emollientibus, lenientibus, & anodynis affecta pars eſt tractanda. Atqui diligenter præcavendum in magnis juncturarum ambuſtionibus, ne tendines, articulorumque ligamenta retrahantur, & juncturæ incurventur: quamobrem totum membrum ſæpius inungendum *Oleo Lumbricorum*, *Anethino*, *Liliorum Alborum*, *Axungia Gallinarum*, *Caponum*, *unguento Althææ*, ſimilibuſque; ut quæcumque indurata ſint lubrice reddantur, & ita ſerventur. Interim quoque Ferulæ, aliaque ex ligno vel papyro craſſiore facta inſtrumenta, circum juncturas ſunt ponenda, ut tendinum retractio impediatur. Blande tamen omnia agenda, ne dolor excitetur. Qui ſi ſupervenerit, protinus ſedandus eſt, impoſito Cataplaſmate. v. gr.

℞. *Micæ Panis Albi* ℔ ß.
Coctæ in Lacte Vaccino ad formam pultis, add.
Butyri Recentis, *Olei Amygd. Dulc. an.* ℥ j.
Ovorum ℥ ß.
Pulv. Croci ℈ j.
Vitellum unius Ovi.
M. F. Cataplaſma, calide applicandum, & identidem renovandum.

XVI. Verum in principio ſi ſatis diligens non fuerit Cheirurgus, nec ferulas, aliave convenientia inſtrumenta adhibuerit, ſic ut juncturarum combuſtarum tendines, parteſque nervoſæ retrahantur; hinc & articulationes incurventur; pars affecta foveatur Decocto Emolliente ex *Radice Althææ*, *Bryoniæ*, *Liliorum Alborum*, *Foliis Althææ*, *Malvæ*, *Camæpitheos*, *Floribus Camomillæ*, *Hyperici*, *Semine Fænigræci*, *Lini*; *&c.* Atque deinceps inunguntur *unguento Althææ*, *Pinguedine Gallinæ*, *Anſeris*, *&c.* Tandem applicetur *Emplaſtrum de Mucilaginibus* in corio extenſum. Tendinibus autem & ligamentis articuli ſic ſatis emolitis, ad extenſionem accedendum eſt: quæ ſine dolore & periculo ſatis commode fieri poteſt, inſtrumentis ad hoc negotium accommodatis.

Relictæ poſt Am XVII. Denique poſt graves Ambuſtiones, ob nimiam cutis ab igne contractionem & indurationem, *turpes* non raro relinquantur *Cicatrices*; præſertim ſi ſic-

ſi ſicca nimis cicatriſantia uſurpata fuere. Hæ ut tollantur, in primis duritiès cicatricum eſt emollienda, & lubrica facienda Litu ex *Pinguedine aſſatæ Anguillæ*, *Caponum*, *Gallinarum*, *Oleo Liliorum Alborum*, *Ovorum*, *&c.*

At in Facie ſi fuerit cicatrix, atque ita eleváta, contracta, & indurata, ut maxima inde turpitudo & deformitas ſit, ea tolli nequit niſi per exciſionem. Hildanus *lib. de Combuſt. cap.* 14.

buſtionem Cicatrices quomodo ſint tollendæ.

CAPUT IX.

De Ulceribus Particularibus.

De Oculorum Ulceribus.

I. PErpenſis ulceribus in genere, haud abs re erit, in ſpecie de partium præcipuarum ulceribus quædam ſuperaddere. Inter has OCULI partes ſane noſtri corporis haud ignobiles, Ulceribus nonnumquam infeſtantur. Atqui quæ *in Adnata* vel *Cornea Tunica* excitantur *ulcera*; auctore Celſo *lib. 6. cap. 6.* ex puſtulis interdum fiunt, aut ab ictu, percuſſione, medicamentis aut ab acri affluente lympha, quæ membranas ſeu tunicas, nec non tenerrima illarum vaſcula erodens, inflammationem prius excitat, quam & exulceratio non raro ſequitur.

Oculi tunicæ corneæ & adnatæ ulcera quomodo fiant.

II. Hæc vero ulcera variis nominibus a Paulo Æegineta, & aliis appellari conſueverunt. Quod enim cavum, anguſtum, durum eſt, βόθριον ſeu *Foſſula* dicitur. Sed latius & minus profundum ſi extiterit, κοίλωμα nuncupatur. Quod in Iridis circulo externo exortum ambientia quoque comprehendit, variique coloris eſt, & circa externam Iridis partem rubicundam apparet, circa internam candidum, quibuſdam ab albedine ἄργεμον dicitur, nonnullis *ulcus Coronale* vocatur. Quod denique profundum, ſolidius, aſperum, & quaſi cruſtoſum eſt, ἐπίκαυμα ϗ ἔγκαυμα vocant. Avicenna ſeptem differentias enumerat: quatuor ſuperficiarias, & tres profundas; quæ ſaltem ratione magnitudinis, & quod ulcus aliud latius, aliud anguſtius, aliud ſuperficiarium, aliud profundum eſt, diſcernuntur.

Oculorum ulcera, qui nominibus dici ſoleant.

III. Cæterum magnitudo & figura ulceris in Oculo viſui fere patet. Atque in Tunica Cornea ſi ulcus conſiſtat, puſtula præceſſit alba, & ulcuſculum album apparet in nigro oculi. Si vero Adnata Tunica ſit exulcerata, punctum ſubrubicundum in albo oculi conſpicitur, ob ſanguinem eroſi hujus tunicæ vaſculis extravaſatum.

Oculorum ulcerum Diagnoſtica.

IV. Sunt porro omnia Oculorum ulcera periculoſa, & non raro cæcitatem inducunt; in primis quum cornea tunica ita eroſa ſit, ut aqueus humor, nonnumquam etiam cryſtallinus corruptus effluat. Inſuper periculoſius ſemper eſt ulcus corneæ tunicæ, quam adnatæ: præſertim ſi e regione pupillæ conſiſtat; quod poſt ſanatum hujuſmodi ulcus opaca plerumque relinquatur cicatrix, quæ viſionem lædat.

Prognoſtica.

V. Quoad *Indicationes Curativas* ut aliarum partium ulcera, ita quoque ulcus in oculo indicat, ſolutam unitatem eſſe uniendam; ſi quid imminutum, id regenerandum, & locum cicatrice claudendum eſſe. Igitur univerſalibus (viz. *Venæſectione*, *Purgatione*, *Cucurbitulis*, *Veſicatoriis*) haud neglectis, Topica Oculo ſunt imponenda Detergentia & Exſiccantia. Verum Inflammatio ſi ulceri huic adſit, inter duo tenuia linteamina calide imponatur hoc vel ſimile Cataplaſma, ac identidem renovetur.

Medendi methodus.

℞. *Pulpæ Pomorum Dulcium repurg.* ℥ vj.
Coq. in Aq. Roſacea & Fœniculi ad mollitiem, hinc contritæ add.
Mucilag. Seminis Fœnigræci ℥ ij.
Albumina duorum Ovorum
Cort. Granator. ſubtilit. pulv. ʒ ij.
Lap. Hæmatit. exacte triti ʒ j.
Lactis Vaccini rec. q. ſ.
F. S. A. Cataplaſma.

Interim Deſiccantia & Detergentia blandiora ipſi oculo admovenda; qualia ſunt *Sarcocolla*, *Aloe*, *Tutia Præparata*, *Corallium Præparatum*, *Saccharum Candum*, *Aquæ Chelidonii Maj.* & ſimilia. Ex quibus Collyrium fiat abſtergens oculo inſtillandum. v. gr.

℞. *Aq. Chelidonii Maj. Euphraſiæ, Roſarum an.* ℥ j.
Troch. Alb. Rhaſis ſubtilit. pulv.
Tutiæ Præpar. an. ʒ ß.
Sacchari Cand. ℈ ij.
Miſceantur.

Vel

℞. *Aq. Roſarum* ℥ j ß.
Euphraſiæ, Chelidonii Maj. an. ʒ j.
Mellis Virginei Deſpumati ℥ ß.
Miſceantur pro Collyrio, cui pro re nata *Fel Lucii Piſcis* addi poteſt Collyrii loco majori oculi angulo inungatur, nec non ipſi ulceri bis quotidie imponatur Unguentum Exſiccans & leniter Abſtergens. ex. gr.

℞. *Tutiæ præpar.*
Nihili Albi an. ʒ ij.
Corall. Rubr. Præpar. Margaritarum Præpar. an. ʒ j.
Camphoræ ℈ ß.
Unguenti Roſacei ℥ ij. aut ℥ ij. ß.
Terantur exacte in mortario, pro unguento.

℞. *Butyri Rec. exacte loti* ℥ ß.
Tutiæ Præpar. ℈ iv.
Vitrioli Alb. gr. viij.
F. S. A. unguentum.

Atque horum remediorum uſui inſiſtendum, uſque dum ulcus mundum & ſufficienter deterſum ſit. Dein ut cicatrix inducatur, Collyrium hoc laudat Barbette.

Corneæ tunicæ cicatrix poſt Oculi ulcus relicta quomodo ſit curanda.

℞. *Plumbi uſti, Sarcocollæ, Sacchari Saturni, Sief Albi Rhaſis an.* ℈ ß.
Aq. Roſaceæ ℥ iv.
Miſceantur ſimul pro Collyrio.

VI. Sed ſanatis ulceribus hiſce, non raro in Cornea Tunica relinquitur *Alba & Eminens Cicatrix*, quæ nonnumquam Corneam totam, vel ex parte ſolummodo tegens, viſionem vel tollit, vel imminuit, aut depravat.

Cu-

Curationem huiuſmodi craſſarum, denſarum, calloſarum, ac inveteratarum cicatricum nequaquam tentari vult Ætius; cum non niſi collyriis acerrimis, partes oculo vicinas exulcerare potentibus, tolli queant. Superficiariæ vero, & minores aliquam curationem ſuſcipere poſſunt, præſertim in pueris & adoleſcentibus. In quarum curatione Rhaſes vult, ut *Aquæ Dulcis tepidæ aut calidæ vapor oculo excipiatur, donec oculus rubeat.* Vel

℞. *Rad. Althææ, Lilior. Albor. an.* ℥ ij.
Fol. Malvæ, Violariæ an. M j.
Sem. Fœnigræci ℥ j.
Fiat Decoctio in ſ. q. Aquæ Puræ; ejuſque decoctionis vapor oculo excipiatur.

Remedia autem detergentia, quæ leniter attenuare & diſcutere poſſunt, ſunt *Fel Caprinum* vel *Lucii Piſcis*, *Mel Deſpumatum*, *Saccharum Candum*, *Vitriolum Album*, *Succus Chelidonii Majoris*, *Succus Rutæ*, *Succus Fœniculi*, *Succus Chærefolii*, *&c.* Ex quibus Collyria Unguenta, vel Pulveres pro re nata præparari poſſunt. Præſtat tamen medicamenta oculorum maculis & cicatricibus ſub forma pulveris admovere v. gr.

℞. *Tutiæ Præpar. Sacchar. Cand. Albi an.* ʒ j.
Vitrioli Albi gr. iv.
Camphoræ gr. ij.
Corall. Alb. Præpar. ℈ ss.
M. F. Pulvis ſubtiliſſimus, quotidie bis terve oculo inſpergendus.

Sed hujuſmodi albicantes corneæ tunicæ inhærentes maculas, cicatriceſve ſæpius ſanatas, & penitus ablatas vidimus, *Saccharo Cando Albo in impalpabilem pollinem redacto, identidem Oculo inſperſo.*

VII. Verum & aliquando contingit, purulentam materiem ſub cornea tunica, ante pupillam, prope humorem Cryſtallinum colligi, ſic ut viſio plane impediatur; qui affectus Græcis *Hypopyon*, Noſtratibus (*Een Etter-Oogh*) nuncupatur. Fit vero *Hypopyon*, ſeu *Oculus Purulentus*, dum tumor ſive corneæ, ſive uveæ in abſceſſum degenerat, ut materia purulenta ibidem conſiſtat. *Pus ſub cornea tunica ſi colligatur quid agendum.*

Si igitur pus inter corneam & uveam contineatur, exactius illud conſpicitur, & affectus oculus ſano eminentior apparet. Hoc autem pus ſi per Cataplaſmata, Fomenta, & Collyria leniter diſcutientia reſolvi nequeat, alia tentanda ſunt remedia. Galenus & Ætius narrant, Medicum quemdam Romæ capitis concuſſione pus loco ſuo dimovere ſolitum, ne viſſoni obeſſet, id tamen ſæpius fruſtra a ſe tentatum, ſcribit Jobus Meekeranus.

Ætius acu oblique, ſive a latere immiſſa pus per puncturam Corneæ educit, tum *Albumen Ovi* inſtillat, ac dein *Ovum Integrum cum Vino Mulſo conquaſſatum, & molli lana exceptum oculo imponit*. Sed quo modo illa corneæ apertio, ac purulentæ materiæ evacuatio ſit facienda, & quid porro ad hanc operationem requiratur, videatur apud Jobum Meekeranum *obſ. Chir. cap. 9.*

CA-

CAPUT X.

De Fiſtula Lachrymali.

I. CÆterum in interno oculi canto inter duo puncta lachrymalia *Caruncula* locatur, *Lachrymalis* dicta, quæ continuum lachrymarum per genas defluxum impedit; ſed eas imbibendo ordinate per vicina puncta lachrymalia in nares dirigit. Hæc caruncula ab acrium humorum affluxu turget nonnumquam, intumeſcit, & abſcedit, ulceraturque, ulcere non raro in fiſtulam abeunte, ut adeo tandem ſubjectum os carie corrumpatur: qui affectus *Lachrymalis Fiſtula* nuncupatur.

Fiſtula Lachrymalis qualis ſit affectus. II. Eſt itaque FISTULA LACHRYMALIS *Tuberculum inter majorem oculi angulum & naſi radicem ortum, plerumque cum inflammatione, nonnumquam & ſine inflammatione.* Atque hic tumor aliquando quidem in ſuperficie ſe oſtendit, aliquando magis profundum obſidet, & non niſi tactu ac compreſſione percipitur. Tumor hic ruptus & male curatus in ulcus abit, quod vel ſimplex remanet, a quo pus coctum plerumque exudat; vel ſerpens & malignum evadit, a quo pus crudum effluit; id quod non raro ſub inferiore palpebra, viam ſibi facit, & per tuberculum ibi elevatum, exulceratumque aquoſam & ichoroſam materiam effundit: aut ſi abſceſſus tardius rumpatur, in ſinuoſum ulcus, ſeu *Fiſtulam* oculi, *lachrymalem* dictam degenerat.

Affectus hujus cauſa. III. *Cauſa* humor eſt tenuis, acris, ſalſus, qui eo ſtillans primo inflammationem, dein eroſionem, exulcerationem, ac tandem fiſtuloſum & ſinuoſum ulcus, nonnumquam cum ſubjecti oſſis carie, producit.

Tuberculum autem ipſum alias majus, alias minus eſt, in ſuperficie eminens & viſui expoſitum, aut in profundo latens, & cum ſoluta unitate in *Ægilope*, citra hanc in *Anchilope*. Rumpitur autem tuberculum hoc, aut intus verſus oculum, aut extra per cutem, aut utrimque. Interdum & os naris proximum perforat; nonnumquam cartilaginem palpebræ, ac ipſam palpebram corrumpit.

Lachrymalis Fiſtulæ Diagnoſtica. IV. Igitur dignoſcitur malum hoc, quod tumeat locus affectus, rubore in ambitu perfundatur, lancinante dolore affligatur, in primis inflammatio ſi adſit. Ubi vero cute exulcerata rumpitur tuberculum, fit abſceſſus cum ulcere; quod legitime non curetur, pus diutius coercitum cuniculos porro agit, ſinumque facit, per quem collecta intus ſanies, aut ſponte effluit, aut preſſo angulo extruditur, tumorque nonnihil ſubſidet, uſque dum nova colligatur materies; Nonnumquam ad os uſque ſubjectum ſinus penetrat, illudque erodit, viamque in narem proximam aperit, e qua graveolens quid continuo excidit.

Prognoſtica. V. At vero affectus hic ægre ſanatur, niſi mature ei occurratur. Atque difficilius redditur hoc vitium, ſi ſit conjuncta ſoluta unitas, ſique tumor profundas occupet partes.

Si ruptio ſit interiora verſus, periculoſior; quia metuenda eſt ſubjectorum oſſium corruptio.

Fiſtula recens, & quæ orificium habet extrinſecus manifeſtum facilius curam ſuſcipit.

In genere tamen fiſtula lachrymalis chronicum malum eſt, cum propter perpetuum materiæ affluxum, & motum oculi continuum, tum quia conveniens ligatura ea in parte fieri nequit, tum denique quia medicamenta debilia parum agunt, fortia vero oculum lædunt.

VI.

VI. Quoad *Curandi Methodum*: Quando quidem eodem modo non ſemper ſe habet Fiſtula Lachrymalis, non ſemper eadem erit hujus affectus cura. Curatur namque vel ut incipiens; vel ut abſceſſus jam ruptus, cujus tamen latera minime ſunt calloſa; vel ut fiſtula perfecta, oſſe tamen ſubjecto ſano, minimeque corrupto; vel denique ut fiſtula perfecta, oſſe ſubjecto carioſo: atque tum aut medicamentis, aut Chirurgia. *Medendi methodus.*

VII. In genere ut Ægilops vel incipiens vel perfectus curetur, primum inſtituenda eſt optima victus ratio. Dein redundantes in toto acres tenueſque humores ſunt corrigendi, & tum per alvum, tum per urinas, tum per auctam tranſpirationem evacuandi. Quem in finem conducit Decoctum, *ex Ligno Guaiaco*, *Saſſaphras*, *Radicibus Salſaparilla*, *China*, *additis*, *Betonica*, *Majorana*, *aliiſque Cephalicis*, *nec non* (ſi purgans id deſideramus) *Pulpa Colocynthidis*, *Glycyrrhyza*, *&c.* Inſuper *Setaceum* nuchæ adhibere quantum conducat in curanda Fiſtula Lachrymali, praxis docet; affirmat Hildanus *Cent.* 4. *Obſ.* 19.

VIII. Generalibus hiſce præmiſſis, ſi Aegilops incipiens ſit, atque nondum apertus, ſecetur ferro ac aperiatur, idque fiat mature. Si enim apertio differatur pus vicinas partes erodit, & fiſtulam ſæpe inemendabilem gignit. *Incipiens Ægilops quomodo tractari debeat.*

Aperto autem abſceſſu, ſeu natura, ſeu arte imponantur deſiccantia, detergentia, conſolidantia: quem in finem conducit *Unguentum de Tutia*, vel ſimile ex *Aloe*, *Myrrha*, *Plumbo Uſto*, *Tutia*, *Spodio Præparato*, &c.

Chalmetæus *Enchir. Chir. lib.* 3. *cap.* 20. ſe nihil præſtantius ſequenti eſſe expertum teſtatur,

℞. *Vini optimi*, ſeu potius *Spiritus Vini*,
Mellis Roſacei an. ℥ j.
Myrrhæ optimæ ʒ ij.
M. F. *Linimentum*; *quo mane & verſperi locus ilinatur*.

Inſuper ipſi ulceri poſtquam exſiccans aliquod impoſitum ſit Unguentum, pars affecta comprimatur, inſtrumento ab Aquapendente deſcripto, & a Sculteto *Armam. Chir. Tab.* 8. *Fig.* 1. depicto, aliove ſimili, ut ulcuſculum ita conſolidetur, & cicatrice occludatur.

IX. Si vero perfecta ſit Fiſtula, lateribus adeo calloſis incidatur ferro, ac dilatetur. Sed ſi Patiens ferrum admittere nolit, dilatetur Turundis ex *Radicibus Gentianæ*, aut *Spongiis Præparatis*. Quod ſi hoc fieri nequeat, *tantillum ex Cauſtico quodam* prudenter applicetur. Diligenter interim oculus claudatur, ne forſan liquefactum cauſticum in oculum fluat. *Lachrymalis Fiſtula perfecta quomodo curanda ſit.*

Aperta & ſufficienter dilatata Fiſtula, *Mercurius Præcipitatus Ruber* ulceri inſpergendus, aut filamentis imponendus eſt, ac ſuperponendum Emplaſtrum ex *Gummi Elemi*.

Atque hoc modo callus conſumendus, quo attrito, pars affecta nunc citato Aquapendentis inſtrumento, vel ſimili comprimatur, ipſique ulceri *Balſamum Peruvianum*, vel *Tolutanum*, aliudve Unguentum exſiccans, detergens, Cicatrizans, imponatur, ſicque conſolidetur, ac cicatrice occludatur.

X. At vero ſubjectum os ſi carioſum obſervetur, (quod deprehenditur, ſi immiſſo ſpecillo aſperitas quædam in oſſe appareat, aut ſonus quidam percipiatur oſſe pulſo, conſumpto ſcilicet perioſteo) quantum fieri poteſt detergendum eſt, dein ferro abradendum: quo ſublato, oſſi ſuperſtiti filamenta arida applicanda, quouſque caro laudabilis ab ipſo excreverit: imponendum quoque vulneris labiis *Unguentum de Tutia*, Sarcotici loco, propter continuum ichoris ad angulum oculi fluxum: tandem cicatrix inducenda *Gummi Elemi*, aut *Emplaſtro Diapalmæo*, ſimilive exſiccante. Si autem os carioſum & probe dete- *Os fiſtulæ ſubjectum ſi ſit corruptum, quid agendum.*

ctum

ctum commode abradi nequeat, *Euphorbium in ſubtiliſſimum pulverem redactum* inſpergatur. Enimvero nihil præſtantius eſſe *Euphorbio* in oſſibus carioſis, & in Fiſtula Lachrymali oſtendit Praxis, ſubſcribit Hildanus *Obſ.* 22. & *Cent.* 1. *obſ.* 92. Quippe quod adjacentem carnem non adurit, ut perperam nonnulli metuunt.

Sunt qui cariem oſſis *Oleo Vitrioli*, *Sulphuris*, aut *Aqua Forti* corrigere tentant, ſed male; ad circumjacentes enim partes fluunt, & os ulterius corrumpunt.

Alii oſſis fiſtulæ lachrymali ſubjecti cariem *Cauterio Actuali* corrigunt, idque non male; quæ enim ferrum aut ignis non ſanat, inſanabilia eſſe *Hippocrates* pronunciavit. Scribit tamen Fabritius Hildanus, ſibi curationem fiſtulæ lachrymalis cum Euphorbio ſemper tam feliciter ſucceſſiſſe, ut cauterio actuali nunquam fuerit uſus. Interim vero illud non rejicit, atque ideo fiſtula plane occaleſcente. Inuſtionibus utendum, ſi Aegri admittant; utpote, quæ callum non modo atterunt, partemque ipſam corroborant, ſed etiam citius ſeparant os corruptum.

Quandoquidem igitur & callus fiſtulæ, & oſſis corruptio conſolidationem impediunt, hinc calloſitate oſſiſque carie abſumptis, nec non deterſo ſatis ac mundificato ulcere *Balſamum Peruvianum*, vel *Tolutanum*, vel *Unguentum de Tutia*, aut ſimile filamentis applicetur, ut plana ac pulchra fiat cicatrix.

VI. Per totum autem curationis tempus, Collyrium exſiccans ac Anodynum oculo frequenter inſtilletur, & linteum reduplicatum, eodemque Collyrio madefactum applicetur, ſintque omnia faſcia diligenter ligata, ut oculi motus quoad fieri poſſit impediatur. Exempli loco eſto id, quod ſequitur:

℞. *Aq. Roſarum*, *Plantaginis*, *Euphraſiæ an.* ℥ i ss.
Seminis Cydoniorum ℈ i ss.
Maneant in infuſione per horas, dein colaturæ admiſceantur,
Troch. Alb Rhaſis ſubt. pulv.
Tutiæ Præparatæ an. ℈ ii ss.
Fiat Collyrium, calide oculo identidem adhibendum.

In genere tamen de Fiſtula Lachrymali inveterata cum magna ſubjecti oſſis corruptione notandum, quod difficulter ea curetur; & ſi curata fuerit, adhuc tamen ex oculo lachrymæ effluant, ob carunculam lachrymalem abſumptam.

Sed genuinam Fiſtulas Lachrymales curandi methodum videre licet apud Hildanum *cent. obſ.* 6. 3. & Petrum de Marchettis *obſ. chirurg.* 22.

CAPUT XI.

De Aurium Ulceribus.

Aurium Ulcera qualia ſint, & quomodo fiant.

I. ALiquando quoque in AURIBUS, haud ſecus ac aliis in partibus, excitantur ULCERA, eaque ſunt vel apparentia & viſui expoſita, vel occulta ac in profundiore auris parte ſita: iterum vel recentia, vel antiqua, vel cum pauca, vel cum multa ſanie.

Fiunt autem in Auribus Ulcera, vel ab Externis Cauſis, vel ab Internis. Enim vero caſus, percuſſio, vulnus hic eodem modo, quo in cæteris partibus Inflammationem, dein Abſceſſum, tandem Ulcus excitare queunt. Interdum quoque a diu in meatu auditorio retento Cerumine amaro & viſcoſo, ibidemque

que ob ſalinam oleaginoſitatem putreſcente, hujuſmodi Ulcus procedit. Denique acres, pungentes, mordicantes, parteſque Auris interiores exulcerantes humores in cauſa non raro ſunt. Communiter vero hic obſervamus, magnam materiæ quantitatem inde profluere, & difficulter admodum hujus partis Ulcera ſanari, ea imprimis, quæ ſunt in meatus auditorii parte oſſea. Quantitas autem materiæ non ſolum a ſanguine venit, qui ſuppuratur; ſed etiam ex tunicæ meatum auditorium ſuccingentis glandulis, quæ a Pure continuo irritatæ, magnam liquori quantitatem e canaliculis ſuis excretoriis emittunt.

Qua ratione cognoſcantur.

II. Quoad *Diagnoſin*: horum ulcerum Signa ſunt ſatis manifeſta; cum ex dolore, ardore, punctione, pruritu, ſanie vel pure ab illa parte emanante, in cognitionem devenire poſſimus: & ſi ſanies copioſa effluat, ſordidum ulcus: ſi tenuior, virulentum: ſi fœtens, putridum indicat; ſicque nonnumquam poſt ſaniem aliquid ſanguinis emanet, corroſivum ulcus arguit. An vero ab externis, aut ab internis cauſis hujumodi ulcus fuerit excitatum, ex Ægrotantis & adſtantium querelis, aliiſque circumſtantiis facile innoteſcet.

Ulcerum horum Prognoſis.

III. Cæterum Recentia Aurium Ulcera facilius, at Inveterata difficilius ſanantur. Difficultas autem ſanandi hæc ulcera inde eſt, quod ſemper a liquore ex meatum auditorium ſuccingente glanduloſa membrana profluente humectentur, adeoque ſiccari nequeant; quo fit quod materia, e glandulis hiſce profluens, acris quippe & ſalſa reunionem partium & cicatricem impediat. Difficilius quoque ſanantur ulcera in meatus auditorii parte oſſe, quam in parte cartilaginea, quia oſſeus canalis verſus tympani membranam declivis eſt, & ubi in planum deſcendit, foſſam efficit notabilem, ex qua purulenta materies non niſi difficulter eximi poteſt; cum e contrario meatus cartillagineus concham verſus ſit declivis, hinc & quævis excrementitia materia ſtatim ejiciatur.

Scopi Curativi.

IV. Ad *Curandi Methodum* quod attinet: Aurium Ulcera quamvis interdum per ſe ſanentur, poſt cohibitum puris effluxum, plerumque tamen artis auxilio egent. Et quidem, univerſalibus haud neglectis, ſanies erit detergenda, ulcuſque execandum, a levioribus ſemper incipiendo, & quanto recentius fuerit ulcus, tanto tutius abſterſione & exſiccatione curatur. Eum in finem eluatur auris *Vino calente*. Atque Injectiones fiant Detergentes, ex *Urina Pueri*, *aut Hydromelle*, aut *Aqua Hordei cum Melle Roſaceo*, & ſi fortioribus opus ſit fiant Decoctiones ex *Ariſtolochia*, *Acrimonia*, *Centaurio*, *& ſimilibus in Vino Albo*, quibus miſceatur *Mel Roſarum*. v. gr.

R. *Rad. Ariſtolochiæ Rot.* ʒ iij.
Herb. Acrimoniæ M j ss.
Sum. Abſynthii, *Cent. Min. an.* M j.
Coq. in ſeq Vini Albi ad ℥ xij. *colaturæ admiſceatur*
Mellis Roſacei ℥ j ss. M. *pro Injectione*: cui ſi ulcus putridum ſit & valde ſordidum, addi inſuper poteſt *Fel Bubulum*, vel *Aloe cum Spiritu Vini*, aut ſimile. At vero Pinguina omnia & Oleoſa vitanda ſunt, quippe quæ aurium ulcus ſordidius in dies reddunt.

Galenus teſtatur, ſe hujus generis ulcera inveterata ſanaſſe cum *Ferri Scoria in pulverem redacta*, *hinc cocta cum Aceto Acerrimo*, *quoad mellis acquirat conſiſtentiam*. Etiam putredinem, qua hæc ulcera ſæpe diffluunt, emendare & ſiccare valet *Fel Bubulum in forti Aceto diſſolutum*, *ac tepide inſtillatum*.

Valeſcus de Taranta ſequens ex Haly commenda, & ſcribit, ſe eo Presbyterum, qui aurium ulcere & ſanie octo annos laboraverat, ſanaſſe;

R. *Mellis* ʒ x.
Aceti ℥ j.

Coq. leviter & deſpumentur, dein add.
Viridis Æris ʒ j.
Miſceantur, & cum turunda auri impone.

CAPUT XII.

De Narium Ulceribus.

Narium ulcera unde fiat, &c.

I. POſt Oculorum, Auriumque Ulcera, proximum eſt, ut ad NARIUM ULCERA accedamus, & quæ inde oriantur ſymptomata perpendamus. Igitur *Narium Ulcerum plures occurrunt Differentiæ*. Alia enim a Cauſis oriuntur Exteris, ab ictu viz. caſu, vulnere. Alia ab Internis, ab humoribus puta acribus, maliſve: ſive ii e toto ſanguine ad Nares ferantur, ut fit in Lue Venerea; ſive a cerebro, aut a craſſa pituitaria membrana eo expellantur.

Ad hæc Narium Ulcera in ſe conſiderata alia recentia ſunt, alia inveterata; atque hæc etiam vel cruſtoſa ſine ſanie, vel ſordida, vel putrida ac virulenta, vel corroſiva, vel fiſtuloſa, vel cancroſa. Denique quoad partem affectam; alia externa ſunt & oculis expoſita; alia interna; in intima narium parte, vel in oſſe ethmoide.

Narium Ulcerum ſigna.

II. Signis vero diſcernenda ſunt hæc ulcera, cum inter ſe, tum ab aliis narium affectibus. Recentia enim ulcera non raro nec acrimonia, nec dolore ſeſe produnt; nares tamen plerumque ichore ſanguineo madent, aut cruſta ſicca, vel nigra emungitur. Dum autem cruſtula diutius hæret, perpetuo ſub ea aliquid exeditur, quod ulcus majus efficit. Vetuſtius tamen & putridum ulcus, quod *Ozæna* vulgo nuncupatur, fœtorem emittit talem, ut Æger tum ſibi, tum aliis tetri ſpiritus vapore admodum moleſtus ſit. Et ſi diutius duret, paulatim ſerpit longius, atque vel alas narium vel earum interſtitium, vel tenella oſſa exedit, paulatimque perforat, præſertim ſi vel cancri ſpeciem habeat, vel a lue venerea contractum ſit.

Ozæna.

III. Igitur Narium Ulcera fœtorem fere ſpirantia, *Ozænæ* dici conſueverunt, ἀπὸ τῦ ὄζειν *Ozænæ*, ut inquit Celſus *lib. 6. cap. 8.* ſunt ulcera circa nares plures cruſtas & fœtidum odorem habentia. Et Aegineta *lib. 3. cap. 14.* inquit, *Ozænam* eſſe ulcus carioſum ac putridum, ex acrium humorum alluvie prognatum. Poſſumus ergo & nos OZÆNAM eſſe *Narium Ulcus profundum ac putridum, ut plurimum cruſtoſum, fœdumque odorem ſpirans.*

Ejus cauſæ.

IV. Quoad *Cauſam Ozænæ:* Galenus *lib. 3. de ſimpl. med. comp. cap. 3.* ait: „ Ozænæ ex humorum acrium, & putrilaginoſorum influxu gignuntur: nam ſi „ humor ſaltem acris eſſet, ægre curabilia ulcera produceret, non gravolen- „ tia. Galeno ſubſcribunt Alexander Trallianus & Aetius. Eſt igitur *Proxima Ozænæ Cauſa* humor acri-ſalinus, ac erodens, qui ipſa quandoque oſſa, & maxime cartilagineum narium interſtitium corrumpit, ſicque faciem miſere deformat. Hic autem acris malignus humor, cujus influxu hujuſmodi putridum ac cruſtoſum, nec non graveolens Narium Ulcus, *Ozæna* pura, generatur, vel a Venerea Lue procedit: vel ab acribus ſerniſque Catarrhis e cerebro, aut ex membrana pituitaria eo ſtillantibus; quibus propter acrimoniam corruptio facile accedit, unde putridum ac graveolens hoc ulcus evadit. Ad hæc oritur quandoque hic affectus a Suffumigiis e Mercurio & Cinnabare incaute adhibitis; cujus rei tres quatuorve hiſtorias recenſet Fabritius Hildanus *Cent. 2. obſ. 23.*

V. Cæterum Externa Narium Ulcera oculis conſpiciuntur; Interna autem

& Oc-

& Occulta ex effluente ſanie & cruſtis decidentibus cognoſcuntur. Munda porro, ex ſanie laudabili; ſordida, ex craſſiore: putrida, ex fœtore: corrodentia, ex ſanguinis cum ſanie effluxu: cancroſa, ex præſentibus cancri ſignis cognoſcere licet. *Diagnoſtica.*

In ſpecie vero Ozæna cognoſcitur ex effluente ſanie, & decedentibus cruſtis; Laborans præterea non ipſe ſibi graveolet tantum, & adſtantibus tetri ſpiritus contagio moleſtus eſt.

VI. Sunt quoque Narium Ulcera curatu plerumque difficilia, ob humiditates viz. tum ex cerebro, tum ex pituitaria membrana, continuo ab partem hanc defluentes; & quo magis vel minus inveterata, & curatu faciliora erunt, vel difficiliora. Celſus de Ozæna verba faciens inquit: „ ſciri quidem debet, vix „ ei malo ſuccurri, nihilominus tamen quædam tentanda ſunt, quanquam cura- „ tu ſit difficile. Porro tametſi narium ulcera externa, ſuperficialia, recentia, munda, facilius curentur; occulta tamen, profunda, antiqua, immunda, cruſtoſa, fiſtuloſa, narium oſſibus communicata, difficulter: putrida vero, corrodentia cancroſa, periculoſa plerumque exiſtunt. *Prognoſtica.*

Etiam Narium Ulcera & Ozænæ, ſi omnibus rite adminiſtratis non curentur, pro deſperatis non ſine ratione haberi ſolent; quia ſuſpicio eſt, ne in cancrum talia degenerent, quem ſatius eſt, non attingere.

Inſuper pro deſperatis hæc ulcera haud immerito habentur; quando oſſa narium tenella exedunt, vel narium alas earumque interſtitium magna deformitate putrefaciunt, & exeſum palatum perforant; præſertium ſi a lue venerea fuerint orta, quod ut plurimum evenit.

VII. Sunt denique eædem in Narium Ulceribus curandis Indicationes, quas aliarum partium ſordida ulcera exigunt. Viz. totius corporis primo habendam eſſe rationem, & humores in toto ſuperfluos evacuandos. Et quoniam vel à Lue Venerea, vel ſaltem ab acribus & ferinis Catharris profundum, cruſtoſum, fœtidumque narium ulcus ut plurimum procedit; hinc in primis peccantes humores Medicamento conveniente e toto corpore iterato expurgandi. Dein Vena in brachio ſecanda. Cucurbitulæ per intervalla ſcapulis nunc Siccæ, nunc cum Scarificatione applicandæ. Nec non Setacum ad tertiam colli vertebram pro majore acrium humorum diverſione adhibendum. At interim, caput, impoſita ei Cucupha & Fiſtula Tabaci fumiſuctione ſumpta, ſimilibuſque exſiccandum, roborandum. *Indicationes curativæ.*

VIII. Verum ſi omnibus hiſce rite adminiſtratis, nihilominus tamen non curetur affectus, quin potius recrudeſcat, Curatio inſtituenda, qualis in Venerea Lue inſtitui ſolet. Utatur Patiens Decocto Sudorifero, ex *Ligno Guajaco Corticibus Ejuſdem*, *Salſaparilla*, *China*, *Turbith*, *Hermodactylis*, *Foliis Betonicæ*, *Majoranæ*, *Salviæ*, *Liquiritia*, ſimilibus. Et porro in omnibus ſeſe gallici morbi curæ ſubmittat.

IX. Sed ad partem affectam, Nares puta, quod attinet: ulceris cruſtæ prius ſunt auferendæ; quod fit aliquo pingui, v. gr. *Butyro Recenti* ac *Leto* illito. Celſus *Melcum tantillo Terebinthinæ in nares immittit*, & *ſuccum attrahere jubet*, *donec in ore guſtus ejus ſentiatur*: ita enim cruſtæ reſolvuntur; quæ dein per ſternutationem haud difficulter ejici ſolent.

Cruſta remota Ulcus eluatur *Vino*, *in quo Mel coctum ſit*; vel *Vino Decoctionis Acrimoniæ* & *Verbenæ*, *cum Melle*. Vel, ſi nimis ſordidum ſit, ad abſterſionem ejus & exſiccationem adhibeatur *Unguentum Apoſtolorum*; aut *Ægyptiacum*, *cui parum Succi Tabaci admixtum ſit*.

Dein aliquamdiu ſequens Medicamentum naribus injiciatur, ac filamenta eidem imbuta imponantur.

℞. *Sem. Cydoniorum groſſo modo contuſ.* ʒ j.
Aq. Plantaginis, Roſarum, Spermatis Ranar. an. ℥ ij.
Maneant in infuſione per horas in loco calido. Dehinc expreſſioni mucilaginoſæ add.
Mell. Roſarum ℥ j.
Pulv. Corall. Rubr. Præpar.
C. C. Uſti & Præpar.
Tutiæ præpar.
Lapid. Calaminar. præpar.
Nihili an. ʒ j.
Miſceantur.

vel immittatur hoc, aut ſimile Unguentum:

℞. *Plumbi Uſti & præpar.* ℈ ij. ß.
Unguenti Nutriti ʒ iij.
Albi Camphorat. ℥ ij.
Ol. Roſacei q. ſ.
Diu terantur in Mortario Plumbeo, & F. S. A. unguentum.

Nonnulli commendant *Aquam Plantaginis, in qua diſſolutum eſt aliquid Mercurii Dulcis, cum petiis Ulceri admovendam.*
Etiam *Succus Scarleæ Melli Roſaceo mixtus* valde hic prodeſſe dicitur. Platerus ſequens laudat Unguentum:

℞. *Ceruſæ* ℥ j.
Plumbi uſti ʒ vj.
Pulv. Myrrhæ, Ariſtol. Rot. an. ʒ ij.
Ol. Roſarum, Omphacini, Succi Plantaginis an. ℥ ij.
Agitentur diu in Mortario, & F. S. A. unguentum.

Barbette hoc valde extollit:

℞. *Plumbi uſti, Ceruſæ Lotæ, Tutiæ præparatæ, Lithargyri an.* ʒ ij.
Cort. Thuris ʒ j.
Myrrhæ, Ariſtol. Rot. Mercurii Dulcis an. ʒ ß.
Unguenti Fuſci Fel, wurtzii ʒ iij.
Alb. Camphorat. q. ſ.
M. F. S. A. Linimentum,

uti & hoc Fabritius Hildanus:

℞. *Succi Geranii, Solatri, Sempervivi Maj. an. p. æq.*
Lithargyri, Plumbi Uſti, Ceruſæ, Lapid. Calamin. an. ʒ ij.
Indantur in mortarium, affuſo cochleari Olei Roſacei, & Succi ſuperioris alternatim, probe agitando, donec in unguentum coeat, quo turundæ illitæ Naribus indantur.

Conducit & hic *Aqua Aluminoſa* ſeu *Mercurialis* vel ſola, vel diluta cum petiis prudenter uſurpata.

Præſtans quoque eſt *Aqua Viridis Hartmanno uſitata*, quæ non tantum in Ozænis, ſed in omnibus Ulceribus Fœtidis Narium, Palati, Uvulæ, Gingivarum, & Linguæ mirifice valet. Cujus hæc eſt deſcriptio:

R. *Mellis Roſacei* ℥ ij.
Sulph. Vivi, Aluminis Crudi, Æruginis an. ℥ j.
Albi Græci, Sabinæ an. ℥ ß.
Flor. Sambuci ʒ j.

Fol.

Fol. Plantaginis, Hyperici, Pulegii, Roriſmarini, Rutæ an. M ß.
Coq. in Vini & Aquæ ℔ ij. *ad caſum tranſverſi digiti. Aſt notandum, quod Ærugo non ſimul coquatur, ſed in fine addatur, & relinquatur donec refrixerit; poſtea coletur & uſui ſervetur. Viz. ejus aliquid in cochleari caleſiat, tum intingatur penicillum, eoque locus ulceratus attingatur.*

X. Gulielmus Rondeletius *pr. lib.* 1. *cap.* 65. In Ulceribus Narium poſt ſufficientem deterſionem nihil efficacius ſe inveniſſe ſcribit, *Suffitu*, qui partes illas profundas attingit & ſiccat. Parandus autem ex potentiſſime ſiccantibus hoc modo;

R. *Ladani puri, Hypociſtidis, Maſtichis, Myrrhæ an.* ℥ iij.
Styracis Rubr. & Calam. Cort. Thuris, Sandarachæ, Auripigh. an. ℥ ij.
Excipiantur omnia Terebinthina, & F. Trochiſci, quibus ſuffiatur Æger ſero & mane in cubiculo, atque ſuffitus naribus infundibuli ope excipiatur.

Optimum etiam eſt parare Candelas ex Cera Rubra: etenim ob *Cinnabarim* cum qua hæc cera conficitur, fuligo iſtiuſmodi candelæ plurimum juvat exſiccationem; ſi præſertim accendatur in cubiculo bene clauſo & anguſto. Quod autem fuligo accenſæ candelæ cum inſpirato aere excipi ſoleat, experimur, cum diutius in ſtudiis moram trahimus noctu; namque ſputum & narium excrementa fuligine denigrata redduntur. Dein addit: *hac ratione ulcus curavimus, quod neque ab Italis, neque a Gallis curari potuerat.*

Suffitus ſequentis Pulveris (inquit Barbette *in Chirurgia*) prunæ impoſiti multa præſtat, modo caute, & non niſi ſemel, aut ad ſummum bis quotidie uſurpetur, ne ſalivatio excitetur.

R. *Benzoini, Sandarachæ, Maſtichis, Thuris, Styracis an.* ℥ j.
Cinnabaris Factitii ℨ ss.
M. F. Pulvis, pro Suffimigio.

Quæ porro in inveteratæ ozænæ curatione ſunt obſervanda, videri poſſunt apud Scultetum *Armament. Med. Chirurg. tab.* 37. Hiſtoriam ozænæ graviſſimæ cum oſſis palati eroſione ſanatæ refert Hildanus *Cent.* 2. *obſ.* 22. Exemplum quoque naſi ulceris, apicem illius depaſcentis, feliciter curati, habetur apud Platerum *lib.* 2. *obſervationum.*

CAPUT XIII.

De Labiorum Ulceribus, & Fiſſuris.

I. NOnnumquam & LABIA occupant ULCERA CRUSTOSA, ſæpe quoque SERPENTIA, orta ab *humoribus bilioſis, acri ſalinis, & quodammodo glutinoſis*, qui miſere hujuſmodi exulcerationibus labia inquinare & corrumpere ſolent. *Ulcera Labiorum qualia ſint, & unde probus veniant.*

Talia ulcera nonnumquam per modum criſeos in febribus intermitten bus contingunt, atque febris ſolutionem indicant. Sæpe etiam abſque criſi ab humoribus vitioſis e toto corpore eo protruſis ortum habent. Vel a gallica lue proveniunt.

II. Hujuſmodi autem Labiorum Ulcera oculis obvia ſunt: cauſæ vero ſignis inveſtigandæ. Si per Criſin accidant, febris adeſt. Si a morbo gallico, is etiam ſuis ſignis ſeſe prodit. Si & febris & luis venereæ ſigna abſint, ex latente in corpore Cacochymia ortum habent. *Horum ulcerum Diagnoſis.*

III.

Prognoſis. III. Cæterum labiorum ulcera ſi in febribus cum coctionis ſignis appareant, plerumque bonum ſunt ſignum, atque febris perfectam ſolutionem, vel imminutionem ſignificant, ac per ſe facile ſanantur. Sed cum viribus debilibus, aliiſque malis ſignis, ſi os & labra exulcerentur, ſæpe lethale eſt. Etiam curatu difficiliora & pejora ſunt, quæ a morbo gallico proveniunt.

Curatio. IV. Igitur in febribus Labiorum ulcera ſi critica ſint, per ſe facile ſanantur. At a lue venerea quæ oriuntur, curanda ſunt ut venerea lues; curatione ſc. inſtituta per ſalivationem, decocta ſudorifera, & ſimilia. Talium ulcerum curatorum exemplum habetur apud Foreſtum *lib. 4. obſ. 2.* ubi ſcribit, ſe Juvenem (qui ex lue venerea labia ulcerata, inflata, nigra, tumida, dura, carcinomatis inſtar habuit) curaſſe univerſalibus ad morbum venereum, & panno hac decoctione imbuto labiis appoſito;

℞. *Ligni Sancti p. ij.*
Bulliat in pinta una Aquæ Solatri, dein coletur, & colaturæ add.
Aluminis ℥ j.
Iterum ſimul ebulliant; & colentur, ac colatura detur uſui.

Si vero ulcera hæc abſque febre & morbo gallico oriantur, ab humoribus nempe vitioſis acribus, e toto corpore eo protruſis, univerſalibus uſurpatis, & Diæta conveniente haud neglecta, adhibeatur *unguentum de Ceruſſa*, vel *Album Campboratum*, vel *Nutritum*, aut ſimile. v. gr.

℞. *Unguenti Roſacei, nutriti, Albi Camphorat. au. p. æq.*
Terantur diu in mortario Plumbeo, donec Linimentum evadat.

Quod ſi tale ulcus exſiccari non poſſit, tangatur *Aqua Aluminoſa Fallopii*, deſcripta *Cap. de ulceribus Venereis*. Aut prudenter uſurpetur *Aqua Viridis Hartmanni*; vel vulgaris *Aqua Mercurialis* ſeu *Aluminoſa*, quæ *Vino Gallico* & *Aqua Plantaginis* diluta frequenter admoveatur.

Labiorum Fiſſuræ. V. Atqui cutis cum carni in labiis connexa ſit tanta tenuitate, tanta ſubtilitate, ac teneritudine, ut niſi labris laceratis, ab iis ſeparari non poſſit; hinc facile a cauſis externis, ventis, frigore; ut & internis humoribus puta & vaporibus ſalſis & acribus vitiantur, ſinduntur, & ita ſcinditur, ut interdum etiam ſanguinem fundant. Vitium hoc Græci *ῥαγάδας*, Latini *Fiſſuras*, ſeu *Sciſſuras Labiorum* vocant. Quæ ſane non plane ſunt negligendæ: namque turpitudinem pariunt, atque in cruſtoſa & difficulter curabilia ulcera quandoque degenerant.

Quomodo curari debeant. VI. Solent vero haud difficulter ſanari Labiorum Fiſſuræ, inuncto *Candelarum Sevo*: vel inungatur *unguentum Roſarum*, aut *Pomatum*: vel fiat Litus ex *Recenti Axungia Gallinæ, & Cera Alba Roſacea, Aqua ſæpius lotis.*

Ætius *Ovi Pelliculam Internam* fiſſuras labiorum agglutinare tradit.

Sed ad Labiorum ut & Mammarum Fiſſuras admodum conducit *Sevum Hircinum liquatum in Aqua Roſacea*, ſi pars affecta eo illinatur. Etiam utile eſt *Oleum e Vitellis Ovorum recenter expreſſum*; uti & *Oleum Ceræ ſine fuco recenter deſtillatum*. Vel quod ſequitur:

℞. *Butyri inſulſi* ℥ j.
Ceræ Flavæ ℥ ß.
Liquatis admiſceatur.
Succi Uvar. Cærulearum recenti q. p.
F. exinde S. A. Globulus, quo labia fiſſa oblinantur.

CA-

CAPUT XIV.

De Ulceribus Oris.

I. PRæter ulcuſcula quæ in internis Oris partibus oriuntur, illarumque ſuperficiem depaſcunt, & *Aphthæ* vulgo nuncupantur (de quibus verba facere nunc animus non eſt) *in Ore*, *Faucibus*, *aliiſque intra Os contentis partibus* SERPENTIA non raro obſervantur ULCERA; quæ Aphthas exulceratas nonnumquam ſequuntur; aliquando poſt inflammationes & per ſe, ut in aliis partibus, ex affluxu vitioſorum humorum fiunt, quemadmodum & in Gallico morbo excitantur. *Oris ulcera qualia ſint, & quomodo fiant.*

II. In ulceribus hiſce curandis, quoque totius corporis habenda erit ratio per purgantia identidem exibita, quandoque Venæſectiones, & ſi malignitas adſuerit, Decocta Sudorifera, Antivenerea; quæ hic magni uſus ſunt. *Qua ratione curari debeant.*

Externa media etiam hic abſtergentia ſint, atque ſiccantia. Quem in finem Barbette hanc Oris Collutionem valde extollit.

℞. *Fol. Quercus* M j.
Flor. Roſarum, *Balauſtiæ an. p. j.*
Cort. Granator. ʒ ij.
Alum. uſt. ℈ ij.
Vitriol. Alb. ℈ ss.
Coq. in ſ. q. Vini Rubri Adſtringentis ad ℥ viij. *colatura add.*
Diamoronis, *Mellis Roſacei an.* ℥ j.
Miſceantur pro Oris Collutione.

Ad Sordida Oris ulcera quoque eſt *Aqua Viridis Plateri*:

℞. *Æruginis* ʒ j.
Aluminis ℥ ss.
Vitrioli, *Minii an.* ʒ j.
Coq. in Vini Albi ℥ iv.
Aquæ Vitæ ℥ j.
Huic aquæ intincto penicillo loca in faucibus ac ore tangantur, cavendo ne quid deglutiatur. Poſtea Lacte Dulci in quo Calx Ignitus ſit extinctus, os Colluatur.

Etiam a multis uſurpatur *Unguentum Ægyptiacum in Aqua Plantaginis cum pauco Aceto diſſolutum, addito Melle Roſaceo.*

Verum acria hæc ſerpentibus Oris ulceribus, imprimis ſi in carcinomatis naturam vergant, adverſiſſima ſunt. Hildanus *Cent.* 3. *obſ.* 86.

Hinc in oris ulceribus non cancroſis hoc conducit Linimentum:

℞. *Mellis Roſacei* ℥ j ss.
Pulv. Alum. uſti ʒ ss.
Myrrhæ optimæ ℈ j.
Ol. Sulphuris gutt. x.
Miſceantur.

Barbette laudat Linimentum *ex* ʒ iij. *Unguenti Fuſci Felicis wurtzii*, *&* ʒ ij. *Mellis Roſacei inter ſe mixtis.*

Sed ad oris omniumque ejus partium ulcera (ſive ſint uvulæ, ſive tonſillarum, ſive

ſive linguæ) ſerpentia, etiamſi cancroſa, ſequens Linimentum utiliſſimum ſemper obſervavi:

℞. *Mellis Roſacei* ℥ iij.
Tincturæ Saturni ʒ iij. *vel* ʒ iv.
Miſceantur exacte.

Eum in modum quoque fieri poteſt Gargariſma vel Oris Collutio;

℞. *Aq. Caprifolii*, *Plantaginis an.* ℥ vj.
Mellis Roſacei ℥ iij.
Tinct. Saturni ʒ iij. *vel* ʒ iv.
Miſceantur.

At vero ſi in latere Linguæ naſcantur ulcera, videndum, num dens aliquis acutior ſit, qui ſaneſcere ſæpe ulcus non ſinit, quique proinde limandus, vel evellendus eſt.

Os Palati quum exeſum ſit, quid agendum. III. Cæterum in oris exulceratione *Os Palati* ab humore corrodente non raro perforatur & corrumpitur: quod ubi evenit, ſermo vitiatur; cum aer, qui per os elidi debeat, ſimul per foramen illud ad nares penetret, per eaſque egrediatur. In tali caſu ſi os nigrum ſit, radendum id prius, dein ex arte curandum. Sed antequam foramen illud claudatur, vel ſi plane claudi non poſſit, ut vitium illud ſermonis tollatur, fabricanda eſt minutiſſimis foraminibus perforata lamina aurea vel argentea, inſtar clypei, quæ in medio eminentiam habeat, cui ſpongiola ſicca, foraminis magnitudini reſpondens, alligetur, atque ita foramini adaptetur: ubi enim ſpongia humorem imbiberit, dilatatur, ut lamina firmiter hæreat, foramenque claudat.

Ulcera Oris ſcorbutica quomodo tractanda. IV. Ad ulcera oris, Gingivarum præſertim, ſcorbutica conducit Linimentum *ex Melle Vulgari vel Roſaceo, cum Alumine uſto & Spiritu Vitrioli.* Vel talis Oris Collutio:

℞. *Aq. Plantaginis* ℥ iij.
Antiſcorbuticæ, *Vini Albi Gallici an.* ℥ j ß.
Cinnamomi ʒ ij.
Alum. Crud. pulv. ℈ ij. ß.
Miſceantur.

Si vero gingivæ, parteſque vicinæ nigreſcant, adeo ut gangræna metuatur:

℞. *Aq. Antiſcorbuticæ* ℥ vj.
Theriaces, *Salis Abſynthii an.* ʒ j.
Mellis Roſacei ℥ j.
Alum. Crudi ʒ j ß.
Spiritus Vini ʒ vj.
Miſceantur.

Denique *Fiſtuloſa* ſæpe *Ulcera* Gingivas obſident, unde vicini dentis radix cariem contrahit eo uſque, ſaniei acrimonia omnino denudetur. Quo in caſu carioſum dentem evellere oportet: ſic enim brevi curabitur fiſtula.

CA-

CAPUT XV.

De Pectoris Ulceribus, & Fiſtulis.

I. QUandoque & ULCERA in PECTORE excitari ſolent; quorum alia ſunt *Penetrantia* & *Fiſtuloſa*, hinc & FISTULÆ THORACIS merito dicta; alia vero *non Penetrantia*: & ex his alia majora, alia minora, alia profundiora, alia minus profunda, alia antica, alia poſtica, alia lateralia ſunt. *Pectoris ulcera qualia ſint,*

II. Hujuſmodi autem Thoracis ulcera, Fiſtuloſa, imprimis, oriuntur vel ex cauſis internis, vel ab externis. Atque ſequuntur non raro aut Empyema, aut Pleuritidem, quæ rite per ſputum evacuata non fuerit, dehinc foras apoſtema effecerit. Inſuper poſt tumores, aut vulnera thoracis male curata, Fiſtulæ in pectore ſæpe excitari ſolent, quæ difficilis ſunt curationis; præſertim ſi oſſa, ſternum puta, ſpina dorſi, aut coſtæ ſimul afficiantur. *& unde fiant.*

III. Hæc autem Thoracis Fiſtulæ cognoſcuntur facile, & oculis patent; ſique penetrent, ſtylo, vel aeris egreſſu obſervantur. *Morbi hujus diagnoſis, & prognoſis.*

Cæterum penetrantia thoracis ulcera in fiſtulas perfectas non raro terminantur; & quando pus non rite expurgatur, ac in thoracis cavitate retinetur, Patiens empyicus fit; hinc tabidus, macilentus & maraſmodes evadit. „ Omnes thoracis fiſtulæ, ait Pigræus *prax. chir. 5. cap. 5.* difficilis ſunt curationis, longeque eſt ſatius eas palliative curare, optima „ vivendi ratione adhibita, quam accuratius; hac ſpe, quaſi perſanari „ brevi poſſent.

Atque ideo, imprimis ſi vetus ſit fiſtula; cura tantum utendum palliativa, cum harum partium fiſtulæ raro ſanentur, unde qui fiſtula thoracis penetrante laborant, ſolent plurimum toto vitæ tempore argenteam geſtare fiſtulam. Et ſcribit Aquapendens, nonnullos ſe noviſſe, qui viginti quinque & triginta annos talem geſtarunt, & vitam ſatis commodam duxerunt.

Porro quæ in dorſo ſunt Fiſtulæ, periculoſiores ſunt ob majorem nervorum copiam & ſpinalem medullam vicinam, ac raro ſanantur. Quæ in muſculis ſunt circa magna vaſa, non ſatis tuto curantur. At non penetrantia thoracis ulcera, quæ non ſunt abſque oſſis corruptione, facile curam ſuſcipiunt.

IV. Enimvero thoracis ulcera non penetrantia, ſicut aliarum partium ulcera curantur; & ſi putrida ſint, ad putridi ulceris curationem reſpiciendum. *Curandi Methodus.*

Penetrantia autem ſeu fiſtuloſa quæ ſunt, & medicamentis internis & externis curari debent, haud ſecus ac de ulcere fiſtuloſo ſuperius indicavimus. Orificium vero, niſi id ſatis hiet, imprimis dilatandum, immiſſa turunda ex *Spongia Præparata*, vel *Radice Gentianæ* vel *Medulla Sambuci contorta*, vel aliquo ſimili; quæ filo appendenda, ne in thoracis cavitatem ingredi poſſit. Dein turunda cava Plumbea vel Argentea ſimiliter filo alligata immittatur, ut ſic materia ſæpe & ſenſim evacuetur. Ulcus, parteſque internæ detergantur injectionibus *ex decocto Hordei cum Melle Roſaceo*, cui & *Hydromel.* addi poteſt. Vel fiat talis:

♃. *Rad. Ariſtoloch. Rot. Iridis Florent. an.* ℥ iij.
Herb. Agrimoniæ, Hyperici, Centauri Min. Vinca per Vincæ an. M j.
Flor. Roſar. Rubr. M ss.
Hordei M pug. iij.
Coq. in duabus partibus Aq. Comm. & una parte Vini Albi ad ℥ xxij.
Colaturæ add.

Mellis Roſacei ℥ iij. *vel* ℥ iv.

Et quum opus fuerit ulcus carne replere,

Pulv. Myrrhæ Iridis, Sang. Draconis an. ℥ j.

M. F. ex his Injectio.

Quum vero glutinare & exſiccare expedit, haud inutile erit id, quod ſequitur:

℞. *Terebinthinæ optimæ* ℥ j.
Mellis Communis ℥ j ß.
Farinæ Lupinorum ℥ ß.
Fabarum ℥ ij.
Succi Apii, Plantaginis, Agrimoniæ an. ℥ j.
Pulv. Myrrhæ, Maſtichis, Thuris, an. ℥ ij.

F. ex his ſuper igne S. A. unguentum; quo turundæ & penicilli illinantur, eo deſuper ponatur *Emplaſtrum de Scavona*, vel *Diapalma*, vel *de Minio*, ſicque ulcus carne oppleatur, & cicatrice occludatur.

Thoracis Fiſtula obliqua & flexuoſa quomodo tractari debeat. V. Verum obliquus, flexuoſuſque ſi ſit fiſtulæ ſinus; nec non fiſtulæ ſinis declivis, præſtat univerſum fiſtulæ flexuoſum, declivemque ſinum *Turunda ex Spongia Compreſſa, vel Radice Gentianæ* dilatare non tantum, ſed quoque ſcalpello, aut potius parvo cultello unam aciem habente, eamque in extremitate paulo intus recurvatam, (cujus cuſpidi inſuper exiguus affixus ſit globulus ex cera alba) diſcindere; ac ad fundum uſque aperire. Enimvero citiſſima & quaſi momentanea fiſtulæ thoracis inciſio eſt, quæ fit Syringotomo, quod in altera extremitate habet aciem, circa cuſpidem globulo cereo obvolutam, quo minus in immiſſione carnes laceret. Hinc in fiſtulam immittatur, ac ubi ad fundum ejus pertingit, per carnem & cutem ſuperincubentem dextra adigatur, ut globulo cereo in ulcere remanente cuſpis cultelli per foramen factum exeat; qua digitis ſiniſtræ apprehenſa, amborum foraminum interſtitium, unico quaſi ictu, incidatur.

VI. Inſuper contingit nonnumquam, quod Fiſtula non ſolum declivis ſit & terminum habeat inferius, ſed etiam a ſpatio intercoſtali ſuperiore ſubtus coſtam ſeſe inſinuet; viz. inter pleuram & coſtam, donec in alterum intercoſtale ſpatium ſubjectum terminetur. In hoc caſu C. Celſus vult, præcidendam eſſe, & eximendam ex utraque parte conſtant. Sic enim loquitur *de Re med. lib. 7. cap. 4.* „Solent autem inter coſtas fiſtulas ſubterire, quod ubi accidit, eo „ loco coſta ab utraque parte præcidenda & eximenda eſt, ne quid intus corruptum relinquatur. Quæ operatio quam difficilis ſit, quam periculoſa, unicuique facile patet. Hinc potius talis fiſtula pertundatur inſtrumento ab Aquapendente excogitato. Immittatur viz. cannulæ argenteæ & incurvatæ extremitas, ad fiſtulæ fundum uſque, ut exterius ſpectet: dein per cannulam fiſtulæ immiſſam impellatur acus longa (quæ non longe a cuſpide foramen habet, & filum ducit) ut fiſtulæ fundus perforetur, & filum per ſuperiorem & inferiorem ſinus portam exeat. Perforato fiſtulæ fundo, eximatur acus per novum ſinus foramen, & fili extremitates colligantur, ut fiſtulæ foramina teneantur aperta, ac materia purulenta per inferius effluat, donec ſinus ſubtercoſtalis vel agglutinetur. Hunc fiſtulam thoracis curandi apparatum exponit Scultetus *Armam. chir. Tab. 38.* Atque thoracis fiſtulæ acu pertuſæ, & hoc modo ſanatæ exemplum affert *obſ. 44.*

Ad Coſtam, Claviculam, VII. Sed non raro quoque accidit, Fiſtulam intus penetrare in coſtam, vel claviculam vel ſternum: quæ oſſa cum ſint cavernoſa, ſolet facile in iis pus colligi, & ſerpere perpetuo corruptio vel coſtæ, vel claviculæ, vel ſterni. In hoc

caſu

caſu candens ferramentum per cannulam ad coſtam aut claviculam inſeratur, omniſque putredo exſiccetur & abſumatur, parſque corrupta roboretur; ita enim cicatrice obducetur. Vel fiſtulæ ſinu ad coſtam aut claviculam carioſam uſque, immiſſa ex *Compreſſa Spongia*, vel *Radice Gentianæ* turunda abunde dilatato, oſſi carioſo inſpergatur *Pulvis Euphorbii*, ſicque caries auferatur, ac ſinus conſolidetur. Fiſtulæ Thoracis, cum eroſione claviculæ, brevi tempore curatæ exemplum videre eſt apud Sculteum *Obſ.* 40.

Vel Sternum ſi penetret fiſtula, quid agendum.

At vero ſi ſternum corruptum, aut aliqua ſaltem labe affectum ſit, amplianda fiſtula, aut ferramento incidente, aut turunda ex compreſſa ſpongia vel Radice Gentianæ; dein pars oſſis corrupti abradenda, uſque dum caro laudabilis paucas poſt horas illi accreſcat. Quod ſi caro iſto temporis ſpatio non ſuccreverit, indicio erit, totum corruptum os non eſſe abraſum, ac proinde raſione repetendam, donec caro optima adnaſcatur, quo aliis poſtmodum remediis detur locus, & curetur fiſtula. At nunquam deveniendum eſt ad inuſtionem ipſius ſterni, uti recte monet Petrus de Marchettis *Obſ. Chir.* 39. quia non abſcedit, aliorum corruptorum oſſium more: additque ſe obſervaſſe, inuſtum ſternis os in multis non abſceſſiſſe, niſi elapſius duobus tribuſve annis. Quod idem affirmat Dom. de Marchettis P. F. *Anatomes cap.* 9.

Cæterum Ulcera Fiſtuloſa in pectoris dextra ſede, juxta papillam, curata: videri poſſunt apud Platerum *lib.* 2. *Obſer.* ubi habetur quoque ulcus fiſtuloſum in dorſo: ſcapula ad lumbos uſque pertingens, ſanatum. Fiſtula Mammæ dextræ curata extat apud Sculteum *poſt Armament. Med. Chir. Obſ.* 75. Ex vulnere thoracis Fiſtulam ſubortam, quæ ſpatio aliquot menſium pervadens ad capſulam cordis, hujus ſubſtantiam ad cavitatem uſque abſumpſit, obſervavit Petrus de Marchettis *Obſerv. Chir.* 47.

VIII. Omnes autem thoracis Fiſtulæ difficillimam recipiunt curationem, ita ut interdum tum Medici, tum Ægrotantes defeſſi, & ſpe deſtituti, curam ipſi naturæ relinquant: quo in caſu Aquapendens fiſtulæ orificio imponit *pilam ex Cera Alba*, appenſum filum habentem; præcipitque ut quotidie ea mundetur; ac tractetur, veluti ſi eſſet fonticulus, curando ipſam impoſterum ut fonticulum, non ut fiſtulam; ſicque temporis progreſſu caro gignitur quandoque per totum fiſtulæ ductum, atque ita fiſtula, alioquin inſanabilis, non raro ſanatur.

Thoracis Fiſtula inveterata, & plane deſperata qua ratione tractari debeat.

CAPUT XVI.

De Abdominis Ulceribus, & Fiſtulis.

I. HAud ſecus ac in *Thorace*, ita quoque in VENTRE INFERIORE quæ excitantur ULCERA, alia ſunt *Penetrantia*, alia *non Penetrantia*. Non penetrantia dicuntur illa, quæ peritonæum contentas pertingunt.

Abdominis Ulcera qualia ſint.

II. Oriuntur autem ulcera in infimo ventre iiſdem ex Cauſis, de quibus in aliis partibus excitari ſolent: ex caſu viz. percuſſione, inveterato vulnere, poſt ſuppuratum apoſtema, ex acris erodentis materiæ confluxu, ex acribus medicamentis appoſitis, hiſque ſimilibus. Et ſane abdominis abſceſſus, e quibus poſtea ulcera relinquuntur, frequentius occurrunt, quam vulgus Medicorum putat. Ita Galenus *lib.* 5. *de Locis Affectis cap.* 7. refert, Steſianum quemdam, quaſi abſceſſum in hepate haberet; ab aliis Medicis curatum fuiſſe: id quod Galenus negavit, & monſtravit abſceſſum fuiſſe inter muſculos tranſverſos & obliquos abdominis. Similem fere hiſtoriam habet Dodonæus *obſ. Med. cap.* 29. de quodam Scriba, qui cum dextri lateris dolore cum febre eſſet correptus, juxta ac pau-

Unde oriantur.

lo infra coſtas nothas, Medicumque accerſivit; qui ipſum ut Pleuriticum curaverat, atque inde pejus haberet, Dodonæum vocavit; qui exhibito primum leni purgante, Cataplaſma Emolliens applicavit, ac tumore emollito tandem ſectionem inſtituit; cumque ex abſceſſu copioſum pus effluxiſſet, Æger; adhibitis ulceri idoneis remediis, convaluit. Scribit quoque Sennertus *Prax. lib. 5. part. 10. cap. 8.* Vietoris uxorem ſimili tumore ad ipſam fere ventriculi regionem laboraſſe, qui cum in tantam magnitudinem excreviſſet, ut propemodum duos pugnos æquaret, Sectione eum aperiri curavit; ex quo abſceſſu maxima puris copia effluxit, magno cum fœtore, fluxitque pus poſtea aliquot dies, Aegraque, idoneis ulceri curando medicamentis adhibitis, tandem convaluit. Narrat inſuper Fabritius Hildanus *Cent. 2. Obſ. 38.* virum quadragenarium, robuſtum, dolore lateris dextri ad finem coſtarum notharum laborantem ad ſe Lauſannam veniſſe. Cum vero nullus tumor appareret, ſed ſaltem dolor cum febricula adeſſet, atque purgantia, fomentationes, cataplaſmata, inunctiones, diſcutientia, reſolventia, & anodyna per aliquot dies ſine fructu applicarentur, nihilominus dolor punctorius & pulſatorius circa regionem hepatis & peritonæum perſiſteret, etſi in cute nihil appareret, dolore locum affectum monſtrante, Sectio facta eſt: qua peracta pus copioſe effluxit, neque diu poſt febris, dolor, lypothymia paulo ceſſarunt; ulcus tamen propter puris copiam quæ effluxit, per aliquot menſes apertum ſervatum fuit, Aegerque tandem ſanatus. Et certe ſi pus collectum eſſe animadvertatur, mature abſceſſus aperiendus, ne nimia puris copia colligatur, quæ dein vel peritonæum penetrat, & in abdominis cavitatem defluat; aut poſtea ſine vitæ periculo evacuari non poſſit: cujus rei hiſtoriam habet *Cent. 2. Obſ.* 39. de viro quadragenario, qui in dextro hypochondrio abſceſſum immenſæ magnitudinis habebat, ut cutis totius fere lateris ab ilii oſſe uſque ad coſtas veras, lineamque albam & ſpinam dorſi Puris plena & elevata eſſet, cum dolore continuo lypothymia, nauſea, appetitus & virium proſtratione, vocatus Hildanus ob periculi magnitudinem tumorem aperire recuſavit; quod cum poſtea Barbitonſor quidam feciſſet, & vomicam aperuiſſet, maxima puris copia inde effluxit, & dolor quidem aliquo modo imminutus eſt, ſed intra biduum Aeger exſpiravit. Unde ille monet, ut juniores Cheirurgi in aperiendis magnis abſceſſibus cauti ſint, & materiam non confertim, ſed ſenſim & per vices evacuent. Scribit porro Petrus Eſtanove *Obſ.* 2. puerum quemdam ventris tumore laborantem, hydropicum habitum fuiſſe, cumque umbilicus valde promineret, apertio tandem facta eſt, ex qua puris laudabilis octo vel decem libræ profluxere, ſicque omnino Aeger curatus eſt. Adhæc plurima & admiranda abſceſſuum abdominis exempla afferri poſſent, quorum quædam licet videre apud Th. Burnetum *in Theſauro Medicinæ Practicæ libr. 1. ſect.* 4. Ex quibus poſtea non exacte curatis, non raro ulcera relinquuntur in abdomine, non penetrantia; imo & nonnunquam penetrantia ſeu fiſtuloſa.

Fiſtulæ abdominis. III. Enimvero *in Abdomine* quoque interdum FISTULÆ, in primis ſuper pubis latera fiunt, cum eum in locum humores facilius decumbant, atque ibidem hæreant. Inſuper & corrumpuntur ſæpe, putredine inficiuntur, ac corroduntur ſimul inteſtina, ut per fiſtulam etiam fæces alvi egreſſas fuiſſe, compertum ſit. Sic per umbilicum, poſt abſceſſum inter pectinem & umbilicum ruptum. Puero cuidam Mediolanenſi fæces alvi exiiſſe, refert Cardanus *de Subtilitate lib.* 18. Et Alexander Benedictus *Prax. lib. 10. cap.* 24. narrat, cuidam Puero Veneto ex abſceſſu inteſtina perforata fuiſſe, ut per umbilicum magnam excrementorum partem ſingulis diebus emitteret; ſano tamen ſimilem per domum ambulaſſe. Scribit quoque Fabritius Hildanus *Cent. 1. Obſ.* 51. ſe vidiſſe adoleſcentem duodecim annos natum qui tumore muſculorum abdominis laborabat, quo

rupto

rupto excrementa per quatuor aut quinque hebdomadas per eum locum, nil vero per alvum egeſſit. Quæ autem in ejus cadavere inventa ſint, ibidem licet videre. Atque *Cent.* 1. *Obſ.* 54. 55. ſimiles fere narrat hiſtorias. Refert quoque Petrus de Marchettis *obſ. Chir.* 53. ſibi viſum Patrem quemdam Theatinum, laborantem Fiſtula Umbilici, ad inteſtina uſque penetrante, de quorum dolore erant querelæ ex demiſſo ſtatim in eamdem ſpecillo; qui tamen brevi temporis ſpatio curatus eſt Adhæc Platerus *Obſ. lib.* 3. ſcribit, Capitaneum quemdam ante multos annos in ventre vulneratum ſtercus per fiſtulam, quæ ſanato vulnere illic remanſerat, multos annos incolumem alioquin, & ſuperſtitem excreviſſe. Etiam de muliere gravida refert, cui tuberculum nucis juglandis magnitudine in ſiniſtra abdominis ſede, tranſverſæ manus ſpatio ab umbilico erupit, quod in abſceſſum, indeque in ulcus ſinuoſum abiit, ex quo aperto ſanies & pus copioſe effluxerunt, tuncque pruritu ſaltem quodam remanente, dolor penitus remiſit, ipſaque nihil mali paſſa, fœtum vivum & ſanum, ſtato partus tempore peperit, niſi quod excrementa alvi, per ulcus illud ſinuoſum apertum progrediebantur: quæ ab eo tempore omnia, non amplius per alvum, per hanc aperturam expurgabantur, ut procederent, mulier ipſa manibus ventrem premendo, bis quotidie ſic ab illis ſeſe exonerabat. Narrat quoque Chirurgus hujus urbs expertiſſimus Ravenſvvay, ſibi viſum in muliere ob eroſionem inteſtini, non tantum excrementa, verum etiam duos vivos lumbricos ex inguine prodiiſſe, quæ tamen perfecte fuit curata. *Hiſtoria.*

IV. Cæterum penetrantia hæc infimi ventris ulcera dignoſcuntur ex ſtyli vel candelæ cereæ immiſſione: cum nimirum multa horum portio ingrediatur; & ex vini injectione ſyphone facta. Enimvero in penetrantibus Abdominis ulceribus intra peritonæum vinum penetrat. In non penetrantibus vero refluit, ſtylique ſive cereæ candelæ pauca portio intra ulcus ingreditur. Porro quæ non ſunt penetrantia, frequenter in fiſtulas abeunt, & difficulter ſanantur. *Ulcerum abdominis Diagnoſis, & Prognoſis.*

V. Ad *Curationem* vero quod attinet: non penetrantia abdominis Ulcera, ſicuti aliarum partium ulcera curari debent, cum nihil peculiare habeant. Atqui ulcera hæc ſi ſint magna, ſinuoſa, vel fiſtuloſa, non aliter quam inciſione curantur; & quidem ſi fiſtula unum orificium habeat, utendum eſt Syringotomo altera extremitate acuto, ut finis fiſtulæ perforetur, & totus fiſtulæ meatus diſſecetur, atque aperiatur. Si vero fiſtula plura orificia habent, Syringotomo utendum altera parte obtuſo, & exiguum globulum præfixum habente, quo etiam tota fiſtula aperiri poſſit. Vel fiat apertio cultro ſeu ſcalpello longo, & manubriolum ſimiliter longum habente, qui culter una tantum aciem habeat, in extremitate paulo intus recurvatam, exteriorem vero partem retuſam obtineat, ad cujus cuſpidem ex cera globulum infixum eſſe oportet, quo intus per totum fiſtulæ ductum ſine obſtaculo demittatur. *Curandi methodus.*

VI. At vero ſi penetrantia & fiſtuloſa fuerint talia Ulcera, fucata curatione, ſicut de penetrantibus pectoris ulceribus diximus, uti debemus, ſervata optima victus ratione, utque decet deterſo ac mundificato ulcere. Scribit tamen Fabritius ab Aquapendente, ſe iſtiuſmodi abdominis ulcera penetrantia ac fiſtuloſa, affectis etiam inteſtinis curaſſe; & curata vidiſſe; non manu, non ferro, non igne, non aliis medicamentis: ſed ſolis *Aquis Thermalibus*, per inſeſſiones mane & veſperi in iis factas, ita ut aqua per fiſtulæ foramen in cavitatem abdominis ingrederetur, inteſtinorumque eroſiones ſua ſubſtantia pertingeret, & attingendo exſiccaret, purgaret, impleret, tandemque cicatricem induceret. Et in Thermarum defectu *Sulphur*, *Alumen*, *& ſal in aqua liquare*, *& decoquere* ac Inſeſſiones moliri, utile cenſet.

CA-

CAPUT XVII.

De Veſicæ Urinariæ, & Pudendorum Ulceribus.

Veſicæ urinariæ ulcera unde oriantur, I. Fiunt quoque ULCERA in VESICA URINARIA, vel in *cujus Fundo*, vel in *Collo;* idque ab affluentibus humoribus acribus; vel Pure e locis ſuperioribus tranſeunte, ibidemque nimiam ob viſciditatem hærente; aut Medicamentis veſicam exulcerandi vim habentibus, inter quæ præcipue numerantur *Cantharides* incautæ aſſumptæ. Inſuper poſt inflammationem, & abſceſſum veſicæ male curatum, non raro ulcus relinqui ſolet. Oriuntur quoque Veſicæ ulcera Calculo aſperiore veſicam lædente, quale exemplum refert Platerus *lib.* 3. *obſ.* Atque a vaſorum ruptione & læſione, ex percuſſione, lapſu, vulnere, ac ſimili cauſa violenta externa.

Ulcerum horum Diagnoſis, II. Cognoſcitur vero hujus partis ulcus e ſquammulis & pure, quæ cum urina minguntur; nec non gravi urinæ odore, ſi ulcus ſit ſordidum: dolor quoque adeſt gravis in pectine & pube, quoties Ægri mingunt; nonnumquam etiam cum ulcus ſerpit, ſubcruenta & ſanioſa eminguntur. Urinæ quoque difficultas accedit, ſæpe & continuus egerendi conatus, ac membri virilis erectio.

An autem in fundo veſicæ ulcus conſiſtat, an juxta urinarium meatum, eo diſcernitur: quod ſi in fundo veſicæ fuerit, dolor circa pubem percipitur: ſi vero juxta meatum urinarium, tempore mictionis magis deprehenditur, ac inprimis ubi mingere incipiunt & deſinunt Ægri.

Prognoſis, III. Porro Veſicæ ulcera fere incurabilia ſunt; quia in parte ſunt membranoſa, & urina, quæ mordax eſt, continuo illo tranſitu vellicat, & conſolidationem impedit. Periculoſiora autem ſunt iſtiuſmodi ulcera, quæ ex eroſione ſunt orta, quam quæ ex aliis cauſis. Etiam difficilius & rarius curantur in ſenibus. Ulcus quod eſt a calculo, non curatur, niſi prius is extrahatur.

Curandi Methodus. IV. In Curatione abſterſionem & conſolidationem quoque requirunt Veſicæ Urinariæ ulcera. Interim tamen præcavendum, ne ulcus irritetur, latiuſque ſerpat; ſed, ut dolor leniatur, danda opera, uti & urinæ ardor ac difficultas. Id quod præſtant Emulſiones ex *Amygdalis*, *Seminibus quatuor Frigidis Maj, &c.* Atqui ad ulcus Abſtergendum, ſimulque Leniendum ſumat Patiens bis in die, ſequentis Electuarii particulam magnitudinis Avellanæ:

℞. *Terebinth. Venet. crudæ* ℥ j.
Caſſiæ Fiſtulæ rec. extr. ℥ j ß.
Pulv. Liquiritiæ elect. ʒ iij.
Ocul. Cancr. crud. ʒ ij.
Salis Prunellæ ʒ j.
Merc. Dulcis ʒ ß.
Balſam. Sulphuris gutt. xxvj.
Syr. Althææ Fern. q. ſ.
M. F. Electuarium.

Dein ſuperbibat largiorem hauſtum hujus Decocti;

℞. *Rad. Althææ, Conſolid. Maj. Liliorum Alb. an.* ℥ j ss.
Glycyrrhyzæ raſæ ℥ j. *aut* ℥ ij.
Herb. Bugulæ rec. M iij.
Agrimoniæ, Veronicæ, Pyrolæ, saniculæ an. M j.
Capit. Papaver. cum Seminibus ʒ ss.
Coq. in ſ. q. Aq. Puræ ad ℔ iv.

Ele-

Electuarii loco proderit bis quotidie ſumere guttas 6. aut 7. *Balſami Sulphuris Terebinthinati*, vel *Succinati*, vel *Balſami Copaive*, vel cochlear *Aquæ Gonorrhæalis Quercetani*. Vel mane & veſperi uſurpentur *Pilulæ ex Terebinthina*, *Liquiritia*, *Troch. Alkekengi*, *&c.*

Barbette ſequens laudat:

℞. *Troch. Alkekengi*, *de Carabe*,
Gypſi uſti an. ʒ ss.
Boli Armeni, *Terræ ſigillatæ*, *Cranii Humani an.* ʒ j.
Terebinthinæ Venet. q. ſ.
F. S. A. Pilulæ piſi magnitudine.

Multi hoc in caſu miris laudibus extollunt *Trochiſcos Gordonii*, ulcus enim mundant, dolorem ſedant, & urinæ ardorem mitigant, ſimulque conglutinant.

V. Interea in Veſicam per Catheterem infundatur *Lac recens cum Melle Roſaceo*. Et certe quæ per Catheterem injiciuntur, non raro tantum pro ſunt, quam ore ſumpta: cum longa a ventriculo ad veſicam via ſit, in qua vires medicamenti non parum alterantur.

Barbette hanc proponit injectionem;

℞. *Aq. Calcis Vivæ* ℥ iij.
Plantaginis ℥ ij.
Sief Albi Rhaſis ʒ j.
M. pro injectione, *ſingulis diebus ter quaterve uſurpanda.*

Aqua Calcis nihil aliud eſt, quam *Aqua Communis*, *in qua Calcis Vivæ particula ſit extincta*. Sed cavendum, ne acris nimis efficiatur.

VI. Ulcus vero quod eſt a *Calculo* non curatur, niſi Calculus tollatur: quem tamen extrahere nonnumquam periculoſum eſt propter ulcus. Ideoque ſi ulcus ſit profundum; tutius eſt Emplaſticis & Lenientibus ſaltem Medicamentis uti, ut Lapidi quædam lævitas inducatur, ulcuſque mitigetur; quod optime fit *uſu Lactis Dulcis*, *in quo Althææ Radix ſit decocta*.

VII. Si Ulcus ſit *a Cantharidibus* atque id recens, *Lac Dulce* copioſe bibendum; vel ſumenda *Emulſio ex ſeminibus quatuor frigidis Maj. Papaveris Albi*, *&c.* Vel *Emulſio fiat ex ſemine Cannabino*, *addito colaturæ ſyrupo Althææ Fern.* Dein conſolidandum cum *Tragacantha*, *Bolo Armeno*, *Terrâ ſigillata*, ſimilibuſque. Si vero antiquum ſit, ut alia ulcera tractandum.

Inſignem ulceris veſicæ curati hiſtoriam licet videre apud Fabrit. Hildanum *Cent.* 3. *obſ.* 69. Ad hoc veſicæ ulcus, multis aliis fruſtra tentatis remediis, tandem *Aquarum ſpadanarum* continuo uſu ſanatum fuiſſe, refert Tulpius *obſ. med. lib.* 2. *cap.* 53.

VIII. At vero in VIRILI PUDENDO non raro excitantur ULCERA; eaque ſunt vel externa, vel interna; atque alia ſunt in præputio, alia in glande, alia circa glandem; alia per reliquum membrum: inſuper alia ſunt puſtulis ſimilia, alia ſicuti excoriatio, alia corroſiva & virulenta; alia porro recentia ſunt, alia antiqua, putrida, & cavernoſa. *Penis ulcera.*

IX. Horum ulcerum origo aliquando eſt a cauſa externa, ut a difficili ac violento coitu cum virgine vel fœmina, cui anguſtius pudendum eſt; vel a coitu non difficili quidem, ſed multiplicato nimis, Penemque inflammante, uti & e dura longaque equitatione: quandoque a cauſis internis, uti a ſorde ſimplici & non contagioſa inter glandem & præputium hærente, ibique putreſcente, contracta ex coitu cum muliere non infecta. Hinc enim puſtulæ exiguæ inſtar granorum milii e glandis ſuperficie emicare ſolent, quibus maturatis ruptiſque ulcuſcula rotunda, & in *Ulcerum horum Cauſæ.*

me-

medio punctum albicans habentia expullulant, alias ita denſa, ut ex pluribus unum tandem fiat.

Præterea e Contagio excitari poſſunt hujuſmodi ulcera, ut iis accidit, qui rem cum infecta muliere habent; viz. ex ſeminali humore corrupto, ac inter glandem & præputium retento, partemque iſtam erodente, exulcerante.

Diagnoſis. X. Sunt autem manifeſta ſatis partis hujus ulcera, cum glans a præputio denudari poſſit, & ideo aliis ſignis non eſt opus. Si vero propter tumorem præputium deorſum trahi non poſſit, & ulcera oculis non appareant, tunc dolore, tumore, & ſaniei ejectione dignoſcuntur.

Prognoſtica. XI. Cæterum periculoſa ſunt ulcera in Pene, utpote in organo fungoſo, hinc & corruptioni facile obnoxio; unde ſerpunt facile, & difficulter ſanantur, imprimis quum urina per penis meatum effluens curationem impediat. Præterea pars ipſa ſenſu exquiſito prædita eſt; qua de cauſa iſtiuſmodi ulcera Acria Medicamenta ſuſtinere non poſſunt, quæ alioquin hic prodeſſent. Ulcera, quæ a Lue Venerea in his partibus excitantur, non curantur, niſi morbo illo prius curato; cum ab ejus malignitate foveantur.

Inſuper ulcera hæc aliquando in cancrum abeunt, vel gangrænam inducunt, ut totum membrum virile abſcindere opus ſit, cujus rei habent exempla Valeſcus de Taranta, Fabritius Hildanus, aliique.

Curandi methodus. XII. Quando igitur Penis ulcera parva & benigna ſunt, Topicis facile curantur; atque in hujus partis excoriatione ſufficit partem *Vino Gallico*; vel *Aqua Roſacea & Plantaginis, cui & Vinum addi poteſt*, identidem abluere; & ſi majori exſiccatione opus ſit, iis parum *Aluminis* addatur: vel illinatur *unguentum de Tutia*, aut *Album Camphoratum* aut *Diapompholigos*, ſimileve. Enimvero Medicamenta in ulceribus hiſce conducunt, quæ inſignem ſiccandi vim habent, & hoc non ſolum ulceris, ſed & partis affectæ ratione, qualia ſunt *C. C. uſtum*, *Oſtreorum Ebur uſtum Conchæ Combuſtæ Alumen*, *Tutia*, *Litargyrum*, *Plumbum uſtum*, *Æs uſtum*, *Flos AEris Ceruſſa*, *Antimonium*, & ſimilia; ex quibus pulveres Linimenta, & Lotiones parari ſolent. v. gr.

♃. *Æq. Ferratæ* vel *Plantaginis* ℔ j.
Raſur. Cort. Guajaci ℥ j.
Aluminis ℥ ss.
Roſar. Rubr. ʒ j.
Coq. S. A. & colentur. Abluantur ulcera hoc Decocto ſæpius.

R. *Aq. Decoctionis Myrtillorum q v.*
Florum AEris q. ſ.
Stent in digeſtione ad radios ſolares aliquot dies, dein liquor decantetur, eoque frequenter abluantur hujus partis ulcera.

Si vero ulcera fuerint antiqua, ſordida, putrida, ſanioſa, calloſa, virulenta, ac ſerpentia, imprimis abluenda ſunt *Hydromelite cum Alumine*; cui & *ſpiritus Vini* addi poteſt.

Vel,

R. *Vini Albi* ℥ vj.
Aq. Plantaginis, *Roſarum an.* ℥ ij.
Floris AEris ℈ ss.
Aluminis Crudi ʒ j ss.
Miſceantur, & parum ebulliant.

Utile quoque eſt *unguentum AEgyptiacum*, & *Apoſtolorum*, ut & *Aqua Viridis* ab Har-

Hartmanno & Platero deſcripta, ac identidem laudata *Aqua Aluminoſa* vel *Mercurialis*.

Etiam *Mercurio Præcipitato Rubro cum Linimento convenienti mixto* utendum; non tamen in ejus uſu diu perſiſtendum: ſed quando quo calloſum & virulentum abſumptum eſt, fovenda pars affecta *Decocto Malvæ*, *Althææ*, *Seminis Lini*, *&c.* & Medicamentum Digeſtivum idoneum Ulceri imponendum, donec quod corruptum eſt, ſeparetur, ut in curatione luis venereæ fieri ſolet.

Si vero Penis & Præputium valde intumuerint, *Cataplaſma imponatur ex Floribus Camomillæ*, *Sambuci*, *Meliloti*, *Roſarum*, *Farina Seminis Fœnigræci*, *& ſimilibus*. Quod ſi nec hoc modo pars exulcerata detumeſcat, & dolor perſeveret, ulcuſque ſerpat, præputium ſecundum longitudinem incidendum, ut ulcus mundari, ac convenienti modo curari poſſit. Hoc tamen in Ulceribus Penis curandi ſemper eſt obſervandum, ne pendens pudendum teneatur; verum ſuſpendatur, & ſuperioribus partibus alligetur, ita tamen, ne dolor excitetur.

At ſi gangræna & ſphacelus Penem corruperit, tutiſſimum eſt, id quod corruptum, vel etiam ſi opus ſit, totum Penem abſcindere, & Medicamenta poſtea, quæ in aliarum partium gangræna & ſphacelo adhibentur, uſurpare. Exemplum hujus rei habet Foreſtus *Lib. 26. Obſ. 6.* de quodam, cui Penis poſt inflammationem ita putrefactus fuit, cataplaſmati adhærens exciderit, & putrefactio Scrotum quoque occuparit, Ægro nihilominus idoneis medicamentis adhibitis, vivo manente, & ex ventre per foramen ſaltem urinam emittente. Similem prorſus hiſtoriam refert Fabritius Hildanus *Cent. 3. Obſerv. 88.*

XIII. Sed accidit aliquando; quod ULCERA oriantur in VIRGA, *hoc eſt*, in MEATU URINARIO: viz. ex tuberculo ſeu apoſtemate intus oborto; vel ex urina acri; vel ex calculis aſperis & anguloſis, qui inter tranſeundum meatum hunc lædunt; vel, quod frequentius fieri ſolet, ex ſemine acri & virulento, uti in gonorrhæa virulenta neglecta & inveterata contingit. *Meatus Urinarii Ulcera unde fiant.*

XIV. Cognoſcuntur autem Meatus Urinarii Ulcera præcipue ex dolore, qui inter mejendum percipitur, & ex pure, quod ante urinam excernitur. Inſuper ex tactu & compreſſione ulcerata pars invenitur, cum in parte ulcerata ex compreſſione dolor excitetur. Ad hæc Penis interdum tenſus & aliquantiſper tumidus eſt, doletque, & ad inferiora curvatur, nec niſi inter femora indolenter teneri poteſt. *Quomodo deprehendantur.*

XV. Ulcera hæc ſi ex virulenta gonorrhæa oriuntur, non ita facile ſanantur, niſi ſublata penitus gonorrhea: quæ ab aliis humoribus eveniunt, *Emulſione Seminum Melonum & Cucumeris, ac Amygdalarum*, per plures dies uſurpata, ſæpe ſanatur. Curantur autem hujus partis ulcera venerea imprimis, facilius in juvenibus; econtrario in ſenibus raro aut nunquam curationem ſuſcipiunt. Sed curatio ſemper maturanda, niſi enim mature curentur, vel Carunculæ in Meatu Urinario gignuntur, quæ urinæ emiſſionem impediunt; vel ad interiora proſerpit malum, & vel veſica, vel perinæum, aliæve altè exulceratæ partes ad ſummam uſque cutem exeduntur, ut per varias partes vicinas ad anum, ſcrotum, ipſumque penem urina, quaſi cuniculis factis, continenter effluat: ſicque Fiſtuloſa evadunt, & non raro vix curabilia hujuſmodi ulcera. *Quid de iis ſit judicandum.*

De Fiſtulis in Perinæo audi Hildanum *Cent. 3. Obſer. 75.* „ Videant Juniores
„ Chirurgi, ut in prognoſtico fiſtularum perinæi ſint prudentes. Si enim ex
„ cauſa interna acta fuerit fiſtula, numquam perfecte ſanatur. Odducitur
„ quidem nonnumquam cicatrice, ſed facillime a cauſa aliqua interna recru-
„ deſcit, & nonnumquam, ſi ad tempus clauſa perſiſtit, graviſſima ſympto-

„ mata ſubſequuntur: uti porro exemplis demonſtrat: quapropter monet, ne Ægri tantopere de integra & perfecta conſolidatione harum fiſtularum ſint ſolliciti.

Qua ratione curari debeant. XVI. Igitur ulcus hoc ut detergatur & conglutinetur, atque adeo rite curetur, meatui urinario per ſiphonem injiciatur *Aqua Hordei*, vel *Lac Dulce cum melle Roſaceo*. Vel talis, aut ſimilis fiat injectio.

℞. *Lactis Dulcis quo ſilices Igniti extincti ſunt* ℥ xij. *in eo diſſolv.*
Mellis Roſacei ℥ j ß.
Mucilag. Gum. Tragacanthæ, & Rad. Conſolidæ an. ℥ ß.
Terebinthinæ in Ovi Vitello ſolut. ʒ j.
Ceruſæ ʒ j ß.
Pomphol. Alb. ʒ j.
Miſceantur diligenter, triduoque vel quatriduo renovetur, ne Lac aceſcat, aut Mucilagines corrumpantur.

℞. *Litbargyri, Ceruſſæ, Tutiæ Præparatæ an.* ʒ j.
Sacchar. Cand. ℥ ß.
Camphoræ ℈ ß.
Aq. Roſarum, Plantaginis an. ℥ iv.
Miſceantur pro Injectione; cui addi poteſt *Aluminis* ʒ j.

Ad cicatricem inducendam utile eſt hoc:

℞. *Aq. Plantaginis, Roſarum an.* ℥ iv.
Troch. Alb. Rhaſis ℥ ß.
Boli Armeni ʒ ss.
Miſceantur.

Eſt quoque efficax valde *Balſamum Peruvianum*, illinendum tenui candelæ cereæ; quæ dein virgæ immittatur.

Petrus de Marchettis ulcera hæc curat Candelis tenuibus, *compoſitis ex pulveribus Plumbi uſti, Ceruſſæ, Tutiæ Præparatæ, mixtis cum Cera*; in urethram immiſſis, & continuo ibidem detentis: mejendi tamen pruritu ſollicitante, educantur. Verum & obſervandum, non eſſe immittendas fluente gonorrhea, ne ab iiſdem ſuppreſſa exulceret collum veſicæ, & alias partes proximas: atque ſi malignitatis aliqua ſuſpicio ſubſit, eædem Candelæ imbuendæ *unguento Albo Camphorato, mixto cum Præcipitato Rubro*, abſque ullo metu, ne hoc exulceret partes ſanas; tum quia eſt correctum Unguento Albo Camphorato; tum quia non excoriare eas ſolet, ſed tantummodo extinguere malignitatem ulcerum, quæ, ea ſublata, dictis Candelis poſtmodum facillime ſanantur.

Interim Patiens bibat *Emulſionem ex Seminibus quatuor Frigidis, Amygdalis, &c.* Nec non ſubinde ſumat cochlear *Aquæ Gonorrhæalis Quercetani*; vel aliquod ex medicamentis de Veſicæ Ulceribus propoſitis, quo urinæ meatum perlabente, ejuſdem vi exſiccante & conſolidante ulcera Urethræ facilius conſolidentur.

Meatus urinarii fiſtulæ. XVII. Cæterum iſtiuſmodi ulcera quia perforare ſolent Urethram cum integumentis, aliquando in PERINÆO, quandoque in SCROTO; ab illis tandem oriuntur FISTULÆ: quæ ſi in Perinæo ſint, abſente gonorrhæa, pars calloſa circa urethram, parteſque vicinas, impoſito Cauterio Potentiali abſumenda; vel Ferramento Candente inurenda, quo caro illi accreſcat, & ad cicatricem deducatur fiſtula: hac tamen cautela, ne urethra ipſa erodatur vel inuratur, atque fiſtula amplior fiat: vel alioquin Fiſtula uſque in urethræ cavitatem

tem incidatur, & dein Sarcoticis ac Epuloticis cicatrice claudatur.

XVIII. Si vero pars urethræ ſcroto oppoſita Fiſtula laboraverit, urina ex ipſa effluens ſcrotum corrodit pluribus foraminibus: quæ curatio ardua & difficilis eſt, licet eamdem felici ſucceſſu aliquoties tentaverit Petrus de Marchettis, hac methodo: expurgato prius corpore, & exhibito *Decocto Guajaci, Salſaparillæ, Chinæ, &c.* ad ipſam partem affectam accedit, quæ ſi multiplex ſit, omnes fiſtulas ſecat, & per candelam propoſitam omnem operam in ſananda urethra adhibet; cum alia ratione fiſtulæ ſcroti non omnino ſint ſanabiles, niſi cura palliativa, qua denuo recrudeſcunt: quod ſi non poſſit curari urethra candela propoſita, ſcrotum ſecandum, uſque ad illius fiſtulam, ipſaque inurenda, vel Potentiali Cauterio conſumenda materia ejus calloſa, & ſectæ partes Sarcoticis carne replendæ, tandemque Epuloticis cicatrix inducenda. Idem refert *Obſ.* 59. hiſtoriam cujuſdam, cui ex inveterata virulenta gonorrhæa, collum veſicæ prope urethram, variis fiſtulis fuit pertuſum, cum effluxu urinæ non ſolum ex ſcroti pluribus locis, verum etiam ex inguinibus, Aegro tamen ſanitati præter ſpem reſtituto.

Caruncula in Meatu Urinario.

XIX. Nonnumquam CARUNCULA, CALLUS CARNOSUS, VERRUCA, aut omnino CARNOSA EXCRESCENTIA in MEATU URINARIO naſcitur. Id quod ſæpe iis accidit, qui gonorrhæa virulenta, & hinc orto ulcere in meatu urinario laborant. Talia enim ulcera ſi negligenter tractentur, *Caruncula* ſeu *Excreſcentia quædam Carnea in Uretbra* relinquitur, urinæ difficultatem inferens. Enimvero ſuccreſcens inibi caro primum mollis & exigua eſt; ſed temporis progreſſu ita induratur, & augetur, ut urinam non raro omnino ſupprimat.

Quomodo dignoſcatur, & quid de ea cenſendum ſit.

XX. Dignoſcitur autem hoc malum, quod libere non excernatur urina, ſed difficulter & guttatim exeat; idque aliquando tanto cum cruciatu, ut Aeger nonnumquam alvinas fæces ſimul egerat, haud ſecus ac veſicæ calculo laborans. Ad hæc dolor in mictionis fine magis diſcruciat, quam dum urina profluit. Exploratur quoque caruncula cathetere, vel candela cerea in meatum urinarium immiſſa, quæ toties in via offendit, quoties carunculæ obſtruentes occurrunt. Inſuper compreſſo digitis pene, durum tuberculum deprehenditur.

Porro indagandum, num caruncula meatui urinario innata ſit, recens num inveterata. Nam quanto antiquior eſt, eo difficilius curatur, quia in callum non raro induratur. In genere omnis caruncula in hac parte oborta difficulter abſumitur, ob loci anguſtiam, & tractandi difficultatem.

Qua ratione curari debeat.

XXI. Abſolvitur vero Curatio carnem abſumentibus, ulcuſque conſolidantibus; auſpicando ſemper a mitioribus, progrediendumque ad acriora, ſi ex uſu fore videantur. Alfonſus Ferrius *l. de Caruncula ſeu Callo* ſpecillo carunculam diſſolvere tentat: „ Nec eſt, *inquit*, cur ſanguinis effuſionem timeamus, ſalu-
„ berrima enim ea eſt; quinimo tum Chirurgicum opus proſpere ſuccedit. Vi-
„ dimus enim plures ſola ſpecilli ope curari, cum in carunculam penetrave-
„ rit: urina namque egrediens ſua abſtergendi atque exſiccandi vi, ſine ullo
„ alio artis præſidio ſanare poteſt.

Hanc carunculam curandi methodum violentam prodidit modo Galenus *l. de Loc. Aff.* viz. ænea fiſtula caruncula deteretur. M. A. Severinus de *Eff. Chir. p. 2. de Section. cap.* 114. hanc operationem quoque commendat, refertque Hieron. Cardanum teſtari, ſe vidiſſe perforata cathetere caruncula rem optime ceſſiſſe; tametſi ſanguinis & ſaniei multum profluxerit. Quam rem & ſibi compertam eſſe teſtatur. Ad hæc Paræus inquit: „ nec debemus terreri, ſi per inter-
„ valla ſanguis ex latentibus carunculis fluere cernatur. Eſt enim ad curatio-
„ nem compendium; quia materiæ conjunctæ portione ſublata, incrementum

 „ ejus

„ ejus prohibetur, pars ipſa pondere premente levatur. Itaque niſi talis „ hæmorrhagia ſponte ſupervenerit, utile erit eam provocare inſtrumen- „ to duriore, quam eſt ipſe catheter. Sicque carunculas cathetere atte- „ rendas vult, eundo, ac redeundo quoties eamdem viam, quoties ipſis „ atterendis & comminuendis neceſſe videbitur; attritaſque ſanguine multo manare ſuadet, ad affectæ partis levamen. Sed contra hos, & imprimis Alfonſum Ferrium, acriter inſurgit Julius Palmarius *lib.* 2. *de Lue Venerea cap.* 10. ubi hæc habet: „ falſum eſt, quod ſcriptum reliquit Al- „ fonſus Ferrius, Chirurgicum opus recte ac proſpere ſuccedere, quum „ caruncula ſpecillo repugnat, eoque ſuperata ſanguinem multum profun- „ dit. Sic enim curatos non paucos notavi inflammatione prehenſos, ac „ jugulatos ante ſeptimum diem; multoque magis quod ait; urinam ab- „ ſtergendi, ſiccandique, qua pollet facultate, ſine artis beneficio ſæpe „ perſanare carunculam. Nam ſi recens genitum ulcus, ſive in renibus, „ ſive in cervice veſicæ conſiſtat, nec abſtergere, nec ſiccare urina po- „ teſt, quomodo genitam jam carunculam atteret, atque adæquabit? Ego „ quidem urina acriore nec ſiccari, nec cicatrice obduci ulcera, ſed po- „ tius augeri, atque exaſperari notavi.

Barbette *in Chirurgia* ſcribit, ſe multoties hujuſmodi carunculas integre curaſſe uſu Suppoſitoriorum exilium ex ſequenti Unguento, leni coctione incraſſato;

℞. *Unguenti Fuſci Fil. wurtzii, Mellis Roſacei an.* ℨ ij.
M. F. S. A. unguentum.

Vel,

℞. *Lithargyri, Flor. Sulphuris an.* ℨ iij.
Tutiæ Præparat. ℨ ij.
Minii ℨ ß.
Unguenti Ægyptiaci ℨ j.
Mellis Roſacei q. ſ.
M. F. S. A. unguentum. Quod illinatur candelæ cereæ, eaque in urethram immittatur, bis terve quovis die renovando; uſque dum mundificatio abſoluta ſit.

Hieronymus Reuſnerus *obſ.* 91. refert, carunculam meatus urinarii certiſſimo experimento in pluribus ſuſtuliſſe Antonium Fuchſium Medicum Norimbergenſem: *Oleum Succini cum Ovi Vitello mixtum* applicabat candelæ cereæ, quam meatui urinario immittebat. Sane ſecurum remedium, & reliquis omnibus præferendum, ſi reſpondeat eventus. Nam in carunculis meatum urinæ obſtruentibus cavendum, ne malum acribus medicamentis irritetur: lenientibus & valide ſiccantibus, ſi fieri queat, potius curetur. Inter mitiora ſiccantia & leviter admodum corrodentia præ cæteris commendatur *Pulvis Sabinæ*.

Emplaſtrum, quo Doctiſſimus Fernelius uti ſolebat:

℞. *Aloes Optim.* ℨ ij.
Myrrhæ, Ariſtolochiæ an. ℨ i ß.
Tutiæ Præparat. ℨ ß.
F. omnium pulvis, ex quo cum Styrace Liquida fiat maſſa, quæ Emplaſtri craſſitiem habeat. Cereolo e quo ceræ tantillum abraſum ſit, qua parte carunculam attingere oportet, agglutinetur; idque penis calore liqueſcens, tuberculum, cui inſidet, abſumit.

Si Alfonſo Ferrio credimus, omnem carunculam tutiſſime, ac ſine dolore ſenſim radicitus excedit & exſiccat id, quod ſequitur;

R. *Sa-*

R. *Sabinæ in umbra ſiccatæ, & tenuiſſime tritæ* ℥ j ß.
Cerati de Mucilaginibus ℥ ss.
Miſceantur.

Egregium Unguentum ad Caruunculas in meatu urinario abſumendas, hoc eſt

R. *Ceruſæ Præp.* ℥ ss.
Tutiæ præp.
Corall. Rubr. Præp.
Litbargyri, Sarcocollæ,
Campboræ cum Oleo Roſaceo tritæ an. ℥ ss.
Aloes, Maſticbis, Olibani an. gr. vj.
Plumbi uſti & loti ℥ j ss.
Antimon. præp. ℈ ij.
Trocb. Alb. Rbaſis ſine Opio ℥ ss. *cum ſ. q. Olei Roſacei, & Amygdal. Dulc.*
F. S. A. unguentum; quod candelæ cereæ ope carunculæ identidem admoveatur.

Vel ne aliæ partes, præter carunculam in meatu urinario, tangantur, neve effluens per intervalla urina medicamenta applicita eluat; immittatur peni Cannula Argentea, tenuis, a latere perforata, & aperta foramine, quod magnitudini carunculæ reſpondet, eamque excipit; dein vel ſpecilli, vel tenuis candelæ cereæ ope medicamenta applicentur, cannulaque ibidem relinquatur.

Haud multum abſimile excogitavit inſtrumentum Hier. Fabr. ab Aquapendente, cujus beneficio nil niſi caruncula abſumitur, prohibeturque ne medicamentum carunculæ admotum ab urina, quæ ſæpius excernitur, elui poſſit. Fit autem Cannula ex linteo, cera alba oblinito, (longitudine digiti tranſverſi, & latitudine ea, ut æquet argenteum catheterem) quæ filum longum habet appenſum. Hæc Cannula prius extrinſecus idoneo medicamento ſit oblita, quale eſt propoſitum Unguentum, vel id, quod, teſte Sculteto, carunculas meatus urinarii abſque dolore, & ſanarum partium excoriatione, conſumit:

R. *Mellis Communis in cineres uſti, Tutiæ præp.*
Butyri rec. in Aq. Plant. loti,
Terebintbinæ ſimiliter lotæ, Ceræ Flavæ an. ℥ ss.
Aluminis uſti ℥ ss.
M. F. Linimentum.

Cannula igitur medicamento oblinita, ſtylo extra fiſtulam argenteam prominenti adaptetur, atque una cum argentea fiſtula & ſtylo in meatum urinarium immittatur, donec occurrat carunculæ. Et cum jam eſt in loco carunculæ, argentea fiſtula cum ſuo ſtylo retrahatur: cannula vero ex linteo cera inducto parata, & immiſſa relinquatur in meatu, ut per eam urina excernatur; quæ ſimul prohibet, ne medicamentum carunculæ admotum ab urina elui poſſit: filum autem dictæ cannulæ appenſum trahitur, cum volumus ut cannula cerea trahatur, & medicamentum renovetur.

Gabriel Fallopius *lib. de tumoribus pr. nat. cap.* 38. pro Caruncula in Meatu Urinario inter alia unum familiare habet ſecretum, *Arſenicum* ſc. quo utitur hoc modo. Emollit ipſum ſuper lapide pictorio cum *Succo Limonum*, poſtea ſoli, donec ſiccatur, exponit, dein ipſum diluit *Aceto Stillatitio*, iterumque ſub ſole ſiccat, & hoc quater facit. Ultima vice abluit *Aqua Roſacea*, deinde cum

Ce-

Cerato aliquo miſcet, ut cum *Diapalma*, vel *Diachylo*, vel cum *Oleo Roſaceo & cera*, facitque Emplaſtrum pro ratione duritie carunculæ. Ad hæc minimam portiunculam hujus Medicamenti ponit in extremo candelæ cereæ, ac quotidie ſemel vel bis in meatum urinarium feliciſſime immittit. Interim tamen ſi dolor aut inſolitus rigor, aut febris aliudve ſymptoma ex acrimonia admoti medicamenti acciderit, extrahenda candela vel cannula medicamento oblinita, meatuſque urinarius eluendus *Lacte recenti calido*, at *Aqua Roſacea cum Camphora*, idque tamdiu, donec ſedata illa impedimenta videbuntur.

Signa autem extirpari carunculam, habentur e mortificatione circa partem, & e copia effluentis puris.

Carne abſumpta, ulcus abſtergendum, eique cicatrix dein inducenda, quod nullo medicamento melius perficatur, quam *Amagamate Mercurii*, *ſi Unguento Diapompholigos miſceatur*: hoc unguentum modis nunc expoſitis carunculæ admoveatur, & ſæpius renovetur: vel eo inuncta candela cerea urethræ inſeratur.

Atqui abſumpta caruncula & abſoluta curatio creditur, quum urina liberrime ac citra ullum dolorem effluat, & candela cerea (etiam parte craſſiore) vel catheter ne ullo offendulo tranſeat, & in veſicam facile intromittatur. Enimvero horum remediorum viciſſitudine nulla eſt tam inveterata, neque tam contumax caruncula, quæ non ſemper, ſenſim, ac ſine dolore exedatur, ac radicitus extirpetur; modo prudenter ea adhibeantur; & bene valeat reliquum corpus.

Teſtium Ulcera. XXII. Cæterum inter pudendorum ulcera merito numerantur EA, quæ TESTIUM ſunt. Enimvero poſt inflammationem interdum ulcus in teſtibus relinquitur: & Scroti ulcera nonnunquam teſtibus communicantur. Suntque hæc ulcera valde periculoſa, & ſæpe in cancrum abeunt, aut in gangrænam terminantur.

At vere ut rite curentur, primo corpus convenienti modo purgandum: deinde ulcus mundandum *Unguento Apoſtolorum* vel *Aureo*, vel ſimili; mundatum autem & abunde deterſum, conſolidum & cicatrice claudendum Epuloticis ſæpius propoſitis.

Uteri, ejuſdemque; Colli Ulcera. XXIII. In UTERO quoque, & præcipue in EJUS CERVICE & COLLO non raro contingunt ULCERA. Sunt autem talia ulcera magna nunc parva, nunc ſuperficiaria, nunc profunda, nunc ſimplicia & munda, nunc ſordida, erodentia, depaſcentia, maligna. Quæ ſi diutius protrahantur, aut negligentius curentur, non raro in *Fiſtulas Colli Uterini* degenerant.

Unde, & quibus de cauſis hæc Ulcera excitentur. XXIV. Cauſæ vero uteri cervicem vel vaginam exulcerantes ſunt vel internæ; affluxus viz. acrium humorum diuturnus id quod in fluore muliebri albo diu nimis protracto accidit, & ſi ut acres, maligni, pravique humores cum ſanguine menſtruo in hanc quaſi corporis muliebris ſentinam confluunt, & per hunc locum evacuantur; ut ſecundinæ corruptæ, lochia item diu poſt partum retenta & corrupta; inflammationes in abſceſſum converſæ; qui ruptus poſtea in ulcus abit: vel externæ & evidentes; acria viz. & erodentia medicamenta; partus difficilis, cum grandior fœtus, præſertim a minus perita obſtetrice extrahitur; violentus concubitus, imprimis cum lue venerea vel virulenta gonorrhæa infecto; contagium namque venereum iſtiuſmodi ulcera ut plurimum inducit. Tandem vulnus, caſus, percuſſio, quæ in aliis locis, ſi non recte tractentur, ulcera excitare poſſunt, hic quoque, rarius, locum obtinent.

Affectus hujus diagnoſtica. XXV. Hoc autem Ulcus cognoſcitur primum ex dolore & perpetua mordicatione eo in loco, quæ ſenſim augetur & intenditur, ac imprimis ſi tangatur, ut & in concubitu: mariti namque congreſſum ægre perferre poſſunt. Inſuper pun-

punctiones acutas in pube; ardoreſque vehementes circa pudendum & anum experiuntur, cum dejiciendi conatu maximo, & ſtupore circa ſedes inferiores. Deinde viſu cognoſci poſſunt ſi in extremitate vaginæ conſiſtunt. Adhæc ex affluente pure, quod interdum elt doloris expers, uti & odoris, interdum flavum, viride, fœtidum, prout ulcus, nunc mite eſt, nunc ſordidum.

Si iſtiuſmodi ulcus; in fiſtulam degeneravit, cognoſcitur ex ipſa figura ulceris, quæ in formam fiſtulæ protenditur. Habetque fiſtula conjunctum callum, funditque tenuem ac pravam ſaniem, & præcipue ſi locus prematur, plus ſaniei effluit. Adhæc colli uterini fiſtula aliquando ad veſicam uſque penetrat, & tunc per fiſtulam urina extillat, aliquando ad anum, ut etiam excrementa alvi per fiſtulam exeant. Sed monendi hic ſunt juniores practici, non raro Anatomes minus periti ne unquam meatum urinarium (cui inſignis præeſt caruncula) pro fiſtula pudendi muliebris tentent curare, uti ille Barbitonſor, cujus meminit Petrus de Marchettis *obſ. Chir. 60.*

XXVI. Hæc colli uterini ulcera periculo non vacant, nullumque ex his contemnendum, ſuntque difficilia curatu; cum ſint in parte tenera, exquiſito ſenſu prædita, & humida, ac ſuſcipiendis humoribus valde idonea, atque hinc inflammationi & putredini obnoxia; ita ut levis etiam excoriatio requirat diligentiam, ut recte ſanetur, ne in gravius ulcus abeat. *Prognoſtica.*

XXVII. Quoad *Curationis præcepta* hic eadem erunt, ac in aliarum partium ulceribus curandis igitur univerſalibus præmiſſis, ad ulceris deterſionem frequenter in collum uteri Metrenchyta injiciatur *Serum Lactis*, *cui vel Saccharum*, *vel Mel Commune*, *vel Mel Roſaceum ſit admixtum*. Vel fiat talis injectio: *Curandi Methodus.*

℞. *Terebinth. Venet.* ℥ ij.
Vitellum unius Ovi.
Nucilag. Seminis Cydoniorum ℥ j.
Diſſolvantur cum
Seris Lactis, *Aquæ Plantaginis an.* ℥ vj.
Pro injectione.

Si autem color magnus ſit, ad eum leniendum ita immutetur:

℞. *Aqua Roſarum*, *Plantaginis*, *Spermat. Ran. an.* ℥ ij.
Opii diſſol. ℈ j.
Albumen unius Ovi.
Olei Roſacei ℥ j.
Agitentur probe pro injectione.

Etiam doloris ulceriſque cauſa, hoc vel ſimile præſcribatur Unguentum; quod cum linteo diſcerpto uteri vaginæ intrudatur:

℞. *Mucilag. Seminis Pſyllii cum Aq. Roſ. factæ* ℥ iij.
Trocb. Alb. Rhaſis cum Opio, *Butyri Rec. an.* ℥ ss.
Vitellos duorum Ovorum.
Miſceantur ſimul pro unguento.

Ad ardorem quoque & cruciatum, qui hujus partis ulceribus ut plurimum adeſſe ſolet, conducit *Emulſio ex Seminibus Melonum*, *Cucumeris*, *Papaveris*, *Amygdalis*, *&c.*

Et ad majorem deterſionem, ac ulceris ſanationem, hæc fiat injectio:

℞. *Rad. Conſolidæ*, *Althææ an.* ℥ vj.
Biſtortæ ℥ ss.

Herb.

Herb. Plantaginis, Equiſeti, Conſolidæ Saracen. an. M j.
Sem. Lini ℥ j.
Pſyllii ʒ ij.
Hordei Mund. p. j.
Decoq. in ſ. q. Aq. Communis ad ℥ vj. *colaturæ add.*
Mellis Roſacei ℥ ij.
Sacchar. Thomæi ℥ j.
Miſceantur pro injectione.

Dein Unguentum admoveatur, ex *Unguento de Tutia, Nutrito, Albo Camphorato, Diapompholigos*, ſimilibuſque. Vel præſcribatur tale;

℞. *Pulv. Iridis Florent. Lithargyri, Flor. Sulphuris an.* ʒ ij.
Maſtichis ʒ j.
Merc. Dulcis ℥ ß.
Unguenti Fuſci Felicis wurtzii ℥ ij.
Mellis Roſacei q. ſ.
M. F. S. A. Linimentum.

℞. *Unguenti Roſacei* ℥ j.
Merc. Præcipitati Albi ʒ j ss.
Miſceantur exacte pro unguento.

Interea inſeſſiones a quibuſdam valde hic commendantur, ex *Radicibus Althææ, Liliorum, Conſolidæ, Herbis Plantagine, Equiſeto, Artemiſia, Lauro, Alchymilla, Floribus Camomillæ, Meliloti, Seminibus Lini, Anethi, ſimilibuſque in Aq. Communi decoctis.*

Suffitum quoque per infundibulum, injecto ſequenti pulvere ſuper carbones, excipiat Patiens;

♃. *Gummi Juniperini* ℥ j.
Thuris, Maſtichis, Myrrhæ, Ladani an. ʒ ij.
M. F. Pulvis.

Cui, ſi originem debeant hæc ulcera morbo gallico, addi inſuper poteſt *Cynnabaris* ʒ j. Quo in caſu etiam cum linteo diſcerpto admoveatur *Aqua Viridis Hartmanni*, vel *Aqua Aluminoſa ſeu Mercurialis*, vel aliquod e Medicamentis de Penis Ulceribus Venereis propoſitis.

In genere pro hujus partis ulceribus curandis, *Thermæ ſiccantes, Sulphureæ, & Aluminoſæ*, valde efficaces ſunt, eæque non raro ulcera, quæ aliis medicamentis ſanari non potuerunt, curarunt.

CAPUT XVIII.

De Ulceribus, & Fiſtulis in Ano.

Ani ulcera unde fiant. I. Etiamſi ſolent intus in ANO oboriri ULCERA, ægre admodum ſanabilia. Ea ortum ducunt a lue venerea; ex gravi dyſenteria, ac ſuccedente teneſmo; item ex hæmorrhoidibus exulceratis, aliiſve cauſis: ſic abſceſſus graviſſimi circa podicem ex inepta venæſectione ſequuti, notabile exemplum habetur apud Fabric. Hildanum *Cent. 5. obſ. 63.* Atque adeo humorum ad partem hanc affluxus varii, item inflammationes; vulnera, equitatio longa, aliæque externæ læſiones, horum ulcerum cauſæ eſſe poſſunt.

II.

II. Hæc autem ulcera ſi externa ſint, oculis patent: quæ vero intus latent, ea ex ſanie emanante & dolore percipiuntur. Nonnulli in hoc caſu anum inſpicere conantur inſtrumento, ſpeculo Ani dicto, parum calefacto, & ut lubricum reddatur, Oleo oblinito; ſed quoniam hoc inſtrumento vix obſervari poſſunt iſtiuſmodi ulcera, quin potius partes cum dolore & inflammatione lacerentur; hinc uſum ſpeculi hujus non probo; cum facilius quod optamus conſequi poſſimus. Viz. indice digito in anum immiſſo non ſolum ulceris magnitudo, ſed inſuper durities & tubercula melius percipiuntur. Adhæc ulceris quantitatem conjicere poſſumus ex copia saniei excrementis immixta; quanta enim eſt ſanies, tantum eſt ulcus: ſicuti ulceris qualitatem ex qualitate ſaniei. Etiam ulcerum ani ſtatum exactiſſime cognoſcimus turunda ano immiſſa, & per integrum diem relicta: qua educta, obſervatur, cui parti materia purulenta adhæreat, quæ tunc locum & magnitudinem ulceris indicat. *Quibus modis dignoſcantur.*

III. Sed externa & benigna hujus partis ulcera ut facilius deprehenduntur, ita etiam facilius curantur: ſic ex dyſenteria quæ fiunt hujuſmodi ulcera, brevi temporis ſpatio non raro ſanantur deterſione & conſolidatione; viz. *Aqua Hordei, & Melle Roſaceo iterum, & tertio per Siphonem infuſis*; vel injecto identidem Clyſtere ex *Lacte Dulci, cum Terebinthina in Ovi Vitello diſſoluta, addito Melle Roſaceo*. Quæ vero maligna ſunt & occulta, difficulter curantur; cum pars hæc exquiſito ſenſu prædita ſit & Medicamentis acrioribus facile exaſperetur, ac a tranſeuntibus excrementis inquinetur: atque ideo hujuſmodi ulcera venerea non adeo facile ſanantur; ſerpunt namque plurimum ſupra muſculum ſphincterem aut ſuperius, ſeu inferius, vel ad latera. Sic refert Marchette *poſt obſervationes Chirurgicas*, in cadavere obſervaſſe pluſquam triginta diſtincta ulcera ſupra ſphincterem muſculum, per totum rectum inteſtinum & aliquam coli inteſtini partem ſerpentia, quibus diſſectis inſignis puris quantitas effundebatur. *Quid de iis ſit judicandum.*

IV. Quoad *Curam horum ulcerum*: (Venereorum præſertim) primo totum corpus eſt expurgandum; dein exhibendum Decoctum ex *Ligno Guajaco, Corticibus Ejuſdem, Salſaparilla, China*, & ſimilibus, cum ſudore, & obſervata tenui Diæta, prout in lue venerea fieri ſolet: vel ſalivatio movenda, bis terve ſumpto *Bolo ex Conſ. Roſar. Rubr. cum Turpeto Minerali*. *Qua ratione curari debeant.*

Interim dum hæc fiunt, Topica adhibenda Remedia: imprimis injectiones hic conducunt detergentes & conſolidantes, ſine acrimonia & morſu v. gr. ex *Aqua Hordei Chalybeata cum Melle Roſaceo*.

Petrus de Marchettis a principio Injectiones laudat ex *Aqua Hordei cum Unguento Ægyptiaco*, ad abſtergenda ſordida ulcera, uſque dum dolorem inferant, atque ex ipſis aliqua portiuncula ſanguinis effluat: tunc vero abſtinendum ab *Ægyptiaco*; cujus loco erit *Decoctum Guajaci, Scordii, Virgæ Aureæ, &c.* Vel fiat talis:

℞. *Hordei Integri p.* ij.
Ligni Guajaci ℥ j ss.
Herb. Plantaginis, Scordii, Verbaſci an. M ſs.
Flor. Roſar. Rubr. p. j.
Coq. ſ. q. Aq. Fabrorum ad ℥ xvj. *colaturæ add.*
Mellis Roſacei ℥ ij. *vel* ℥ iij.
Miſceantur.

Valde efficaces quoque ſunt *Aquæ Thermarum ſiccantes, Sulphureæ, & Aluminoſæ*, ſi calidæ per ſiphonem Ano frequenter injiciantur.

Adhibitis autem ejuſmodi detergentibus, ne dolor exacerbetur, mox aliquid

lenientium & conſolidantium admoveatur; v.gr. *Oleum Hyperici cum æquali portione olei Ovorum*, vel ſimile. Seu potius ab injectionibus immittenda Turunda longa & craſſa, imbuta *unguento de Tutia*, vel ſequenti:

℞. *Unguenti Albi Campborati* ℥ j.
Litbargyri, *Tutiæ præpar. an.* ʒ j.
Sarcocollæ, *Thuris*, *Balauſtiæ an.* ʒ ß.
Terantur diu in Mortario Plumbeo, donec Fuſcum fiat unguentum.

Cui pro curandis iſtiuſmodi ulceribus venereis, ſemper addatur aliquid *Præcipitati Rubri*.

V. At vero quamquam hac methodo ulcera Ani venerea quotidie ſanantur, quandoque tamen adeo maligna occurrant, quæ dictis remediis non cedunt: in quibus curandis deveniendum ad ignem quod inurenda non ſemel tantum, ſed iterum, & tertio, ac quarto; atque ne partes ſanæ lædantur, inuſtio fiat hoc modo. Cannula longa manubrio donata & ad latus perforata (Scult. *Tab.* 16. *Fig.* 2.3.) linteo in vino auſtero expreſſo & ſimiliter perforato, obducatur, ac Ano immittatur, dein candente ferramento (Scult. *Tab.* 16. *Fig.* 4.) in eamdem immiſſo repetitis vicibus ulcus inuratur; hac tamen cautela, ne frequentius id fiat, & citius remoto ferramento candente, potius quam eodem diutius intra cannulam detendo, ne ſc. inteſtinum rectum altius inuratur, & perforetur.

Facta inuſtione, duos aut tres dies utendum Turunda imbuta *Butyro Recenti*: poſtmodum deveniendum ad laudatas nunc injectiones, impoſita ſemper Turunda dictis unguentis imbuta. Atque hac methodo iſtiuſmodi ulcera ut plurimum ſanantur; & quæ hoc modo curam non ſuſcipiunt, in *Fiſtulas* abire ſolent. Enimvero ulcera Ani ſi vel Medici negligentia, vel Ægri moroſitate non recte curentur, ex ſanie intus relicta, ibidemque cuniculos quaſi agente, atque vicinas partes, excitantur *Fiſtulæ*.

Ani Fiſtulæ qualis ſit affectus, & quæ ejus ſint differentiæ.

VI. Eſt autem ANI FISTULA *ulcus anguſtum*, *longum*, *calloſum*, *ſedem habens in ſubſtantia Inteſtini Recti*, *vel Muſculi ejus Sphincteris*. Exulceratur vero ſedes hac fiſtula variis modis. Interdum namque circa Anum oriuntur fiſtulæ rectum inteſtinum haud quaquam perforantes; ſed circa Anum conſiſtentes & in carne terminum habentes. Aliæ exedunt inteſtinum rectum, ſimulque perforant communia integumenta, ut ſanies exterius per cutem egrediatur. Nonnullæ ad inteſtini recti tunicam tantum exteriorem pertingunt, & ſerpunt ſupra inteſtinum, quod tamen non perforant. Aliquæ inter tunicas inteſtini recti ſurſum tendunt, modo ad medium ſphincterem, modo ulterius. Quædam ad veſicam deflectunt. Adhæc aliæ uno tantum ſinu, aliæ pluribus, perreptant: quædam rectæ, quædam tortuoſæ ut non poſſit earum ductus inveſtigari: quandoque vero ſunt multæ ſimul & contortæ, atque conjunctæ, habentes tamen unum orificium. Sunt etiam aliæ pertingentes ad articulum coxæ. „ Harum „ fiſtularum principium excurrit nonnumquam ad lumbos, ſive thoracis vertebras, imo interdum ad ipſas ſcapulas, *inquit* Ampl. Tulpius *obſ. Med. lib.* „ 3. *cap.* 28. Cujus oras licet forſice diducas, & amplies, (quod tamen ad cutaneas fiſtulas ſumme utile) operam nihilominus ludes: nec pervenies un„ quam ad remotiſſimum ſinuoſorum flexuum principium.

Ani Fiſtulæ quibus ex cauſis oriantur.

VII. *Cauſæ* vero *Fiſtularum Ani* aliæ externæ ſunt, aliæ internæ. Inter *Externas Cauſas* frequentiſſima eſt tuberculum exterius circa Anum enatum & ſuppuratum, cujus ſanies ſi exitum non habet, ſinum efficit profundum. Enaſcitur autem iſtiuſmodi tuberculum ex contuſione partium ani, ut ſæpe equitantibus, & aliquando remigantibus contingit: item ex ictu, vel caſu in partibus cir-

circa anum facto; cum exinde partes ani proximæ atterantur, & perruptis vaſis ſanguinis ad nates, & circa anum cogatur, qui extravaſatus putreſcit, & putreſcendo acrimoniam acquirit, & molles illas partes exedit, ſinum, Fiſtulamque efficit. Inſuper vulnera hujus partis non raro in ulcera degenerant, atque hæc in fiſtulas. Inter *internas* namque *Fiſtularum Ani Cauſas* primo numeratur ulcus inteſtini recti non rite curatum: dein apoſtema in partibus hiſce obortum, & ſerius apertum; viz. expectata ejus maturatione, cum tunc temporis ſanies illa intus contenta corrodat, ac ſinum, tandemque fiſtulam efficiat: at ideo in hac parte apoſtemata, antequam ad maturationem perveniunt, ſunt incidenda.

Cæterum ab humoribus vitioſis ad inteſtinum confluentibus: & muſculum ſphincterem erodentibus hujuſmodi fiſtulæ oriuntur; dum a materia ſalſa, mordaci, vel virulenta, ex lue potiſſimum venerea, exulceratur rectum inteſtinum, hinc ſenſim evacuato ulcere ab eadem in eo congeſta, & diutius hærente, paulatim perfoditur; atque materia inter partes muſculoſas collecta, tandem oritur tumor in partibus Ani externis, qui diſruptum in fiſtulam abit, tum rectum inteſtinum, tum muſculum ejus ſphincterem pertundentem. Denique hæmorrhoides tumentes & male curatæ, atque exulcerantes in ſinus nonnunquam, tandemque in fiſtulas abeunt.

VIII. Cognoſcuntur autem Ani fiſtulæ, quod orificium ulceris ſit anguſtum, ſinus vero intus latens, & labia ejus calloſa ſint. Excernitur etiam inde ſanies (modo orificium ejus non claudatur. Tum enim nihil excernitur, & vicinæ partes tumidæ fiunt) aliquando aquoſa, aliquando virulenta. *Fiſtularum Ani Diagnoſtica.*

An vero unus, vel plures ſinus ſint; item an penetrent, vel non penetrent; vel ſintne rectæ aut intortæ hæ fiſtulæ ſtylo immiſſo exploratur. Si namque fiſtula ſit in partibus externis prope anum, quæ licet muſculum ſphincterem non perforaverit, in inteſtinum rectum tamen penetraverit, id ſpecillo patebit intruſo ſiquidem digito oleo inuncto in anum, ſpecillum nudum illi occurret. Si vero fiſtula ſit tortuoſa, ut ſtylus in anum facile penetrare non poſſit, ex excrementis id deprehenditur; cum aliquando per fiſtulam feces alvi reddantur, & liquor in fiſtulam injectus per anum exeat; ſeu in anum infuſus per fiſtulam egrediatur. Porro fiſtulæ inter inteſtini recti tunicas dignoſcuntur immiſſo ſpecillo, ſi digito id non fuerit obvium, ſed membrana ipſius inteſtini tectum. An vero fiſtula perforat inteſtinum rectum in muſculo ſphinctere, vel ſupra eumdem, hoc prodit ſignum: ſiquidem ſi digiti in anum intruſi apex ab eodem non conſtringi, ſed in eo loco veluti vacuo hærere ſentiatur; quo ſtylus quin etiam in fiſtulam demiſſus pervadat ad extremum uſque digitum, in illud ſcilicet cavum, fiſtulam perforare inteſtinum ſupra ſphincterem indicio erit. Utrum vero fiſtula fuerit in muſculi hujus principio, medio vel fine, quoque digito & ſpecillo patet. Si ad veſicam perveniat, urina per eam redditur. Interdum ad rectum inteſtinum & veſicam ſimul penetrat, ac tum inter mingendum crepitus ex pudendo, perinde atque podice emittitur.

IX. Quoad *Præſagia* de *Ani Fiſtulis* facienda: Ani non penetrantes fiſtulæ penetrantibus minus periculoſæ ſunt. Nihilominus tamen omnes fere Ani Fiſtulæ ſanabiles ſunt. Et gloriatur Petrus de Marchettis, ſe ultra ſexcentas ani fiſtulas perfecte curaſſe alias difficilius, alias facilius. *Prognoſtica.*

Ægre admodum ſanantur ani fiſtulæ, quæ ſupra muſculum ſphincterem inteſtinum perforant; ut & quæ a lue gallica proveniunt. Facilius vero, & brevi tempore, quæ in orificio ani; minus facile, quæ in medio muſculo inteſtinum perforant.

X. Atqui *Fiſtulas hasce curandi indications* vel totum corpus, vel partem reſpiciunt affectam. Totum corpus, quæ reſpiciunt, permittunt (ſi viſcera *Ani & recti inteſti-*

 Pa-

ni Fiſtularum curatio. Patientis bene fuerint conſtituta, ut patet ex inculpata ejus valetudine) fiſtularum curationem mox aggredi, non expurgato corpore, abſque ullo futuri morbi periculo. Alioquin præmittatur corporis purgatio, præparantibus, & purgantibus lenioribus; nec non vena ſecetur. At vero ſi Patiens fuerit mali habitus, & cacochymicus, propinetur inſuper Decoctum *ex Ligno Guajaco, Salſaparilla, China, &c.* Ut tum per ſudores, tum per auctam tranſpirationem & copioſiorem excretam Urinam, ab humoribus vitioſis liberetur: præſente ſiquidem cacochymia, raro admodum ex toto ſanantur fiſtulæ ani. Fonticuli item in cruribus excitati non raro multum conducunt, cum per hoſce materia derivetur, & evacuetur, ſic in ſenibus ex antiqua fluxione ſi ſint fiſtulæ, eæ tuto nunquam curantur, niſi ante conſolidationem excitatur fonticulus in crure pro evacuatione materiæ quotidie collectæ.

XI. Partis autem affectæ curatio multiplex eſt, pro varietate & differentiis fiſtularum. Atque hinc in ipſius fiſtulæ curatione explorandum prius, num hæc ſit unica vel multiplex, *hoc eſt*, num unum habeat orificium & ductum; an vero plura orificia, pluresve ductus: deinde num in inteſtinum penetrent fiſtulæ, nec ne; & ſic porro. *Fiſtulæ* quippe *prope Anum quæ non pertingunt ad ipſius orificium*, facillime ſanantur, non tamen abſque ſectione: & quidem ſine ſectione unica, ſi autem ſinuoſæ pluribus curari ſolent ſectionibus.

Primo igitur foramen fiſtulę dilatandum immiſſis turundis ex *Radice Gentianæ*, vel *Spongia Compreſſa*; ac quotidie eædem craſſiores immittendæ, donec foramen fiſtulæ dilatatum admittat ſcalpellum ad ſectionem: ſatis vero dilatato foramine, immittendus cultellus rectus atque facienda unica ſectio, ad fundum uſque ipſius fiſtulæ poſtmodum ad prohibendam inflammationem imponendum linteum diſcerptum *Ovi Albumine* imbutum; ſuperinjectis ſtupis in eodem madefactis; quibus poſtero die remotis, diligenter ſtylo inquirendi alii ſinus: qui dilatandi, atque ſecandi modo nunc dicto, ſupra fiſtulam ſectam adhibendum Digeſtivum *ex Melle Communi, Terebinthina & Ovi Vitello*. Quod ſi fiſtulæ callum conſumere nequeant, imponatur illud Sculteti:

℞. *Merc. Præcipit. Rubr.* ʒ. ss.
Mellis Roſacei ℥ ss.
Miſceantur. Unguentum hoc linteo diſcerpto excipiatur, & fiſtulæ apertæ callo imponatur.

Conſumpto callo, deterſoque vulnere, caro generanda, non quidem Sarcoticis unguentis admotis, utpote humidioribus, ſed ſiccioribus. *Unguento de Tutia*, ſcilicet, *de Plumbo*, ſimilibuſve; atque linteo diſcerpto his imbuto vulnus omnino implendum, ut caro e fundo ſuccreſcat; ac ſuperponendum *Emplaſtrum Diapalma*, vel ſimile.

Producta autem æqualiter carne, inducenda cicatrix, non Pulveribus, nec filamentis aridis, quibus labia vulneribus calloſa evadunt, & cicatrix non ita facile obducitur; at impoſitis iiſdem exſiccantibus Unguentis; quibus dura ac ſolida evadit cicatrix, quæ difficilius dehiſcit.

XII. Sed *Fiſtulæ, quæ ad Orificium Ani pertingunt, & ſerpunt, exterius ſupra Inteſtinum rectum, non tamen ipſum perforant*, non ita facile ſanantur, ob copioſas humiditates, quæ ab inteſtinis continuo defluunt. Iſtæ ſunt quoque dilatandæ, & ſecandæ; nullo quippe alio præſidio ſanantur.

Igitur ſi occurrat Fiſtula Ani non penetrante rectum inteſtinum, ſumendum ſpecillum, quod in una ſui extremitate capitulum rotundum & pro fili ſerici trajectione foramine donatum habeat; in altera, pro inciſione fundi fiſtulæ, inſtar

ſtar

ſtar acus tricuſpidis acuminatum ſit, cujus apici affigatur pila cerea, qua inſtrumenti acumen liberiorem tranſitum habeat ad ſinus fundum, neque timor ſit, ut in latera ejus impingat, operationem impediat, & dolorem excitet.

Præparato ita ſpecillo incerato, fiſtulæ fundus inquirendus, eoque invento, ſpecillum fortiter trudendo cutis perforanda, totumque illud per fiſtulam ducendum, propendente ex utroque foramine filo ſerico; dein educto ſpecillo, fili extrema colligenda, arctiſſime ſtringenda, ſicque univerſi ſinus inciſio filo peragenda. Atque hic modus fiſtulam non penetrantem incidendi proponitur a C. Celſo *lib. 7. cap. 4.* hiſce verbis: in fiſtulam „ demiſſo ſpecillo ad ultimum „ ejus caput incidi cutis debet; dein novo foramine ſpecillum educi lino ſe„ quente, quod in aliam ejus partem ob id ipſum perforatam conjectum ſit. At vero quia fiſtulæ totius per filum inciſio & curatio nimis tarde procedit, illamque aſſiduus comitatur dolor, merito rejicit eam Fabr. ab Aquapendente, nec locum habere ait, niſi in iis, qui meticuloſe ferrum expaveſcunt. Unde & nos potius ducimus, fiſtula ſpecillo perforata, & foraminibus pro uſu ſyringotomi quod altero extremo capitulum craſſius habet, ſufficienter dilatatis, filum ſericum removere, atque fiſtulam ipſam incidere. Et hæc fiſtularum per filum & aciem ſcalpelli curatio Celſi & recentiorum practicorum votis ſatisfacit, atque ſimplici per filum inciſione melior eſt, & tolerabilior, imprimis quando orificia propter ſinus longitudinem nimium diſtant. Si tamen & hæc operatio æquo tardior videbitur, omnibus bonæ operationis conditionibus ſatis faciet Chirurgus, ſi ſtatim fiſtulam inciderit Syringotomo acutam aciem habente, globulo tamen cereo munitam, quo ſyringotomi acumen tranſitum habeat liberiorem ad fundum fiſtulæ, neque metus ſit, ut in latera impingat, operationem impediat, doloremque excitet.

Verumenimvero licet hoc modo, per ſectionem partium externarum, fiſtulæ Ani non penetrantes ut plurimum curari ſoleant; facilius tamen eædem curam ſuſcipiunt, ſi ipſum inteſtinum intus ſecetur. Neque omnino metuenda eſt muſculi ſphincteris & inteſtini recti ſectio; hac equidem cautela, muſculus totus ſecetur, ſicque fæces involuntarie effluant. Scribit Hipp. *lib. de Hæmorrh.* ſphincterem tuto poſſe incidi, quovis modo, ſine læſione ſui officii, ſi ſaltem octava ejus pars relinquatur intacta, alias ſequeretur involuntaria fæcum excretio, & tandem ipſa mors.

XIII. Tertio occurrunt *Fiſtulæ, quæ Inteſtinum rectum perforant, ſive in inferiore Muſculi Spincteris, ſive media, ſive ſuprema ejuſdem parte*; quæ tamen loci diverſitas non mutat curationem, ſed ſolummodo ejuſdem tempus; extremi quippe muſculi fiſtulæ citius ſanantur, medii vero, vel ſupremi tardius, propter profundas ſectiones, quibus ad perfectam earumdem ſanationem opus eſt.

Hujuſmodi fiſtulæ aliquando ab Hippocrate ſine inciſione curantur. Nam primum turundam fiſtulæ immittit *Succo Tithymali* madidam, pro callo conſumendo; deinde *Florem Æris* adſpergit: in anum ad inflammationem prohibendam, Glandem immittit corneam, exterius *Creta Detergente* illitam, uſque in quintum diem: ablato callo, Glandem *Alumine* implet, anoque imponit, ad glutinandum, ad inflammationem arcendam, ad locum affectum exſiccandum. Sed vix unquam hæc curatio ſuccedit. Præferenda autem quæ primum haſce fiſtulas dilatat turundis accommodatis, deinde eas ſecat, vel Syringotomo, vel filo ſerico. Unguentum filo, patientibus ferrum reformidantibus; licet hæc ſectio longa ſit, & dolore moleſta, frequentius vero Syringotomo, quia citius & minore dolore operatio perficitur: & quidem hunc in modum. Specillum ſumendum argenteum, in utraque extremitate rotundis capitibus præditum, illudque pro neceſſitate incurvandum, Hujus extremo, & Syringotomi globulo

filum

ſilum ex lino duplicato alligandum. Quibus peractis, fiſtulæ orificio lente intrudendum ſpecillum, illudque ut & filum duplicatum, & globoſum ſcalpelli caput, per ani orificium trahendum. Deinceps manu ſiniſtra arripienda ſyringotomi ſuperior pars atque ſic inſtrumentum trahendo & impellendo fiſtula uno ictu, ne diu Ægri doloribus torqueantur, integre incidenda. Qua inciſa, ſanguis ſiſtendus, inflammatio prohibenda, callus (modo nunc dicto) abſumendus, vulnus recenti carne implendum, & cicatrix inducenda.

XIV. Ad *Fiſtulas*, autem, *quæ Inteſtinum perforant ultra Muſculum Sphinćterem, parte ſuperiore*, quod attinet: Illæ a multis habentur inſanabiles, niſi præſecto toto ſphinćtere, ex quo involuntaria fit fæcum alvinarum excretio. Haſce tamen ſe ſæpius feliciter ſanaſſe ſcribit Petrus de Marchettis, citra illud incommodum: facta viz. congrua dilatatione, ut in omnibus aliis ani fiſtulis curandis fieri ſolet; muſculus ſphincter eouſque ſecandus, ut aliqua ipſius pars integra ſuperſit, ac intacta, quæ ſuo fungatur officio. Facta ſectione, ſuperſtes fiſtula Actuali Cauterio erit inurenda, ut callus tollatur, cujus cruſta *Butyro* vel *Digeſtivo* ſublata, implenda cavitas linteo diſcerpto imbuto *unguento de Tutia*; hac ratione, ut imminuatur quotidie, donec proba caro æqualiter generetur, & cavitas oppleatur.

XV. At nonnumquam obſervantur *Fiſtulæ*, *quæ ſerpunt inter Inteſtini Recti tunicas, & ſuperius tendunt*, *modo ultra latitudinem Sphincteris*, *modo infra*. Eæ tamen raro fiunt calloſæ, propter humiditatem in inteſtinum, ejuſque membranas continuo allabentem; quæ proinde ſtatim ſunt dilatandæ Turundis ex panno lineo confectis, (vitatis illis ex Radice Gentianæ, vel Spongia compreſſa, quæ plus ſatis dilatando, lacerant membranas inteſtini) dehinc ſecandæ ſecundum longitudinem, abſque ullo metu læſionis muſculi ſphincteris: ad interna vero facienda eſt ſectio.

Sed Fiſtulæ hæ dum ſecantur, immittenda intra Anum cannula rotunda, altero extremo clauſa; at a latere fiſſura patefacta, in cujus medio lana mollis vel goſſypium lateat, ne acies ſcalpelli hebetetur: illius cannulæ uſus eſt, ut ſecta fiſtula, excipiat gladiolum, illæſis proinde inteſtini partibus oppoſitis.

Curantur autem facile hæ fiſtulæ ſectæ, obducta cicatrice Injectionibus exſiccantibus bis quotidie infuſis, nec non immiſſis Turundis imbutis *unguento de Tutia*, atque Pulveribus itidem Exſiccantibus. Facta namque Sectione, mox immittenda Turunda longa, ad fundum uſque ſectionis pertingens, illita *Ovi Albumine cum Bolo Armeno conquaſſato*: ad deterſionem vero injicienda *Aqua Hordei cum Melle Roſaceo*; & ſupra turundam inſpergendi Pulveres ex *Bolo Armeno*, *Terra Sigillata*, ſimilibuſque, tum ad exſiccandum, tum ad adſtringendum. Notandum vero, quod hujuſmodi fiſtulis numquam adhibeatur Digeſtivum, ne tenues inteſtini membranæ nimium flacceſcant & reſolvantur. Poſt quatuor, aut quinque dies, parandæ injectiones ex *Aquis Thermalibus*; vel, hiſce deficientibus, *Artificialibus ex Vitriolo*, *Nitro*, *Sale*, *Alumine*, *cum Aqua Communi*, immiſſa ſemper Turunda imbuta *unguento de Tutia*, ac Pulveribus dictis Exſiccantibus; quibus remediis obducenda cicatrix, quæ durior licet, & calloſa, nequaquam tam impedit conſtrictionem muſculi ſphincteris; quinimo ſi mollior foret, brevi reſolveretur denuo ab humiditate continuo partem illam alluente.

XVI. Tandem *ad Veſicam ſerpentes Fiſtulæ* ſuccedunt; quarum quædam perveniunt ad ejus collum: & quidem aut juxta ejus exortum, vel medium, vel finem, ipſum tamen non perforant: aliæ ipſum pertundunt in ejuſdem exortu, aut medio, aut circa finem, ubi cervix veſicæ oriri vulgo perhibetur. De hiſce vix eſt dicendum, cum omnino ſint inſanabiles, & ſolo Prognoſtico relin-

relinquendæ, infamentur artis præſidia. Quoad illas tamen, *quæ pervadunt ad cervicem veſicæ, ipſam tamen non perforant*: in iis curandis majore dilatatione opus eſt, quam in præcedentibus; in quam rem ex uſu ſunt Turundæ ex *Compreſſa Spongia*, vel *Radice Gentianæ*, atque fiſtula dilatata facienda Sectio gladiolo admodum recurvo; dorſo lævi, ne lædatur collum veſicæ, acuta acie, quod partes illud inveſtientes ſint membranoſæ, quæ difficulter ſecantur. Si ſint plures ſinus, ii pluribus ſectionibus ſunt patefaciendi, illæſo ſemper veſicæ collo; turpe quippe, & fœdum foret, urinam per aliam partem effluere, quam naturalem. Facta ſectione, callus removendus, tum abſolvenda curatio uti in aliis fiſtulis.

In genere vero de Fiſtularum Ani Curatione Medico obſervandum, ut ſtatim ad eam ſe accingat, niſi renuente Ægro, ſuppreſſa ſiquidem, ut ſæpe fit, purulenta materia, varii ſinus excavantur, unde tandem Fiſtula in plures diffunditur; e qua ſuppreſſa materia oriuntur abſceſſus, non ſine magno dolore, gravi febre, & aliquando morte ipſius Patientis.

Perperam itaque exiſtimant multi Pſeudo-Medici, & Barbitonſores, ſe ſanare poſſe fiſtulas ani & inteſtini recti Balſamis, Unguentis, Injectionibus, aliiſque hujuſmodi præſidiis; ſed fruſtra laborant, cum nonniſi Sectione ſanabiles ſint.

CAPUT XIX.

De Tibiarum, Articulorum, & Pedum Ulceribus.

I. TAndem reſtant ULCERA quæ in TIBIIS, ARTICULIS, & PEDIBUS fiunt. Sed quæ in genere de Ulceribus nunc diximus: facile quis ad harum partium ulcera applicare poterit: adeo ut dubitaverim, de Tibiarum, Articulorum, & Pedum Ulceribus quidquam ſuperaddere. Nihilominus tamen, quoniam non infrequenter contingit, ut ſalſi, acreſque humores ad haſce extremas partes expulſi, Ulcera excitent, de iis pauca adjungere haud abs re putavi. Etenim acres, auſteri, acido-ſalini humores cum ſanguine per arterias ad partes illas delati, ibidemque relicti, nonnumquam ulcera excitant, ægre curabilia; idque præſertim poſt eryſipelas partes illas frequenter infeſtans accidit; quemadmodum & in fœminis menſium obſtructione laborantibus. Inſuper e ſcorbuto hujuſmodi ulcera ſæpe naſcuntur. Etiam quibuſdam familiis talia ulcera admodum familiaria ſunt; ut omnes, fœminæ præſertim, etſi alias bene valere videantur; ulcera illa diuturna in cruribus habeant. *Ulcera hæc unde oriantur.*

II. Hiſce autem partium extremarum ulceribus, mature omnino occurrendum eſt. Niſi enim ſtatim ſanentur, natura adſueſcit ad haſce partes vitioſos in corpore redundantes humores amandare; qui poſtea, ſi ulcus occludatur, & corpus non diligenter, ſæpiuſque purgetur, alios morbos graviores excitant. Solent etiam neglecta incrementum ſumere, partes vicinas corrumpere, calloſa fieri, ut ita, ſi mature iis non ſuccurratur, incurabilia fiant. Sed iſtiuſmodi pedum ulcera, imprimis quæ tibiæ anteriora occupant, multum laboris Chirurgo creant, ex eo quod corporis univerſi humiditates continuo ad partes affectas defluant; quæ res efficit, etiam optima medicamenta fruſtra uſurpari, niſi faſciis perarcte, ab inferiore parte ad genu aſcendendo, conſtringatur, ſemelque aut bis quavis ſeptimana Purgatio juſta inſtituatur. *Partium harum ulcera qualia ſint.*

III. Igitur ut ulcera hæc rite curentur, primo corpus diligenter ab humo-

mo-

Quomodo curari debeant. moribus vitioſis purgandum, ac viſcerum dyſcraſia corrigenda. Et ſi plethoricus ſit Æger, Vena brachii ſecanda, & ſanguis mittendus. In Topicis autem, ac localibus præſidiis ſemper partium affectarum natura conſideranda, cum non eadem Medicamenta ſiccioribus partibus & humidioribus competant. Et ſi Ulcera in Articulis fuerint, ratione humiditatis partis affectæ, Sicciora & Aridiora Medicamenta ſunt applicanda, inquit, Paulus Ægineta *lib.* 4. *cap* 5. qui in hiſce ulceribus curandis inter alia laudat *frequentem irrigationem Aqua Marina vel Muria factam*. Enimvero articulorum ulcera ſunt quamprimum exſiccanda & ſananda, cum in partibus hiſce ſæpe ulcera cava & cacoethe gignantur; tum propter oſſium articulationem, tum quia pauco calore ſunt prædici articuli, tum quia craſſo & viſcido humore perfunduntur. Quapropter pro his ulceribus curandis, Exſiccantibus Medicamentis *Spiritus Vini* miſcendus erit, qui partes illas roborat, exſiccat, & maxime putredini reſiſtit. Sed cum dictæ partes declives ſint, & ideo ad recipiendos humores aptæ, plano loco inter curandum ſunt ſituandæ.

IV. Tibiarum vero Ulceribus imponatur *Unguentum Diapompholigos*, quod in hoc ulcerum genere efficaciſſimum ſemper deprehenditur, eo uſque, donec pus bonum & album appareat. Vel applicetur *Unguentum Deſiccativum Rubrum*; vel, quod efficacius, *Unguentum de Minio*, cujus hæc eſt deſcriptio:

℞. *Axung. Porci rec.* ℥ ij.
Ceræ Albæ, *Ceruſæ*, *Minii an.* ℥ ij.
Lithargyri, *Lapid. Calaminar. Præpar. an.* ℥ j.
Vitrioli Albl ℥ ss.
M. F. S. A. Unguentum.

Et quia Oleoſa, & pinguia, propter immediate cuti ſubjectum perioſteum in ulceribus hiſce curandis omnino ſunt vitanda; laudantur a multis *lamina plumbea tenuiſſima*, Tibiæ ulceratæ firmiter alliganda: nec non *Emplaſtrum Gryſeum*.

Vel,

℞. *Empl. Gryſei*, *de Plumbo an.* ℥ j.
Ceruſæ, *Lithargyri an.* ʒ iij.
Saccbari Saturni ʒ ss.
Gummi Elemni ʒ ij.
M. F. S. A. Emplaſtrum.

Efficaciſſimum quoque hiſce ulceribus curandis eſt *Fac Totum Magiſtri Chriſtiani*:

℞. *Ol. Roſacei* ℥ ij.
Ceruſæ, *Mucilag. Rad. Conſolidæ an.* ℥ vj.
Ceræ Albæ ℥ iv.
Litbargyri, *Minii*, *Lapid. Calamin. Præparati an.* ℥ iij.
M. F. S. A. Unguentum.

Platerus *lib.* 2. *obſ.* hoc Medicamentum, utpote validius exſiccans, extollit:

℞. *Ceruſæ*, *Aluminis*, *Vitrioli an.* ℥ j ss.
Aceti Vini q. ſ.
Coq. donec in formam Calcis ſiccæ redigantur.
De bac Calce diſſolve portiunculam in Vino Albo, quo illinatur Ulcus; in eoque intinctum linteum diſcerptum ulceri imponatur: dein ſuperponatur hoc Emplaſtrum;

℞. *Litargyri*, *Ceruſæ Plumbi Uſti an.* ℥ j.

Tu-

Tutiæ Præparatæ, *Matris Perlarum an.* ʒ ij.
Maſtichis, *Thuris an.* ʒ ß.
Camphoræ ʒ j.
Colophoniæ ʒ ß.
Sævi Cervini ℥ j.
Terebinthinæ ℥ ij.
Ol. Roſacei q. ſ.
M. F. S. A. Emplaſtrum.

Inſuper pro Crurum, Pedumve ulceribus inveteratis curandis, non ſemel egregium & efficaciſſimum expertus ſum, quod ſequitur:

℞. *Herb. Artemiſiæ*, *Agrimoniæ*, *Scordii*,
Sum. Abſynthii, *Centaurii Min. an.* M j.
Aq. Pluviæ ℔ vj. *Coq. ad* ℔ ij.
In colatura madefiant lintea diſcerpta, *quæ ulceribus hiſce imponantur*, *& bis quotidie renoventur*; *ac mappæ lineæ ſimiliter madefactæ ſuperinjiciantur.*

Laudatur & hoc;

℞. *Aquæ Meliſſæ* ʒ vj.
Tutiæ præpar. ʒ j ß. *vel* ʒ ij.
Fiat Mixtura eodem modo uſurpanda.

V. Sed harum partium ulcera magnas medico & Cheirurgo ſæpe pariunt moleſtias, nec curam ſuſcipiunt, niſi e directo ulceris, ſub genu vel ſupra genu, excitetur *fonticulus*, quo affluentes continuo humores deriventur, & evacuentur: qui non occludatur, priuſquam ulcera ſint curata, & affecta pars, ex morbi diuturnitate labefactata, ſatis robuſta obſervetur.

PRAXEOS CHEIRURGICÆ

LIBER QUARTUS

De Fracturis.

CAPUT PRIMUM.

De Fracturis in genere.

Fractura quid ſit. I. SED quum de affectibus, qui carnoſis mollibuſque partibus accidere ſolent, quippe pro curatione manuum opera indigent, abunde nunc dictum ſit: modo reſtat, ut de iis vitiis quoque agamus, quæ Oſſa invadere poſſunt. Enimvero quod in parte molli eſt; Vulnus, id in dura & oſſea eſt *Fractura*, proprie Græcis ἄγμα & κάταγμα, quæ eſt oſſis diviſio ſeu ruptura a cauſa externa violenter irruente. In Fracturæ Definitione omnes fere auctores ſunt concordes, quod ſit *Continui Solutio in Oſſa facta*: in hoc vero differunt, quod Galenus, Paulus Ægineta, & alii Græci, per Fracturam intelligant *quamcumque Unitatis ſive Continuitatis Solutionem in Oſſe, a re extrinſeca violenta factam, tam ab inſtrumento incidente, quam contundente, vel rumpente.* At vero cum de Fracturis tantum ſimus dicturi, quæ a re contundente vel rumpente fiunt; ideo cum Guidone de Cauliaco *Fracturam* definiemus: quod ſit, *Oſſis Continui Solutio abſque inciſione, violenter extrinſecus a re rumpendi, vel contundendi vim habente facta*: vel potius dicamus, FRACTURAM eſſe *Continuitatis Oſſium Solutionem, a violenta quadam extrinſecus irruente accidentem.*

Fracturarum Differentiæ. II. Sunt autem variæ Fracturarum Differentiæ, quas tradit Galenus *lib. 6. Meth. Med. cap. 5.* Franguntur namque Oſſa vel ſimpliciter, vel cum adjuncto vulnere, extremitatibus acuminatis fracti oſſis muſculos, cutemque perforantibus. Idem contingit, cum a glande plumbea vulneratur caro, & ſubjectum os frangitur. Simplex Fractura tribus modis contingit: vel enim franguntur oſſa tranſverſim, quæ imprimis & proprie *Fractura* dicitur. Et quidem ſi ita franguntur, ut nullo pacto extrema cohæreant, atque e directo non jaceant; in ſpecie hujuſmodi Fractura καυληδὸν, a fractis caulis ſimilitudine appellatur. Dicitur etiam ῥαφανηδὸν καὶ σικυηδὸν, a ſimilitudine fractæ radiculæ & cucumeris. Vel franguntur oſſa ſecundum longitudinem inſtar alicujus aſſeris; atque hoc Fracturæ genus *Fiſſura* vulgo, Galeno σχιδακηδὸν nuncupatur. Vel franguntur cum contritione in plures partes, & talis Fractura σύντριμμα *Comminutio* appellatur; quæ & καρυηδὸν *nucatim* a quibuſdam dicitur, quod ſit facta in modum contuſarum nucis teſtarum.

Dein

Dein a parte affecta variæ petuntur Fracturarum Differentiæ. Alia enim eſt cranii fractura, alia humeri, alia brachii, alia femoris, alia alius partis. Inſuper alia fractura magna eſt, alia parva, alia ſimplex, alia multiplex, alia ſola, alia cum carnis contuſione & vulnere, alia cum luxatione, inflammatione, gangræna, &c.

III. Cauſæ autem Fracturarum Internæ nullæ ſunt; Externæ vero ea omnia, quæ contundendi, vel oſſa rumpendi, ac dividendi vim habent: ſive ſit caſus, ſive ictus quidam violentus, qui ſua vi & violentia os frangit & comminuit, ac continuatis ſolutionem, quam *fracturam* appellamus, efficit. Facit tamen ad faciliorem oſſium fracturam eorumdem conſtitutio fragilis, ut etiam leviorem impetum ſuſtinere non poſſit; ſive ea ſit naturalis, ſive a carie (imprimis luem veneream, ac inunctiones mercuriales ſubſequente) acquiratur. Enimvero ex lue venerea, arthritide, aut inveterato ſcorbuto carioſum os, leviſſima accedente cauſa externa, fractum fuiſſe aliquoties notatum eſt. Memorandæ & raræ fragilitatis hiſtoriæ extant apud Marcellum Donatum *de Hiſt. Med. Mirabil. lib.* 4. *cap.* 5. Schenkium *lib.* 5. *obſ.* 8. Hildanum *Cent.* 2. *obſ.* 66. 68. Qualem & nos obſervavimus in muliere Scorbuto graviter afflicta: cujus hiſtoriam afferre haud gravabor. Mulier ſeptuageſimum ſeptimum agens annum Scorbutica, poſtquam tum brachiorum, tum crurum doloribus lancinantibus ac rodentibus diu fuiſſet afflicta, vaſculum quoddam e pavimento attollens, mox vehementiſſimum in crure ſiniſtro ſentiit dolorem, ob quem deponere vaſculum, & proximo in loco ſedere fuit coacta. Dolor hic in dies augebatur, variaque ei ſedando per quinque hebdomadas impoſita fuerunt remedia: quæ cum nullum afferrent levamen, ecce 2. Junii 1688. per gradus deſcendens eadem in parte oſſium crepitum perſentiebat, ab eoque momento omnis incedendi potentia ceſſabat. 14. Junii vocatus cum Gerardo Dompſelaar, Medicinæ Doctore, & Cheirurgo N. Schut, crus omnino diffractum obſervavimus. Fracturam compoſuimus, & deligavimus, linteaminibus madefactis Epithemate ex æqualibus partibus *Aquæ Puræ*, *Aceti Roſacei*, & *Spiritus Vini*, addito tantillo *Salis Communis*. Sed penitus emaciata quum eſſet Ægra, nulla ſuccreſcentis calli indicia unquam apparuerunt: quin potius, labeſcentibus in dies viribus, tandem ad plures abierit.

Cauſæ.

Obſervatio.

IV. Ad dignoſcendas Fracturas jubet Hippocrates, partem ſanam cum ægra conferre, ut diſcrimen, ſi quod ſit, facilius intelligatur. Nam ſi partis affectæ figura fuerit inæqualis utpote in loco percuſſo cava, & in oppoſito tumida, Fracturam ſuſpicari licet. Inſuper tranſverſim vel oblique facta Fractura facile cognoſcitur, quia oſſis fracti extremitates ſeparatæ tactu deprehenduntur: ſi membrum fractum contrectetur ac varie dimoveatur, crepitus ac fragor in affecto loco, ob oſſium mutuam colliſionem, ac affrictionem, auditur; dolor vehemens adeſt, ob divulſionem ac diſtorſionem partium nervoſarum, aut ob puncturam eminentis oſſis in perioſteo. Ad hæc Fractura femoris, tibiæ, aut pedis, omnem inceſſum tollit, quem aliqualem, admodum licet dolorificum, luxatio concedit. Et hoc certum Signum diſtinguens Fracturam & Luxationem. Adeſt quoque interdum membri tortuoſitas, & brevitas, dum inferiorem oſſis partem muſculi convulſi ſurſum trahunt; ſed non ſemper.

Signa Diagnoſtica.

Si vero fracturæ Vulnus ſit conjunctum, non ſolum dictis ſignis ea cognoſcitur, ſed etiam tactu, digito vel ſpecillo intra vulnus immiſſo, quibus fractura vel oſſis aſperitas perſentitur.

Fracturæ autem ſecundum longitudinem factæ difficilius cognoſcuntur; deprehenduntur tamen ex membri præternaturali craſſitie, inæqualitate, dolore. At Comminutio tactu explorari facile poteſt: variis enim in locis os digitis cedit, exaſperatum valde.

Prognoſtica. V. Cæterum oſſa Fracta nunquam vere reuniuntur, & ſicut caro non coaleſcunt ſecundum intimas partes; ſed ob oſſium ſiccitatem ac duritiem, dumtaxat ſecundum exteriorem ſuperficiem mediante callo, circa oras ipſorum oborto conſolidantur. Facilius autem curatur fractura oſſis tranſverſim facta, quam quæ oblique contingit, quæve inæqualitatibus prædita eſt; quia neque facile committuntur, & nullo retuſo innituntur, carnemque, interdum & nervum quoque, & tendinem vulnerant: ſunt namque illæ fracturæ, in quibus capita fractorum oſſium ſunt retuſa, minus periculoſæ.

Difficilius item curatur fractura, ubi os in multa fragmenta diviſum eſt, quoque plura ſunt fragmenta. Etiam quo fractura major, & oſſa fracta majora, eo difficilius & tardius conſolidatur.

In illis partibus, ubi bina ſunt oſſa, ut in brachio & crure, ſi alterum tantum frangatur, facilius fractura curatur, quam ſi ambo ſint fracta, cum minus muſculi contrahantur, ſed ab altero oſſe integro tenſi ſerventur, atque integrum os fracto ſit veluti ſuſtentaculum. Facilius item conſolidantur fracta oſſa, quæ ſuis ſedibus mota non ſunt.

„ Oſſa autem minus periculoſe in medio franguntur, & facilius curantur, „ & quo propior fractura capiti, vel ſuperiori, vel inferiori oſſis eſt, eo pejor „ eſt. Celſus *lib.* 8. *cap.* 10. Enimvero & majores affert dolores ob nervoſarum, tendinoſarumque partium læſionem, & difficilius curatur. Quæ vero fracturæ articulis ſpatio trium vel quatuor digitorum proximæ ſunt non ſolum periculoſæ, ſed & curatu difficiles, cum commode ligari nequeant, ac ut plurimum tales difficilem juncturæ motum relinquunt, vix ob calloſam inter tendines, articulorumque ligamenta concreſcentem ſubſtantiam.

In genere tamen recens fractura ad conſolidationem aptiſſima eſt. Si vero tempus protrahatur, curatio difficilior redditur. Arabum Princeps Avicenna inquit: „ quanto ſerius fracturæ reſtaurantur, tanto pejores ſunt; cum ſpa„ tium illud aliena ſubſtantia repleatur, & in reſtauratione majore extenſione „ egeant, magnæque extenſioni ſæpe ſpaſmus ſeu convulſio accidat.

Quæ porro Fracturæ cum Vulnere ſint conjunctæ, periculoſæ ſunt & eo periculoſiores, quo majora fuerint vulnera; ac ſenſibiliores partes tetigerint; cum in hujuſmodi fracturis dolores, inflammationes, ac gangrænæ ſupervenire ſoleant, & ferulis, aliiſque ſubſtentaculis uti vix queamus.

Demum de tempore conſolidationis fracturæ nihil certi prædici poteſt, cum id variet ſecundum ætatem, habitum corporis, anni tempus, ac alias circumſtantias. Ut plurimum vero naſi, maxillæ, juguli-pectoris, ſcapularum oſſa, coſtæ, oſſa ſpinæ, tali, calcis, manus, & plantæ pedis, intra vigeſimum, vel vigeſimum quartum diem conſolidantur. At crurum & brachiorum intra trigeſimum quintum & quadrageſimum diem, &c.

Circa tempus vero, quo oſſa fracta confirmari, ac firmo ſoleant obduci callo, obſervavit Fabritius Hildanus *Cent* 6. *obſ.* 68. tibias gravidarum fractas, quamdiu uterum gerunt, mediante callo coaleſcere non poſſe „ Tota enim „ natura, *inquit*, cum circa formationem fœtus occupata ſit, materiam pro „ calli generatione deſtinatam ad uterum mittit, & oſſa fracta negligit. Cujus rei memorabile exemplum refert *Cent.* 5. *obſ.* 87. de matrona gravida, quæ tibiam fregerat; ubi tantas circa generationem calli habuit difficultates & labores, adeo etiam, ut tertia & vigeſima hebdomada, poſt contractam fracturam,

ram, movendo & circumagendo pedem, oſſa confracta adhuc vacillarent. Tandem tamen, ſcilicet a tertia & vigeſima ad trigeſimam ſeptimanam, fractura fuit confirmata. Cauſam autem tardioris generationis calli in fœtu quærendam eſſe judicat. Quamdiu enim in utero fuit fœtus, alimentum pro calli generatione deſtinatum, ad ſui nutritionem per vaſa umbilicalia attraxiſſe putat.

CAPUT II.

De Generali Fracturarum Curatione.

I. AT Fracturarum Curatio tum in rupti, fractique oſſis adunatione ac reductione, tum in illius conſolidatione & conglutinatione conſiſtit. Os vero Adunatio Chirurgi opera & dexteritate efficitur: Conſolidatio autem & Agglutinatio virtute ac viribus Naturæ, cumque Balſamo ſuo Naturali, glutinoſo nempe humore, ad coadunanda & conſolidanda oſſa accomodatiſſimo, efficaciſſimo. Enimvero cum Fractura ſit Oſſis Continui Solutio, pro ejus Curatione finis ac prima intentio erit Unitio. Hanc tamen Unitionem Medicus facere nequit, ſed ſolius Naturæ opus eſt; quæ in junioribus nonnumquam per intrinſecam & omnimodam partium disjunctarum unionem; in adultis vero, interveniente πώρῳ ſeu Callo, tamquam Glutine, conjungere fractas extremitates ſolet. Eſt autem Callus idoneum ac proprium fracti oſſis alimentum quod ibidem efferveſcit dum concoquitur, & in tumorem attollit ſubſtantiam oſſis; haud ſecus ac in taleolis arborum per inſitionem adaptatis contingere ſolet. Atque hic Porus ſeu Callus licet non ſit os, ita tamen durus eſt, ut ſi idem membrum denuo frangi contingat, potius alia in parte frangatur, quam ubi callus genitus eſt. *Ad curanda Fracta Oſſa quæ requirantur.*

II. Verumenimvero Unitio illa etſi Naturæ opus ſit; tamen ut ea ſcopum ſuum aſſequatur, plura adhuc neceſſaria ſunt. Nimirum cum oſſa fracta plerumque ſuo loco dimoveantur, ſi id accidat, ea reſtituenda, & adamuſſim coaptanda. Deinde hoc modo conjuncta ſervanda. Quæ ſi dextre a Chirurgo fiant, Unitio poſtea Oſſium ſeu Calli Generatio opus Naturæ eſt. Medicus tamen & hic Naturæ opem ferre debet: quod fit, ſi partis naturalem temperiem conſervet, & inflammationem, ac omnia ſymptomata, quæ naturam in opere ſuo turbare poſſent, avertat.

III. Primo itaque, ut Cornelius Celſus *lib. 8. cap. 8.* docet, animadvertendum & conſiderandum eſt, utrum oſſa fracta proprio loco exciderint, nec ne, cum non ſemper, ubi tranſverſim franguntur oſſa, ſua naturali ſede excidant. Cognoſcitur autem oſſa ſuo loco dimota non eſſe, ſi in fracturæ loco nulla cavitas percipitur, nec punctionis ſenſus adeſt, nec membrum brevius apparet. In hac ergo fracturæ ſpecie non opus eſt, ut membrum extendatur, & de oſſium repoſitione ac coaptatione laboretur.

At vero oſſa fracta ſi loco ſuo exciderint, ita ut unum ſupra alterum efferatur, prima cura eſſe debet, ut reſtituantur. Fit autem hoc duabus operationibus, quarum altera *Extenſio*; altera *Conformatio*, ſeu *Oſſium in ſuum locum Repoſitio* appellatur.

IV. Igitur in fractorum oſſium reſtitutione opus eſt membri *Extenſione*: cum enim muſculorum fibræ, oſſis robore deſtitutæ ſequantur naturalem ſuam determinationem, & in ſe contrahantur, neceſſum eſt per vim eos, ſimul cum oſſe fracto, tantum elongare, quantum a naturali ſtatu receſſerint. Alioquin, *Fracturæ Extenſio quomodo ſit facienda.*

ſi non

ſi non recta fiat extenſio in fracturis, ex attritione rumperentur oſſium eminentiæ, quæ dein ſuas in cavitates reponi non poſſent; ſed vel exterius ad oſſium latera hærent, vel inter oſſa fracta remanerent, oſſiſque fracti coaptationem impedirent.

Ut autem juſta fiat Extenſio, danda opera ut fiat minimo cum dolore. Fiet vero hoc, ſi membrum extendendum ea figura collocetur, in qua muſculi non agant, ſed otioſi, & omnes laxati ſint *hoc eſt*, membri talis ſit ſitus, qui ipſi ſano omnium familiariſſimus, quive nullam ipſi afferat laſſitudinem: quo modo & minore extenſione inſignis oritur dolor, ex poſtea febres, convulſiones, & reſolutiones ſequuntur: in debiliore vero oſſium capita committi nequeunt; ſed eorum eminentiæ ſimul confricantur, vel franguntur vel in proprias cavitates recondi ac reponi non poſſunt.

Cæterum fit Extenſio hæc aut ſolis Manubus, idque unius vel plurium; vel Habenis, ſive Linteis, Faſciiſve circumpoſitis; vel per Trochleam trajecto fune, quale exemplum habet Fabritius Hildanus *Cent.5.Obſ.86.*& ex eodem Scultetus *Armam.Chir.Tab.* 22. *Fig.* 1. Extenſio namque major vel minor requiritur pro diverſitate temporis, ætatis, magnitudinis oſſis. Fractura recens, Æger debilior, os exile, leviorem exigunt Extenſionem; vehementiorem vero fractura inveterata, Æger robuſtus, os magnum. Sic minimam poſtulat extenſionem radius; majorem oſſa, quæ in ſumma manu & ſummo pede ſunt; adhuc majorem oſſa cubiti, validiorem humerus & tibia; validiſſimam femur.

In genere autem cognita fractura mox inſtituatur Extenſio; ſi namque id non fiat, magnus ob dolorem vehementem fit humorum affluxus, & muſculi verſus ſua principia trahuntur, hinc extenſio difficilis evadit, & ſi inſtituatur, oſſa fracta adjacentes partes carnoſas pungunt, ac ſequuntur inflammationes, convulſiones, aliaque mala accidentia, „ Quidquid ſuo loco motum eſt, ante „ inflammationem reponendum. Si vero convulſio oriatur, oſſibus in ſuam „ ſedem reſtitutis rurſus ea (ſi commode fieri poſſit) ſuis locis propulſabimus. Chalmet.*in Enchir.Chirurg. lib.* 4. *cap.* 2. Quod idem docet Hippocrates *Lib. de Fracturis* §. 36.

Si cum fractura Luxatio incidit, primum luxatio, modo fieri poſſit, dein fractura erit curanda; quod majorem vim in reſtaurando poſtulet luxatio; quam fractura. Tagultius *lib.5.cap.*4. Antonius Chalmethæus *Enchir.Chirurg.lib.*4.*cap.*2. Oribaſius *Lib. de Machinamentis*, *Vide Interprete pag.*498.

Conformatio. V. Extenſioni ſuccedere debet *Conformatio*, quæ eſt oſſis fracti in ſuum locum repoſitio, & extremitatum recta coaptatio; quam muſculorum legitima figuratio optime determinat, ſic ut nulla in illis contorſio notetur. Ea fit ſi poſtquam membrum eatenus extenſum eſt, ut in reponendo oſſa ſe tangere nequeant, Chirurgus membrum, utraque manu comprehenſum, ſtudeat ad priſtinam figuram reducere, impellendo hinc, inde, ante, retro, ad latera, donec extantes particulæ in ſuas cavitates & priſtinas ſedes fuerint reductæ. Non ſunt autem eminentiæ oſſium cum impulſu vehementi in ſuas cavitates intrudendæ, ne rumpantur, ſed potius ſponte ſua, extenſione laxata, manubus Chirurgi leniter directæ in ſuas ſedes recedant. Repoſitionem vero probe factam eſſe, ex doloris ceſſatione, oſſis fracti in ſuperficie, æqualitate, & comparatione cum ſuo ſano membro facto, eluceſcit: ſique membrum reductum poſt fracturam longius appareat, id violentæ extorſioni tribuendum eſt.

Fracturarum Deligatio. VI. Oſſa ſic probe coaptata exacte conjuncta ſunt tenenda, quod præſtabit *Deligatio*, quæ ita fieri debet, ut & partes commiſſas ſervet, & inflammationem arceat. Sed priuſquam Faſcia membro fracto injiciatur ad humorum affluxum & inflammationem prohibendam, atque partem affectam roborandam, linteum

teum reduplicatum, *Oxycrato* aut *Vino Rubro Adſtringente* madidum (omiſſis *Oleis*, *Emplaſtris*, & ſimilibus, ut pote inutilibus, ac non raro admodum noxiis) imponatur; dein Deligatio inſtituatur, quæ nec nimis laxa ſit, ne oſſa ſuo loco iterum dimoveri poſſint; nec nimis arcta, ne alimenti affluxum prohibeat, & dolorem excitet. Perficiatur vero duabus Faſciis, paratis ex linteis vetuſtis, aliiſque uſidas ex parte attritis, ut ſint tractabiliores, validis tamen, nec extentæ lacerentur; nullas confutiones aut extantias habentibus, ut æqualiter, ac ſine dolore conſtringant. Prior Faſcia ſupra fracturam injicienda, & circa eam modice comprimendo ter involvenda, ſurſum verſus ducenda; uſque dum ad ſanam membri partem, quatuor, quinque, vel pluribus circumvolutionibus pervenit, paulatim imminuta compreſſione. Ubi autem ſatis de ſana parte fuerit comprehenſum, ibi deligationem terminare oportet. Dein altera Faſcia, priore duplo longior contrario modo involvenda: ſi enim prior verſus dextram, hæc verſus ſiniſtram obvolvatur; ut ſi forſan muſculus aliquis per primam faſciam nimium ad alteram partem ſit attractus, reſtituatur in partem contrariam, per ſecundam faſciam, quæ primum fracturæ injicienda, & una vel altera circumvolutione facta, ab ea incipiens deorſum aliquoties circumvolvenda, ſimiliter paulatim compreſſionem minuendo, iterumque ſupra fracturam ducenda, ita ut ultra primam faſciam in parte ſana terminetur.

Maxima igitur diligentia opus eſt in faſciis arctandis, cumque eæ injiciantur, Patientem interrogare oportet, qualem circumjectam faſciam ſentiat, & ſi premi ſe dixerit, laxari debet; ſin vero faſciam ita laxam affirmet, ut minime fractum membrum ſuſtineat, adſtringere eſt opus. Moderate erga faſciæ adſtringi debent, magiſque in parte fracta ſtringi ac coarctari, quam alibi, ut ab humorum defluxu ea defendatur.

VII. Quoniam vero hæc duæ faſciæ, jam circumvolutæ, ad fracturam continendam debiliores ſunt, adhibenda inſuper *Splenia*, ſeu panni linei ſæpius complicati, ob longi, craſſi, ſplenis brutorum inſtar, (*Compreſſa* barbaro vocabulo, latino *Pulvilli* vocantur), Hæc circa fracturam, & totum membrum, per ejus longitudinem adhibenda, ut unum alteri non ſuperponatur, ſed inter ea digiti tranſverſi ſpatium circiter intercedat: quæ firmentur appoſitis *Ferulis*, ex ligno tenui lævigato, aut potius charta craſſiore paratis. Etenim cum faſciæ & ſplenia inflexibilia non ſint, fracturam firmam & directam ſervare nequeunt; ſed facile fieri poteſt, ut tum vigilantibus, tum dormientibus membrum moveatur. Ut igitur in motibus membrum firmum teneatur, opus eſt iis, quæ rigida ſunt: non flectuntur, & tamen minus ponderoſa. Quem in finem Hipp. elegit ferulas, quæ & rigidæ ſunt, ac inflexiles, ſed læves. Quod ſi ob membri inæqualitatem ferulæ aptari non poſſint, partes cavæ ſpleniis implendæ ſunt, ac membrum æquale reddendum, ut ferulæ commode applicari queant. Deſuper vincula alliganda admodum laxa, ſic ut appoſitæ ferulæ cum ſpleniis contineantur, nec quidquam partem adſtringant, ac comprimant, ſed ut tutum, immobile, ac in debita figura membrum ſervent. At vero in ferularum appoſitione cavenda ſunt oſſa prominentia & excarnia: illis namque appoſitæ dolorem, nec non alia inferrent graviora ſymptomata.

VIII. Signum autem congruæ deligationis potiſſimum ipſe Æger indicare ſolet, ubi, num prematur, rogaveris, atque is reſpondeat, ſe premi quidem, ſed leviter, idque præſertim, qua fractura eſt. Sin vero Patiens faſciis nimis prematur, eæ celerrime ſolvendæ & aptius deligandæ, ne ex arctiori vinculo prava eveniant ſymptomata. Sin faſciarum circuitus juſto laxiores, & nihil ſe premi reſpondeat Patiens, arctius vinciendæ, cum laxa vincula non prohibeant membrum, quominus, qua fractura eſt, depravetur.

IX.

Membri Fracti, & deligati repoſitio.

IX. Congruæ deligationi ſuccedit bona membri *Repoſitio*, quæ ſit mollis, æqualis, ſurſum vergens, ſic ut nec protuberantia, nec ſinus in loco fracto noteturr, neque dolorem & inflammationem excitet. Præterea in repoſitione oportet congruam membri figurationem conſiderare; quæ ſcilicet dolore vacat, & muſculos ex utraque parte integros ſervat: hæc autem eſt figura media, in qua dum otiamur, ſingula continere conſuevimus, ut in cubito figura angularis, in carpo recta, &c. Ea nimirum, quæ inter extremos cujuſque membri motus intermedia eſt. Hæc figura niſi obſervetur, exiguo poſt tempore membrum dolere ſolet.

Pars igitur deligata in capſula lignea, qualem depingit Hildanus *lib. de Ichore & Melicer. cap.* 29. & Scultetus *Armam. Chir. tab.* 56. *fig.* 1. 2. 3. ſtupa linteo involuta repleta, ſive in pulvinari molliuſculo deponatur, atque ita in tertium uſque diem relinquatur, ſi Patiens eo, quo deligatus eſt die, & ſequenti nocte ſentiat ſe valentius ſtringi; poſtero vero die minus, nec non in parte extrema tumor laxus, mollis, & parvus appareat, ſi vero aut ſit nullus tumor, aut magnus & durus poſtridie in manu vel pede, prava eſt deligatura; quia illa non continet; hæc nimis arcta eſt, & inflammationem movet, atque gangrænam non raro minatur, unde nulla interpoſita mora Æger ſolvendus, ac denuo, ſed moderate, deligandus eſt.

Faſciæ quando ſolvendæ.

X. Igitur ſi probæ deligationis ſigna adſint, nulluſque color inſignis, nullave inflammatio ſuſpecta ſit, reliquum opus, quod eſt callum, per quem fracta oſſa conjunguntur, gignere, naturæ committendum, & deligatio ante tertium diem non ſolvenda. Tertio autem, poſt primam deligationem, die, quum laxiores videntur faſciæ, ſolvantur; cumque fuliginibus ac vaporibus ob deligationem exhalare prohibitis, & per moram ac ſtagnationem acrioribus redditis, ita intolerabilis non raro excitetur pruritus; ut in doloroſam excoriationem. ac inflammationem terminetur; hinc pruriens pars *Aqua Tepida* aliquoties perfundatur, ut apertis poris detentæ ſub cute fuligines evaporari queant: dein membrum ligatura, quæ moderata oculo arctior ſit, conſtringatur, ac porro ut prius deligetur, inque capſula ſeu molliuſculo pulvinari deponatur in ſeptimum uſque diem; niſi pruritus vel inflammatio, vel dolor, vel quid aliud infeſtet. Septimo die faſciæ iterum ſolvendæ, membrum *Aqua Tepida* perfundendum, & & deligandum; arctius adductis faſciis; ita tamen, ne ſanguinis circulatio, ſpirituumque vitalium ac animalium radiatio prohibeatur.

Membrum ita deligatum detineatur immotum ad duodecim circiter diem, quo faſciæ denuo ſolvendæ, & membrum deligandum. Si namque tardius ſolvatur deligatio, magna ſæpe incommoda (qualia ſunt, partis exulceratio, putredo, gangræna, &c.) inde oriuntur; quorum exempla notavit Fabritius Hildanus *Cent.* 2. *Obſ.* 91. qui propterea monet, ut ſecundo aut ſaltem tertio die ſemper deligatio ſolvatur: & quanquam poſt ſeptimam non ſit adeo neceſſarium toties fracturam ſolvere, ſe tamen de quarto in quartum faſcias ſolvere, partemque affectam inſpicere ſolere, ſcribit. Atque hæc deligatio continuanda, (paulo laxius tamen faſciis & ferulis in dies adſtrictis, ut nutrimentum ad oſſa fracta magis confluere, & callus gigni, firmuſque reddi poſſit) donec callus genitus, & fractura ſanata ſit; quod triginta aut quadraginta intra dies plus minus fieri ſolet.

XI. Interim ad calli generationem alii exhibent, *Juſcula, in quibus bullierunt Folia Agrimoniæ, & Radices Conſolidæ Majoris.* Nonnulli *viſcidiores Cibos* præbent. Alii *Lapidem Oſteocollam pulveriſatum & cum Juſculo exhibent, & cum Cerata extriſecus applicant.* Sed cum calli generatio, adeoque fractorum oſſium mediante callo unitio, ſolius naturæ opus ſit, hæc omnia, ut inutilia ac

pla-

plane inepta, merito rejiciamus. Nihilominus tamen, ut omnia, quæ naturam in opere ſuo turbare poſſent, removeantur, bona Diæta Ægrotanti præſcribenda; venæſectio aliquando inſtituenda, & ſanguis nonnumquam depurandus. In partium inferiorum fracturis purgantia rarius, fere ſola ſuppoſitoria uſurpentur: in ſuperiorum autem partium fracturis purgantium atque enematum uſus neceſſarius admodum eſt.

XII. Quod ſi fractura per longitudinem oſſis facta ſit, faſciæ arctius ſtringendæ, quam in reliquis, ut oſſa fracta, quæ ſecundum latitudinem a ſe invicem receſſerunt, ad mutuum contactum ducantur, & removeri nequeant. Cæterum ea omnia agenda, quæ in tranſverſæ fracturæ curatione dicta ſunt. *Fractura per oſſis longitudinem facta.*

CAPUT III.

De Affectibus præter Naturam, qui Fracturis accidunt.

I. QUoniam vero Fracturis non raro quædam accidere ſolent, quæ aut curationem remorantur, aut poſt curatam fracturam remanent; ut ſunt dolor, inflammatio, pruritus, excoriatio, membri debilitas & gracilitas, figura depravata, &c.; quæ idcirco Medici operam requirunt, de iis etiam paucis dicendum. *Dolor.*

Dolor igitur ſi adſit, ne in cauſa ſit, ut humores in partem affectam confluant, & inflammationem, vel quid aliud excitent, omnino leniendus ac tollendus. Ut vero tollatur, conſiderandum, a qua cauſa proveniat; quæ ſtatim tollenda. Perpendendum ergo, an ab oſſe aliquo pungente Dolor ſit, an a faſciis nimium adſtrictis, an ex pravo membri ſitu, an ex humorum affluxu.

Si ex oſſe pungente dolor ſit, (id quod ex levi intus contrectatione, & pungente dolore cognoſcitur) faſciæ ſolvendæ, & os pungens vel in locum ſuum reponendum, vel, ſi fieri poſſit, eximendum, aut præcidendum. Sin ex faſciarum nimia adſtrictione dolor oriatur, deprehenditur id ex tumore, qui in membri extremitate apparet, Ægerque ſe vehementer premi conqueritur: tunc quamprimum faſciæ ſolvendæ, & laxior deligatio inſtituenda. Sed ob malam membri ſituationem ſi dolor fiat, id Æger facile indicat, & ſitus mutationem poſtulat, quæ ita inſtituenda, ut jam ſine dolore ſe eſſe fateatur.

II. Verum ex humorum defluxu quum pars doleat; *Tumor* & *Inflammationis* ſigna apparere incipiunt. In hoc caſu ſi membrum devinctum ſit, quamprimum ſolvendum, & cum linteo duplicato vel quadruplicato calide imponendum *Oxycratum*, vel *Vinum Rubrum Adſtringens*: vel applicetur Fomentum Anodynum, reſolvens, leviterque repellens, ex *Malva*, *Althæa*, *Violaria*, *Scordio*, *Floribus Sambuci*, *Camomillæ*, *Roſarum Rubrarum*, *&c. in Lacte Dulci, vel Cereviſia tenui decoctis*. At priuſquam ſedata fuerit inflammatio, pars affecta non deliganda, ſaltem arcte non ſtringenda. *Inflammatio.*

III. *Pruritus* cum partem infectet, & Ægrotantem torqueat, ceſſabit ſi *Aqua Tepida* pars inter deligandum foveatur, ut apertis poris materia pruritum efficiens diffiari poſſit. Quod ſi locus affectus Aquæ tepidæ affuſionem commode non admittat, ejus vapori ſatis utiliter apponitur: prohibenda interim Ægris ſcalptura, eo quod peſſima, & præter excoriationem dolores excitet. Si tamen ex imprudenti ſcalptura, vel ex faſciarum reſolutione diutius quam par eſt protracta, doloroſa oriatur *Excoriatio*, ſanatur affuſione *Aquæ tepidæ*, uti pruritus; *Pruritus.* *Excoriatio.*

tus, & Litu ex *Unguento de Ceruſa*, *Albo Camphorato*, *Nutrito*, vel ſimili.

Gangræna. IV. Non raro quoque fracturis, vel ex attritu, vel ex arctioribus vinculis, vel qualibet alia de cauſa *Gangræna* accidit. Quæ qua ratione tractanda ſit, *lib. 1. cap. 17.* abunde dictum fuit.

Membri gracilitas, & debilitas, poſt fracturam relicta. V. Sed & nonnumquam poſt Fracturam *membrum gracile & debile manat*: quod fit ob alimenti penuriam, dum a nimia faſciarum ſtrictura partis affectæ vaſa & poroſitates admodum conſtringuntur, adeo ut ſufficiens alimentum affluere nequeat. Id quando fit, pars *Aqua moderate calida* fovenda, donec rubeſcat, eaque laxius deinceps vincienda. Inſuper commendatur a nonnullis *Picatio*, quæ fit *Nigra Pice ſupra linteum ducta*, *parti multoties applicata*, *& violenter*, *velociterque ablata*, ut ratione adhærentiæ, pilorumque evulſionis, ac doloris, alimentum alliciatur, cavendo poſtmodum ſtrictam faſciarum circumpuctionem, quæ affluens alimentum iterum repelleret.

Oſſa diſtorta, & male compoſita. VI. Etiam contingit, ut poſtquam oſſa fracta iterum caluerunt priſtinam & convenientem figuram non recipiant, ſed diſtorta ſint, unde membri motus impeditur, & claudicatio in pede oritur, vel in brachio apprehenſio læditur. Fit autem hoc, vel ob Chirurgi oſſa componentis & fracturam deligantis imperitiam aut negligentiam: vel ob Ægrotantis vitium, quando membrum fractum ante calli confirmationem movet, aut ipſi innititur: vel ob ipſius fracturæ culpam, quum oſſis fruſtulum inter oſſa fracta continetur, quod mutuum eorum contactum impedit.

Emendatur autem hoc vitium, ſi quidem læſio membri ſit magna, continuoque punctiones, ob acuitatem capitum oſſium non recte compoſitorum, perſentiatur. Patiens ſit juvenis & robuſtus, callus recens, & non diu concretus, os fractum non adeo magnum; ſi callus iterum frangatur, & oſſa recte coaptentur & componantur. Verum ut tutius fiat hæc calli fractio, is emolliatur multos dies Fomentis, Balneis, & Linimentis. Callo ſatis emollito, Chirurgus membrum fractum genu ſuo imponat, & os utrinque utraque manu deprimat, ac denuo frangat; deinde oſſis fracti partes manuum palmis coaptet, & fracturæ novæ convenientem curam inſtituat. At vero ſi Patiens ſit ſenex vel debilis, callus vetuſtus & induratus, os magnum, quale eſt femoris vel humeri, optimum eſt illi manum non admovere, ob periculoſa, quæ hanc curationem ſubſequi ſolent, ſymptomata: ſatius enim eſt vel deformem vel claudum multos adhuc annos vivere, quam crudeli cura læthalia provocare ſymptomata. Etiam ſi læſio membri in ſuis functionibus non ſit admodum magna, Æger ſorte ſua ſit contentus.

Atqui ſi oſſis fruſtulum membrum totum diſtorqueat, inciſio fiat ad os fractum uſque, & Volſella oſſis portio glutinationem impediens extrahatur, dein Fractura per extenſionem coaptetur, deligetur, & deponatur, eodem modo, quo recens fractura.

CAPUT IV.

De Fracturis cum Vulnere.

I. SED FRACTURIS non raro conjungitur VULNUS, quando oſſium fractorum eminentiæ acutæ incumbentem carnem perforant. Atque in hiſce interdum os fractum nudatum eſt, interdum non eſt nudatum; Quumque denudatum eſt, nunc extra vulnus non eminet, nunc vero eminet: deinde interdum os, ſeu fragmentum aliquod abſceſſurum eſſe metuimus, interdum

nihil

nihil abſceſſurum ſperamus. Quæ omnes differentiæ cum variæ ſint, variam ſane expoſtulant curationem.

Curatio Fracturæ cum vulnere, oſſe non nudato.

II. Fractura cum Vulnere ſimplici, *hoc eſt*, in qua nec os a ſuis tegumentis denudatum eſt, nec aliqua oſſis portio abſceſſura, duas habet pro ſui curatione indicationes. Prima eſt, ut oſſa fracta loco ſuo reſtituantur, & conjungantur. Altera, ut vulneris labia ſimul reuniantur. „ Quod ſi „ os frangatur, & una cum oſſis fractura etiam muſculi & corpora ad- „ jacentia vulnerata ſint, tunc curationis intentio oritur duplex, quarum „ altera quidem circa oſſa fracta, altera vero circa corpora adjacentia „ vulnerata verſatur. Galenus *lib. de Arte medica cap.* 91.

Primum ergo, cruore ſordibuſque deterſis, membrum congrue extendendum, & oſſium fractorum capita debite coaptanda, haud ſecus ac in fractura ſine vulnere. Hic tamen notandum, ne extenſio ſit adeo valida, quod partes carnoſæ ac membranoſæ admodum laceræ, contuſæ, & attritæ pleru mque ſint; alioquin dolores ingentes nec non convulſiones excitarentur, non raro cum vitæ diſcrimine. Et quidem extenſio hæc, oſſiumque repoſitio ſtatim, & primo aut ad ſummum ſecundo die fiat, priuſquam parti gravis ſuperveniat inflammatio.

Extenſione peracta, oſſeque repoſito, Vulneris labia ad mutuum contactum adducenda, adductaque ſervanda per Linteola Emplaſtica cruciatim impoſita, & faſciam. Dein Vulneri ea applicentur, quæ conglutinandi ac vulnera conſolidandi vim habere ſuo loco docuimus.

Poſt hæc fractura deliganda eſt, perinde ac ſi oſſa citra vulnus eſſent fracta. Faſciæ tamen hic ſint molliores & latiores, ut oras vulneris utrinque comprehendant, & ſic labia ejus conſtringant, non comprimant, anguſtiores namque ſi eſſent faſciæ, tunc vulnus cinctum tenerent, & dolorem inferrent. Cæterum minus etiam ſtringendæ ſunt, quam ſi vulnus non adeſſet, ne compreſſo vulnere dolor & inflammatio: unde Hipp. & Celſus plures faciunt circumvolutiones; cum melius ſit ſæpius circumvolvere, quam adſtringere. Nonnulli autem hujuſmodi fracturæ deligationem inſtituunt per Aſcialem Faſciationem (de qua Scultetus *Armament. Chirurg. tab.* 27. *fig.* 1. & *tab.* 28. *fig.* 8. 10.) ut crebrior fieri poſſit partis affectæ inſpectio.

Tertio, nonnumquam ſecundo, a prima deligatione die pars ſolvatur, iterumque deligetur; ita tamen, ut deligatio paulo magis comprimat, quamdiu durat timor inflammationis, niſi dolor prohibeat. In ſecunda vero, & tertia ſolutione laxior ſemper fiat deligatio, ut libera omnino ſit ſanguinis pro futuri calli materia, circulatio. Reliqua curatio eadem erit, ac fracturæ ſine vulnere; niſi quod Ferulæ non ſint ad vulnus apponendæ, adhibeantur ad vulneris latera & partem oppoſitam, donec ſanatum ſit vulnus. Raro autem contingit, ſimplex vulnus, ſi fracturæ conjungitur, ſecundo vel tertio apparatu cicatrice non obduci, vel ſaltem carne non repleri. Sanato vulnere ſi nondum confirmatum ſit os, eadem agantur, quæ in fractura ſimplici.

Curatio Fracturæ cum vulnere, ubi os nudatum non eſt; oſſis tamen fruſtulum abſceſſurum expectatur.

III. Interdum tamen accidit in Fractura cum vulnere, ut os nudatum non ſit; oſſis tamen fruſtulum abſceſſurum metuamus. Id quod fit, cum ob fracturæ impetum aliquod oſſis fragmentum ita a reliquo oſſe ſeparatum ſit, ut cum eo denuo conjungi nequeat. Tum enim natura id quod ſibi moleſtum eſt, aliiſque oſſibus uniri non poteſt, foras protrudere conatur; neque finem facit, donec expulſum ſit; id quod longiore demum tempore non raro perficere ſolet.

At vero abſceſſurum os indicat ſanies, quæ copioſior, quam pro magnitudine & conſtitutione vulneris, effluit. Deinde labia vulneris non coeunt, & ſi coiverint, iterum dehiſci, & ad excretionem ſtimulari videntur, & laxa quaſi ac ſpongioſa evadunt, nec non tacita quædam motio in parte vulnerata percipitur:

tur: Neque enim natura vulnus integre ſanat; ubi aliquid intus hæret, quod reliquis agglutinari non poteſt. Adhæc oſſa abſceſſura indicatur, ſi in plures particulas os comminutum ſit; neque enim tunc omnes facile conglutinantur.

Cito autem futuram abſceſſionem ſuſpicatur, ſi caro laudabilis in parietibus oſſis ſani generetur. Enimvero non alio modo os recedit, quam dum natura carnem in labiis oſſis ſani creat, quæ os ſuperpoſitum attollit, atque pro-
,, pellit, maturum oſſis exitum, præter probabiles quaſdam conjecturas, in-
,, de cognoſcere licet; ſi os ſemel, iterum, atque tertio quis pulſet? percuſ-
,, ſum enim ſi clangorem, & vacui reſonitum reddit, apertum de maturitate teſtimonium dabit. M. A. Severinus *Efficac. Chir. part. 2. de iis, quæ ad oſſa ſpectant, cap.* 11.

Tempus vero, quæ oſſa recedere ſoleant, varium eſt. Enimvero ætate tenera, tempore æſtivo, ſicque os non adeo magnum ſit, viginti, triginta, aut quadraginta dierum ſpatio abſcedit. Si vero ſit magnum, ætate adulta, tempore hyemali, vix ſexageſimo die, aut etiam tardius os ſeparatur. In magnis oſſium contritionibus, etiam poſt multos annos fragmenta oſſium prorumpere, exemplo demonſtrat Hildanus *Cent. 4. obſ.* 97. Quod & in Praxi frequenter obſervari ſolet.

Si igitur os abſceſſurum ſuo loco motum ſit, & in vulnere conſiſtat, ſtatim volſella extrahendum. Similiter ſi oſſis fruſtulum per rimam undique a reliquo oſſe ſit ſeparatum, in ſuo tamen adhuc loco detineatur, nihilominus quoniam numquam cum reliquo oſſe glutinari poteſt, apprehendendum & extrahendum; ſiquidem ſine dolore & violentia extrahi poſſit: atqui abſque magna vi ſi id fieri nequeat, non debet extrahi, quia facile excitantur dolor, inflammatio, febris, ulcuſque fiſtuloſum redditur, cum extracto oſſe cavitas illa ſanie repletur, quæ corrodendo carnis generationem impedit. Hinc potius naturæ negotium tunc committendum, quæ ſenſim id, quod agglutinari nequit, ſeparat. Interim tamen opus naturæ a Medico juvandum, & propterea deligatio laxior inſtituenda, ſæpiuſque (de tertio ſcilicet in tertium) ſolvenda, ne pus detineatur, ſed facile effluat. Ferulæ etiam eo loco, quo os abſceſſurum, non imponendæ, ne dolorem comprimendo pariant. Inſuper medicamenta vulneri admovent, quæ oſſa & omne alienum e vulnere expellant. Quem in finem Barbette *Chir. part. 1. cap.* 3. ſequentia proponit:

℞. *Cineris Lumbricor. Terreſtr.* ℥ iij.
Mellis Virginei ℥ j ß.
M. F. Unguentum.

Vel;

℞. *Aloes, Myrrhæ an.* ℥ ß.
P. Rad. Conſolid. Maj. Ariſtoloch. Rot. an. ℥ iij.
Euphorbii ℥ ij.
Terebinthinæ, Ceræ q. ſ.
Ol. Liliorum Alborum. parum.
M. F. Unguentum.

Oſſiculo tandem omnino ſeparato, ac citra violentiam extracto, Ferulæ adhibeantur ad latera vulneris, donec id conſolidetur. Si autem, vulnere ad cicatricem perducto, fractura nondum fuerit confirmata, Ferulæ undique erunt apponendæ, ut in fractura ſimplici.

Verumenimvero ſi oſſium fragmenta, quamquam a ſuo toto ſeparata, perioſteo tamen adhæreant & affixa ſint, nullo modo ſunt educenda, ſed potius in ſuum locum, ſitumque natutalem apte reducenda, cum coaleſcere & conglutinari queant.

At-

Attamen inſignis oſſis portio ſi ſit abſceſſura, ideo quod oſſis fracti partes non potuerint cum aliis componi; tales partes vulneratæ omnino leniter tractandæ ſunt. Enimvero propter motum & compreſſionem dolores accidunt vehementes, pungentibus oſſis diffracti particulis non rite compoſitis partes vicinas.

Si vero non ſtatim, ſed demum poſtea, os abſceſſurum appareat, Deligatio hæc (ut membrum quotidie deligari & ſolvi commodius queat, abſque eo quod fractura moveatur) mutetur in aſcialem faſciationem, donec os abſcederit. Oſſe autem abſceſſo, ac in conſpectum detruſo, eoque volſella, ſi citra violentiam fieri poſsit, extracto, vulnus conſolidandum. Quo ad cicatricem perducto, membrum in quiete conſervandum, donec fractura confirmetur, appoſitis undique ferulis.

IV. Cæterum in fractura cum vulnere ſi os perioſteo ſuo denudatum appareat, videndum, utrum extra vulnus emineat, nec ne. Extra vulnus ſi non emineat, curatur moderata membri extenſione, convenienti coaptatione, Labiorum vulneris ad mutuum contactum adductione, apta deligatione, & congrua depoſitione. In deligatione tamen denudatum os cute, muſculiſque quamprimum cooperiendum, ſicque ab aere externo, quantum fieri poſsit, defendendum, ne alteretur, & poſtea abſcedere neceſſe ſit: hinc conſiderandum, an aliqua oſſis portio ſit receſſura, vel nulla? nulla abſcedet, ſi os nudatum ſtatim cutis operculo fuerit retectum: aliqua recedet, ſi os diutius aeri fuerit expoſitum, quamquam & hæc regula non ita univerſalis, quia ſæpius obſevatum eſt, oſſa propter cauſas tum externas, tum internas denudata, non fuiſſe alterata, nec ſquammam abjeciſſe, uti variis exemplis oſtendit Fabritius Hildanus *Cent.* 4. *Obſ.* 95. & 96. *Curatio Fracturæ cum vulnere, in qua os nudatum eſt.*

Si igitur nullum aut parvum os abſceſſurum, deligatio peragenda, velut in fractura cum vulnere ſimplici, & in qua parvi oſsis expectatur ſeparatio: ſin magnum ſit abſceſſurum, aſciali deligatione pars vincienda, ut in fractura cum oſſe magno abſceſſuro.

At vero os fractum; nudatumque ſi extra vulnus emineat perpendendum, an in propriam cavitatem, beneficio debitæ extenſionis, citra violentiam & convulſionis periculum, reſtitui poſsit, nec ne? ſi poſsit, reſtituatur, ſin minus, non reſtituatur. Periculoſam reſtitutionem indicant, prominentia magna inflammatio, & pars ob muſculorum contractionem dura: facilem vero, os eminens parvum, abſentia inflammationis, & partis mollities.

Cum igitur os eminens citra violentiam & periculum convulſionis reponi poſſit, primo membrum moderate extendatur, deinde fractura componatur. Quod ſi oſſa extenſione difficulter coaptari queant, ob timorem magni doloris, & periculoſæ convulſionis, validior ne fiat extenſio, ſed Vecte ſeu Scalpro quodam inciſorio, inter oſſa fracta immiſſo (vid. Scultet. *tab.* 17. *fig.* 9.) extenſio juvetur, donec oſſa e directo collocata videantur: deinde paulatim extenſio relaxetur; & vectis extrahatur. Verumenimvero ſi os, cui innititur vectis, in ſuperiore parte, multa fragmenta, vel aliquod acutum habeat oſsiculum, ut vecti non detur commodus locus, illa Scalpro Raſorio auferenda, hoc autem Forfice præcidendum, ut vecti tuta comparetur ſedes. Oſſe repoſito, conſiderandum, an fragmentum aliquod abſceſſurum ſit, nec ne? ſi nihil ſit receſſurum, pars affecta (vulneri appoſito convenienti digeſtivo) deligetur, ut fractura cum vulnere ſimplici, ſin vero aliquid receſſurum, deligatio inſtituatur, ut in fractura cum magni oſsis ſeparatione.

V. Quod ſi eminentia denudati oſſis ita foras protuberet, ut ſine violentia in locum ſuum reponi nequeat, tunc e duobus malis minus eligendum, oſque eminens & nudum forfice præcidendum, vel potius ſubtili Serra amputandum, & po-

& poſtea fractura per modicam extenſionem coaptanda; hoc enim melius eſt, quam hujuſmodi oſſa non coaptata relinquere, vel extenſione violenta Ægrum in periculoſam præcipitare convulſionem, & ad mortem deducere. Fractura coaptata, membrum deligetur, ut in fractura cum vulnere ſimplici, ita tamen, ut vulnus quotidie ſine cruris commotione inſpici poſſit: atque hinc ſuadet Scultetus, ut faſciis & emplaſtris foramen ſupra vulnus incidatur, ad medicamenta vulneri magno quotidie applicanda. Rationem porro faſciarum perforationis addit: „ quia vulnus magnum, & ideo per ſecundam intentionem curan-„ dum, copioſam generat ſaniem, indeque crebram requirit inſpectionem; „ os autem comminutum, ob metum novæ muſculorum contractionis, fre-„ quentiorem membri elevationem, faſciarumque reſolutionem prohibet; un-„ de media via, ut vulneri & fracturæ ſatisfiat, incedendum.

Verumtamen cum eminens os reſecatur, ita ut os brevius fiat, multi Ægro prædicendum volunt, partes fractas futuras eſſe breviores: quæ prædictio ex Hippocrate & Galeno vera eſt, quando femur vel humerus fractus particulam oſſis amiſerit, ſed cum tibiæ vel cubito portio quædam abſcindatur, brevitas membri ſemper timenda non eſt; os enim ſanum conſervat membrum diſtentum, donec natura defectum abſciſſæ portionis callo compenſaverit. Cujus rei memorabile in Nobili viro vidimus exemplum. Is e curru, equis in furorem incitatis penitus diffracto decidens, tibiam cum fibula circiter in medio diffregit, tanta cum violentia, ut ſuperior tibiæ pars cutem ad duorum digitorum latitudinem perforaret, atque omni perioſteo privatur: vocato Cornelio van Beeſt Medicinæ Doctore, & Chirurgis Herberto a Ravenſvvay, N. du Pree, ſuaſimus unanimiter eminentis iſtius oſſis perioſteo penitus denudati ablationem; dictum factum, & altero die os illud ſubtili Serra amputavimus, crus ad priſtinam longitudinem extendimus, & in molli pulvinari æqualiter depoſuimus, vulnus quotidie inſpiciendo; ac ſic ex utroque oſſis fine paulatim ſuccreſcens callus tandem coivit, ſenſimque in oſſeam duritiem firmatus eſt, ita ut crus priſtinam longitudinem retinuerit, & ubi ablatum ſit, nunc videri vix poſſit. Haud abſimilem hiſtoriam recenſet Cl. Diemerbroekius *Anatom. lib. 9. cap. 1.* nec non Scultetus *Armament. Chirurg. tab. 28.* ex quibus inſuper patet, Ægrum e duplici fractura cum vulnere & deperditione oſſis, reſtitutum nonnumquam non claudicare; Imo femur licet, vel humerus fractus particulam oſſis amiſerit, non tamen ſemper ſequitur, partem illam futuram fore breviorem: ita videtur obſervaſſe Doctiſſimus Lindanus, qui *Phyſiolog. cap. 15. artic. 21.* hæc habet: „ memoria dignum eſt, quod meus pa-„ ter vidit Enchuſæ. Puero ſexenni comminutum eſt os femoris: fragmentis „ arte & natura ſequeſtratis medio oſſe exos ſpatium erat quatuor pollicum. „ Id viſum eſt ex reliquis partibus oſſis ſenſim adauctis & tandem coeuntibus „ ita impleri, ut dicere non liceret, ubi abfuiſſet, aut quod incommodum „ haberet ex fractura.

Obſerv.

CAPUT V.

De Fracturis in ſpecie.

I. IGitur de Fracturis in genere cum ſatis nunc dictum ſit, cumque oſſa quæ franguntur varia ſint, & ſecundum oſſium fractorum varietatem curatio nonnihil variet, haud abs re erit, de iis in ſpecie quædam ſuperaddere; ſaltem proponendo differentias, quæ a ſubjecto, & oſſium fractorum diverſitate ſumuntur. Et quia frequentiſſime franguntur humerus, brachium,

ma-

manus, femur; crus, patella, oſſa pedis, de iis primo dicemus; poſtea & reliquorum oſſium fracturas ſubjungemus.

II. Enimvero HUMERUS, cum externis injuriis expoſitus ſit, ſæpius frangi ſolet. Appellatur autem *Humeri Os* id, quod inter Cubitum & ſummum humerum interjacet, & ſuperiore ejus capite cum ſcapula committitur, inferiore vero Ulnæ & Radio articulatur. *Humeri Fractura.*

Cognoſcitur oſſis hujus Fractura non ſolum ex partis dolore & actione læſa, cum cubitus amplius ſuſtineri & elevi nequeat; ſed etiam tactu, cum, ſi pars hæc prematur, oſſium fragor ac ſtrepitus audiatur, & inæqualitas perſentiatur.

Humeri os, ut Hippocrates *Lib. de Fracturis* §. 9. Paulus Ægineta *lib. 6.cap.* 100. & Celſus *lib.8.cap.* 7. inquiunt, quadraginta diebus coaleſcit. Cum autem ſit grandius, longiore tempore ad callum generandum opus habet.

Fractum vero Os Humeri ut reſtituatur; brachium incurvetur, ſic ut incumbat pectori, mox humerus circa articulationem inferiorem comprehenſus deorſum ducatur; facta hac extenſione, oſſa convenienter manuum opera componantur; quod haud ita difficulter fieri poteſt. Sedulo tamen hic curandum, ut ſemper in hoc ſitu ſervetur, ne iterum, quod levi mutatio efficere valet, eo excidat. Chirurgus interim, poſt ſecundam præter propter deligationem, quavis vice brachium in rectum prudenter extendat, ne tendines ab humero ad cubitum excurrentes diuturna ea quiete contrahantur, ſicque rigiditas accidat brachio. Si vero hæc tendinum contractura relinquatur, haud difficile eſt eam curare, ſi quotidie ingens pondus geſtet Æger; Chirurgus autem rigidum membrum frequenter illinat Unguento emolliente & relaxante.

Hippocrates *lib. de Fracturis* §. 8. alium proponit modum, quo humeri os fractum extendi & componi debeat, de quo inſpiciatur Sculteti Armamentarium Chirurgicum *Tab.* 23. *Fig.* 1. Vult enim Sapientiſſimus Senex, ut rotundum lignum cubiti longitudinis vel paulo brevius ab utroque capite habenulis alligetur, quæ trabi, vel alicui ſublimi adhæreant, ſicque æqualiter ac firmiter lignum ſuſpendatur, ne ſurſum vel deorſum ferri poſſit: Deinde Æger brachium ſuper dictum lignum imponat, *id eſt*, ut tranſverſum lignum alæ ſubjiciatur: tum Patiens ſedeat ita ſublimis; ut parum abſit, quin ſuſpendatur: interim aliquod aliud paretur, cui brachium inhæreat, pulvinari uno vel pluribus brachio ſuppoſitis, ita ut ad eam altitudinem perveniat, ut cubitus ad rectum angulum collocetur, vel a miniſtro ita detineatur. Deinde cubito valida, mollis, & lata habena circumdetur, cui magnum pondus appendatur, quod extendere convenienter poſſit, aut robuſtus aliquis partem inferiorem, cubito cum humero ad rectum angulum figurato, cogat, ac trahat, his factis, Chirurgus ſtans, altero pede ſuper re quapiam ſublimiori collocato, prominentioribus palmarum partibus fractum os componere debet. Alii autem ſcalarum gradu ſuſpenſi ligni vice utuntur.

At vero manubus non raro fieri poteſt hæc extenſio, præſertim in pueris: reſupinato enim Aegrotante, ne moleſtia aliqua afficiatur, & alligata ac ſuſpenſa ipſius manu ex cervice, ita ut anguloſa figura ſervetur, alter ex miniſtris ambabus manubus humeri ſuperius caput apprehendendo, alter inferius in diverſa extendendo. Quod ſi manuum opera expediri non poſſit in adultioribus, ob muſculorum craſſitem & robur, Laqueis extenſio fiat, quorum alterum ſupra, alterum infra fracturam brachio circumligare debemus, iique duobus miniſtris (quorum alter ad caput, alter ad pedes Aegrotantis conſiſtat) ut in diverſa æqualiter & ſimul extendant, præbeantur.

Facta quovis modo extenſione, oſſibuſque convenienter compoſitis, Faſciæ in-

injiciendæ, incipiendo a fractura, attendendumque ut ſemper in ea figura ligetur membrum, in qua manere debet, *id eſt*, ut cubitus cum humero rectum angulum conſtituat. Cætera porro agantur, ut in generali fracturarum curatione ſuperius diximus.

Cubiti ſive Brachii Fractura. III. BRACHIUM proprie dicitur illa pars, quæ eſt a cubito ad Carpum. Conſtat duobus oſſibus, quorum alterum *Radius*, alterum *Ulna* dicitur. Atque frangitur nunc utrumque, nunc alterutrum tantum.

Fractura Brachii, ubi unum ſaltem os fractum eſt, facilius curatur; at utrumque ſi fractum ſit, peſſima eſt, & difficilius curatur: majore namque extenſione tunc opus eſt, cum oſſa fracta nullum fulcrum & ſubſtentaculam habeant; atque adeo muſculorum fibræ oſſis robore penitus deſtitutæ, naturalem ſuam determinationem omnino ſequantur, & in ſe contrahantur. Ut plurimum tamen brachii oſſa intra triginta præter propter dies coaleſcunt; quanquam ætas ab ætate, natura a natura differat. Veruntamen ſi alterum ſaltem brachii os fractum ſit, facilior eſt curatio, cum ſubjectum habeat alterum, in quo plus opis eſt, quam in faſciis, feruliſque. Et ſi radius tantum frangatur, faciliorem admittit curationem, ſin Ulna difficilius curatur.

In curanda brachii fractura haud ſecus procedendum, ac in aliarum partium fracturis curandis. Ad extentionem vero minore vi opus eſt, ubi radius fractus fuerit, majore, ubi cubitus ſeu ulna; maxima, ubi utrumque os. Et quidem ſi ambo oſſa ſint fracta, æqualis extenſio facienda: ſi alterutrum ſolummodo fractum ſit, ea in parte, ubi fractura eſt, fortior extenſio inſtituenda. Atque hæc actio ex ſententia Pauli Aeginetæ *lib. 5. cap.* 101. fieri debet inflexa manu ad angulum rectum, ſic ut pollex omnium digitorum altiſſimus, contra minimus digitus omnium infimus habeatur. Fieri autem poteſt extenſio manubus, a duobus miniſtris in diverſa extendentibus, & ſi vehementiore extenſione opus eſt, utriuſque præſertim oſſibus fractis & in valde carnoſo, habenis facienda, alligando unam ſupra fracturam, alteram infra. Extentione facta, admotis prominentibus palmarum partibus os fractum dirigendum & componendum, atque in priſtinam ſedem reſtituendæ ſi quæ oſſium adſint eminentiæ. Oſſe fracto repoſito, fractura faſciis circumdanda, & alia, quæ in genere de fracturæ curatione dicta ſunt, peragenda, tandemque brachium recte collocandum ac ſituandum: quod fit, ſi incurvatum imponatur pectori, ſic ut manus paulo altiorem occupet locum, quam brachium ipſum, nec non mitella commodiſſime excipiatur e cervice ſuſpenſum in ea figura, *hoc eſt*, quæ rectum angulum referat in cubiti curvatura, ut conjuncta oſſa nullo modo dimoveantur. Poſt hæc ſingulo biduo aut triduo leniter brachium extendatur, quo affluentes humores non nimis diu in articulis detineantur, adeoque non efficiant harum partium coalitum, & hinc membri rigiditatem. Similiter ſi ſuperius Ulnæ tuberculum, *Olecranon* dictum in ipſa cubiti flexura fractum ſit, qualibet vice, inter deligandum, leniter brachium extendatur & iterum cubitus incurvetur, ne in ipſo articulo, vix, inter ejus tendines & ligamenta, calloſa concreſcens ſubſtantia juncturæ difficilem motum, vel omnimodam rigiditatem relinquat.

Oſſium manus Fractura. IV. MANUS OSSA ſunt octo *Carpi*, quatuor *Metacarpi* ſeu *Palmæ Manus* & quindecim *Digitorum*, Hæc oſſa, Digitorum vix. & præſertim Metacarpi, fracturam nonnunquam patiuntur; at vero Carpi oſſa contunduntur magis, quam franguntur.

Cognoſcitur autem fractura in hiſce oſſibus facile, viſu & tactu; cum hæc oſſa fracta vel ad exteriora, vel ad interiora ut plurimum declinent. Non difficulter tamen, & quidem intra viginti præter propter dies, perfecte coaleſcunt, & ſanantur.

Quan-

Quando ergo quoddam manus os ſrangitur, patiens læſam manum ſuper æqualem & lævem tabulam deponat. Deinde miniſter oſſa fracta extendat: Chirurgus vero manu in ſuam ſedem ea reſtituat; hinc conveniente faſcia partem obvolvat. Et quidem ſi digiti fracti ſint excepto pollice, vicinis ſanis alligandi, ut ab iis in ſuo loco, quaſi a ferula appoſita, contineantur. Tandem Glomo ex Linteo convoluto manus vola complenda, ut hoc modo oſſa compoſita facilius contineantur, & digiti in media figura conſerventur. Manus quoque cum brachio a collo idonea faſcia ſuſpendatur, ac in quiete detineatur, quouſque fracta oſſa conſolidentur; dein tertio vel quarto quoque die vincula ſolvenda, & pars *multa Aqua Calida* fovenda ac perfundenda, cum dixerit Hippocrates *lib. de Fracturis*. ,, In omnibus autem, qui juxta Articulos ſunt, affectibus liberaliter calida aqua perfundenda eſt, deinde Medicamenta applicanda, & rurſus pars deliganda. Et ſane multum hoc modo præcavebitur, ne digitis vel extenſis vel contractis callus tam facile generetur, adeoque ne manus officium in comprehendendo lædatur. Hipp. *lib. 6. Epidem.* nautæ cujuſdam hiſtoriam refert, cui ob fracturam medii digiti, exortæ inflammationi gangræna ſucceſſit, tandemque ſpaſmo epiſthotono correptus interiit.

V. FEMORIS OS, licet cæterorum oſſium, quæ in corpore humano ſunt, maximum craſſiſſimum, & longiſſimum ſit, nonnumquam tamen frangitur, vel in medio, vel in extremis, lociſque vicinis. ***Femoris Fractura.***

De Femoris Fractura Hippocrates *lib. de Fracturis, ex edit. Lindani*, §. 23. ita ſcribit: ,, at vero ſi femoris os fractum fuerit, extenſionem præ omnibus facere ,, oportet, ita ut ne defectuoſius fiat. Amplior enim facta nihil læſerit. Neque ,, enim ſi quis diſtantia ex vehementia extenſionis oſſa deligaverit, fieri pote- ,, rit, ut deligatio ipſa teneat, ut ita deſiſtent: ſed coeunt inter ſe oſſa quam ,, citiſſime, ubi intendentes ipſa remiſerunt. Craſſiſſimæ enim ac fortiſſimæ ,, quum ſint hac parte carnes, deligationem ſuperabunt, non ab ipſa ſupera- ,, buntur. Hoc confirmare videtur C. Celſus, dum *lib. 8. cap. 10.* id ſcriptum re- ,, liquit: ,, ſi femur fractum eſt, fieri brevius oportet; quia numquam in an- ,, tiquam ſedem revertitur, ſummiſque digitis poſtea ejus cruris inſiſtit. Sed ,, multa tamen femori debilitas eſt, ubi forturæ negligentia quoque acceſſit. Et Avicenna *lib. 4. Fen. 5.* tradit, raram admodum eſſe femoris fracti integram curationem. Quibus verbis nos monent, ut integram femoris fracti curationem numquam promittamus, ſed omnem potius diligentiam adhibituri claudicationem dubiam prædicamus, ne ex fracturæ natura, aut ex Ægrorum impatientia ſuperveniens, noſtro adſcribi errori, & præmii loco famam minuere poſſit. Scribit quoque Fabritius Hildanus *Cent. 5. obſ. 86.* ſe neminem unquam vidiſſe, qui ex hujuſmodi fractura ſine claudicatione evaſerit, præter unicam puellam, cui novam & peculiarem curandi rationem adhibuit, quæ ibidem videri poteſt. Id autem præcipue accidit, ſi femur in loco ſuperiore juxta coxam frangatur. Sin vero genu verſus, aut in medio femoris os frangatur, & diligens cura adhibeatur, non adeo difficulter, & ſine claudicatione fractura ſanari poteſt.

Ubi igitur femoris os fractum eſt, valenter omnino extendi debet, & recto tramite, ita ut neutram partem convertatur: violenta extenſio convenit, quoniam maximi ſunt muſculi, qui femur circumdant, & magnam verſus ſuum principium contractionem faciunt.

Reſupinato ergo Ægrotante, & extenſis cruribus, valida Extenſio fieri debet, vel Manubus, vel Habenis, ut videre eſt apud Sculteturn *Armam. Chirurg. tab. 26. fig. 1.* vel Inſtrumentis ſive Machinamentis, Gloſſocomo puta, vel trochlea trajecto Fune, qualem depingit Fabritius Hildanus *Cent 5. obſ. 86.* nec non

Scultetus *tab.* 22. *fig.* 1. Extenſione ſufficiente facta, muſculi, utpote validiſſimi, facile fracti oſſis partem inferiorem ad ſuperiora adducunt. Id tamen ut ritu & decenter fiat, prominentibus palmarum partibus, ut in aliis fracturis, os dirigatur & comprimatur, adeoque oſſis fracti capita coaptentur. Interim meminerit Chirurgus priuſquam operi ſe accingat, femur anteriore & exteriore parte gibbum eſſe, interiore & poſteriore curvum, ut ad eam figuram femur reducat, ne ſuperveniat claudicatio. Hipp. *de Fract.* §. 24.

Reductum femur apta & conveniente Ligatura deligetur, qualis eſt Faſcia Aſcialis, quæ ſimul & in orbem circa coxam & ilia, ut inguina etiam, & quod inter anum & genitale eſt, involvatur; cum ob alias cauſas, tum ne externæ ferulæ nudam partem offendant.

Inſuper fractum femur conveniente faſcia obligatum longo Canali, qui poplitem excedit, imponatur. Nam ſi canalis femori adaptetur, qui poplitem non excedit, is noxam potius, quam opem affert: prohiberi enim non poterit, quin corpore aut crure moto femur quoque moveatur. Popliti etiam moleſtus erit, & genu curvari permittet: ſi vero quis genu quodammodo flectat, femoris quoque vincula moveri neceſſe eſt, & muſculos alio atque alio modo figurari, adeoque & oſſa fracta dimoveri. Ideoque utiliſſimum videtur, femur in canalem conjici, qui a coxa ad pedem uſque pertingat; & præcipue ſi ad poplitem cum canali faſcia laxa circumjiciatur, velut infantes in cunis faſciari ſolent. Enimvero ubi femur in partem ſuperiorem, aut ad latus diſtorquebitur, ita cum canali melius continebitur, Canalis igitur a ſummo ad imum uſque, aut nullus adhibendus.

Cæterum imo calci magna habenda cura, ut tum in femoris, tum in tibiæ fracturis apte collocetur: etenim ſi pes dependeat, tibia reliqua obfirmata, oſſa in anteriore cruris parte gibba apparere neceſſe eſt, idque eo magis, ſi hominis calx ſuapte natura grandior fuerit. Hipp. *l. de Fracturis* §. 26.

Sed diſtorſio femoris præcavebitur, ſi membrum in, ante, & poſt deligationem inſtrumento Gloſſocomo (vide Scultetum *Armam. Chir. tab.* 21. *fig.* 4.) conſervetur extentum, uſque ad perfectam fracturæ confirmationem. Ne autem inſtrumentum hoc partem ſua duritie atterendo lædat, ideo aliquid molle ſubjiciendum, uti eſt lana carpta, mollis ſtupa, vel ſimile.

Patella Fracta. VI. PATELLA etiam interdum frangitur, & quidem nunc ſecundum longitudinem, reſpectu totius femoris, nunc in tranſverſum, nunc in obliquum: & nunc in duas, nunc in plures partes comminuitur; inſuper nunc cum vulnere, nunc ſine vulnere.

Hujus autem oſſis Fractura facile innoteſcit ex tactu, cum partes diviſæ perſentiantur, cavitas appareat, & crepitus in contrectatione audiatur, nec non omnimoda adſit incedendi impotentia.

Patella equidem, ut alia oſſa rara, facile coaleſcit, modo recte conjungatur, & conjuncta ſervetur. Et ſi ſecundum longitudinem facta ſit fractura, ſine manuum opera ſola muſculorum tibiam extendentium contractione, oſſa conjunguntur, & conjuncta pulvillis, ſpleniis, faſciiſque non difficulter in ſuo loco retinentur, ac uniuntur viginti circiter dierum ſpatio; atque ita nulla calli extuberantia, & hanc ſubſequens claudicatio, facile metuenda. Ambroſius Paræus tamen *Chirurg. lib.* 14. *cap.* 22. neminem ſibi viſum fuiſſe ſcribit, cui os hoc fractum eſſet, qui non per vitæ reliquum claudicaverit: idque ideo, quod facta calli concretione conſolidatio liberam genu flexionem impediat. Verum etſi hæc de tranſverſa fractura facile concedi poſſint: tamen recte ſtatuit Fabritius Hildanus *Cent.* 5. *obſ.* 88. non ſemper, præcipue in fractura patellæ ſecundum longitudinem facta, id eſſe neceſſarium; cum non ſemper callus ita protuberans

rans naſcatur, ut motus impedimentum in genu, & claudicationem afferat, videamuſque in aliorum oſſium fracturis naturam tam eleganter callum generare, ut ſæpe vix fracturæ appareat veſtigium; quod imprimis accidit, ubi perioſteum integrum eſt, quod materiam calli retinet, ne nimis excreſcere, & protuberare queat.

Si vero fractura tranſverſim vel oblique facta ſit, difficulter admodum curari poteſt, ut incedendi impotentia, vel ſaltem claudicatio non relinquatur. Enimvero cum muſculi tibiam extendentes ſurſum verſus, & pedem moventes deorſum trahant patellam, oſſa fractæ patellæ ita disjunguntur, ut haud facile conjungi, aut conjuncta retineri queant; unde callus extuberat, qui cavitatem inter femur & tibiæ os adeo adimplet, ut articuli iſtius motus impediatur. Nihilominus ſymptoma hoc prudens Chirurgus non raro prohibere ſolet, ſi qualibet vice, inter deligandum, fractam patellam digitis (ne fragmenta compoſita denuo dimoveantur) firmiter apprehendat, & undique loco prudenter moveat.

Itaque in hujus oſſis reſtauratione, crus primo extendendum eſt; dein a Chirurgo Patella ſeu in duas, ſeu in plures partes fracta conjungenda, & ſecundum naturalem figuram æquanda, nec non conveniente ligatura continenda, Torulis vero impoſitis ſtramineis, ut in fractura cruris fieri ſolet, membrum immobile tenendum, & omnino cavendum, ne crus flectatur. Hoc enim ſi fieret, fragmenta compoſita ſuo loco iterum dimoverentur; quem in finem poplitis cavitas rotundis ſpleniis exacte implenda, ut genu curvatura impediatur. Religioſe interim obſervet Chirurgus, ut inter deligandum fractam patellam prudenter ultro citroque moveat, ne inter tendines & ligamenta, quibus continetur patella, callus concreſcat; hinc & articuli iſtius motus difficilis, vel omnimoda rigiditas, atque adeo incedendi fere impotentia, aut ſaltem claudicatio relinquatur.

Cruris ſeu Tibiæ Fractura.

VII. CRUS illa pars appellatur, quæ a Genu ad Pedem extenditur. Conſtat duobus oſſibus, quorum quod craſſius eſt, & internam Cruris regionem occupat, *Tibia*; quod tenuius & exterius, *Fibula* nominatur. Franguntur hæc oſſa interdum ambo ſimul, interdum unum tantum; & Fractura accidit vel in medio, vel in ſuperiore, aut inferiore parte.

Si utrumque os fractum ſit, facillime id cognoſcitur; cum totum crus inflecti poſſit. Nec difficulter cognoſcitur Tibiæ Fractura, ſi ea tota fracta ſit; quoniam totum hoc os in conſpectum, utpote in loco excarni, facile venit. Si vero Fibula ſola frangatur, id non ita facile cognoſcitur; quoniam multa carne tegitur: fracta tamen pars ad interiora inclinare ſolet.

Si ex oſſibus hiſce alterum fuerit fractum, facilior curatio eſt; præſertim ſi Fibula tantum ſit fracta, curatur facilius, & Æger citius pedi inſiſtere poteſt; cum facilius crus extenditur, & tibia maximam oneris corporis partem ſuſtinet. Tibia vero ſi fracta ſit, curatur difficilius, quia craſſior, & vice fundamenti totum corpus ſuſtentat: hinc & majore extenſione opus eſt, & homo tardius incedere audet. At utraque oſſa ſi fracta ſint, difficilis admodum eſt curatio, tum quia validior requiritur extenſio, tum quia omni fulcro deſtituta eſt pars affecta.

Sive ergo utrumque, ſive unum os frangatur, crus quantum opus eſt, extendendum: ut ſine læſione oſſa ſuo loco reſtitui & conjungi queant. Quod plerumque duo viri robuſti (ſi alter in partem inferiorem, alter in ſuperiorem Crus trahat) manibus præſtare poſſunt. Quod ſi id exſequi nequeant, Habenis vel Machinamentis utendum. Et ubi ſatis extenſum crus

fuerit, oſſa fracta reponenda. Deinde Faſciis crus involvendum; quæ & latiores & longiores eſſe debent, quam in brachio; & omnino ita ſituandum ac componendum, ne in ullam partem perverti poſſit, neque oſſa fracta depravari queant. Tandem crus rectum & extenſum ſuper pulvinari, aut re molli & plana collocandum, & Ferulæ, ac Canales adhibendi, ut *Cap.* 2. de Generali Fracturarum Curatione diximus. Qua in re obſervandum, ne ſuper eminentes oſſium extremitates applicentur, vel ſuper magnum muſculorum Caſterocuemii ac Solei tendinem, qui calcaneo inſeritur. Hæ namque partes, cum ſenſum habeant exquiſitum, compreſſionem non ferunt, ſed compreſſæ dolent, ac inflammantur. De ſitu autem tibiæ fractæ hæc habet Fabritius Hildanus *Cent.* 1. *obſ.* 93. „ In fracturis tibiarum curandis, nonnulli Chirurgi non levem committunt errorem, quum „ volunt tibiam erectam inſiſtere talo, ex qua ſituatione hæc ſequuntur in„ commoda. Primo quidem fit, ut Æger temporis progreſſu majorem dolo„ rem patiatur in talo, quam in ipſa fractura, idque propter tendines magnos „ & nervoſos, qui talo inſeruntur. Dolor autem ille multos ad ſe trahit hu„ mores, qui in ipſa iunctura, & ſpatiis inter oſſa pedis fracta, atque liga„ menta retinentur. Et quia ex hac ſituatione venæ & arteriæ comprimun„ tur, & proinde pars affecta ſuo calore quodammodo deſtituitur, neceſſario „ condenſantur & refrigeſcunt hi humores in ipſa junctura; & ſpatiis inter oſ„ ſa pedis. Inde curata fractura, pes novam affert moleſtiam: ægre enim & „ difficulter movetur junctura, ſequuntur & nonnumquam alia quam peſſima „ ſymptomata. Id quod idem Hildanus memorabili exemplo confirmat, quan„ do ſubjungit: proſpiciant igitur Chirurgi, ne nimis curioſe ſituationem „ hanc in fracturis tibiarum obſervent. Involuta autem tibia faſciis, ſple„ niis, & ſtupis, & in capſula idonea collocata; ea eligenda eſt ſituatio, quæ „ minime ſit doloroſa. Itaque modo in hanc, modo in alteram partem collo„ canda eſt tibia, ut Aeger nunc in hoc, nunc in illud latus decumbere poſ„ ſit: ſic enim multa accidentia evitabuntur. Hæc ille.

Oſſium Pedis fractura. VIII. Hominis PES, ſicuti manus, ex multis minutiſque, nec non duris conſtat oſſibus, magnitudine & figura diverſis. Sunt autem ea, ſeptem *Tarſi* oſſa, quinque *Metatarſi*, quatuordecim *Digitorum*. Oſſa vero Pedis & Manus non frangi ſcribit Hippocrates *lib. de Fracturis* §. 10 niſi acuta vel gravi quapiam re carnoſæ partes vulnerentur. Sunt enim duriora: & quæ acuta ſunt, & gravia, ſi oſſa hæc frangant, cutem incumbentem ſalvam non relinquunt. Et Paulus Aegineta *lib.* 6. *cap.* 106. ſcribit, Talum nullo modo frangi, non tantum ob duritiem: ſed quia undequaque ab oſſibus eminentibus eſt munitus. Similiter Albucaſis *lib.* 3. *cap.* 18. inquit; oſſi calcis nullo modo accidere fracturam, aliis vero Pedis oſſibus fracturam accidere poſſe, ac etiam oſſibus Digitorum; ſed raro hoc evenit, potiuſque hæc oſſa atteruntur, quam franguntur.

Si autem Pedis oſſa franguntur, viſu & tactu id deprehenditur; cum hæ partes excarnes ſint.

Horum oſſium fractura per ſe periculoſa non eſt; ſed quia non niſi a valida admodum & violenta cauſa franguntur, partes incumbentes, & vicinæ carnoſæ ac tendinoſæ ſimul contunduntur & vulnerantur, unde dolores graviſſimi, inflammationes, aliaque ſuperveniunt accidentia. Diebus tamen præter propter viginti conſervent & occaleſcunt; niſi quæ cruri vicina ſunt. Ea enim cum ſint majora, longius tempus requirunt.

Curatio fere eadem eſt quæ oſſium Manus fractorum. Commoda nimirum facienda Extenſio, & oſſa, ſive in ſuperiorem ſive inferiorem partem emineant,

in naturalem ſedem compellenda: quod commodius fit, ſi Æger pede fracto tabulæ planæ panno obductæ inſiſtat. Deinde faſciis pes involvendus. Et cum pedi Ferulæ ob loci inæqualitatem commodo admoveri non poſſint, Splenia *Oxycrato*, vel *Vino Rubro Adſtringente* madida loco affecto imponenda. Faſciiſque locus vinciendus, ut oſſa compoſita in ſua ſede contineantur. Situatio tamen & collocatio aliter hic inſtituenda, quam in manu. Enimvero cum manus datæ ſint ad apprehenſionem, curva figura digiti collocandi ſunt. Pedes vero cum ad ambulandum & ſtandum dati, recta figura ſituandi, non curva, ne eorum actio depravetur.

IX. Inſuper & alia nonnunquam franguntur oſſa, inter quæ Naſi primo loco occurrunt. Conflatur autem NASUS ex oſſibus & cartilaginibus: oſſa ejus proprie franguntur; cartilagines contunduntur, deprimuntur, diſtorquentur. *Narium Fractura.*

Fracta vero hæc oſſa ex ſignis manifeſtis innoteſcunt, quoniam ſi adverſa fracta ſint, nares deſidunt, & ſimus naſus apparet, difficulterque ſpiritus trahitur: ſi a latere os ſit fractum, is locus cavus apparet: Sin cartilagines contuſæ ſint, earum diſtorſio, & in alteram partem inclinatio adeſt.

Commodiſſime ex ſententia Hippocratis *lib. de Articulis, ex edit. Lindan.* §. 31. reſtituitur Naſus fractus eodem die, vel certe paulo poſt, nec differtur curatio, quia in naribus callus cito generatur, intra decem dies, niſi corrumpatur. Subjungit tandem ſapientiſſimus Senex: „ Naſus ex omnibus corporis par„ tibus facillime componitur, & niſi protinus dirigatur, dirigi poſtea non „ poteſt, ſed pervertitur.

Itaque ſi Naſus fractus in inferiorem partem æqualiter dimittatur, ſimuſque reddatur, quamprimum quicquid in cartilaginem incidit, leniter excitandum, ac ſublevandum, ut ſublatum poſtea decenter coaleſcat: viz. in nares aliquid intromittatur, quod dirigat, ut Specillum ad digiti formam fabricatum, ex Buxo, vel Ebore, vel Ferro: aut quod fractum eſt, elevetur Digito in nares immiſſo, atque in naturalem ſedem reſtituatur. Extrinſecus etiam ab utraque parte Naſus apprehendatur, ac ſurſum ducatur. Ubi autem probe conformatus fuerit naſus, ut naturalem figuram conſervet; longa linamenta contorta in Nares immittenda ſunt, quæ narium cavitatem implent, vel perforata Cannula, aut Penna introducatur, ſuperimpoſito exterius Emplaſtro Defenſivo, vel ſimili.

Si vero in uno tantum latere Naſus fractus ſit, dirigere etiam convenienter ab ea parte, quæ declinat, & in naturalem ſedem reſtituere oportet, tum Digitum vel Inſtrumentum commodum in naſum, qua parte læſus eſt, immittendo, tum extrinſecus dirigendo. Et ne quod compoſitum eſt, iterum depravetur, in ſingulas nares (at craſſius in narem læſum) Linamentum: vel Penna Anſerina grandior molli pellicula obducta, vel Fiſtula aut Cannula e Plumbo vel Argento, itidem pellicula obducta, immittatur, ac tamdiu intus relinquatur, donec os aut cartilago ſatis roboretur. Neque multum refert, quid immittatur; modo præſtet, ne fractum naſi os ſubſideat, & molle ſit, odoriſque gravis expers. Monet tamen Hippocrates, nullo pacto Spongiam eſſe immittendam, quoniam humorem imbibit, atque ſic turgendo, partem diſtendit, cunctaque diſſolvit. Etiam Deligationem improbat, quam C. Celſus proponit, quia magis nocet, quam confert, cum ſimitatem, & majorem amplioremque diſtorſionem afferat. At de neceſſitate ligaturæ in Narium Fractura curanda diſputat Guido de Cauliaco *in ſua Chirurgia*, qui videri poteſt.

Si juxta cartilaginem Naſus fractus ſit, & in obliquum diſtortus, poſt congruam conformationem, Habenula digitum lata, Glutine aliquo illita, naſo ea par-

parte, in quam inclinat, agglutinanda; poſtea intendenda, quantum expedit, ut naſus recte dirigatur. Longa autem ſit hæc habena, ut circa aurem obducta circum caput obducatur. Hæc juſte dirigit naſum, & remitti ac intendi poteſt. Et ſi intra nares impoſitæ turundæ dolorem excitent, tollendæ, & tamdiu nares habena directæ ſervandæ. Poſt quartum decimum diem habenæ demendæ, & Emplaſtrum aliquod Catagmaticum imponendum.

Si autem Naſi oſſa minutim fuerint confracta, quantum licet, ſingula in ſuam ſedem reponenda, vel idoneis Inſtrumentis compellenda, neque facile, & niſi nullo modo agglutinari poſſit, os aliquod eximendum; cum ſemper deformitatem pariat. Poſtea Ceratum vel Emplaſtrum ad oſſa confirmanda imponendum. Plura de Narium Fractura videantur apud Hippocratem *Lib. de Articulis articul.* 30. 31. 32. 33. 34.

Maxillæ Inferioris Fractura. X. Interdum & INFERIOR MAXILLA frangitur, vel tranſverſim; vel in plurima fragmenta, oſſibus ſemper inter ſe aliqua ex parte cohærentibus, raro penitus disjunctis, & diſſolutis, ut in aliis.

Facile autem Fracta Maxilla cognoſcitur, quoniam ſi tantum extrinſecus oſſa fracta ſint, tacta apparet, & in interiore oris parte aliqua gibboſitas digito perſentitur. Sin vero traſverſim fracta fuerit, introrſum manifeſta cavitas fit, & in interiore oris parte fere dens ſuper proximum dentem excedit.

Maxillæ oſſa, ſi primis diebus inflammatio non accedat, intra viginti præter propter dies conſolidantur, & dentes integri remanent. Sin vero cura diutius protrahatur, dentes vitiantur, & inutiles redduntur auctore Hippocrate *Lib. de Articulis, articul.* 29.

Si igitur Maxilla ita per tranſverſum fracta ſit, ut oſſa inter ſe aliqua ex parte equidem cohæreant, digitis utrinque, tam ori immiſſis, quam extra applicatis, os comprimere & in ſuam ſedem compellere oportet: interius namque tuberculum, foras propellendum, & altera manu oſſa inæqualia complananda Maxillam vero in ſuam ſedem eſſe reſtitutam, ex ejuſdem, nec non dentium æqualitate apparet.

Si vero Maxilla tota tranſverſim fracta ſit, quod tamen raro accidit, ſic ut os ſuper os emineat, & dens ſuper proximum dentem excedat, digitis ori immiſſis, & extra manu adhibita, oſſa fracta componenda: & niſi ſimplici compreſſione id fieri poſſit, primum extenſio, miniſtro retro continente & Chirurgo ante extendente, fieri debet, hinc & oſſa inter ſe componenda. Deinde dentes qui ſunt ad fracturam, non tantum bini, verum & plures inter ſe colligandi, donec oſſa ferruminata ſint. Hippocrates filo aureo utitur: cujus defectu vel filum ſericeum, vel ſeta equina uſurpari poterit. Si Maxilla in mento fracta fuerit, qua parte ambo colligantur oſſa, ambabus manubus inter ſe coaptari & dirigi debet.

Ubi autem fracta oſſa fuerint repoſita, quod ex æqualitate dentium cognoſcitur, ut ſuo loco conſerventur, extrinſecus Ferula, ex corio ſeu alia conveniente materia, maxillæ longitudini correſpondens, apponenda, hinc conveniens Deligatura inſtituenda; quæ fiat Faſcia duabus extremitatibus fiſſa, duos digitos lata, media quoque ſui parte in longitudinem inciſa, ut utrinque mentum complectatur. Cum ergo faſciæ in extremitatibus fiſſæ quatuor ſint, capita duo inferiora ad ſummum caput deducantur, ibidemque deligentur, vel pileolo nocturno aſſuantur; duo ſuperiora tranſverſim traducta ad imum occiput deligentur, vel eidem pileo aſſuantur.

Sin tali fracturæ Vulnus ſit conjunctum, Specillo explorandum, an minutim, & in plures partes diffracta ſint oſſa; & ſi oſſis fragmenta ſeparata inveniantur, aliiſque conferruminari nequeant; idoneo Inſtrumento eximenda;

ſique

ſique vulneris orificium anguſtum ſit, ampliandum: deinde vulneris labia ad mutuum contractum adducenda, & appoſitis Linteis Emplaſticis adducta conſervanda, atque dicatum cruentis vulneribus Medicamentum ſuperponendum, donec conſolidentur. Interim ne decumbat Æger in partem maxillæ fractam, ſed in ſanam; at non huic, ſed capiti innixus, ne oſſa compoſita iterum diſtorquantur. Maxilla quoque immobilis ſervetur; ideoque Æger non multum loquatur, nec duriores cibos maſticet, ſed mollioribus & liquidis nutriatur, donec callus obduret. Et ſi aliquid denuo ſuo loco motum fuiſſe obſervetur, tertio præter propter die deligatio ſolvenda, & ſi quid exciderit in ſuum locum reponendum.

XI. CLAVICULA Acromio & Sterno articulata movetur; qua parte autem jungitur ſterno manifeſtius agitatur, obſcurius & fere inſenſibiliter cum acromio, quia ſcapulæ motum ſequitur. Idcirco fractæ claviculæ pars acromio juncta ſitum mutat, in anteriorem, vel poſteriorem vel inferiorem locum converſa, altera ejuſdem parte ſemper immota. *Clavicula ſeu Juguli Fractura.*

Frangitur vero Clavicula vel tranſverſim, vel oblique, vel per longitudinem. Si per tranverſum id accidat, vel prope humeri articulum, vel magis verſus articulationem cum ſterno diſtinguitur. Cognoſcitur oſſis hujus Fractura tactu potius, quam viſu; ut & ex dolore.

Si per tranſverſum frangatur Clavicula, facilius curatur; difficilius autem, ſi per longitudinem. Nam quod tranſverſim fractum eſt, facile extenſione, & digitorum compreſſione in naturalem ſedem revertitur: reliqua fractura ſemper quid eminentiæ habet, quod ægre coaptari poteſt. Perficitur tamen Claviculæ Fractæ Curatio quatuor & viginti circiter diebus.

Igitur ut hæc Fractura curetur, miniſtri duo ad extenſionem requiruntur, quorum unns utraque manu humerum, qui claviculæ fractæ adjacet, ad poſteriora, alter caput in latus oppoſitum ducat; interea Chirurgus digitis id quod prominet propellendo, ima foras attrahendo, & quæ deorſum tendunt, ſurſum, & quæ ſurſum ſunt, deorſum compellendo, fracturam componat. Aliqui autem, ut facilior fiat reſtitutio, Glomum Lineum alæ ſubjiciunt, hinc brachium ad coſtas comprimunt, atque ita os ſuæ ſedi reſtituunt. Si vero oſſis fracti extremitates ita depreſſæ ſint, ut ſurſum reduci hoc modo nequeant, Æger reſupinandus eſt in pulvinari duriore ſpinæ inter ſcapulas ſubjecto; humeri interim manubus ſic deprimendi, ut oſſis fracti extrema depreſſa eleventur eouſque, ut in naturalem ſedem reſtitui poſſint.

Compoſitis fractæ Claviculæ oſſibus, Plagulæ tres convenientis craſſitiei & longitudinis, ut cavitatem, quæ ſupra & infra claviculam eſt, repleant, parandæ, quarum duæ lateribus, tertia craſſior prominenti fracturæ imponenda. Ita enim & os fractum eminens deprimetur, & nec ſurſum, nec deorſum, nec ad latera e ſuis ſedibus oſſa fracta compoſita dimoveri poterunt. Hinc Deligatio inſtituenda; quæ fiat Faſcia palmum lata, debitæ longitudinis, duplex caput habente, decuſſatim injecta quæ ſæpius circumducenda, & obvolvenda ut brachium ad poſteriora deducat: interim cavitas ſub axilla linteaminibus convolutis replenda; ſic namque facilius deligationem ſuſtinet Patiens.

XII. SCAPULA etiam qualibet ſui parte frangi poteſt, rarius tamen in proceſſu illo, qui Acromium dicitur; ſæpius juxta Spinam, & in aliis extremitatibus. At ſi Acromium frangatur, viſu & tactu percipitur, præſertim ſi pars ægra cum ſana comparetur: ſin vero latior ejus pars, & in extremitatibus frangatur, tactu cavitas quædam deprehenditur, & punctorius dolor in parte percipitur. *Scapulæ Fractura.*

Fractura quæ in Summo Humero ſeu Acromio eſt, difficilius curatur, quam

in

in aliis Scapulæ partibus. At in cervice Scapulæ, aut circa articulationem ejus cum humero, quæ eſt Fractura, fere incurabilis eſt.

Si ergo os fractum Scapulæ adhuc cohæreat, manu Chirurgi in ſuum locum reſtituendum. Quod ſi non facile fiat, & majore vi opus ſit, Pila ex linteo ſub axilla ponatur, & miniſter deorſum humerum trahat, cubitum ad coſtas adducendo, Chirurgus vero manu Fracturam comprimat & componat. Sin os fractum Scapulæ non cohæreat, modo ligamentis & perioſteo quodammodo adhæreat, & pungendo admodum moleſtum non ſit, etiam ſuo loco reſtituendum. At ſi penitus & ab oſſe, & a perioſteo ac ligamentis ſeparata ſint fragmenta, ſic ut carnes pungant, cute inciſa, eximenda. Sin vero non pungant, relinquenda: natura namque, quod reliquis non cohæret, tandem ſponte expellit, etſi interdum poſt longum tempus id fiat; ſic refert Ambroſius Paræus *lib. 14. cap. 9.* cuidam Marchioni e ſcapula vulnerata oſſium quædam fragmenta poſt annos ſeptem cicatrice reſerata, erupiſſe.

Oſſibus rite compoſitis, Deligatio conveniens inſtituenda, ſi que ſummum Humeri fractum ſit, Pila ſua ala vincienda, & deligatio non frequenter ſolvenda: Aeger interim in oppoſito latere cubet, & partem in quiete detineat.

Coſtarum Fractura. XIII. Interdum COSTÆ ex cauſis violentis quoque franguntur: caſu viz. aut contuſione. Et quidem fractæ Coſtæ interdum intro declinant; interdum extra eminent, interdum, etſi totæ frangantur, proprio loco non dimoventur; nonnunquam & caro circa coſtas colliditur.

Si Coſta & tota fracta, & extremitates loco motæ, quædam inæqualitas & cavitas tum viſu, tum tactu deprehenditur, & ſtrepitus auditur. Quibus accedunt & alia ſymptomata; adeſt viz. dolor gravis, pleuriticum dolorem æmulans, reſpiratio difficilis, tuſſis moleſta, & non raro quoque ſanguinis ſputum, dum ex vaſibus ruptis effluentem ſanguinem pulmo imbibit, nec non febris. Si tamen Coſta quidem fracta ſit, at fractæ extremitates neque intro ceſſerint, neque in exteriorem partem compellantur, pauci febricitant, aut ſanguinem ſpuunt.

Coſtorum Fractura ſi ſimplex ſit, abſque partium vicinarum gravi contuſione aut inflammatione, periculo vacat, & intra vigeſimum diem non raro curatur. Sin vero caro circa coſtas atteratur, periculoſum malum eſt, & non raro lethale, teſte Hippocrate *Lib. de Articulis.* Etiam periculoſa eſt Fractura, ſi Coſta intro compellatur, & pleuram pungat vel vulneret, tuncque eadem fere ſymptomata, quæ pleuriticos infeſtare ſolent, ſuperveniunt, ac longius protrahitur curatio.

Si ergo Coſta fracta ſit, proprio tamen loco non dimota, nec incumbentium, vicinarumque partium contuſio adſit, per ſe facile conſolidatur. Sin extra promineat, manu comprimenda, & in propriam ſedem reducenda, ac æquanda. Si intro vergat, Aeger tuſſi, ac ſpiritus ore clauſo, retentione eam exterius compellat; Chirurgus vero Aegrotanti manus, quantum fieri poteſt, ſuccurrat. Quod ſi non ſuccedat, nonnulli Emplaſtrum cuti valide adhærens cenſent imponendum, idque aliquoties cum impetu auferendum, donec in locum ſuum Coſta ſit reſtituta. At quando Coſtæ fragmentum membranam pungat, atque acerbiſſimi inde dolores, aliaque prava ſymptomata oriantur, cutis incidenda, ac pungentia fragmenta vel eximenda, vel præcidenda. Plura de Coſtarum Fractura videantur apud Hippocratem *Lib. de Articulis* §. 51. 52. 53. 54. Inſuper de feliciſſima curatione fracturæ coſtarum, in qua nonnulla notatu digna occurrunt. videatur Fabritius Hildanus *cent. 5. Obſ.* 85.

Spinæ Dorſi Fracturæ. XIV. DORSI SPINA eſt *Vertebrarum* omnium contextus, & ſicut quædam corporis carina, quæ conſtat *ſeptem Cervicis Vertebris*, *duodecim Dorſi*, &

quin-

quinque Lumborum, nec non *Oſſe Sacro*, & *Coccygis*. Vertebrarum Corpora raro admodum fracturam patiuntur; earumdem tamen Proceſſus a cauſis externis & violentis nonnumquam franguntur. Id autem tactu facile deprehenditur, cum huc atque illuc moveri perſentiantur diffractæ Apophyſes.

Vertebrarum Proceſſuum ſimplex Fractura ſimplici lenique manuum opera reſtituitur, ac conſolidatur viginti circiter dierum ſpatio: ſunt namque Proceſſus hi oſſa ſpongioſa & rara. Sin vero per vim admodum violentam totæ Vertebræ frangantur, adeo ut medulla ſpinalis ſimul patiatur, dehinc Paralyſi afficiantur brachia, pedeſve Ægrotantis, ac urina fæceſque alvi retineri nequeant, mors in propinquo eſt. Interim tamen ne Æger ſine auxilio deſeratur, nil faciendorum negligendum, & facto Prognoſtico cutis incidenda, ac libera fragmenta eximenda, hinc vulnus curandum.

Ad Fracturas Spinæ pertinet *Oſſis Sacri & Coccygis Fractura*; quæ ſi ita ſit, ut & Spinalis Medulla lædatur, lethalis eſt. Sin ea non lædatur, adeoque ſalutis ſpes ſit, immiſſo in anum digito uſque ad locum affectuum, os fractum expellendum; extrinſecus vero altera manu oſſa æquanda, & in ſuum locum reponenda. Et ſi aliquod oſſis fruſtulum abruptum perſentiatur, facta apertione, id eximendum, ac porro vulnus ex arte curandum.

XV. OS INNOMINATUM, quod oſſibus tribus *Ilio*, *Coxendicis*, & *Pubis*, ſimul unitis conſtat, frangitur ut ſcapula, vel in extremitatibus, vel ſecundum longitudinem, vel in medio. *Oſſis Innominati Fractura.*

Cognoſcitur Fractura hæc ex dolore, qui tactu, & compreſſione imprimis exaſperatur, nec non cavitate, inæqualitate, punctura, & nonnumquam ſtupore in crure ejuſdem lateris.

Exigit autem Fractura hæc celerem reſtitutionem, perficiturque conſolidatio quatuor, & viginti præter propter diebus. Interim ſi ſit in Oſſis Innominati extremitatibus, digitis vel manu oſſa fracta componenda, ac æquanda.

Si vero frangatur os per longitudinem, vel ad interiora declinet, ita ſituetur Patiens, ut ſuper ventrem decumbat, Chirurguſque manubus, uti poteſt, fracta oſſa componat.

Sin os fractum comminutum ſit, Apertio facienda, ſicque & fragmenta libera auferenda, & alia reponenda. Verum cum vix ſub cute ſolum, ſed ſub ipſis muſculis talia fragmenta plerumque lateant, ſine periculo hic Sectio non inſtituitur: hinc omnino cavendum, ne in facienda hac apertione, tendines, vel vaſa quæpiam majora lædantur, ſicque graviora excitentur ſymptomata.

PRAXEOS CHEIRURGICÆ
LIBER QUINTUS
De Luxationibus.

CAPUT PRIMUM.
De Luxationibus in genere.

Luxatio quid ſit. I. QUemadmodum in *Fractura* oſſium ſolvitur continuitas, ſic in *Luxatione* eorumdem ſeparatur contiguitas. LUXATIO namque, ſive EXARTICULATIO, Barbaris DISLOCATIO dicta, nihil eſt aliud, niſi *Oſſis e ſua ſede in alienam prolapſus, quo motus arbitrarius impeditur*. Proprie tamen *Ea* locum habet iis in oſſibus, in quibus reperitur ſtructuræ ratio talis, quæ ad motum manifeſtum eſt comparata; uti ſunt omnes articuli per diarthroſin conjuncti: videmus enim, quoties e ſede ſua excidunt oſſa, motum articuli perire. In oſſibus vero per ſynarthroſin conjunctis, in quibus nullus adeſt ſenſui manifeſtus motus, non quidem ille aboletur, ſed propter tendinum ligamentorumve compreſſionem oritur dolor, & actio partis impeditur, exemplo ſint oſſicula in carpo, & tarſo.

Luxationum differentiæ. II. Dupliciter autem luxari oſſa contingit, ſecundum magis & minus. Illa ſpecies perfecta eſt, oſſe extra ſuum locum plane collocato, quæ idcirco ἐξάρθρημα Græcis, vulgo *Luxatio* ſeu *Dislocatio* dicitur. Hæc vero imperfecta, qua παράρθρημα Latinis *Subluxatio* nominatur.

Perfecta ergo Luxatio eſt, quum ligamenta ita relaxantur & extenduntur, vel diſrumpuntur, ut os extra cavitatem ſuam plane deturbatum, & in alieno, nec conſueto loco ſitum ſit. Imperfecta vero dicitur, quum os e proprio loco non prorſus dimotum eſt, ſed partim extra manet, partim intra, ſinus ſeu acetabuli margini inſiſtens. Id quod accidit, aut quia violentia non valde magna fuit, aut quia ligamenta firma ſolidaque reperta ſunt, nec admodum relaxata, ſed violentiæ quodammodo reſtiterunt. Pertinent huc *Diſtorſio*, *Perverſio*, & *Relaxatio* ſeu *Elongatio*; viz. cum laxatis & longioribus factis ligamentis, articulus quidem ſecundum longitudinem a ſua ſede quodammodo recedit, non tamen e toto excidit.

III. Verum præter duplicem hanc, perfectam & imperfectam luxationem ſunt & tria alia luxationis genera viz. in partem ſuperiorem, vel inferiorem, & ad latus, quæ probe cognoſci ac conſiderari debent, ut in proprium, naturalemque locum reduci ac reſtitui poſſint.

Adhæc aliæ luxationes ſimplices ſunt, aliæ compoſitæ. Simplices dicun-

cuntur, quæ nullam aliam affectionem conjunctam habent. Compoſitæ vero, quibus unus vel plures affectus ſunt conjuncti; ut cum ad luxationem vulnus, fractura, inflammatio, abſceſſus, vel aliud quid acceſſerit.

Denique & differunt Luxationes ratione cauſarum, quod nunc fiant a cauſis externis; caſu, ictu, ſaltu, violenta membri diſtorſione: nonnunquam ab internis; humoribus puta affluentibus.

IV. Enimvero Luxationum Cauſa duplex eſt, externa & interna. Externa luxationum cauſa, eſt caſus, ictus, ſaltus, extenſio, & motus partis violentus, aut quidvis aliud ejuſmodi, quod vel ligamenta diſrumpit, vel extendit & relaxat, adeoque violenter os ſede ſua movet & expellit. *Cauſæ.*

Interna cauſa, eſt humor ad articulum affluens, & ligamenta laxans, qui ſenſim adauctus, oſſis caput tandem foras trudit.

V. Dignoſcitur autem Luxatio viſu & tactu. Tumor enim in ea parte, in quam oſſis caput excidit, apparet; cavitas vero in loco, e quo prolapſum eſt: idque eo facilius deprehenditur, ſi corpus non admodum craſſum & pingue ſit, aut locus excarnis. Deinde perfecta ſi ſit luxatio, membrum brevius redditur: quia prolapſum e ſede ſua os, cum reſiſtentiam non habeat, ſurſum trahitur a muſculis, niſi ingens ligamentorum laxitas in cauſa fuerit, quod ultra modum elongetur. Sed cum luxatum membrum ſemper ſano diſſimile ſit, in ſitu, figura, & longitudine; cum ſano & integro id comparandum, ut brachium cum brachio, crus cum crure in eodem homine. Inſuper cum articulationes propter motum factæ ſint, ſi oſſis caput e naturali ſede excidat, motus articuli læditur; hinc ubi luxationis ſuſpicio eſt, motus tamen non læditur, luxationem nondum factam eſſe concludendum. Tandem quia e ſede ſua elapſum os partes ſentientes, in quas prolapſum eſt, tendines puta, nervos, muſculos comprimit, magnus inde excitatur dolor. Sin vero ſaltem ſit Subluxatio, ſymptomata hæc remiſſiora ſunt, aut quædam eorum abſunt. *Signa Diagnoſtica.*

VI. Prognoſtica Luxationis ſigna ea ſunt, ex quibus vel periculoſam & curatu difficilem, vel lethalem eſſe luxationem deprehendimus. Hæc ex articulorum figura, item ex luxationis magnitudine, & cauſis: nec non morbis luxationi conjunctis, ac ſymptomatibus ei ſupervenientibus; denique ex luxationis tempore, atque ex corporis habitudine deſumuntur. Oſſa itaque facilius vel difficilius luxantur & luxata facilius vel difficilius in priſtinam ac naturalem ſedem reſtituuntur, vel ob majorem aut minorem ſinus cavitatem, vel ob ligamentorum ac muſculorum validitatem aut laxitatem. Quibus igitur membrum robuſtum, ac ligamenta valida ſunt, articulus minus facile excidit, & difficilius reponitur; at repoſitus validius continetur. At quibus membrum imbecillius eſt, corpuſque mollius, & ligamenta infirma, facilius elabitur, faciliuſque reſtituitur; verum reſtitutus minus fideliter continetur. Hinc in corpore puerili & tenero oſſa luxata facilius reſtituuntur; reſtituta tamen minus facile retinentur. Contrarium accidit in adultis & corporibus robuſtioribus. Similiter illi articuli, qui profundiori ſinu reconduntur, pluribuſque ligamentis fulciuntur, difficilius luxantur, & luxati difficilius in priſtinum locum reſtituuntur. E contrario, qui planiori ſinu articulantur, paucioribuſque ligamentis fulciuntur, facilius luxantur, luxatique facilius in priſtinum locum reſtituuntur. Inſuper quo longius a ſuo ſinu articulus excidit, eo difficilius reſtituitur; quo proprius eo citius. *Prognoſtica.*

Luxationes, in quibus oſſium margines, ſive cavitatum ſupercilia ab-

rumpuntur, peſſimæ ſunt, quoniam ſuo loco etſi reſtituuntur articuli; tamen non diu perſiſtunt, ſed leviſſima de cauſa iterum excidunt. Haud ſecus qui ob ligamentorum laxitatem elapſi ſunt articuli, licet reponantur, tamen rurſum facile elabuntur.

Luxationes quibus dolor ingens, inflammatio, aut vulnus accidit, curatu ſunt difficiles, nec periculo carent, & ſine convulſionis, imo mortis periculo reſtitui non poſſunt. Monet quoque Hippocrates, quod, ſi febris articuli repoſitionem antevertat, nullum luxatum articulum in ſuam ſedem compellere conveniat.

Vetuſtæ item luxationes, & quæ jam callo obduruerunt, & in quibus lentus humor articuli cavitatem replevit, nunquam, vel ſaltem difficillime ſanantur. Omnis ergo luxatio ſtatim reponenda eſt.

CAPUT II.

De Luxationum Curatione.

Curatio ſimplicis luxationis.

I. IGitur in omni Luxatione curanda, communis eſt indicatio, ſcilicet *Luxati & ſuo loco moti Membri in propriam & naturalem ſedem Reductio*, quam operationem ἀρθρέμβολον Græci vocant. Hanc ſi quis cum fructu exercere deſiderat, is imprimis omnium in corpore humano articulationum naturam noviſſe debet. Etenim per illam viam per quam exiliit, in ſuum locum reducendum eſt os, quod ſede motum fuit. Huic autem reductioni inſerviunt quatuor operationes; Extenſio viz. Repoſitio, Deligatio, ac membri repoſiti Collatio. Enimvero luxatum membrum, haud ſecus ac fractum, tum ob tendinum contractionem, tum quoque ut oſſis caput ſuæ ſedi e directo opponatur, eſt extendendum.

Extenſio luxati membri quomodo ſit facienda.

II. Fiat vero *Extenſio* ſtatim poſt luxationem factam. Quod ſi propter Chirurgi abſentiam ſtatim fieri non poſſit, fiat die etiam ſecundo vel tertio, niſi ob accedentem inflammationem deſiſtere cogamur; die autem quarto propter exacerbationem nihil tentandum: obſervatum enim, quod ſi tentetur extenſio, reſtitutio feliciter non ſuccedat, ſed multa eam ſequantur incommoda. Unde Fallopius *lib. de luxationibus cap.* 3. „ moneo „ vos, *inquit*, ut habeatis ſemper rationem temporis, ad ſummum non „ excedentis diem tertium, & ſi tertius dies eſſet præteritus, expectan„ dus eſt terminus inflammationis, & tempus, uſque quo periculum non „ ſit de inflammatione, eſtque monente Hippocrate *lib. de Articulis*, dies „ ſeptimus. Et Tagaultius *lib.* 5. *cap.* 4. hanc ſententiam confirmat hiſce verbis: „ ſi antequam ad luxationem vocèris, pars luxata dolore in„ feſtetur, aut inflammatione occupetur, non prius eam in ſuum locum „ reponere tentabis, quam dolor finitus fuerit, & inflammatio conquie„ verit. Si enim membrum dolore aut inflammatione affectum diſtenden„ do laceſſiveris, periculum eſt, ne convulſio, aut aliud pravum ſym„ ptoma ſuſcitetur. In ſimilia verba erumpit Ambroſius Paræus, cum „ *Chirurg. lib.* 15. *cap.* 5. ſic inquit omnis luxatio reſtituenda eſt, ante„ quam inflammatio venerit: quod ſi jam illa adſit, de tollenda ſollici„ tum ſtatim Medicum eſſe oportet, de cætero Ægrum quieſcere; ne, „ ſi irritetur malum, doloris exacerbatio, convulſionis, gangrænæ, & „ tandem mortis afferat conſecutionem; ut aliquando a ſe obſervatum „ refert. Ergo ubi inflammatio, & alia prava ſymptomata ſedata & correcta fuerint, tum demum aggredienda luxationis reſtitutio eſt, ſi præſertim.

tim corporis & membri affecti habitus eam admittere poſſit. Adſtipulantur Joh. de Vigo *lib.6.cap.1*. Anton. Chalmæteus *Enchirid. Chir.lib.4.cap. 2.* Scultetus *Armam.Chir. tab. 28.* & alii: „ non ſine cauſa graviſſima Celſus *lib.8.cap.11.* & alii (inquit Fabritius Hildanus *Cent. 2.Obſ.40.*) monent, in Dislocationibus, quicquid ſuo loco motum eſt, „ ante inflammationem reponendum eſſe. Sin illa adfuerit, quieſcere oportere, nec membrum laceſſere, uſque dum inflammatio finita ſit. „ Qui ſecus faciunt, non leviora ſymptomata, imo & mortem non-„ numquam inferunt; uti variis exemplis ibidem affirmat. Itaque ſi primis tribus diebus fieri non poſſit extenſio, expectandum uſque ad ſeptimum aut octavum diem. Sed antequam tunc fiat extenſio, quia callus interea generari incipit, præparandus eſt articulus ad indolentiam, & facilitatem reſtitutionis, calefaciendo, emolliendo, & laxando partes articuli; muſculos nempe, tendines, & ligamenta: ſi namque partes hæ emollitæ ſint, facilius & minore cum dolore extenduntur. Hæc articuli emollitio fit per *Fotum plurimæ Aquæ Tepidæ*, vel *Decoctionis Malvæ*, *Althææ*, *Violariæ*, *Florum Camomillæ*, *Meliloti*, *&* *ſimilium*.

Cæterum Extenſio hæc fit, vel ſolis manubus Chirurgi, aut ejus miniſtrorum; iſque modus Palæſtricus appellatur, quia in paleſtris luctantium membra luxata ſimpliciſſimo hoc modo reponebantur; atque convenit in mollibus corporibus, & ubi luxatio levis ac recens eſt; vel laqueis & faſciis, nec non beneficio Scalarum, Forium, Piſtillorum, Iuſtrumento Hippocratico ἄμβη dicto; qui modus Methodicus nominatur, & convenit pueris, fœminis, & maſculis jam robuſtioribus, & luxationibus mediocribus, non admodum levibus: vel Organis ſeu Machinis perficitur majoribus; & organicus dicitur, ac adhibetur cum difficillima ſit luxatio. Hac de re conſule Hippocratem *Lib. de Fracturis*, *&* *Articulis*. Oribaſium *Lib. de Machinamentis*. Hildanum *Cent.5.Obſ.69.&* *86*, Scultetum *Armament. Chirurg. tab.22. fig. 1. & 4.*

Quocumque autem modo luxati membri extenſio fiat, neceſſum eſt eouſque fieri, ut inter oſſa liberum aliquod ſpatium relinquatur, ne in repoſitione oſſis caput atteratur & ſinus ſupercilia frangantur, unde ſymptomata gravia & ſæpe incurabilia eveniunt. Inſuper in extenſione membri commoda figuratio obſervanda; rectitudo viz. tum ratione aſsium, tum ligamentorum, & muſculorum. Servata namque harum partium rectitudine, minore cum dolore & difficultate ſuccedit extenſio.

III. Extenſione ſufficiente facta, os, quod proprio ſinu exciderit, vel reſtituendum per circumgyrationem, vel placide ab ea parte, qua fuerit prolapſum, in contrariam impellendum; & tandem minimo, quam fieri poteſt, dolore in proprium ſinum *Reponendum*, ne fiat contuſio, vel attritio capitis & ſinus inter ſe: Hi vero motus non ſemper neceſſarii ſunt; nam interdum, ubi extenſio facta eſt, ſi muſculi prius contracti tantum remittantur, facile ſua ſponte articulus in locum naturalem redit. *Repoſitio.*

Quod ſi & luxatio imperfecta, & os ex ſinu ſeu acetabulo prorſus excuſſum non ſit, neceſſe non eſt membrum extendere; ſed illud movendo & agitando leniter & apte in ſedem naturalem, recta propellendo, vel placide circumgyrando, manu dirigatur ac reſtituatur.

Articulum autem recte repoſitum eſſe cognoſcitur, primum ex naturali membri figura, quando nulla cavitas, nulluſque circa articulum tumor apparet, quemadmodum ante reſtitutionem, ſed in omnibus ſimilis eſt ſanæ parti, aut parum admodum abeſt propter influxos humores, quumque motum amiſſum reductum membrum recuperavit, deinde ex doloris remiſsione, quæ ſignum eſt inſeparabile: ſemper enim dolor ſedatus indicat reſtitutum eſſe articulum, licet

licet reducto membro interdum & dolor remaneat, quod prius valde læſi ſint muſculi.

Deligatio IV. Repoſito vero in ſedem naturalem articulo, membrum ita firmandum, ut articulus iterum ex ſua ſede egredi non poſſit, cum ob ligamentorum ac tendinum laxitatem facile prolabi ſoleat. Id autem perficitur eodem fere modo, ac in fracturis: primo enim antequam deligatio inſtituatur, Medicamentum apponatur, quod influxum humorum & inflammationem prohibeat, & laxata ligamenta adſtringere, partemque roborare queat; quale eſt *Oxycratum*, vel *Vinum Rubrum Adſtringens*. Hinc convenienter membrum deligandum per faſcias & Splenia, quarum beneficio in orbem munienda eſt articulatio, donec ligamenta debitum robur & adſtrictionem acquiſiverint. Ita tamen adminiſtranda *Deligatura*, ut articulus in ſua ſede conſervetur, ac humorum affluxus prohibeatur. Sique opus ſit, & membri figura ac ratio id patiatur; etiam Ferulæ e denſa charta, vel corio, vel alia conveniente materia imponendæ.

Collocatio. V. His peractis *Collocetur* membrum molliter ac æqualiter, tali figura, quæ ipſi ſano naturalis ſit, non doloroſa, nec laſſitudini obnoxia. Et ſi pruritus, vel dolor, aliave ſymptomata non urſerint, deligatio haud ſolvatur ante diem quintum, ſextum, aut ſeptimum: tunc enim laxatis faſciis, & pruritu, ob detentos vapores excitatos ſolvendæ faſciæ, parſque pruriens *Aqua Tepida* perfundenda, ut apertis leviter poris detentæ fuligines tranſpirare queant, adeoque pruritus mitigetur. Quod ſi pruritus non ſit moleſtus, a fotu hoc abſtinendum. Hinc facta molli Frictione, articulus leniter ad hanc & illam partem movendus, ne, concreſcente in articulo humore, tendinibus ac ligamentis rigiditas tandem inducatur. Deinde impoſitis Spleniis *Oxycrato*, aut *Vino Rubro Adſtringente* madidis, membrum ut prius deligetur; ſed prima paulo arctior ſit ſecunda deligatio. Atque ita porro procedendum; donec membrum ſatis videatur robuſtum; quo tempore ſolvendum, & Ægrotanti præcipiendum, ut conſuetas operationes moderate exercere incipiat.

Curatio Luxationis cum inflammatione, &c. VI. Verum accidit nonnumquam, ut Luxatio non ſit ſola, ſed alii inſuper affectus præter naturam, dolor puta, inflammatio, vulnus, fractura, conjungantur. Sin ergo, antequam Chirurgus vocatur jam dolor & inflammatio partem affectam prehenderit, articuli luxati reſtitutio non tentanda, niſi dolor & inflammatio ſedata fuerint. Si enim antequam hoc factum fuerit, ea tentetur, metuendum eſt, ne ex tendinum & ligamentorum diſtenſione convulſio, vel aliud periculoſum ſymptoma oriatur. Quamobrem nec extenſio, nec aliqua alia operatio locum habet; ſed in medio, minimeque doloroſo ſitu pars affecta deponatur, & Secta Vena, alvoque Clyſtere laxata, ei apponatur *Vinum Rubrum Adſtringens*, vel Epithema ex *Aq. Fl. Sambuci*, *Aceto Roſaceo*, *Vino Rubro*, *&c.* v. gr.

℞. *Aq. Flor. Sambuci* ℥ vij.
Aceti Roſacei ℥ j ß.
Vini Rubri Adſtringent. ℥ iij.
Camphoræ ʒ j ß.
Sacchar. Saturn. ℈ j ß.
M. pro Epithemate.

Vel circumjiciatur Fomentum ex emollientibus, dolorem ſedantibus, & leviter reſolventibus; ex *Malva*, *Althæa*, *Parietaria*, *Floribus Camomillæ*, *Sambuci*, *Roſar. Rubr. Summit. Anethi*, *ſimilibus*, *in Aqua Communi & Vino rubro Adſtringente decoctis*. Sedata inflammatione, doloreque mitigato, extendatur, reponatur, & collocetur membrum, ut in luxatione ſimplici.

VII.

VII. Sin inflammatio poſt repoſitionem ſuccedat, quod non raro contingit, tum ratione violentæ extenſionis, tum doloris perpetui, inſtituendus eſt Victus tenuis, vena ſecanda, & purgans Medicamentum exibendum, moxque ſolvenda deligatio, etiamſi ſit primo vel ſecundo die, & præſcriptum Epithema vel Fomentum imponendum, donec Patiens levamen percipiat. Hinc membrum laxius deligetur paucioribus faſciis, idque ſingulis diebus faciendum, ad inflammationis uſque declinationem: qua ablata, obſervetur curandi modus nunc expoſitus.

VIII. Si Vulnus luxatio acceſſerit, ita ut articulus vel detectus vel extra cutem protruſus ſit, affectus eſt admodum periculoſus, ac ſæpe lethalis; cum ex tendinum ac ligamentorum diſtenſione ſeu dilaceratione dolor, inflammatio, convulſio, febres acutæ, graviſſima adeoque ſymptomata excitantur; eſtque eo periculoſior, quo membrum majus eſt, ligamentaque & tendines circa id robuſtiores: unde humeri ac femoris luxatio cum vulnere plerumque mortem affert. Eo etiam majus periculum eſt, quo vulnus articulo proprius. Ideoque Hippocrates oſſium luxatorum cum vulnere repoſitionem, eorumque deligationem averſatur, ſoliſque dolorem lenientibus, & inflammationem tollentibus initio uti jubet, nihilque ex his tuto reponi poſſe putat, præter digitos, manus, & plantas, atque in his ipſis etiam diligenter omnia peragenda eſſe præcipit. Neque enim vel digitus, in quo minimum periculi eſt, reponi debet, cum inflammatio adeſt, ſed vel antequam inflammatio accedit, vel cum jam ſedata eſt, multo magis in aliis articulis id faciendum, de quibus *Libr. de Articulis* §. 74. 76. 77. 78. ita inquit: „ At vero quibus tibiæ oſſibus luxatis, ac ulcere inducto, articuli circa pedem penitus eminent, ſive intro vergant, ſive extra, tales reponere non oportet, ſed permittere ut quicumque velit Medicus reponat. Illud „ enim clare ſcire oportet, quod homo morietur, ſi repoſiti permanſerint. Sed „ & vita paucorum dierum his continget. Pauci enim ex ipſis ſeptimum diem „ tranſgrediuntur. Convulſio enim eſt, quæ ipſos occidit. Sed & gangrænari contingit tibiam & pedem. Hæc ita futura eſſe certo ſcire oportet. Si vero repoſiti non fuerint, & ne tentati quidem ab initio, plerique ipſorum ſuperſtites „ evadunt. Eadem ratio eſt, ſi cubiti oſſa circa manus articulum ulcere facto „ emineant, ſive ad internam manus partem, ſive ad externam. Clare enim noſſe id oportet, quod is morietur intra paucos dies tali morte, qualis antea „ dicta eſt, cui repoſita oſſa permanſerint. Quibus autem repoſita non fuerint, „ neque repoſitio tentata ſit, hi multo plures ſuperſtites manent. Quibus vero tibiæ os, facto ulcere, circa genu eminuerit foras, ſive ad externam partem, „ ſive ad internam, his, ſi quis reponat, adhuc promptior mors adeſt quam „ aliis, etiamſi etiam illis prompta aderat. Si vero omiſſa repoſitione medearis, „ ſpes quidem ſalutis hoc ſolo modo exiſtit. Verum periculoſiora hæc oſſa ſunt, „ quanto ſuperiora ac robuſtiora, & a fortioribus elapſa. Eadem ratio eſt, & „ de articulis circa gibbum cubiti, & de cubito ac brachio: quæcumque enim „ ex his luxata ulcere facto eminuerint, ea omnia ſi repoſita fuerint mortem „ inducunt: non repoſita ſpem ſalutis: claudicationem vero ſuperſtitibus lethaliores autem ſunt ſuperiores articuli, ſi reponantur. Sed & ſi non reponantur, periculoſiores iidem ſunt. At vero quibus articuli digitorum aut pedis, aut manus luxati facto ulcere eminuerint, oſſe non fracto, ſed circa ipſam connexionem avulſo; his ſi repoſiti permaſerint, adeſt quidem periculum „ convulſionis, ſi non bene curati fuerint: attamen operæ pretium eſt ut repoſitio fiat, cum prædictione, quod multa cuſtodia ac cura opus habet. Minime „ primi articuli periculoſi ſunt: ſuperiores autem periculoſiores. Reponere „ vero oportet eadem die aut poſtridie: tertio aut quarto minime. Quarto enim „ die

Luxatio cum vulnere.

„ die maxime recrudeſcere ſolent.Quibus autem non ſtatim repoſiti fuerint,in „ his dictos dies transgredi oportet Quicquid enim intra decem dies repoſitum „ fuerit,omne id continetur.Si vero repoſito oſſe Convulſio accedat articulum „ ſtatim ejicere oportet,& calida quam ſæpiſſime humectare,& totum corpus, „ & præſertim circa articulos , calide & leniter ac molliter tractare. Verum „ inclinatum magis quam extentum totum corpus eſſe oportet. Expectandum „ tamen eſt, articulos circa digitos, qui reponuntur, abſceſſuros eſſe. Plerum- „ que enim ita contingit ſi vel quævis inflammatio ſubſit. Quare ſi non,propter „ vulgi imperitiam , Medico verenda eſſet accuſatio, nullum penitus reponere „ oportebat.

„ Quod autem Hippocrates in ſolis digitis faciendum conſulit, id nos in re- „ liquis quoque articulis facere conabimur; *inquit* Tagaultius *lib.5.cap.*4.ac ſta- „ tim quidem inter initia , dum pars adhuc inflammatione vacat, prolapſum „ cum vulnere articulum mediocri extenſione (validam enim extra periculum „ perferre non poteſt)reponere tentabimus.Quod ſi juxta animi inſtitutum eve- „ nerit , inflammationem ſolummodo arcere conabimur. Si vero inflammatio, „ aut convulſio , repoſito oſſe acceſſerit, rurſus id (ſi modo fieri ſine vi poſſit) „ ſuo loco protinus expellendum eſt. At ſi hoc quoque periculum metuamus , „ (non inflammatus articulus ſine vi fortaſſe cedet, & ſua ſede iterum propelle- „ tur) ſatius fuerit per initia in majoribus articulis repoſitionem differre. Ubi „ vero inflammatio conquieverit,(quod ſeptem aut novem dierum ſpatio con- „ tingit) tunc præfari oportet, quale periculum ex repoſitione ſit ſecuturum; „ & ſi non reponatur , hominem ea parte claudum ac mutilum omnino per re- „ liquum vitæ tempus futurum:dein conabimur ſine violentia os in ſuam ſedem „ compellere. Porro ulceris curationem eamdem,quæ propoſita eſt in fracturis „ cum ulcere, adminiſtrabimus. Omne autem membrum , quod cum vulnere „ loco motum , neque repoſitum eſt,ſic jacere convenit,ut maxime cubantem „ juvet; tantum ne moveatur, neve dependeat. Hæc Tagaultius: cui, ut & „ Hippocrati,ſubſcribunt C.Celſus *lib.* 8. *cap.*24. Galenus *in Hippocr. de Articu-* „ *lis, Vido Vidio Interprete.* Ambr. Paræus *Chirurg. lib.* 15. *cap.*15. Fallopius *tract.* „ *de Luxation. cap.* 9. 10.11. Cæſar Magatus *de Vulneribus lib.*2.*cap.*71. Scultetus „ *Armam. Chir. tab.* 28. & alii plures.

Ubi ergo articulus major reponi nequit, habita prius univerſalium & victus ratione , membrum ſine omni extenſione & deligatione in media figura vel de collo ſuſpendatur, vel leniter collocetur, ut immobile maneat, & dolorem non ſentiat. Impedienda interim inflammatio,& convulſio imminens,medicamento dolorem mitigante , leviterque repellente.

Obſervatio. Sin vero (majoris præſertim articuli) luxatio facta ſit cum vulnere, tendinibus dilaceratis , ac omnino diſruptis ligamentis , atque adeo oſſe detecto ac extra cutem protruſo, eoque tandem ſphacelato nulla curationis ſpes eſt,niſi quod ſupra luxatum articulum in parte ſana membrum exſtirpetur.Talem caſum nobis videre contingit Anno 1678. in Ruſtico, cui tibiæ os, ubi talo conjungitur, cum vulnere erat diſlocatum , atque diſruptis articuli ligamentis detectum & extra cutem protruſum ac brevi poſt gangrenatum . Quem cum tractarem cum Chirurgo N. van Engelen, ſuaſi mox totius cruris prope genu amputationem; cui conſilio cum Chirurgus obtemperare nollet, putans certo certius ſe hunc affectum curaturum, morbus in dies auctus fuit, graviſſimaque acceſſerunt ſymptomata , ut tandem , cum præ foribus mors videretur , vocatis inſuper Petro Waſſenaar Medicinæ Doctore, & Petro Curtio Chirurgo fuerit concluſum de cruris prope genu extirpatione; qua ſequenti die peracta Patiens, qui duos præter propter menſes miſerrime decubuerat,brevi reſtitutus eſt, & ligneo cru-

re

re inſtructus etiam nunc inter vivos verſatur.

IX. Sed & nonnumquam accidit, ut luxationi Fractura conjungatur. Quo in caſu membrum vulgari modo extendendum, & luxatus articulus in ſuum locum reponendus, oſſa vero fracta conformanda & componenda ſunt. Et primo quidem luxatus articulus, ſi fieri poſſit, reponendus, deinde fractura curanda, & utriſque conveniens deligatio adhibenda. Quod ſi ante fracturæ curationem articulus ſine periculo reſtitui non poſſit, primo fractura coaptanda; deinde, ubi callus generandus eſt, danda opera, ut etiam articulus luxatus reſtituatur. *Luxatio cum fractura.*

X. Sin vero luxatio vel ob Chirurgi abſentiam, vel ob patientis negligentiam, vel ob præſentem Inflammationem, aliamve ob cauſam ſtatim non reſtituatur, calloſa circa articulum contrahitur durities. Eſtque calloſa hæc ſubſtantia vel dura ac lapidea, vel non ita dura. Idcirco articulus fovendus, vel *Aqua Simplici Calida*, vel Fotu emolliente, ac leviter admodum reſolvente, ex *Althæa*, *Malva*, *Violaria*, *Floribus*, *Camomillæ*, *Meliloti*, *Radice Cucumeris Aſinini*, *Seminibus Lini*, *Fœnigræci ſimilibus in Aqua Communi decoctis*. Poſt fotum articulus inungendus Linimento ex *Unguento Althææ*, *Oleo Liliorum Alborum*, *Amygdalarum Dulcium*, aliiſve emollientibus. *Luxatio Antiqua cum Callo.*

Tandem ubi quicquid calloſum fuerit, emollitum & diſcuſſum eſt, ad partis extenſionem, & articuli repoſitionem deveniendum, atque reliqua facienda & adminiſtranda, ut in luxatione ſimplici. Quid ſi, articulo reſtituto, callus oboritur, Patiens juxta uſum emollientium & leviter diſcutientium, articulum, quantum poſſibile moveat, quo motu callus digeratur.

CAPUT III.

De Luxationibus in ſpecie.

I. CÆterum inter præcipuorum articulorum diſlocationes, primo loco occurrit MAXILLÆ INFERIORIS LUXATIO, qua & maſticatio tollitur, & locutio depravatur. Raro tamen accidit, ut ea luxetur, ob arctiſſimam ejus cum oſſibus temporum per validum ligamentum articulationem, & validiſſimum muſculorum eam ſurſum trahentium robur. *Maxillæ inferioris Luxatio.*

Hæc autem Luxatio vix aliam in partem fieri poſſe, quam anteriorem ejus, cum temporum oſſibus articulatio abunde docet. Enimvero in partem poſteriorem luxari non poteſt, quia temporum oſſis proceſſus obſtant, idque impediunt; nec facile dextrorſum; quia ſiniſtrum maxillæ capitulum plurimum impedit; neque etiam ſiniſtrorſum, quia impedimento eſt capitulum maxillæ in latere dextro. Ergo in partem anteriorem maxilla tantum luxari ſolet. Accidit autem iſta luxatio, ſi proceſſus anterior & acutus infra os Jugale elabitur, ut eo ita humilior fiat, ut ſurſum in ſuum locum amplius redire non poſſit. Alias enim etſi proceſſus hic oſſe zygomatico humilius demittatur, non tamen ſtatim fit luxatio, ſed ore aperto ſuum in locum revertitur. Fit vero iſta luxatio, vel in uno dumtaxat latere, cum ſolum pars ejus dextra vel ſiniſtra elabitur, vel in utroque latere ſimul, cum tota inferior maxilla e ſede ſua excidit.

II. Cauſa hujuſce Luxationis frequentiſſima, ſi non unica, eſt nimia oris apertio & diductio, quæ plerumque fit oſcitando, ita ut proceſſus acutus, qui *Corone* Græcis dicitur, oſſe jugali humilior fiat, ſimulque in latus convertatur. Nihilominus tamen ligamentorum laxitas, nec non muſculorum debilitas, cauſæ eſſe poſſunt adjuvantes, quod maxilla diſlocetur.

III. Maxillam autem e ſua ſede excidiſſe cognoſcitur, quod in anteriorem

partem promineat, ejuſque proceſſus acuti extent juxta articulos maxillæ luxatos. Si namque proceſſus acutus ex oſſe jugali excidat, neceſſe eſt, ut ibi emineat, quod in homine non ita obeſo & viſu & tactu facile cognoſcitur. Os manet apertum, unde loquela impeditur, & ſaliva Ægro invito effluit.

Si ex una tantum parte maxilla luxata fuerit, ipſa cum mento in contrariam partem, qua luxata non eſt, inclinatur, os diſtorquetur, unde dentes nec committi poſſunt, nec paribus ſuis reſpondent, ſed ſub inciſoriis canini conſiſtunt: Inſuper in parte luxata protuberantia notatur, ac muſculus temporalis rigidus admodum apparet.

Si vero in utroque latere ſit luxata, tota cum mento, & quidem recta, in partem anteriorem ſive ad pectus prominet, os apertum relinquitur. Dentes inferiores longius quidem, quam ſuperiores excedunt, e regione tamen ſibi invicem, inciſorii inciſoriis, canini caninis reſpondent: juxta malas in utroque latere eminentia apparet, quam proceſſus acutus efformat, muſculique temporales, quorum tendines hic proceſſus excipit, intenti, rigidique conſpiciuntur.

IV. Periculo interim non vacat maxilla, ſive ex altera tantum parte, ſive ex utraque luxata. Facilior tamen reſtitutio eſt, ſi in uno dumtaxat latere luxetur: ſin vero in utroque ſimul luxatio ſit, difficilior, periculoſa, ac interdum lethalis eſt; præſertim ſi quam celerrime non reponatur: cum muſculi omnes, quibus maxilla continetur & movetur, intendantur admodum, hinc & dolores, inflammationes, febres continuæ, graviſſimaque alia ſuperveniant ſymptomata.

V. Maxillæ luxatæ repoſitionem eleganter docet Hippocrates *lib. de Articulis* §. 26. quem ſecutus eſt C. Celſus *lib. 8. cap. 12.* Nimirum videndum imprimis, an ex altera tantum parte fuerit prolapſa Maxilla, an ex utraque. Si in utroque latere luxata ſit, in humili ſede Æger collocetur, ejuſque caput vel ad parietem, interjecto pulvinari duriuſculo, urgeatur, vel a miniſtro, a tergo Aegri collocato, ut immobile maneat, teneatur; hinc Chirurgus utriuſque manus pollicem linteo obvolutum dentibus molaribus imponat, reliquis vero digitis maxillam ad mentum extrinſecus apprehendat, ſicque eam primo deorſum trahat, mox in partem poſteriorem adigat, tandem ſurſum pellat, ſicque eam reſtituat.

Sin in uno tantum latere fuit luxata, reponitur maxillam in partem oppoſitam protrudendo, quod non ita difficulter fieri ſolet. Imo vel colaphus gravior eam non ſemel reſtituit.

Repoſitione facta, conveniens deligatio facienda, quæ fiat Faſciam imponendo ad mentum, ubi aliquantulum dehiſcat, ut hinc inde mentum apprehendat: deinde ex utraque parte ad aures eadem faſcia reſcindenda, aureſque foras trahendæ; hinc liganda faſcia in capitis vertice, eaque non ſolvenda donec maxilla fuerit confirmata: quod bidui, tridui aut ad ſummum quatridui ſpatio fieri ſolet. Interim a ſermone multo, oris diductione, & oſcitatione, durorumque ciborum maſticatione Patiens abſtineat, & liquidis contentus ſit.

Claviculæ luxatio. VI. Interdum & CLAVICULA ſede ſua dimovetur, id quod Galenus *in Comment. ad Hippocratis librum de Articulis* ſuo exemplo probat, ubi prolixe recenſet, quomodo ſibi in Palæſtra hic articulus ita luxatus fuerit, ut inter acromium & jugulum trium digitorum intervallum intercederet, & quid circa ſe actum ſit.

Luxatur autem Clavicula, quin potius ſubluxatur, vel in commiſſura ejus cum ſterno, vel ubi ſcapulæ acromio jungitur, ex caſu, aut violento quovis extrinſeco ictu, ſeu percuſſione, laxatis, extenſiſque conjunctionis ligamentis, hinc

& c

& e ſede ſua paululum clavicula avulſa. Raro tamen id accidit, propter firmam cum utroque oſſe connexionem.

Quum ergo Clavicula ſubluxatur, manifeſte elevata conſpicitur. Ac quando ſummus humerus a proprio loco fuerit dimotus, acutior apparet, & extare videtur os, quod recedit, ſinuſque unde excidit, perſentitur, adeo ut imperitis luxati brachii ſuſpicionem præbeat: ita Ambr. Paræus *lib. 15. cap. 11.* teſtatur ſe multos Chirurgos noviſſe, qui decepti luxationem juguli pro ſummi humeri luxatione habuerint.

Subluxata Clavicula facile admodum reponitur, & in ſedem naturalem revertitur, ſed vix unquam in ea ſervatur, unde neceſſario ſive plus minus a ſuperiore parte prominet, ſæpeque contingit, Ægrum manum neque ad caput, neque ad os movere poſſe. At circa ſternum ſi ſubluxatio facta ſit, & promineat clavicula, nullum inde relinquitur detrimentum.

Ut autem reſtituatur ſubluxatum hoc os, brachium extendendum, & clavicula in ſuum locum repellenda eſt. Quod fit, ſi Æger ſupinus jacet, pulvinari duriuſculo ſcapulis ſuppoſito, ut ſcapula thoraxque ad exteriora protuberet, & attollendo, deprimendo, aut protrahendo brachium antrorſum, retrorſumque, prout dislocatio exegerit, manuſque vola comprimendo, os hoc in ſuam ſedem compellatur. Dein ſplenia multiplicia imponenda, ac pars arctius vincienda; ſi forſan reſtituta Clavicula in ſede naturali ſervari, ac confirmari queat.

VII. DORSI SPINA e multis componitur *Vertebris*, quæ peculiari articulatione, mediantibus quatuor obliquis proceſſibus nec non ipſo vertebrarum corpore, inter ſe cohærent & connectuntur ut ad inflectendum, in anteriora præſertim, apta ſit; & ne ſedibus ſuis in iſto motu excidant Vertebræ, multis variiſque ligamentis inſuper firmantur. Quandoque tamen cauſarum præternaturalium violentia e ſua ſede quodammodo exturbantur, & ſubluxantur; raro autem perfecte dislocantur. Enimvero perfecta Vertebrarum Luxatio fieri nequit, niſi diffractis apophyſibus, nec non penitus divulſis cartilaginibus ipſi vertebrarum corpori adnatis, quibus in parte anteriore eæ inter ſe connectuntur. *Spinæ, & Coſtarum Luxatio.*

Fit autem Vertebrarum Spinæ Subluxatio vel in partem anteriorem vel in poſteriorem, vel in latera; ex caſu viz. percuſſione, nimia inflexione, ac ſimilibus cauſis violentis.

Cæterum quod Vertebræ ſuo loco motæ ſint, viſu & tactu explorari poteſt. An etiam verſus interiora, vel exteriora, vel ad latera ſubluxatæ ſint, viſu dignoſcitur.

Atque curatu admodum difficilis eſt hic affectus, præſertim ſi malum recens non ſit. Si autem plures Vertebræ ordine ſeſe conſequentes ſimul ſubluxentur, minus periculoſum eſt, quam ſi una ſaltem luxetur: una namque vertebra ſi loco moveatur, cum in acutum angulum deſinat, ſpinalem medullam comprimit, eamque valde lædit: at ſi plures ſimul loco ſuo quodammodo excidant, atque angulum obtuſum efficiant, minus ſpinalem medullam comprimunt.

Perfecta vero quando contingit Vertebrarum Cervicis aut Dorſi Luxatio, lethalis eſt. Etenim ſpinalis medulla, nervique ab ea oriundi ita comprimuntur, ut ſpiritus animales in partes inferiores influere nequeant, hinc & reſpiratio tollatur, & cæteræ partium inferiorum actiones mox ſileant.

Vertebrarum autem Cervicis Subluxatio quandoque fit verſus poſteriora, quandoque verſus anteriora. Verſus poſteriora ſi fiat, ſpinalis medulla comprimitur, mentum ad pectus flectitur, unde & loquendi & ſpirandi potentia tollitur, homoque non raro jugulatur. In anteriora ſi fiat Cervicis vertebrarum Sublaxatio, collum diſtorquetur, caput moveri nequit, facies livet, locus

 affe-

affectus dolet, & ſpirandi ac loquendi difficultas adeſt. Malum tamen minus periculoſum eſt, quam integra luxatio. Statim autem iis occurrendum: quod fit, ſi Æger in humili ſede ſedeat. Chirurgi vero miniſter ſcapulas deprimat: at ipſe Chirurgus caput utrinque ad aures apprehenſum elevet, & varie moveat, donec vertebra ſuo loco reſtituatur; quod ubi factum, caput ſine dolore iterum movere valet Æger.

Ubi Dorſi Vertebræ extrorſum Subluxatæ ſunt, Aeger ventri incumbat ſuper Scamnum Hippocratis, (vide Scultetum *Armam. Chir. tab. 25. fig. 2.*) hinc miniſtri duo vinculis duobus, quorum unum ad axillas, alterum ad oſſa innominata, firmatum ſit, fortiter partes Aegri extendant, quo is in totum quoad ſpinam elongetur, Chirurgus autem ipſe protuberantes Vertebras manu intropellat.

Ad interiora vero facta Spinæ Dorſi Subluxatio pro incurabili ab Hippocrate *lib. de Articulis*, Paulo Aegineta *lib. 6. cap. 117.* Avicenna *lib. . fen. 5. tract. 1. cap. 21.* & aliis merito habentur. Fabritius Hildanus tamen *Cent. 5. obſ. 69.* aliquid tentandum cenſet; primo quidem extenſione, & Spinæ nunc in dextrum, nunc in ſiniſtrum latus concuſſione, nec non linteo ſub ventre poſito, ejuſdem in altum elevatione, per inſtrumenta ab Oribaſio & Paræo depicta. Deinde dorſi inciſione uſque ad vertebram ſubluxatam, & vertebræ, quæ poſt inciſionem aptis tenaculis apprehendenda eſt, in altum elevatione: ſed modus hic tutus vix videtur, modo non ſit plane impoſſibilis.

VIII. Inſuper & COCCYGIS OS luxatur extrorſum & introrſum. Extrorſum quandoque Luxatur fœminis in partu difficili, quibus tamen facile, faſcia circa nares valide conſtricta, reſtituitur. Introrſum quoque Luxationem patitur, quæ ut reſtituatur, digitis tam in anum immiſſis, quam extus applicatis eouſque moveatur, donec debito ſitu locatum ſit, uti latius videre eſt apud Jobum Meekeranum *obſ. Chir. cap. 56.*

IX. COSTAE etiam nonnumquam Luxantur a caſu aut percuſſione, nunc ſupra, nunc infra, nunc intro. Si ſupra, vel infra, vel in latus fiat Coſtæ Luxatio, inæqualitas viſu & tactu deprehenditur, & hinc cavitas, illinc extuberantia apparet. Si intro luxata ſit, ſaltem cavitas obſervatur.

Sequuntur autem varia Luxatas Coſtas ſymptomata; difficultas ſpirandi, thoracem movendi, & corpus erigendi, dolor pleuritidem referens, inflammatio, febris: hinc ut quamprimum ſuæ ſedi Coſta reſtituatur, danda opera. Et ſi Luxatio ſit in partem ſuperiorem, Aeger rectus ſuſpenſis ex januæ vel feneſtræ parte ſuperiore brachiis ſtatuatur, & coſtæ capitulum extra vertebram eminens comprimatur, donec in locum ſuum redeat. Sin vero in partem inferiorem Luxata ſit Coſta, Aeger pronus incurvetur, manubus ſupra genua innixus, interim Chirurgus coſtam luxatam manu in locum naturalem comprimat. At intro facta ſi ſit Luxatio, incurabilis & fere lethalis eſt, cum manuum opera nihil præſtare poſſit. Volunt tamen, ut Emplaſtrum aliquod valide adhærens apponatur, quod ſæpius violentia ſumma avellatur, ſi forſan hoc modo reſtitutio ſequatur.

Humeri luxatio. X. HUMERI OS capite ſuo rotundo, cartilagine undique obducto, ſinui cervicis ſcapulæ perfectiſſima omnibus motibus obeundis abſolvendiſque accommodatiſſima, articulatione committitur. Cumque ſinus hic non alte ſatis pro excipiendo humeri capite exſculptus ſit, ne frequentibus luxationibus articulus hic foret obnoxius, provida natura duobus ligamentis validis, lato viz. & rotundo, duobuſque ſcapulæ proceſſibus, acromio cum eoque conjuncto claviculæ capite, & coracoide dicto proceſſu, nec non muſculis, deltoide præſertim ac bicipite, cavit, & inſuper præter cartilaginem, qua ſinum hunc incruſtavit,

vit, aliam in ambitu adjunxit, quæ ſinui quidem haud adnaſcitur, ligamentis tamen adſtricta craſſior incipit, ſenſimque verſus centrum extenuatur. Nihilominus vero cauſa violenta ſi accidat, articulus hic excidit non ſolum, ſed & reliquis frequentius & facilius.

Excidit articulus hic fere ſemper in unicum tantum locum; deorſum ſcilicet in alam, ſeu ſub axillam. Adeo autem raro in alium locum luxatur, ut ſcripſerit Hippocrates, articulum hunc, qui cum lato ſcapularum oſſe conjungitur, ſe noviſſe uno tantum modo excidere, nempe in alam; in locum vero ſuperiorem, aut exteriorem, vel interiorem nunquam, aut ſaltem rariſſime. Enimvero prolapſus humeri in partem ſuperiorem manifeſte impeditur a ſcapulæ proceſſu, acromio dicto ubi cum clavicula jungitur; at in locum exteriorem articuli hujus egreſſus prohibetur ab eodem ſcapulæ proceſſu muſculoque bicipiti; in interiorem vero, ſeu anteriorem ne oſſis humeri caput prolabatur, ſcapulæ proceſſus coracoides avertit: ut adeo cum Hippocrate affirmare liceat; in partem inferiorem plerumque humerum luxari, cum nullum ibi adſit propugnaculum, quod hanc prohibere poſſet dislocationem.

XI. An vero Humerus ſaltem luxationem perfectam, an etiam ſubluxationem patiatur, quæritur? Reſp. articulum hunc ſubluxationem nonnumquam pati; imo frequentius ſubluxatur humerus, quam alius quivis articulus, quia caput ejus rotundum deſtituitur collo oblongo; inſeritur in ſinum exilem, profunditate carentem, minimeque majori huic capiti reſpondentem, & hinc facilius deſcendit, parumque elabitur tantum, ac in margine cervicis ſcapulæ ſubſiſtit. Atque talis humeri ſubluxatio haud ita difficulter reſtituitur; viz. levi facta extenſione, per ſimplicem circumgyrationem. *Quæſtio.*

XII. Cauſa humeri luxationis violenta plerumque eſt; caſus nempe, percuſſio, brachii vehemens extenſio, aut diſtorſio, &c. Humerum vero ſub alam prolapſum eſſe, facile cognoſcitur, & monſtrat id certiſſimum, proprium, & inſeparabile ſignum: nimirum quid rotundum ac durum ſub axilla ſenſibiliter tactui obvium. Quibus tamen & alia accedunt: luxatus namque humerus ſi cum ſano comparetur, diſſimilis admodum apparet, quoniam cavitas inſolita eſt in humeri ſummo, videturque is extare, & acutior, nec rotundus, ſicut ſanus conſpicitur; cum humeri caput, quod rotunditatem faciebat, jam ſit prolapſum, & in inferiore loco recipiatur. Inſuper prolapſum brachium ſano longius eſt, manumque ori admovere Aeger nequit.

Gracilibus porro ac macilentis facilius Humerus luxatur, & luxatus facilius reponitur; at difficilius in ſua ſede detinetur. Carnoſis autem ſicuti rarius quidem luxatur; ſic difficilius in propriam ſedem reſtituitur; at reſtitutus minore cum moleſtia ſervatur. Recens quoque Humeri Luxatio facilius reponitur; antiqua difficilius, & repoſita iterum excidit quoniam ſcapulæ cervicis ſinus calloſa repletur ſubſtantia, quæ, ſi os reponatur, iterum e proprio ſinu prolabi cogit.

XIII. Igitur ut prolapſus Humeri articulus in ſuam ſedem reſtituatur, prius aliqua humeri extenſio facienda, ut verſus principia ſua retracti muſculi elongentur, adeoque luxatus humerus ſuo loco ſic reponatur. Sunt autem varii reponendi modi, ut videre eſt apud Hippocratem *Lib. de Art*, §. 2. 3. 4. Ambr. Paræum *Chir. lib.* 15. *cap.* 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. & alios. Horum tamen quoſdam, quique minorem requirunt apparatum, ac tutiſſimi ſunt, recenſebimus.

Primus modus fit, cum miniſter articulum humeri valide detineat, Chirurgus brachium deorſum trahat, hinc idem in ſinum ſuum elevando reponat. Scultetus *Armam. Chir. tab.* 23. *fig.* 3.

Secundus modus fit per Calcem, hac ratione. Aeger humi reſupinandus eſt, ac

ac inter alæ cavitatem, ſcilicet inter caput humeri & coſtas pila mediæ magnitudinis adaptanda. Chirurgus interim Ægro ex adverſo ſedens calcem ſuper pilam alæ ſubjectam applicet, & ambabus manubus humerum deorſum (cum caput ejus muſculorum vi ſurſum tractum ſit) trahat, calce vero eumdem ſurſum compellat, ſicque in propriam ſedem adigat.

Tertius modus fit per Scalam, (de qua Scultetus *Armam. Chir. tab.* 21. *fig.* 3.) eſtque tutus etiam: & ſatis commodus. Erigatur nimirum Scala firma, ſuper cujus gradum altiorem rotundum quoddam corpus quod Patientis alæ adaptari, humerique caput propellere poſſit, deligetur: ad ima ſcalæ ſubſellium locetur, qui pedibus inſiſtat Æger, poſtea ala ſuper corpus illud rotundum ponatur, brachium luxatum a Chirurgo deorſum trahatur, humeruſque hinc inde commoveatur. Interim ſanum brachium a miniſtro ex oppoſita parte etiam validiſſime deorſum trahatur, mox ſcabellum pedibus Ægrotantis ſubtrahatur, ut e ſcala pendeat, hacque ratione humerus reſtituatur.

Quartus modus a præcedente non multum differt, & piſtillo perficitur. Viz. melli aliqua faſcia involvatur Piſtillum, atque latus inter, & humeri caput dimittatur. Sit autem ejus longitudinis, ut homo ſtans propemodum ex eo pendeat. Quod brevius fuerit, homo ſedeat ſic, ut vix humerum ſuper piſtillum injicere poſſit: deinde brachium juxta piſtillum extendatur; alter vero corpus in alteram partem adigat, manubus ad collum plicatis.

Commodior autem videtur quintus modus, qui fit per Humeri ſuppoſitione, ſcilicet validus quidam & altioris ſtaturæ vir Ægrotantis alam ponat ſuper acuminatam humeri ſui partem; Humerumque luxatum verſus pectus ſuum valide trahat, Humerum ſuum elevando, ut ab eo Æger quaſi pendat. Interea miniſter alius ſcapulam deorſum comprimat, brachiumque varie moveat, uſque dum omnia rite reſtituta.

Sextus modus omnium commodiſſimus fit per Gloſſocomum, ſeu Ambi, ab Hippocrate deſcriptum, & a Paræo emendatum; de quo videantur illi, ut & Scultetus *Armam. Chir. tab.* 21. *fig.* 7.

XIV. Humero in propriam ſedem reſtituto, mediocris magnitudinis pila ex molli lana, & tenuibus linteis facta alæ ſubjiciatur, ne humerus propter gravitatem, ligamentorumque laxitatem rurſus deſcendat. Dein Splena *Vino Rubro Adſtringente* aut *Oxycrato* madida luxatu, at nunc reſtituto humero imponatur, tum ad arcendam inflammationem; tum ad relaxata ligamenta roboranda. Tandem Faſcia longa, duobus capitibus prædita, ita circumjiciatur, ut pilam conſtringat, humerique articulum comprehendat; quæ deinde ad alteram alam, ab eaque ad ſcapulas, rurſuſque ad ejuſdem humeri caput tendat, tum ad oppoſiti lateris cervicem vergat, ſæpiuſque eodem modo circumagatur, adeo ut pilam non ſolum conſtringat: ſed & brachium ſurſum trahat, vel ſaltem conſervet. Cubitus ſimiliter ad pectus addocatur, & faſcia in orbem circa corpus porrecta deligetur, ſicque vinctus humerus commode contineatur. Elapſis vero tribus, quatuor, vel quinque diebus, ſi vincula laxiora ſint facta, vel inflammationis ſuſpicio adſit, ſolvantur faſciæ: & pars affecta ut prius deligetur, donec articuli ligamenta robuſta ſatis evaſerint.

Cubiti Luxatio. XV. CUBITI ARTICULATIO ex duobus Brachii oſſibus, *Radio & Ulna*, ac inferiore capite oſſis humeri, fit per Gynglymum, *hoc eſt*, eam articulationis ſpeciem, qua oſſa ſe mutuo excipiunt, & viciſſim excipiuntur ab aliis. Sinus enim habet humerus parte inferiore duos; quorum anterior ſive minor proceſſum cubiti anteriorem, cum brachium inflectimus, ſuſcipit; poſteriorem vero ſive majorem, quem cubitum vocamus; cum brachium extendimus, poſterior ſinus admittit. Pro radio excipiendo humerus etiam capitulum peculiare

exte-

exterius dictum, obtinet. Inſuper articulum hunc validiſſima membranoſa ligamenta firmant, roborantque. E quibus omnibus colligere licet, eum difficillime luxari, cum multiformis & varia ſit horum óſſium conjunctio. Nihilominus tamen quaquaverſum Cubitus Luxari poteſt, antrorſum, retrorſum, extrorſum, & introrſum: quandoque cum radio, aliquando ſine eo; nonnumquam radius a cubito abſque ulla ejus luxatione recedit:

„ Cubiti luxatio alia completa perfecta eſt, (inquit Paræus *lib.* 15. *cap.* 13.)
„ alia imperfecta. Hæc ut facile & levi quadam ex occaſione incidit, ſic faci-
„ le reſtituitur. Perfecta contra, ut difficulter fit, ſic non ita facilem habet
„ repoſitionem; præſertim niſi inflammationem præveneris: ſuborta enim in-
„ flammatio repoſitionem vel difficilimam, vel omnino impoſſibilem reddit,
„ maxime quæ extrorſum incidit.

Cæterum ut aliarum partium luxatio a cauſis violentis fit, ita & hæc. Et Cubiti quidem in anteriorem partem Luxatio, ut plurimum ex violentia & ſubita brachii extenſione contingit: in poſteriorem, ex violenta brachii inflexione; & ad externam vel internam, ex brahii perverſione fieri ſolet.

In quam vero partem Cubitus luxatus ſit, viſu, tactuque facile deprehenditur. Si enim in partem anteriorem prolapſus fuerit, brachium abbreviatur, nec curvari poteſt, in parte anteriore tumor inſolitus, in poſteriore cavitas inſueta conſpicitur. At in partem poſteriorem ſin fuerit luxatus, brevius itidem brachium efficitur, tumor in poſteriore, cavitas autem in anteriore parte apparet. Sin in interiorem aut exteriorem partem Luxatio fiat, eadem ſigna adſunt, protuberantia eo loco datur, in quem procidit os, ſinus vero eo, quo excidit; brachium quoque curvatur, & extendi nequit, ſicut in luxatione ad anteriora, & poſteriora.

Cubitus porro uti ob multiformem ac variam cum humero articulationem, ligamentorumque robur, non facile elabitur, ita prolapſus difficulter reſtituitur. Luxatus autem cubitus niſi citiſſime reponatur, non ſolum varia & periculoſa ſymptomata, dolorem nimirum intenſiſſimum, inflammationem, febrim, convulſionem: ſed nonnumquam ipſam etiam mortem affert. Omnium tamen luxationum, quæ in Cubito fiunt, maxime periculoſa & dolorifica eſt, quæ in poſteriorem fit partem.

Si ergo Cubitus in partem anteriorem ſit Luxatus, ut reponatur, primum Extenſio fieri debet in congrua figuratione, non in directum, ſed in obliquum, ita ut Cubitus ad rectum angulum cum humero collocetur, ne altum Cubiti ſupercilium humeri capitulum lædat. Extenſionem efficiant miniſtri duo, quorum unus ſummum humerum ſurſum, alter cubitum deorſum, vel ſolis Manubus; vel, neceſſitate id exigente, Vinculis trahat. Deinde corpus aliquod rotundum e linteis convultis apponatur ad cubiti flexuram, hinc comprimatur, tum cubitus inflectatur, iiſque citiſſime ad poſteriora a Chirurgo impellatur, ac reponatur. Scultetus *Arm. Chirurg. tab.* 14. *fig.* 1.

Imperfecta autem ſi ſit Cubiti in partem anteriorem Luxatio; ſeu Subluxatio, moderata facta extenſione, ſolo brachii inflexu facillime reſtituitur.

At vero Luxatus in partem priorem Cubitus ſi dicto modo reſtitui non poſſit, alius adeſt: viz. duo miniſtri brachium ſimiliter extendant, ad cubitum autem luxatum habena ponatur, & infra tam longa ligetur, ut pes Chirurgi poſſit ei tanquam ſtapedi inniti: facta extenſione, habena deorſum tracta pede Chirurgi, retro comprimens Chirurgus cubitum inflectat, ſicque articulum reponat.

Poſteriorem tamen in partem Luxatus ſi fuerit Cubitus, obliqua a miniſtris facta extenſione, Chirurgus luxatum os in contrariam partem urgeat, ac compellat; ſique recens Luxatio fuerit, facile reponitur. Affirmat autem Hippo-

cra-

crates *lib. de Fracturis* §.44. hanc Cubiti luxationem, ſola ejuſdem ſubita ac diutina extenſione ſe nonnumquam curaſſe.

In partem exteriorem vel interiorem prolapſus cubitus facillime reponitur, ſi facta extenſione, ab ea parte, in quam prolapſus eſt, in contrariam impellatur, Scult. *Armam. Chir. tab.* 23. *fig.* 2.

Facta luxati cubiti repoſitione, congrua fiat Deligatio, mediam ſemper obſervando figuram, ſicut in humeri vel cubi fractura diximus.

Manus & Digitorum Luxatio. XVI. CARPUS *Cubito & Radio* per Diarthrorſin connexus, excidere poteſt ad anteriora, poſteriora, interiora & exteriora; potiſſimum tamen in anteriora prolabitur. At METACARPI OSSA omnia introrſum quidem & extrorſum luxantur; ad latera vero duorum mediorum oſſium prolapſum impediunt duo oſſa extrema, indicem & minimum digitum reſpicientia: quæ duo tamen in latus ab oſſium vicinia liberum excidere poſſunt. DIGITORUM OSSA ſimiliter in quatuor partes dislocari poſſunt; anterius puta, poſterius, ac utrinque ad latera: ſed ut plurimum ad anteriora, vel poſteriora luxantur.

Atque ut aliarum luxationum, ita & Carpi, Metacarpi, ac Digitorum luxationis Cauſa eſt motus violentus, ictus, caſus, perverſio, contorſio.

Cognoſcuntur autem haud difficulter partium manus luxationes. Sive enim Carpi, ſive Metacarpi, ſive digitorum oſſa in partem anteriorem luxata fuerint, tumor eo loci in anteriore parte apparet, digitique flecti nequeunt. Sin in poſteriorem exciderint, tumor in parte poſteriore conſpicitur, digitique, ob tendinum & nervorum ad ipſos tendentium compreſſionem extendi non poſſunt.

Luxatio harum partium periculoſa non eſt, cum facile reſtitui in ſedem naturalem poſſint dislocata oſſicula.

Quod ſi ergo facta ſit Carpi in partem anteriorem aut poſteriorem, manus ponatur ſuper Tabulam, (vide Scultetum *Armam. Chirurg. tab.* 24. *fig.* 2.) & quidem ſupina, ſi ad anteriora; prona, ſi ad poſteriora facta ſit Luxatio, dein fiat extenſio a duobus miniſtris, trahentibus hinc inde tum brachium, tum digitos. Dum fit extenſio, Chirurgus articulum luxatum in partem contrariam impellat.

Luxatio oſſium Carpi, aut Metacarpi, in illa nulla facta extenſione, in hac modica facile reponitur, manu ſuper tabulam collocata, & ſuppoſito corpore duro, ſicque oſſibus in ſua loca protruſis, vel anterius vel poſterius.

Haud ſecus digiti luxati, a duobus miniſtris facta ſuper tabula extenſione, facile in contrarium impelluntur. Facta luxatorum horum oſſium repoſitione, membrum convenienter deligandum, & deponendum.

Femoris Luxatio. XVII. FEMORIS OS, omnium in corpore humano maximum & longiſſimum, capite ſuo globoſo, valida cervice ſubnixo, & cartilagine obducto; coxendicis acetabulo, amplo ſatis & profundo, committitur in eoque duobus validis ligamentis detinetur; uno lato, craſſo, & membranoſo, quod articulum totum circumdat altero tereti quod ab ipſa acetabuli cavitate productum, in ſuſceptum femoris caput inſeritur, idque acetabulo firmiſſime connectit; ſicque articulatio hæc per Enarthroſin Diathroſeos perficitur: ut adeo Femur facilius & expeditius flecti, extendi, in latera moveri, & circumverti, nec facile prolabi poſſit.

Excidit autem aliquando hic articulus in quatuor partes; nimirum in anteriorem, & poſteriorem, ſed rarius, cum acetabuli ſupercilium hac in parte altius ſit; frequentius vero in partem exteriorem, & interiorem, cum eo loci humilius ſit ſupercilium. Quoad Femoris imperfectam Luxationem, ſeu Subluxationem: nunquam, aut ſaltem raro admodum eam dari puto; quoniam acetabulum, quo globoſum femoris caput reconditur, alta ſatis in ambitu habet ſuper-

per-

percilia, ut omnino fieri non poſſe videatur, ut caput hoc partim in acetabulo contineatur, partim promineat, & exciderit; inſuper de articulationis motu & circumactione, nec non muſculorum robore in locum ſuum facile id raperetur. Attamen a cauſa interna Subluxatio hujus articuli forſan contingere poteſt: tum enim ligamenta ac vincula emollita admodum & relaxata, oſſis caput acetabuli margini inſiſtens retrahere, & revehere nequeunt.

XVIII. Cauſæ perfectæ Femoris Luxationis ſunt eædem, quæ luxationis humeri; externæ puta, & violentæ, caſus, ictus, aliave violenta & indecens femoris extenſio ac diſtorſio: Inſuper humores ad articulum hunc affluentes, eundum e ſede ſua ſenſim protrudere poſſunt, ſicque imperfectam cauſare luxationem.

De femoris oſſis capite aliquid notatu dignum annotavit Rolfincius, *Exercit. Anatom. lib. 2. cap.* 49. viz. caput hoc valde laxa conjunctione oſſi femoris adhærere, ita ut coctione in aqua cito emolliatur, & facile manubus ab oſſe dirimatur, præcipue in animalibus junioribus; atque hinc fieri, ut in infantibus & pueris junioribus nonnumquam ab oſſe recedat & divellatur, idque ſæpe parva de cauſa, ut a levi caſu, vel cum nutrices nimis mature pedibus inſiſtere & inniti jubent infantes, atque tunc illud communiter habere pro luxatione, ex eoque diagnoſeos errore felicem curationem impediri. Teſtatur quoque Cl. Diemerbr. *Anat. lib. 9. cap.* 19. ſe receſſum hujus epiphyſis in uno aut altero vidiſſe, qui a Medicis & Chirurgis pro luxatione habebatur, licet caput oſſis femoris extra acetabulum nuſquam elapſum ſentiri poſſet: interim tamen os femoris verſus poſteriora reflectebatur, ejuſque ſuperior pars ſine capite nonnihil ſurſum verſus aſcendere ſentiebatur, ſicque crus illud altero brevius evadebat.

XIX. Dignoſcitur autem Femoris Luxatio his Signis. In *Luxatione ad interiora*, crus longius eſt, ſi cum altero conferatur, & difficulter mobile; genu exterius protuberat, ac globoſum femoris caput manu in inguine notatur. Facile quidem reponitur, ſed & facile iterum excidit, unde pars emaciatur, & Æger fulcro uti cogitur. *Exterius ubi facta Luxatio*, crus altero brevius eſt, quoniam femoris caput in locum altiorem excidit: inter anum & ſcrotum pars in ſinum dehiſcit, at juxta clunes in tumorem attollitur: genu, pes tibia intro ſpectant, pedem equidem ſatis commode flectere poteſt Æger, at terræ imponere haud ita; calx namque terram non attingit, ſed ima planta quia crus abbreviatum eſt. Licet autem non reponatur, dolor tamen per ſe tandem ceſſat, Ægerque temporis ſucceſſu ſine ſuſtentaculo incedere valet. *Anteriorem in partem ſi Femur fuerit Luxatum*, tumor in inguine eſt, cum femoris caput ad pubem incumbat, nates contra propter muſculos cum femore ad pubem contractos, rugoſæ ſunt, ac depreſſæ; urina, propter veſicæ cervicem quodammodo compreſſam aliquando ſupprimitur crus, nec curvari, nec ad inguina adduci poteſt, cum in ipſo flexu ſit femoris caput, idem tamen nec elongatur; nec abbreviatur, ad calcem præſertim: digiti pedis namque non facile extendi, nec ad terram converti poſſunt, unde in inceſſu Æger calci inniti cogitur. Etiamſi nec hic repoſitio quædam fiat, rectus tamen incedere tandem poteſt Aeger: contingit vero nonnunquam, pedem ſufficienter a terra removeri non poſſe. *In Luxatione ad poſteriora*, pedem nec extendere, nec flectere valet Aeger, unde calx terram non attingit, crus abbreviatur valde, in inguine ſinus eſt, at compreſſis natibus protuberantia obſervatur notabilis; ex globoſo viz. femoris capite in nate prolapſo, quod viſu tactuque ibidem deprehenditur. Hic quoque etiamſi repoſitio nulla fiat, dolor ſenſim ceſſat, pediſque motus redit; pes autem licet rectus, nec diſtortus ſit, nihilominus tamen brevior permanet, & multum abeſt, ut terram calx contin-

gat, unde immedicabilis remanet claudicatio.

In genere vero magnum Femori periculum eſt, ne vel difficulter reponatur, vel repoſitum rurſus excidat. Difficulter Femur luxatum reponitur, quia propter validiſſimos muſculos, qui in hac parte ſunt, extenſio ſufficiens fieri nequit; & tanto difficilius reponitur, quanto Luxatio vetuſtior eſt. Repoſitum autem facile rurſus excidit, tum propter muſculos, & ligamenta relaxata, & imbecilia reddita, tum quia ſuo pondere deorſum tendit: inſuper ob ligamentorum abruptionem in proprio ſinu perſiſtere aliquando non poteſt, & ideo iterum delabitur. Si igitur luxato Femore lacera & diſrupta ſint articulationis ligamenta, haud ita difficulter articulus reponitur; ſed repoſitus in ſede naturali ſervari nequit, ſemperque denuo prolabitur: at relaxata ſolummodo ſi ſint ligamenta, difficilius reſtituitur luxatum femur, verum repoſitum in proprio loco nonnumquam detinetur.

Antiqua Femoris Luxatio, quæ jam callum contraxit, & in qua ſinus oppletus eſt, incurabilis judicatur, ejuſque repoſitio minime tentanda, cum fruſtra affligatur Aeger. Docet quoque Fabritius Hildanus *Cent.6.Obſ.* 100. inveteratam hanc Luxationem reduci non poſſe, ſed poſt tentatam reductionem ſemper malum pejus factum fuiſſe.

XX. Igitur dislocatum Femur ſedi naturali reſtituatur. Aeger ſubjecto pulvinari in ſcamno aut menſa ita collocandus, ut pars in quam prolapſum eſt femoris caput, ſit ſuperior, ea vero, a qua receſſit, inferior, *hoc eſt*, pronus quidem, ſi extroſum aut retrorſum luxatio facta ſit; ſupinus, ſi introrſum; & in latus, ſi antrorſum, poſtea conveniens facienda extenſio, vel Manubus, vel Habenis, vel Machinamenro, (quale eſt Trochlea trajectis funibus depicta apud Hildanum *Cent.5.obſ.*86. & Scultetum *tab.*22.*fig.*1.) Tandem vero Femur, ſemper via prolapſui contraria in ſuum accettabulum impellendum.

Itaque *ad interiora ſi Femur luxatum ſit*, Aeger imponatur ſcamno aut menſæ, hinc inter utrumque pedem ſupponatur baculus fortis linteo bene obvolutus, mox valida fiat pedis extenſio, uſquedum commode manureponi poſſit. *Exterius* autem *ſi facta ſit Dislocatio* ſimiliter ſcamno aut menſæ Aeger imponatur, extenſioneque conveniente facta repoſitio fiat. *Anterius* vero *cum exciderit Femoris caput*, incumbat Aeger lateri ſano, hinc pes extendatur, ſicque vel manu, vel genu in ſuum ſinum compellatur. At *verſus poſteriora ſi ſit Luxatio* Aeger imponatur ventri, hinc pes valide extendatur, mox Femur, manu prehenſum circa genu extrorſum a pede ſano dimoveatur, ſicque caput ipſius in ſinum compellatur. Sed proprio in loco reſtitutum ut maneat, quietus Patiens decumbat, uſque dum ligamenta priſtinum robur acquiſiverint.

At vero præter nunc expoſitos reponendi modos, & is occurrit, quem Hippocrates deſcribit; quo femoris articulus, ſive in interiorem, ſive in exteriorem partem eruperit, reſtituitur. Nimirum Scala defodiatur, cui homo incidet, integro & ſano crure leniter extento, & quam commode poterit alligato: cruri vitiato Calathus, in quem conjecti lapides fuerint, vel vas fictile appenditur aqua plenum, ſicque facta extenſione, luxati articuli repoſitio fiat. Scultetus *Armam. Chir. tab.* 23. *fig.* 4.

Genu Luxatio. XXI. GENU & perfectam, & imperfectam patitur Luxationem labiturque frequenter in partem anteriorem, & exteriorem; raro in poſteriorem; at vix unquam in anteriorem, & nonniſi a cauſa admodum violenta, cum Patella oppoſita id prohibeat.

Accidit autem hæc laxatio a percuſſione, caſu, ſaltu, curſu vehementiore, immodica tibiæ extenſione, vel contractione, & diſtorſione.

In quem vero locum Genu Luxatum ſit, facile in excarni hac parte cognoſcitur

tur; ſiquidem in latere, in quod articulus prorupit, protuberantia, cavitas in latere, e quo diſceſſit, viſu, tactuque deprehenditur. Inſuper figura depravatur, crus eſt extentum, nec flecti poteſt; unde motus neceſſario depravatur, vel omnino perit.

Genu porro ſi cum cubito conferatur, ob ejus juncturæ modum, ſæpius luxatur & facilius reponitur. Oſſium namque, quibus uterque articulus continetur, ſtructura arctior, & conjunctio profundior eſt in cubito, laxior in genu; atque adeo Luxatio Genu minus periculoſa eſt.

Genu ſi Subluxatum ſit, nulla, aut exigua ſaltem requiritur extenſio, ſed ſola in contrariam partem impulſio articulum reponit. At perfecta ſi Dislocatio ſit, extenſio eſt neceſſaria; quæ fiat Manubus in recenti luxatione, & puerili ætate: miniſter unus trahat ſupra genu, alter ſub genu; Chirurgus vero ad partem contrariam, e qua excidit, manu os impellat, in Luxatione non ita recenti, & corporibus robuſtioribus, opus eſt habenis, vel etiam Machinamentis, quibus ſufficiens fieri poteſt extenſio.

Os ubi repoſitum eſt, quod ex cruris libera extenſione, & cum altero ſano comparatione cognoſcitur, Splenia imponantur *Oxicrato*, vel *Vino Rubro Adſtringente* madida, hinc conveniens inſtituenda deligatio, Aegerque ab inceſſu abſtineat, donec novæ luxationis nullus amplius ſit metus.

XXII. PATELLA, cum a lateribus nullum habeat obſtaculum dislocationem ejus impediens, in partem ſuperiorem, inferiorem, exteriorem, & interiorem nonnumquam luxatur; in poſteriorem vero nunquam, cum tibiæ & femoris oſſa, quæ ipſa tegit, obſtent. Accidit autem hæc Luxatio a percuſſione, caſu, ſaltu, ac indecente tibiæ diſtenſione. Eaque viſu & tactu facile dignoſcitur, cum recte flecti, ac moveri crus nequeat. Et quoniam laxior eſt hæc articulatio, haud difficulter ſedi ſuæ Patella reſtituitur. *Patellæ Luxatio.*

Verum ut in ſuam ſedem reponatur, Patiens firmiter in planitie erectus ſtet: Chirurgus interim manubus Patellam a parte, in quam prolapſa eſt, in eam, e qua excidit, compellat. Ubi reſtituta eſt, Splenium cavum, patellæ formæ accommodatum, & *Oxycrato*, vel *Vino Rubro Adſtringente* madidum, parte ea, ad quam prolapſa erat, collocetur; at poplitis cavitas variis compreſſis expleatur: omnia denique arcte faſciis conſtringantur, ne genu inflecti poſſit, ſi namque flectatur genu, periculum eſt, Patella ne rurſus loco ſuo excidat. Ubi vero novi prolapſus periculum nullus eſt, Aeger ſenſim genu rurſus flectere aſſueſcat.

XXIII. PEDIS nomine intelligimus ſeptem *Tarſi* oſſa, ſuis nominibus donata, quinque *Metatarſi*, quatuordecim *Digitorum*; quæ omnia variis modis invicem coarticulata, ligamentiſque membranoſis connexa ſunt. De horum omnium luxationibus jam dicendum eſſet. Sed quia Tarſi Metatarſi, & Digitorum oſſa, eodem fere modo in pede, quo carpi, metacarpi, & digitorum oſſa in Manu, inter ſe uniuntur iiſdem quoque luxationibus ſubjecta ſunt, quæ eaſdem cauſas habent, iiſdem ſignis dignoſcuntur, ac eodem modo reponuntur, operæ pretium non eſt, quædam de his ſuperaddere. At vero de Tali, & Calcanei Luxatione, cum oſſibus hiſce nulla in manu reſpondeant, quædam addere lubet. *Oſſum Pedis, ac Digitorum Luxatio.*

XXIV. TALUS igitur, ſeu ASTRAGALUS in omnes quatuor partes prolabi poteſt, nimirum in partem interiorem, exteriorem, anteriorem, poſteriorem; frequentius tamen in exteriorem. Et quidem perfecte luxatur, & ſubluxatur.

CALX autem, ſive CALCANEUS, Talo ſubjectus, frequenter quidem anterius & poſterius, raro ad latera erumpit.

Fit vero horum oſſium Luxatio a violento caſu, ictu, aut alia inconveniente pedis diſtorſione. In ſpecie autem Calx luxatur, & ab Aſtragalo divellitur, ſi quis ex alto deſiliens graviter in calcem labatur & impingat, vel inter ſaltandum calci vehementer inſiſtat.

Talus porro ſi in partem interiorem prolapſus ſit, ima pedis pars in exteriorem convertitur; ſi in exteriorem, contraria ſigna adſunt. At in anteriorem partem ſi erumpat, latus ille ac robuſtus tendo, qui calcaneo inſeritur, durus tenſuſque evadit, pes minor ac brevior apparet, ob articulum in priorem partem promotum; ſi in poſteriorem, calx fere reconditur, quia articulus ad calcem elapſus eſt, planta major, peſque longior evadere videtur: Et hæc ſigna ſi manifeſta ſint, perfectam Luxationem, ſin obſcura Subluxationem denotant. In ſpecie vero Calcis luxatio ex dolore, figura partis depravata, & actione læſa facile cognoſcitur.

Cæterum Talus uti facile Luxatur, ſic facile reponitur; ſed ob multitudinem oſſium juncturas componentium difficulter confirmatur; atque ideo poſt Tali repoſitionem diutius in lecto perſeverandum, ne is Talus, qui totum corpus ſuſtinet, nondum confirmatis tendinibus ac ligamentis, ferendo oneri cedat, rurſuſque prolabatur. Verumtamen Calcis Luxatio periculoſior eſt; ſiquidem venæ & arteriæ majores, quas excipit, nec non magnus ille tendo, qui ei annectitur, facile læduntur, unde inflammatio, convulſio, delirium, febris, & graviſſima alia ſymptomata non raro excitantur.

Ut ergo Luxatus Talus in proprium locum reponatur, primum debita facienda extenſio; Manubus quidem miniſtrorum in Luxatione recenti & corpore puerili, quorum alter pedem, alter tibiam apprehendat, & extendat. Sin manubus proba extenſio fieri nequeat, uti in corporibus robuſtioribus, & luxatione haud ita recenti, fiat Habenis, vel aliis Machinamentis deorſum trahentibus. Scultetus *Armam. Chir. tab. 25. fig. 1.* Poſtea Chirurgus articulum in partem contrariam, e qua excidit, compellat, convenientemque Deligationem inſtituat; quæ tamen minus pro ratione adſtringenda eſt, ne poſterior Calcis tendo nimis conſtringatur.

Calcaneus etiam, levi extenſione facta, in naturalem ſedem haud difficulter reponitur; repoſitus vero convenienter vinciendus, Ægerque tamdiu in quiete detinendus, donec reſtitutus hic articulus probe confirmatus fuerit; id quod ante quadrageſimum diem (uti de repoſito Luxato Talo quoque affirmare licet) vix continget.

Atque hæc de Fracturis & Luxationibus breviter dicta ſunto. Cum enim eruditiſſimi Hippocratis libri de Fracturis & Articulis extent, illos, qui plura deſiderant, ad eos remittimus.

VITTORIO EMANUELE BIBLIOTECA IN ROMA

FINIS.

ORDO

LIBRORUM, ET CAPITUM.

LIBER PRIMUS.

De Tumoribus præter Naturam.

CAP. I.	*DE Tumoribus in genere.*	Pag. 1
II.	*De Phlegmone ſeu Inflammatione.*	6
III.	*De Furunculo.*	11
IV.	*De Epinyctide, & Termintho.*	12
V.	*De Eryſipelate.*	13
VI.	*De Oedemate.*	16
VII.	*De Tumore Flatuoſo.*	20
VIII.	*De Teſtudine, & Talpa* ſive *Topinaria.*	22
IX.	*De Atheromate, & Steatomate, & Meliceride.*	23
X.	*De Ganglio, & Lupia.*	26
XI.	*De Scyrrho.*	29
XII.	*De Tumore Aquoſo.*	31
XIII.	*De Hydrocephalo.*	33
XIV.	*De Hydromphalo, & Hydrocele.*	35
XV.	*De Bubone.*	38
XVI.	*De Carbunculo ſeu Anthrace.*	42
XVII.	*De Gangræna, & Sphacelo.*	45
XVIII.	*De AFFECTIBUS CUTANEIS, Et PRIMUM, De Maculis quibuſdam levioris momenti, quæ Ephelides, Lentigines, & Hepaticæ vulgo nuncupantur.*	63
XIX.	*De Herpete.*	66
XX.	*De Scabie, ejuſdemque Speciebus.*	69
XXI.	*De Impetigine ſeu Lepra Græcorum, &c.*	76
XXII.	*De Strumis ſeu Scrofulis.*	79
XXIII.	*De Cancro.*	82
XXIV.	*De Polypo.*	87
XXV.	*De Epulide, & Parulide.*	90
XXVI.	*De Ranula.*	91
XXVII.	*De Aneuriſmate.*	92
XXVIII.	*De Varicibus.*	94
XXIX.	*De Panaritio ſeu Paronychia.*	95
XXX.	*De Hernia in genere, atque in ſpecie de Inteſtinali, & Omentali.*	98
XXXI.	*De Tumoribus Scroti, Herniis improprie dictis viz. Hydrocele, Pneumatocele, Sarcocele, Cirſocele.*	103
XXXII.	*De Ani Procidentia.*	105
XXXIII.	*De Uteri Prolapſu.*	107

LIBER SECUNDUS.

De Vulneribus.

CAP. I. QUid Vulnus, quæ ſint illius Differentiæ, Cauſæ, Diagnoſtica. Pag. 111
II. De Vulnerum Prognoſticis. 113
III. De Vulnerum Curatione in genere. 122
IV. De Vulnerum Symptomatibus. 123
V. De Rebus Alienis e Vulnere eximendis. 126
VI. Modus exponitur, quo Vulneris Labia ſint conjungenda, conjunctaque ſervanda. 129
VII. De Medicamentis ad Vulnera Curanda neceſſariis. Et Partis Vulneratæ ſubſtantia ſalubri conſervanda. 131
VIII. De particulari Vulnerum Curatione. Et primum de Vulnere Carnis Simplici, & Profundo. 136
IX. De Vulnere Carnis Compoſito, ſeu Cavo, & cum Subſtantiæ deperditione. 138
X. De Vulneribus Vaſorum, hoc eſt, Venarum & Arteriarum. 139
XI. De Vulneribus Nervorum, & Nervoſarum Partium. 141
XII. De Vulnere cum Contuſione. 143
XIII. De Vulneribus Morſu Animalium illatis, aliiſque Venenatis. 146
XIV. De Vulneribus Sclopetorum. 149
XV. De Vulneribus Capitis. 153
XVI. De Vulneribus Faciei. 164
XVII. De Vulneribus Oculorum. 167
XVIII. De Naſi Vulneribus. 170
XIX. De Vulneribus Labiorum, Aurium, & Linguæ. ibid.
XX. De Vulneribus Cervicis, Colli, Gutturis, Vaſorum Jugularium, & Medullæ Spinalis. 172
XXI. De Vulneribus Thoracis, & Partium intus Contentarum. 176
XXII. De Vulneribus Abdominis, & Internarum Partium. 180
XXIII. De Vulneribus Articulorum. 187

LIBER TERTIUS.

De Ulceribus.

CAP. I. DE Ulceribus in genere. 189
II. De Ulcere cum vitioſi humoris affluxu, ac proinde difficulter cicatricem admittente. 192
III. De Ulcere Maligno, Depaſcente, Phagedæna, Cacoethe, &c. 195
IV. De Ulcere Verminoſo. 197
V. De Ulcere cum Oſſis Corruptione. 198
VI. De Ulcere Profundo, Sinuoſo, ſeu Cavernoſo. 200
VII. De Fiſtulis. 201
VIII. De Ambuſtione. 204
IX. De Ulceribus particularibus. De Oculorum Ulceribus. 211
X. De Fiſtula Lacbrymali. 214
XI. De Aurium Ulceribus. 216

XII.	*De Narium Ulceribus.*	Pag. 218
XIII.	*De Labiorum Ulceribus, & Fiſſuris.*	222
XIV.	*De Ulceribus Oris.*	223
XV.	*De Pectoris Ulceribus, & Fiſtulis.*	225
XVI.	*De Abdominis Ulceribus, & Fiſtulis.*	227
XVII.	*De Veſicæ Urinariæ, Pudendorum Ulceribus.*	230
XVIII.	*De Ulceribus, & Fiſtulis in Ano.*	240
XIX.	*De Tibiarum, Articulorum, & Pedum Ulceribus.*	247

LIBER QUARTUS.

De Fracturis.

CAP. I.	*De Fracturis in genere.*	250
II.	*De Generali Fracturarum Curatione.*	253
III.	*De Affectibus præter naturam, qui Fracturis accidunt.*	257
IV.	*De Fracturis cum Vulnere.*	258
V.	*De Fracturis in ſpecie.*	262

LIBER QUINTUS.

De Luxationibus.

CAP. I.	*De Luxationibus in genere.*	274
II.	*De Luxationum Curatione.*	276
III.	*De Luxationibus in ſpecie.*	281

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google